

ACADEMIA ROMÂNĂ
STUDII ȘI CERCETĂRI

VII

MEGLENOROMÂNII

III

D I C T I O N A R M E G L E N O R O M Â N

DE

TH. CAPIDAN
PROFESOR UNIVERSITAR
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

MONITORUL OFICIAL
ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ

DEPOZITUL GENERAL
CARTEA ROMÂNEASCĂ
B-DUL ACADEMIEI 3-5

BUCUREȘTI

III-6849

VIII
10082
200

~~3934~~

ACADEMIA ROMÂNĂ
STUDII ȘI CERCETĂRI

XXV

MEGLENOROMÂNII

III

D I C Ţ I O N A R M E G L E N O R O M Â N

DE

TH. CAPIDAN

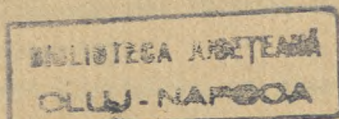
PROFESOR UNIVERSITAR
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

475950U

~~5054~~

475.950

MONITORUL OFICIAL
ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ

DEPOZITUL GENERAL
CARTEA ROMÂNEASCĂ
B-DUL ACADEMIEI 3-5
BUCUREȘTI

fu 3984

11

801.32 : 805.90 - 087 meglenorouby = 19.0

P R E F A Ț A

Lucrarea de față cuprinde cuvintele din dialectul meglenit pe care le-am extras din textele mele publicate în *Meglenoromânii* vol. II, din comunicările ce mi s'au făcut între anii 1909—1919, la Salonic și în Meglen, de către tineri meglenoromâni — cei mai mulți foști elevi ai « Școalei Superioare de Comerț din Salonic », unde subsemnatul funcționeam ca director și profesor — din materialul strâns cu Chestionarul mare (de 4800 întrebări) al « Atlasului Lingvistic al României » în ancheta pe care am făcut-o împreună cu d-l Sever Pop, între 20 Aprilie și 13 Mai 1933, la Meglenoromânii colonizați în Cadrilater și dintr'o lucrare mică, de specialitate, referitoare la cultura gândacilor de mătase, intitulată *Cum si cată bubili* (cum se cultivă gândacii de mătase), compusă din două părți: I. *Usul' u cu cari putem si dubim cujurets mul' ts și di bun soiu* (îndrumări cu care putem să câștigăm gogoși de mătase multe și de soiu bun), II. *Cum tribuiaști si u spăstrim casa șiundi tsearim si cătqm bubi* (cum trebuie să curățim casa în care vrem să cultivăm gândaci de mătase). Această cărticică cuprinde o serie de sfaturi scrise în graiul meglenit, împestrit pe alocuri cu cuvinte literare, pentru Românii din Meglen cari se îndeletnicesc cu creșterea gândacilor de mătase. Autorul lucrării nu este dat. Se arată numai anul și locul unde s'a tipărit: Salonic, 1907.

Cele mai multe comunicări mi s'au făcut de către d-nii: Chr. Iufu, George Demetru, Ioan Golea, Ioan Liveanu (Oșani) și Tașcu Papatanase

(Huma); mai puține de d-nii: Dimitrie Papadionisie (Oșani), Pandeli Meghia (Liumnița), Nicola Papadumitru (Cupa), Nicola Tanur și Stavri Hristu (Lugunța), Vangheli Jara (Țârnareca) și Hasan Ibrahim (Nânta). Aceste comunicări mi se făceau după anumite întrebări pe cari li le puneam în scris, după dicționare, după lucrări de industrie casnică etc. Pentru derivațiune am întrebuițat două lucrări, una a subsemnatului și alta a d-lui Sextil Pușcariu, amândouă publicate în *Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache*, XV, p. 1—80 și VIII, p. 86—232. D-l George Demetru (Oșani) a cetit din aceste lucrări toate derivatele dacoromâne și aromâne, însemnând pe fișe formele corespunzătoare din dialectul meglenit. Astfel, am reușit să obțin un număr de forme derivate prin sufixe, care nu se întâlnesc în textele strânse de mine.

La toți câți mi-au ajutat să strâng materialul lexical din acest volum, mai cu seamă foștilor mei elevi din Salonic, le aduc aici viile mele mulțumiri. Nu mai puțin mulțumesc d-lor Demetru Macrea, licențiat în litere, pentru bunăvoința ce a avut de a controla citatele și I. Biriș, student în litere, pentru ajutorul dat la transcrierea acestei lucrări.

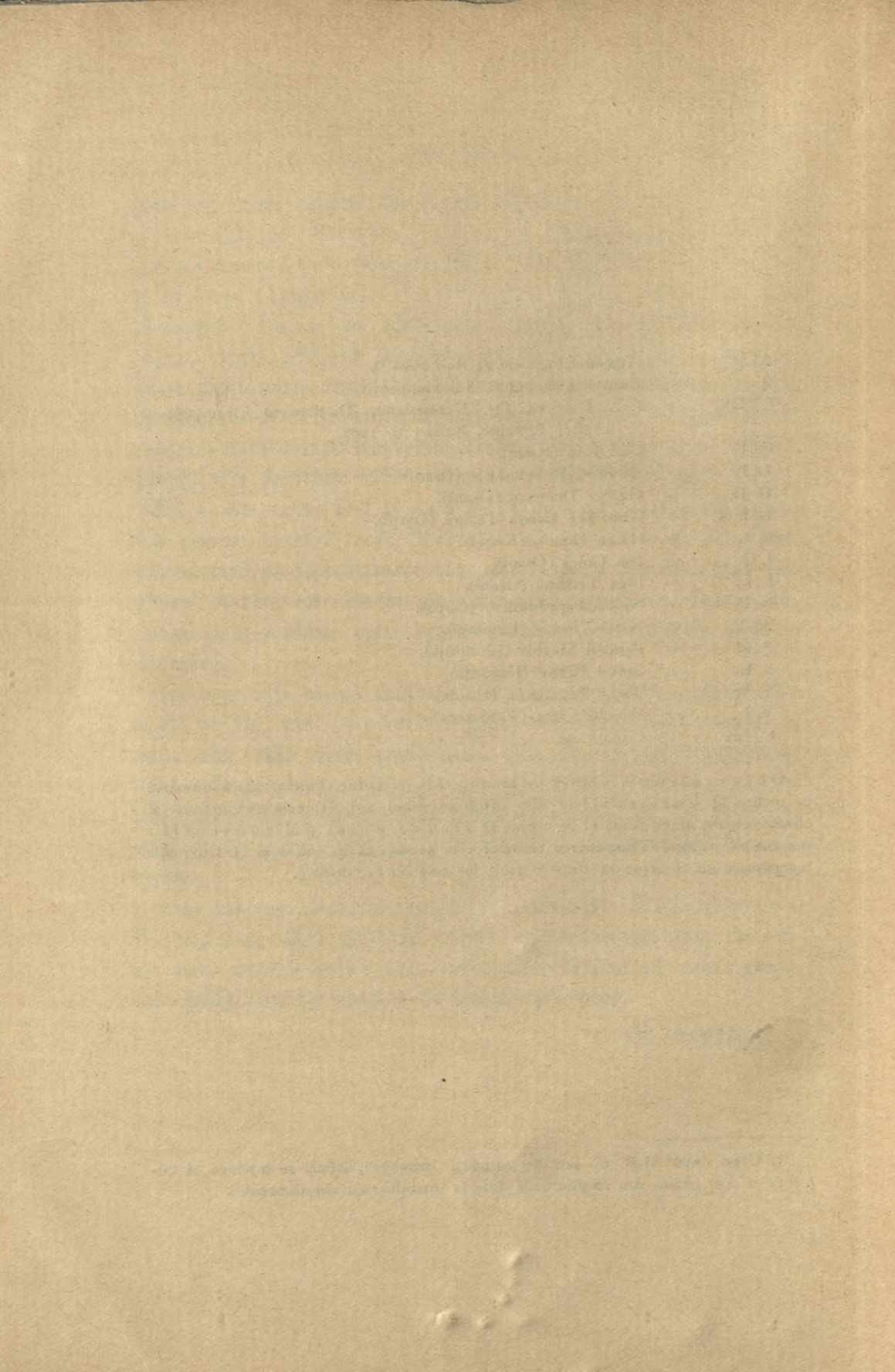
Însă cea mai mare recunoștință o datoresc Academiei Române, fără ajutorul căreia, toată munca mea de ani de zile, pentru strângerea tezaurului lexical al unui graiu care astăzi este pe ducă, ar fi rămas zadarnică.

TH. CAPIDAN

ALR.	=	Atlasul Lingvistic al României ¹⁾ .
B.	=	Cum si cată bubili. Salonic 1907.
CDDE.	=	I. A. Candrea, Ov. Densușianu, Dicționarul Etimologic al Limbii Române, București, 1907.
C. I	=	Chr. Iufu (Oșani).
D. P.	=	Dumitru Papadionisie (Oșani).
G. D.	=	George Demetru (Oșani).
GH. T.	=	Gheorghe Hristu Tagare (Oșani).
H. I.	=	Hasan Ibraim (Nânta).
I. G.	=	Ion Golea (Oșani).
I. L.	=	Ioan Liveanu (Oșani).
N. P.	=	Nicola Papadumitru (Cupa).
N. T.	=	Nicola Tanur (Lugunța).
P. M.	=	Pandeli Meghia (Liumnița).
S. H.	=	Stavri Hristu (Lugunța).
T. P.	=	Tășcu Papatanasi (Huma).
V. J.	=	Vangheli Jara (Țârnareca).
C o m.	=	Comunicat.

Observațiune. Cifrele cu asterisc dela sfârșitul citatelor arată numărul de ordine al ghicitorilor din *Meglenoromâni*, vol. II; cele fără asterisc și cifrele romane arată numărul de ordine al frazeologiei și al cântecelor din același volum. Transcrierea citatelor este aceeași ca în vol. I și II. Cuvintele începătoare cu *tš* urmează după litera *c*, iar cele cu *dž*, după *g*.

¹⁾ Când după ALR. nu este dat numărul întrebării, atunci se înțelege că cuvântul a fost extras din răspunsurile date la introducerea chestionarului.

A

A! interj. A! ah! *A! frati* 9/73. [Și: ă!], (arom. *a!*).

Ă! interj. v. *a!*

Ăbă (pl. *abi*) Flanelă de lână s. de bumbac. Șaiac, aba. Com. G. D. [Derivat: **abăr** m. = negustor de flanele, de șaiac] — Din tc. *aba* (arom. *abă*).

Abăr m. v. *abă*.

Abér m. Vestă, știre. *Aber nu- ă trimeati* (nu-mi dă de știre) 2/IV. | Vestă tristă. — Din tc. *haber*, (arom. *hăbare*).

Ăbra! interj. Bre, mă, măre, măi. *Abra, noi cota vacot tzi im...* (măi, dar noi atâta vreme sântem...) 15/15 *Abra dedu, na folili* 12/16 — (Pentru etim. cf. Capidan, *Aromânii* 511).

Ae a. Ac. *Du-la acu* (adu-l acul) 2/20. *Din ac pâlișnic si dară?* 505. — Din lat. *acus*, -um, (arom. *ac*).

²**Ae a.** Drept, dreptate *Ūchimat nu-l' deadi ac* (tribunalul nu-i dădu dreptate). [Și: *hae a. Nu-l'-tsi mănăncă hacu l'icșor* (în text greșit: ușo) 986. — Din tc. *hak*, (arom. *hak'e*).

Ăcăjēs vb. IV (Judecând după forma *acnes*, înțelesul original tre-

bue să fi fost « lovesc »). Încarc un animal prea mult, peste măsură. *Că ăcăi, că ăcăi leamni la făchiru di măgar, până la prifronsi* (l-a încărcat prea mult pe bietul măgar de l-a înduplecat). | Lucrez, muncesc, mă trudesc. *Toată ziua acăi* (toată ziua a muncit) Com. I. L. — Din bg. *akam* (aor. *aknah*) « lovesc ».

Aemō

Aemōja

Aemúa

} adv. v. *cmo*.

Ăenēs vb. IV Loves. *S-te acnes ăn spots* (o să te lovesc în spate). Com. I. L. [Derivat: **ăeniri** f. — Pentru etim. cf. *ăcăjēs*.

Ăeniri f. v. *acnes*.

Aereătsă f. v. *acru*.

Aerēp m. Scorpion Com. T. P. — Din tc. *akreb*.

Aerimi f.

Aeritșeu adj. } v. *acru*.

Ăeru -ă adj. *Acru* | Fig. Închipuit. [Derivate: **aereătsă**, **aerimi** f. = acrimie; **aeritșeu**, -ă, **aeruneă** adj. = acrișor; (ă)**năcrēs** vb. IV = acresc. ALR. 4161 și 3993. — Din lat. *acrus*, -a, -um, (arom. *acru*).

Aeruneă adj. v. *acru*.

Acsén, -ă adj. Strein. *Acsenu boț tucu mai gras- ăi* (boul strein tot

mai gras este) 53, cf. 697, 822. *Ūom acsen ari* (este om strein) 27/94. — Din gr. *ξένοσ*, (arom. *cšen*).

Ăeșios adj. (grecism) Vrednic.

Ăcu conj. 1°. Dacă. *Tser si sirbes ...acu ari loc* (vreau să muncesc, dacă este loc) 11/15. Chiar dacă.

| *Tu și acu ăntșilez, să zits nu știu* (tu chiar dacă înțelegi...) 3/21. Cu toate că, deși. *Acu ca na leaș* (cu toate că ne iai) 4/58. *Acu-ș ăń iarnă* (deși este iarna) 7/31. | 2°. Adv. (Absolut). Fie, nu face nimic. *Ămpirātu... zisi la izmichiăru*: «*tsi bun tser să-ts fac?*» *Ară izmichiăru zisi*: «*tsi bun di la furniz ari?*»... *ămpiratu... zisi*: «*acu, spuni, tsi bun tser*» (...fie, spune ce bine vrei [să-ți fac]) 14/4. *Acu, noș s-na dutsim* (nu face nimic, noi o să ne ducem) 8/19. [Și: eu conj. (numai ad 1°).] *Io, cu sam zădurmit...* (eu, dacă voi fi adormit...) 5/34, cf. 8/31, 2/32; *ieu conj. Icu tușoș, catsă un lilic di-l scup treș ȳor ăń rost, si-ts treacă* (dacă tușești, prinde un liliac...)] — Din bg. *ako*.

Adēt (pl. -ur) a. Obiceiu, datină. *Ūa la vem adētu, fărina ca si matsină* (aici avem obiceiu...) 6/5 cf. 9/5. — Din tc. *adet*, (arom. *adete*).

Ădits! interj. v. *ăidi*.

Ădžaba conj. Dar, însă. *Ăń zisi ca si vină, adžaba știu istina* (mi-a spus că o să vină, dar știu dacă este adevărat) Com. G. D. — Din tc. *ăğaba*, (arom. *hağiba*).

Adžamijă adj. Ageamiu. Com. T. P. — Din tc. *ağami*, (arom. *hăğimit*).

Adžilqehi f. Hagilăc. *Vreaș si si ducă tu adžilqehi* 2/38 [Și: *hadžilqe* a. cf. 987. — Din tc. *hağilyk*, (arom. *hadžilik'e*).

Adžoje N. loc. lângă Oșani. Com. I. G.

Ăer adv. (turcism) Nu. *Tu nu laș vrină șărvetă...* «*nu, aer...*» 4/42.

Ăferon! interj. Aferim. *Ămpirātu al' zisi*: «*aferon la tini*» 6/27. — Din tc. *aferim*.

Ăflăm vb. I v. *aflu*.

Ăflu vb. I *Aflu*, găsesc. *Si-tș tures un ac ăń tsista pustav, di, cu l-ăflăș, si-u tăltșoș lămăna; cu nu la pots flari...* 17/32. *Flaș agru ni-sirbit* 1,2. *Ca si flară ăń sus*. [Ind. prez. 1. *aflăm*, *aflum* 2. *aflăș* *aflș*. Subj. prez. *si aflăm* 9, 10/50, 5/35, 7/31; *si aflum* 6/79, 638, *si aflăș* 24/51, *si aflș* 1/10, 4/35, 39. Imperf. *flam* și *flăiam*. *Ca nă flăiam ăń baftșă* (când ne aflam în grădină) 8/VI. *Si flăiaș* B. 12. [G o m p u s (cu pref.): *priăflum* (pri + aflum) vb. I = aflu din nou *Nu la pot priflari*.] — Din lat. *afflo*, -are, (arom. *aflu*).

Aftări pr. v. *tari*.

Aftăsés vb. IV (Țărnareca) So-sesc, ajung, vin. *Aftășiră dratsl' ă dă la lucru* (sosiră dracii) 8, 10/67. — Din gr. *φθάνω* (mbg. *ftasuvam*).

Aftomobıl a. Automobil. ALR. 2571.

Agôş N. de persoană. Cf. **A s a n**.

Āgru a. Ogor, țină. *Si dusiră la agru* 4/55. *Aram un agru* 21/6. **Compuse**: *Agri-Dumtše*, *Agri-lil-al-Iaică* n. loc. aproape de Huma. Com. T. P. — Din lat. *ager*, *agrum*, (arom. *agru*).

Ah! interj. Ah! *Feata tucum stricni la buric*, «ah» zisi 32/51.

Ahtšijă m. Bucătar. — Din tc. *ahči*, (arom. *ahčiu*).

Ahtšijtsă f. Bucătărie. — Din bg. *ahčijca*.

Ahtšijtsă f. Bucătărie. — Din bg. *ahčijca*.

Ai! interj. Hai, haide. *Ai delmi că tser să-ts spunim* 5/16 cf. 11/6 [Și: *ăina*, *ăiva*. *Aina*, *aına*, *Petru mori* 2/II.

Ajăr a. v. *aјor*.

Āidi! interj. Haide. *Āidi si sirbim*. 14/15 [Și: *ăidits*, *ădits* (haideți) 23/38 cf. 9/15, 17/16, 18/29, 2/31. — Din tc. *haide*, (arom. *haide*).

Āidits! interj. v. *aјdi*.

Aįqr m. Orice animal lăsat să umble liber. Com. I. L. (La Nânta, Oșani cu înțelesul etimologic) armăsar. [Și: *jaqr*]. — Din tc. *aįgyr*.

Āina! interj. v. *aј*.

Aįqr a. Grajd. *Iel si dusi la tată-su... ăn aјor* 18/9, cf. *35. [Și: *aјăr* a. în Huma. Com. T. P.]. — Din tc. *ahyr*, arom. *ahure*. (Pentru alb., bg., sârb. cf. G. Meyer, *Etijm. Wb. d. alb. Spr.* 5).

Aір a. Bine, noroc, pricopseală 181. [Și: (Țârnareca) *airi* f. (arom. *hăire*). *Moșl'ă vizură aјri* (bătrânii se pricopsiră) 26/64. **Derivat**: *airlija* (bg. *airlija*) = cu noroc. — Din tc. *hair*, (arom. *hăire*).

Aіri f.

Airljiă adv. } v. *air*.

Āiva interj. v. *aј*.

Aјvân a. Vită. Com. T. P. [Derivat: *aјvănât* a. = vite multe. *Aјvănât minut* = oi, capre, nămaie ALR. 5354. — Din tc. *haivan*, (arom. *hăivane*, bg., sârb., alb. *haivan*).

Aјvănât a. v. *aјvan*.

Al a. Hal, stare rea. *Spuni cum ts-ăi alu* 22/4 [Și: *hal* a. 6/83]. — Din tc. *hal*, (arom. *hală*).

²**Al** } pron. pers. v. *iel*.

²**Al'** a. Usturoiu. *Un cătsol di al'* (un cățel de usturoiu). — Din lat. *alium*, (arom. *al'ų*).

Alăi conj. Fiindcă, pentrucă. *Alăi nu aų ver, di tsea șa zits* (fiindcă nu o vrei, de aceea zici așa) 9/90. — Din tc. *alai*.

Alăjės ob. IV Pipăiu (cu mâna), băjbăiu. *Alăjă ncoă, alăjă nclo, flă meru* (pipăie încoace, păpăie încolo, găsi mărul) 20/69. [Derivat: *alăiri* f. = pipăire. *Cu alăirea... flă meru* ib. Și: *alnăjės*, *alnės* vb. IV].

Alăineă f. v. *alaitcă*.

Alăiri f. v. *alăjės*.

Alaiteă (Întrebuințat mai mult la pl. *-itchi*) femeie, persoană care

face parte din alaiul de serviciu al unei familii. *Toați alaitchili... și dusiră* 18/43 cf. 21/43. [Și: *alaineă* f.]. — Din bg. *alaika* (alainka).

Alăt a. Sculă, instrument. — Din tc. *alat*, (arom. *hălate*).

Alb, -ă, adj. Alb. *Un gulub alb* *8 cf. *16. *Alba-lumi* = lumea vizibilă (în opoziție cu) *Neagra-lumi* = lumea de după moarte. *S-mi scuăts ăñ alba lumi* 18/73. *Zuăă-albă* = zi fericită [Pl. alb și al'bî. *Ună băsearică plină cu cal' al'bî* *41, cf. *42. Și: *âlba* f. = (în graiul secret) rachiu. **Derivate**: *albeătsă* (<lat. *albitia*) f. = albul ochiului, albuș de ou, boală de ochi; *Albeatsă di porc* = slănină 20/18, 22, 23/18; *albeatsă di uocl'u* = albul ochiului ALR. 24; (pl.) *albetsli* = albituri ALR. 3310; *albieăv*, *albitșie*, -ă adj. = albicios. Com. G. D.; *albés* vb. IV (<lat. *albesco*, -ire) = albesc. **Derivate**: *albîri* f., *albît*, -ă adj. **Compus**: *nălbés* vb. IV = albesc. *Peru-ñ-la nălbî* = mi-a albit părul 531. *Bufu qñ-la nălbîș* 960; *nălbîri* f., *nălbît*, -ă adj. = albit, *nălbîtură* f. = înălbî. — Din lat. *albus*, -a, -um, (arom. *albu*).

Ălbă f.

Albeătsă f.

Albés vb. IV

Albets a.

Albieăv, -ă

v. alb.

Albină f. Albină. *Ubidîi, no-ari albinî* (căutai, albine nu sânt) 12/5.

[**Derivate**: *albinăr* m. = cres-

cător de albine; *albinărnîe* m. = albinărie]. — Din lat. *alvina*, -am, arom. *alg'ină*).

Albinăr

Albinărnîe

} m. v. *albină*.

Albîri f.

Albît, -ă adj.

Albitșie, -ă adj.

} v. alb.

Ălcă f. Belciug. *Al' pusi alcă di mutscă* (îi puse belciug la bot) 8. — Din tc. *halka*, (arom. *hălcă*).

Ăl-cule Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Al-di art. inv. Al-de. *Ca dutsinară al-di ămpîrătu* (după ce cinară de-al-de împăratul) 3/48 [Și: *lăldi* art. inv. *Con la vizură lăldi mûmă-sa* 22/73. *L-al di tătă-su* 10/38].

Alghîș N. de persoană cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 17.

Alișvârș a. Vânzare, trafic, alișverîș. Com. T. P. — Din tc. *alyš-verîș*, (arom. *alișvirîșe*).

Alîz adv. Îtocmai, la fel, anume. *Tsela aliz că capră zbiîră* (acela zbiera întocmai ca capra) 5/23. *Alizmumă* = mamă adevărată, nu vitregă. *Tșe nu-l'ra aliz-mumă* 4/11 [Și: *anlîz* adv. *Ăñ îel' veă un ascher anlîz ca fitșoru* (între ei era un soldat întocmai ca băiatul) 16/39; *asli* adv. *Tseastă nquă nu-i asli* (această noutate nu-i adevărată) com. I. L.; *ilîz* adv. *Ilîz că îel* (întocmai ca el) 13/49. — Din tc. *asli*.

alnăîș vb. IV-a v. *alăîș*.

Alnés vb. IV Pun mâna să caut ceva, caut, scotocesc. *Alneà ăn sac, vez tse-ari* (caută în sac, vezi ce este). *Si dusi lă coș. Ca alni să veadă dăli ari ancă ăn coș, mōna al' deadi di moali* (se duse la coș. Când puse mâna să vadă dacă este încă în coș). 23/41 (Refl.) *mi alnes* = mă caut. *Tsela fitșoru si alni ăn per* (băiatul acela se căută în peri) 4/85. — Pentru etim. cf. *alăies*.

Altălqe m. v. *altilqe*.

Altâr a. Altar. *Fuzi el ăn altar* 29/18 cf. 32/18. — Din lat. *altarium*.

Altılqe (pl. -*qts*) m. piesă de argint de 6 plăști [Și: *altălqe*]. — Din tc. *altilyk*, (arom. *altilk'e*).

Ăltșă m. Nume de cal cu părul roș. Com. G. D. — Din tc. *alčy*.

Ălvă f. Halva. *Că-l' căzû alva' n lut*. 5/XIV cf. 2/XIV. — Din tc. *halva*, (arom. *hălvă*).

Am vb. II. 1°. Am. *Io pōini am* 21/2. *Tse gurgașcă aî? Tse leac ari?* 11/81. *Loc și foc vem, ama pōini nu vem*. 21/2. *Vets loc și foc?* ib. *Au multi pāri. N'qri fajdă* 10/16 cf. 425. *Am vinit* 30/65. *Vem fat pāzārea* 12/8. *Au vε lu ămpiratu il'ă* 35/2. *Și iel' vεu cal' 7/9. Un ūom aș vut-au ună taijă* 1/22. *Vut-au dărat* 12/72. *Și-aîbă un ūos di tseali ūoîli si mănānc. Să li aîbă ămpirātu*. 2°. Este. «Tser si sirbes la vrin, acu ari loc» *izmichia-ru zisi: «ari lucru»*. *Ăn filean*

văcōt un ūom mult juni vε 45/2. *Di iel maj ubav nu vε* 23/43. *Îa ūa ari ūopt cupiti di ghipt* (uită aici sunt opt...) 9/4 [Derivat: *veări* f. = avere; *vutsișă* f. = avuție]. — Din lat. *habeo*, -*ere*, (arom. *am*).

²**Am!** interj. Sunetul ce se aude când latră câinii. *Flă ună cătsayă și cătsayă am, am, am*, 5/71.

Ăma conj. Însa, dar, cf. *ami*, *mi*. *Un ūom mult juni vε, ama nu știu cum...* (era un om foarte voinic, însă nu știu cum...) 45/2 *Tsel'a lants argats veay lăsată lucru, ămă sal tsel sirumaylu... ancă rucă chie-trili* 4/65 cf. 23/65, 2/23 [Și: *ămă* conj.]. — Din ngr. *ăma* (cf. arom. *ama*, alb. *ama*, bg. *ama*, tc. *amma*).

Ămă conj. v. *ama*.

Ămăe, -ă adj. Naiv, prost. Com. G. D. — Din tc. *ahmak*.

Ămămdžqî m. Băiaș, cf. *bă nă r*. Din tc. *hamamgy*, (arom. *hămămgiu*).

Ămămi l. Baie. Com. T. P., cf. *bă nă*. — Din tc. *hamam* (arom. *hămame*).

Ămăn! interj. *Aman! Aman! tse bun tser să-ts fac?* 4/85, cf. 10/XIII. — Din tc. *aman*, (arom. *aman*).

Ămanēt (pl. -*ur*). Amanet. Com. I. G. [Derivate: *ămanetși* m. = care ține amaneturi]. — Din tc. *amanet*, (arom. *amanete*).

Amanetși m. v. *amanet*.

Ămbălig vb. I v. *baligă*.

Ambăr Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Âmbâr a. Hambar. *Âmbar ăi la buric* (are inimă largă) 951, cf. 578.

— Din tc. *hambar*, (arom. *hâmbare*).

Âmbărlivés vb. IV v. *bărliv*.

Âmbét vb. I trans. și refl. (Mă) îmbăt. *Mi-âmbet* = mă îmbăt. *Un beă, lantu si ămbeată* (unul bea și altul se îmbată). [Și: *mbet* vb. I. Derivat: *ămbitări* f. = îmbătare (îmbătat s.); *ămbitător* m. = bețiv; *ămbitătura* f. = beție. Compus (cu pref.) *dizbét* (dis + amb t) vb. I = dezbăt Com. T. P. — Din lat. **imbibito*, -are, (arom. *ambet*).

Âmbitări f. v. *ămbet*.

Âmbitărnes vb. IV

Âmbitărni f. } v. *bitorn*.

Âmbitărnit, -ă adj. }

Âmbitător m. } v. *ămbet*.

Âmbitătura f. }

Âmbód vb. I v. *bod*.

Âmbrúm vb. I v. *brumă*.

Ambubuchjés vb. IV Înfloresc ALR. 6253. — Derivat din *băbuchje*.

Ambunătătsqs vb. IV v. *bun*.

Âmburqs vb. IV v. *burqs*.

Américă f. Americă. Un fel de pânză, (arom. *americane*).

Âmflu vb. I v. *anflu*.

Âmi conj. Dar. *Âmi cari si ducă si lea poini?* (dar cine să se ducă să ia pâine?) 4/55, cf. 10/19, 6/22 [Și: *mi* conj. *Mi cari va zisi?* 4/55 cf. 2/3, 6/36, 8/38]. — Din bg. *ami* cf. *ama*, (arom. *am*).

Amín Amin, la timp, întocmai Com. G. D.

Âmnări f. v. *amnu*.

Âmnu vb. I. Umblu. *Al' amnu dupu apu* (fac pe placul lui) 952. *Amnam drumu* 13/5, cf. 19/12, 7/30, 2/73. [La ind. prez. (Lungunța) și: *amnum*, -iș, -ă; (Oșani) *amnă*, -ăș, -ă; (Huma, aromânism) *imnu*, -i, -ă. Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 159. Derivate: *ămnări* f. = umblet. Compus: *zámnu* (ză + amnu) vb. I = încep să umblu 4/31]. — Din lat. *amb[ū]lo*, -are, (arom. *imnu*).

Amotșói m. Vânzător de hamuri ALR. 6508. — Derivat din sl. *ham*.

Âmpár vb. I Împung cu coarnele ALR. 5675. — Din lat. *im-palo*, -are, (arom. *ampar*) cf. *dispărqs*.

Âmpărtsqs vb. IV Împart. *Aș li lq pârili și aș ămpărtsqră* 12/18 cf. 26/18, 1/85. [Derivate: *ămpărtsqri* f. = împărțire; *ămpărtsqt*, -ă adj. = împărțit. Compus (cu pref.) *prinpărtsqs* (pri + ămpărtsqs) vb. IV = împart, distribui. *Aș la prinpărtsq malu* (și-a împărțit avutul [pe la oameni]). Com. G. D. — Din lat. *impartio*, -ire, (arom. *ampartu*).

Âmpărtsqri f. v. *ămpărtsqs*.

Âmpéadie vb. IV Împiedec (Refl.). *Mi ămpeadic* (mă împiedec). *Di tsel'a tse nu l'a voji-ti-ămpeadits* (de aceia pe care nu-i vreau, te împiedeci) 14/81. [Derivate: *ămpidicări* f., *ămpidicât*, -ă adj. = împiedecat]. — Din lat. *impēdico*, -are (arom. *ank'eadic*).

Ampidicári f.

Ȧmpidicăt, -ă, adj. } v. *ampeadic.*

Âmpirăt m. **Împărat**. *La lă*
fișoru și la dusi ă n triușa lu ăm-
pirātu (luă pe băiat și-l duse în

curtea împăratului) 6/46. *Âmpi-*
răti, să-u daș cutla să li numir 3/10.
Âmpirătuli, du-u cutla 6/10. [D e-
 r i v a t e: **âmpirătîtsă** f. = împă-
 răteasă 1/78, 9/51; **âmpirătîtscă** f.
 = împărăteasă; **âmpirătîts m.** = îm-
 părațuș; **âmpirătîscă** m. = împără-
 tuș. Com. G. D.; **âmpirătșq'ă** = îm-
 părație; **âmpirătēs, -easă** adj. =
 împărătesc; **âmpirăteăști** adv. =
 ca împărat, împărătește. *Treatsi*
âmpirăteăști (o duce ca un îm-
 părat) 9]. — Din lat. *imperator*.

Ampirăteasă

Ampirătești adv.

Ampirătés, -ească adj.

Ampirătîțș m.

Ampirătitsă f.

Ampirătîtscă f.

Ampirătšăc m.

Ampirätsql'ă

v. am-
pirat.

Ampitumés vb. IV v. *pitum*.

Āmpl'ām } vb. II v. *ampl'u.*
 Āmpl'em }

Âmpl' em

Țâmpin, -ă adj. Plin. *Si feasi un munte țâmpin cu șchiń 7/64.* — Din lat. *plēnus*, -a, -um, (arom. *mplinu*).

Amplitēs vb. IV. Împletesce.
Tseastă mul'ari amplitiaști. [Deri-
vate: **amplitiri** s. f., **amplitît**, -ă
adj. (dis+plite) **Compus**: (cu
pref.) **displitēs** vb. IV = despletesc,
displitît, -ă adj. = despletit; pli-

têneă (bg. *pletenka*) f. = un fel de
brodărie la ciorapi. Com. I. L.;
răzămplitēs (ăz + ămplites) vb.
IV = încolăcesc Com. P.M.].— Din
paleosl. *pletō*. (arom. *amplitescu*).

Amplitíri f.

Amplitút, -ă adj. } v. *amplites*.

Âmpl'u vb. II Umplu: *Cădona*
lă ună zăghiiă di izmeani, li ampl'ù
di pari 7/35. Al' ampl'ară sâmaru
10. Añ dai sâ ampl'um unec apu
(îmi dai sâ umplu puțin apă). Tuăt
compu si veà-mpl'at di apu (tot
 câmpul se umpluse cu apă) 16/73
 || Refl. A se împlini, a se sfârși.
Cota si-âmpl'ă vacôtu, aş vîni tselă
dêdu. [La ind. prez. și: *âmpl'ăm,*
âș, -ă; (Oșani) *âmpl'em, -eș, -ă;*
 (Lugunța) *âmpl'um, -iș, -ă;* (Țâr-
 nareca) *âmpl'u, -i, -ă, aor. umpl'ăi*
 cf. 14/66, 15/48, 15/65]. — Din
 lat *impleo*, -ēre, (arom. *umplu*).

Ámpl'um vb. II v. *ampl'u.*

Amprăscăiēs vb. IV v. *prăscăies*.

Ampróstu vb. I v. *prost.*

Amprustári f. v. *amprostu*.

Amputsq̄s vb. IV. v. *putsq̄s*.

Țămpuvinăt, -ă adj. v. Țămpu-
vines.

Țămpuvinēs vb. IV. Vestejesc.
*Tși ts-ă țigat capu Toșu... fatsă
 mpuvinată... em prugălbinită?*
 (...față vestejită) 1/VI. [Deri-
 vate: Țămpuvinîri f. = vestejire;
 Țămpuvinît (Țămpuvinăt), -ă adj. ves-
 tejit].

Ȧmpuvíníri f. } v. *ȧmpuvi-*
 Ȧmpuvínít, -ă adj. } *nes.*

Ampuvínít, -ă adj.

Amú adv. v. *cmo*.

Amút m. Pieptar (la ham) ALR. 5511. Derivat din **am* (sl. ham).

Amvårtés vb. IV v. *anvårtés*.

An m. An. *Dupu tsi tricură un an di zoli* 11/2. *Mul'ts ań sirbiş la mini* 15/2 cf. 4/65. [Derivat: *antsqrts* = acum trei ani; *Antsqrts si sfărşo cavga* (acum trei ani se termină războiul) Com. I. L.]. — Din lat. *annus*, -um, (arom. *an*).

²An prep. v. *ăn*.

³An a. Han. *Iel dărq un an păn di lui cunac* (el făcu un han alături de conacul lui) 2/4 cf. 3/25. — Din tc. *han*, (arom. *hane*).

Ănăerés vb. IV v. *acru*.

Anadól m. Anatolia, Asia Mica. *Ram ăń Anadol*. — Din tc. *Anadolu*.

Anaduliĵa f. Anatolia.

Anańti } adv. v. *nainti*.

Ănált, -ă adj. v. *nalt*.

Anasană! interj. Înjurătură im-
prumutată dela Turci. *Anasana, tsista si-ń la spargă lucru la mini*
şi... bam!.. cu tufeacu. 8/57 (Ex-
presiunea completă) *Anasana sitim*
(...mama ta). *A, anasana sitim,*
tsista fitşor să la mănăncă meş mal?
4/23. — Din tc. *anna-sana*.

Ănauntru adv. Înăuntru cf. *nă-
untru*. *Pridisupra coajă, ănauntru*
nez (= nuca) *57. — Din lat.
in-ad-into, (arom. *nuntru*).

Ăncă adv. Încă. *Fitşoru lq ancă*
noş... ăşcher şi si dusi la cāvĵă
(băiatul luă încă nouă soldaţi şi se

duse în războiu) 14/39 cf. 14/29.
Ăngă ună... nu-i ăa 20/29 cf. 22/29,
1/55, 8/60, 7/59. *Ăncă cota* = cu
atât mai mult, încă pe atât. *Tşitşă-
sa ancă cota si spăreă* 25/41, cf.
15/42. [Şi: (Cupa) ăngă adv., ăneă
adv. 33/65, ănga adv. 8/29]. — Din
lat. *unquam*, (arom. *nica*).

Ăncălăr adv. Călăre, pe cal.
Vizui un ăom ăncălar. Com. I. L.
Poni ăncălar mănăncă 950. [Şi:
(mai rar) călăr adv.]. — Din lat.
caballarius, -a, -um. (arom. *an-
călar*).

Ăncălie vb. I Încălec. *Si ăncalic*
pi cal 39/65. *Ăncalică stri cal* 35/65.
Ăncalicq pri iăl 8/74. *Lisitsa con*
ra ăncălicată 7/13. [Derivate:
ăncălicări f., *ăncălicătură* f. = încă-
lecare. C o m p u s e: (cu pref.):
zăncălie (ză + ăncalic) vb. I =
încălec din nou. *Stoĵ si la zănc-*
calic; *priseălie* (pres + ăncalic)
vb. I = sar peste, încălecând.
Priscălico pristi un, priscălico pristi
lant 7/77. (Cal) *priscălicat* adj.
= este calul alb pe care încălecă
mirele, după ce mai întâi un făr-
tat a sărit de trei ori deasupra ca-
lului şi tot de atâtea ori a trecut
dedesubtul lui]. — Din lat. *cabal-*
lico, -are, (arom. *ancalic*).

Ăncălicări f. } v. *ăncalic*.

Ăncălicătură f. }

Ăncălts vb. I Încălţ. *La-ncaltsă*
şi la discaltsă, se zice când cineva
întrece pe altul în deşteptăciune
sau şiretenie. Com. G. D. [Şi:

nealts vb. I. Derivate: **ancălsămînt a.** = încălțămînt **ancălsări f.** = încălțare; **ancălsăt, -ă adj.** = încălțat; **ancălsătură f.** = încălțare. **Compus:** (cu pref.) **disalts** (<lat. *disalcio*, -are) vb. I. = descalt]. — Din lat. *incalcio*, -are, (arom. *ancaltsu*).

Ancălsămînt a.
Ancălsări f.
Ancălsăt, -ă adj.
Ancălsătură f. } v. *ancalts*.

Ancălzqs vb. IV. Încălzesc, fac cald. *Feta la încălzeste apu la pul'* (fata încălzește puilor apă) 13/11. *Pusi apu pri foc si încălzască* 2/71. [Derivate: **ancălzămînt a.**, **ancălzătura f.** = încălzire. Com. G. D. **Compus** (cu pref.) **zăncălzqs** (ză + încălzqs) vb. IV = mă încălzesc puțin. *S-mi zăncălzqs* 6/33]. — Din lat. *incaldesco*, -ire, (arom. *ncăldzăscu*).

Ancălzămînt a.
Ancălzătura f.
Ancălzqri f. } v. *ancălzqs*.

Ăn prep. În. 1. Cu înțeles local. *Chinisi si ducă... ăn vrin cătun* 1/13. *Antro ăn gaură* 8/13. *Ăn iel' veă un ascher* (între ei era un soldat 16/39. 2. Cu înțeles temporal. *Ăn iarnă* (iarna) 9/19. [Și: **an prep.**]. — Din lat. *in*, (arom. *n*).

Ăncăneseu vb. IV-a (aromânism în Țarnareca) Oftez. — Din lat. *in-canesc*, -ire.

Ăncăp vb. II. Încap. *Nu încăpi mult ăn tseastă buti.* — Din lat.

capio, -*ere, (arom. *ancăpu*).

Ăncăre vb. Încarc, pun o sarcină. *Ăncărcără vitili și trasiră* (...încărcară vitele și plecară) 5/24. [Derivate: **ăncăreări f.** = încărcare; **ăncăreât, -ă adj.** = împovărat, însărcinat; *Mul'ari ăncărcată* (femeie însărcinată) 17/55; **ăncăreătoară f.** = vită de încărcat, de povară. Com. G. D.; **ăncăreătura f.** = sarcină. Com. G. D. Și: **neare vb. I** 471]. — Din lat. [**in-*] *carrico*, -are, (arom. *ancarcu*).

Ăncăreât ă adj.
Ăncăreătoară f.
Ăncăreătura f. } v. *ancarc*.

Ănchitės vb. IV. Împodobesc, cf. *chitcusesc*. Com. I. L. — Din bg. *kitja*.

Ănel'ăg vb. I Încheg. *Ancă nu si ănel'ăgo brondza* (încă nu se închegă brânza). [Și: **nel'eg vb. I** 18. Derivate: **ănel'ăgări f.**, **ănel'ăgăt, -ă, adj.** = închegat; **ănel'ăgătura f.** = închegătură]; — Din lat. **clago*, -are (arom. *ancl'eg*).

Ănel'id vb. III. Închid. *Cătsats-la s-la ănclidim* (prindeți-l, să-l închidem) 8/18. *Li ănel'is uoili* 9/3. *Dintru tsi să mi ănclidits* (de ce să mă închideți...) 17/18. *Dintru tsi mi ănel'iz* 25/18. *Tucu mi ănclideu* 27/18. [Și: **el'id vb. III.** *Ănel'isi poarta, nu-ă da poini* (îmi închise poarta...) 8/36]. — Din lat. [*in*] *cludo*, -ere, (arom. *ancl'id*).

Ănel'in vb. I (refl.). Mă închin *cqn la vez dracu, tuntsea ti'nel'in la*

dōmnu 217. — Din lat. [in]clīno, -are, (arom. *ancl'in*).

Ānel'inătšūn f. pl. Închinăciuni, salutări, complimente. *Ānel'inătšūn aḡ di la tudžaru*. Com. I. G. — Din lat. *inclinatio*, -onem, (arom. *ancl'inăčuṇṇi*).

Ānel'útš vb. I v. *cl'utš*.

Āneq adv. Încoace. *Larā drūmu un āncq, lănt āncola* 4/18. [Și: *āneoă, neoă, eoă, āneoătsi* adv. *Di cola ncoă tricură bun*. 17/48]. — Din lat. *eccum hac*, (arom. *ancoă*).

Āneoă } adv. v. *āncq*.
Āneoătsi }

Āneōlo adv. v. *cola*.

Āneōptš vb. v. *coptše*.

Āneqt conj. v. *cqt*.

Ānerés vb. III r^o. Ridic, scol ceva. *Ncreaštis measa* = sculați masa (se zice după ce s'a terminat cu mâncarea) 440. 2°. (Despre soare) răsar, luminez, luceșc, cresc. *Tsela fitšoru... ca soari āncrișteă* (creștea ca soarele) 23/43. *Soari-ncreaști* m. = răsărit de soare 728. *Soari-ncreaștiri* = faptul zilei. [Și: *nerés* vb. III. Derivate: *nereăștiri* f. = răsărit; *ncreaștiri-soarli* = răsărit]. — Din lat. *increasco*, -ere.

²*Ānerés* vb. IV Încălesc. *Soarli ncreaști că pri Mai* (soarele încălzește ca în Mai) 728. *Āncreaști-ti uneac* (încălzește-te puțin) ib. — Din lat. *incalesco*, -ere.

Āneriḡlăt, -ă adj. Cuminte, inteligent, înțelept. *Tsela mai micu frati... ra mai āncriḡlăt* 2/55. *Fitšoru*

criḡlăt li-ānvitșq toati (băiatul inteligent le învătă pe toate) 14/79. *Dovnicu ra criḡlăt* 9/57. [Și: *eriḡlăt*, -ă]. — Derivat din *criel*.

Ānerivît, -ă adj. Pieziș. *Drumu aḡ āncrivit*. Se spune și *drumu ānviaști* ALR. 2477.

Āneuléts vb. I Incolțesc, cf. *culeati*. *Āncultsô* (incolți) ALR. 5133. *Iarba āncultsô* ib. 1212.

Āneuptšări f. v. *coptše*.

Āneurișnări f. *curișnitsă*.

Āneurún vb. I Cunun. *Io si va āncurun* (eu să vă cunun...) *Si-u āncurunqm* 2/83. *Si āncurună cu ȧ* 23/64. [Și: *neurún* vb. I 23/51, 5/II. Derivate: *āneurunări* f. = cununie; *āneurunátie* a. = plata cuvenită preotului pentru cununie. *Āncurunaticu si plăteaști ili cu pari ili cu ghipt*]. — Din lat. *corōno*, -are, (arom. *ancurun*).

Āneurunări f. } v. *āncurun*.
Āneurunátie a. }

Āneuseréz vb. I v. *cuscru*.

Āndăpări f. v. *dap*.

Āndés vb. I Îndes, (fig.) îndop, mănânc mult. *Cqt āndeașă!* (cât mănâncă, îndoapă). 11. [Derivat: *āndisări* f. = îndopare, mâncare. Și: *ndes* vb. I 472]. — Din lat. **inde[n]so-are*, (arom. *ndes*).

Āndét vb. I (refl.). Mă împrumut. [Derivat: *ānditări* f. = împrumut. Com. T. P.]. — Din lat. *in-debito*, -are.

Āndinzurări f. v. *dinzur*.

Āndireáziri f. v. *āndireg*.

Andirég vb. III 1°. Conduc, însoțesc, îndreptez pe cineva s. ceva. *Au andireasiră* (o conduseră) 2/58. *Du-ti... si-u andirez* (să o conduci) 20/47. *Aș andireasi vaca casă* 13/69. | 2°. Dreg, aranjez, pun în regulă, deretec. *Bun la 'ndireasi* (1-a aranjat bine) 407 cf. 473. Refl. Mă pregătesc. *Si andireazi di ploaiă* (se pregătește de ploaie) B. 7. [Și: **ndirég vb.** III. Derivat: **andireáziri f.**] — Din lat. *dirigo*, -ere, (arom. *ndreg*).

Andisári f. v. *andes*.

Auditári f. v. *andet*.

Andói pron. v. *doi*.

Andreăuă f. Undrea cf. *șilă cu andreauă si cos sămarăli* (cu undreaua se cos sămarele). *Andreali puni* = nu face nimic. Com. G. D. (a om. *undreauă*).

Andrépt adv. De-a-dreptul. Com. T. P. — Din *drept*, (arom. *ndreptu*).

Andrépt vb. I Îndreptez. Com. I. L. [Derivat: **andriptári f.** = îndreptare]. — Din *drept* (arom. *ndreptu*).

Andriptári f. v. *andrept*.

Anfăș vb. I. Înfaș. *Muma aș la anfașă fitșoru* (mama își înfașe copilul). [Derivate: **anfășări f.**, **anfășăt, -ă adj.** = înfașat; **anfășătură**. Compus (cu pref.) **disfăș (<disfascio, -are) vb.** I = desfăș]. — Din lat. *in-fascio, -are*, (arom. *anfaș*).

Anfășări f.

Anfășăt, -ă adj. } v. *anfaș*.

Anfășătură f. }

Anflăm vb. I. v. *anflu*.

Anflămânzqs vb. IV. Înflămânzesc. *Să măncom unec, că anflămunzoi* 20/6. *Tsel'a cmo ca anflămânzora* 8/52. *Pupadii io anfluminzoi* cf. 20/6. [Și: **anflămunzqs, anfluminzqs vb.** IV]. — Derivat din *flămund*.

Anflămunzqs vb. IV v. *anflămânzqs*.

Anflări f. v. *anflu*.

Anflu vb. I. Umflu. *L'-u anflo coaja* (i-a umflat pielea) 139. *La zăcătsq di la cap s-la anflă* 15/43. [Ind. prez. *anflu, anfl'i* (anfli), *anflă*; alături (foarte des) *anflum, -is, -ă și anflăm, -ăș, -ă*. Și: **amflu vb.** I. Derivat: **anflări f.** = umflare. *Ca vini la anflarea* 15/43. Compus (cu pref.) **disamflu vb.** I (dis + amflu) = dezumflu. Com. G. D.]. — Din lat. *inflo*, -are, (arom. *umflu*).

Anflum vb. I. v. *anflu*.

Anfluminzqs vb. IV v. *anflămânzqs*.

Anflurés vb. IV. Înfloresc, dau flori, îmbobocesc. *Și c' anfluri spinu, l'a zisi* 5/1. *Tsoni-mi până să-nflures* ib. [Și: **anflurés vb.** IV. Derivate: **anfluriri f.**, **anflurit, -ă adj.** = înflorit]. — Din *in-floresco*, *ire. (arom. *mflorescu*, rar).

Anfluriri, f.

Anflurit, -ă adj. } v. *anflures*.

Anfric vb. v. *frică*.

Anfrigur vb. I

Anfrigurat, -ă adj. } v. *frig*.

Ângreé vb. I. Îngrec. *Ropa'n* loc *ângreacă* (piatra pe loc e grea) 636. || Apăs. *La cucună l'-ângreacă ardžu* 17. [C o m p u s (cu pref.) *pruangreé* (pru + ângrec) vb. I = îngrec. mai mult]. — Din lat. **ingrēvico*, -are, (arom. *angrec*).

Ângrop vb. I v. *groapă*.

Ângrós, -ă adj. Gros, cf. g r o s. *Ângroasă carni* = pulpă ALR. 2251.

Ângrós vb. I. gros.

Ângrupări f. } *groapă*
Ângrupât, -ă }
Ângrușât, -ă adj. gros.

Ângunisés vb. IV (refl.). Mă grăbesc. *Cari si ângunisești, curon si umărăști* (cine se grăbește, repede obosește). [D e r i v a t e: *âgunisiri* f. = grabă; *âgunisît*, -ă adj. = grăbit. C o m p u s (cu pref.) *zângunisés* (ză + ângunisés) vb. IV = mă grăbesc, mă pripesc. *Iel zângunisit lo măcsomu*] 11/41. — Din gr. *ἀγωνίζομαι*, (arom. *ayunîsescu*).

Ângunisiri f. } v. *âgunisés*.
Ângunisît, -ă adj. }

Âñerbușqs vb. IV v. *iarbă*.

Âñjós adv. v. *jos*.

Âñjug vb. I. Înjug. *L'-añjuge boil'* (înjugă boii) Com. G. D. D e r i v a t e: *añjugări* f. = înjugare; *añjugât*, -ă adj. = înjugat. id. C o m p u s (cu pref.) *dijug* (<lat. di(s)-jugo, -are) = scot din jug, dejug. *Dijugă-l'a boii și paști-l'a până stară* (dejugă-i boii și paște-i). *Dijugo*

un boi 5/45; *dijugătoări* f. = dejugătoare. Com. G. D. — Din lat. *in-jūgo*, -are, (arom. *nğug*).

Âñjugări f. }
Âñjugât, -ă adj. } v. *añjug*.

Âñjúr vb. I Înjur. *Nu l-añjură tsista uom, nu-i cabatliță* (nu-l înjura pe omul acesta). [D e r i v a t e: *añjurări* f., *añjurât*, -ă = înjurat; *añjurătúra* f. = înjurătură]. — Din lat. **in-jūrio*, -are, (arom. *añgur*).

Âñjurări f. }
Âñjurât, -ă adj. } v. *añjur*.
Âñjurătúra f. }

Âñlíz adv. v. *aliz*.

Âñlqș vb. IV v. *loș*.

Âñluzqs vb. IV v. *lud*.

Âñmár vb. I }
Âñmár adj. } v. *mar*.

Âñmól' vb. I v. *moali*.

Âñmúgur vb. Imbobocesc, dau în muguri. *Ca ișeră nafară, con si pucătară la vitsă, ia-ŭ añmuguroță* (când ieșiră afară și se uitară la viță, o văzură cu muguri) 9/31. [D e r i v a t: *añmugurəri* f. = îmbobocire; *añmuguroț*, -ă adj. = îmbobocit, cu muguri].—Derivat din *mugur*.

Âñmugurəri f. }
Âñmuguroț, -ă adj. } v. *añmugur*.

Âñmul'ări f. }
Âñmul'at, -ă adj. } v. *moali*.

Âñmultsqs vb. IV v. *mult*.

Âñmurtsqs vb. IV. Amortesc. Com. T. P. [D e r i v a t: *murtsqnă* f. = gură-cască 455. Com-

p u s (cu pref.) dizmurtsqs (dis + murtsqs) vb. IV = desmorteşc]. — Din lat. **am-mortio*, -ire, (arom. *amurtsîscu*).

Ănmutsqs vb. IV v. *mut*.

Ănqd vb. I v. *nod*.

Ănplée vb. I v. *plec*.

Ănrăiēs vb. v. ²*roş*.

Ănruşqn vb. I v. *ruşoni*.

Ănruşqs vb. IV v. *roş*.

Ănsănătuşqz vb. v. *sănădati*.

Ănsâr vb. I v *sari*.

Ănşărări f.

Ănşărât, -ă adj. } v. *anşor*.

Ănşărătură f. }

Ănsiptăvés vb. IV. Răguşesc. Com. G. D. — Din bg. *sipka* « heiser ».

Ănslăbnēs vb. IV v. *slab*.

Ănsôr vb. I ¹⁰. (Despre băieţi). Însor. *Tsista fitşor ăn trei zqlî s-la'nsor dupu noastră fêtă* (băiatul acesta, după trei zile o să-l însor cu fata noastră). *Si ănsurq 2/11*. *Si ănsurară 1/14*. | ²⁰. (Despre fete). Mărit. *Ămpirātu ănsurq marea feată şi... ăl' zisi la mai mica: « tu nu ver si ti'nsor? »* (împăratul mărită pe fata mai mare şi zise la cea mai mică: « tu nu vrei să te măriţi? ») 12/39. [Şi: nsor vb. I. Derivate: ănsurări f. = însurătoare, măritiş, însurat, măritat. *Si vină la ănsurarea* (să ajungă la însurat) 22/94; ănsurât, -ă adj. = însurat, măritat. *Io di cqn sam ănsurată* (de când sunt măritată) 12/39; ănsurătură f. = însurare. Com p u s

(cu pref.) prinsor (pri + ănsor) = mă însor, mă mărit din nou. Com. I. L.] — Din lat. **in- uxōro*, -are, (arom. *ansor*).

Ănşqr vb. I. Înşir. *Ş-u ănşarq casa cu [peşt]* (îşi înşiră casa cu peşti) | Brodez, chendisesc, scriu. *Ănvişătura nu si'nşară cu bodu* (învăţătura nu se scrie cu ţepuşul pe cap) 499. [Şi: nşqr vb. I. Derivate: ănşărări f. = înşirare, ănşărât, -ă adj. = înşirat, ornat. *Cătsuŷa lu fitşoru mic ănşarată cu furliŷ* (căciula pruncului ornată cu monede de aur) 3/35; ănşărătură f. = colan. *Ănşărătura ău dutsi ră-masnicu la feată ăntu nuntă* (colanul îl duce logodnicul la fată, înainte de nuntă). Com. I. L.].

— Derivat din *şor « şir ».

Ănspicăt, -ă adj. v. *spic*.

Ănspúm vb. I v. *spumă*.

Ănstrée'l'u vb. I v. *streac'l'ă*.

Ănsúd vb. I

Ănsudări f. } v. *sud*.

Ănsudát, -ă adj. }

Ănsurări f. }

Ănsurát, -ă adj. } v. *ansor*.

Ănsurătură f. }

Ănsurdzqs vb. v. *surd*, -ă.

Ănsus adv. v. *sus*.

Ăntala-pântala. Când mai bine când mai rău. Com. T. P.

Ăntămqn vb. I v. *tămqnă*.

Ăntărēs vb. v. *tari*.

Ăntárt m. (Grecism) Comitagiū. Com. G. D. — din gr. ἀντάργης, (arom. *antartu*).

Antävälés vb. IV v. *täváles*.

Anterie f. v. *antiriǵă*.

Antică (pl. -ur) f. Lucru vechiu
Ca vrinǵă anticǵă, -i Com. G. D.
[D e r i v a t: *anticeadǵiǵă* f. = vânză-
tor de lucruri vechi]. (arom. *anticǵă*).

Antimǵǵări f.

Antimǵǵat, -ǵ adj. } v. *tǵmǵǵǵă*.

Antimǵǵ vb. I }

Antimnicǵ v. *mǵnicat*.

Antind vb. III v. *tind*.

Antiriǵă (pl. -ur) f. 1°. Hainǵ feme-
iascǵ în forma anteriuului. *Antiriǵǵă*
poartǵ mul' erli cari trec di treǵzǵts di
aǵ (anteriu poartǵ femeile care trec
peste 30 de ani). | 2°. P. e x t. Ma-
terie stofǵ s. postav. *Brivinecu si*
darǵ ili di ǵaits, ili di antiriǵǵă. Com.
I. L. *Un cǵmilar cu treǵ cǵmili*
discǵrcǵ turlǵ-turlǵ di antiriur
(...descǵrcǵ fel de fel de stofe sau
mǵrfuri ȳesute) id. [ȳi: *anterie* f.].
— Din tc. *antery*, (arom. *antiriur*).

Antorn vb. I v. *torn*.

Antrǵri f. v. *antru*.

Antrǵb vb. I. Întreb. *Bǵturǵ*
pri un cǵini ȳi la antribarǵ, (dǵdurǵ
de un cǵine ȳi-l întrebǵrǵ) 6/12.
Aǵ si antribǵm 7/12. *Au lo tru*
unǵ udaǵe ȳu au antribǵ 42/65. *Mi*
ǵntregǵi tu mini tse cǵbati qǵ ari
dǵratǵ, (mǵ întrebǵ tu pe mine...) 25/68. | R e f l. *mi antreb* = în-
treb pe unul pe altul, mǵ întreb
pe la lume. *Na vem antribat* 15/15.
Si mi antreb. [La ȳarnareca pers.
2 dela ind. pres. *ǵntrechǵ*. D e r i -
v a t e: *antribǵri* f. = întrebare,

antribǵt, niantribǵt, -ǵ adj. = între-
bat, neîntrebat; = *antribǵtǵrǵ* f. =
întrebare]. — Din lat. *interrogo*,
-are, (arom. *antreb*).

Āntri prep. Între. *Un birbeatsi*
antru doǵ muntsǵ (un berbecu între
doi munȳi (= piduc'l'u) *61. [ȳi:
(întrebuîntat mult mai des) *āntru*
(dupǵ cǵte am aflat, nu însemneazǵ
« în », spre a-l identifica cu d.-rom.
« întru » (<intro), ci numai « în-
tre »). *Voǵ apu di ȳundi si ancl'id*
doǵ munts, cǵ, ca si antrǵ antru
munts, si pǵarǵ (...cǵci, dacǵ va
intra între munȳi, va pieri) 13/40.
— Din lat. *inter* ȳi *intro*.

Antribǵri f.

Antribǵt, -ǵ adj. } v. *antreb*.

Antribǵtǵrǵ f. }

Āntru prep. v. *antri*.

²**Āntru** adv. Înainte (cu înȳeles
local ca *intru* din limba rom. veche)
Blugushvitǵ sǵ ȳeǵ di dǵmnu ȳi
antru tini ȳi dupu tini (blagoslovitǵ
sǵ fii de Domnul ȳi înaintea ta ȳi
dupǵ tine) 6/11. *Tse fǵtǵ al' iǵǵ*
āntru ȳel ȳi al' zisi (...ieǵi înaintea
lui...) 20/9. *Si vǵtǵnau ȳu antru*
tsarlu (se omorau ȳi înaintea ȳa-
rului) 14/65. *Antru ȳel* 18/56.
Fitǵorli' sa ca rayu antru soari 630 |
(cu înȳeles temporal). *Antru ca*
sǵ-l ȳasǵ ...suflitu, zǵlumuti (înainte
de a-i ieǵi sufletul, bolborosi) 350.
Antru pirit (înainte de a se face zi).
[ȳi: *āntru* adv. C o m p u s: (cu
pref.) *pri ntru* (pri + *antru*) adv.
= înainte. *Si ti lea tini pri dupu*

tsină, Ili printru tsină? (să te ia pe tine după cină, ori înainte de cină?) 6/XI]. — Din lat. *ante* (+ *antri*).

³*Āntru* vb. I. *Intru*. *No-am uzot lup ăn sac si antră* (n'am auzit să intre lup în sac) 9/36. *Antraî, zisi lupu ib. Si antrum ȳo, că tu nu pots* (să intru eu...) 15/40 cf. 3/36, 3/II. *Si antrăm ȳo. Antrō ăn casă să-l' dară cavē. Antrats ăn pleamnitsă, ăn pal'ă. Antră mo tu* (intră acum tu) 5/13. | *Ń- antră ăn lucru* = îmi pasă, mă privește. *Tsi-Ń-antră ăn lucru* 6/76. | *Al' antrō (cu lostu)* = începu să-l bată, să-i dea peste el 6/13. [Și: (Huma) *intru* vb. I. *Derivat antrări* f. = intrare | *Compuse*; (cu pref.): *zāntru* (ză + *antru*) vb. I = încep să intru, încep. *Că-l' zantrō, ancă doi boi si veă, l'i mănca* (când începu [să mănânce], de ar fi fost încă doi boi [tot] i-ar fi mâncat); *duāntru* (du + *antru*) vb. I = intru peste tot. *Nitsi nu duāntrō* (nici n'a intrat)]. — Din lat. *intro*, -are, (arom. *intru*).

Āntru adv. v. *antru*.

Āntsălég vb. III v. *antsileg*.

Āntsáp vb. I *înțap*. *Āntsăpō coadili ăn mutșară* (vără cozile în mocirlă 17/8. (Refl.) mă fixează, mă așez, mă pun. *Cōn să-Ń-mi antsap ăn frunti la lu ampirātu il'ă* = când m'oi așeza pe fruntea fiicei împăratului) 24/4 cf. 25/4, III, 252. [Derivate: *antsăpări* f. = înțepare, vârare; *antsăpât*, -ă adj. =

înțepat, vârit. *Scoati-u tsea răpa antsăpată 'n pîmint*. Com. I. L.; *antsăpătură* f. = înțepătură]. — Derivat din *tseapă*, (arom. *antsap*).

Āntsăpări f.

Āntsăpât, -ă adj. } v. *antsap*.

Āntsăpătură f. }

Āntsért vb. I v. *tsert*.

Āntsilég vb. III. *Înțeleg*, pricep.

Nu pot să antsileg din spus, că sam groasă ăn cap (nu pot să înțeleg...) 3/21. *Antsiliseș?* 11/79. *Fitșorlu cāndu antsileapti că nu-i bun lucru* 5/64. *Cāndu antsileaptiră* 6/64. *Tuntsea 'ntsileasiră*. [Și: *antsălég*, *antsiljäg* vb. III cf. 5/73 Derivat: *antsil'és* (cu negativul: *nintsilés*), -easă = priceput. *Antsiles ȳom* (om priceput)]. — Din lat. *intelligo*, -ere, (arom. *ntsăleg*, rar).

Āntsiljäg vb. III v. *antsileg*.

Āntsíng vb. *Încing*. *Ună sută di frats ăn un brōn antsínș* (o sută de frați încinși cu un brâu = gardul) [Și: *ntsíng* vb. III. Derivat: *antsíns*, -ă adj. = încins]. — Din lat. [in] *cingo*, -ere (arom. *tsingu*).

²*Āntsíng* vb. *Încind*, aprind. *Focu antsínsi ună casă* ALR. 3885.

— Din lat. *incendo*, -ere.

Āntsíns, -ă adj. v. *antsing*.

Āntsínúș vb. I v. *tșinușă*.

Āntsqrts adv. v. *an*.

Āntuārñ vb. I v. *torn*.

Āntunerie m. *Întunerec*. *Ai să-ȳ prindim lamba că-i antuneric* (hai să aprindem lampa că-i întunerec) 2/7. *Amnō, amnō și bātū pri*

antuneric (umblă, umblă și dădu de întunec). — Din lat. *tenebricus*, -a, -um, (arom. *antunearic*).

Antunie vb. I. Fac întunec, întunec cf. *stîmnes*. *Cari antunică, aș vinîră casă si tsină* (dacă întunecă, veniră acasă să cîneze) 5/68. *Ca s'ntunico* 20/93. [Și: **ntunie** vb. I. **Derivate**: **antunיעări** (ntunicari) f. = întunecat. *Pri la ntunicarea s-na flom la ducheon* (pe la întunecat să ne găsim la prăvălie). Com. I. L. **antunיעat** (ntunיעat) -ă adj. = întunecat, întunec. *Cum ra proapi antunicat, chinisi si fugă* (cum era aproape întunecat). 21/41; **antunיעos**, -ă adj. = întunecos], arom. *ntunicai*.

Antunיעări f.

Antunיעat -ă adj. } v. *antunic*.

Antunיעos, -ă adj. }

Anturb vb. I. Întărat. Com. G. D. — Din lat. *turbo*, -are, (arom. *turbu*).

Anturtșqs vb. }

Anturtșqt, -ă adj. } v. *turc*.

Anumir vb. I v. *numir*.

Anuntru adv. v. *nuntru*.

Anurm vb. I v. *urmă*.

Anvălės vb. IV. Înelesc, acopăr.

[**Derivate**: **anvăliri** f. = învelire; **anvălit**; -ă adj. = învelit, acoperit, fig. prefăcut. *Cărbuni anvălit* 110. Și: **nvălės** vb. IV. **Compus** (cu pref.) **dizvălės** (dis + vălės) vb. IV = desvelesc, descoper. *Calu zărămă cu tsitșorlu şu ay dizvăli* (calul... îl dezveli); **dizvălit**, -ă adj.

= dezvelit; **zăvălės** vb. IV (mbg. *zavalam*) = acoper cu ceva (cenușe, gunoi) pe deasupra. *Ca rudî un măcsqm și sinfăddă-sa al' la lq și al' la zăvăli dn gnoî* 2/29]. — Din paleosl. *valiti*, (arom. *anvălescu*).

2Anvălės (șaic) vb. IV. Bat la piuă (șaiac). Com. V. J. — Din bg. *valjam*, (arom. *nvălescu*).

Anvăliri f.

Anvălit, -ă adj. } v. *anvălės*.

Anvărtės vb. IV. Învărtesc, (refl.) mă învărtesc, mă încolăcesc, dau târcoale. *Șărpili ișq din juăș și-l' si anvărti di gușă* (șarpele ieși de sub piatră și i se încolăci de gât) 1/76. *Fitșoru si anvărted e zuuă pri lăngă stăpomu-su* 6/46. *Bărbātu u anvărtăști casa* = bărbatul conduce casa 13. [Și: **amvărtės** vb. IV. **Derivate**: **anvărtiri** f., **anvărtit**, -ă, adj. **Compus** (cu pref.): **dizvărtės** vb. IV (dis + vărtės) = desvărtesc; **zănvărtės** vb. IV (ză + anvărtės) = încep să (mă) învărtesc (după bg. *zavartam*) 30/2. **Derivate**: **zănvărtiri** f. = învărtitură, lovitură... *Un tăbur ascher tăl'q la ună zănvărtiri* 24/2. **Simplu**: (bulgărisim) **vărtės** vb. IV = învărtesc. *Cqn si va culcats, si-l' zits: «vărti-la cupanca»* 12/50]. — Din paleosl. *vrătěti*, (arom. *anvărtescu*).

Anvărtușédz vb. I (aromânism în Huma). Întăresc. Com. T. P.

Anvės vb. III Îmbrac. *Mic sam, mari sam, toată lumea u anvės*

(= acu) *1. *Grøn anviscut* = grăul din spic. [Și: nves vb. III. D e r i v a t e: anvescămînt, anviștămînt, anveșmînt, anveștimînt a. = îmbrăcăminte. Com. G. D. C o m p u s: dizvés (dis + ves) vb. IV = dezbrac]. — Din lat. [*in*]vestio, -*ēre, (arom. *anvescu*).

Anvescămînt	} a. v. <i>anves</i> .
Anveșmînt	
Anveștimînt	

Anvéts vb. I. Învăț, (refl.) mă obicinuesc. *Nu mi anvétsă, că Țo știu di cōn ram tiniră* (nu mă învăța, căci eu știu de când eram tânără) 5/14. *Tsista an tot anvitsai* 6/21. || Înțeleg. *Tse si anvets ca mi jungl'iș mo noaptea* (ce-o să înțelegi că mă junghi acum noaptea) 15/55. [D e r i v a t e: anvéts (nvéts) a. = învățătură 504; anvitsăt, -ă adj. = obicinuit. *Bun im ȳa pri gnoȳ, noȳ im anvitsats*) 18/29; anvitsătōr m. = învățător; anvitsătūră f. = învățătură; anvitsămînt a. = învățătură, învățămînt. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.) zănvéts (ză + anvets) vb. I (refl.) = mă obicinuesc, mă deprind. *Că-s-si zănvitsq, mamu, e zuuă aș vinea* (după ce se obicinui, mamă) 3/III. dizvéts (dis + vets) vb. I = dezvăț]. — Din lat. *[*in*] vitio, -are, (arom. *anvets*).

Anvișes vb. IV. 1°. Înfășur, încolăcesc. *Au anviș [rapca]ăn ună ruguzină și al' dēdi foc* (o înfășură arăpoaică într'o rogojină...) 27/85.

| 2°. Castrez, scopesc (despre armăsari) ALR. 5681. [C o m p u s (cu pref.) zănvijes (ză + anvișes) vb. IV înfășur, (refl.) mă înfășur (de pe mbg. *zavijam*); dizvijes (dis + vișes) = mă desfac, mă descolăcesc. *Dizvișia-ti di pri cārliḡ* (descolăcește-te de pe cārliḡ) 4/76; anviit, -ă = înfășurat, încolăcit]. — Din bg. *vija* (cu pref. *an*).

Anviit, -ă adj. v. *anvișes*.

Anvinătsqs vb. IV v. *vinăt*.

Anving vb. III. Înving, întrec. *Bărbatu cu caru si ducă, mul'area cu džepu si scoată, nu l-anvindzi* 115 cf. 14/39. [Și: nving, ving vb. III. Com. T. P. D e r i v a t: nvins, -ă = învins, întrecut]. — Din lat. *vincō*, -ēre, (arom. *azvingu*).

Anvins, -ă adj. v. *anving*.

Anvirin vb. I

Anvirinări f.

Anvirinós, -oasă adj.

} v. *virin*.

Anvirzqs vb. IV v. *veardi*.

Anviscut, -ă adj. v. *anves*.

Anvisizéz vb. I v. *vis*.

Anviștămînt a. v. *anves*.

Anvitsămînt a.

Anvitsăt, -ă

Anvitsătōr m.

Anvitsătūră f.

} v. *anvets*.

Anzānucl'ári f.

Anzānucl'u vb. I

Anzinucl'ári f.

Anzinucl'u vb. I

} v. *zinucl'u*.

An-zūr prep. v. *zur*.

Āpă f. v. *apu*.

Apansqz adv. Fără veste, pe neașteptate. *Tsista ticsirat vini apansqz* (această nenorocire veni pe neașteptate). Com. I. L. — Din tc. *apansyz*, (arom. *apansize*).

Apătós, -ă f. v. *apu*.

Ápir vb. IV (rar). Se face ziuă. *Fuzi, ună tsi apiri* (plecă, cum se făcu ziuă). Mai des se obicinuește: *Dă zorili* (dau zorile). [Derivate: (Țárnareca): *piriri* f., *pirit* a. = revărsatul zorilor...) 8/68]. — Din lat. *apĕrio, -ire*, (arom. *apir*).

Apítscă f. v. *apu*.

Após, -ă adj. v. *apu*.

Aprăsnés vb. v. *prăscăjes*.

Apts adv. (Numai cu înțelesul de) închis în închisoare, în pușcărie. *Di trei añ di c'ăi apts* (de trei ani de când este închis în închisoare). Com. I. L. [Derivate: *aptsană* f. = închisoare, pușcărie. *Ca ișo tsela din aptsană* (ieșind acela din pușcărie) 25/18]. — Din tc. *habs* și *habsana* (din *habs-hane*), (arom. *hăbsănă*).

Aptsană f. v. *apts*.

Ápu f. Apă. *Si fâts azor ună căldari di ápu* (să faci gata o căldare cu apă) 5/55. *Con dorm și apili* (în miezul nopții) 22. *Ápu pupurită* = apă fierbinte 7/16 cf. 5/13, 28/65. *Apă-albă* n. de loc lângă Nânta. Com. G. D. *Apă licuvită* f. n. de izvor cu apă ce lecuiește, de unde și numele. La Per. Papahagi (Megleno-Români I, 37) se dă greșit *Apa-li-Cuvită*, ca și cum cuvită ar

fi un n. propriu. *Apa-ratsi* = n. de fântână la Oșani. *Apa-l-Teana* id. lângă Cupa. [Și: (rar) *ápă* f. Derivate: *após, -ă, apătós, -ă* adj.; *apítscă* f. (dim). — Din lat. *aqua, -am*, (arom. *apă*).

Ar vb. I Ar. *Aram un agru* 21/6. *Dracu ni ară ni sapă*. 215. *Tsela uratș aș ra ăn agru* 1/36. [Derivate: *arári* f. = arat. *Sfărșo di ararea* 5/36; *arătór* m. = arător; *arătúra* f. = arătură. Com. G. D.]. — Din lat. *aro, -are*, (arom. *ar*).

²Ar conj. v. *ară*.

Áră 1°. (Neaccentuat) conj. Iar. cf. *a ma, tu cu*. *Áră tsela dedu aș zisi* 13/2. | 2°. (Accentuat) adv. Iarăși, din nou. *Din timp ăn tsista vacot io ară să vin* (= la anul pe vremea asta eu iarăși o să vin). *Áră tse aș zisi áră* (iar aceea îi zise iarăși) 29/2. [Și: ar conj. *Pul'u tse-î pul' și Domnu-l' da, ar lă uom; érá* conj. cf. 10/66 (arom. *iar*)].

Arabă f. (pl. *-bqi*) Araba. Com. G. D. — Din tc. *araba*, (arom. *arābae*).

Arălqe a. Crăpătură mai mare, deschizătură. Com. T. P. | Timp disponibil. — Din tc. *aralyk* (arom. *aralík'e*).

Áramdžija adj. Haramgiu, care mănâncă banii altuia de geaba. — Din (tc. *haramgi*, (arom. *hă-rămgiu*).

Arári f. v. *ar*.

Arát a. Plug. *Nu vez fitșoru pri mănua di arat?* (nu vezi băiatul

la coada plugului?) Com. T. P.
— Din lat. *aratum*, (arom. *aratu*).

Arătór m. }
Arătúra f. } v. *ar*.

Aravanlija adj. (Despre cal)
care merge în galop ALR. 5497.
— Din tc. *aravanly*.

Árb (pl. -ur) a. Hârb. Com. I. L.
[Și răb, Com. I. G., rqb a.].
— Din bg. *hârb*.

Árbét(i) a. v. *răbet*.

Árbur m. Arbore, în spec. copac,
stejar, cf. ș u m ă, z l ă m b i t s ă.
*Con trăgni călătșcă prin ună mil'ă
di arbur tritșe* (când trăgea paloșul,
trecea prin o mie de arbori) 12/24.
Ăn-arbur n. loc. (Lugunța). Com.
S. H. [Colectiv: *arburimi*
f. = mai mulți arbori, copaci].
— Din lat. *arbor*, -em, (arom.
arbure, la Fărșeroți *oarbăr*).

Arburimi f. v. *arbur*.

Are a. Lemnul dela instrumentul
cu care se lucrează bumbacul. *Di
doyli ports lu arcu ăi ligată tetiva*
(de ambele extremități ale arcului
este legat mațul s. sfoara). Com. I.
L.—Din lat. *arcus*, -um, (ar m. *arcu*).

Areătés vb. IV Horcăiu (în
sorn), cf. g ă r g ă r e s. *Tsela
arcâteaști* (acela horcăie). ALR.
2097. [Derivat: *areătînă* f. =
flegmă, scuipat, ib. 2098. — Din
bg. *hărkam*.

Areătînă f. v. *arcătes*.

Ard. vb. Ard. *Scondurili li arsiră,
saldi døy scundurî nu ardeu* 12/29.
Tqti scundurili li arsits 22/29. *Nitsi*

veacl'ă ruguzină nu-l' ardi (nu-i
pasă de nimic) 829. || Aprind, pun
foc spre a arde. *Moșnista dimineatsă
si sculară, aș arsiră* [în text s'a
cules greșit: «arniră»] *furna* (...se
sculară și aprinseră cuptorul) 17/56
[Și: *ârzu* vb. III. *S-la arzu ăn
furnă* (o să-l ard în cuptor) 16/56.
Derivate: *árdiri* f. = ardere;
ardós, -oasă adj. = (despre ardeiu)
iute. *Pipercă ardoasă* (ardeiu iute)
562; *ars*, -ă adj. = ars; *arzătúra*
f. = arsură; *arzătór* m. = arzător.
Com. G. D. Compus (cu
pref.): *duard* (du + ard) vb.
III = ard peste tot, ard până la
capăt, sfârșesc de ars. *Până nu
duardi luminarea* (până când nu
arde de tot lumânarea). — Din lat.
ardeo, -*ére, (arom. *ardu*).

Ardie vb. I Rădic, (refl.) mă
înalț. *Vizû... ună mari plyatșă...
și-ș ardicò cu mona* 4/77. *Ardicòm*
B. 5. *Ardicò siniia pupădiia* (ridică
masa preoteasa) 18/6. *Ca si ar-
dicat-aș năltu până 'n tser* (înăl-
țându-se sus până în cer) 14/61.
Fig. *L-ardicò lă cunac* s. *l-ardic
pri nalta* 290 = îl dau pe mâna
judecății, intentez proces în contra
lui 23. [Și: *ridie* vb. I cf. 9/77.
Derivate: *ardicări* f. = rădicare,
înălțare; *ardicăt*, -ă adj. = ridicat,
înălțat. *Ai vrină coastă ardicită* =
te mănâncă pielea? 141. Com-
pus (cu pref.) *pudardie* (pud +
ardic) refl. (de pe bg. *podkren-
uvam*) vb. I = mă ridic, mă înalț

puțin. *Si- $\bar{u}$ turim meara și s-na pudardicom ca după meară* (să aruncăm mărul și noi să ne sculăm...); niardicât, -ă adj. = nericat.

Ardicări f. }
Ardicât, -ă } v. *ardic*.

Ârdiri f. }
Ardôs, -oasă, adj. } v. *ard*.

Ardúl'a Nume de localitate în Lugunța. Com. T. P., cf. bg. *ardăc*, iden ic cu smreka.

Ardž a. Cheltuială. *La cucună l'-angreacă ardžu* (cucoanele au cheltueli) 17. *Cătunesc ardž* (cheltueli comunale) 957. [Derivat: *ărdžescu* vb. IV = cheltuesc. *Voį si ardžescu multi pari* (vreau să cheltuesc multe parale) 26/65]. — Din tc. *harg*, (arom. *harghe*).

Ardžes vb. IV }
Ardžescu vb. IV } v. *ardž*.

Areăti m. Arete, berbece jugănit. Com. G. D. — Din lat. *aries*, -etem, (arom. *areate*).

Argăsés vb. IV-a Tăbăcesc. *Coajă argăsită* (piele tăbăcită) ALR. 6536. [Derivat: *argăsit*, -ă adj.]. — Din gr. *ἀργάσω* (arom. *argăsescu*).

Argăt m. Argat, (cu înțele de) lucrător. *Tsel'alants argats veau lăsată lucru*. [Și: *ragăt* m. *Si jungl'i un coįni di si trimets la ragats* 5/55. Derivat: *argatlqe* a. = argatlîc, lucrul, munca unui argat. *Din argatlqc ghîaști* 25]. — Din gr. *ἀργάτης* (sau bg. *argat*), arom. *aryat*.

Argatlqe a. v. *argat*.

Argăvân m. v. *ragavan*.

Arghel'ê f. Herghelie. *Arghel'ê di cal'* ALR. 5599. — Din tc. *hergele*.

Ări f. }
Arie m. } v. *ariă*.

Ăriă f. (pl. *qrur*) Arie. *Din qrur al' ded vearga* (din arii îi dădui varga) adică l-am gonit. Com. G. D. *Ariă Domnului* n. loc. (Lugunța). *Ariă-l-Dava* n. loc (Cupa). [Și: *ări* f. Derivat: *arie* m. = curte]. — Din lat. *area*, -am, (a om. *arye*).

Ăripă f. (pl. *ierip*, *ierp*). Aripă. [Și: *iaripă*, *reăpă* f. Com. G. D. [Derivate: *aripătă*, *iripătă* f. = oaie care nu umblă cu celelalte oi laolaltă id.], (arom. *areapită*).

Ăripătă f. v. *aripă*.

Arisés vb. IV. Îmi place ceva. *Birbêru aų vizu feata și aų arisî* (bărbierul o văzu pe fată și-i plăcu) 3/38. [Derivate: *arisîri* f., *arisît*, -ă adj. = plăcut]. — Din gr. *ἀρῆζω*, (arom. *arisescu*).

Arisîri f. }
Arisît, -ă adj. } v. *arises*.

Aritș m. (numai în Huma, la ceilalți ej). Arici. Com. T. P. — Din lat. *ericius*, (arom. *ariču*).

Ărmqn vb. III v. *rămqn*.

Arnăút m. Albanez. *Arnăút-tșîmê* n. de fântână (Oșani) | Derivat: *arnăutsês* adj. = albanezesc. *Uoř arnăutseșt* (oi mai mari cu lâna albă, mai aspră). Com. I. G. cf. *ghigănes*. — Din tc. *Arnaut*, (arom. *Arbines*, lat.).

Arnăutsés adj. v. *Arnăut*.

Ars, -ă adj. v. *ard*.

Arșănitș m. }
Arșin m. v. } *arșon*.

Arșon m. Cot, arșin. *Leasili sa mai nalti di cot un arșon* B. 8. [Și: (Țarnareca) arșin m. *Un arșin di pândză* (un cot de pândză) 7/66; rășon, rășin m. *Un rășon di antirișă* (un cot de postav). Com. C. I. Diminutiv: arșănitș m. Com. G. D.]. — Din tc. *arșyn*, (arom. *arșine*).

Ărt m. Ogar. — Din bg. *hărt*, (arom. *hărtu*).

Artic Rest, sfârșit (numai în expresia) *artic până șa* (în sfârșit până aici). — Din bg. *artik* (<tc. *artyk*).

Artirisés vb. IV. Prisoresc. Com. G. D. [Derivat: artirisiri f. = prisosire]. — Din gr. *αγτῖσις*, (arom. *artirisescu*).

Arzător m. }
Arzătură f. } v. *ard*.

Ărzu vb. III v. *ard*.

Ăs part. (Țarnareca) O să, să. *Io ăs nergu la dăvișă* (eu o să merg la județ) 11/65. *Io ă si ner lă bisearcă* (eu o să merg...) 19/68. *Io ăs in* (eu o să vin) 19/68. *As ts-ay l'ay* (o să ți-o iau) 11/65. *As tsă duc* (o să-ți aduc) 17/65 cf. 5/68, 9/66, 14/65, 19/65, 29/65. — Din *va să*, (arom. *va-s*).

Asân în *Asan-di-Christu*, *Asan-di-Cole*, *Asan-di-Seba*, *Asan-bei-di-Agoș-aga*, toate nume de Români

(cf. Capidan *Meglenoromânii* I, 17 și 13, nota).

Asăr m. Zeciuală la Turci. Com. Gh. T. Din tc. *asar*.

Ășea Nume de loc în Nânta. Com. H. I.

Aschier m. 1°. Soldat. *Un aschier* 2/21, ... *Con vizù ascheril'* 14/39, 195. | 2°. Oaste, armată. *Mult ășcher* (oaste multă) 14/38. *Tot ăschëru* (toată armata). [Și: *aschir* m.] — Din tc. *asker*, (arom. *ask'ere*).

Aschir m. v. *aschier*.

Aschitiță m. Pustnic. Com. G. D. — Din bg. *asketija*.

Ășconsum! interj. (Turcism). Halal să-ți fie, bravo! *Așconsum, il'u la ămpiratu* (halal să-i fie fiului împăratului) 6/34.

Ășiehjarë adv. pe față. — Din tc. *aşikjare*, (arom. *aşik'aree*).

Ășlădăsés vb. IV-a Altoiesc ALR. 6098. Cf. așlamă.

Ășlamă f. Altoiu ALR. 6099. Din tc. *arşlama*, (arom. *arşlămae*).

Asli adv. v. *aliz*.

Ăspră f. Ban. *Aspra roși nu peari* (iarba rea nu piere) 26.

[Diminutiv: spritșcă f. = lescaie, aspră. Com. G. D.]. — Din bg. *aspra* (gr. *ἄσπρον*). (Pentru răspândirea cuvântului cf. G. M. ye. *Ngr. St.* 12), (arom. *aspră*).

Asprîmi f. v. *aspru*.

Ăspru, -ă adj. (rar) Aspru. *Lonă aspră*. Com. T. P. [Derivat: asprîmi f. = asprime id.]. — Din lat. *asper*, -a, -um, (arom. *aspru*).

Âstăz adv. v. *zuyă*.

Astrét adv. Stânjenit, oprit, lipsit. Com. T. P. — Din tc. *astret*, (arom. *astrete*).

At m. Armăsar. *Atu aî mai juni di cal* (armăsarul este mai voinic...) Com. I. G. cf. a i g o r. — Din tc. *at*, (arom. *atu*).

Atoli f. (pl. -ol'ur). Partea casei dintre tavan și acoperiș; talpa casei ALR. 3764.

Ator a. Hatâr. *Di ator capu ș-la da* 27 cf. 28. — Din tc. *hatyr*, (arom. *hatîre*).

Âts! pron. v. *tu*.

²Âts interj. Strigăt ce se întrebuințează când vrea cineva să oprească catării de a mai merge. (La Oșani) m u t ș i. [Și: âtsă]. — Onomatopoe.

Âtsă f. 1. Fir de țesut (cf. ALR. 5758), sfoară cf. i r. *Si nu mi vinz priună cu căpestru ili cu atsa* (să nu mă vinzi... cu sfoara) 16/79. *Âtsă nu ve* 2/28. | 2. Spec. (la moară). Coarda teicii. Com. C. I. [Derivat: *atsîtșcă* f. (dim.)]. — Din lat. *acia*, -am (ar m. *atsă*).

²Âtsă! interj. v. *ats*.

Âtsi particulă, servind la introducerea parataxelor. *Atsi si dusi...*, *atsi la ruptsi... câti ună mēră și el...* 16/19. *Aș fost-au vrină ȳară doi frats, atsi ș-veau sadi ună vacă* 1/69 cf. 6/19, 2/23, etc. — Pare a fi același cu « aci » (<ecum-hîc) întrebuințat în: aci se joacă, aci râde, aci plânge...

Atsîtșcă f. v. *atsă*.

Âu pron. v. *îa*.

²Âu pron. v. *îel*.

³Âu art. m. de cazul gen. A lui (întrebuințat numai în Țârnareca). *Tricură pri l-au tsarluî poartă șu si dăucau cu mearile. Âu tsarluî feată cum șideà...* (trecură pe la poarta țarului... fata țarului...) 9/68. *Tru âu zmeului curiîă* (în pădurea balaurului) 24/68. *Âu tsarluî fitșor* 11/66. (arom. *al*).

Âură f. Răcoare. *Simintsă... o-punim ân un loc jundi-î aură* B. 4. *Vini aură* (vine recoare) ALR. 2559 Com. I. L. [Derivat: *aurós* -ă adj. = răcoros (arom. *a-vros*)]. — Din lat. *aura*, (arom. *avră*).

Aurós, -ă adj. v. *aură*.

Auzitúr f. plur. v. *ud*.

Avà f. v. *hava*.

Âvdu vb. IV v. ³*ud*.

Âvgust m. August. *Niști ȳor brumă cadi și lă Avgust*. Com. I. L. — Din bg. *avgust* (gr. *αὐγούστος*), arom. *avgustu*.

Avliîă (pl. -ur) f. Curte, casă, palat. *Damîan năriditu cu multi avliur* 12/VII. — Din gr. *αὐλή* (bg. *avlija*), (arom. *avlie*).

Avrări f. v. *avredz*

Avrédz vb. I (aromânism în Huma). Răcoresc Com. T. P. [Derivat: *avrări* f. = răcoare; *avrós*, -ă adj. = răcoros]. Pentru etimologie cf. *aură* (arom. *avredzy*).

Avrós, -ă adj. v. *avredz*.

Azăr adv.

Azărdisés vb. IV } v. *azqr*.

Azărłqə a.

Azdisés vb. IV. Turbez cf. anturb. *Flq di azdisi, cqt află cota azdiseaşti* (află de turbează, cu cât este tratat mai bine, cu atât turbează mai mult). Com. G. D. [Derivate: *azdisiri* f. = turbare; *azdisit*, -ă, adj. = turbat]. — Din tc. *azdyrmak*, (arom. *azdisescu*).

Azdisiri f.

Azdisit, -ă adj. } v. *azdises*.

Āzim m. Aluat nedospit: *lutsol nistăfsit* (cf. *stăfses*) ALR. 4026.

Azłqə. Praf de puşcă ce se întrebuintă odată la puştile cu cremene. *Al' lq azłqcu* 29. — Din bulg. *azlyk*.

Azmăc m. Zăvoi. Se mai zice *mutşară*, loc *mutşărli* f. ALR. 2485.

Āznă f. Comoară, hazna. *Flq ună aznă di pari* (află o comoară de parale). — Din tc. *hazna*, (arom. *hăznă*).

Azqr adv. Gata. *Si fats azqr ună căldari di apu* (să faci gata o căldare de apă) 5/55. *La bilî vichi, la feasi azăr* 16/43 cf. 3/36, 17/93. [Şi: *azăr*, *hazqr* adv.]. Derivate: *azărdisés* vb. IV = pregătesc ALR; *azărłqə* a. = pregătire. Com. G. D. — Din tc. *hazyr*, (arom. *hazîre*).

B

Ba! interj. *Ba. Ba! nu viruîes si ducă* (ba! nu cred să se ducă). — Din bg. *ba*, (arom. *ba*).

Băbă f. 1°. Babă, bunică. *Mul' ari-sa şi babbă-sa* 1/22. *Cqn si pişă babili* = în faptul zilei. *Ūarba-babă* = jocul « baba oarbă ». ALR. 4337. *Baba-uarbă* = cărăbuşelul, dobă de porc: « si ampl'ă cu carni drob, uris şi şonzi di porc » ALR. 4138, cf. d e a d. | 2°. Moaşă. Com. G. D. | 3°. (la moară) Brotacul sau broasca. Com. C. I. | 4°. (la moară) Poliţa prăsnelului id. [Derivate: *băbîtşcă* f. (dim.); *băbl'œc* m. = bătrân, om gras şi greoiu. *Tsista-i un băbl'œc*; *băbl'itsă* f. = femeie bătrână; *băbl'ie* m. = băbiţă. Com. T. P.; *băbés* vb. IV = moşesc. *Mumă-sa singur aş la babbî fitşoru*; *băbiri* f. = moşire. *Tată-su nu ra la babbirea lu il'ă-su*. Com. G. D.] — Din bg. *baba*, (arom. *babă*).

Băbăieă m. (Nânta) Tată. — Din bg. *babajko*.

Babalqə m. Babalâc. Com. G. D. — Din tc. *babalyk*.

Băbés vb. IV

Băbiri f.

Băbîtşcă f.

Băbl'ie m.

Băbl'itsă f.

Băbl'œc

} v. *babă*.

Băbûehie f. Mugure, boboc. *Li runiră babbuchil'* (fărămiţară mugurii) 9/56. — Din gr. *μπουμπούμι*, (arom. *bubuk'e*).

Băcădărnice m. Mămăligă din făină de porumb sau de grâu. *Pupadija al' zitsi la pōpa*: « aî să

dărôm bacadarnic » 19/6. [Și: bu-
eădărnîe m. Com. T. P. — Din
mbg. *bakărdanik*.

Băcāl m. Băcan. *Si află pri la
bacal'* B. 15. [Derivat: *băcălqe*
a. = băcănie]. — Din tc. *bakal*,
(arom. *băcal*).

Băcălqe a. v. *băcal*.

Bacăm m. Băcan (lemn cu care
se roșesc ouăle de Paști). *Bacamu
ăi un lemn roș*. Com. I. L. — Din
tc. *bakym*, (arom. *băcîme*).

Băclă f. Fasole boabe. *Sats di
baclă ili di mel'* B. 4. *Bacla si
seamină pri gărnișoară* (fasolea se
seamnă prin porumbișuri). *Baclă-
di-mățscată* (fasole cu bobul mare)
baclă-parpudă f. (un fel de fasole
care crește de timpuriu; are bobul
mic și este foarte gustoasă). Com.
N. T. — Din tc. *bakla*.

Băcqr a. Aramă, vase de aramă:
Tseastă casă ari mult băcqr. — Din
tc. *bakyr*, (arom. *băcîre*).

Băcșiș a. Bacșiș. *Si-l' da mari
bacșiș* (o să-i dea mare bacșiș)
4/34. [Și: *bășiș* a. *Tsi bășiș tser*
15/2]. — Din tc. *bakșiș* (arom.
băcșișe).

Bădivă adv. Fără plată, de geaba.
Com. G. D. — Din tc. *badihava*,
(arom. *bădiăvæ*).

Bădžă f. Ochiul podului. *Au
scoasi prin badžă* (o scoase prin
ochiul podului) 12/55 cf. 31, 841.
[Diminutiv: *bădžinîe*, *budže-
nîe*, *budžinîe* m. = coșul casei pe
unde iese fumul. *Casa noastră ari*

doj badžinits. Com. I. L. Cf. și
ALR. 684 și 3865]. — Din tc.
bağa, (arom. *băğă*).

Bădžănăe m. Cumnat (două s.
mai multe persoane ale căror ne-
veste sunt surori). *Bădžinacu meu
si dusi la leamni*. Com. I. L. [Și:
bădžinăe m. id.]. — Din tc. *ba-
ğanak*, (arom. *băğînac*).

Bădžinăe m. v. *bădžănac*.

Bădžinîe m. v. *badžă*.

Băftșă (pl. -ur) f. Grădină cf.
gărdină. *Si dar ună băftșă* (o
să fac o grădină) 4/57, 5/57, 8/IV.
[Și: *bahtșe* f. *Tega s-dusi la bahtșe di
vali* 1/X; cf. B. 9. *bahtșăvândžōjă*
m. = grădinar ALR. 6000; plur.
Băhtșur = n. loc (Huma). Com.
T. P. — Din tc. *bagča* (mbg.
bafča), arom. *băfča*).

Bag vb. I Bag, pun. *Săptă direc
li bagă* (bagă-le subt grindă) 3,4/66.
[Derivate: *băgări* f. = băgare
punere; *băgât*, -ă adj. = băgat,
pus, așezat], (arom. *bag*).

Băgări f. v. *bag*.

Băgăróditsă f. v. *buguroditsă*.

Băgât -ă adj. v. *bag*.

Bahtșe f. v. *baftșă*.

Băhtșur f. pl. v. *bahtșe*.

Băja adv. Aproape, cam, prea,
mult, *Flaj un sidžim...*, *la feș ăn
doj, băja pruchjo* (găsii o sfoară, o
făcui în două, aproape a ajuns)
2/63. *Băja văcqt am no-am măncat*
(multă vreme este de când n'am
măncat) 5/91. [Compus (cu
pref.) *zăbăja* (ză + băja) = mult,

multă vreme. Com. D. P.]. — Din tc. *baja*.

Băjăldisēs vb. IV Leșin. Com. G. D. [Derivate: *băjăldisiri* = f. leșin; *băjăldisīt*, -ă adj. = leșinat]. — Din tc. *bajelmak*, (arom. *băjăldisescu*, cf. dacor. *imambaildi*).

Băjăldisiri f.

Băjăldisīt, -ă adj. } v. *băjăldises*.

Băjār a. (Oșani) Șiret, șnur, cu care femeile își leagă «tasul» subt bărbie; (rar) baier, șir cu mărgel. *Tasul si leagă cu un băjār*. Com. I. L., (arom. *bair*).

Băjāt, -ă adj. Care nu este proaspăt, stătut. Com. T. P. — Din tc. *bajat*, (arom. *băjat*).

Băicūș Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Băjînār m. v. *bañă*.

Băireac (pl. -tsă) a. Steag. ALR. — 1424. — Din tc. *bairak*, (arom. *băirak'e*).

Băjūr m. Bujor. [Și: *bujūr* m. ALR. 1910]. — Din sl. *ložur*.

Bal' (despre oi). Cu pată albă în frunte. Com. G. D. (Cf. arom. *bal'ū*). — Despre originea cuvântului, vezi B g ea în *Dacoromania*, III 208 cf. și II 29.

²**Băl'ă** f. pl. Bale. *Al' cură bal'ăli* Com. G. D. [Derivate: *bălēs* vb. IV = a face bale la gură. Com. T. P.; *bălós*, -oasă, adj. = bălos. *Mucosu ș-bati peză di bălosu* (mucosul își bate joc de bălosul) id.; *mbălășēs* vb. IV (refl.) = mă

umplu de bale. *Si-mbălășaști* (se umple de bale) ALR. 2102]. — Din lat. **baba*, -am, (arom. *bale*).

Bălăntiță f. Bucată de fier și, în spec., de glonț; fig. prostii, nerozii, fleacuri. Com. T. P.

Bălăură adj. (despre prună) Mare. *Prună bălăură* ALR. 6082.

Băl'că f. Pământ. *Popa da cu bal'ca di busișoc* ALR. 2771.

Băleón a. Balcon. Si pusi pri balcon 8/39. — Din bg. *balcon*, (it.), (arom. *bălcane*).

Bălēs vb. IV v. *bal'ă*.

Bălét a. Bilet. *Bălet di viti* (bilet de vite la târg) ALR. 5661.

Bălig vb. I v. *baligă*.

Băligă (pl. *boaliz*) f. Balegă. *Scot boaliz mol'* B. II. *Boaliz mănâncă* (spune minciuni) 32. [Derivate: *bălig* și *ambălig* vb. I (refl.) = mă baleg. *Al' tsi ambăligo ăñ chiesi* (îs'a bălegat în pungă) 15], (arom. *baligă*).

Bălós, -oasă adj. v. *bal'ă*.

Băltă f. Baltă cf. *bătălatșe*, *Calu ștucni ăñ baltă* (calul se înfundă în baltă). *Băltă'ă* n. de fântână (Oșani), *Băltă-mică* n. loc (Huma), *Băltăroși* n. loc. (Cupa), *Băltă-seacă* n. loc. (Baro-vița), *Balta-tșair* n. loc. (Lugunța), (arom. *băltă*).

Băltăc m. v. *băltiță*.

Băltiță f. Săcure, bardă, topor. *Ca ăy lo băltița* 18/55, cf. 10/16, 20/28. [Derivate: *băltăc* m. = topor, secure (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 53); *băltiță* f. Lo-

cu ună bălbiică si dișchică leamni (luă cu o secure să despice lemne) 20/68; baltitșcă f. *Aș lă sădi ună baltitșcă* 13/71]. — Din bg. *baltija*.

Băltiică f. }
Băltitșcă f. } v. *băltiă*.

Băl'úr. Nume de câine. Com. T. P.

Bam! interj. Bam! *Bam!.. cu tufeacu* 8/57, cf. 6/27.

Bămbănisít, -ă adj. Buced, copil umflat la față, nesănătos ALR. 4163.

Bambărés vb. IV Bâzâiu cf. *văngăres* ALR. 4416.

Bámúă f. Bamie. — Din tc. *banja*, (arom. *ban'ne*).

Bań m. pl. (la sg. rar). Monedă veche de aramă; gologan. Com. I. G. — Din bg. *ban*.

Báńă (pl. -ońur) f. Baie cf. *amami*. *Ari ișot ună băńă... și... tots si duc* (a ieșit (= s'a făcut) o baie și toți se duc) 6/38. [Derivate: băńez vb. I (refl.) = fac baie; băńăr, băńăr m. = băiaș, cf. *amămdžoi*; băńiști f. = n. loc. (Lugunța), unde au fost, odată, băi]. Com. T. P. — Din bg. *banja*.

Báneă (pl. *bńncur*) f. Bancă.

Bănderă f. Steag. Com. T. P. Din it. *bandiera*, (arom. *bănderă*).

Bănelă f. v. *bunelă*.

Băńez vb. I }
Băńiști f. } v. *bańă*.

Băpeă f. (pl. -chî). Floricele de porumb, cocoși. AAR. 4109.

Bără f. Loc mocirlos, mocirlă.

Porcu nostru ađ ăń bară. [Derivate: bărqcă, bărőșcă f. = mocirlă mai mică. *Ĵunsi lângă ună bărqcă* 3/51]. Com. D. P. — Din bg. *bara*.

Bărăcă f. Barieră la intrare în oraș. ALR. 2608. — (Dacor.).

²Bărăcă f. (pl. -ots). Băracă de scânduri. ALR. 3830. — (Dacor.).

Bărbă f. Barbă. *Cu coasa cuses barba* 4/14 cf. 158; *barba-părtșuluĳ* (s. *prătsuluĳ*) = un fel de ciupercă, care crește vara prin păduri; *Barba-prătsuluĳ creaști prin pul'ană*. Com. I. L. [Derivate: bărbős, -oasă adj. = bărbos; bărbítșcă f. (dim.)]. — Din lat. *barba*, -am, (arom. *barbă*).

Bărbălășcă f. v. *bărbărașcă*.

Bărbălits m. Brâncă. Com. T. P. — Din bg. *urbalec* «Rotlauf».

Bărbărășcă f. Căcărează de capre. *Āncărcq bărbăroști ăń loc di tșires* 2/18 cf. 4/18. [Și: bărbălășcă f. ALR. 1799]. Pentru etim. cf. mbg. *bărbuška* id.

Bărbărés vb. IV. Vorbesc prostii, flecăresc, trăncănesc, dărdăresc. *Nu pără-ń barbăriă* (nu mai dărdări mereu) 696. [Derivate: bărbăriri f. = flecăire, prostii]. — Din mbg. *bărbaram* (bg. *bărljam*).

Bărbăt m. Bărbat. *Ună mul'ari și un bărbăt* 1/14. *Vini și bărbătă-su* 16/56 cf. 113. [Derivate: bărbătés, -easeă adj. = bărbătesc; bărbătească = partea din biserică

rezervată pentru bărbați; bărbătești adv. = bărbătește; bărbătîmi f. = adunare de mai mulți bărbați. *Ca zdtșucq cāmbanea, toată bărbătîmea si dunq*; bărbătîts (dim.) m. Com. G. D.]. — Din lat. *barbatus*, -a, -um, (arom. *bārbat*).

Bărbătească f.

Bărbătești adv.

Bărbătés, -ească

Bărbătîmi f.

Bărbătîscă f.

Bărbós, -oasă adj.

Băreă f. Barcă cf. *vea i c ā*.

Unā barca 23/78. — Din it. *barca*.

Bărdăe a. v. *bārdac*.

Bărdăe a. Ulcior (se întrebuintează la nuntă, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 44), cf. *potș di tsar ā*. *Tșuș- bārdac*, se zice când s'a îmbătat cineva. Com. I. L. [Și: *bardăe*]. — Din tc. *bardak*.

Bărdet v. *brad*.

Bărdi a. plur. (La războiu). Brațe, brățare, bățeli, mănuși. Com. H. I. [Derivat: *bărdilie* m. = prăjină lungă, beldie id. — Din bg. *bārdo*.

Bărdilie m. v. *bārdi*.

Bărdză f. Nume de capră cf. neagra, rusa, siva, etc. Com. G. D. — Cf. alb. *bardhé*.

Băre }

Bări }

adv. v. *barim*.

Bărim adv. Cel puțin, barem. [Du-ud] *pānd casā barim* 4/58. [Și: *bāre*, *bāri* adv. *Bari un nu ājra mārghit* 33/65 cf. 13/66, *bērim*

bēri adv. *Nu putuș beri si-ā la trimets* 9/51 cf. 2/50]. — Din tc. *barem*, (arom. *barem*).

Bărliv, -ă adj. Zăpăcit, amețit. *Uajā bārlivā* = oaie căpie. *Sta ca vrinā uajā bārlivā* = stă tristă. Com. I. G. [Derivat: *āmbārlivēs* vb. IV = amețesc, zăpăcesc, (despre oi) devin căpiu. Com. I. L.]. — Din bg. *bārliv*.

Bărlœe m. v. *bārlog*.

Bărlóg m. Culcuș la animale și la paseri, bārlog. *Si sculq di pri bārloc* (se sculă din culcuș) 11/83. *An bārlogu di cōni ubideș pōni* (în culcușul căinelui cauți pâine) 35. — Din bg. *bārlog*.

Bărnēs vb. IV v. *burnes*.

Bărnitsă f. (pentru *mel' barnitsă* cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 51). Un fel de meiu. *Ia ya ari uopt cupiti di ghipt: unu āj di mēl', lāntu āj di barnitsā, lāntu āj di grōn și lāntu āj di sicarā* 9/4. [Derivat: *bārnitșqñā* f. = paiul barniței; se dă ca nutreț la oi. Locul unde se cultivă barnița cf. *ovișqñā*]. — Din bg. *branica*? Înțelesul nu se potrivește.

Bărnitșqñā f. v. *barnitsă*.

Bărnivēe v. *brinivēe*.

Bărnút a. Tabac. *Trasi uneac bārnút și cātsq si chifcājascā* (a tras puțin tabac...). [Și: *burút* a. ALR. 4294]. — Din tc. *barnut*, (arom. *bārnute*), cf. alb. *bērnot*.

Băróeă }

Bārqeă }

f. *bard*.

Bárovitsa N. loc. în Meglen. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 7, 19, 27).

Bărsoghîăr adj. Se zice despre un om înalt și prost; nătărău, nărod, prost. *Cată ca bărsoghîăr* (se uită ca un nătărău). *Ăn tsi pruvisi că bărsoghîăr* (mi-a venit ca un prost) 33, 34. [Și: *bărsoghîr* adj.].

Bărút a. Praf de pușcă.—Din tc. *barut*, (arom. *bărute*).

Baş vb. I. (Țârnareca, Huma). Sărut, cf. *b a t ș c u*. Com. T. P. — Din lat. *bassio*, -are, (arom. *baș*).

²**Baş** part. (Întotdeauna în legătură cu un alt cuvânt). De frunte, primul, cel mai bun. *Cari poati... si-l' lea un bașbirbec* (care poate să-ia un berbece din cei buni) 1/37. *Baş-tșișma* n. loc. (Cupa). — Din tc. *baș*.

Băsămâts pl. Rampă la scări, treaptă. ALR. 3851. — Din tc. *basamak*.

Băscă f. Bască ALR. 5810. *Bască di lônă* = bucată de lână. Com. C. I. *Lă deadi căti ună bască di lônă*. — Cf. alb. *baskë*, (arom. *bască*).

Bășcă adv. Deosebit, separat, aparte. *Sfacă poîni bășcă* (fiecare pâine aparte) 16/4. *Bășca-bășca aș leșiră*, 17/4 cf. 20/51, B. 6. — Din tc. *baška*.

Băseărică f. Biserică. *Snaga 'n biseărică și mîntea 'n tulăriști* (cu trupul în biserică și...) se zice despre cei ipocriți 813. *Am ună*

băseărică pri un direc sta (= bureatili) *10. *Biseărica-mari*, *Biseărica-mică* n. de biserică în Oșani. [Și: *biseărică*, *biserică* f. *S-mi duc la biserică* 34/18, *bisericós*, -ă adj. = bisericos]. — Din lat. *basilica*, -am, (arom. *biseărică*).

Bășibuzúe m. Bașibuzuc. — Din tc. *bašibozuk*, (arom. *bașibozuc*).

Bășiș, a. v. *bacșis*.

Băsmă (pl. -ur). Stambă. — Din tc. *basma*, (arom. *băsmă*).

Băstră f. Rugina grâului.

Băștšävândžôjă m. v. *baftša*.

Băstún a. Baston. *Ăn breș ve un ded c'un băstun* 10/1. — Din bg. *bastun* (it.), (arom. *băstune*).

Bat vb. III. Bat, (refl.) mă bat. *Că ișo moînista si bată cu tsela yomu* 32/2. *Aș... să na batim* cf. 27/2. *Bat peză* = îmi bat joc. *Nu mi pritorn, ca si bată peză* 2/II. *Bat til'al* (cf. *dau til'al*) 4/86. *Bat tămbură* = cânt din cobză 25/90. *Bătú zeazit* (s. *zeajst*) = s'a iscălit 36. *Ăn bat capu di ropă* = mă frământ cu mîntea 83. *Mi bati bun* = are să-mi fie bine. *Cată, din jurimint să nu ieș, că nu ti bati bun* 8/25. *Bat pri* (s. *di*) = dau de cineva s. întălnesc pe cineva. *Bătură pri un coîni* (...dădură de un câine) 6/12. *Bătú di un ded* (întălni un bătrân) 2/2 cf. 8/12, 1/12.

[Derivate: **Bătire** f. *Bătirea soarili* = miazăzi. (Com. G. D.), revărsatul zorilor. *Di la bătirea soarili până la scăpitat* B. 15. *Prima*

măncari s-îi la batirea soarili ib. 5; **bătút**, -ă adj. = bătut. *Sam bătută* (sunt bătută) 6/19. *Ăi bătut ăncap* = nu este în toate mințile 769; **bătăńă** f. = văltoare. *Bătańa-dila-Sireanu* n. loc. (Cupa). *Bătańa* n. loc. (Barovița); **bătăńisės**, vb. IV = bat în piuă. C o m p u s: (cu pref.) **izbăt** (iz + bat) vb. III (după bg. *izbivam*, mbg. *izbijam*) = 1°. bat de a bine. *Tsela porcaru la izbătù* (porcarul acela îl bātu bine) 8/20 cf. 6, 7/20. | 2°. Respir. *Mult ăncurçon izbati* (respiră repede). Com. C. I.; **răzbăt** (răz + bat) vb. III = trec prin ceva, răzbat. Com. I. L.]. — Din lat. *batto*, -ere, (arom. *bat*).

Bătălătše f. Băltoacă. *Bătălătše di apu* (băltoacă de apă care se face în drum) ALR. 2507. Derivat din *baltă*?

Bătăńă f. v. *bat*.

Bătăńdžoińă m. Piuar cf. *bătăńă*. ALR. 1729.

Bătăńisės vb. IV v. *bat*.

Bătărneăști adv. v. *bitørn*.

Batavqtše m. v. *batcu*.

Băteu part. (În unire cu un nume). *Batcu-lupi* = cumătre lup. *Bini viniș batcu-lupi*, 5/72. *Batcu-votše* id. *Zăstaj batcu-votše* ib. [Și: *batavótše* (din *batcu-votše*)]. — Din mbg. *batko*.

Bătijúni f. v. *batiz*.

Bătiz vb. I. Botez. *Să... la bătiz* (să-l botez) 5/86. *La bătizę odža* 6/86. [Derivate: **bătizări** f. = botez. *Dupu bătizari*, lumea si gu-

steaști lă casa lu micu; **bătizăt**, -ă adj. = botezat; **bătizătør** m. = botezător; **bătijúni**, **butijúni** (< lat. *baptidio*). f. = botez, botezare. *Di la butijuni nu-i spilat*. 66]. — Din lat. *baptizo*, -are, (arom. *pătedzų*).

Bătizări f.

Bătizăt, -ă adj. } v. *batiz*.

Bătizătør m. }

Bătőńă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromăńii*, I 23).

Batš m. Baci. *Batšu si dusi lă bătšqlă*. Com. I. L.

Bătšeu vb. I. Sărut, cf. *sărut*. *La bătšcară* (il sărutară) 17/56. *Si bătšcară* (se sărutară) 13/58. *Nu pot bătšcari męna* (nu pot săruta mâna) cf. Capidan, *Meglenoromăńii*, I 132. *Tu batšchi* (tu săruți) ALR. 2093. [Și: *bătšeu* vb. I]. — Din *baș* + *mutšcu* (*Meglenoromăńii*, ib.), (arom. *baș*).

Bătšilín f.

Bătšilįsti f. } v. *bătšqlă*.

Bătšqlă f. Stână. *Si dar ună bătšqlă* 2/56. *Bătšqlă di ports nu-s fatsi* (stână de porci nu se face) 587 cf. 822. *Bătšqlă-Ghiuluń*. n. loc. (Oșani). [Și: *butšólă* f. ALR. 5373. Derivate: **Bătšilįsti** n. loc. (Huma), unde au fost vreodată stâne. Com. T. P. **Bătšilín** id. la Cupa]. — Din bg. *bačilo*.

Bătút, -ă adj. *bat*.

Báuva n. loc. (Barovița).

Beà adj. v. *beat*, -ă.

Beál adj. Alb, frumos. *Si įasà pri bełi* = o să iasă la iveală 44.

[Derivate: **beăluș** -ă adj. = un lucru care nu-i bine colorat în roș sau în alb. Com. G. D. *Capră bealușă*; **bélea** f. = nume de cățea. *Belca -n latră ă deal* *4; **beliț** m. = nume de câine. Com. G. D.; **Belitsa** f. = n. de râu care se varsă în Meglenița. Com. T. P.; **bilusés** vb. IV (refl.) = mă sulemenesc; **béltși** adj. = alb., albicios]. Com. T. P.]. — Din sl. *běl* (arom. *bjal*, cf. Capidan. *Elem. sl. în dial. arom.* 58).

Beăluș, -ă adj. v. *beal*.

Beări f. v. *beay*.

Beăt, -ă adj. [Și: *beà* adj. *Cari nu fuzi beà dă la nuntă?* 502. Derivat: **beățisțe** f. beție. Com. I. G.]. — Din lat. *bibitus*, -a, -um, (arom. *ambitat*).

Beătă f. Calțavetă cf. *pudveschi*. *Cupilașil' poartă beati cu tsufts*. Com. I. L. cf. și Capidan, *Meglenoromânii* I, 40. — Din lat. **bitta*, -am. CDDE. 143.

Beău vb. II. Beau *S-na dutsim s-biām āpu* 2/73. cf. 27/68. *L'ă biū gl'etsu* = a tulit-o, a fugit, a șters-o 981. *Ăn si bja* = mi-e sete 2/74. [Și: *biāu* vb. II. Derivate: **beări** (*beri*) f. = băutură. *Io mo ăts las mănări și beri* 6/2. *Dq-n dustur mănări și beri* (în text greșit: *dq-n dustur beri*) 6/91; **biătura**, **biutură** f. = băutură, **bițor** m. = băutor. Compose: (cu pref.): **prubău** (pru + beay) vb. III = îmi vine poftă pentru

apă, m'apucă setea (după mbg. *pri-pivam*). *Al'-tsi prubiū apu lă fitșor* 5/51, 12/49; **pribeău** (pri + beay) vb. III (Liumnița) 2/73, 10/64; **dubeău** (du + beay) vb. II (după bg. *dopivam*) = beau până la sfârșit, beau peste tot. *Mini mi ari dubiut* 10/3; **năbeău** (na + beay) vb. II (după bg. *napivam*) = beau; **năbiūt**, -a adj. (cf. bg. *napien*) = beat.] — Din lat. *bibo*, -ere, (arom. *beay*).

Bébi m. Numele ce dă fratele mai mic la cel mai mare, nene. *E ghidi, bebi, cumuvoltși* 4/13. *Bebi să-n mi drobească* 3/1. — Din mbg. *bebi*.

Beg m. bei. *Si dusi la un beg* 7/18 cf. 8/IV. [Derivate: **highitsă** f. = soția beifului. *Bighitsa ș'ari sultanat* (begoaica își are luxul ei) 43; **biglqe** (tc. *beglyk*) f. = boierie]. — Din tc. *beg*.

Béj m. v. *curcubeaj*.

Bejehi v. *belchi*.

Bejlic Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Bélbitsă f. Un fel de pește, bel-diță. Com. I. G. [Se zice și **bélvitsă** = păstrăv, bg. *bělvica*].

Bélea f. v. *beal*.

Bélehi Poate (că)... *Belchi putem* 7/19 cf. 2/34. [Și: **béjehi** 2/12 cf. 14/9]. — Din tc. *belki*.

Belitș m. v. *beal*.

Bélitsa f. v. *beal*.

Beloglávă adj. (despre oaie) Cu botul alb la oaie neagră. Com. T. P. — Din bg. *běla glava*.

Belonôgă f. adj. (despre oaie) cu picioarele albe la oaia neagră. Com. T. P. — Din bg. *běla noga*.

Bélvitsă f. v. *belbitsă*.

Béri adv. v. *barim*.

Bérim adv. v. *berim*.

Bes vb. IV. Băs. *Ăn ună ticvă bes* = stau bine 777. *Si beş trei-orî 2/70*. [Şi: *bişqs* vb. IV. Derivate: *bişqri* f. *Bişqrea-i sănătoasă, ama-i ruşinoasă*; *bişonă* f. (<*bissina) = băşină. *Bişon goali* = minciuni, prostii 959, *bişănós, -ă* = băşinos; *bişătură* f. = băşină]. — Din lat. *bissio, -ire* (= *vissio*), (arom. *bes*).

Beşbunăr N. loc. (Oşani).

Besminitsă (di porc) f. Untură groasă de porc, osânză ALR. 749.

Bétşfi f. pl. Nădragi de lână, cf. *pătur*, jambiere. Com. G. D. — Din mbg. *bečvi*.

Bibă f. Carne. *Dq-l' uneac bibă la tsista sirumă*. Com. I. L. | Un fel de brodărie. — Din alb. *bibă* (arom. *bibă* « raţă »).

Bie m. Bou în vârstă dela 3—5 ani, junc, taur. *Că vrin bic aji jumi* = e tare ca un taur 310 cf. 45. [Derivate: *bucăjës* vb. IV (despre porci) = mârlesc. *Portsil' si bucăjes pri tşirişar* (porcii se mârlesc în Iunie). Com. I. L. = *bucăiri* f.; mârlire]. — Din bg. *bik*.

Biehjár m. Neînsurat. Com. C. I. — Din tc. *bikjar*, (arom. *bikjar*).

Bieuvát. Râncaciu. Com. T. P.

{ **Bighiitsă** f. v. *beg*.

{ **Biglqe** a.

Bigôr m. 1°. Piatră poncie care se taie ușor cu securea și slujește la clădirea căminurilor. Com. I. G.

| Un fel de mușchiu verde ce se face în fundul văilor pe pietre, vara, când apele scad. *Ropa cari si trăculeaști, nu catsă bigor* (acela care schimbă stăpânii nu face avere, 637). [Derivat: (ad. 1°). **Bigurliva** f. n. loc. (Cupa). Com. N. P.]. — Din bg. *bigor*.

Bigurliva f. v. *bigor*.

Biătură f. } v. *beay*.

Biătôr m. }

Biăue (pl. *-tsă*) a. Turmă ALR. 1797, cf. *bil'uc*.

Biătură f. v. *beay*.

Bij m. v. *biş*.

Bijăniă f. n. loc. (Cupa). Com. C. P. — Din sl. *běžanije*.

Bijuşcă (pl. *-chi*) f. Ac cu gămălie. ALR. 5756.

Bilă f. Par, prăjină, *bilă*. *Am un dead cu ună bilă ăn cur. Bila-de-Varnic* n. loc. (Huma), *Bila-lungă* n. l. (Oşani). — Din bg. *bilo*.

Bilb m. v. *birbil*.

Bil'că f. Buruiană care vindecă; leac, doctorie. *Al' fuzi cuvetu la bil'că* B. 15. *Con si culcă, puneă nişti bil'ts la pitşoari*, 6/49 cf. 7/49. *Bil'că-di-buric* = un fel de plantă lecuitoare. *Bil'că-di-buric aji licu-vită*. *Bil'că-furească* id. *Cu bil'că furească si licues tăl'ătură*. Com. I. L. [Derivat: *bileutîn* (pl.) =

ierburi, buruieni. — Din bg. *bilka*.

Bileutîn v. *bil'că*.

Bileă f. Belea. *Day di bileă* 196. [Și: bilea^uă f.]. — Din tc. *bela* (arom. *bilae*).

²**Bileă** adv. Chiar, la drept vorbind. *Nitsi nu-l' tșoni si antră ăncasă bileă* (nici nu îndrăznește să intre în casă chiar). *Ghîudž-bilea* = abi. *Ghîudž-bilea la putum sculari* (abia l-am putut scula). [Și: *bîlim*, *bîli* adv. Com. G. D.] — Din tc. *bile*.

Bileág a. Semn, țință cf. *n i-ș a n*. *Mines s. day bileagurli* = schimbă semnele, inecele la logodnă. [Derivate: *bileájnie* (bg. *bělěžnik*) = semn, (fig.) minune; însemnat. *Di toati tsești si spunim noi doș mai bileajnitsi* B. 13; *bilijes* vb. (bg. *bělěža*) = pun semn, însemnez. La țesut, când femeea este pe sfârșite și începe sulul să se întrevadă prin fire, se zice *deadî domnu di bilijō*, adică a ajuns la capăt 48. | Vaccinez]. — Din bg. *belēg*.

Bileájnie a. v. *bileag*.

Bilés vb. IV. Belesc, jupoiu. *Mo s-ti biles* (acum să te jupoiu...) 25/8 cf. 4/52. [Derivate: *bilíri* f. = belire; *bilít*, -ă adj. = belit, jupuit]. — Din paleosl. *běliti* (arom. *bilescu*).

Bîli adv. v. *bilea*.

Bilijes vb. IV v. *bileag*.

Bililă f. Albeață, suliman. Com. I. L. cf. *biliri*. — Din bg. *bělilo*.

Bîlim adv. v. *bile*.

Bilintrœe m. Un fel de piatră mai tare decât cremenea, de culoare albăstruie. *Că bilintroc*, se zice unuia care este sănătos tun. 958.

Bilíri f. rumenele. ALR. cf. *bililă*.

²**Bilíri** f. } v. *biles*.
Bilít, -ă adj. }

Bilítsă f. Oaie cu lâna albă. *Toati bilitsi și rusi* (toate albe și roșcate) 7/94. — Din bg. *bělica*.

Biltšúg m. Belciug. Com. P. M. — Din bg. *belčug*.

Bil'úe (pl. -uts) a. Turmă, grămadă, număr mare. *Un bil'uc di uoi* 7/25 cf. 8/27, 46. *Un bil'uc di uamiñ jungl'ats* 17/7 cf. 3/32. [Și: **Bil'úeă** n. loc. (Conțco)]. — Din tc. *beuluk* (arom. *buluk'e*).

Bil'úeă v. *bil'uc*.

Bilusés vb. IV v. *beal*.

Bindisés vb. IV. Imi place. Com. G. D. — Din bg. *bendisv am* (tc.).

Bîni adv. Bine, bun cf. *b u n*. *Si-ancalic pi cal bini* 39/65. *Bini viniș* 5/72, cf. 5/85, 17/47, 2/1. | Adj. *Di tuntsea 'ntsileasiră că ra binli dōmnu* (...era bunul Dumnezeu) 19/56. — Din lat. *bēne* (arom. *g'ine*).

Binivrée m. v. *brivinec*.

Birbeătsi m. Berbece. *Si tsirtay pri un birbeatsi mort* (...se certau pe un berbece mort) 1/39 cf. 8/23, 2/52. *Birbeatsi bitorn* (berbece peste 3 ani). *Birbeatsi-tșucăit* (ca-

strat). [Și: birbée m. *Leazi un birbēc mai bun* 2/37 cf. 1/37. Derivate: birbicăr m. = berbecar; birbitșoe m. = berbece tânăr (2—3 ani). — Din lat. *berbex*, -*ecem* (= *vervex*), arom. *birbec*.

Birbée m. v. *birbeatsi*.

Birbér m. Bărbier. *Căsa lor ra carși cu căsa la un birbēr* (casa lor era în fața casei unui bărbier) 3/38. [Derivat: birbirnitsă f. (bg. *berbernica*) = bărbierie. Com. T. P.]. — Din tc. *berber*, (arom. *birber*).

Birbicăr m. v. *birbeatsi*.

Birbíl m. Privighetoare, cf. slăvea i. Com. T. P. [Și: bilbíl m.]. — Din tc. *bülbül*, (arom. *birbil'*).

Birbirnitsă f. v. *birber*.

Birbitșoe m. v. *birbeatsi*.

Birda adv. Din nou, încă odată, iarăși. *Birda fuzeà* (iarăși pleca) 1/42. *Birda spusiră* 21/43, cf. 9/31, 12/84. — Din tc. *birda*.

Birichét a. Berechet, belșug. *Birichet nu si fatsi* 5/26. — Din tc. *bereket*, (arom. *birik'ete*).

Birislav N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 6, 7, 9, 20, 24).

Bíru interj. Se spune tinerilor voinici, ca semn de admirație pentru vitejia lor. *De, bíru, de!* 47. — Din alb. *bir*, (arom. *biro*).

Biș m. Numé de insectă, bumbăr. *Biș vearđi* (cățelul Frasinilor. *Cantharis viscatoria* L.) ALR. 6549. *Biș din baligă* (bumbăr de balegă) ib. 6562. *Biș amputstot* (ma-

mornic) ib. 6568. [Și: bij m. *Flo... un bij* 15/51, cf. 27, 28, 29/51].

Bișănós, -ă adj. } v. *bes*.
Bișătúra f. }

Bișeă (di pin) f. cucuruz de brad. ALR. 974. — Din mbg. *biška*.

Biseárică f. } v. *băsearică*.
Biserică f. }

Bișică f. } v. *bișocă*.
Bișichitșeă f. }
Bișicós, -ă adj. }

Bisinét-camen (Numai în povești). Piatră-scurpă, piatră nestemată. Com. C. I. — Din bg. *bezccenen-kamen*.

Bisiricós, -ă adj. v. *băsearică*.

Bișocă f. Băsică. Com. G. D. [Și: bișică f. (Huma). Derivat: bișicós, -ă adj. = beșicos; bișichitșeă f. (dim.). — Din lat. **bes-sica*, -*am* (= *vessica*), (arom. *bișică*)].

Bișonă f. } v. *bes*.
Bișori f. }
Bișqs vb. IV. }

Bístritsa N. de râu (Nânta).

Bístru, -ă adj. Limpede, clar. *Di la bistra apu biù* 14/32, cf. 5/59; *bistra tșeșma* (fântână limpede) 13/19. — Din bg. *bistra*.

Bitărneátsă f. } v. *bitörn*.
Bitárnése adj. }
Bitárnitșăe adj. }

Bitörn, -ă adj. Bătrân. *Un äscher bitörn ra fuzit din cavgă* (un soldat bătrân...). *Lonă bitörnă* cf. 10 nă. [Derivate: bitărneátsă, bătrâneátsă f. = bătrânețe. *Dună ân tinireatsă ca si-ts tsi află la bătăr-*

neatsă 39. *Con aî mai bun să trazin moncă, ăn tiniretsă ili ăn bătărneatsă* 3/15, cf. 2, 4/15. *Bătărneatsă-i măncoasă* (bătrânețele sunt anevoioase) 408; (rar) *bătărnes*, (mai des) *ambătărnes*, *ambitărnes* vb. IV. = îmbătrănesc. *Cmo, ca ambătărniî, stăpenu nu mi va* (acuma, dacă îmbătrânii...) 8/36 cf. 4, 6/12; *ambătărniî* f. = îmbătrânire; *ambătărniî*, *ambitărniî*, -ă adj. = îmbătrânit; *bitărneșe* adj. = bătrânesc; *bătărnești* adv. = bătrânește; *bitărnișae* adj. = bătrâior. Com. G. D.]. — Din lat. **betra-us*, -a, -um (= *veteranus*), (arom. *bitărnu*, rar).

Bitșae N. de fântână (Huma).

Bitșhidži m. Tăietor de scânduri. *Tru cali aș flă un bitșhidži* 23. — Din tc. *bičkiži*.

Bivol m. v. *bivul*.

Bivul m. *Bivol. Tăl'ară treî bivul* 2/67, cf. 14/66. *Bivul* n. loc. (Cupa). [Și: *bivol* m. *Derivate*: *bivulitsă* f. = bivoliță; *bivultșae* m. = bivol mic. Com. G. D.]. — Din bg. *bivol*, (arom. *buval*).

Bivulitsă f. } v. *bivul*.
Bivultșae m. }

Blăditsă n. loc. (Huma).

Blagoslovés vb. IV. }
*Blagusluvé*s vb. IV. } v. *bluguvises*.
*Blagusuvé*s vb. IV. }
Blagusuvít, -ă adj. }
Blaguvisés vb. IV. }

Blănă (pl. *blăn*) f. *Blană* de

lemn. Că cu foarfitsli tal'ă blăn (spune la minciuni). [*Derivate* *blănav*, -ă adj. = mincinos, care spune lucruri de necrezut; *blănavă* f. = mâncare prea grasă (se mai zice și: *tăngoasă*). Com. I. G., cf. *tăngo*s; *blănés* vb. IV. = spun minciuni], (arom. *blană*).

Blănav, -ă adj. }
Blănavă f. } v. *blănă*.
Blănés vb. IV }

Blăstém a. v. *blastim*.

Blăstim vb. I. *Blestem. Si anvirinș și li blăstimș* (se supără și îi blestemă) 27/94. [*Derivate*: *blăstimări* f. = blestem. Com. I. L.; *blăstimăt*, -ă adj. = blestemat; *blăstém* a. = blestem]. — Din lat. **blastēmo*, -are, (arom. *blastim*).

Blăstimări f. }
Blăstimăt, -ă adj. } v. *blastim*.

Blătsa N. loc. (Nânta). *Blatsa-mari, Blatsa-mică* n. loc. (Oșani).

Blazeajinit adj. v. *blazeji*.

Blazeji adv. Ferice, fericit. *Blazeji-l' la tsista uom* (ferice de omul acesta). [*Derivat*: *blazejinit* adj. = fericit. *Blăzeajinitș sa tătônî'i cu fitșor pricupsits* (fericiți sunt părinții cu copii pricopsiți) 773]. — Din bg. *blazē*.

Blazejinit adj. v. *blazeji*.

Blienés vb. IV. Bor sc, vărs. Com. G. T. — Din bg. *blikam* (bljukam).

²*Blienés* vb. Mă uit, zăresc. *Lisitsa că blicnî și aș vizû* (vulpea dacă se uită și o văzu). — Din mbg. *blikam* (aor *bliknah*).

Blíznă f. (La Oșani, numai cu însemnarea) oțel. *Ŭom juni ca blizna* (om voinic ca oțelul). Com. I. L. — Din bg. *blizna*.

Bliznăe, -ă adj. Geamăn (despre oameni, vite, fructe etc.) *Frats bliznats* = frați gemeni. *Prună bliznacă* = o prună care crește lipită de altă prună ALR. 6089. | Un fel de brodărie. — Din bg. *bliznak*.

Bloń (pl. lui *blană*) Cele două scânduri care leagă tălpile războiului, cf. *război*.

Blqndă f. Erisipel. — Din lat. *blandus*, -a, -um, (arom. *blândă*).

Blor a. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P. — Din mbg. *blor*.

Bluguslúvít, -ă adj.

Blugusóv a.

Blugusuvés vb. IV.

Blugusuvít, -ă adj.

v. *bluguvises*.

Bluguvisés vb. IV. *Blagoslovesc*, binecuvintez. *Au bluguvisi apa și ună-ură si feși apa bluguvisită rachiă* (o binecuvântă apa și de odată se făcu... rachiu) 4/25. [Și: (mai nou) *blagoslovés*, *bluguslúvés*, *blagusuvés* vb. IV. | *Derivate*: *blagusuvít*, -ă adj. = *blagoslovit*; *Blagusuvít si ieș* 10/60, *bluguslúvít*, -ă adj. *Bluguslúvítă să ieș di dōmnu* 6/11. *blagusuvít*, -ă adj. *An blagusuvít* (an *blagoslovit*) 54. *bluguvisít*, -ă adj.; *blugusóv* a. = *blagoslovenie*, binecuvântare. *Tsiwă nu voî, tucu blugusov tser* (numai binecuvân-

tare cer) 11/6]. — Din paleol. *blagosloviti*.

Boádnie m. Ajunul Crăciunului; butuc care arde de sărbătorile Crăciunului. (Cf. Capidan, *Megleno-românii*, I, 37—38). — Din bg. *bădnik*.

Boări f. Vânt, vânt puternic, furtună. *Cum ti turi boarea?* (cum te-a adus vântul) 8/38, cf. *5. *Pri boari-l' zits* (vorbești în vânt) 52, cf. 5*, 708, *boari-neagră* = vijelie cu furtună. Com. I. G., *boari cu neauă* f. = vânt cu zăpadă. *Boarea cu neauă bati di cutru Cujuc* (La Lundziñ). *Boari di zōna* = boari cu neauă. Cf. tc. *bora*, (<gr. *βορέας*), bg. *bora* și *bura*, id. Meyer-Lübke îl derivă din lat. *boreas*, punându-l în legătură cu celelalte forme remanice REW.

Boășă f. v. *boș*.

Bob a. Bob, grăunte. *Un bob*. [Și: *bóbeă* f. *Bobchi di smăreacă* = fructul juniperului. Com. I. L.; *bobchi* (pl. lui *bob*) = nume de floare de culoare violetă, nasture; un fel de broderie. — Din bg. *bob*.

Bóba f. Nume de capră. Cf. *bardza*, *tșunga*, *tșupa*, *neagra*, *siva*, *rusa* etc. Com. G. D.

Bóbeă f.

Bóbehi f. pl.

v. *bob*.

Bod m. Ghimpe, bold, țepus. *Măgaru si 'ntsapă cu bodu*. Com. I. L. *Anvitsătura nu si-nșară cu*

bodu 'n cap 499. *Bodu la chirchel* = cataramă ALR. 3312. *Bod di albină* = acul albinei, ib. 5458.

[Derivat: *ambôd* vb. I. = îmboldesc (cu ind. prez.: *ambod*, *ambodz*, *amboadă*, *ambudom* etc.) ALR. 5663. *L-ambudq uneac* 34/51; spin, înțap. *Mi amboadă* (mă spină) ib. 1358]. — Din bg. *bod*.

Bogât, -ă adj. Bogat. [Derivat: *bogătsil'ă* f. *junili cu feata tricură veacu cu bogătsil'ă* 11/82]. — Din bg. *bogat*.

bogătsil'ă f. v. *bogat*.

Bogoróditsă f. v. *buguruditsă*.

Bôja N. loc. (Nânta).

Bôl' că f. Suferință, durere, necaz, păs. Com. G. D. — Din bg. *bolka*.

Bôlen adj. (Bulgărisim). *Bolen zdrav nosi* = bolnavul poartă pe cel sănătos 19/72.

Bolován N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Bóreă N. loc. (Oșani). — Din bg. *borika*.

Bordž a. Datorie. [Derivat: *bordžlija* m. = dator, *burdžlija*, *burslija*. — Din tc. *borğ*, (arom. *borğë*).

Bordžlija m. v. *bordž*.

Borè m. Cămin (arom. uğac, par-tea din afară) ALR. 3866. Și: *rostu la budžinic*, ib. — Din tc. *bore* cf. *boureu*.

Boș (pl. *boașă*) a. ALR. 4874. *Ca cön la cătsq Dömnu di boașă* 249; *boșu-cucotulu* = struguri, razachie. Com. I. L.

Boș (di pin) m. Cetină de brad. ALR. 975.

Bôšnie m. Clin. *Bošnic di camęașă* (clin la mâneca cămășii), ALR. 3305.

Bôtsă n. de fântână (Oșani). [Derivat: (genit.). *Botsăl'a* n. loc. ib.].

Bôtsăl'a v. *botsă*.

Bôtsvă f. Bute. [Derivat: *butșfâr* (bg. *băčvar*) m. = cel care face putini, butar]. — Din mbg. *bočva* (bg. *băčva*).

Bôu m. 1°. Bou. *Dracu al' zisi: «tău bou șărqtu la vizu*» (boul tău pestriț îl văzu) 14/3. *Cu boil' nu si tradzi* = nici cu boii nu-l poți mișca 54. *Bou-domnulu* = taurul lui Dumnezeu. *Bou-dibaltă* = zimbru, bour, ALR. 2°. (Plur.) Un grup de stele care iese la revărsatul zorilor. *Boil' ies lă darea zorl'i*. [Și: *bua* m. 5/75. Derivat: *boutsue* m. (dim.)]. — Din lat. **bōvus*, -um, (= *bos*), arom. *bou*.

Bouréu (pl. -ur) a. Horn, locul pe unde iese fumul. ALR. 684. Cf. *budženic*. Pentru etim. cf. *bore*, *borè*, (arom. *burie*).

Boutsue m. v. *bou*.

Boz m. Soc. *Boz di iavur* (floare de platan) 4/18. [Derivat: *buzel* (bg. *bozel*, Pančev, 29) m. = soc, flaore cu fructe negre, cf. *buzea* i. *Buzelu mari* 2/X]. — Din bg. *boz*, (arom. *boz*).

²Boz Nume de mahala în Nânta, (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Bóză f. Bragă. [Derivat: buzădzîjă, (Lumnița) buzădzôjă m. (tc. *bozağy*) bragagiu]. — Din tc. *boza*, (arom. *boză*).

Bra interj. v. *bre*.

Brăcă (pl. *bręts*) f. Baltă mică, băltac. *Știucniț cu pitșoru ăń brăcă* (mă înfundai cu piciorul în baltă). Com. I. L. — Derivat din *bară*?

Brăcăzúm a. Brăcinar, cingătoare de izmene. *La scęsi prăcăzumu* 2/28. — Din gr. *πρακαζόυν*, (arom. *părcăzone*).

Brad m. Brad (numai în) *Bradz-di-tșireș* n. loc. (Lugunța), *Curu-di-brad* n. loc. (Huma), *Brădét* ib. — Cf. alb. *bres*, (arom. *brad*).

Brădăvitsă f. Negel; pecingine. Se zice și *li șă*. ALR. 1654. [Și: *brăduvitsă* f.]. — Din bg. *bradavica*.

Brădét v. *brad*.

Brăduvitsă f. v. *brădăvitsă*.

Brădvă f. Bardă dogărească. [Și: *brăvdă* f. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53)]. Com. H. I. — Din bg. *bradva*.

Brână f. Brană (pentru strângerea paielor). Com. H. I. — Din sl. *brana*.

Brăntșél m. v. *cloput*.

Brășleán m. Fel de arbore cu flori vinete și mici ca cireșele; se aseamănă cu liliacul. *Ună veaiică di brășlean ąngrupată ąń pimint*

si catsă (o ramură de brășlean...). Com. G. D. | Iederă. Com. T. P. — Din bg. *brășljan*.

Brăsnés vb. IV. Dau fuga, mă reped. Com. T. P. [Și: *bărsnės* vb. IV]. — Din mbg. *părsnah*, (aor. dela *părskam*), cu trecerea lui *p* în *b* necla ă.

Brats a. Braț; cât poate cineva cuprinde cu brațul. *Un brats di cęrts* 18/56. *Bratse* n. loc. (Huma). [Derivat: *brătsișór* m. (dim.)]. — Din lat. *brachium*, (arom. *brats*).

Brătșcă f. Zbârcitură. C m. N. T. — Din bg. *brăčka*.

Brătsișór m. v. *braț*.

Brăvdă f. v. *bradvă*.

Brăzdă f. Brazdă. *Și brazda ti poartă* 904, cf. 8/VII. [Derivat: *brăzdés* vb. IV. = trag brazde. Com. G. D.]. — Din paleosl. *brazda*, (arom. *brazdă*).

Bre interj. Bre cf. 13/15, 11/65. [Și: *bra* cf. 2/54; *bri* interj., cf. 2/20, 2/25]. — Pentru etim. cf. Capidan, *Aromânii*, 511.

Breág a. Suiș, deal. *Bătú pri un bręg mari* (dete peste un suiș...) 10/1, cf. 11/1, 857. | Mindir, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 43). [Și: *bręg* a.]. — Din bg. *bręg*.

Breást m. Ulm. *Să ti duts pri tsela bręstu*, 5/17. *Vrău breastului* 19/41, cf. 2/17, 17/41. — Din bg. *bręst*.

Breáz, -ă adj. Breaz, bălțat, cărunt, ALR. 12. *Ąń am un boų breaz* *59. [Derivat: Breáznie

n. loc. (Huma). Com. T. P.]. — Din bg. *brěz*.

Breg a. v. *breag*.

Breșt a. v. *breast*.

Bri interj. v. *bre*.

Britș a. Briciu. *Un chiaptin și un britș*, 5/64, cf. *7, *6, *8. *Pri britș calcă* se zice pentru unul îmbrăcat bine, fercheș, cochec 56. [Derivat: *britșes* vb. IV. = bărbieresc]. — Din bg. *brič*.

Britșes IV. v. *britș*.

Brivinée m. Berneveci. [Și: *bruvinee*, *birnivée*, *binivrée*, *bărnăvée*]. — Din mbg. *benevrek*, (arom. *binivrets*).

Broăscă f. Broască țestoasă, cf. *37. — Din lat. **brōsca*, -am, (arom. *broască*).

Broătăc m. v. *broatic*.

Broătie m. Brotăcel. Copil mic. [Și: *broătăc* m.]. — Din lat. **brōtīcus*, -um, (arom. *broatic*).

Brombés vb. IV. (la cusut) îndoii de două ori, îndupăcesc ALR. 5768.

Brøn a. Brâu. *Un cutsităș ăn brøn* 4/85 cf. *18, 23/39, (arom. *bărmu*).

Brønă f. Bărnă. [Și: *bron* a.]. Com. T. P. — Din bg. *brăvno*.

Brønză f. (Lugunța, Oșani; în celelalte comune: caș). Brânză. *Săptămōna di brønză s. prisir-nitsa*, (în Liumnița) *sirnitsa*. *Brøn-ză tumnatică*, (arom. *caș tunărets*).

Bruășlea f. Barba ursului. ALR. 1952.

Brúčă f. Pușche, bubă pe limbă.

Bruca pri limbă (blestem), ALR. 2116. *Ats ișo ună brucă la zeaist*, ib. 3030.

Bruinitsă f. Mătânii. *Ună ză-ghiță di bruinitsă* (o pereche de mătânii) 5/78. — Din bg. *brojnica*.

Brúmă f. Brumă. *Niști ȳor brumă cadi și lă Avgust* (cade bruma și în August), Com. I. L. [Derivate: *brumós*, -ă adj. *ambrúm* vb. I = (despre oi) mă îmbolnăvesc pascând iarbă brumată. Com. I. L.]. — Din lat. *brūma*, -am, (arom. *brumă*).

Brumós, -ă adj. v. *brumă*.

Brust v. *bruz*.

Brusăc m. v. *brusnac*.

Brușliță m. v. *bordž*.

Brusnăc m. Pădure mică de pini; locul unde a fost odată pădure de pini. [Și: *brusăc* m.]. Com. T. P. — Din bg. *brusnik*.

Bruvinee m. v. *brivinec*.

Bruz (pl. -ȳr) f. Gresie pentru ascuțit coasa, ALR. 941, cf. 5027. [Și: *brus* f.].

Buăjés vb. IV. a. Trag cu o armă, bat. Com. GH. T. *buăjes*, cf. *bunăjes*.

Buău m. v. *boȳ*.

Búbă f. Gândac de mătase. [Derivate: *bubăr* m. = crescător de gândaci de mătase; *bubăl'că* f. = gândacul care trăiește mai mult în bălegare. Com. I. L. *Flq ună bubal'că* 15/51: *bubal'cadomnului* = boul lui Dumnezeu, cf. *vaca - domnului*; *bu-*

bulică f., **bubuligă** f. = bumbăr-di-baligă]. Com. C. I. — Din mbg. *buba*, (arom. *bubă*).

Bubăl'că }
Bubăr m. } v. *bubă*.

Bubrée m. v. *bubric*.

Búbrie m. (In Oșani) Rinichi. [Și: *bubrée*, *buburée* m.]. — Din mbg. *bubrek*, (arom. *buburec*, rar *arnicl'u*).

Bubulică }
Bubuligă } f. v. *bubă*.

Bubulitsă (neagră) Gărgăriță de pâne. (Calandra granaria L.), ALR. 6548. — Din *bubă*.

Buburée m. v. *bubric*.

Bubutés vb. IV. Bubuiu ALR. 4418, urlu. Com. T. P. [Compus (cu pref.): *zăbubutés* vb. IV. = încep să bubuiu, să urlu. *Ca zăbutit-ay, la fat-ay tșănușă* 14/61]. — Onomatopée.

Búcă f. (La moară). Scoc, lăptoc, uluc. *Al slumni sacu ăn bucă* (ii dete drumul sacului în scoc), 4/69, cf. 22/41, cf. 5/II. — Din lat. *bucca*, -am, (a om. *bucă*).

Bucăjés vb. IV. }
Bucăfri f. } v. *bic*.

Búclă f. Vas de lemn în care ciobanii își poartă apa de băut. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). [Diminutiv: *buel'ie*, m., *buel'itsă* f.]. Cuvântul există la greci *μπούκλα*, la alb. *buklji*, la bulg. *bukli*, la arom. *bucă*; pentru etim. cf. Capidan, *Rom. Nom.* 173.

Buel'itsă f. }
Buel'ie m. } v. *bucă*.

Bucqi (pl.) Piedecă de fier la cai. Com. G. D. — Din bg. *bukaj*, tc.

Búeur vb. (refl.) Mă bucur. *Laldî mûmă-sa si bucurără mult*, 22/73. [Derivate: *bueurqs*, -oasă (bucurâs) adj. = bucuros. *Tuntsea bucuruăs fitșuăru s-dusi căsă*, 22/73, cf. 15/11, 9/44, 6/73; *bucuril'ă* f. = bucurie. *Multă bucuril'ă* 14/51, cf. 566. Compus: (cu pref.) *zăbúeur* (ză + bucur) = încep să mă bucur, mă bucur. *Tuntșe cu un mi zăbucuraș* 20/9, cf. 9/57]. — Cf. alb *lukur* «frumos».

Bucuril'ă f.

Bucurós, -oasă adj. }
Bucuruăs, -oasă adj. } v. *bucur*.

Buevăl'că f. Bățul cu care se bate laptele încheat. Com. G. D. *Si u tșucneș cu ună bucuval'că* 8/50. — Cuvântul arată apropiere cu alb. *bukuvaljē*, arom. *bucuvală*, însă se depărtează ca înțeles. Din contră, mbg. *bărkalo* (dela *bărkam* «mestec») «bățul cu care se amestecă ceva» se depărtează ca formă. Vezi și *burval'că*.

Bud m. Floare galbenă cu miros plăcut. *Budu-i galbin și miruseaști ubav*. Com. I. L. [Derivate: *budimeăncă*, *budimeăncă* f. = id.; *budlăncă* f. = plantă ierboasă care se agață ușor ca iedera. Com. T. C. *Si leaș ună budlancă* 2/70]. Cuvântul există și în mbg. *bud*, *budimënka*, id.

Budăjés vb. IV. }
Budăindăra adv. } v. *budnes*.

Budalà adj. Nărod, prost. *Mai bun dușman itru, di cõt priiatil budalø* (mai bine vrășmaș șiret, decât prieten prost). *Mi flai ăn budulai*, 58, cf. 37. [Și: budalø, budulă, budălă adj. Derivat: budăløe a. = prostie, nerozie]. — Din tc. *budala*.

Budălă }
Budalø } adj. v. *budala*.
Budăløe }

Budimeâneă f. v. *bud*.

Budir m. Vas pentru apă de băut, ALR. 3964. — Din bg. *potir*.

Budlâneă f. v. *bud*.

Budnēs vb. IV. Imping un cal ca să pornească; (despre cal) pornesc, o iau la fugă; plec, mă iau după cineva, pornesc. *L-ancalicø calu di budni di cola* (încalecă calul și porni de acolo) 13/80. *Si budni și iel dupu tșitșă-sa* (porni și el după unchiu-său). [Și: budăiēs vb. IV. = (despre cal) alerg. *Calu cătșø si budăiāscă*. Derivat: budăiri f. alergare; budăindăra adv. = alergând, în fuga mare. *Iel fuži budăindăra* 6/80]. — Din bg. *boda*.

Budulă adj. v. *budală*.

Budumeâneă f. v. *budimeancă*.

Buduvăchi n. loc. (Oșani).

Buduvlăchi în *Røpa-di-Buduvlachi* n. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22).

Budžac m. Partea din dreapta și stânga căminului; partea din

față se cheamă: *curu focului*. *Iel șăzù la curu-focului pri gol loc, ară iel la pusiră ăn budžac* 16/56. *Culcă-ti ăn budžac* 5/33. — Din tc. *buğac*.

Budžanie }
Budženie } m. v. *badžă*.
Budžinie }

Buf Bufniță. *Røpa-bufulu* n. loc. Păr (mai ales când este zbârlit ca al bufniței). *Bufu aň la nălbì* (îmi albi părul) 960. (Lugunța). [Derivate: búfcă f. = moț. *Ari ună bufcă ăn vrău di cap*. Com. I. L. | Nume de floare, id.; búfnitsă f. = bufniță. Com. G. D.]. — Din lat. *bufo*, (arom. *buf*).

Búfcă v. *buf*.

Bufnēs vb. IV. (despre lapte). Dau în foc. *Laptili bufneăști*. ALR. 3884. — Din mbg. *bufam*, (bg. *buham*).

Búfnitsă f. v. *buf*.

Bugăr m. Bulgar 151. [Derivate: bugărēs, -easeă, adj. = bulgăresc; bugăreăști adv. = bulgărește, cf. *slăneăști*; Bugărija f. = Bulgaria. Compus: răzbugărēs, vb. = amestec. *Uajă răzbugărită* = oaie amestecată (ca rasă). Com. T. P.]. — Din mbg. *bugari* (plur. lui *bugarin* « Bulgar »), (arom. *vurgăr*, gr.).

Bugăreăști adv.

Bugărēs, -easeă adj. } v. *bugar*.
Bugărija f. }

Buglēs vb. IV. ? *Sfaca zuuă căti uneatsi bubi avem di bugliri*, B. 6.

Bugurúdzitsă f. Maica Domnului. *Buguruditsa cadî pri 15 di Avgust.* [Şi: bogoróditsă, băgăróditsă (cf. me s) f.]. — Din sl. *bogorodica*.

Buiă f. Vopsea, culoare. *Măntreă care ăi mărghit di buiauyă vinătă* (se uita cine este întins (murdărit) cu vopsea vânăta). 32/65. [Derivat: *buiadžijă* m. vopsitor, boia-giu. Com. T. P.]. — Din tc. *boja*, (arom. *boie*).

Buiadžijă f. v. *buiă*.

Buidisės vb. IV, Vopseşc, fac ouă roşii, ALR. 5786. — Din *buiă*.

Buiēs vb. IV. Trag cu o armă în cineva, lovesc, bat. *Işoră nişti fur şi cătsară si na buiască şi mul'ts oamiñ tăltşoră* (...şi începură să tragă în noi şi mulţi oameni uciseră) 19/93. (Refl.) *Mă lupt. Toată zuyă si buiră* (luptară). — Din bg. *buham* «l.vesc» s. *boi* «lovitură, luptă», cf. *buăies*, *bunăies*.

Buimătşot, -ă adj. Buimăcit. *Ra ca buimătşot di mult drum tse vea fat.* Com. I. L.

Buirdisės vb. IV. v. *buirum*.

Buĩrum interj. (turcism). Poftim, poftiţi. *Buĩrum! zisi tsela tse vigl'ă* (poftiţi! zise cela ce păzea) 18/42. [Derivat: *buirdisės* vb. IV, poftesc]. — Din tc. pop. *buirum*.

Bujăncă f. Un fel de plantă. (arom. *pirpirună*). Com. H. I. — Din bg. *božanka*.

Bujúr m. v. *băjur*.

Búl'că f. Broboadă, ştergar, vâl. *Au turî bul'ca din cap. Bul'că*

albă 4/91, cf. 5/91, B. 5. — Din mbg. *bulka*.

Bûlgur Grâu bătut bine, ca să-iasă coaja; după aceea se fierbe şi se mănâncă. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 43). — Din bg. *bulgur*, (tc.).

Buluván n. loc. (Oşani). *Pri buluvañ* id. (Nânta). Com. H. I. [Şi: *bulván* (pl. -voñ) = bolovan. *Lăngă nişti bulvoñ* 1/53]. — Din mbg. *bolvan*.

Bulván v. *buluván*.

Bumbăc a. Bumbac. *Culcă-ti tseastă seară ăñ bumbac.* 8/33, cf. 9, 59. [Derivate: *bumbăchişti* n. loc. (Huma). Com. T. P. *bumbătsină* id. (Cupa). Com. N. P.]. — Din mbg. *bumbak*, (arom. *bumbak'e*).

Bumbăchişti v. *bumbac*.

Búmbăr (Oşani) Gândac, bombar, (la albine) trântor. *Bumbăr-veardi* m. (Liumniţa) cărăbuş, Ileana. Com. P. M. *bumbăr-di-baligă* m. (Liumniţa) grângoasă id. — Din bg. *bumbar*, (arom. *bumbar*).

Bumbătsină f. v. *bumbac*.

Bun, -ă adj. 1°. Bun (cu acest înţeles, mai des *ubav*). *Tsesla fitşoru si dăro ăñ ună rübă mult bună* (se îmbracă într'un costum foarte bun) 43/2. *Să-ñ facă Petra bună* (să-mi îmbuneze pe Petra) 6/VII. *Bună zuyă nu vizură* 1/14. | 2°. adv. Bine. *Di ĵundi ray fucaraĵ, ĵunsiră... tşurbadžĵi şi tucu bun tricură* 19/7. *Bun vez, că nu*

ieş bureati si priş (vezi bine, că nu ești burete să răsari a doua oară) 595. *Bun la ndireasi* 407, cf. 247, 4/4, 2/28, etc. *Di bun mai bun* = foarte bine, excelent. *Cum tricuș?* — *di bun mai bun tricuș* 11/2. *Cal'i ray di buñ mai buñ* (caii erau foarte bine, excelenți) 7/2. [Și: s u b s t. *bun* a. = bine; *bună* f. *Nu-i pri buna* = nu este dispus. *Tsișta yamiñ nu ra pri buna* (n'au gânduri, intențiuni bune). Derivate: *bunătăti* f. = bunătate; *bunil'ă* f. = bunătate. (Negativul) *nibún, -ă* (mai rar *q u*) adj. = rău. *Io qts feş bun, tu şa nibun să-ñ fats* (eu îți făcui bine, iar tu să-mi faci rău) 3/12, cf. 10/38. *La nibun qturnq* = s'a agravat [boala] 485; *nibunil'ă* f. = răutate, în spec. eufemism pentru strigoiu. *Ştiă un cunăc iundi şădea ună nibunil'ă* (cunoștea un palat unde ședea un strigoiu, cf. *tşără-vină*) 10/10. *Murăru ca si spărū s-nu iñă vrină nibunil'ă* (se sperie să nu fie vreun strigoiu) 24/41; *qmbunătătsqs* vb. IV. = îmbunătățesc. Com. G. D., C o m p u s e: (cu pref.) *năbunés* (nă + bun) vb. IV. = fac să fie bun, mângâiu. *La năbuneşti şi al' zitsi* 6/26; *zăbún, -ă* (ză + bun) adj. = bine. *Printru tsină... aļ mult... zăbun* (înainte de cină este foarte bine) 6/XI]. — Din lat. *bonus, -a, -um*, (arom. *bun*).

Búnă adj. v. *bun*.

Bunăjēs vb. IV. Trag cu pușca. *Dupu tsi fuzi l'epurli, qot ver bunăjă*. — Din bg. *buhnah*, cf. *buăjēs*.

Bunăr m. Puț. *Turești ună mutș-cată di carni ăñ bunăr* (aruncă o bucată de carne în puț) 37/2. *Deadiră di un bunar* 5/51, cf. 2/73, 28/68, 2/74, etc. *Bunaru-di-varnitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P. *Bunaru-Neamtsă* l'ă n. loc. (Oșani). [Derivat: *bunărdžoi* (tc. *bunargy*) m. = lucrător de puțuri]. — Din tc. *bunar*.

Bunărdžoi m. v. *bunar*.

Bunătăti f. v. *bun*.

Bunelă f. Furculiță. [Și: *bănelă* f. ALR. 3975]. — Din bg. *bunela*.

Bunil'ă f. v. *bun*.

Bură f. Val de apă, torent mare. *Că vini bura, la sări fișoru la marzini* (... venind val de apă, îl împinse pe băiat la margine) 5/23 cf. 8/27. — Din bg. *bura*.

Burbúză f. Nevăstuică. Com. P. M. (Liumnița, încolo *nivistul'că*). Pentru etim. cf. alb. *bukljëzë*, id.

Burdžlija m. v. *bordž*.

Bureāti m. Ciupercă, mână-tărcă. *Am ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Burets ăñ torbă* (n'a făcut nimic). *Bureatidulsi* = burete dulce. *Bureatibălos* = burete-bălos, burete cu gust plăcut. Com. I. L. *Bureatidi-casă* s. *Bureati-di-zimnitsă* = ciupercă mare care crește prin

locurile umede. *Bureati-di-iască* = burete de iască, babiță. *Bureati-di-arbur* = burete-de-stejar. *Bureati-di-nuc* = burete de iască. *Bureatsil'-uoilor* s. *burets-di-uoilor* = ciupercă bună de mâncat, ALR. 6404. *Buretsil' coîlor* s. *burets-di-coîlor* = ciuperci câinești. *Bureati-lăptos* = burete lăptos. *Bureati-pălos* = burete usturos. *Bureati-alb* id. ALR. 6404. *Bureati-roșu* = ciupercă roșie, ib. *Bureati-vinit* = burete vânat, bun de mâncat. *Bureati-di-lujil'* = ciuperci ne-bunești. *Burets-di-călincoșil'* = bureți de coloarea rodiei. *Buretsil'-puturoș* = burete puturos, mâncat de muște și de alte insecte. *Burets-zorneșt*, ALR. 6404. — Din lat. **bolētis*, -em, (arom. *bureate*).

Burghîă f. Șurub. — Din tc. *burgi*, (arom. *burg'ie*).

Buric a. 1°. *Buric*. | 2°. Pânțec, stomac. *Cu dracu 'n buric amnă* (umblă cu dracul în pânțec) n'are intențiuni bune, are gânduri rele 6. *Pri gol buric* = pe nemâncate, cu stomacul gol. | 3°. Inimă, minte, gând. *Iel buricu tsirea si-la veadă* (el vroia să le vadă mintea) 23/31. *Al' si lipi la buric* (i s'a lipit de inimă) 8/64, cf. 32/51, 4/56, 613, 751. [Derivat: *buricós*, -oasă adj. = de inimă, curagios]. — Din lat. *umbilicus*, -um, (arom. *buric*).

Buricós, -oasă adj. v. *buric*.

Burnés vb. IV. (refl.) Dau să fac ceva, mă năpustesc. *Defu*

burni 23/55. [Și: *bărnés* vb. IV].

Burqs vb. IV (refl.) Mă lupt (la trântă). *Porcu cu răslănu si buray toată ziua* 31/39. *Si burqră* 29/39, cf. 19/80, 279. [Derivat: *burări* f. = luptă trântă. *Cal'il' si pl'usniră lă burărea* 13/80. **Compuse** (cu pref.): *amburós* (an + buros) (Liumnița), *mburós* id., *zăburqs* (ză + burqs) = încep să mă lupt, m'apuc la luptă, la trântă. *Și si zăburqră cal'il' 7/80*; *răzburqs* vb. (după mbg. *războram se*). IV = mă pun strașnic pe luptă]. — Din bg. *borja*.

Bursăe N. loc. (Nânta).

Bursúe m. Bursuc. Com. I. L. — Din tc. *borsuk*, (arom. *bursuc*).

Burún m. Deal. *Burunu-di-var-nitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P. — Din tc. *burun*.

Burút a. v. *bărnut*.

Buruvál'că f.

Buruvés vb.

Burval'că f.

} v. *burnes*.

Burvés vb. IV. Mestec, amestec, (refl.) mă amestec. *Nu-i bun s-ti burveș an domnului lucru* 13/60. *Turim burvindara* (turnăm, amestecând), B. 1, cf. 15. [Și: *buruvés* vb. IV. **Derivate**: *burvít*, -ă adj. = amestecat; *burvitură* f. = amestecătură. *Din tseastă burvitură vem... zîian* (din această amestecătură...), B. 5; *burvál'că*, *buruvál'că* f. = lingură mare. *Tsel' frats veay ună buruvál'că* 7/66]. — Din bg. *boravja*.

Buș a. Pumn, buș. *Căn aș dădeă bușlu tru pimint, casa di h'er si dără* 11/67. Cuvântul există și în arom. *buș* (șub), în dacor. *buș*: *Muncit cu bușurile* (Do-softeiu, *Viețile Sf.*), *bușală*, *bușitură*; de asemenea în bg. *bušnica* id., în gr. Etimologia nu e clară.

Busil'úe m. Busuioc [Și: *busil'úe* m.]. — Din bg. *bosiljok*, (arom. *văsil'ac*).

Busil'úe m. v. *busil'oc*.

Busnės v. *butsnes*.

Bustân m. Pepene verde, cf. l' u b i n i t s ă. *La cari tritsea pri cȳala, la tots dădeă bustan* 5/57, cf. 11, 12/90. — Din bg. *bostan*.

Butăr m. v. *buti*.

Búti f. But de carne. *Ună būti di cārni* 19/73. — Din mbg. *but*, (arom. *bute*).

²**Búti** f. Bute, butoiu. *Cots-va buts di āpu* 8/74. [Și: *bútin* m. = puțină pentru lapte bătut. *An butin si bat mătinitsăli*. Com. I. L. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53), *bútim* = butin mai mare. *Lamňa biju un butim plin cu mătinitsă* (balaurul bău o puțină...) id. Derivate: *butăr* m. = butar; *butitșeă* f. (dim.); *butseăuă* (plur. *butsél'*) = butoiaș. *An loc di butseăuă... coșu di la moară* 6/XVII, cf. *87; *butsilúșeă* f. = fuciu. Com. C. I.]. — Din lat. *büttis*, -em, (arom. *bute*).

Bútim } m. v. *buti*.
Bútin }

Butișnie m. v. *butură*.

Butitșeă f. v. *buti*.

Butșălă f. v. *butșqs*.

Bútšam } m. v. *butšum*.
Bútšan }

Butșáva N. loc. (Barovița).

Butșehiă f. Fierestrău, ALR. 1828. — Din tc. *bički*.

Butseăuă f. } v. *buti*
Butsilúșeă f. }

Butșimigă f. v. *butšumigă*.

Butsmán m. Ciorchin. *Ună tip-siă plină di butsmeni* (în text greșit: *butmani*) 10/56. *Mâncai doș butsmen di ușă* (mâncai doi ciorchini de strugure). Com. I. L. - Cf. bg. *buca*.

Butsnės vb. IV. Impung, înțep, mișc, cf. *antsap*. *Io cu sam zădurmit, tu s-mi butsneș* (eu dacă sunt adormit, tu să mă miști) 5/34. *Nu la butsneă cu acu*, 7/34, cf. 3/69. [Și: *busnės* vb. IV. ALR. 5663. Derivat: *butsniri* f. = împungere, înțepare]. — Din mbg. *butsam*, (arom. *ambuts*).

Butsniri f. v. *butsnes*.

Butșol'ă f. v. *bătșol'ă*.

Butșónă f. v. *butșqs*.

Butșqs vb. IV. Văjăiu (vorbind de vânt), urlu. *Ușo jundi butșeăști ca vint* 13/51. [Derivat: *butșălă* (mbg. *bučilo*) = bucium, hang. Com. G. D., *butșónă* f. id.]. — Din bg. *buča*.

Bútšum m. Buștean. *Un butšum* 8/16. *Lq un butšum* 15/87. [Și: *bútšam* m. = instrument cu care se scarmână lâna. *Butșămu ari doș*

chiaptin cu cari si trupeaști lona; *bútsan* m. = scaun de cioplit, butuc, trunchiu, bedreag. Com. H. I.]. — (arom. *bučum*).

Butsumigă f. Buciniș. *Butsumiga* miruseaști ubăv și creaaști pri locur căpinoasi. Com. I. L. [Și: *butsunigă* f.].

Bútură f. Boală la cai și la animale mari. [Derivate: *buturnie*, *butirnie* m. id. Com. T. P. *buturăchi* m. = Bubă rea. *Răslă-nitsa* veă un *buturăchi* și *buturăchiu* fu *qantsăpat* (... avea o bubă rea) 18/40]. — Din bg. *butur*, (arom. *butur*).

Buturăchi } m. v. *butură*.
Buturnie }

²*Buturnie* m. *Buturugă*. Cantitatea cât încape într'o mână, pumn. *Ca si dusi... di-l' pusi un buturnic la poartă* 26/32. — Origine obscură; are aceeași tulpină *butur* ca în *buturugă*.

Búză f. Buză. [Derivat: *buzqs* vb. IV. = mă busumflu. Compus: (cu pref). *năbuzqs* (na + *buzqs*) refl. = mă busumflu. *Tsi șa ti năbuzoș* (ce te-ai umflat așa)]. Com. I. L. — Cf. alb. *buzëă*, (arom. *budză*).

Buzădžiă m. }
Buzădžôjă m. } v. *boză*.

Buzdugân a. *Buzdugan*. — Din bg. *bozdugan*.

Buzeaj m. v. *buzéal'*.

Buzeal' m. Un fel de plantă care crește, câte odată, înaltă cât

un arbore. Fructul ei este un bob negru, rotund și mic. [Și: *buzeaj* m.]. — Din bg. *bozëi*.

Buzel m. v. *boz*.

Buzmunéz vb. I. Mă supăr. *Ieș bun să nu ti buzmunéz* (să nu te superi) 5/22. — Dela *buză*?

Buzqs vb. IV. v. *buză*.

C

Ca conj. 1°. *Ca*, întocmai, la fel ca. *Uzq jundi butșeaști ca vint* (auzi unde urlă ca vânt) 13/51. *Ca 'n cotșină rănit*, 148, cf. 4/24. | 2°. Când. *Ca-l'-tsi stimni* (când i se întunecă) 2/17. *Ca vini bură...* 5/23. *Cmo ca qmbătărniș* 8/36, cf. 2/35, 2/III, 8/IV. | 3°. După ce (de cele mai multe ori înlocuiește construcția participiului prez.). *Și ca si dusi căsă* (ducându-se acasă) 12/32, etc. | 4°. (rar) Câte. *Fitșoril' ruptsiră ca una mēră, qtsi aș dusiră pri pulată* (Băieții rupseră câte un măr, apoi...) 13/19. [Și: *eă* (s. *ea*). | Compuse: *caeum* conj. = întocmai ca, la fel ca. *Cacum aș tseastă chioșă*. *caeqn* = ca și cum, ca și când. *Caqn mo la ved.* (Ad. 2°) *cări* (cări) adv. = când (mai rar cu înțelesul de) dacă. *Searta, cări si ti cultsă* (seară, când te vei culca) 2/70, cf. 6/39, 5/67, 5/68. (Ca compoziție și însemnare, este identic cu arom. « cara » cu înțelesul de « dacă » și

mai rar, «când». Citatele de mai sus se pot traduce în arom.: «Seara cara (s. di cara) s-ti badz...» «Cara s-vreî s-fudz». — Din lat. *quam*, (arom. *ca*).

Că } conj. v. *ca*.
Că }

²*Că* conj. *Că*, *căci*, pentru*că*, fiind*că*, de oarece. *Nu ti pot scundiri, că la ȧel miruseaști la bătizat ȧom* (nu te pot ascunde, fiind*că* lui ȧi miroase a om botezat) 8/80. *Să nu ti pucats ȧnsus, că să-ts cadă spin* 5/30. — Din lat. **qua* (<*quia*), arom. *că*.

Căbajtlîjă adj. v. *căbăt*.

Căbăt a. Vină. *Tse căbati ȧn ari darată* 24/68. [Și: *căbâte*, *căbăti* f. | Derivate: *căbătlija* *căbajtlîja*]. — Din tc. *kabahat*, (arom. *căbîete*).

Căbâte }
Căbăti } v. *cabăt*.
Căbătlija }

Căbil adv. v. *cabul*.

Căbûl adj. Primit, iertat. *Ai, moî ȧn its căbul, l'irtat căbatea* (ai, acum, vă primesc, vă iert vina) 1/68. [Și: *cabîl* = posibil. *Nu-i cabil* = nu-i cu puțin*ă*. Derivate: *căbuldisés* vb. IV. = primesc. *Tse vinî dă la Domnu, căbuldisim*, 208]. — Din tc. *kabul*, (arom. *căbule*, *căbile*).

Căbuldisés vb. IV. v. *cabul*.

C...e interj. Ȧipătul găinii, când vine uliul. ALR. 5702.

²*Cae* vb. I. *Cac*. *Lu odză măgăr liri cacă* 7/24, cf. 420. [Deri-

v a t: *căcăt* m. = *căcat* 9/20; *căcă-tșôs*, -oasă adj. = *căcăcios*]. — Din lat. *caco*, -are, (arom. *cac*).

Căcă f. (In limbajul copiilor). Tot ce nu-i bun de mâncat. — Din it. *cacca*, (arom. *cacă*). Cu-vântul se găsește în toate limbile balcanice.

Căcărăseă f. Coțofană. — Din gr. *κακαράση* (arom. *caracacsă*, *hărăhastă*, *hărăhacsă*).

Căcăréz vb. I. v. *căcărez*.

Căcăt m. }
Căcătșos, -oasă adj. } v. *cac*.

Căcqn v. *ca*.

Căcqt m. v. *cucot*.

Căcûteă (di cântar) f. Greutatea cântarului ALR. 4279.

Cad vb. II. *Cad*. *Să nu ti pucats ȧnsus, ca să-ts cadă spin ȧn ȧocl'i* 5/30, cf. 6/5, cf. 27/2. *Cad ȧn moî* = ajung în mâinile cuiva. *ȧn căzuș ȧn moî, s-ti dar ca di fȧrtat*. [Derivate: *cădeări* f. = *cădere*; *căzût*, -ă adj. = *căzût* (cf. 22/4), (fig.) suferind, bolnav, adică care a căzut, care zace în pat). *Di un an ȧi căzut și ancă nu-l treatsi*; *căzut di năfară* = leșinat, căzut în nesimțire, epileptic; *căzătûră* = *cădere*. C o m p u s : (cu pref.) *iscăd* vb. II. (după bg. *is-padam*) = *scad*, sărăcesc 307, ALR. 2355; *iscădeări* f. = *scăpătare*; *iscăzût*, -ă adj. = *scăzut*, sărăcit; *iscăzătûră* f. = *sărăcire*]. — Din lat. *cado*, -ere, (arom. *cad*).

Cădănúșă f. } v. cădônă.

Cădănúșcă } v. cădônă.

Cădeări f. v. cad.

Cădel'că f. Tort de lână vopsit în roșu. Com. V. J. — Din bg. *kădelja*.

Cadifē f. Catifea. Să-î dară *fustan di mătasi... prigatš di cadifē* 10/XVI, cf. 3/XI. — Din tc. *kadife*, (arom. *cădifee*).

Cadija m. (Turcism) Cadiu, judecător turc. Com. T. P. — Din bg. *kadija* (tc. *kady*), arom. *cadî*.

Cadônă f. Cadână. *Cadônă lo ună zaghiă di izmeani, li ampl'ù di pâri* 7/35, cf. 1, 4/24, 6/35. [Derivat: *cădănúșcă* f. = nume de pasăre cu o « tufcă » la gât; nume de insectă, musculiță. Com. I. L. (cu această din urmă însemnare (Lugunța) și *cădănúșă* f.). — Din tc. *kadyn*.

Cadqr adj. În stare, capabil. *Ăi cadqr si facă tot* (este în stare să facă tot). Com. I. L. — Din tc. *kadyr*, (arom. *cadîre*).

Cădru a. Portret, tablou. *Veà băgată la fântână căti un cadru* 41/65. — Din it. *quadro*, (arom. *cadru*).

Căfâl v. caval.

Căfărēs vb. IV. } v. cufăres.

Căfărînșă f. } v. cufăres.

Căfeu adv. 1°. Ce fel, ce fel de. *Priubidi... să vedă cafcu tșireș ari* 4/18. *Cafcu tșouli tser tu Teghiu?* (ce fel de ghetete...) 1/XI. | 2°. Cum.

Și si feși... un an cafcu n'ori (și se făcu un han, cum nu există) 4/25. *Ve un cunac cafcu nu ve nitsi un pâșă* 1/15. — Din mbg. *kakvo*.

Căfē Cafea. *Saldi trej ser durmi ... trej căfeur bișu* 5/IV. [Și: *cavē* a. *Beà un cavē*. Derivat: *cafedžija* m. = cafegiu]. — Din tc. *kahve*, (arom. *căfee*).

Căfedžija m. v. cafe.

Căfēz a. Colivie. *Âmpiratu al' feasi un căfēz di furlină* (îi făcu o colivie de aur) 6/49, cf. 8/39. — Din tc. *kafes*, (arom. *căfase*).

Căfoări f. v. cufăres.

Caft vb. I. Caut. *Tse mul'are caftsă bre?* 11/65. [Derivat: *căltări* f. = căutare]. — Din lat. **cavito*, -are, (arom. *caftu*).

Căjăr } a. v. cair.

Căjer } a. v. cair.

Căjgănă f. Jumări de ouă *Na izgustim cu turtă caldă și cu căjgănă* 8/69, cf. 439. — Din tc. *kajgana*.

Cail în expresia *si fatsi di cail* = primește, admite, aprobă. Com. T. P. [Derivat: *cailqe* a. = aprobare, primire]. — Din tc. *kail*, (arom. *căile*).

Cailqe v. cail.

Căimăc a. Caimac. — Din tc. *kajmak*, (arom. *căimac*).

Căimăcăm, m. Subprefect. — Din tc. *kajmakan*, (arom. *căimăcam*).

Căir a. Caier. *La pusi cairu pri furcă* (puse caierul pe furcă). [Și:

(Liumnița) eăjăr, eăjer a.]. — Din lat. *carium, (arom. cair).

Căjstur m. Denumire pentru bărbat. *Ăn am două căjsturitse, doi căjstur... și doi cucurets*, *11. [Derivat: eăjsturitsă f. = nume pentru femeie]. — Din bg. *kastor*, *kastorica*.

Căjsturitsă f. v. *căjstur*.

Cal m. La *ancărco calu* 2/5. *Iundi sa cal' il'* 10/5. *Al' joacă calu* (are trecere, este cu autoritate) 72. [Plur. și *caj*, art. *caj'*. (In Țarnareca) eău m. (art. *caulu*) 15/64, 16/68, 21/65. Derivate: eălăr m. = mănător, conducător de cai, ALR. 5486; eăltșqe, eăltșue m. = călușel. Com. G. D.]. — Din lat. *caballus*, -um, (arom. *cal*).

Călafér m. v. *cărănfil*.

Călăi a. Cositor. *La li stupo urecl' il' cu călai* (li le astupă urechile cu cositor). — Din tc. *kalaj*, (arom. *călaie*).

Călăiğőjă m. Căldărar, spoitor, ALR. 4257, cf. 6518. — Din tc. *kalajgi* (arom. *călăiği*).

Călămăr a. (pl.—mqr). Călimări. *Cu călimaru 'n brøn și cu tifteru'n mqr*. Com. I. L. — Din gr. *καλαμάρι*, (arom. *călimară*).

Călămi f. pl.—lqm. Țeavă. *Călmli si dară di trască* (țeavile se fac din trestie). [Derivat: eălămusiri f. (la țesut) = letcă. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54)]. — Din gr. *καλάμι*, (arom. *călame*).

Călămusiri f. v. *calami*.

Călăr v. *cał*.

²**Călăr** adv. v. *ancălar*.

Călătșcă f. v. *călotșcă*.

Călăuz m. Spion, călăuză. *Călăuzu l'a purtă pri urmanu des* (Călăuza îi purta prin pădurea deasă). Com. I. L. — Din tc. *kylavuz*, (arom. *călăuze*).

Călăvitră f. Cristelniță în care se botează copii, ALR. 2732. — Din gr. *κολυμπήθρα* (arom. *culimbithră*).

Calbalqe a. Calabalâc, mulțime multă. *La băsearică vea mult călăbălc maltăr*. Com. I. L. — Din tc. *kalabalyk*, (arom. *călăbălik'e*).

Cale vb. I. 1°. Calc. *Calcă-u sub pitșor* (nu deschide vorba). *Calc daviņa* (mă înfățișez la județ, la tribunal). | 2°. Trec peste, iau rândul altuia. *La călcq frati-su ș-soră-sa* (a trecut peste frate-său...) 961. [Derivate: căleări f. = călcare; căleăt, -ă adj. = calcat]. — Din lat. *calco*, -are, (arom. *calcu*).

Căleări f. } v. *calc*.
Căleăt, -ă adj. }

Călcqñ a. 1. Călcăiu. Coltuc de pâine. *Călcqñ di plătsintă il' di sārlișă*. Com. G. D. — Din lat. *calcaneum* (arom. *călcănu*).

Cald, -ă adj. Cald, (fig.) bogat. *Ăi cald tsista* 74. *Na izgustim cu turtă caldă* 8/69. [Derivate: (aromânism în Țarnareca): eăldură f. Com. V. J. cf. căloari, eăldurós, -ă adj.]. — Din lat. *caldus*, -a, -um, (arom. *caldu*).

Căldărăr m. v. *căldari*.

Căldări f. Căldare. *Pusiră căldare pri foc și lară s-la dară băcădarnic* 19/6. *Căti ună căldari* 6/19. [Derivate: **căldărăr** m. = căldărar; **căldărúș** a., **căldărúșcă** (dim.) f. *Tricú popa pri la casi cu căldărúșca*]. — Din lat. *caldaria*, -am, (arom. *căldare*).

Căldărmo f. *Caldarâm* Com. P. M. — Din tc. *kaldarym*. (arom. *căldărmă*).

Căldărúș a. } v. *căldari*.
Căldărúșcă f. }
Căldúră f. } v. *cald*.
Căldurós, -ă adj. }

Călém m. Corn de vânătoare ALR. 4966. — Din tc. *kalem*.

Călêș, -ă adj. (mai cu deosebire la oi) Oacheș. *Singuru vut tse ș-la veă ra ună uaiă călêșă* (... era o oaie oacheșă). || (Pentru oameni) Bine făcut, frumos. Com. I. L. [Derivat: **călêșă** f. nume de oaie, capră]. — Din bg. *kaleš*, (arom. *căleşă*, despre oi).

Călêșă v. *caleș*.

Călfă m. Calfă. Com. T. P. — Din tc. *calfa*, (arom. *călfă*).

Căli (pl. -l'ur) f. Cale, drum. Com. T. P. — Din lat. *callis*, -em, (arom. *cale*).

Caljâne adj. *prun caljanc*, cf. *prun*.

Caliméra f. (Grecism) Calimera. *Au sparsiră calimera* (s'au certat).

Căline m. v. *călincă*.

Călineă (pl. -ints și -inchi) f. Rodie. *Am un potș plin di mirdžani*

roși (= călinca) *12. [Derivate: **căline** m. rodiu. *Sădii un călinc ăn gărdină*. Com. I. L.; **călineós**, -oasă adj. = ca rodia, în forma rodiei]. — Din bg. *kalinka*.

Călineós, -oasă adj. v. *călincă*.
Călindăr m. Calendar, ALR. 2399.

Călisăr m. } v. *călises*.
Călisăreă }

Călisés vb. IV. Invit (pe cineva), îl poftesc să vină. [Derivate: **călisiri** f. invitație; **călisit** -ă (negativ: **nicălisit**) -ă adj. = invitat, chemat; **călisăr** m. = (la nuntă), cel care se duce să invite lumea la nuntă, vornicel; **călisăreă** f.]. — Din mbg. *kalesvam* (<gr.)

Călisiri f. } v. *călises*.
Călisit, -ă adj. }

Călit, -ă adj. Călit. *Țom călit* (frecat, deprins cu nevoia). *Ăi călit la toati* (nu-i pasă de nimic) 77. — Din pal os'. *kaliti*.

Căloări f. Căldură. *Ĵunsiră ăn un comp... ra mult căloari* (...era multă căldură) 2/73. — Din lat. *calor*, -ōrem, (arom. *căloari* și *căroare*).

Calop a. Calapod, bucată, cf. ALR. 6514. *Leă un călop di săpun* 8/38. | (La fierărie) Praftura. Com. H. I. [Și: **calúp**. Com. T. P.]. — Din tc. *kalyb*, (arom. *călipe*).

Calotșcă f. Paloș. *Si-l' tser ună calotșcă* 5/78, cf. 18/8, 31/18. [Și: **călătșcă** f. *Con trăgni călatșca* 12/24]. — Din bg. *kalăčka*, (arom. *călăccă*).

Calp, -ă adj. Calp, fals. *Calpa pără nu peari* (iarba rea nu piere). [Derivat: *călpăzân*, -ă] — Din tc. *kalp*, (arom. *calpe*).

Călpărășt adj. pl. (despre oi) Cu urechile lăsate în jos, blegi. Com. T. P. Pentru *clăpărășt* din bg. *klapam*. Cf. și *oklapnuvam* « devin bleg, prăpădit ».

Călpăzân, -ă adj. v. *calp*.

Căltșoe m. } v. *caț*.

Căltșue m. }

Călugar m. Călugar. [Derivat: *călugăritsă* f. = călugăriță. *Ună călugăritsă cu ună cusitsă* (= tigană) *84]. — Din bg. *kaluger*, (arom. *călugăr*).

Calúp a. v. *calop*.

Cămălătci pl. Panglică îngustă, ALR. 3361. Cf. *tântelă*.

Cămară f. Dulap făcut în perete. *Ca vini mul'area căsă, vizu ăncămară nu-i cătsuya* 5/44. | **Cămar** pl. n. loc. (Barovița). — Din bg. *kamara*.

Cămășie m. Biciu. *Al' deadi cōtivă cu cămășicu*. Com. I. L. [Și: *cămșie*, *cămșică* f. — Din bg. *kamšik*, (arom. *cămșik'e*).

Cămăts pl. (la pescuit) Lemne lungi care servesc la prinsul peștilor.

Cămbănă f. Clopot (la biserică). *Ca zătsuco cămbana, toată bărbătimea si dunq la băsearică* (când a sunat clopotul, toată lumea s'a adunat la biserică). Com. I. L. — Din bg. *kambana* (gr. *κμπανα*

<lat. *campana*), (arom. *cîmbane*).

Cămeășă f. Cămașă. *Tsea mul'ari l'i răpi la bărbat-su cămēș* 19/31. *Aș li știrnu cămeșli ăncosu...* 22/41, cf. 16/65, 962. [Derivat: *Cămășotșeă* f. = cămășuță. Com. I. L.]. — Din lat. *camisia*, -am, (arom. *cămeășă*).

Cămilă f. Cămilă. *Nalt cōt ună cămilă* (înalt cât o cămilă). [Derivat: *cămilăr* m. = cămilar. *Un cămilar descărco turliș turliș antiriur* (un cămilara descărcat tot felul de mărfuri (țesături). Com. I. L.]. — Din bg. *kamila*, (arom. *cămilă*).

Cămilăr m. v. *cămilă*.

Cămișotșeă f. v. *cămeășă*.

Cămpinés, -ă adj. }

Cămpțșae m. }

v. *cōmp*.

Cămpunés, -ă adj. }

Cămșie m. }

Cămșică f. }

v. *cămășic*.

Căn adv. v. *cōn*.

Căñă f. Barză albă.

Cănáp v. *cunap*.

Cănătă f. Urcior, vas pentru vin. Com. T. P. — Din bg. *kanta*?

Căndil' a. Candelă. *Căndil'u ardi ăntu somt* (candela arde înaintea icoanei). Com. P. M. *Căndil'-di-gaz* = opaiț. Se mai numește și *potșdi-gaz*. [Derivat: *căndil'ăr* m. = țarcovnic. *Căndil'aru li prinsi căndil'ăli*]. — Din bg. *kandilo*, (arom. *căndilă*).

Căndil'ăr m. v. *căndil'*.

Căndisēs vb. IV. trans. Induplec, conving pe cineva. *S-ti duts s-ău căndiseș feata*, 3/38. *Și mul'area la candisē (... îl convinge)* 10/85. cf. 6/38, 17/64. | **Primesc**, consimt (cu acest înțeles și refl.) *Izmichiaru nu si căndisē* 16/4. [**Derivate**: **căndisiri** f. = înduplecare, convingere; **căndisīt**, -ă adj. = înduplecat, care consimte. Forma *lăcăndisēs* dată de Candrea nu există; ea este pentru *la* (= îl) *căndisēs* = îl conving]. — Din bg. *kandisvam*, (tc.) cf. gr. *κavtl̥ω*, (arom. *căndisescu*).

Căndisiri f. }
Căndisīt, -ă adj. } v. *căndisēs*.

Căndze f. Prăjină de fier întoarsă la un capăt. Com. T. P. — Din tc. *canğē*, (arom. *canğă*).

Cănēs vb. IV. Poftesc, îmbiiu. ALR. 435. [Și: **compus** (cu pref). **pueunēs** vb. IV. (bg. *po-kanja*;) *La pucuniș și di mănări și di beari*, ib. 436]. — Din bg. *kanja*.

Cănlîă adj. Rău, crunt, sângeros. Com. G. D. — Din tc. *kanlı*.

Cănt vb. I. v. *cōnt*.

Căntăr (pl. -ară) a. Căntar. *La trasiră cu căntaru (îl cântăriră)*. — Din bg. *kantar*.

Căntări f. }
Căntăt, -ă adj. } v. *cōnt*.
Căntător m. }
Căntătură f. }

Cap a. 1°. **Cap**. *Tsela șārpi veă șapti capiti* 5/74. *Am ună leaiică*

*cu șapti gauri (= capu) *14. Tsi ts-aî ligat capu, Toșu (ce ți-ai legat capul...)* 1/IV. *Di cap* = de fiecare, de persoană 105. *Cap di steană* = cap gros 55. *Dar capu* = mă îmbăt 101. *Ău scot ăn cap* = o duc la bun sfârșit 102. *Sirbes pri cap* = fac după capul meu, după mintea mea, 100. *Ăn si deadi di cap* = am dat cu capul de perete, 87. *Ăn bat capu di ropă* = mă muncesc cu mintea, 83. *Ș-rup capiti* = se ceartă, se mănâncă, 84. *Ăn pun capu sub uscat* = mă adăpostesc. | 2°. Șef, căpetenie, fruntaș. *Noi im capiti la cătun*, 964. [**Diminutive**: **căptșqe**, **căptșue** m. Com. G. D.]. — Din lat. *caput*, (arom. *cap*).

Căpăe a. **Capac**. *Antrō ăn bunar și tsela... ăl' la lășq căpacu*, 6/51, cf. 22/55. *La toati căpac află* = răspunde la toati 108. *Al' pusi căpac* = i-a astupat gura 965. | **Căpută** la ghetete. *Să pun căpacu* (încăputez ghetete), ALR. 3348. | **Ochelarii** la cal, ALR. 5520. — Din tc. *kapak*, (arom. *căpak'e*).

Căpătsqnă f. Căpățână de ceapă s. de usturoiu. Com. G. D. [**Diminutive**: **căpătsănitșcă** f.]. — Din lat. **capitina*, -am, (arom. *căpătsînă*, rar).

Căpělă f. Pălărie. — Din bg. *kapela* (arom. *căpelă* it.).

Căpēstru a. Căpăstru. Com. G. D. — Din lat. *capistrum*, (arom. *căpestru*).

Căpie m. Monedă de 20 de bani, cf. piastru, gros. *La mini nu-Ń deadiră... vrin căpic*, 6/54. —

Capidân m. Șef de haiduci, de hoți. *Capidanu tuntsia si sculo ăn pitșoari* 8/77, cf. 13/7. — Din mbg. *kapidan*, (arom. *căpidan*, gr.).

Căpină f. Mur spinos, mură. *Io la trag ăn mătasi, iel fuzi ăn căpină*, 82. [Derivat: *căpinós*, -oasi adj. = spinos. *Butșumiga creashti pri locur căpinoasi*. Com. I. L.]. — Din bg. *kăpina*, (cf. dacor. *Cămpina*).

Căpineă f. Mură. Cf. *căpină*, — Din bg. *kăpinka*.

Căpinós, -oasi adj. v. *căpină*.

Căpisteări f. Căpistere. *Ponea si frimintă ăn căpisteări*. [Și: *eupisteări* f. ALR. 3981]. — Din lat. **capistēria*, (arom. *căpisteare*).

CăpitoŃ a. Pernă. *Lăngă căpitoŃ vizu două meari di furlină* 13/77. *L'u pusi la căpitoŃ* 17/33. *Nu-l' fui căpitoŃ*, 64. [Și: *căpitoŃ*, *eupitoŃ* a.]. — Din lat. *capitaneum*, (arom. *căpitiŃ*).

Căpnés vb. IV. Pic, cad jos, (fig.) leșin de răs, 109. — Din bg. *kapvam*, (aor. *kapnah*).

Căpră f. Capră. *Am ună bābă pri iundi treatsi coti un bob al' scapă* (= capra) *15. *Capră-divă* = căprioară. Com. G. D. [Derivate: *căprăr* (lat. *caprarius*) m. = căprar; *căprină* (lat. *caprina*) f. = lână de capră. Com. G. D.; *căprutină* f. = carne de capră; *capritseă*

(dim.)]. — Din lat. *capra*, -am, (arom. *capră*).

Caprăr m.

Căprină f.

Căprîtseă f.

Căprutină f.

} v. *capră*.

Căptsă f. Un fel de ciur fără găuri. *S-ts-u dar capsă coaja* (o să-ți fac pielea ciur), 81.

Căptșe m.

Căptșue m.

} v. *cap*.

Căpüşă f. 1. Căpușe. Când căpușa este mai mică, se numește *cărtșan*. Com. C. I. *Au cură uaja di căpușă*. | Podoabe de argint ce poartă femeile la piept. | Mătănii cu boabele de culoarea cenușie și forma căpușelor, cf. *bruinitsă*. [Derivat: (Huma) *căpúșnits* m. pl. = căpșune, fragi, cf. *pătărog*. Com. T. P.]. — Cf. alb. *këpushë*.

Căpúșnits m. pl. v. *căpușă*.

Căpútseă f. Glugă. — Din bg. *kapa*.

Car a. Car. *Bărbātu cu caru si ducă... 115*. | Roabă. Com. C. I. — Din lat. *carrum*, (arom. *car*, *ra*).

Cara-arăp m. Harap-negru cf. rap, răpină. *Vini lănt răp cari aț ra numea Cara-arăp*, 3/80. — Din bg. *kara-arap* (tc.).

Cărăbătseă f. Nume de insectă, cărăbuș. Com. T. P. — Din bg. *karabačka*.

Caracol (pl. -oali). Strajă. — Din tc. *karakol*, cf. *cărăul*, (arom. *cărăcole*).

Caradžova n. de ținut. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 6).

Cărăghiș m. Caraghios. Com. T. P. — Din tc. *karagjöz*, (arom. *carag'oze*).

Carajani N. loc. (Cupa).

Cărălûș m. (Oșani). Scripete, cf. *sripeati*. [Și: (Oșani) *cărlûș*, *cărlăuș* m., (Huma). *cărul'* a.]. — Din gr. *καρούλι* (arom. *cărul'*, *căruș*).

Cărămân m. Nume de câine păstoresc. *Și cărămanu ca la'ncălico, lă feasi cumati lupu*. — Din tc. *karaman*.

Cărămfilă N. loc. (Huma), Com. T. P.

Cărănfil' m. Calonfir, garoafă. *Cărănfil'u no-ari flor, ama mirusești ubăv*. [Și: *călafér* m. (Liumnița). Com. P. M., din mbg. *kalofer*]. — Din bg. *karanfil*, (arom. *cărănfile*).

Cărăntișă f. (pl. *cărăntiși* di porc) = măruntaie). ALR. 751.

Cărăr (în expresiunea) *un-cărăr* (într'una, mereu). *Tsăpă un cărar*, 3/78, cf. 11/35, 25/41. — Din tc. *karar*, (arom. *cărare*).

Cărăul m. Sentinelă, gardă de noapte. Com. T. P. — Din tc. *karaul*, cf. *caracol*, (arom. *cărăule*).

Cărăuș N. loc. între Oșani și Birislav. Com. GH. T.

Cărbunâr m. }
Cărbunăreă f. } v. *cărbuni*.

Cărbuni m. Cărbune. *Tse cărbuni*

anvălit-ăi (ce cărbune învelit este) 110, cf. 932. [Derivate: (Țăr-nareca) *cărbunâr* (lat. *carbonarius*) m. = cărbunar; *cărbunăreă* f. = cărbunăreasă, ALR. 6507]. — Din lat. *carbo*, -*ōnem*, (arom. *cărbune*).

Căreăiș vb. IV. Croncănesc. — Din bg. *krăkam*.

Căreatș adv. Pe spinare, pe spate. *La lai ăn cărcatș, la lai ăn tșuș*, 966. — Din mbg. *gărcač*, (arom. *ngărcač*).

Căreățsenes, -ă adj. (despre oi) Mare cu lâna lungă și aspră. Com. G. D. — Din *Cărăcăcan* (pentru *Sărăcăcan*, numele unei populațiuni aromânești grecizate, cf. Capidan, *Aromânii*, 14).

Cărelqe m. Monedă turcească de 40 de parale. Cf. *căpic*, *groș*. Com. G. D. — Din tc. *kyrklyk*.

Căreondă f. Poreclă pentru orice femee rea, cf. *neagră*, *tșăncorcă*. Com. I. G., stafie. Din bg. *kărkondžul*, cf. G. Meyer, *Etym. Wb. d. alb. Spr.* 179.

Cărd a. Cărd. *Cărdur di uoi* 2/56. [Și: *erăd*. Derivate: *cărdăr* m. = sâmbraș ALR. 1793; *cărdăreă* f. (dim.)]. — Din bg. *kărd*.

Cărdăr m. }
Cărdăreă f. } v. *cărd*.

Cărfișă f. Cuiu. *Lo un tșecan șu cărfiș șu nearsi lă zmeu* 12/68, 22/85, 28/85. | (La războiu) cuiul ce se vără într'una din găurile

lopăţiceii, spre a împiedeca sulul de a se da înapoi. Com. H. I. — Din gr. *καρότ*, (arom. *cărfie*).

Cărguĭ m. 1°. Un fel de uliu, cf. s m ä d ž a l' c ä. 2°. Joc copilăresc. Se prind mai mulţi copii de haină, formând un şir mare şi având un « cap » (= şef), care îi păzeşte. In urmă vine un *cărgul'* şi cere şefului un pui. Acesta, nevoind să-i dea, *cărgul'* -ul aleargă să prindă unul şi aşa continuă mult timp până când îl prinde. Com. I. L. [Şi: *cărgul'* m.]. — Din bg. *karaguj* (?)

Cărgul' m. v. *cărguĭ*.

Cări pr. Care. *La cari tritsea pri cŭola, la tots dădeă bustan* 5/57, cf. 4/80. *Cari-di-cari* = care mai de care. *Cari di cari si dutşeu*, 3/4. *Toĭ cola si ved io curuĭ mul'ari aŭ leaĭ* 7/80. cf. 14/65, 31/18, 6/23. [Compus: ea-şti = cine ştie 12/15]. — Din lat. *qaulis*, (arom. *care*).

²**Cări** } conj. adv. v. *ca*.
Cări }

Cărlăuş m. v. *cărluş*.

Cărlăjă f. (pl. -*lej*) Păduche-devită, cf. c ä p u ş ä, c ä r t ş a n. *Cătranu nu lasă carleĭl' si proachiă di ȳoĭ*. Com. I. L. [Derivat: *Cărlăjăl'* ä = n. de fântână (Oşani), Com. I. L.]. — Din bg. *kärleş*.

Cărlăjăl' ä f. v. *cărlăjă*.

Cărlig a. Bătă ciobănească cu un cărlig de lemn la un capăt. *Tru măn aş purtă şu un cărlig*. 12/68. *Tşjala la 'ntinsi cărligu şi şarpili*

işo (acela îi întinse cărligul) 1/76, cf. 24/6, (arom. *cărlig*).

Cărlitş m. v. *scărlitş*,

Cărluş m. v. *cărluş*.

Carmân m. Nume de câine.

Cărmés vb. Dau sare la vite (şi în spec. la oi). *Li cărmî ȳoĭli* (le-a dat sare oilor). [Şi: *erămés* vb. IV = cărmesc vitele s. oile. Com. I. L. Derivat: *cărmilă* (bg. *kărmilo*); *cărmili* (pl.) = pietrele pe care se pune sarea pentru oi, cf. s ä r o ņ, id.]. — Din bg. *kărmja*.

Cărmilă f. } v. *cărmes*.
Cărmili pl. }

Cărminăt, -ă adj. Scărmanat. *Lonă cărminată* (în text greşit: *carmină*) 9/57. — Pentru *scărminat*?

Cărni f. Carne. *La mini nu-Ń deadiră nineac carni* 6/54. *Tş carni si feşsi ună goşcă* 37/2, cf. 21/16, 10/50. [Derivate: *cărnăr* n. loc. (Nânta); *cărnós*, -ă adj. = cărnos]. — Din lat. *caro*, *carnem*, (arom. *carne*).

Cărnăr m. v. *carne*.

Cărnăt m. Cărnat. *La noĭ gardurli sa di cărnats di porc*, 20/18. *Cŭn si meargă cărmats cu căĭgănă* (când va ploua cărnaţi cu jumări de ouă), 439. — Din lat. **carnacius*, -um. **Cărnós**, -ă adj. v. *carne*.

Cărótsă f. Căruţă. Com. G. D. [Şi: *cărútsă* f. Com. T. P.]. — Din gr. *καρότσα*.

Cărpălóg (pl. -*lòş*) a. Un fel de lopată de lemn cu dinţi. *Si-l'*

daḡ cu tsista cǎrpǎlogu una 3/50.
Cǎrpǎlǎzili și lupatili si darǎ ǎn
Cojuc. Com. I. L.

Cǎrpǎtș m. v. cǎrpes.

Cǎrpēs vb. IV. v. cǎrpǎ.

Cǎrpi f. Plantă cu flori albe.
Com. T. P. — Din bg. *karp*.

Cǎrpini m. Carpen. ALR. 1920.
Carpingros = n. loc. (Lugunța).
[Derivat: cǎrpinitșă f. = cio-
mag din lemn de carpen. Com.
G. D.]. — Din lat. *carpinus*,
-um, (arom. *carpin*).

Cǎrpinitșă f. v. *carpini*.

Cǎrpiri f.

Cǎrpit, -ă adj. } v. cǎrpes.

Cǎrpuliu f. (plur.) v. cǎrpǎ.

Carșî adv. Vis-à-vis, în față. Căsa
lor ra carșî cu căsa la un birbēr 3/38.
[Derivat: carșîlîe a. = răs-
puns. Cȃn vizû că feata nu da
carșîloc 11/46]. — Din tc. *karșy*,
karșylyk.

Carșîlîe a. v. *carșî*,

Cǎrșută f. v. *curjută*.

Cǎrtă (di vin) f. Ploscă, ALR.
3955. — Din bg. *karta*.

Cǎrtăl m. Șoim, vultur, cf.
vǎltur. Cȃn si facă cǎrtalu
« crac », si-l' daḡ carni 19/73. Dară
cum al' gri cartaulu 15/66, cf.
13/66, 21/73. — Din bg. *kartal*.

Cǎrtătșină f. v. cǎrtitșonă.

Cǎrti f. 1°. Hârtie. Leasi di tel'
știrnuti cu carti (lese de sârmă
așternute cu hârtie), B. 3. | 2°. Scri-
soare. Al' vini ună carti la ȃmpi-
ratu (ii veni o scrisoare) 8/48.

Să-ts dar ună carti 6/85, cf. 5/55.
| 3°. Carte. La flarǎ [fitșoru] ǎn
furnǎ și cu un brats di cȃrts 18/56.
Un cȃmp alb cu oḡ negre (= cartea)
*16. [Pl. cȃrts = stomacul, ghemul
la vite; despărțitura stomacului.
Diminutiv: cǎrtitșeă]. — Din
lat. *charta*, -am, (arom. *carte*).

Cǎrtitșeă f. v. *carti*.

Cartitș nă f. v. cǎrtitșonă.

Cartitșonă f. Cărtiță. Cǎrtitșona
ari mutșca că di porc (cărtiță are
botul ca de porc). [Și: cǎrtătșonă
f.]. — Derivat din bg. *kärtica* și
kärticina.

Cărtoăpi f. pl. Arbust cu flori
albe și cu fructul roșiu în felul
călinului. Com. I. L.

Cǎrtșân m. Căpușă mai mică de
coloare roșiu-cafenie; se pune pe
boi, capre și chiar oameni. Cǎr-
tșanu ăḡ mǎncos di scoatirea cȃn si
puni pri ȃom. Com. I. L. [Și:
cǎrtșen m. Trista veà mul'ts cǎr-
tșen 1/49]. Este același cu dacor.
cârcel cu înțelesul « *Hundszecke* ».

Cǎrtșun m. v. *crătșun*.

Cǎrtul a. v. cǎrăluș.

Cărúș N. loc. (Barovița).

Cărútsă f. v. cǎrotsă.

Caș m. (Liumnița, Cupa, Lu-
gunța, Birislav, Nânta). Brânză.
ALR. 5423. [Felurile de brânză:
Caș-bătut m. = brânză tare. Caș-
dulțsi = caș, ALR. 5423. Caș-
tumnatîc m. = brânză albă, care se
prepară toamna din lapte de oi].
— Din lat. *caseus*, (arom. *caș*).

Casă f. 1°. Casă (de locuit). *Căsa lor ra carși cu casa la un birbēr* 3/38, cf. 11/67, 112, 113, etc. *Casă* n. loc. (Cupa); *Casili-lu-Misi*; *Casa-Petcălăl'ă*; *Casa-Vasil'ă*; *Casa-Zmeulu* n. loc. (Oșani).

| 2°. Adv. Acasă. *Du-ti căsă, acutser* (du-te acasă, dacă vrei) 12/2. *Tser să furz căsă, acutser* (= vrei să pleci acasă) 7/2, cf. 5/64, 2/39, 15/41 etc. | 3°. *Casă* = gaura coasei pe unde intră mânerul Com. C. I. [Diminutiv: *căsîtșcă* f. = căsuță. Com.G. D.]. — Din lat. *casa*, -am, (arom. *casă*).

Cășă f. Apă cu făină, un fel de ciulama. *Lisitsa si unsi cu cășă*, 7/30. — Din bg. *kaša*.

Căsăbă f. Oraș. *Si dusi ăn un căsăbă* (se duse într'un oraș), cf. 10/5. [Și: *casabă* f. *Flai ună ticfă mări, mari cât ună casabă* 10/5; *căsăbăleân* m. = orășean ALR. 2607]. — Din tc. *kasaba*, (arom. *căsăbă*).

Casabă f. } v. *căsăbă*.
Căsăbăleân m. }

Casândria N. loc. (Nânta).

Casâp m. Măcelar. *Io la tată-su ram casap*, 12/43. [Derivat: *căsăpnîtsă* (bg. *kasapnica*) f. = măcelărie, ALR. 6525]. — Din tc. *kassab*, (arom. *căsap*).

Case vb. I. Casc. [Postverbal: *căseă* f. = obiceiul la lăsatul secului din postul mare, când se bate alvița și fiecare din meseni cascade gura ca să prindă oul sau

alvița legată de sfoară. Com. I. L. Derivate: *căseări* f. = cascade; *căseât*, -ă adj. = cascade; *căseătură* f. = cascade. Compus (cu pref.): *prieăse* (pri-casc) vb. I. = cascade mult; *prucăse* (pru + casc) vb. I. = cascade. *Prucăscă-la rostu* (cascade gura), id.]. — Din lat. **casco*, -are, (arom. *casu*).

Căseă f. v. *casc*.

Căseândisēs vb. IV. Invidiez. *Cu mi căseândiseș, culcă-ti și tu* (dacă mă invidiezi, culcă-te și tu). — Din bg. *kaskandisvam* (tc.).

Căseări f. }
Căseât, -ă } v. *casc*.
Căseătură }

Cășcăvâl m. 1°. Cașcaval. *Cășcăvalu ari mai mult unt di bronză* (cașcavalul are mai mult unt). | 2°. Zăpadă amestecată cu apă, lapoviță. *Amnă prin cășcăval*. | Om molatec. — Din tc. *kaškaval*, (arom. *cășcăval*).

Căselnîtsă f. Omidă. Com. G. D. [Și: *găselnîtsă* f.]. — Din bg. *găsenica*.

Căsîtșcă f. v. *casă*.

Cășlă f. Loc de adăpostit vitele pentru iarnă, ALR. 5260. [Și: *eoșlă* f.]. — Din tc. *kașla*, (arom. *cășlă*).

Căsmēt a. Noroc. *Iși să-ș la ubideșcă căsmētu* (ieși să-și caute norocul) 1/2. [Și: *căsmiăt* a. 1/74. Derivate: *căsmîtlă* m. (tc. *kysmetly*) = om cu noroc; *nicăsmēt* a. = nenoroc. Com. T. P.] — Din mbg. *kăsmet* (tc.).

Căsmițliă m. v. *căsmet*.

Cășoățsă f. Cășiță. N. loc. (Oșani).

Com. I. L.

Cașqtă N. loc. Com. I. L.

Caști pr. v. *cari*.

Căstqñ m. Castan. — Din lat.

**castaneus*, -um, (arom. *căstîñ*).

Castqñă f. Castană. *Ancărcq boj di iavur ăn loc di căstqñă* 2/18. *Nu ieș castqñă di si pucneș* (nu ești castană ca să pleznești) 603. *Căstqñ* n. loc. (Cupa). [Derivat: *căstăñăr* m. = vânzător de castane]. — Din lat. *castanea*, -am, (arom. *căstîñe*).

Căstrăvēts m. v. *crastăvēts*.

Căstrēs vb. IV. Taiu ramurile tinere la arbori. *Acu căstrim tsești veits iarna ili primăveara* (dacă tăiem aceste ramuri iarna...), B. 9. [Derivate: *căstriri* f. = tăiere de ramuri. *Tseastă căstriri si fatsi ib.* 10]. — Din bg. *kastrja*.

Cat (pl. -ur) Cat, etaj. — Din tc. *kat*.

²Cat vb. I. 1°. Cat (cu întrebuintare unipers.). *Crielatu cată si cumpără, nu si vindă* (înțeleptul cată să...) 161. *Cată din jurumint să nu ieș, că nu ti bati bun*, 8/25. | Port grija cuiva, îngrijesc de cineva. *Di multă milă ampirātu la cătă calu* (de mult drag, împăratul însuși îngrijea de cal), 40/2. *Iă viñ să-ñ-l'i cats pul'il'*, 6/11. | 2°. Mă uit la cineva, privesc pe cineva. *Noi că yom ti cătqñ, ară tu criv nă cats* (noi ne uităm la tine ca la

un om, iar tu te uiți la noi strâmb), 117. *Tsista ay tăltșq lamña, lănt itș nu cată* (acesta a omorât balaurul, la altul nu te uita de loc), 11/34. *Ampirātu... l'a cătă di cola* (împăratul îi privea de colo), 18/93. *Añ cătai* (mi-am dat în cărți). *Nu-l'-tsi cată bun* (n'are înfățișare bună). | 3°. (refl.). A se uita la cineva spre a face dragoste, a face dragoste, a se ținea cu cineva. *Și mul' ari-sa catsă di-ai li da tșeli lucrili la tsela yom tsi si cătă* (cu care făcea dragoste) 31/2, cf. 34/2. *Si cătă cu... feta* (se iubea cu fata) 2/25. [Compușe (cu pref.): *zăcăt* vb. I. (za + cat) = mă uit puțin. *Cqñ si zăcătat-ay pristi valı*, 11/61; *pucăt* (pu + cat) vb. I. = mă uit, caut puțin. *Să nu ti pucats ansuș* (să nu te uiți...) 5/30, cf. 9/31, 10/34, 15/78; *zapucăt* (za + pu + cat) vb. I. = încep să mă uit puțin; *prieăt* (pri + cat) vb. I. = am ceva înaintea mea ca model, imit lucrând ceva. *Pricătq di pri niști tsărop cu crivul' tsi* (a imitat împletind niște ciorapi cu un fel de brodărie în zig-zag). Com. I. L.; *răscăt* (răs + cat) vb. I. = mă uit împrejur; *răspucăt* (răs + pu + cat) vb. I. = mă uit din nou la ceva]. — Din lat. *capto*, -are.

Căt pr. v. *cqñ*.

Cătălin adv. v. *cătlin*.

Căteărăză vb. I. (despre găini) cărește, cotcodăcește (după ce a

ouat). Înainte de ouat: căcă-rează, ALR. 5700. [Și: căcărează, vb. I.].

Căti (Țărnareca). *Cati-seară* (în fiecare seară). *Tu ieș tsel cari nirdzeai catiseară la feată?* 34/65, cf. 24/64. — Din gr. καθή, (arom. cathe).

Căti pr. Câte. *Căti ună căldari*, 6/19. *Aș împărțoră căti 35 di groș*, 6/54. *Uneac-căti-uneac* (puțin câte puțin) cf. 6/19. [Com-puse: *cătilin* adv. încet, încetinel. *Cătilin, cătilin aș lară tșe nibuni'ă*, 10/10, cf. 9/77, cf. 18/80; *cătălin* adv. *Cătălin, cătălin, lq mul'are și fuzi*, 8/15. *cătirqu* adv. = repede, tare, sănătos. *Ca trăgni lūpu mai cătirqu, căzū ăn vir*, 8/30]. — Din lat. *cata*, (arom. *căti*).

Cătilin adv. v. *căti*.

Cătină f. Ceva mare, mătăhală, Com. T. P.

Cătirqu adv. v. *căti*.

Cătmădzăjeă (pl. -džojts) f. Uliu, ALR. 1050, cf. 5702.

Cătqe m. Ceea ce se mănâncă dimineața, la merinde sau la prânz, cu pâine, ca: brânză, ceapă, sare, etc. *Și tsela tucu scoasi ună șimiă di pōni și cătqc*. — Din tc. *katyk*.

Cătră prep. v. *cutru*.

Cătrân a. Păcură, cătran. — Din tc. *katran*, (arom. *cătrane*).

Cats vb. I. 1°. Apuc, m'apuc, încep. *Și cătsq, la unsi cu gāz* (și se apucă, îl unse cu gaz...), 47/2. *Și cătsaș si mănānc pōini*

(și începui...), 9/3. *Ca di buric cătsat* (foarte slab), 65. | 2°. Prind. *Si dusi si catsă pești* (se duse să prindă pești), 2/28, 4/13. | 3°. Pun rămășag, mă prind cu cineva. *Aș si cătsq furniga cu urșă*, 875, cf. 7/31, 337. | 4°. Mă ține, mă costă. *Tșestă pulăti, ari cătsat ună mil'ă di liri* (acest palat a costat o mie de lire), 10/29. [Derivate: *cătsări* f. = luare, prindere. *Aș dusiră la cătsari di per*, 967; *cătsăt*, -ă adj., apucat, prins; *lapti-cătsat* = lapte prins, ALR. 5563; *cătsătura* f. = prindere, ceartă (Oșani), cusătură. Com-puse (cu pref.): *zăcāts* (ză + cats) vb. I. = încep, prind de ceva, atâr. *Ascheril' zăcātsară si runcă cu tufechil'ă*, 35/65, cf. 2/25, 7/27. *U scosi sētra, aș zăcātsq di par* (... o atâră de par), 12/55; *prieāts* (pri + cats) vb. I. = cuprind cu mâinile, Com. I. L.; *prieātsăt*, -ă adj. = cuprins cu brațele, id.]. — Din lat. **adcaptio*, -are, (arom. *acats*).

Cătsăe m. Fugar. Com. G. D. — Din tc. *kačak*, (arom. *căcac*).

Cătsăl m.

Cătsălăe m.

Cătsălūș m.

Cătsălūșeă f.

Cătsămăe m. v. *crătsămac*.

Cătsănăș

Cătsântșue

Cătsări f.

Cătsăt, -ă adj.

v. *cătsql*.

m. v. *cătsqn*.

v. *cats*.

Cătsătură f. v. *cats*.

Cătsăuă f. Cătea. *Flă ună cătsauă*, 5/71. *Să-i li dai la cătsauă*, 5/28. — Din lat. *catella*, -am, (arom. *cătsao*).

Cătsiă f. Lopăţica cu care se scoate focul din sobă. Com. N. P. — Din gr. *κατό*, (arom. *cătsiie*).

Cătsiluşcă f.

Cătsol m. Căţel. *Cătsaua fesi doi cătsol*, 6/28. *În locu lu măcşemu al' pusi un cătsol*, 2/29. [Şi: cătsăl m. Diminutiv: cătsălûş m. = căţeluş; Cătsălûşcă, cătsiluşcă f. = cătea, căţeluşe. *Cătsălûşca si dusi dupu oi*, cătsălăe m. = căţeluş. Com. G. D.]. — Din lat. *catellus*, -um, (arom. *cătsăl*).

Cătsqn a. (Numai la Huma) Castron de pământ. Com. T. P. [Diminutive: cătsănăş, cătsănătşue m.]. — Din lat. *catinus*, -um, (arom. *cătsîn*).

Cătsūncă f. Şofrănel. *Cătsunchili şi gl'itşchili es primăveara*. — Din bg. *kačunka*.

Cătsūuă f. Căciulă. *Cătsūuă lu fitşoru mic anşărată cu furliin*, 3/35. *Îa cătsūuă si-u afliş, îa ioc si ti fats* (sau găseşti căciula sau pieri de aici), 4/35, cf. 69, 70, (arom. *căculă*, *căcuuă*).

Cătun a. Cătun, sat, comună. *Cătun turtse*, 2/8. *Tu s-ti duts Tega direp ăn cătun*, 3/X. *Tompăndă si fesi cătunu di el* (tot satul îl vorbeşte), 790. [Derivate: cătunés, -ească adj. = comunal,

sătesc, 45; cătunişti f. = locul unde a existat vreodată un cătun; cătuneân m. = sătean; cătunîtşcă f. (dim.)], (arom. *cătună*, rar).

Cătuneân m.

Cătunés, -ească adj.

Cătunişti f.

Cătunîtşcă f.

Cău m. v. *cal*.

Căul a. Prinsoare, rămăşag. *Cats căul* (pun rămăşag). *Ca cătsară căul*, *zisi deadu*, 7/31. *Si cătsqm căul*, 7/56, cf. 2/35. — Din tc. *kaul*, (arom. *căule*).

Căúr m. Ghiaur, necredincios. *Fuî di ăa bra cauruli*. Com. I. L. — Din tc. *kaur*, (pentru *gjaur*).

Căuşă f. Capră. Com. T. P.

Căvâi interj. Vai. *Căvâi di el făchiru* (vai de el sărmanul). [Derivat: căvâinie adj. = sărman, biet. *Las-la căvâinicu că-î duscăpat*, 246]. — Din *ca-vaî*, (arom. *cavaî*).

Căvâinie adj. v. *căvaî*.

Căvăl m. Caval. *Văcaru sfirică cu căvalu* (văcaru cânta din caval). [Şi: căfăl m. ALR. 4323]. — Din tc. *kaval*.

Căvârdisēs vb. IV. (Propriu zis) prăjesc, frig; (fig.) mint, înşel. *Mi cmotsi tsi mintşuñ să-l spun, tsi mintşuñ... să-u căvârdisim* (acum ce minciuni să-i spun, ce minciuni să-i trag), 20/93. — Din bg. *ka-vardisvam* (tc.).

Căváz (pl. -aj) m. Cavaz, portar, uşier. *Veă căvâj la poartă*, 12/43. — Din tc. *kavas*, (arom. *căvaz*).

Cavè a. v. *café*.

Căvgă f. 1. Ceartă, neînțelegere, dispută. *Tsăritsa al' antribă cum şu tră tsi l-ăi cavga?* (... cum și pentru ce le este cearta), 14/65, cf. 121 | 2°. Războiu. *Cum să dărôm, cavgă vem cu turcu* (cum să facem, avem războiu cu Turcul), 17/16. — Din tc. *kavga*, (arom. *căvgă*).

Căvinè f. Cafenea. *Nearsi si culcă la ună căvinè*, 18/65. — Din tc. *kahvehane*, (arom. *cafinee*).

Căzân a. Cazan. *Acu puăts s-la ridits tsista căzanu*, 8/77, cf. 12/7, 10/41, 122. [Derivat: *căzândžôjă* (tc. *kazanğy*) m. = fierar, ALR. 6517]. — Din tc. *kazan*.

Căzândisès vb. IV. v. *kăzănmac*.

Căzândžôjă m. v. *căzan*.

Căzănmac a. Câștig. *Chinisiră ună zuyă, la căzănmac*, 2/73, cf. 1/72. [Și: *căzănmqe* a. Derivat: *căzândisès* vb. = câștig, dobândesc. *Cu itrețsa lui căzândis multi pări...*] 15/24]. — Din tc. *kazynmak*.

Căzănmqe a. v. *căzănmac*.

Căzătură f. v. *cad*.

Căzi, căzi, căzi. Strigățul cu care se cheamă capra, ALR. 5340. Cf. *tsicș*, *tsicș*; *pr*, *pr*, *pr*; *trt*, *trt*.

Căzút, -ă adj. v. *cad*.

Cfătșeă f. Cloșcă. *Drăcu si feasi ună cfatșcă* 23/79. [Și: *eufătșeă* f., *evătșeă* f.; (Țărnaresa) *eloătșeă* f. *Dară ună cloatșcă cu 12 di pul'*,

15/65. | Derivate: *evătșqs* vb. IV. = clocesc. *Unu s-la cvătșqts patruzqts di zqli*; *evătșri* f. = clocire. *Di cvătșirea pustăniră*]. — Din bg. *kvačka*.

Chef a. Dispoziție sufletească, plăcere. *Cum ti cat, nu ts-ăi chēfu* (cum te văd, nu ești dispus), 22/4. [Derivat: *ehifues* vb. IV = fac chef. *Măncară și si chifuiră*, 22/93. — Din tc. *kef*. (arom. *k'efe*).

Chelēs adj. chel. *Ăi cheleş că vrină reapă* (este chel ca o gulie) Com. I. L. [Și: *ehilēs* adj., id.]. — Din tc. *keleş*, (arom. *k'ileș*).

Chéptșe f. Lingură mai mare întrebuințată la stână. Com. T. P.

Chérecă f. (Bulgărisim în Țărnaresa). Fiică, fată «*Chercu, zăcastă-mi la cap*» și *tsea aș căftă*, (fata mea, caută-mi în cap), 1/67. — Din mbg. *k'erka*.

Cheresteu m. Cherestea. ALR. 6409. Cf. *Chiristè*.

Chéșchi adv. Numai, numai dacă. *Chéșchi tseasta la si-ts ișă mōnca* (numai asta să-ți fie grija, neliniștea), 25/51, cf. 11/81. [Și: *eh'șchi* adv., 2/83]. — Din mbg. *keški*.

Chési f. Pungă de bani. *Turea-u chesea bra* (dă-mi punga, măi), 8/52, cf. 9/52. — Din tc. *k'ese*.

Cheunéz vb. I. (despre câine) Chelălăesc. *Cojnilă bătut k'eunează*. ALR. 4417.

Chijădin a. Tort. *S-ruptsi chijădinu* (se rupse tortul), adică o să

moară, 286. [D i m i n u t i v: *chidinuș*, m. numele unei plante. Com. G. D. — Din lat. **pēdinus*, -um, (arom. *k'jadin*).

Chiăia m. Om bogat, chihăia. *Ra un chiăia cari veă multă imăni* (era un om bogat, care avea multă avere), 1/40, cf. 12/94. — Din tc. *kehaja*, (arom. *k'ihăjă*).

Chiăli f. Piele. *Aș pusi chiălea'n cap*. — Din lat. *pēllis*, -em, (arom. *kjale*).

Chiăptin m. 1°. Pieptene. *Du-ti si fur di casă un chiăptin și un britș*, 5/64, cf. 956. | 2°. (Plur.) *chiaptin* = doi piepteni cu care se scarmână, se lucrează lăna. *Butșămu ari doș chiaptin cu cari si trupeaști lona*. [D i m i n u t i v: *chiăptinitș* m. Com. G. D.]. — Din lat. *pēcten*, **inēm* (arom. *k'japtin*).

**Chiăptin* vb. I. Piepten. *Iel să-u speală și să-u chiăptină*, 2/71, cf. 22/90. — Din lat. *pēctino*, -are (arom. *k'japtin*).

Chiăptinitș m. v. *chiăptin*.

Chiăr a. Câștig. *Ia tsi chiăr feș* (uite, ce câștig făcu), 17/86, cf. 123. [Și: *ghjar* a. Derivat: *chirujēs* vb. IV. = câștig. *Di ȳa'n-cola si chirueș tu multi pari*, 16/79]. — Din tc. *kjar*.

Chiărdusēs vb. IV. v. *chirdises*.

Chiărsie m. Piersic. *Chiărsicu nu creăști nalt*, cf. ALR. 6080. [Derivat: *chiărsieă* (lat. *pērsica*) f. = piersică. *Chiărsitsili umizes cu dzărzălîli*. Com. I. L. cf. ALR.

6080]. — Din lat. *pērsicus*, -um, (arom. *kjarsic*).

Chiărsieă f. v. *chiărsic*.

Chiătră f. (Aromânism în Țarnareca) Piatră, cf. 10 p.ă. *Rucă chietrile di la ună marzini la lantă* 3/65, cf. 9/64. *Chiătră* n. loc. (Huma). — Din lat. *pētra*, -am, (arom. *k'jatră*).

Chibúr N. de fântână (Oșani.)

Chieăsēs vb. IV. (Aromânism în Țarnareca). Înțeleg, pricep, cf. *antsileg*. *Tserbul căn chieăsē dintru muntsă că sor-sa si mărită* (cerbul când... înțelese că soră-sa se mărită) 24/64. — Din gr. *ἀντιλαμβάνω*, (arom. *ak'icăsescu*).

Chidinuş m. v. *chiadin*.

Chiept a. Piept. *La stăpōnu nostru al' antro un dinti ăn chiept*, 18/33, cf. 24. — Din lat, *pēctus*, (arom. *k'eptu*).

Chiesmē f. Un fel de clește. Com. D. P.

Chifeăjēs vb. I. Strănut. *Trasi uneac bărnut și cătsq si chifeăjască* (a tras puțin tabac și începui să strănute), Cf. ALR. 1962. [Și: *chifnēs* vb. IV., ib.]. — Din mbg. *kivam*, (aor. *kivnah*).

Chifil' m. Garant. — Din tc. *kefil*, (arom. *kifile*).

Chifnēs vb. IV. v. *chifeăjēs*.

Chifuēs vb. IV. v. *chef*.

Chilă f. Chilă, Com. P. M.

Chilēș adj. v. *cheleş*.

Chilipir m. Chilipir, Com. D. P. [Derivat: *chilipirdzōi* = chili-

pirgiu]. — Din tc. *kelepir*, (arom. *k'ilipire*).

Chiluvét m. O bucată de postav (de multe ori brodată s. chiar înșirată cu bani) ce poartă femeile bătrâne pe cap. La Lugunța o poartă și femeile mai tinere. *Chiluvet poartă babili*. Com. C. I.

Chimanē a. Vioară. *Ișă la poartă cu un chimanē si dună căti vrin irmiloc*, 29/40. [Și: *ehiminē* D e r i v a t: *chimanedžiă* m. = lăutar (tc. *kemaneğy*)]. — Din tc. *k'emanee*, (arom. *k'imaneē*).

Chimanedžiă m. v. *chimanē*.

Chimér a. Chimir. *Chimearăli si dară di lönă* (chimirul se face din lână). Astăzi chimirul nu se prea poartă, fiind înlocuit cu brăul larg. Com. I. L. [Și: *chimír* a.]. — Din tc. *kemer*.

Chiminē a. v. *chimanē*.

Chimír a. v. *Chimer*.

Chinisés vb. IV. Pornesc. *Chinisi și si dusi lă ună moară*, 2/5. *Sam chinisit* (sunt pornit), 6/79. *Chinisiră...drumu* (porniră pe drum) 2/9, cf. 125. *Chinises greauă* = rămân însărcinată. *După uneac timp, mul' area chinisi greauă*, 5/40. *Chinisit-au greauă*, 6/61. [D e r i v a t e: *ehinisiri* f. = pornire; *ehinisiť*, -ă adj. = pornit]. — Din gr. *κινῶ* (aor. *ἐκίνῃσα*), (arom. *ankisescu*).

Chinis'ri f. }
Chinisit, -ă adj. } v. *chineses*.

Chiofti f. Chifteă. *La dăro*

chiofti (l-a snopit în bătai), 127.

— Din tc. *kjoftē*, (arom. *k'joftē*.)

Chior adj. Chior. *Chior chiotuc si feasi* (s'a îmbătat rău), 998. [D e r i v a t: *chiōrāv* adj. = chior, (bg. *kjorav*); *chjuruves* vb. = chiorisc. *S-ti chiuruvească domnu, da na ver ti chjuruvi* (chiorî-te-ar D-zeu să te chiorască), Com. I. L.; *chjuruies* vb. IV. = chiorăsc, ALR. 5052]. — Din tc. *kjor*.

Chiōrāv adj. v. *chior*.

Chios adj. Spân, fără barbă. *Tsela murăr ra chios... să nu matsiñ că chiosil' sa mintșinoș*, 3/5. — Din tc. *k'öse*.

Chioșă f. Colț de casă, unghier. *Ca si dusi ăn ună chioșă*, 24/47, cf. 21/6, 4/65, 639. — Din tc. *kjōše*, (arom. *kjoșă*).

Chipéng a. Oblon; șatră în care se vând mărfuri, ALR. 3821. [Și: *chjupéng* a.]. — Din tc. *kepenk*.

Chiprés vb. IV. (refl.) v. *chipru*.

Chípru, -ă, adj. (Mai mult despre flăcăi și fete). Bine făcut, frumos, chipeș. *Cupilaș chipru* (flăcău chipeș). Despre lucruri: *Mustață chipră* = mustață bine trasă, bine răsucită, frumoasă. [D e r i v a t: *chiprés* vb. IV. (refl.) = mă gătesc, mă aranjez, mă fac frumos. *Dosta ti chipriș* (destul te gătiși frumos), Com. C. I.] — bg. *kíp(ro)*, cf. B e r n e k e r, *k i p*).

Chirădzija m. }
Chirădzilqe a. } v. *chiriă*.

Chirămidă f. Cărămidă. [Derivat: **chirămidárnitsă**, **chirimi-dárnitsă** f. = cărămidărie. Com. T. P., cf. ALR. 3793; **chirimitșijă** m. = cărămidar. ALR. 3312]. — Din gr. *κεραμίδα*, (arom. *čurnidă*).

Chirămidárnitsă f. v. *chirămidă*.

Chirână (pl. -on), f. Joagăr ALR. 1850.

Chirăș a. Cinste, (în expresia) fac cinste. ALR. 4305. Cf. *chirises*.

Chirată interj. Injurătură. Se întrebuințează și ca cuvânt de dezmiardare pentru copii: *A chiratauli, tse făseș*. Com. I. L. — Din gr. *κερατάς*, (arom. *k'irătă*):

Chirehêl m. cătăramă, ALR. 3312, cf. 1867.

Chirehéz (pl. -ej) m. Cerchez. *Antribo tsela chirchezu*, 5/16, cf. 4/16, 6/16. — Din tc. *čerkez*.

Chirehinéz m. (Liumnița). Un fel de uliu, având penele de culoare roșie prevăzute cu pete negre. Are ghiare mari și ciocul încovoiat. Com. N. P. — Din bg. *kerkenez*.

Chirdisês vb. IV. Câștig, cf. *chiruîes*. *Unu sirbeaști, lant chirdiseaști* (unul muncește, altul câștigă) 700. [Și: *chiărdusês*, *chirdusês* vb. IV.]. — Din gr. *κερδίω*, (arom. *nk'erdusescu*).

Chirdusês vb. IV. v. *chirdises*.

Chiriă f. Chirie. [Derivate: **chirădzîiă** m. = chirigiu (tc. *kiraği*). *Ra ună-ȳară un chirădzîiă*. *Chirădzîiă si dutseă*, 1/39; *chirădzîlqe* a.

= meseria chirigiului, ib.]. — Din bg. *kiraği*a (tc.).

Chirimidárnitsă f. } *chirămidă*.
Chirimitșojă m. v. }

Chirisês vb. IV. Fac cinste (cu ceva băutură), cinstesc. Cf. *k'iraș*, ALR. 4305. — Din gr. *ἐκίρωσα*, (dela *κηρόνω*, (arom. *k'iriscu*).

Chiristê f. Cherestea, Com. D. P. — Din tc. *kereste*, (arom. *kiristee*).

Chirmíz adj. Roșu aprins. — Din tc. *kyrmyz*.

Chirsén m. Găligan, lungan. Com. N. P.

Chiruîes vb. IV. v. *chiar*.

Chisădzîiă m. Chesegiu. *Cuola vut-ay vrin chisădzîiă priuzot*, 2/61. — Din tc. *k'esegî*.

Chișălă f. Țasală. *L'a chiaptiñ cal'i cu chișălă*, ALR. 5589.

Chisălitsă f. v. *chiselitsă*.

Chișehi adv. v. *cheșchi*.

Chiselitsă f. Nume de plantă. Puroiu amestecat cu sânge. [Și: *chisălitsă* f., ALR. 4186]. — Din mbg. *kiselica*.

Chisém m. Țap cu clopot care merge în fruntea turmei înainte. *Flară un picurăr cu un chisem nainti, mari lucru*, 11/43. [Și: *chjusem* m., 8/94]. — Din mbg. *kjusem*.

Chíta m. Nume de persoană. *Să-ñ facă Petra bună al Chita cumșîiă*, 6/VII.

Chíteă f. 1°. Buchet de flori. *Ts-u lipiră chitca s-ts-u ports*,

971, cf. 107. | N. loc. (Cupa). *Chitchili babă'ă* n. loc. (Oșani). || 2°. (La cal) Pinten. Com. H. I. [Derivat: *chiteusés* vb. IV. = lucrez în flori, brodez; *chiteusît, -ă* adj. = brodat cu flori. *Șărvetă chit-cusită* = batistă brodată în colțuri]. — Din bg. *kitka*.

Chiteusés vb. }
Chiteusît, -ă adj. } v. *chitcă*.

Chitîp m. Copist, secretar. *Tsista vrin chitip pōti si iăă*, 13/15. — Din tc. *kjatip*.

Chitûe a. Buștean, fig. beat mort, 126. [Și: *chîutue* a.]. — Din tc. *kjutuk*, (arom. *k'utuc*).

Chîudă f. Nărav, vițiu. *Si-ș spună și iel chîudea*, 750. Cf. ALR. 4958. [Derivat: *chîudés* vb. IV. = vorbesc de rău pe cineva, critic; (este întrebuitat mai des sub forma participială) *chîudît, -ă* adj. = criticat, blamat. *Un nipri-cupsit di antreaga lumi-i chîudit*. Com. I. G.].

Chîune (pl. -ur) a. Burlan. *Să punim sobi cu chîuncur lunz*, B. 3. — Din tc. *kjunk*, (arom. *k'îunge*).

Chîup a. Mare vas de pământ, chiub. *Leagă-ts di coadă vrin chîup*. 10/72, cf. 615, 4/13. — Din tc. *kjup*.

Chîupéng a. v. *chipeng*.

Chîure a. Scurteică de blană, blană. *Popa veă un chîurc bun*, cf. 16/38. — Din tc. *kjurk*, (arom. *kjurcu*).

Chîuruiés }
Chîuruvés } vb. IV. v. *chîior*.

Chîusém m. v. *chisem*.

Chîustée(ă) Lanț (de ceasornic). *La zătsirut-ay Mușă chîustecu lu begu*, 8/IV. | *Chîustec-di-soică* = lanț de briceag. Legătura ce se pune la picioarele mînzului, când se învață să umble. Com. C. I. — Din tc. *k'ōstek*, (arom. *kîustecă*).

Chîutée a. Bătaie. *La zdrumîno di chîutec* (... îl stâlci în bătai), 6/13, cf. 10/80. — Din tc. *k'ōtek*, (arom. *kîutecă*).

Chîutûe a. v. *chituc*.

Cl'ag a. Chiag. Com. G. D. cf. siriște. [Tot aci aparține, poate, gl'eg a. (deși în bulg. există *glets* id.) = zmalțul verde de pe vase. Com. C. I. Derivate: *gl'igusés* vb. IV = ung sau dau cu « gl'eg »; *gligusîri* f. = ungere, lustruire; *gl'igusît, -ă* adj. = uns, lustruit]. — Din lat. **clagum*, (arom. *cl'ag*).

Clăpés vb. IV. Pic, cad (de osteneală, de oboseală), mă prăpădesc. *Batcu-lupi clăpes di moarti*, 19/72. — Din mbg. *klapam*.

Clăsînă f. Paie (de secară). — Din bg. *klasina*, (dela *klas* « spic »).

Clătîn vb. I. Clatin, mișc. [Și: *elătînsés* vb. IV. *Ān vis fost-ay pri ună veaică ān mări și tsea veaică si clătînsi di vint*. (... ramura aceea se clătînă). [Compus (cu pref.): *zăclătîn* (ză + clatin) vb. I. (refl.) = încep să mă clatin. *Tsela fagu si zăclătîno*, 16/9, cf. 6/73. — Derivat din **clātes*, (sl. *klatiti*)].

Clătinsés vb. IV. v. *clatin*.

Cleăști f. Clește. *Cu cleștili si tras*, 657. — Din bg. *klěšti*.

Cl'em vb. I. Chem. *Greu la cl'imq* (stăpânul l-a chemat). — Din lat. *clamo*, -are, (arom. *cl'em*).

Cl'eti m. Cameră de proviziuni, cameră în care se păstrează haine și altele. — Din bg. *klět*.

Cl'ienés vb. IV. Stau pe șele fără să ating pământul. *Cl'icneaști și cură gron* (stă pe șele și curăță grâu). [Derivate: *cl'ieniri* f., *cl'ienit*, -ă, adj. = care stă pe șele. *Stăteă cl'icnit și dună uună*. Com. I. L.]. — Din bg. *kleknvam*.

Cl'ieniri f. } v. *cl'icnes*.
Cl'ienit, -ă adj. }

Cl'id vb. III, v. *qnc'l'id*.

Climițsoărea f. Nume de plantă. Com. N. P.

Cl'in m. Cuiu de lemn. *Cu cl'in mai l'icșor si dispică lemnu*, 153. *Cl'inu-Dudil'ă* n. loc. (Oșani), *An Cl'in* n. loc. (Nânta). [Derivate: *clineāti* (pl. -ets), *elinéts* și (bulg.) *elintsi* = cuiu de potcovit caii; *clineati di făricari* ALR. 5509; *elintșăr* m. = potcovar (bg. *klinčar*). *Si dusi la clintșaru că s-la farică măgăru* 4/50]. — Din paleosl. *klinŭ*, (arom. *cl'in*).

Cl'ineă f. Arbust; cu frunzele lui se hrănesc caprele. Com. I. L. — Din mbg. *klínka*.

Clineăjés vb. IV. (Despre cai) Galopez. *Doj cal' tsi clincăiașu*, 9/71. — Din mbg. *klincam*.

Cl'inéts m. v. *cl'in*.

Cl'ingă f. Chingă ALR. 1116. Se mai numește și: *cună*, *fună*. Grebănar (la ham), ALR. 5513. — Din lat. *cing(u)la*, -am, (arom. *yinglă*, gr.).

Clipeală f. Pleoapă, Com. I. L. — Din bg. *klepalo*, (alb. *klepaljë*).

Cloășnie m. v. *cloșnic*.

Cloătșcă f. v. *cfatșcă*.

Cloe, eloe face cloșca când își cheamă puii. ALR. 5703.

Clondă f. Bobă nac, cf. *cucălă*, *fândoc*.

Clóput a. Clopot de aramă, care se pune la oi. *Lă pusi cloputi la uoș*. *Cloput di bisearică* = *cambană*. [In Lugunța, clopotul la oi se chiamă *tăcărăș*, la capre *brăntșel*, la berbeci *clóput*. In Liumnița și în celelalte comune, clopotul la capre se numește *džingărăș*]. Acesta mai însemnează și orice clopoțel mic. [Derivate: *cluputsq* m. = clopoțel, Com. I. G. și L. I.; *cluputés* vb. IV. = sun, lovesc, fac zgomot sunând. *Cumitsil' lară să-l' cluputească pristi casă* (hoții începură să-i sune peste casă); *cluputărecă* f. = clopoțel de aramă pentru atârnat la gâtul mieilor]. — Din bg. *klopot*, (arom. *clóput*).

Clóșnie (pl. -itsă) m. Pilug. ALR. 3979. [Și: *eloășnie* m. Com. I. L.]. — Din mbg. *klošnik*.

Clótsă f. Lovitură cu piciorul. *Mqșca-l' deadi ună clotsă* (catărul

ii dădu una cu copita). Com. I. L. [Derivat: *clutsăjés* vb. IV. = lovesc, dau din picior. *Am un aior plin di cal' al'b, saldi un roș ăn mejluc tucu ăl' clutsăjaști* (=gura) *35]. — Din bg. *kloca*, (arom. *clotsă*). Vezi despre originea acestui cuvânt Capidan, *Elem. sl. în dial. arom.*, 62.

Clôtsi adv. v. *cola*.

Cluenés vb. IV. Clocotesc, fierb. *Măncătura clucneaști* (măncarea clocotește), Com. T. P. — Din bg. *kloknah*, (dela *klokam*).

Clumburés vb. IV. (întrebuințat mai des), *zăclumburés* vb. IV. = sun la poartă, bat la ușă. *Tsela cătsq si zăclumburească la ușă*. Com. P. M. — Din bg. *klămb*, (cf. *клякче*) «knăuelchen».

Clundîr (In Liumnița). Vas de pământ zmălțuit, care se umple cu rachiu încălzit și cu care se invită lumea la nuntă. Vas pentru vin. [Și: *erundîr* m. *Scafi, crundîr, buneli*, (pahare, vas de vin, furculițe), 9/50]. — Din bg. *klondîr*.

Clupnés vb. IV. Azvârl, trântesc, închid. *La clupnîră ăn nalta* (l-au pus la răcoare, în închisoare). — Din mbg. *klopam*.

Cluputăreă f. } v. *clopot*.

Cluputés vb. IV. }

Clutș a. v. *cl'utș*.

Cl'utș a. Lacăt. *Pîrdui utforu și nu pot si dișcl'id cl'utșu* (pierdui cheia și nu pot să deschii lacătul), Com. D. P. [Și: *elutș* a. =

broasca ușii, ALR. 3837, cf. u t f o r. *Mul'area ăi clutș la casă*.

Com. I. L. Derivat: *ănel'utș* vb. I. = încuiu]. — Din bg. *ključ*.

Clutsăjés vb. IV. v. *clotsă*.

Cmo adv. Acum. *Cmo tsista uom să na află uyă la cărtșun* (acum omul acesta să ne afle struguri...), 7/31. *Cmo că ămbă-tărniș* (acuma dacă am îmbătrânit), 8/36, cf. 18/31, 16/39, 3/76. *Cmo-i cmo* (acuma-i acum), 454. [Și: *mo* adv. (Lugunța, Oșani). *Mo s-ti biles* (acuma o să te jupoiu), 25/8. *Io pot si aflăm uyă mo, acu-i ăn iarnă*, 7/31, cf. 10/12, 2/20, 8/65, 8/67; (e) *môtsi* adv. (Țarnareca). *Tse dăraș di lă dideș peanili, mi motsi iu ăs ău flăm*, 6/66; *emu* adv. (Liumnița). *Cmu nu vini. emuă* adv. *Până emuă mănco di la toati căsili*, 11/73; *aemuă* adv. (Liumnița). *Ari acmuă ună lamăă*, 10/73, *Nu vez tsia iasi acmuă?* 13/73, cf. 15/73, *amu*; *môja* (mai ales repetat): *moja* adv. = îndată (Lugunța, Birislav). *Amu nitsi un fag nu pute să ardică*, 14/16. *Compus: môdiemo* (mo-di-cmo) = deocamdată. Com. P. M.]. — Din lat. *eccum-modo*, (arom. *amù, amò*).

Cmôtsi adv. }

Cmu adv. } v. *cmo*.

Cmuă adv. }

Coă adv. v. *ăncq*.

Coădă f. Coadă. *Ăn am un boy tot antră ăn pleamnîtsă, saldi coa-*

da nu-l' antră *43. *Al' pusi capac* (s. *coadă*), 965, cf. 137, 138. *Coadă uiajăl'ă* (nume de plantă). Com. H. I. [Diminutive: *coadîtșcă*, *eudîtsă* f. = *codiță*, șira spinării, ALR. 110; *eudîtsă* Com. G. D.]. — Din lat. *cōda* -am, (pentru *cauda*), (arom. *coadă*).

Coadărăbădără f. v. *trisușcă*.

Coadîtsă f. v. *coadă*.

Coăjă f. *Piele. L'-u anflă coaja* (i-a umflat pielea), 139, cf. 81, 140, 20/16, 9/89, 31/35, 3/67. | *Coajă. Pi disupra coajă, anauntru nez* (= nuca) *57. — Din paleosl. *koža*, (arom. *coajă*).

Coăle a. v. *cqlc*.

Coamnă f. *Coamă*; părul dela coada calului; arcuș de vioară, ALR. 4324. — Din lat. *cōma*. -am, (arom. *coamă*).

Coăpă f. *Stog de lemne, cup. Ună coapă di leamni*, 1/82. [Și: *eôpă*, *eôpă* f.; *prieôpă* f.]. — Din bg. *kopa*.

Coăpir vb. IV. *Acopăr. Și pōpa la cupiri cu ună corpă*, 40/40. *Noastră căsă aș cupirită*, 20/16, cf. 932. [Și: *eupirés* vb. IV. Derivate: *eupiriri* f., *eupirit*, -ă adj.; *eupirimint* a. = *acoperiș*, *acoperământ*. Com. T. P. cf. ALR. 5239; *eupiritură* f. = *acoperire*]. — Din lat. *coopero*, -ire, (arom. *acoaper*).

Coărdă f. *Staul în care se adăpostesc iarna oile și caprele, acoperiș de paie*. Com. T. P. *Chinisi si ducă la tsela cu oili și ca si dusi*,

șizû sub coardă, 11/56. — Din lat. *chōrda*, -am, (arom. *coardă*, cf. Capidan, *Românii Nomazi*, 170).

²*Coărdă* f. *Sabie*. — Din bg. *korda*, (arom. *hoardă*).

³*Coărdă* f. v. *tetivă*.

Coárnă f. v. *corn*.

Coárnîtsă f. v. *coarnă*.

Coasă f. *Coasă. Cu coasa iarbă nu cuses; cu foarfitsli aș cuses* 4/14, cf. 3/72. [Derivate: *eusés* vb. IV. = *cosesc*. *Cu coasa cuses barba*, 4/14; *eusiri* f. = *cosire*, *cosit* 3/14; *eusit*, -ă adj. = *cosit*]. — Din paleosl. *kosa*, (arom. *coasă*).

Coastă f. *Coastă. Al' tsi ardico coasta* (și-a luat nasul la purtare), 24. | *Coastă, deal. Dintru că tsista breast ra ân ună caostă* 18/41, cf. 4/77. *Coasta-mari* n. loc. (*Liumnița*), *Coasta-di-părtșuvalaid*. (*Nânta*); *Coasta-calului*, *Coasta-peștilui*, nume de plante. [Diminutive: *coastîtsă* f.]. — Din lat. *cōsta*, -am, (arom. *coastă*).

Coastîtsă f. v. *coastă*.

Coătsină adj. (*Despre oaie*) *roșcată* cf. rusă, lisă. Com. G. D. — Din lat. *coccinus*, -a, -um, (arom. *coatsină*).

Coătsiri f. v. *coc*.

Coe vb. III. *Coc. Și grōnu criscû... și că si coptsi* (... și după ce s'a copt), 16/5. [Derivate: *coătsiri* f. = *coacere*, *copt* (cu negativul *nieôpt*), -ă adj. = *copt*; *euptătura* f. = *coacere*, (*despre rană*) *coptură*. C o m p u s

(cu pref.): **prieoe** (pri + coc, după bg. *prēpičam*, cu acelaș înțeles de) răscoc, coc prea mult; **prieoătsiri** f.; **prieoțpt**, -ă adj. = răscopt. *Nu putū si-u mănancă pōnea, că ra pricoaptă*, Com. I. L.]. — Din lat. *cōco*, -ēre, (arom. *coc*).

Cōcă f. Cap (întrebuințat numai în înțeles fig.). *Nu-l' antră 'n cocă* (nu-i intră în cap). — Din alb. *kokë*, (arom. *cocă*).

²**Cōcă** f. Coacăză. Com. G. D. Nume ce se dă de către copii la orice fruct, (arom. *cocă*).

Cocăr m. Arpagic. Com. I. L. [Și: *eucăr* m.]. — Din tc. *kokar*.

Cocărdzeă f. Dihor (pielea lui e scumpă). Se mai numește și: *c u n a d i*, ALR. 1167.

Cocōr m. (Liumnița). Cocor, Com. P. M.

Cocorēs vb. IV. (Despre cocoș). Cocoșesc. *Cocoreaști* (cocoșul cocoșește găina), ALR. 1003.

Cōdru (pl. *codri* și *cūădri*) a. 1°. Plăcintă de legume (varză, spanac, etc.) prevăzută cu o gaură la mijloc, pe unde se poate vărsa apă ca să fiarbă legumele, cf. urzinic, ticfină. *Ca si dusi Mena la viñă cu codru ăñ cap*, 3/XV. *Cătsi ăl măncaș codru?* 6/70, cf. 4/70. | 2°. (Cupa). Partea satului unde se strâng sătenii. Com. C. I. cf. și ALR. 955. | 3°. (Liumnița, foarte rar) Pădure. Cu această însemnare, care aproape a dispărut, se mai găsește numai

în numele de localități: *Codrunalt* (Liumnița), *Codru-negru* (Oșani, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20); *Codri* (Cupa); *Codru-Barză*, *Cudru-Bară*, *Cudru-Pul'ă* (Huma). [Și: *cōdur* pl. *codur*]. — Din lat. **quodrum*, cf. alb. *kodrë*, (arom. *codru*).

Cōdur a. v. *codru*.

Cōini m. Căine. *Si jungl'iș un cōini* (să junghi un căine), 5/55. *Dēdi di un cōini, cōinili zălătō*, 4/6, cf. 5/76. [Și: *cōni*, *cōni* m. (Forma *cōni* este mai des întrebuințată) cf. 8/36, 4, 8, 14/33, 14/38, 12/38]. — Din lat. *canis*, -em, (arom. *cīne*).

Cōinseo N. loc. în Meglen (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7).

Cojōe } a. v. *cujoc*.
Cojūe }

Cōla adv. Acolo, colo, colea. *Toi cola si ved iō curuș mul'ari aș leș*. *Aș qntribō cum si dusi cola*, 17/48, cf. 8/16, 4/31. *Di cola-ncōă* (de atunci încoace). *Di cola-ncōă tricură bun*, 17/48. [Și: *cōlaja* (Liumnița, Cupa); *cūăla* adv. *Pucătats-va, frāts, cūăla, iā, ari un bunār*, 2/73, cf. 22/73, 9/55, 13/55; (Țăr-nareca) *eulō* adv. *Antrāră tru ună urmani multu deasă și culō si scunsiră*, 10/64; cf. 13, 16/64; *colō* adv. *Amă iel colō tse lucră?* 3/65: (Huma), *elōtsi* adv. *Deadără pri un gornits și clotsi ăl' stimni*, 7/71. Compus: *ăncōla*, *ăncūōla*, *neōla*, *ăncōlo*, *nelō* adv. = încolo. Și *chinisi cu doil' ăncolo* (și porni cu

amândoi încolo), 4/31, cf. 4/18, 15/51. *Amnară mai ăncuăla*, 10/58, *Alăță ncoă, alăță nco* (caută încoace, caută încolo); *dincola* = dincolo; *dioaneulô* adv. = de aici înainte (Țarnareca). *Diyan-culô as leată băsearica; lăneulô*, adv. = încolo, 31/65]. — Din lat. *eccum-illoc*, (arom. *aclo*).

Colăc m. v. *culac*.

Côlbă f. Brățară. Com. G. D. — Din bg. *kolba*.

Cole (pl. *colcur*) a. Șold, pulpă. *Mi dor colcurli, sam rătsit*. Com. G. T. | (La vite). Piciorul din-dărăt. ALR. 4072. [Și: eoăle a. *Cu iarba păn di coalcur*, 7/69]. — Din mbg. *kălk*.

Colibă f. Colibă, ALR. 3822. *Cola iel' aș feasiră ună colibă și cola ghiay*, 10/40. [Și: *eulibă*, 2/7]. — Din bg. *koliba*.

Colidă f. Măciucă. [Derivat: *colidăr* m. (bg. *koledar*) = colindător; *eulidăș* m. -colindător, ALR. 2824; *eulidisés* vb. IV. = colindez]. — Din bg. *koleda*, (arom. *colinde*).

Colidăr m. v. *colidă*.

Côlo adv. v. *cola*.

Cômăr m. Tăun. [Și: *comărets* m. (bg. *komarec*) = tăun. Com. T. P. — Din bg. *komar*.

Comărets m. v. *comăr*.

Comp a. Câmp. *Ĵunsiră ăn un comp*, 2/73. *Un comp alb cu oĵ negri* (= cartea) *16, cf. 2/27, 2/63, 2/73, 15/73. [Derivate:

cămpinés, cămpunés, -ă adj. = cămpenesc; *cămpțsăc, comțsue* m. Com. G. D. (dim.). *Ĵunsim ăn comțsucu tsela*, 19/93]. — Din lat. *campus*, -um, (arom. *cîmpu*).

Comțsue v. *comp*.

Con adv. Când, pe când. *Contă'l' leamni*, 17/55. *Con si pu-cătô*, 2/73, cf. 2/34, 7/73. *Di con* (de când). *Mult vacot si feși di con ieș ya*, 14/2. *Con-di-con* (din când în când, cu orice preț). *Con di-con iel cată si vină la mini*, 142. *Că con* (ca și cum). *Că con mo la ved*, 15/44, cf. 184. [Și: (Aromânism în Țarnareca, Huma), *căn, cându* 8/65, 6/64]. — Din lat. *quando*, (arom. *cîndu*).

Côna f. Nume de cățea de soiu mic.

Cônăp m. Cănepă, sfoară de cănepă, cf. *conipă*. Com. T. P. — Din bg. *konop*.

Cônăpă f. v. *conipă*.

Condúr m. Gheată. [Și: *eundúr* m.]. — Din tc. *kondur*.

Côni } m. v. *côini*.

Cônipă f. Cănepă, cf. *conăp*. Com. S. H. [Și: *cônăpă* f.]. — Din lat. **canēpis*, -em, (arom. *cînipă*).

Cont vb. I. 1°. Cânt. *Cum șă-deau cătsat-ay si contă...* 3/60, cf. 10/60, 9/58. *Lisitsa, zăcătso si contă*, 8/30. *Să contă cucu*, 25/6. | 2°. Cetesc. *Nirdzeaiichi casă, scoasi cartea șu-ay cântă*, 4/68. *Ca-u cântom* [cartea], 19/5. [Și:

(Cupa, Liumnița) **cont** vb. I.; (Țarnareca) **căntu** vb. I. [Derivate: **căntări** f., **căntăt**, -ă adj. = învățat 80, 213; **căntător** m. = care cântă; **căntătură** f. = cântare. Com. G. D. Compuse: (cu pref.) **duce**nt și **dăce**nt (du + cōnt) vb. I. = sfârșesc de cântat; **prie**nt (pri + cōnt) vb. I. = cânt din nou; **prue**nt (pru + cōnt) vb. I. = încep să cânt. *Al' prucănto cucotu* (a început să-i cânte cocoșul), 600; **prue**ntăt, -ă adj. = care abia a început să cânte. *Cucureati prucăntat*, 237]. — Din lat. *canto*, -are, (arom. *cîntu*).

Cōntie a. Cântec. *Cōn la culcă să dormă, al' cāntă și la sculare ar' ăn cōntits la sculă*, 1/1. — Din lat. *canticum*, (arom. *cîntic*).

Conūr m. Ramură de viță cu struguri pe ea. Com. T. P.

Cōpă } f. v. *coapă*.
Cōpă }

Cōpan m. v. *cupan*.

Cōpi pl. Bucăți de brazdă câte se pot ridica odată cu furca. *Copi di iarbă cot pots ardicari cu vila*. ALR. 5267. — Pentru etim. cf. *coapă*.

Cōpil m. Bastard. — Din bg. *kopile*, (arom. *cok'il*, *cok'ū*).

Copt, -ă adj. v. *coc*.

Cōptșe f. Copcă. *Coptșe di furlină* (copcă de aur), 6/XIII, *coptșe cu chiustecă* = copcă de prins haina. [Derivate: **ăneoptș** vb. I. = încheiu copcile; (**ă**)**neuptșări**

f. = încheiere; **discoptș** vb. I = descheiu]. — Din bg. *kopče*.

Cor a. v. *or*.

Cōrăv, -ă adj. Călcăt cu fierul. *Rubili li fastim corăvi* (hainele le facem călcate cu fierul), ALR. 3338. — Din bg. *korav*.

Corb m. Corb. *Vizū ună furnigă, un răslăn și un corb cari si tsirtay*, 1/39. **Corbului** n. de fântână (Oșani). [Și: **corp** m. (Liumnița); **cuărb** m. *Li pusi pri un cuărb* 8/74, cf. 9/74]. — Din lat. *cōrvus*, -um, (arom. *corbu*).

Cōrblă f. v. *cărbălă*.

Cōrin a. Rădăcină. *Tsela ari pări ăn corini*, 6/59, cf. 2/63. *Ligo corin* (legă rădăcină, a prins rădăcini), 150, cf. 22/72, 152, 207. — Din bg. *koren*.

Corn a. Corn. *Am un ămpirăt ascheril' tots cu roși rubă sa priminitș; ȝel cu veardi rubă* (= cornu cu coarnili), *21. [Derivate: **eoárnă** f. = fructul cornului. **Curnét** n. loc. (Huma), Com. T. P.; **eorntșue** m. (dim.); **eoarnitșeă** f. (dim. dela coarnă)]. — Din lat. *cōrnus*, -um, (arom. *cornu*).

²Cōrn a. Corn. *Ișq sub pimint un ȝom negru cu coarni și cu coadă*, 3/79. *Lisitsa prutsăpō «di corn traz», ară cătsq di cōrni*, 8/30. [Derivat: **eurnós**, -ă (despre oaie)]. — Din lat. *cōrnū*, (arom. *cornu*).

Cornișor N. loc. în Meglen (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 19).

Corntșue m. v. *corn*.

Corp m, v. *corb*.

Cȕrpă f. Cărpă, batistă. *La cupiri cu ună cȕrpă* (il acoperi cu o cărpă) 40/40, cf. 5/XVII, 13/48. [Derivate: cȕrpuliŋ f. pl. = cărpe. *Na, tsești cȕrpuliŋ*; cȕrpēs vb. IV (bg. *kȕrpia*) = cărpesc. *Li cȕrpi rubili* (cȕrpi hainele); cȕrpiri f. = cărpire; cȕrpît, -ă adj. = cărpit; cȕrpătș (bg. *kȕrpač*) m. = cărpaciu, ALR. 6511]. — Din bg. *kȕrpa*.

Cȕrts pl. v. *carti*.

Corúna N. loc (Liumnița). [Și: Curúna cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 25].

Cos vb. III. Cos. *Coasi-ts chesi nouă*, 323. [Derivate: eoăsiri f. = cusut; eusút, -ă adj. = cusut; eusutură f. = cusătură. Compus (cu pref.): discós vb. III. = descós; discusătură, dăscusătură f. = descusătură. pricos (pri + cos), vb. III. = cos din nou]. — Din lat. *cōso*, -ēre, (arom. *cos*).

Coș a. 1. Coș. 2°. Stup. 3°. (La moară) partea unde se pune grâul, spre a cădea pe pietrele morii ca să fie măcinat. *Ān loc di butseașă, Petru, coșu di la moară*, 6/XVII. *Cȕn si scoală să turească ghipt ān coș... si dusi la coș...*, 23/41. *Aș li știrnū cămeșli ān coșu*, 22/41. [Derivat: cȕșnitsă (bg. *koșnica*) f. = coșuleț, paner. *Si-ts leaș ună cȕșnitsă*, 11/48; eușnitsăr m. = cel care face coșnițe, ALR. 6519;

eușnitsăreă f. = nume de plantă în Lugunța]. — Din bg. *koș*.

²Coș (întrebuințat mai mult la pl. *coșur*). Bubulițe care se fac iarna pe corpul oilor. Com. G. D.

Cȕșnitsă f. v. *coș*.

Coștán m. Amnar, ALR. 3861.

Coștāvitsă f. Șarpe; șarpele ordinar devine *coștāvitsă* abia după zece ani, atunci când pe corpul lui încep să se formeze niște dungi de diferite colori. Se spune că o coștāvitsă poate mânca o turmă de oi. *Ponză virgată ca coștāvitsă* (pânză colorată). 153. [Și: coștāvitsă f.]. — Din mbg. *koštavica*.

Costrác m. v. *cuștrac*.

Cȕt pr. 1°. Căt. *Cȕt si tseară*, 15/42, cf. 8/2, 10/5. *Cȕtivă* = câteva. *Cȕtivă bũts di āpu*, 8/74. *Tāl'ară cȕtivă smārets*, 9/10. *Căt... căt* = căt... atât. *Căt mai larg, căt mai lung*, 4/71. [Și: (Huma), căt. Compus: āneȕt conj.; niseān adj. și adv. (întrebuințat numai în Țarnareca) = puțin, o leacă, cf. *neac, uneac*; *Rămasi āncă niscān* 18/64, cf. 13/67]. | 2°. cȕta adv. Atâta. *Tsela tsi să nu poată cȕta să mănancă, cȕpu aș la leu* (acela care nu poate mânca atâta...), 4/4. *Ieș cȕta șătăit* (ești așa de umblat), 752. *Acu-i di cȕta* (dacă este pentru atâta), 7/42. *Di cȕta mai bun nu si poati* (de atâta...), 7/69; *āncă cȕta* = încă atâta, încă pe atâta. *Tșitșă-sa āncă cȕta si spăreă. Cȕt si tseară tu āncă cȕta...*

să-l' dai, 15/42, *cot... cota* = cât... atâta. *Pricazmă... vă spuș, cot putuș, cota va mintșunaș*, 29/32. *Cot lung, cota larg*, 355. *cota... și cota* = atâția și atâția. *Cota ȳamiș și cota am tăltșot*, (am ucis atâția și atâția oameni) 2/57.—Din lat. *quantus*, -a, -um, și *quantum*, (arom. *cît*).

Côta adv. v. *cot*.

Cotnie m. Măsea. cf. *cots*. — Din bg. *kătnik*.

Cotnitsă f. Puiu de pisică, pisoiu. *Nu știu cum rămasi ună cotnitsă* (nu știu cum rămase un pisoiu...), 17/33. — Din bg. *kotence*, id.

Cots m. Măseaua minții. cf. *cotnic* *Mi doari cotsu*, ALR. 2122.

²*Cots* (pl. -ur) a. Ogrinș, resturi de fân, ALR. 953.—Cf. bg. *koc*.

Cotsi pr. 1°. Dece, pentruce. *Cotsi tari ubavă apu*, 5/59. *Cotsi frăti șa contă puil'*, 9/58, cf. 4/59, 8/2. | 2°. Fiindcă, din cauză că, deoarece. *Cotsi* [nu mănants] *il'?* *Cotsi nu-ș tsi mănăncă* (fiindcă nu mi-e foame), 9/81. [Și: (aromânism în Țârnareca) *cătsê* pr. *Cătsê nu ner lă siiri* (dece nu mergi la petrecere), 5/66]. — Compus din *că* + *tse*.

Côtșină f. Coteș de porci, cocină. *Ca'n cotșină rănit* (ca în staul de porci hrănit), 148, cf. ALR. 3828. — Din bg. *kočina*.

Côtșiste N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Côvă f. Covă. Com. G. H. T. [Și: (Liumnița) *cuăvă* f. *Cuăvă nu veay si scoată apă dinuntru*, 3/73, 6/73].

— Din bg. *kova*.

Covătș m. v. *cuvatș*.

Côza f. Nume de capră. Com. H. I. — Din bg. *koza*, id.

Crăblă f. Bute; puțină de lemn. *Ăn crăbla di răsol* (în putina cu varză), 8/XIII. [Și: (Liumnița, Cupa) *erôblă, êrôblă* f. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53); *grăblă* f. Derivat: *erăblăr* m. = cel care face putine; *grăblăr* m. Com. G. D.]. — Din bg. *krăblo*.

Crăblăr m. v. *crăblă*.

Crac! interj. Crac. *Con si facă «crac» si-l' dai cărni*, 19/73. [Derivat: *erăcăiș* vb. IV = produc sunetul «crac»].

Crăcă (vinătă) f. (Liumnița), Cioară vânăta. Com. P. M.

Crăcăiș vb. IV. v. *crac*.

Crăd a. v. *cărd*.

Crăișnie n. loc. Com. I. L. — Din bg. *krajšnik*.

Crălitsă f. Impărăteasă. ALR. 2858. Mai des: *ămpirătitsă*.

Crămês vb. IV. v. *cărmes*.

Crândzel' (La moară). Lemnul cu care se ține fusul de fier al morii, polița prisnelului. Com. I. L.

Crap m. Crap.

Crăsnês vb. IV. Scrășnesc, cf. *crătsăiș*, *răjnes*.

Crășnie N. loc. (Nânta).

Crăstă f. Căpușe, ALR. 1206.

²Crăstă f. Râie, Com. I. G. adj. râios. *Uaiă crastă*, 7/52. — Din bg. *krasta*.

Crăstăv, -ă adj. Râios, plin de răni, ALR. 4194. *Paşa ve treî cal' crăstăv*, 12/15. — Din bg. *krastav*.

Crăstăveāti m. v. *crăstăvets*.

Crăstăvēts m. Castravete. *Cu îel nu pots sădiri crăstăvēts* 155. [Și: crăstrăvēati, crăstrăvēts m. 156; cāstrăvēts m.]. — Din bg. *krastavica*.

Crăsti m. (Nume de persoană) Cristea. *Lu Crăsti fișor*, 1/II. — Din bg. *Kărste*.

Crăstrăvēts m. v. *crăstăvets*.

Crăts! interj. Sunetul ce se aude când mănâncă cineva ceva prea tare. *Catsă si mancă di îel crăts*, *crăts*, 22/69. [Derivat: crătsăjēs vb. IV. = scârțâiesc, scrășnesc, cf. crăsnes, răjnes. *Li pusi sub ȧ si crătsăjescă*, 10/81].

Crătsăjēs vb. IV. v. *crăts*.

Crătsămăe m. Pâine uscată, fiartă cu brânză. ALR. 4083. Se zice și: puparnic. [Și: cătsămăe m.]. — Din bg. *kačamak*.

Crătsnēs vb. IV. Scrintesc. *Crătsnitu ampirāt si ari* (scrintitul crede că este împărat) 154. *Ȧ crătsnīt di minti*, 361. [Și: erătsnīt, -ă (erăsnīt, -ă) adj.].

Crătsūn m. Crăciun. *Cătă vreami ȧi până la crătsūn*, 3/64, cf. 2/46, 158. [Și: cārtsūn m. 7/31, eretșun m.], (arom. *crăcūn*).

Creastă Creastă di cucot. Com. I. L.—Din lat. *crīsta*, (arom. *creastă*).

Cremjāt N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Crémnă f. Prăpastie. *Ȧ trimeși să dōnă ramur din ună cremnă, ħundi nitsi mūsca nu pute să antră*. (il trimese să adune ramuri într-o prăpastie...), 3/11. *Căzū selnic di pi ună cremnă și muri*, 9/13, cf. 11/4, 6/7. [Și: erémni f. Derivat: erimnisēs vb. (refl.) = mă prăvălesc, mă răstorn, cad. *Tots treĭl' mđgar si crimnisiră ȧn trap*, (câte-și trei se prăvăliră), 20/41. *Crimniseȧ-ti di ȧtsi*, 162]. — Din gr. *κρημνός* (*κρημνίσσομαι*).

Crémni f. v. *cremnă*.

Crep vb. I. Crăp. *Căt ȧu cripo și antro*, 14/7. *Di tse creapă grōnu di mel'*, 289. *Ȧcu nu-ȧ creapă tsara* (dacă n'oiu muri), 222, 167. [Derivate: eripări f. = crăpare; eripāt, -ă adj. = crăpat; eripătūră, eripitūră f. = crăpătură 8/93, cf. 6/10. Compus: (cu pref.) răs-erēp (răs + crep) vb. I. = crăp în două (după bg. *razpukvam*) *Vizū... cumătsili rāscripati*, 12/58]. — Din lat. *crēpo*, -are, (arom. *crep*).

Cres vb. III. Cresc. *Și grōnu criscū*, 16/5. *Fișoriȧ ca grōn ȧș cresc* (copiii cresc repede), 287. [Derivate: creăstiri f. = creștere; eriseūt, -ă adj. = crescut; eriseătūră f. = creștere]. — Din lat. *cresco*, -ere, (arom. *crescu*).

Cretșūn m. v. *crătsūn*.

Criel m. Minte, gând, judecată. *Ra tamam la criel* (era legat la minte) 1/6. *Nu ra tam la criel* (îi lipsea ceva), 2/6. *Aş zisi... ăn criel* (îşi zise în gând), 5/10. *Aş zitse cu crielu*, 21/4, cf. 159, cf. 160, 444, 969. [C o m p u s : (cu pref.) **ăncrielât**, -ă (ăñ + criel) adj. = cu minte, inteligent, înțelept, legat la cap. *Tsela mai mîcu frăti... ra mai ăncrielât* (... era mai inteligent) 2/55. *Fitşoru criîlat li-ănvitsq toati*, 14/79. [Şi: **eriilât**, -ă adj. *Dovnicu ra criîlat*, 9/57. S u b s t. **erielât** m. = înțelept. *Crielatu cată si cumpără, nu si vindă*, 161]. — Din lat. *c(e)rebëllum*.

Crielât m. } v. *criel*.

Criilât, -ă adj. }

Crimijât N. de fântână (Oşani).

Criminăreă f. v. *cremini*.

Crimnisés vb. IV. v. *cremnă*.

Cripări f.

Cripât, -ă adj. } v. *crep*.

Cripătură f. }

Cripés vb. IV. Țin, sprijin pe cineva. Se întrebuintează mai ales la obiceiurile dela nuntă. Mirele când se duce să ia mireasa călare pe un cal alb, este « cripit » (susținut) în drum de două fete mari. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 46). [D e r i v a t : **eripît**, -ă adj. = ținut]. — Din mbg. *krëpam*, id.

Cripît, -ă adj. v. *cripes*.

Cripitură f. v. *crep*.

Criseătură f. v. *cres*.

Criştin m. Creştin. [D e r i -

v a t : **eriştinătâti** f. (<lat. *christianitas*) = creştinătate. Com. G. D.; **eriştineşe**, -ă adj. = creştinesc; **eriştineăşti** adv. = creştineşte; **eriştinéz** vb. I. = creştinez]. — Din lat. *christianus*, -a, -um (arôm. *creştin*).

Criştinătâti f.

Criştineăşti adv.

Criştineşe, -ă adj.

Criştinéz vb. I.

} v. *criştin*.

Criştinie m. Fin. *Mumuşu dărui ună cămîşotşcă lă criştinicu lui* (naşul dărui finului). Com. I. L. [Şi: **eriştineică** f. = fină. *Ună criştinică di lui*, 6/57]. — Din bg. *krăstnik* « Gevatter », influenţat de « criştin ».

Criştineică f. v. *criştinic*.

Cristovden m. Sărbătoarea Înălţarea Sf. Cruci (14 Sept.), ALR. 2820. *La ticni si cumpără di cristovdin un birbeatsi*, 1/52. *Mesu-di-cristovden* = răpciune, ALR. 2416, cf. *c u l u j e u*. — Din bg. *krăstovden*.

Criv, -ă adj., adv. Strâmb. *Crivlîutnic*, *77. *Tu criv nă cats*, (tu te uiţi strâmb la noi), 117, cf. 851, 856. [D e r i v a t e : **erivés** vb. IV. = schiopătez. *Di un pitşor crivim*. 542; **erivûl'că** (*crivuică*) f. (bg. *kri-vulka*) = un fel de broderie. Com. G. D. *Pricătq di pri nişti tşărop cu crivul'ts* (a imitat lucrând nişte ciorapi cu un fel de broderie în zig-zag). Com. I. L.; **erivutiîă** f. = nedreptate, strâmbătate. *Cu crivutiîa nu si jasi ăñ cap*, 156; **Crivinoică** n. loc. (Lugunţa).

Compus (cu pref.) **zăeriv** (ză + criv) adj. = strâmb]. — Din bg. *kriv*.

Crivés vb. IV. v. *criv*.

Crivét (pl. ur) a. Pat. — Din bg. *krevet*, (gr.).

Crivinoieă v. }

Crivul'că f. } v. *criv*.

Crivutița f. }

Crqlă f. v. *cărbă*.

Croi m. Croiu. *Croi di rubă*, (croiul hainei), ALR. 5762. — Din bg. *kroj*.

Crqng m. Cărpător: « lemnul pi cari si sutșasti plătsinta », ALR. 3981. *Poîna aș frimintă pri crqnc*, ib. 3996, cf. 697. [Și: erone m.]. — Din bg. *krāng*.

Crótnie, -ă adj. Bland. *Tsista fitșor aș crotnic*, cf. u crutes. — Din bg. *krotok*.

Crueutés vb. IV, Clocotesc. *Apa crucuteaști*, ALR. 4147 cf. clucnes.

Crud-, -ă adj. Necopt, crud. *Măncai pruni crudi* (măncai prune crude). Com. I. L. — Din lat. *crudus*, -a, -um, (arom. *crud*, rar).

Cruiés vb. IV. Croiesc. *La crui* (l-a croit) = i-a tras o palmă, 164. [Derivate: *erui* f. = croire, *eruit*, -ă adj. = croit]. — Din paleosl. *kroiti*, (arom. *cruescu*).

Crui f. }

Cruiț, -ă adj. } v. *cruiés*.

Crundir m. v. *clundir*.

Cruș m. Păr sălbatec, cf. gor-nits. [Derivat: *erușcă* (pl.

crușchi) f. = fructul acestuia rbore, p a r ă, id.] — Din bg. *kruša*.

Crușcă f. v. *cruș*.

Crútsi f. Cruce. *Cot să fatsim crutsi* (cât să ne facem semnul crucii), 17/6. *Crutsi-ajută* (cruce ajută), 165. | (La om și la animale) crucea șalelor. *Fq-la că nu-ts cadî ăn crutsi*, 138. *La Crutsi* n. loc. (Oșani). [Diminutiv: *erutsi-tșcă* f. **Compus** (cu pref.): *prierúts* (de pe mbg. *prekārstjam*), vb. I. = încrucișez, Com. V. I.]. — Din lat. *crūx*, -ūcem, (arom. *crutse*).

Crutsi-tșcă f. v. *crutsi*.

Cu conj. *Cu. Lai vaca... șa că-u duș ăn tșair cu ășarbă păn dî coalcur*, 3/8. *Cu ghișatsa*, 279. *Cu urdin* = pe rând. — Din lat. *cūm*, (arom. *cu*).

²**Cu** conj. v. *acu*.

Cuă f. v. *cuyă*.

Cuăla adv. v. *colo*.

Cuărb m. v. *corb*.

Cuăvă f. v. *covă*.

Cue m. Cuc (pasăre), *Mara ășundi ari mo cuc*, 26/6. — Din lat. *cuccus*, (arom. *cuc*).

Cúcă f. (La plugul de lemn). *Vârful grindeiului*. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din bg. *kuka*.

Cueăr m. v. *cocar*.

Cueătșcă f. Clăie. Com. T. P.

Cúclă f. 1°. Păpușe. *Ca cuclă* (ca păpuș), 973. | (Oșani). Bo-bârnac. *Al' ded ună cuclă* (i-am dat un bobârnac), Com. I. L., cf.

clondă, fândoc. — Din mbg. *kukla*, (gr. *κοῦκλα*).

Cuenés vb. IV. Răsar, cresc. *Nu cucneaști* (în text greșit: *cucnecști*), *tsiva-godea*, 4/59. *Iarbă veardi nu cucneaști* (= foc). *27 *Di natima ti cucniș*, 172. [Derivat: *euenít*, -ă adj. = ieșit din pământ, răsărit, 171]. — Din mbg. *kuknah* (dela *kukam*).

Cuenít, -ă adj. v. *cucnes*.

Cueqnă f. Cocioană. *La cucqnă l'-angreacă ardžu*, 17. — Din bg. *kokona*, (arom. *cuconă*).

Cueór (pl.) N. loc. (Oșani), Com. D. P.

Cueót m. Cocoș cf. *cucureati*. *Cum șadeau căsat-au și cõnta cucotsiș*, 3/60, cf. 7, 10/60. *Și cucotsil' al' fac uauă* (și cocoșii îi ouă), cf. 167. [Și: *căeqt m. Căcõt no-ari si zăcõtă*, 21/90]. — Din paleosl. *kokot*, (arom. *cucot*).

Cueóvi Cuvânt neînțeles de origine bulgară; se întâlnește numai în: *Baba cucovi, dedu stupovi* (= *podnitsa* și *tsõstu*), *62.

Cúeu Cântul cucului. *Fitșoru să cõtă «cucu»*, 25/6. *Fitșoru... fesi «cucu»* (zise «cucu»), 26/6.

Cueúdă f. Greutatea de fier ce se atârână la cântar (fig.). *Ăi uneac cucudă cõn omu ăi sirumă* (e puțin greu când omul este sărac). — Din bg. *kukuda*.

Cueuleāti m. Viperă cu dungi pe spate ALR. 1184. [Și: *s m o c*].

Cueúl' m. Ridicătură, umflătură. Com. G. D. [Derivat: *eu-*

eulítș m. = grămadă de pietre puse una peste alta, formând un fel de mindir (Oșani). *Flă ună cătsauă pri un cuculítș* (în text greșit: *cuculic*), 5/71]. — Din lat. **cucullius*, (arom. *cucul'*).

Cueulítș m. v. *cucul'*.

Cueureāti m. v. *cucuroș*.

Cueurqs vb. IV. (refl.) Mă umflu, mă fudulesc. *Tse-ń-ti cucuroș bra* (ce te umfli, mă). [Derivat: *cueureāti m.* Cocioșel, (fig.) băiat. *Ăń am dquă caĩsturitse... două pul'chitșe și doĩ cucurets*, *11. *Cucureati scãldat* se spune când cineva este ud de ploaie până în piele, 237. *Cucureati prucãntat* este cocioșul mic când începe să cânte, 237. Cocioșul puștii. ALR. 4993]. — Din bg. *kocorja se*.

Cueușónă (pl. -șon) f. Păduche de găini ALR. 5720. *Gãl' inli, dintru ca s-nu catsă cucușon, si ung cu gaz ili cu buzeai* (găinile, ca să nu prindă păduchi, se ung...).

Cueutáš m. v. *cucot*.

Cueuveáieă f. Cucuvea. — Din bg. *kukuvejka*.

Cudítșă f.

Cudítșcă f. } v. *coadă*.

Cudžabášă m. Primar. Com. I. L. — Din tc. *koğa-baş*, (ar m. *cuğul'aş*).

Cufărés vb. IV. Cufuresc. [Și: *căfărés vb.* ALR. 4866. Derivat: *eufăriri*, f., *eufărít*, -ă adj. *Cur cufărít* (căcăcios); *eufárnítșă f.* = boală de pânțec. ALR. 1633; *eufárnítșav* = cufuricios. *Un uom*

cufărnitșav, 6/62. *Compus* (cu pref.): *priecufărēs* (pri + *cufăres*) vb. IV = am într'una scaune]. — Din lat. *con-forio*, -īre, (arom. *cufurescu*).

Cufăriri f. }
Cufărît, -ă adj. } v. *cufăres*.
Cufărnitsă f. }
Cufărnitșav adj. }

Cufătșcă f. v. *cfatșcă*.

Cufoări f. v. *cufăres*.

Cuiăsa N. de fântână, (Cupa).

Cuibăr m. } v. *cul'b*.

Cuibtșie m. }

Cuimdziia m. v. *cumindziia*.

Cujoe a. Cojoc. *Mul'ari ieș că ats duc și cujoc și peșt*, 3/30. [Și: *cojoe*, *cojue*. *Cojuc* n. de munte]. — Din bg. *kožuch*.

Cujureāti (pl. -rets) m. Gogoș de mătase. Com. T. P. *Ca si poati ișori cujurets cuvetlii*, B. 3. — Din mbg. *kožurec*.

Cul Nume de cal. Com. I. L.

Culă f. Turn, ALR. 2606. N. loc. (Huma). — Din bg. *kula*, (tc.), (arom. *culă*).

Culăe m. Colac. *Să-n leay un culac*, 10/94, cf. 13/94, etc. [Și: *eolăe* m.]. — Din bg. *kolak*, (arom. *culac*, cf. Capidan, *Elem. sl. în arom.* 64).

Culăi adv. Ușor. *Di tista lucru aî culai* (de lucrul acesta este ușor...), 16/4. *Aî culai di aistă*, 3/38, cf. 5/47, 16/56, 12/16. — Din tc. *kolaj*.

Culăstră f. v. *gulastră*.

Cul'b a. Cuib. *Pri drūm flō un*

cul'b di sāmuvili (pe drum găsi un cuib...), 15/94. *Tșutșuleanu aș la dară cuibu prin pimint* (ciocărlanul își face cuibul...) *La uorbu pul' domnu al' la dară cuibu*, 972. [Și: (Oșani, Lugunța): *cuib* a. Derivate: *cuibăr* m. = cuib de șoareci. Com. G. D. *cuibtșie* m. (dim.)]. — Din lat. **cūbium*, (arom. *cuibar*).

Cule vb. I. (trans., refl.) *Culc* (pe cineva), mă *culc*. *Cōn la culcă să dormă, al' cāntă*, 1/1, cf. 2/70. *Nearsi si culcă la un cāvinē*, 18/65. *Si ti cultsă*, 2/69. *Mi culcuī*, 7/69. *Si culcară*, 9/56. *Culcā-l'-u* (șterge-o, tulsește-o, fugi), 173. Derivate: *eulări* f. = culcare. *Văcōtu di culcarea* = vremea de culcare, 11/33; *eulăt*, -ă adj. *Ray culcats*, 4/77. — Din lat. *colloco*, -are, (arom. *culcu* rar).

Culeări f. } v. *culc*.
Culeăt, -ă adj. }

Culeāti f. Mugur, cf. *anculets*. *Vitsa la ancultisoarea după că da culēati, si sādēasti* (vița... după ce dă mugur, se sădește), ALR. 6109, cf. 5133. — Din sârb. *kaljac*.

Culără f. Holeră. [Și: *hulără* f.]. — Din gr. *choléra*, (arom. *hulără*).

Culibă f. v. *colibă*.

Culidăș m. } v. *colidă*.
Culidisēs vb. IV. }

Culmi f. (la casă). Culme. — Din lat. *culmen*, (arom. *culmu*, rar).

Culō adv. v. *cola*.

Culodjătș N. de râu în Meglen.

Cultșăc m. Un fel de capac de catifea ce se pune ca ornament de-alungul coatelor minteanului. *Dulamă cu cultșats*, (mintean cu coiceați). Com. I. L. — Din tc. *kolčak*.

Culujég m. v. *culujeu*.

Culujéu m. Ianuarie, ALR. 2407. Iată numele lunilor: *setșca* (făurar) 2408, *marta* 2409, *pri-l'u* 2410, *maiu* 2411, *tșirișaru* 2412, *snoparu* (cuptor) 2413, *mesu di băgăroditsa* (mășalar) 2414, *mesu di cristovden* (răpciune) 2416, *nuc-l'u* (brumar) 2417, *nistupati* (indrea) 2418. [Și: *culujég* m.]. — Din bg. *koležeg*, (arom. în Mulo-viște, *culujeu*, cf. Lumina, V. 1, 6).

Cum adv. Cum. *Cum mul'ari, si fac...*? 11/81. *Ca-cum* = întocmai ca, la fel ca. *Ca-cum-că* = cum că. *Dăro ună carti, ca-cum-că mōșu duchjandșija cota sufliti tăltșo*, 3/16. *Nitsi-cum* = nici de cum, 14/47. — Din lat. *quomo[do]*, (arom. *cum*).

Cumândă f. Ordin, comandă. *Deadiră cumandă ca tuti featili si antră ăn ună barcă*, 23/78.

Cumâr m. Joc cu cărți. — Din bg. *komar* (tc.), arom. *cumare*.

Cumăreă (pl. *archi*) f. « Arbore care stă verde iarnă și vara ». Com. N. P. | Fructul acestui arbore (pl. *cumarchi*), id.

Cumat a. Bucată. *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Cumat di cumat* (bucățele). *Feasiră cumat di cumat*, 7/41. [Derivate:

eumătătș a. = bucățică. Com. G. D. *eumatsql*; m. = bucățică; *eumătșoichi* a. pl. = bucățele, cf. *mutșcătur*, ALR. 4019; *eumătăr* m. = copilul care umblă cu bucata de pâine în mână, mâncând, ib.]. — Din gr. *κομῦται*.

Cumătăr m.

Cumătătș a.

Cumătșoichi a. pl. } v. *cumat*.

Cumătșql m.

Cumiñ pl. Tescovina, ALR. 6139. *Rakiș di cumiñ*, ib. 6163. — Din bg. *kominje*.

Cumindžijă m. Argintar nume de familie: *Ita Cumindžija*, 4/XIII [Și: *euimdžijă* m. 1/XVI]. — Din tc. *komenği*, (drom. *cuminği*).

Cumit m. Comitagiu, tâlhar, hoț, fur. *Cumitsil' lară să-l' cluputeșcă pristi casă*, 2/24, cf. 12/7, 195. — Din mbg. *komit*, (arom. *cumit*).

Cumnât m. Cumnat. *Al' zisi lu cumnātu-su*: « *ta mul'ari... matșots fatsi* » 3/29. [Feminin: *eumnătă* f. Derivat: *eumnătșieă* f. *cumnată*; *eumnătșue* m. C m. G. D.]. — Din lat. *cognatus*, -um, (arom. *cumnat*).

Cumnătșieă f. } v. *cumnat*.

Cumnătșue m. }

Cumnieări f. } v. *cuminic*.

Cumnieát, -ă adj. }

Cumpăr vb. I. Cumpăr. « *Cot tser pri tsela chisemu bre?* » — *cot tser io, tu pots si cumper?* 10/43. *Si dusi la cazanmoc... si cumpără tseali tsi la tribujay*. Crielatu cată

si cumpără, nu si vindă, 161. [Derivate: *eumpărări* f., *eumpărăt*, -ă adj., *eumpărător* m. *Nu poati si afla vrin cumpărător*. Com. I. L.; *eumpărătură* f. = *cumpărare*]. — Din lat. *compāro*, -are, (arom. *acumpār*).

Cumpărări f. }
Cumpărăt, -ă } v. *cumper*.
Cumpărător m. }
Cumpărătură f. }

Cumpăreă (pl. *chi*). f. Cartof, ALR. 4087. — Din bg. *kompir*.

Cumșiiă m. Vecin. *Ca si dusi căsă*, la viză un *cumșiiă* 5/17, cf. 6/VII, cf. 7/17, 3/44. [Și: (Liumnița): *cumșiiă* m. Derivat: *cumșilqe* a. = vecinătate]. — Din tc. *komşy*, (mbg. *comşija*).

Cumșilqe m. }
Cumșiiă m. } v. *cumșiiă*.

Cumuvoltși Cumetre lupule! *E ghidi bebi, cumuvoltși, tser să ieșitru*, 4/13, cf. 6/13, 7/30. — Din bg. *kumče-vălče*.

Cună f. Chingă, cf. *c'ingă*.

Cunăe a. Casă mare, palat. *Ve un cunac cafcu nu vę nitsi un pașă* (avea un palat...), 1/15. *Ca-ș-si dusi la lu Musta cunac*, cf. 2/4. Conac, localul autorităților administrative și judecătorești. [Și: *eunăe* a., (Țărnareca) *eunăchiiă* f. *Un tsar dară niști cunăchii*, 2/65]. — Din tc. *konak*, (arom. *cunak'e*).

Cunăe a. }
Cunăchiiă f. } v. *cunac*.

Cunadă f. v. *cunadi*.

Cunádi f. Dihor. Cf. *cōcār-dže à*, ALR. 1167. [Și: *eunadă* f.] — Din gr. *κοννάδι*.

Cunáp m. Căneapă. *Fortămă di cunap* (funie de căneapă), ALR. 2528. [Și: *eănáp* m.]. — Din bg. *konop*, cf. *cōnipă*.

Cundăc m. patul puștii. *Cundacu la tufeac*, ALR. 4991. — Din tc. *kondak*, (arom. *kundak'e*).

Cundil a. Condeiu de piatră. — Din gr. *κονδύλι*, (bg. *kondil*), arom. *cundil' u*.

Cundisēs vb. IV. Poposesc undeva, ajung undeva. — Din bg. *kondisvam* (arom. *cundisescu*).

Cundúg a. Haină femeiască în felul minteanului, se face, de obicei, din catifea brodată cu fir. *Cundugu di sârmă* (minteanul cu broderii în fir), 7/XIII. [Și: *eundugúi* f. id.]. — Din gr. *κοντογούνι*.

Cundugúni a. v. *cundug*.

Cunoăstiri f. v. *cunos(c)*.

Cunós(c) vb. III. Cunosce. *Acu pots să-u cunoș cari ăi mę il'ă, să-u lęi* (dacă poți să o cunoști...). 20/4. *Io să-u cunoș cari ăi lui il'ă... acu nu au pot cunoștiri...* 23/4. *Nu la cunoș tse joacă 'n iel*, 316. [Și: (Liumnița) *eunuăș*, vb. III. *S-la cumuășt*, 16/73. | Derivate: *eunoăstiri* f., *eunuseút*, -ă adj., *eunuscător* m. = om care cunoaște]. — Din lat. **conosco*, -ere, (arom. *cunoscu*).

Cúntin vb. I. Incetez, (refl.) mă astâmpăr, stau liniștit, stau locului. *Cuntină-ti la un loc; tsi nu t*

cuntiñ? (stai la un loc; dece nu te astâmperi?), 175. *Nu-l' cuntină* (în Oșani), se zice când cineva nu poate să termine un lucru ce a început, 176. [Derivat: *eün-tin* a. = încetare. *No-ari cuntin* = n'are încetare, 175]. — Din lat. *contineo*, -ēre, (arom. *acumtin*).

²*Cúntin* n. v. *cuntin*.

Cunuăs(e) vb. III

Cunuseătór m. } v. *cunos(c)*.

Cunuseút, -ă adj. }

Cup (pl. *cupiti*) a. Grămadă, stog. *Amnà drūmu, bătù pri un cup di furniz*, 11/4, cf. 9/4, 22/51, [Derivate: *eupălitșeă* f., *eupt-șue* m. = grămăjoară; *eupulitș* m. = căpiță, grămăjoară de fân etc. Com. G. D.]. — Din bg. *kup*.

Cúpa f. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 12). *Cupa-veacl'i*, n. loc. cf. ib. 26. [Derivat: *eupinéts* m. = locuitor din Cupa].

Cúpă f. (La cereale). Baniță de 12 ocale. (La moară). Măsură de ½ oca. (La păstorit). Vas pentru muls.

Cupălitșeă f. v. *cup*.

Cupán m. Șold de pasăre. [Și: *copán* m. Derivat: *eupăneă* f. = pisălog, 12/50]. — Din bg. *kopan*, (arom. *copan*).

Cupăñă (pl. -oñ) Albie, copaie. — Din bg. *kopanja*, (arom. *cupăñe*).

Cupăneă f. v. *cupan*.

Cupărán m. Dulamă, cf. — Din bg. *koparan*.

Cupătș m. Copaciu, buștean. *Au, au, pri cupatș, dzingăr mângăr pri*

pimint, *63. *An Cupatș* n. loc. (Oșani). *Cupatș-roși*, n. loc. (Huma). [Derivate: *Cupătșină* f. Nume de localitate la Cupa. Com. N. P.; *eupătșqlnie* m. = un fel de cazmă sau târnăcop cu care se scot buștenii, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Cf. alb. *kopatsh* (arom. *cupač*).

Cupătșină f. }

Cupătșqlnie m. } v. *cupatș*.

Cúpiă Instrument de plutit. Com. T. P.

Cupilăș m. 1°. Copil. *Una l'a turiră tătșuñil', si fșiră doș cupilaș ân fustani*, 17/29. | 2°. Tânăr dela 15 ani în sus, tânăr bun de însurat. *Cupilașu nu va si culcă priună cu șa*, 22/94. *La doșli, la treili ser cupilașu nu si culcă cu șa*, 23/94. [Derivat: *eupilășlqe* a. = vârsta de însurătoare la tineri. Com. G. D.]. — Din *copil*.

Cupilășlqe a. v. *cupilaș*.

Cupiliș m. v. *cupilitș*.

Cupil tș (pl. -litșk'i) a. Căpiță de fân, ALR. 934. [Și: *eupil.ș* m. ib. 5283]. — Din *cup*.

Cupinéts m. v. *Cupa*.

Cupirés vb. IV.

Cupirimint a. }

Cupiriri f. }

Cupirit, -ă adj. }

Cupiritură f. }

Cupisteări f. v. *căpisteari*.

Cupită f. Copită. *Iscri lasă din cupiti*, (scânteii lasă din copite), 974. — Din bd. *kopito*.

Cupitqñ a. v. *căpitqñ*.

Cuprál' f. Strămurare. Com. T. P. Cf. *cuprets*. — Din bg. *kopralja*.

Cupréts m. Strămurare, cf. *cupral'*. Com. T. P. — Din bg. *koprec*.

Cuproávă f. v. *pucroavă*.

Cuprojă f. (In Țarnareca). Gunoiu. *Si angrupă tru cuprojă* (se înfundă în gunoiu), 16/68. — Din gr. *κοπρία*, (arom. *cuprie*).

Cuptătură f. v. *coc*.

Cúptšúe m. } v. *cup*.

Cupulitš m. }

Cur vb. I. Curg. *Mozăcu lă si-ñ cură di cap* (creierul încep să-mi curgă din cap), 16/72. *Tșeșma tsi cură apu*, 3/25, cf. 19, 336. [Compus: (cu pref.) *prueúr* (pru + cur) vb. I = încep să curg. *Cqñ si prucură sqñzi*, 2/34, cf. 13/34; *prieúr* (pri + cur) vb. I = încep să curg. *Tucu pricurară una vin, una rachiiă*. (numai că încep să curgă...) 3/56, cf. 13/56, 17/72; *prieurăt*, -ă adj. = care a curs, care a început să curgă. *Mozăcu qñ' ra pricurat*, 17/72]. — Din lat. *cūrro*, -ēre, (arom. *cur*).

²**Cur** vb. I. *Curăț. Măncă mai mul' ts cal' și șa că cal' il' lui chiaia si curay* (se curățau, adică pieriau), 7/40. *La curq* (l-a ucis), 182. cf. 183. [Derivate: *curări* f. = curățire; *curát*, -ă adj. = curățit. Com. I. L.]. — Din lat. *cōlo*, -are, (arom. *cur*)

³**Cur** a. 1°. *Cur. La bătu pristi cur*, 9/20. *Cqñ di cur sirbeaști*

(muncește numai pe mâncare), 701, cf. 177, 180. *Curu-di-ac* = urechile acului, ALR. 1750. | Fig. *Curaj*, 179, 9/20. | 2°. Fund. *Sac fără cur*, 49, 3/54. *Curu foculuș* (partea din fața căminului), cf. *budžac. Iel șăzù la curu foculuș*, 16/56. Nume de loc.: *Curu-di-bătañă*, *Curu-di-brad*, (Huma), Com. T. P., *Curu-di-mușară*, (Oșani), Com. T. P. [Diminutive: *eurutșoe*, *eurutșie* m. = curișor. Com. G. D.]. — Din lat. *cūlus*, -um, (arom. *cur*).

Curăbie f. Corabie, barcă, ALR. 2517. *Ca cqñ qñ' tsi-ay nicat curq-bili*, (ca și când i s'ar fi înecat corăbiile), 184. [Derivat: *eurăbdžoi* m. = corăbier, ALR. 2530. — Din sl. *korablja*, (arom. *cărave*, gr.).

Curăbdžoi m. v. *curabie*.

Curări f. }

Curát, -ă adj. } v. «*cur*».

Curăuă f. Curea. *La ligq cu ună curayă șarqță*, Com. T. P. [Diminutive: *eurăuătșeă* f. Com. G. D.]. — Din lat. *corrigia*, (arom. *curao*).

Curăuătșeă f. v. *curayă*.

Curbán m. Sacrificiu. Com. T. P. — Dintre tc. *kurban*, (arom. *curbane*).

Curbét a. Străinătate. [Derivat: *curbitlqe* (tc. *kurbetlyk*) a. = străinătate. *Grey aș curbitlqcu*. — Din tc. *kurbet*.

Curbitlqe a. v. *curbet*.

Cureubeaî m. Curcubeu. Com. G. D. [Şi: *eureubéi* m. (prescurtat) *beî*. *Curcubeî beî! pân s-ti plets si beaî pică di apu, meu per pân di primint* (curcubeu, beu! până să te pleci să beai o picătură de apă, părul meu [să-mi crească] până la pământ). Com. I. L.]

Cureubéi m. v. *curcubeai*.

Curdisés vb. IV. Mă aşez bine, mă pun, (fig.) mă apuc. *Şi ca-l'-tsi curdisiră furnizli* (şi când se pusere furnicile), 22/54, cf. 7/4.—Din bg. *kurdisvam*, arom. *curdisescu*. (tc.).

Curdisit, -ă adj. Fercheş, ALR. 3266, Svelt. *Meardzi prost şi curdisit* (merge drept şi svelt), ib. 2278, cf. *curdises*.

Curdoñ (pl.) m. Straja comunei ALR. 2610, străjer, sentinelă. — Din bg. *kordon*.

Curétă f. N. de fântână (Cupa).

Curiîă f, Pădure. *Si dusi luvatşu ân ună curiîă* (se duse vânătorul într'o pădure), 8/21, cf. 14/16, 13/71. — Din bg. *koriya* (tc.).

Curi-căvătşél Gândac cu coarne lungi, scripcariul, Com. C. I. După răspunsurile la chestionarul ALR., însemnează străluc 6550, rădaşcă 1897.

Curişnitsă f. (Bulgărisim) Găinaţ. Com. T. P. [Derivat: *şneurişnări* f. = găinaţare]. — Din bg. *kureşnica*.

Curită f. Albie, copaie, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53).—Din bg. *korito*.

Curjută adj. Căprioară. *Ună curjută vineà cola* (venea acolo o căprioară), 13/38. [Şi: *eurşută*, *cărşută* fid.]. — Din bg. *koşuta*.

Curm vb. I. Incetez, înterup, (refl.) mă desprind de ceva, Com. T. P. *Hrana lă u curmôm* (le înterupem hrana), B. 11. [Derivat: *curmări* f. = încetare. *Va curmare* (trebuie încetat), 185].

Curmări v. *curm*.

Curnét m. v. *corn*.

Curnós, -ă v. *corn*.

Curon adv. Curând. *Curon si răzlăbi*, 18/40, cf. 17/18, 7/4, 18/40. [Şi: (Țârnareca) *eurún*, *eurúndu*, adv. 18/68, 17/64, 9/66]. — Din lat. *currendo*, (arom. *curundu*).

Cûrpăn m. Curpăn. *Ân loc di curună, curpân di pri moară*, 3/XVII. Cf. alb. *culjpër*, (arom. *curpan*).

Curşúm a. Glonţ. *Di curşumi sam şa rupt* (din pricina glonţului sunt așa rupt), 6/27. — Din tc. *kurşum*.

Curşută f. v. *curjută*.

Curtulisés vb. IV. Scap. *Bun că curtulisim* (bine că am scăpat), 9/10, cf. 14/72. [Derivat: *curtulisiri* f. = scăpare]. — Din mbg. *kurtulisvam*, (tc.).

Curtulisiri f. v. *curtulises*.

Curtşie m. v. *cur*.

Cûrui pr. v. *cari*.

Curún adv. v. *curon*.

Curún vb. I. Cunun. [Derivate: *eurunări* f. = cununare; *eurunât*, -ă adj. = cununat; *eurúnă*

f. (<lat. *corona*) = cunună. *Ān loc di curună, curpān di pri moară* 3/XVII, cf. 5/II; *curunātie* = plata preotului pentru serviciul cununiei; *curunil'ă* f. = cununie; *curunîtscă* f. (dim. *curună*). — Din lat. *corono*, -are, (arom. *ncurun*).

Curúna v. *Coruna*.

Curúnă f.

Curunări f.

Curunát, -ă adj } v. ²*curun*.

Curunātie

Curundu adv. v. *curon*.

Curunil'ă

Curunîtscă } f. v. *curun*.

Curutšoe m. v. ³*cur*.

Cus, -ă adj. Scurt. *Cus, ma di brōn ti poartă* (scurt, însă te poartă de brâu), 975. [Derivate: *Cusal'ă* = n. l. (Nânta); *cúsi* m. = nume de câine cu coada tăiată; *eusés* și *puteusés* vb. IV. = scurtez. *Au cuses ună rubă* (o scurtez o haină), ALR. 3274]. — Din bg. *kus*.

Cúsal'ă v. *cus*.

Cușără f. Coteț de găini cf. *c utets*. — Din bg. *košara*.

Cusátsă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Cusătúrá f. v. *cos*.

Cúsel'u a. Pământ moale, argilos, din care se fac oale. Com. T. P.

Cúseră f.

Cuseréz vb.

Cuseril'ă f.

Cuseríme f.

} v. *cuscu*.

Cúseru m. *Cuscu*. [Derivate: *cúseră* f. (<lat. **consocra*) = *cuscră*; *euseril'ă* f., *euserulqe* a. = *cuscrie*, *cuscrenie*, *rudenia cuscriilor*; *euseríme* f. = *oamenii*, *rudenia din partea unui cuscu*. Com. G. D.; *euseréz* și *aneuseréz* vb. I. (refl.) = *mă fac s. devin cu cineva cuscu*, *mă înrudesesc*, id.]. — Din lat. *consocer*, (arom. *cuscu*).

Cuserulqe a. v. *cuscu*.

Cuseún m. (Oșani) Cureaua care trece pe sub burta calului și leagă amândouă părțile samarului, ALR. 5517. [Aiurea se numește și: *p o d u p a ș n i t s ă* f.]. — Din bg. *kuskun* (tc.).

Cusel' N. de fântână.

Cusés vb. IV v. *cus*.

²*Cusés* vb. IV. v. *coasă*.

Cúsi m. v. *cus*.

Cusiri f.

Cusít, -ă adj. } v. *coasă*.

Cusítsă f. Coadă de păr la femei *Ună călugăritsă cu ună cusítsă* *84. — Din bg. *kosica*, (arom. *cusítsă*).

Cușnitšár m.

Cușnitšăreă f. } v. *coșnitsă*.

Cusór m. Cosor. *Am un dead cu un dinti ăn gorb* (am un moș cu un dinte pe spinare). — Din paleosl. *kosorŭ*, (arom. *cusor*).

Custandinătscă f. Ban galben, ban vechiu, Com. I. L. — Din bg. *kostandinačka* (și *kostandinka*).

Cuștinie m. Nume de plantă, Com. C. I.

Custrăc m. Un fel de pește, biban, ALR. 1746. [Și: *costrăc*, m.]. — Din bg. *kostrak*.

Cúsu m. Nume de câine (de statură mică) cf. *merdži*, *palea*, *șarot* etc. Com. C. I. — Din bg. *kuso*.

Cusúr a. Cusur. *Ancă tsea ts-u cusuru* (atâta îți mai lipsește), 186. — Din tc. *kusur*, (arom. *cusure*).

Cusút, -ă adj. } v. *cos*.
Cusutúra f. }

Cut, **cut!** Strigătul cu care se cheamă câinii. [Derivat: *euta*, f. = nume desmierdător pentru câine. *Ună cascu cută*. Com. G. R.].

Cută f. v. *cut*.

Cutár m. Staul pentru vite, cotarcă, coșarcă. ALR. 5348. *Boil jundi ts-ăi?... — vem dărat un cutar pân di vali*, 8/27. Gaura cutarului; deschizătura pe unde ies oile la muls. — Din mbg. *kotar*.

Cutări pron. Cutare. *Tse zuya să-u fatsim nuntă?* — *zuya cutari* (în ce zi să facem nunta? — în ziua cutare). N. T. — Din lat. *eccum*, -*talis*, (arom. *ahtare*).

Cute N. de fântână, (Oșani).

Cutéts a. Cotets. *La las cutetsu dişcl'is*, 11/12. — Din mbg. *kotec*.

Cutéz vb. I. (întrebuințat f. arte rar de bătrâni la Oșani), Cutez. *Nu cutează si spună*. Com. G. D. — Din lat. **cottizo*, -*are*, (arom. *cutedzy*).

Cúti f. Cute. *Lo un cutsot, ună cuti*. 12/68. — Din lat. *cos*, *cotem*.

Cutiă f. Cutie. *Si-l' tser dila tati ună cutiă*, 5/78. *Jundi-i cutiă? Am ună cutie plină cu mirdžani roș*, cf. 8/11. [Și: *cutie* f. Derivat: *Cutitșcă* f. (dim.)]. — Din mbg. *kutija*.

Cutitșcă f. v. *cutiă*.

Cútlă f. Jumătate de șinic. *Ampirăti să-u dai cutla să li numir lirili* (împărate să-mi dai cutla ca să număr lirele), 3/10. [Derivat: *cutlitsă* f. = (La moară) cutia în care trec grăunțele din coș, înainte de a trece între pietrele morii, teica. Com. S. H. Cf. *cutnitsă*]. — Din bg. *kutla*.

Cutlitsă f. v. *cutlă*.

Cutmătš m. Lapte fiert și mai gros. Com. I. L. — Din tc. *sukutmač*.

Cútnitsă f. Partea inferioară a coșului dela moară pe unde trec grăunțele ge grâu și cad pe pietrele morii, spre a fi măcinate. Cf. *cutlitsă*. Com. C. I.

Cútru, -ă adj. (Bulgărisim) Biet, sărman, sărac. Com. T. P. — Din bg. *kutro*.

²**Cutru** prep. Către. *Și ca si pucătq tsela curtu boi* (și când s'a uitat acela către (la) boi), 6/45. || În spre: *Si feasi mai cutru iel* (se dete mai în spre el), 19/33; *di cutru seară* (în spre seară); *cutru jundi* (în cotro). *Cutru jundi lo moarte*, 5/1. *Cari cutru jundi* (care în cotro), 8/20. [Și: (Huma) cătră

prep. 3/69]. — Din lat. *contra*, (arom. *cătră*).

Cutsáchi f. (La cal) Oblâncuri, ciorchine. — Din bg. *kocajka*, (arom. *cutsak'ă*).

Cutšan m. Varză. *Răpa di Cutšan* (nume de localitate). *Si dusi la Răpa di Cutšan*, 1/II. — Din bg. *kočan*, (arom. *cučane*).

Cutsărqs vb. IV. (refl.) Mă umflu în pene, mă țin mândru. Com. T. P. — Din bg. *kocoramsc*.

Cutsăt a.

Cutsităr m. } v. *cutsot*.

Cutsităș a. }

Cutsot a. Cuțit. *Au qntsăpo cu cutsotu ăñ răbēt*, 18/40. *Al' căzū cutsotu lăngă răslancă* (îi căzu cuțitul lăngă leoaică). 16/9, cf. 21/16, 28/40, 187, 188. [Și: *cutsăt* a. Derivate: *cutsităș*, *cutsutăș* a. = cuțit mic, 17/19. *Al' tsi pugudî un cutsitaș*, 4/85]. — Probabil din lat. **cotitus*, -um (din *cos*, *cotem*), arom. *cătsut*.

Cutsutăș m. v. *cutsot*.

Cutura adv. Cu ghiotura. Com. T. P. — Din tc. *kutura*.

Cutúritsa adv. Cu ghiotura, cf. *cutura*. Com. G. D. — Din bg. *kuturica*, (tc.).

Cuu f. v. *cuăă*.

Cuăă f. Coajă. *Io si va dau ună meară și... cuăli si li dats la iapă* (... cojlie să le dați la iapă).

Cuăa di plătsintă (pătura deasupra plăcintei). **Cuăă di pimint** (coaja pământului). 553. [Și: *eūă*, *eūu*

f.]. — Din alb. *kua*, (arom. *cuă*).

Cuválnă f. 1°. (La fierărie). Nicovală, ilău. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). | 2°. (La plug.) Batcă. — Din mbg. *kovalo*.

Cuvașnitsă (pl. -șnits), f. fierărie, ALR. 1840. — Din mbg. *kovačnica*.

Cuvătș m. Fierar. *Si dusi la cuvătșu să li dară, ară cuvătșu...* 4/20. | (Liumnița) Insectă mare de culoare castanie închisă, boul lui Dumnezeu. Se mai numește și: *vaca Domnului*. Com. C. I. [Și: *eovătș* m.]. — Din mbg. *kovač*.

Cuvēt a. Putere, întremare. *Al' fuzî cuvetu*, B. 15. *Măncq mutșcă-tura di culăc, al' vini cuvetu și al' la tal' q capu* (...îi veni puterea și îi tăie capul), 13/94. — Din tc. *kuvet*, (arom. *cuvete*).

Cuvitliă adj. Vânos, musculos, tare, ALR. 2271. *Ca si poată ișqri cujurets cuvetliă* (ca să poată ieși gogoși de mătase tari) B. 4. — Din tc. *kuvetly* cf. *cuvet*.

Cuzină f. Păr de capră, acelaș cu arom. *căprină*. *Cumpăraî trei ochi cuzină* (am cumpărat trei ocale de păr de capră). Com. H. I. — Din bg. *kozina*.

Cuzúm. Mielul meu, mieluselul meu, dragul meu. *Bun bra, cuzum, s-la jungl'um* (bine, dragul meu, o să-l jungui), 4/52, cf. 9/69. — Din tc. *kuzu-m* «fiul meu».

Cvătșcă f.

Cvătșiri f.

Cvătșqs vb. IV

} v. *cfatșcă*.

TŞ

Tşabúe adv. Iute, repede, în grabă. — Din tc. *čabuk*.

Tşábúe a. Ciubuc, lulea. *Tşábucu ăi un tsigarlœc cu gaura di tsigară turnată l'ânsusu* (ciubucul este o Țigaretă cu gaura de țigară întoarsă în sus). — Din tc. *čibuk*.

Tşacál m. Şacal. *Si dunară ca tsiva tşacal'*, se zice despre o adunare de oameni răi.

Tşacăr adj. Basachiu, şasiu. [Şi: *tşăcărlîă* adj. Com. G. D.]. — Din tc. *čakyr, čakyrly*.

Tşacărehéf Cherchelit. Explicat: *nimbitat, nibiut*, ALR. 4307.

Tşacărlîă adj. v. *tşacăr*.

Tşăchiă f. v. *tşichiă*.

Tşăeră f. Nume de plantă. Com. H. I.

Tşăeră-maeră f. Măcriş de grădină. ALR. 6021.

Tşăeu Nume de câine.

Tşăeut m. Nume de plantă. Com. C. I.

Tşadór m. (pl. -ră) Cort. ALR. 3819. — Din tc. *čadyr*.

Tşăfcă f. Cioară cf. *tşoară*. *Amnară, bătură di nişti tsoftsi* (umbelară, întâlniră nişte ciori), 3/13, cf. 14/31. — Din mbg. *čafka*.

Tşáfút m. Evreu. *Tşáfut di sòm-bătă*, se zice pentru cei zgârciţi, 130. [Derivat: *tşăfúteă* f. = evreică. Com. I. L.]. — Din tc. *čifud*.

Tşăfúteă f. v. *tşáfut*.

Tşăgărlœc (l. -tse) Şpiţ, Țigaretă, ALR. 1541. Pentru etim. cf. *tsigarlœc*.

Tşăír a. Câmp. *Laş vaca u duş ăn un tşăír*. 7/69, cf. 8/15. — Din tc. *čayr*.

Tşălbínă f. Ceafă, căpăţână, Țeastă. *Mărminturili sa plini di tşal-biń* (cimitirul este plin de căpăţâne) (fig.). Cap prost, prost. *Nu 'ntsilez bra tşălbínu* (nu înţelegi, măi, prostule). Com. I. L.

Tşălbúr m. (Liumniţa). Mâncare de ouă, ochiuri. Com. C. I.

Tşălíră f. Brighidăul cu care se bate laptele încheagat. Com. I. L. *Si dusiră tşălírili la bătşol'ă*, id. [Şi: *tşărlă, tşurilă* ALR. 5572]. — Din bg. *čurilo*.

Tşălmă f. Cialma. *Tşăłmi puartă deajil'* (cialmale poartă bătrânii). *Tşăłma odşal'ă, şapca popal'ă*, aceste cuvinte le repetă mereu copii când fac floricele (de porumb) «pupchi» pentru ca să crească ajungând până la cialmaua hogii şi şapca popii. Com. I. L. — Din tc. *čalma*.

Tşălnés vb. IV. Scrintesc. *tşălni la minti* (se scrinti la cap), ALR. 1641. — Din bg. *čalkam*, (aor. *čalnah*).

Tşămbás m. (La porumb) Ştiu-lete, drugă, cotolan. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 51). || Tufă de păr. *Si cătsară di tşămbas* (s'au luat de păr) (La cal) Coamă. Com. C. I. [Şi: *tşămbaş, tşum-baş* m.]. — Din tc. *čambas*.

Tșămbăș m. v. *tșămbas*.

Tșămbul' m. Buclă de păr, zuluf, Com. I. G. [Derivat: *tșămbulônă* f., *tșămbuleă* f. Com. G. D.].

Tșăméntă f. Ciment, tencueală, ALR. 1677.

Tșămpără f. Lemn strâmb. *Ca tșămpără* (despre cei care scriu urît, strâmb), 131. [Derivate: *tșămpărós*, *tșămpărliv*, -ă adj. (despre lemne) = noduros, strâmb, (fig.) și despre om care umblă strâmb, Com. I. L.]. — Din bg. *čapor*?

Tșămpărés vb. IV. Incurc. Com. T. P. — Derivate din *tșămpără*.

Tșămpărós, -ă v. } *tșămpără*.
Tșămpărliv, -ă adj. }

Tșămúgă f. Ciomag, măciucă. *Pusi izmichiăru la poartă să ștetă cu tșămuzli* (puse sluga la poartă, ca să aștepte cu ciomegile) 12/12. — Din tc. *čomak*, (arom. *čumac*).

²**Tșămúgă** f. v. *tșămuligă*.

Tșămuligă f. v. *tșumă*.

Tșăncór (pl. -coară) a. Lemn negru, pârlit, mai ales trunchiurile arse dintr'o pădure din care s'au tăiat fagii și s'a dat foc tuturor trunchiurilor rămase; buștean ars. *Pusi un-dou tșăncoară pri foc* (puse un buștean în foc) (fig.). *Tșăncor ań eș* (îmi ești negru înaintea ochilor, n'as vrea să te văd). Com. I. L. [Derivate: *tșăncórcă* f. = femeie rea, păcătoasă cf. *cărcondă*; *tșăncordei* m. = poreclă ce se dă oamenilor oacheși, cioroiu. Com. G. D.]. — Din bg. *čekor*.

Tșăncórcă f. }
Tșăncordéi m. } v. *tșăncor*.

Tșăngu m. Poreclă pentru Țigani. [Și: *tșéngu* m.]. Com. G. P. Cf. tc. *čengene*.

Tșănilúe m. Un fel de plantă cu care se freacă coșul de albine, spre a roi albinele. Com. T. P. — Origine neclară. S'ar putea să fie un derivat dela *pčelen* « de albine » (din *pčela* « albină »).

Tșănitșeă f. (Nânta) Porumb, păpușoiu. (In celelalte comune) gărnișor. Com. H. I. — Din mbg. *pčenička*.

Tșănsă f. Capră cu părul roșcat.

Tșántă f. Geantă, pungă mică. Com. G. D. — Din tc. *ğanta*.

Tșănușă f. Cenușe. *Si fats ună poini di tșănușă și si juungl'i un coini*, 5/55. *Fitșoru scoti izmeńili li ampl'ă cu tșănușă*, 19/9, cf. 199.

[Și: *tșănușă* f. Derivat: *tșănușár* m. = unul care nu lucrează, care stă pe lângă foc, 831; *antșănuș* vb. I. = presar cu cenușe. *La antșănușo și una-ș-ună anghii*, 34/51; *tșănușós*, -ă adj. = cenușos; *tșănușicav*, -ă adj. = cenușiu]. — Din lat. **cīnusia*, -am, (arom. *činușe*).

Tșănușár m.

Tșănușicav, -ă adj. } v. *tșănușă*.
Tșănușós, -ă adj. }

Tșapă f. Nume de cățea. *Tșapă u mutșco un șarpi*.

Tșăpărășeă f. (La uneltele de plug). Țăpoiul cu care se strânge fânul și se cară snopii de

grâu, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). | (La oi). Semn la ureche în formă de furculiță. Com. G. D. — Din mbg. *čaporeška*.

Tšapăróg a. Șchioapă. *Ŭom mari cõt un tšapăróg* (om mare cât o șchioapă) — Din bg. *čeparok*.

Tšapcăjés vb. IV. Ating, pun mâna, iau. *S-nu tšapcăjés urdinea* (să nu pui mâna peste tot, adică deloc). [Și: *tšipeajés* vb. IV. (cu acelaș înțeles); *pritšapcăjés* (pri + *tšapcăjés*) vb. IV. = pun mâna din nou, Com. V. J.; *tšăpnés* vb. IV. = ating. *La tšăpniĭ ĩundi trubuiă* (I-am atins unde trebuia). *Ti tšăpniĭ cu vi-litsa*, 35/51; *tšipnés* vb. IV. cf. 625]. — Din bg. *čepkam*, (aor. *čepnach*).

Tšapeqn, -ă adj. Stricat, ciapcân, Com. I. L. — Din tc. *čapkyn*.

Tšăpnés vb. IV. v. *tšăpcăjés*.

Tšăpúg (pl. -gur) a. Ciomag. *Cătsq si-l' tragă cu tšăpugu* (în text greșit *căpugu*), 6/50. [Și: *tšupúg* a.].

Tšăpuleándză f. Organul genital la copii. Cf. *tšopcă*. [Și: *tšupuleándză* f.].—Derivat din *tšop*(?)

Tšărác m. Cirac, ucenic. *Tsista drăc nu scuteă nitsi un tšărác* (dracul acesta nu scotea niciun cirac), 10/79. Cf. 23/79. — Din tc. *čirak*.

Tšărápă (pl. -röp) f. Ciorap. *Davidzi măĭ mult că tšărapa si-u dar strimtă* (...ai să faci ciorapul strâmt). Com. I. L. [Și: *tšărqp*,

tšuráp, *tšurqp* m.]. — Din bg. *čorap* (tc.).

Tšărăvínă f. (Oșani). Strigoiu, iele. *Ună tšărăvínă al' ișq ân drum* (un strigoiu), cf. 10/10 (fig.). Femea rea. [Și: *tšărvínă* f., *tširvínă* f.]. — Din bg. *čaruvina* (dela *čaruvam*).

Tšare a. (La moară). Roata cu măsele ALR. 6749. *Ca antraĭ ân tšarc la moară*, 4/13, cf. 6/30, 8/72. *Am un cupilaș cu 40 di pistol' ân brøn* (= tšarcu), 18. *Tšarcu la űom* = rânza, ALR. 124. — Din tc. *čark*.

Tšărcărés vb. IV. (Despre pui) ci-ripesc. *Pul' iĭ tšărcăres*, ALR. 4415.

Tšărdăe m. Cerdac; cort (la oi) este același cu *mulzarnic*. *La ampl' ară locu di tšărdats* (îl umplură locul de corturi). Com. I. L. — Din tc. *čardak*, (arom. *čirdak'e*).

Tšărée m. v. *tširec*.

Tšărilă f. v. *tšăliră*.

Tšărnitš m. Dud. *Con l'a gnoim tšărnitšil' B. 9. Băhtșea di tšărnitš tribuĭaști si u săpøm*, ib. cf. 10. *Cu frunzăli di tšărnitš si rănes bubili* (cu frunzele de duzi...). *Grădină di tšărnitš*, B. 10. [Derivat: *tšărnitșcă* f. = fructul dudului. Forma *tšărnice* nu există !]. — Din bg. *černica*.

Tšărnitșcă f. v. *tšărnitš*.

Tšărqp m. v. *tšărăpă*.

Tšărpés vb. IV. Scot lichid dintr'un vas; torn. Com. I. L. — Din bg. *čerpja*.

Tšärtšävel' f. Țățână. [Și: tšir-tšivel' f.].—Din tc. *čerčeve*, (arom. *čirčivee*).

Tšärvínä f. v. *tšärvínä*.

Tšärvış m. Must. *Al' scuseș tšärvışu* (l-ai chinuit rău), 743, cf. 865. — Din mbg. *čereviz*.

Tšas (pl. -ur) a. Ceas cf. *Un tšas* (pe urmă, după un ceas). *Mai zăuntšas* (mai pre urmă). Com. I. L. — Din bg. *čas*.

Tšäşeä (pl. *tšøşcur*) f. Păhărel de rachiu. — Din bg. *čaša*.

Tšäşmä f. v. *tseşmä*.

Tšätijä f. v. *tšätije*.

Tšätije f. Acoperişul casei. *L-an-călicară tseali di tšätije*, (s'a supărat, s'a enervat rău). [Și: tšätijä f.]. — Din tc. *čaty*.

Tšätmä f. (pl. *tšatmi*) Căpriori, ALR. 666. Cf. m ä c a z. — Din bg. *čatma*, t.

Tšavdär N. loc. (Huma).

Tšäviijä f. Cui de lemn ALR. 3844. *Antsäpaĭ unä tšäviijä* (am înțepat un cuiu). *Al' traș unä tšäviijä* (l-am păcălit). Com. I. L. | Doagă, ALR. 725. [Derivat: tšävisēs vb. IV. = strâng tare, celulesc]. — Din tc. *čivi*, arom. *čivie*.

Tšävisēs vb. IV. v. *tšäviijä*.

Tšäzbín m. v. *tšizbin*.

Tšeal'äc m. Plantă mirositoare ca lămâia. Se întrebuințează la albinărit. *La fricom coșu cu unä iarbă cu numea tšēal'ac, cari ari mirizma ca limoaña; z-dună albinili an coș ma crōn*, ALR. 5442. —

Din mbg. *pčelak*.

Tšēbi m. Nume de bou. Cf. t š o b a. Com. G. D.

Tšecān a. Ciocan, cf. t š u c u t, t š u c u t i c. *Aș lo un tšecan şu carfii*, 12/68. Batcă (la plug). Com. H. I. [Și: tšucān a., tšoe a.]. — Din bg. *čekan*.

Tšeclāz m. (La grâu). Mustățile, țepii spicului (Com. C. I.); pielița grăuntelui de grâu. Com. I. L. (vezi și Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). || Boabe negre care cresc în spicul grâului și se amestecă cu grăunțele de grâu. [Și: tšiclāz m. Derivat: tšiclāzāt, -ă adj. (numai în) *grōn tšiclāzat* = grâu în al cărui spic se găsesc boabe negre « tšiclaz ». (Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din mbg. *čeklas*.

Tšecmedžēu m. Sertar, ALR. 702. — Din tc. *čekmeğē*.

Tšēnă f. Oaie s. capră cu lână amestecată.

²**Tšēnă** f. Nume de cățea. Com. T. P.

Tšenghiēl a. Cârlig, în special cârlig de cântar, cange. Com. I. L. — Din tc. *čengel*, (arom. *čingl'ŭ*).

Tšēngu m. v. *tšangu*.

Tšēpa Nume de cățea.

Tšerēc m. v. *tšārec*.

Tšērgă f. Cort, cergă, cf. 132, 968. [Derivat: tšērgăr m. = cel care locuște în corturi, Țigan]. — Din bg. *čerga* (tc.).

Tšēšălă f. v. *tšēșeală*.

Tşeşălă f. Țesală. Com. G. D. [Și: tşeşălă, tşişălă f.]. — Din bg. *česalo*.

Tşeşmă f. Fântână. *Au zălipi carte pri tşeşma*, 3/16, cf. 16/19. *Tşeşma-albă*, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Tşişma-di-Culă*, *Tşişma-l-Bandu* n. de fântână (Oșani); *Tşisma-di-vali* n. de fântână (Cupa). [Și: tşăşmă f. 8/73, tşişmă, tşóşmă f. 3/56]. — Din tc. *čeşme*.

Tşéşpín m. v. *tşizbin*.

Tşeştină f. Sită cu găuri mai largi, ALR. 3987. *Cu tşeştina si tsearni fărina di gârnișor*. [Derivat: tşeştinăr, tşiştinăr m. = nume dat Țiganilor care fac tşeştini, (fig.) și oamenilor rău îmbrăcați, zdrențoși]. — Din bg. *čjastina*.

Tşeştinăr m. v. *tşeştină*.

Tšetăróg m. (pl. -ots). Pas. ALR. 2242. Cf. răsăltșoară. *Maį proapi tšetărótsili*, ib. 2243. — Pentru etimologie cf. tşăpărog, (cf. arom. tşapă).

Tştetea f. Perii porcului în formă de coamă dela șira spinării. Com. I. L. — Din bg. *četka*.

Tşifárnés vb. IV. (Despre lichide). Țâșâiu, cf. tşifárnés.

Tşifíneă f. v. *tşifincă*.

Tşichíjă f. Briceag, ALR. 3971. [Și: tşăchíjă f.]. — Din mbg. *čakija*.

Tşieláz m. }
Tşielázát, -ă adj. } v. *tşeclaz*.

Tşifárnés vb. IV. Sfârâiu. cf. *tşfárnés*. *Untu tşifárné án tigană* (untul sfârâi în tigaie).

Tşifíneă f. Pițigoiu. *Tşifinchili nu fug iarna* (pițigoii nu pleacă iarna). [Și: tşuffíneă f. *tşifincă*].

Tşiflicár m. v. *tşiflichîă*.

Tşiflichîă f. Moșie. *Aįđi... la noastră tşiflichîă*, 2/XV, cf. 2/80. [Și: tşiflichîu a. *Să-l ducă lubinitsă din tşiflichîu lu ună lamă* (să-i ducă pepene verde din moșia unui zmeu), 23/94. Derivat: tşiflicár m. = moșier]. — Din tc. *čiftlik*.

Tşiflichîu a. v. *tşiflichîă*.

Tşift a. Pereche (mai ales despre numere) cu soț, cu pereche, cf. liu. *Tşift ili liu* (cu pereche sau fără pereche), Com. C. I. [Derivat: tşiftşîjă m. = plugar (bg. *tşivčija*)]. — Din tc. *čift*.

Tşijrlqe m. Fănaț, ALR. 5259. — Derivat din *tşăr*.

Tşil m. Nume de cal. Com. T. P.

Tşilibíjă Cuvânt dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. ibili-ga. — Din tc. *čelebi*.

Tşilikíjă f. v. *tşulikíjă*.

Tşimilés vb. Păcălesc, glumesc. Com. T. P.

Tşimirică f. (Huma) Nume de plantă, știrigoaie. Com. I. G. — Din bg. *čemerika* (despre care am scris în *Elem. sl. în dial. arom.* 87 s. *tşumurică*).

Tşintşinăr m. Pasăre cântăreață, pițigoiu, cf. ghîupcă. Com. N. T.

Tșintșupereă f. Ciupercă. *Dunaî ună șărvetă di tșintșuperts* (am strâns a basma plină de ciuperci). [Și: tșuntșupereă f.]. — Din bg. *pečurka*.

Tșinúșă f. }
Tșinușár m. } v. *tșănușă*.

Tșipeăiēs }
Tșipnēs } vb. IV. v. *tșăpcăiēs*.

Tșireáp m. (rar) Cuptor, cf. furnă. [Și: (Nânta), tșireip m.]. — Din paleosl. *črěpŭ*, (arom. *čireap*).

Tșireășă f. Cireașă. *Priubidi... să vedă cafcu tșireș ari* (căută să vadă ce fel de cireși sunt) 4/18, cf. 2/18. [Derivate: *eirěșeă* f. (dim.); *tșirișár* m. = luna Iunie. ALR. 2412, cf. *culujeu. Portsil' si bucăiēs pri tșirișar* (porcii se măresc în Iunie), Com. I. L. *tșirișăreă* f. = pasăre care se hrănește cu cireși]. — Din lat. *cerēsia*, -am, (arom. *čireășă*).

Tșireășeă f. v. *tșireășă*.

Tșirée m. Sfert. *Ancă treî tșirets di noapti si veă tot va s-mi mănca*, 7/33. [Și: tșărée m.]. — Din tc. *čerjek*.

Tșireî m. Buboîu, furuncul. *Ari un tșireî ăn gușă* (are un buboîu în ceafă), ALR. 4186, cf. *chisă-litsă*, stroșeń. — Din bg. *čirej*.

Tșiréip m. v. *tșireap*.

Tșiréș m. Cireș, cf. *tșireășă*.

Tșirgár m. v. *tșergă*.

Tșirișár m. }

Tșirișăreă f. } v. *tșireășă*.

Tșirtșivél' f. v. *tșărtșăvel'*.

Tșirvină f. v. *tșărăvină*.

Tșișălă f. v. *tșeșeală*.

Tșișmă f. v. *tșeșmă*.

Tșispín m. v. *tșizbin*.

Tșistés vb. IV. Cinstesc. *Tșistită-vă nunta*, formulă de felicitare la nuntă. — Din bg. *čestja*.

Tșiștinár m. v. *tșeștinar*.

Tșitșă m. Unchiu. *Tșitșă-sa aș durmeă*, 22/41. *Veă un tșitșă murâr*, 21/41. [Plur. *tșitșă*, art. *tșitșăl'* 6/76]. — Din bg. *čičo*.

Tșitșicăiă f. (Lugunța) Pasăre care se aseamănă mult cu cioara.

Tșitșir-pitșir interj. Sunete prin care se imită ciripitul pasărilor. *Tșitșir-pitșir, tșitșir-pitșir crat! ună cămeășă lă...* Com. I. L.

Tșitșór m. v. *pitșor*.

Tșitșots a. plur. Plantă ierboasă, cu un fruct spinos, care înțapă la picioare. În Liumnița se numește: *dintsil'-babăi*, Com. C. I. — Din tc. *čiček* «floare».

Tșitșurúș m. v. *tșitșor*.

Tșizbín m. (Liumnița). Iuniper. (La Oșani se întrebuintează numai smăreacă). Com. I. L. [Și: *tșăzbín*, ALR. 1947, *tșispín*, *tșespín* m.].

Tșoără f. Cioară (Oșani), rar și numai în expresia *Tse-ts mănco tșoara crielu* (ai ajuns așa de narod, prost). Com. I. G. 969, cf. *tșăfăă*.

Tșóba f. Nume de vacă. Com. G. D. cf. *tșebí*.

Tșoe a. v. *tșucan*.

Tšoclă f. Ciocârlie. Com. N. T. Feluri de ciocârlie: *tšoclă-neagră*, *tšoclă-roșă* = c. neagră, c. roșie, id.

Tšomp m. Cep (ALR. 4198), Care curge mult ca din gura unui cep. *Vinu cătșo și cură tšomp din butseayă* (vinul începu să curgă tâșnind departe din bute). Com. I. L. — Din bg. *čep*, (arom. *čep*).

Tšop a. Cârlig, cârlig lung de lemn ALR. 5781. *Au zăcătșo setra cu tšopu și ș-au scoasi prin bādžă*, 12/55, cf. 2/6, cf. 9/13, 4/71. Se mai numește și *sulă-d-i-tșărop*, ALR. 5783; *sulă-c-u-tșop*, ib. 5781. — Din bg. *čop*.

Tšop m. Ciorvă pentru scos cenușă, ALR. 3999.

Tšopcă f. = cioc, plisc, ALR. 5424. *Tšopcădi pul'* (cioc de pasăre); Tăta urciorului; (la copii) organul genital, cf. *tšumpuleati*, *tșăpuleandžă*, *putsă*, ALR. 4872; cusură în zig-zag; *Tšopca-tšorăl'ă* = floare roșie și ciocă-nitoare. — Din bg. *čepka*.

Tšor a. v. *pitšor*.

²**Tšor** n. loc. (Huma).

Tšorbă f. Ciorbă. *Iundi tšorbă, iel lingură*, 340, cf. 16/43. [Și: (Liumnița) *tșuărbă* f. 5/76. Derivate: *tšorbadžijă*, (în Liumnița) *tšorbadžojă* (tc. *čorbađi*) m. = frunțaș, notabil. *Uzșo că un tšorbadžijă vș un izmichiăr* (auzi că un notabil avea un servitor), 6/4, cf. 1/38; *tšurbadži*, -iă adj. 19/7; *tšurbadžilqe* a. (tc. *čorba-*

ğzilyk) = stare de frunțaș, Com. G. D.J. — Din tc. *čorba*.

Tšorbadži, -iă adj. }

Tšorbadžijă m. }

Tšorbadžilqe a. }

Tšorbadžojă m. }

v. *tšorbă*.

Tšorvi n. loc. (Huma).

Tšošmă f. v. *tșeșmă*.

Tšótșă n. loc. (Huma).

Tšoulă f. Incălțăminte. *Scoasi ună tșoulă di pitșor*, 6/89. *Să-ń dară...*

tșouli di videală. 5/XVI, cf. 19.

[Derivat: *tšoulăr* m. = cismar, 6/62; *tšoulitșehi* m. pl. (dim.), ALR. 3345]. — Din mbg. *čevol*.

Tšoulăr m. v. *tșoulă*.

Tšrăcmăe (pl. -*tsă*) m. Pușcă de soc, ALR. 1696.

Tšubrică f. Cimbru. *Tšubrica si mănancă cu bacă* (se mănâncă cu fasole). Com. I. L. — Din bg. *čubrica*.

Tșue m. Știulete fără grăunțe, cocian. Știuletele cu grăunțe se numește *pitș*.

Tșucă f. Vârf de deal, deal. *Un gulub alb, tucu di pri tșucă, tșucă meardzi* (= britșu) *8. *Tșucă-Dzâna* n. loc. (Meglenoromânii, I, 20, nota). — Cf. bg. *čuka*.

Tșucăies vb. IV. Se întrebuințează sub două forme: *tșucăies* și *tșucnes*, cf. *budăies*-*budnes*, *tșăpcăies*-*tșăpnesh* etc., (după cum este iterativ sau perfectiv). Sun, bat. *Tșucăies la ușă* (bat la ușă). *Si dusi la moară, tșucni ăń ușă* (se duse la moară,

sună la uşă), cf. 22/41, 25/64. *Axeană sicară tşucăiaşti* (bate se-cară străină), 697, cf. 18/19. | *Țintuesc un cuiu*, cf. *faric*, ALR. 3942. | *Intorc, scopesc. Mer-tşi nostru la tşucăim*, Com. I. L. cf. ALR. 5330. *Birbeatsi tşucăit* = berbece întors, id. [Şi: *tşueuies*, *tşuenés*, vb. IV. Derivate: *tşucăiri* (*tşucniri*) f. = sunare, lovere, scopire; *tşucăit*, -ă (*tşucnit*, -ă) adj. = lovit, bătut, întors, scopit. *Tşucnit ăn cap* (dat în cap, bătut cu leuca). Compus (cu pref.): *zătşucăies* (ză + *tşucăies*) = încep să sun, să bat. *Ca zătşucq* (pentru: *zătşucăi*) *cambana, toată bărbă-timea si dunq ăn băsearică*. Com. I. L.]. — Din bg. *čukam*.

Tşucăiri f. } v. *tşucăes*.
Tşucăit, -ă adj. }

Tşucăitsă f. Vârf. *Loc dinzurat tot di tşucaitsă* (în text greşit: *tşucărtsă*) *nalti*, 17/69. — Derivat din *tşucă*.

Tşucăan a. v. *tşecan*.

Tşucărea - din - *tşirnitş* n. loc. (Huma).

Tşuchiti N. loc. (Conţco).

Tşueniri f. } v. *tşucnes*.
Tşuenit, -ă adj. }

Tşueş! interj. v. *tşuncăş*.

Tşueuies vb. IV. v. *tşucăies*.

Tşueurés vb. IV. (refl.) Mă răscacăr. — Din bg. *čekorja*.

Tşueut a. (Huma). Ciocan, cf. *tşecan*, *tşucan*. [S : *tşoe* a Diminutiv: *tşueutie* m.] Com. T. P. — Din arom. *čocut*.

Tşueutie m. v. *tşucut*.

Tşudă f. 1. Minune, miracol, tot felul de minunăţii; orice lucru plăcut de mâncat pentru copii. *Si-n la ştet tăti ca si-n ducă tşudi*, 10/81. [Şi: (Oşani) *tşudbă* (bg. *čudba*) f. = miracol, minune]. — Din bg. *čudo*, (arom. *čudie*).

Tşudbă f. v. *tşudă*.

Tşudés vb. IV. (refl.) Mă mir, mă uimesc. *Tuntsea ămpirātu si tşudi*, 4/48, cf. 18/4. | Stau pe gânduri şi mă mir. *Tădă-su că si tşudi... iundi si află tari scand*, 2/48. [Derivate: *tşudiri* f. = uimire; *tşudit*, -ă adj. = uimit; *tşudil'ă* f. = minune, miracol. *Tsel featsi ma mari tşudil'ă*, 20/65. Compuse: (cu pref.) *zătşudés* (bg. *začudvam*, mbg. *začudam*), vb. IV. = mă mir, rămân uimit. *Uratsu si zătşudi*, 3/36; *zătşudit*, -ă adj. = uimit. *Fişoril' lu ămpirātu... zătşudits, ăntribară...*, 17/78 cf. 21/4; *putşudés* (bg. *počudjam*, mbg. *počudam*) vb. IV. = mă uimesc, rămân uimit. *Sără-sa işq, si putşudi*, 11/80]. — Din bg. *čudja se* (mbg. *se čudam*), (arom. *mi čudisescu*).

Tşudi Tot felul de zaharicale, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41). — Pl. dela *tşudă*.

Tşudil'ă f. } v. *tşudes*.
Tşudiri f. }

Tşudisit, -ă adj. (Aromânism în Țarnareca) = *tşudit*, cf. 32/65.

Tşudit, -ă adj. v. *tşudes*.

Tșulîneă f. v. *tșîfîncă*.

Tșul vb. IV. Ascult. C m. H. I. *Tșulă si-ts spun* (ascultă să-ți spun). [Ind. pres. *tșul, tșul', tșulă, tșulom*, etc.]. — Din bg. *čul* (part p. act. dela *čuja*).

²**Tșul** m. (Liumința). Velință mică ce se pune sub sămarul calului. In celelalte comune se numește: *pîtitșoană*. Com. I. L. — Din bg. *čul*.

³**Tșul** m. (Numai în expresia) *ats puș un tșul* = ți-am pus un ciul, se zice la jocul de copii, când copiii se gonesc și unul prinde pe altul. Această expresie se întrebuintează și la curățitul porumbului, când cineva găsește în porumb boabe roșii. Com. C. I.

Tșulă. Nume de oaie.

Tșuliă f. Spin. [Și: *tșiliă* f.]. Pentru etim. cf. dacor. *ciulin*.

Tșúmă f. (Are două înțelesuri).
1°. Flocc de lână. Com. T. P.
2°. Ciumă (boală). *Tșuma cătunu tsista la zăpusti* (ciuma pustii cătunul acesta), 5/91. *Neagra-tșumă* sau *fărla-tșumă*, nume date ciumei. [Derivate: *tșămuligă, tșumuligă* și (Oșani) *tșămúgă* f. (Com. I. L.) = umflătură la cap, din cauza unei lovituri. *Ca-l' trasi una 'n cap, al' ișo ună tșamuligă* (... îi ieși o umflătură), id]. — Din lat. *cyma*, (*Dacoromania*, III, p. 43).

²**Tșúmă**. n. loc. (Oșani).

Tșumăreăseă. n. de fântână, (Oșani).

Tșumbăs m. Mătasea de pe păpușoiul de porumb. Cf. *Tșămbas*. *Tșumbasu di pič*, ALR. 5137. cf. *pič*.

Tșumbăș m. v. *tșămbăș*.

Tșumpulăti f. (La copii). Organul genital. Cf. *tșăpulea* - *dză, putsă*, ALR. 4872. | *Țăta* urciurului, cf. *tșopcă*, ALR. 3953. — [Derivat: din *tșomp*].

Tșumuligă f. v. *tșămuligă*.

Tșúneăș! interj. v. *tșuncăș*.

Tșúneăș! interj. Strigăt cu care se opresc măgarii din mers. *Dăadu aș zis-ay tșuncăș, și si fat-ay măgar*, 4/60. [Și: *tșúneăș* interj. 3/50; *tșueș* interj.].

Tșuneutél'u N. loc. (Cupa).

Tșung adj. Ciung, beteag. *Tșung s-tived* (să te văd ciung). Com. C. I.

²**Tșung** f. Nume de capră, cf. *neagra, siva, rusa, coza, tșupa*, etc. Com. G. D.

Tșungăr m. Arbore bătrân, stejar, căruia i-a căzut coaja și este uscat. — Din bg. *čengă?*

Tșuntșupérecă f. v. *tșîntșupercă*.

Tșúorbă f. v. *tșorbă*.

Tșup, -ă adj. Oaie s. capră cu urechile mici. *Cumpăraș ună uaiă tșupă* (am cumpărat o oaie cu urechile mici, ciulă), ALR. 1803. [Și: *tșúpă* f. Nume de capră cu urechile blegi, capră bleagă. *Un moș aș vea ună capră tșupă* (un moș își avea o capră bleagă). Com. I. G.].

Tșúpă f. v. *tșup*, -ă.

Tšupitónă f. Nume propriu.

Tšuplés vb. IV. Ciugulesc. *Turea şicher io, mămă, Tšuplea-la gâl' inli* (eu vărs zahăr... şi găinile îl ciugulesc), 2/III. [Derivat: **tšuplitoărea** f. = ciocănitore; *Tšuplitoarca tšupleaşti ăm caoja di pom dupu ghiem*, id. Com. I. L.]. — Din bg. *čoplja*.

Tšuplitoărea f. v. *tšuples*.

Tšupúg m. v. *tšăpug*.

Tšupuleándză f. v. *tšăpuleandză*.

Tšur m. Ciur. *La tsirnù ghiptu cu tšuru* (a cernut grâul cu ciurul). Com. I. L. — Din lat. **cībrum* (= *cribrum*), (arom. *tsir*).

Tšuráp m. v. *tšarapă*.

Tšurbadžilqe a. v. *tšorbadžiia*.

Tšurlă f. v. *tšăliră*.

Tšurqp m. v. *tšărapă*.

Tšurtšuleán m. v. *tšutšulean*.

Tšuş adv. Pe spate, în cârcă. *Ăm Maĭda si ports tsuş*, 992. [Derivat: **tšuşcă** f. = cârcă. *La duc ăm tšuşcă*, ALR. 2195].

Tšuşť... tšuşť! Strigătul cu care se alungă calul, ALR. 5526.

Tšut, -ă adj. v. *şut*.

Tšúťcă f. Joc de copii, cf. *tšutščă*. *Si jucau tšutščă* (în text greşit: *tšutea*), 19/81.

Tšutnés vb. IV. v. *şutnes*.

Tšutš (pl. -ur) a. Grămadă mică de pământ.

Tšutšăjés vb. IV. Şed pe vine Com. T. P. — Din bg. *čučam*.

Tšutšcă f. Joc de copii, 4/41.

Tšutšór m. v. *pitšor*.

Tšutšúlă f. Vârf. [Derivat: **nătšulşulés** vb. IV. = mă suiu pe vârful. *Ca si nătšutšulî pri tšireş* (după ce se sui pe vârful cireşului), Com. I. L. [Şi: **tšutšúl'că** id.]. — In bg. *čučulka*.

Tšutšuleán m. Ciocârlan, ciocârlie, ALR. 6202. *Tšutšuleanu aş la dără cuibu prin pîmînt. Napcunta tăltşoră un tšutšulean*, 6/54. N. loc. (Oşani). [Şi: (Lugunţa) **tšur-tšuleán** m.]. — In bg. *čučuliga*, (cf. gr. *τσουτολεάνος*).

Tšutură f. (La moară) Măsură pentru grâu sau porumb de 12 ocale, şinic. baniţă. ALR. 3957. *Culcă-ti tseastă seară ăm tšutura di gărnişor*, 11/33, cf. 6/93, 7/93, etc. *Tšutura* n. loc. (Nânta). Pentru etim. cf. Puşcariu, *Et. Wb.* 382.

D

Dă prep. v. *de*.

²**Dă** conj. v. *di*.

Dăbărós vb. IV. Trag (pe cineva) pe sfoară, înşel (auzit numai în expresia). *La dăbărq* (= l-a păcălit, l-a tras pe sfoară). Com. I. L.

Dăbeaŋ vb. III. v. *dubeau*.

Dăcŋt vb. v. *cŋt*.

Dădăr vb. I. }

Dădărări f. } v. *dar*.

Dăfăe vb. III. v. *fac*.

Dăfsătúra f. v. *dauc*.

Dăĭă m. Unchiu. *Tsista ĩ-ăĭ dăĭă* (acesta ĩmi este unchiu). Com. I. L. — Din mbg. *daja* (tc.).

Dăima adv. Mereu, întotdeauna. *Lu moșu [feată]... dăima aș trimite pri îndi si nu si toarnă*, (fata moșului mereu o trimetea), 2/11. — Din tc. *daim* (în bulg., sârb., alb.: *daima*).

Dăirë f. Tamburină. — Din tc. *daire*, (arom. *dăiree*).

Dăișoănă N. de fântână în Oșani, Com. G. D.

Dălăe m. (La oi). Boală de splină, Com. T. P. *Toati [uoili] sa loși di dălac* (toate oile sunt bolnave de dalac), 2/88. Din tc. *dalak*.

Dăli conj. Dacă. *Că alni să veadă dăli ari ancă ăn coș* (căutând să vadă dacă mai este încă în coș), 23/41. *Să videm dali si cadi să la mutșchiș* (să vedem dacă se cade...), 9/12. *Dali ili = sau... sau, ori... ori. Cafcu tșouli tser tu, Teghiu, Dali nalti ili slojni* (ce fel de ghetete vrei tu Teghiu (ori) înalte, ori scurte), 1/XI. *Tsi ts-u ligat, capu, Mușu, dali mult ti doari, ili șa ver di fats?* 1/IV. [Și: **Dăli** 12/38]. — Din bg. *dali*.

Dăli conj. v. *dali*.

Dămăne vb. I. v. *manc*.

Dămeă (pl. *dōmts*) f. Pată, semn ce se pune la oi (s. la orice vită) pe frunte. Cf. bileag. *Trupu ăș pusipit cu dōmts minuti* (trupul îi este presărat cu pete...), B. 12. *Al' pusi damcă* (i-a pus semn), 189. — Din tc. *damga*, (mbg. *damka*).

Damiân m. Nume de persoană. *Damiân năriditu cu multi ăvliur*, 12/VII.

Damlă f. Damla, leșin. *Al' căzû damlă* (a leșinat). Com. G. D. — Din tc. *damla*, (arom. *dămlae*).

Dămuzlœe a. Tămazlăc, prăsilă, ALR. 4918. — Din tc. *damazlyk*, (arom. *tămăzlık'e*).

Dănăe m. Vițel de un an. *Aș veay un dănăc*, 1/44. *Dimineatsta vini văcōtu di gunirea dănăcu*, (dimineața veni vremea de mănăat vițelul). [Derivat: **dănătșeă** f. = vițea de un an, Com. G. D.]. — Din bg. *danak* (tc. *dana*).

Dănăpōj adv. v. *dinăpoj*.

Dănări f. v. *dun*.

Dănătșeă f. v. *dănac*.

Dăncă adv. (Țârnareca) Adânc, cf. *zlămboc. Prizneă si vedz căt săn dăncă* (uită-te să vezi cât sunt de adânc), 28/68. — Din lat. *adancus*, -a, -um, (arom. *adîncă*, cf. Capidan, *Aromânii*, 283).

Dândăl m. Putere de a cugeta, gândi, minte. *Ăn la lară dandălu*, (m'au zăpăcit, mi-au scos mintea), 190. — Din bg. *dandal* (Pančev).

Dăngărlœe a. Glume nesărate, prostii. Înțelesul «zdrăngănesc», după cât m'am putut informa, nu există. *Tse-i tsista dăngărlœe di tine*, 976. [Derivat: **dăngărdži** m. = om care se ține numai de glume proaste, de prostii, care caută ceartă, 191; **dăngărés** vb. IV. = trăncănesc, spun prostii,

fac glume proaste]. — Din tc. *dangalyk*.

Dăngăres vb. IV. }
Dăngărdži s. } v. *dăngărlȳc*

Dap vb. I. Dau apă la vite, adăp.
Si viniñ tu si la dap calu 10/47.
[Derivate: *dăpări*, *ăndăpări*
f. = adăpare; *dăpăt*, -ă adj. =
adăpat; *dăpătura* f. = adăpare]. —
Din lat. *adaquo*, -are, (arom. *adap*).

Dăpă prep. v. *dupu*.

Dăpări f. v. *dap*.

Dăpărs vb. v. *dupărs*.

Dăpăt, -ă adj. }
Dăpătura f. } v. *dap*.

Dăpriminés vb. IV. v. *duprimines*.

Dar a. Dar. [Derivat: *dă-
ruies* vb. IV. = dăruiesc, fac dar.
Al' dăruî tşărâp cu răsinic (îi dă-
rui ciorapi brodați). Com. I. L.] —
Din bg. *dar*.

²Dar vb. I. 1°. Durez (cu înțe-
lesul de) zidesc, clădesc, fabric,
fac. *Un tsar dară nişti cunăchî*,
2/65. *Căn aŷ dădeà buşlu tru pi-
mint, casa di h'er si dără* (când
dădea cu pumnul de pământ, casa
de fier se făcea), 11/67, cf. 15/65,
17/78, 15/34, 2/6, 285, 972, etc.
Dar capu (mă îmbăt). *Aş la dăro
capu* (s'a îmbătat), 192. *Dăro ună
carti* (scrise o scrisoare), 3/16.
Să-ts dar ună carti, 6/85. *Tsela
dvro grȳb* (s'a îmbogăţit, a făcut
avere), 284. *Dar păzari* (mă toc-
mesc). *Noî cum vem dărat păzare*,
15/6. *Dar căbăti* (mă fac vinovat).
Tse căbati ari dărată, 24/68. *Dar*

fărină (macin), 255. || (Fig.) Aran-
jez pe cineva, îl pun bine, îi dau
să înțeleagă bine. *Şi la dăro
şarpili lisitsa* (şi-l aranjă pe şarpe,
vulpea), 11/12. *Ăn si dară lucru*
(îmi isprăvesc, îmi aranjez treaba,
treburile). *Şi-ş-la dărară lucru
ancă 'n tsela sât*, 3/11. *Lucru nă
si dăro*, 3/III. *La dar pri ună vină*
(îl slăbesc rău, îl prăpădesc), 6/3.
|| 2°. (Despre bucate) Prepar, gă-
tesc. *Şi dără ună gabanitsă şi ună
pugatsă*, cf. 127. *Aî să dărom bă-
cădarnic*, 19/6. || 3°. (refl.) Devin.
*Piduc' u aŷ biŷu sândzili şi si dără
cât un bivul* (şi se făc. cât un bivol),
2/67. || Devin cum eram înainte,
ocup locul de mai înainte. *Dă-
ratsi-vă şa cum rats şi să videm...*
(puneţi-vă aşa cum eraţi...), 9/12.
|| 4. (refl.) Mă îmbrac. *Ca si dăro
ăn ună rubă, toţi feţili...*, 20/4, cf.
23/4. [Derivate: *dărări* f.;
dărât, -ă adj. = făcut; *dărătura* f.
= făcătură. Com. G. D. Co m-
p use (cu pref.): *pridăr* (pri +
dar) vb. I. = prefac. *Cătsȳ aŷ
pridăro cărtea* (se apucă şi pre-
scrise s. scrise din nou scrisoarea),
6/55; *dudăr* şi *dădar* (du, dă + dar)
= termin de făcut, sfârşesc. *Stoî
să dudătȳm*, 3/XIV. || Deri-
vate: *dudărări*, *dădărări* f.
Propi ra di dudărari (aproape
era de sfârşit), 19/6; *dudărât*, -ă
adj. = făcut, isprăvit, (nega-
tivul) *nidudărât*, -ă adj. = ne-
împlinit, nefăcut. *Nidudărat lucru*

(lucru neisprăvit)], Com. I. L., (ar m. *adar*).

Dără f. Dara. Com. D. P. — Din tc. *dara*, (arom. *dără*).

Dărări f.

Dărât, -ă adj. } v. *dar*.

Dărătură f. }

Dărdăres vb. IV. v. *bărbăres*.

[Derivat: *dărdărâl'că* f. = Căruia nu-i tace gura, bărfitor].

Dărlăuă f. (La dulgher) Coadă s. toporiștea securei, Com. H. I. (La coasă) Mâner. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Și: *drăjeauă*, *dărdzeauă* f., *Dărzeaua di băltiță*, 8/75]. — Din bg. *dăržalo* (acelaș cu *dăržalka*) «mâner».

Dărpēs vb. IV. v. *drăpes*.

Dărtoări s. f. v. *dor*.

Dărudēs vb. IV. v. *durudes*.

Dăruiēs vb. IV. v. *dar*.

Daș m. Miel de casă, miel pentru copii, de obicei vopsit cu roșu și purtând întotdeauna clopoței atârnați de gât. Com. I. L. — Din alb. *daș*, (din care bg. *daško*, id.), (arom. *daș*).

Dășădeări f. v. *dușădeari*.

Dăscāl m. Institutor, învățător, dascăl. *Că-Ń prutsiruŃ, māmū, dascālū Nicola*, I/III, cf. 3/VI. [Derivat: *dascālitsă* f. = dăscăliță]. — Din gr. *δάσκαλος*.

Dăscălie vb. I. v. *discalie*.

Dăscălitsă f. v. *dascal*.

Dăscăpit vb. I. (Despre soare) apun, cf. *sca pit*. *Până la dăscăpitarea soarelui*, 1/51. [Și: *discăpit*

vb. I. Derivat: *dăscăpitări* f. = apus de soare]. — Din lat. *de-excapito*, -are.

Dăscăpitări f. v. *dăscăpit*.

Dăscăre vb. I. }

Dăscărcătură f. } v. *discarc*.

Dăscătșări f. }

Dăscătșqs vb. IV. } v. *discătșqs*.

Dășel'id vb. III. v. *dișcl'id*.

Dăscūlts adj. v. *discults*.

Dăseusătura f. v. *cos*.

Dăsmăres vb. IV. }

Dăsmărt, -ă adj. } v. *dizmărt*.

Dășqd vb. II. v. *dușqd*.

Dășert vb. I. v. *dișert*.

Dăstșine vb. III. (Refl.) Descing: *Mi dăstșinc*, ALR. 3314. [Și: *diștșine* vb.] — Din *tsing*, (arom. *tsing*).

Dătsin vb. I. v. *dutsin*.

Dău vb. I. 1°. Dau. *La tots dădeă bustan*, 5/57. *Si l'-u daŃ cartea*, 11/42. *S-aŃ cāndiseŃ feata să-ts daŃ pāri multi*, 6/38. *Tsista fustan cot la daŃ?* (cât dai această rochie?). *DaŃ drumu* = las liber, dau drumul. *Acu puăts s-la ridits tsista căzanu... si-ts dom drumu*, 8/77. *DaŃ til'al* = anunț ceva prin teleal, pun teleal să anunțe, să comunice o veste, un ordin. *Tsarlu deadi til'al că tse si feasi estu om* (țarul puse teleal ca să anunțe și să afle ce s'a făcut omul acesta), 18/65. *Al' da di mōnă* (ii convine), 431. *DaŃ foc* = dau foc, aprind. *DaŃ di* (s. *pri*) = dau peste ceva, întâlnesc ceva. *Deadi di ună cāsă* (dădu de o casă), 4/74. *Mōna al' deadi di*

moali, 23/41. *Deadără pri un gor-nits* (întâlniră un păr sălbatec), 7/71. *Daḡ dupu...* = dau o fată după cineva, mărit. *Nu ti daḡ dupu uminetsu...*, *si ti daḡ... dupu uşinets*. 2°. (Absolut) Impart (la săraci), dăruiesc. *La e paşt şi crăţşun dădeă la sirumăş* (la fiecare Paşte şi Crăciun împărţea pe la săraci), 2/46. *Al' mi daḡ* = mă pun, m'apuc, mă pornesc. *Al' tsi deadi, aḡ biḡ apa*. [Derivate: *dări* f. = dare; *dat*, -ă adj. = dat. (negativul) *nidăt*, -ă adj. (cu înţeles pasiv). *Cari si treacă pri ȳa, nu la las nidat* (... nu-l las nedat, adică fără să-i dau vin şi rachiu), 4/31. *Compus* (cu pref.): *răzdaḡ* (răz + daḡ de pe bg. (sau chiar direct) *razdavam* cu acelaşi înţeles de) = împart, dau la unul şi la altul, dau pomană. *Răzdeadi doḡ plătsints* (împărţi pomană două plăcinte), Com. I. L. [Perf. *ded*. pers. 2, *dideş*, 6/66, *dădeş*, *deadiş*, 8/35, pers. 3 *deadi* şi *dedi*, pers. 3 plur. *deadiră*, *deadără* 2, 3/58. Imperf. *dădeam*, *dădeai*, etc.]. — Din lat. **dao* (= do) *dare*, (arom. *daḡ*).

Dăuc vb. III. (Liumniţa) In celelalte comune şi în spec. la Oşani: *davḡ* (ca în arom.) *Davdzi măḡ mult, că tşărpa si-u dar strimţă* (adaugă [câte un laţ] mai mult, căci ai să faci ciorapul strâmt). Com. C. I. [Derivat: *dăfsătúra* f. = lucru adăugat]. — Din lat. *adaugeo*, -ere (= -ere), (arom. *adavgu*).

Dăvăjēs vb. IV. v. *dăviḡă*.

Daviḡă f. Reclamaţiune, proces, plângere. *Dintru tsi să mi ancl'idits, ȳo să fac daviḡă* (am să vă dau în judecată), 17/18. *Calc daviḡă* = mă duc la judeţ. *Si-u calcă daviḡă*, cf. 11/18, 197. [Derivat: *dăvājēs*, *divājēs* vb. IV. = strig contra cuiva, cert. *Tu fuziş, ma tat-tu si dăvājescă pri timi* (tu fugişi, însă tatăl tău o să te certe). Com. S. H. — Din bg. *davija* (tc.).

Dăzvóm vb. IV. (refl.). Destram. *Si dăzvoami pōndza, acu no-u strindz* (pânza se destramă, dacă nu o stringi), ALR. 1297. [Şi: *dizvóm* vb.]. — Derivat din *vom*.

De! interj. *De! De, bîru de! De, zisiră, si cătsqm căul*, 8/31.

Deă part. *Zăşqz uneac deă* 3/60. Cf. bg., alb. *de*.

Deăd m. 1°. Moş. *Ān breg vę un deḡ c'un băstun*, 10/1. *Bătū di un deḡ*, (întâlni un moş), 2/2. *Īa un dēad moş*, 3/60, cf. 4/16, 2/25. *Deadu di porc* = burtă de porc, ALR. 4138, cf. *b a b ā*. || 2°. (La moară) posadă. Com. I. L. [Şi: *deḡ* m. Derivat: *deădă* f. (Liumniţa) = bunică. Com. P. M.]. — Din bg. *dědo*.

Deădă f. v. *dead*.

Deăl m. (rar) Deal. *Belca-ń latră ăń deal* (= băltiţa) *4. (Maid) *des ndeal* = în deal, pe colină. *S-la cvătsqts [ȳou] patruzqts di zolī ndeal*. || N. de loc. în Lugunţa, Oşani, Birislav. — Din bg. *děl*.

Deâmi f. plur. (La războiu). Sforile care leagă ipele de fusceii itelor. Com. H. I. cf. *piduritsă*. — Din.

Deâpin vb. I. Deapăn. *Featile âu dipinară toată ustura*. Com. I. L. [Derivate: *dipinări* f. = depănare, *dipinât*, -ă adj. = depănat]. — Din lat. *dēpāno*, -are (din *pānus*), (arom. *deapîn*).

Deâpir vb. I. Smulg părul și în special smulg fulgii la păsări, jumulesc. *Găl'înă âu dipirără*. Com. I. L. || Mă vait, țip. *Mul'area cătșe si deapiră*. id. [Derivate: *dipirări* f. = smulgere, vaiet, țipăt; *dipirât*, -ă adj. = jumulit; *Găl'înă dipirată* (găină jumulită), id. C o m p u s (cu pref.): *prudeâpir* (pru + deapir), vb. I. = țip, Com. V. J.J. — Din lat. *dēpīlo*, -are, (arom. *deapir*).

Dēba N. de fântână în Cupa.

Dēchieă f. (Țârnareca). Secundă. *Tse si feasi estu om, ȝa dōuă dechichi al no-ari ȝuvă* (...două secunde nu-i nicăeri), 18/65. — Din mbg. *dekika*.

Ded m. v. *dead*.

Dei! interj. *Idi dēaduli dei!* (hei, moșule, hei!), 11/56.

Dēlehi conj. v. *delmi*.

Dēlmi conj. Fiindcă, de oarece, în cazul când, dacă. *Demi că tōr mōntsi ari, mai bun la stă ȝa* (de oarece sunt astfel de chinuri, mai bine...), 13/1. *Delmi că ti ȝnviriñ* (fiindcă te superi), 6/8.

Delmi șa (dacă-i așa), 6/10, cf. 5/66, 5/27. [Și: *dīlmi* conj., *dēmi*, *dīmi* conj., (mai puțin răspândite) *dērmi*, *dīrmi* conj.; (din încrucișarea lui cu belchi), *dēlehi*, *dīlehi* conj. *Eȝ, dīlchi n-âu tradz, nălet si-eș*, 13/68. *Dilchi mi-ntreghe, si-ăts spun* (fiindcă mă întreb, o să-ți spun), 2/66]. — Din bg. *demi*, tc.

Dēmec conj. v. *dimec*.

Dēmi conj. v. *delmi*.

Deng a. Teanc, balot de marfă, cf. 199. — Din tc. *denk*.

Dērmi conj. v. *delmi*.

Des, — adj. (Țârnareca) *Des. Antrără tru ună urmani multu deasă* (intrară într'o pădure foarte deasă), 10/64. *Călăuzu l'a purtă pri urmanu des*. Com. I. L. — Din lat. *dē[n]sus*, -a, -um (arom. *ndes*, rar).

Dēstor N. loc. (Nânta).

Devrē f. Poteră. ALR. 2884. — Din tc. *devre* «întorsatură».

Dī... dī... dī... Strigătul cu care se cheamă calul când se mână la căruță, ALR. 5485.

²**Dī** I prep. 1°. De. *Ca tricut-âu ditsindea di vāli* (...dincolo de râu), 13/61; *Di dipārti*, 12/61; *di la ȝmpirātu*, 8/48. (Arată materia). *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Fustan... di cadifē, di mătasi*, 3/XI. (Arată scopul sau destinația, în unire cu infinitivul întrebuintat în funcțiune verbală). *Tsi lucru am di fatsiri* (de făcut), 4/85. *Vini vacōtu di gunirea dānăcu...* (de mânat vițelul...). *Tșe mul'ari*

ra di rudiri (era să nască), 1/23, cf. *Di măritarea*, 9/49. *Daŭ di* = dau de, întâlnesc. *Deadi di ună casă*, 4/74, cf. 2/2, 8/12, 413. || 2°. (La construcția genitivului). *Le-la, Meno mori, Riza di lu Zetsea* (ia-l, Meno fă, pe Riza lui Zețea) 1/XIII. *Filea di lu Vinea*, 3/XIII. (Și astăzi chiar la Nânteni). *Asan-bei di Agoș-aga, Ibraim-bei di Gazi, Abdul-aga di Mătscatu*, etc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 17). *Tsista urmân aŭ di tots nu-i saldi di noi* (pădurea aceasta este a tuturor...), 16/16. || 3°. Pentru. *Ai loc tseastă seară di mini*, 7/47. *Io sam vinit di un lucru* (am venit pentru un lucru), 10/43. *La tots si daŭ di sănătati* (... să dau pentru sănătate), 3/25. *Mult si măn-tșo stătșunu di mini* (mult s'a muncit săracul pentru mine), 406. || 4°. (La comparație). Decât. *Un cunac ancă cota mai bun di lu ampiratu* (un palat încă pe atâta mai frumos decât...), 17/42. *Mai juni di tini. Ai mai milnic di il'* ? (există ceva mai drag decât un fiu ?) 441. || II. conj. (Servește, ca și în dialectul dacoromân, pentru introducerea parataxei). De, și. *Na tseasti cărpuliŭ ia-li di li speală* (... ia-le de le sau și le spală). *Tse dăraș di lă li dideș peanili*, (ce făcuși de le dăduși penele), 6/66. *Du-ti dă le sūflitu* (du-te de ia suflitul), 2/22, cf. 1/II, 8/13, 6/19, 10/19, 2/31, 6/37, etc. [Și:

dă prep., conj.]. — Din lat. *dē*, (arom. *dî*).

Djăc m. Copil care însoțește pe preot cu sfeșnicul, ALR. 2738. — Din mbg. *djak*.

Diamán a. Diamant. ALR. 4272. [Și: *diamént* a. Com. T. P.].

Diamént a. v. *diaman*.

Djât a. Imprumut. *Lai pari ân djât* (luați bani cu împrumut). ALR. 1593. — Pentru etim. cf. *and et*.

Dib a. Fund. *Lq din dib apu di multă bucuril'ă* (luă apă din fund...). [Și: *dip*]. — Din tc. *dib*.

Dibés vb. IV. (refl.) Mă apropiu încet. [*Dibinda* = pe ascuns, pe furiș, încet. *Ca si pruchiŭ Defu di lui fitșor dibinda*, 10/55]. — Din bg. *děbja* « merg călcând încet ca să nu fiu auzit » (< dacor. *dibuesc*).

Dibinda v. *dibes*.

Dichel' m. Un fel de târnăcop cu doi dinți. *Cu dichel'u pri numir*, (cu târnăcopul pe umăr), 6/XV. — Din bg. *dikel*.

Dieqt v. *cqt*.

Diesés vb. IV. Primesc, accept. *Pra nu dicsești*. — Din gr. *δέχομαι*, (arom. *dicseșcu*).

Didintsea adv. v. *dintsea*..

Dif adj. v. *div*.

Dighi ! interj. v. *ghidi*.

Dighiós adv. v. *jos*.

Dijăs vb. IV. v. *dijes*.

Dijés vb. IV. Respir, răsuflu. *Uomu până dijaști, tucu lă umut aŭ* (cât trăiește omul, tot cu nădejdea se nutrește), 884. [Și:

dijäs vb. **Compuse** (cu pref.): **izdişnes** (iz + dişnes) vb. IV. = răsuflu. *Fitşoru, di mult că ra umăröt izdişni şi feasi «oh»* (băiatul... răsuflă...), 3/79; **zădişnes** (ză + dişnes) vb. IV. = (despre animale şi în spec. despre câini), miros, aduimec, ating cu botul. Com. T. P.]. — Din bg. *diham*.

Dij'a. N. de fântână (Oşani).

Dijös adv. v. *jos*.

Dijüg vb. I. v. *anjug*.

Dijulés vb. IV. Cojesc, jupoiu. *Ca s-toarnă di ş-lea... lostu... tot grăbu la dijulî, 14/72*. — Din sârb. *juliti*.

Dilehi } conj. v. *delmi*.
Dilmi }

Dimée conj. Adecă, va să zică, așa dar. *Ca chinisi izmichiaru dimec fitşoru lu ampîrātu, 12/51*, cf. 33/51. [Şi: *diméchi* conj.]. — Din tc. *demek*.

Diméchi conj. v. *dimec*.

Dími conj. v. *delmi*.

Diminéatsa } adv. v. *dimi-*
Diminéatsă } *neatsata*.
Dimineásta }

Dimineátsata adv. Dimineăta, *Dimineatsata vácăru sabaşlea işà* (dimineăta văcarul încă din zori ieşea), 1/44. *Ca vini dirip dimineatsata, 9/55*, cf. 17/7, 10/85, 8/42, 10/9, 2/28, 24/8. [Şi: *dimineásta* adv. (Huma), 3/70, *dimineátsă*, *dimneátsă* adv. (aromânism în Țarnareca), 8/56]. — Derivat din **demane*, (arom. *dimi-*

neatsă).

Diminie N. loc. (Nânta), Com. H. I.

Dimítnitsi pl. Aba mai groasă. *Dimitnitsi aşi şaic mai gros cu 4 l itsi*. Com. GH. T. Cf. lit. — Din mbg. *dimitnici* (din *dimija*).

Dimpriună v. *priună*.

Din prep. Din. *Unu ra ca din Luguntsa, ară altul ca din Umă, 1/18, 17/77*. *Din timp* = la anul, în anul viitor, 785. — Din *di* + *ân*.

Dinăinti adv. v. *nainti*.

Dinăoară adv. (întrebuinţat aproape numai sub forma) *din dinăoară* = dintr'odată, deodată, imediat, îndată. *Iel din dinăuără lăgo* (el imediat alergă), 11/7, cf. 2/16, cf. 11/25, 7/25. [Şi: *dinăuără*, *djună-uără* adv.]. — Din *di* + *ună* + *oară*, (arom. *djunoară*).

Dinăpôj adv. } v. *năpoi*.
Dinăpôju m. }

Dinăuără adv. v. *dinăoară*.

Dincoă adv. v. *ncoă*.

Dincóla adv. v. *cola*.

Díndi adv. v. *ditsindea*.

Ding'il (pl. -li) a. Osie. ALR. 5614. — Din tc. *dingil*.

²**Dingu** N. loc. (Huma).

Díng'u m. Maşină pentru curăţitul grăului. — Din tc. *dink*.

Dinjuăs adv. v. *dijos*.

Dínţea adv. Dincoace. *Adits dinţea* (veniţi dincoace), 18/29. [Compus: *didintsea* adv.]. — Din lat. *de-hincce* CDDE. 841.

Dinti m. **Dinte**. *Dintsil' să-l' scoată un-căti-un*, 13/1, cf. 923, 202. *Dintsil'-babăi* m. = floare numită tșitșots. || — Din lat. *dens, dēntem*, (arom. *dinte*).

Dintri prep. v. *dintru*.

Dintru prep. (numai în Țârna-reca). *Dintre, din. Dintru muntsă* (din munți), 24/64. *Dintru-că* = pentrucă, fiindcă. *Nu băgau tru minti, dintri că vreau să-l' džungă fitșoril'*, 8/64. *Dintru că ra mai ubavă* (fiindcă era mai frumoasă), 8/39, cf. 32/40, 18/41. Pentru. *Dintru mai mari salamlȃc* (pentru mai mare siguranță), B. 14. *Dintru(ca)* = pentru ca, ca să. *Dintru si poată isgri vloga* (ca să poată ieși umezeala), B. 8. *Dintru ca si spună* (pentru ca să arate), 1/41. *Dintru tsi* = de ce, pentru ce. *Dintru tsi să mi anc'l'idits*, 17/18, cf. 25/18. [Și: (Țârna-reca) *dintri* = pentru, din cauza. *Fitșoril' nă-l' măncaî dintri tini* (mi-am mâncat copiii din cauza ta)]. — Din lat. *de + inter*.

Dinúntu adv. v. *nuntru*.

Dinzúr prep. Imprejur, jur împrejur. *Dinzur di ȓa* (... împrejurul ei), 9/79. [Derivat: *dinzúr* și *andi(n)zúr* vb. I. = înconjur, *Andizuro ună-ȓară udaȓa*, 34/51. *dinzurări* și *andi(n)zurări* f.; *dinzurat*, -ă adj. = înconjurat. *Dinzurat tot di tșucaitsă*, 17/69. | Compus (cu pref.): *zădinzúr* (ză + *dinzur*) vb. I. = impresor. Com. G. D.]. — Din lat. *gyurus*.

Dinzúr vb.

Dinzurări f.

Dinzurat, -ă adj.

} v. *dinzur*.

Dioaneulò adv. v. *cola*.

Diocl'u în expresia *leay diocl'u* (deochiez).

Dip v. *dib*.

Dip adv. Neapărat. Com. V. J.

Dipărtări f. v. *dipărtéz*.

Dipărtéz vb. I. Depărtéz, (refl.) mă depărtéz. *Si dipărtȃ uneac* (se depărtă puțin), 4/39. [Derivate: *dipărtări* f. = depărtare; *dipărti* adv. = departe, cf. 5/67. Compus (cu pref.): *zădipărti* *zăandipărti* (ză + *diparti*) adv. = puțin mai departe. *Punim în sfaca odaȓă vasi di tsară... ama zăandiparti*, B. 1, cf. 13. *Că fuzi mai zădiparti*, 14/31; *dipărtizés* vb. I. = îndepărtéz, Com. T. P.]. — Din lat. **dē-quartare*, (arom. *dipărtedzy*), cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 500.

Dipărti adv. v. *dipărtéz*.

Dipărtizés vb. I. v. *diparti*.

Dipinări f.

Dipinát, -ă adj.

} v. *deapîn*.

Dipirări f.

Dipirát, -ă adj.

} v. *deapir*.

Dipriună adv. v. *priună*.

Dipún vb. III. (Numai în Țârna-reca) Cobor, dau jos, (refl.) mă cobor, cf. *disfac*. *Feata nu si dipuneà* (fata nu se dădea jos) 21/64, cf. 17/64. — Din lat. *dē-pōno*, -ēre, (arom. *dipun*).

Diputát m. Deputat, ALR. 2602. — Dacor.

Diră f. Urmă, dără. *Al' lq dira* (îi luă urma) i-a dat de urmă, 203. — Din bg. *dirja*.

Dirée a. Stâlp. *Ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stâlpul casei), 422. — Din tc. *direk*, (arom. *direc*).

Dirép adv. prep. v. *drept*.

Dirept, -ă adj. și adv. Drept, adevărat, așa cum este. *Si spunits drept* (să spuneți drept), 19/39. *Dirept în cătun*, 3/X. [Și: *dirép*, (*diríp*) adv. = tocmai. *Diríp dimineatsata*, 9/55. || prep. = la, lângă. *Mul'arija, direp rudiri, si-n-loșq* (muiera, la naștere se îmbolnăvi), Com. I. L. *Si dusiră direp marzinea di cătun* (se duseră lângă marginea satului). || In ajun. *Diríp Crătsun* = în ajunul Crăciunului; *diriptăti, driptăti* f. = dreptate, cf. 17/77, 6/12; *direptós*, -oasă adj. *Tsista uom aî mult direptos* (omul acesta este foarte drept), Com. I. L.; (rar) drept (cu negativul) *nidrépt*, -ă adj. = nedrept, Com. T. P.]. — Din lat. *dīrēctus*, -a, -um și *dīrēcto* adv., (arom. *ndreptu*).

Direptós, -oasă adj. } v. *direp*.
Diriptăti f. }

Dírmi conj. v. *delmi*.

Dírša f. Invățătură. *Dírša ta si-u tșon minti*, 842.

Dirvișnie m. (La nuntă). Cel care servește vin la nuntași, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 46).—

Din bg. *děver* (?)

Disăgă (pl. -səz) f. Desagi. *Li puni... ăñ disəz*, B. 4. *Li puni ăñ disagă*, 26/94. — Din gr. *διαάγι*, (bg. *disagi*), arom. *disagă*.

Discălie vb. I. Descalec. [Și: *dăscălie* vb.]. Cf. *ancalic*.

Discălts vb. I. v. *ancalts*.

Discăntări f. v. *discnt*.

Discăpit vb. I. v. *dăscăpit*.

Discăre vb. I. Descarc. *Tsel'a li turnară vitili și li discărcără*, 6/24. [Derivate: *discăreări* f. = descărcare; *discărcăt*, -ă adj. = descărcat; *discăreătură* f. = descărcătură]. — Din lat. *discarr* (i)co, -are, (arom. *discarcu*).

Discăreătură f. v. *discarc*.

Discătsqs vb. IV. Desprind ceva, iau din cuiu. Com. P. M. [Și: *dăscătsqs* vb. Derivat: *discătsări* și *dăscătsări* f.]. — Din bg. *kačvam*, (arom. *discačū*).

Disehie vb. I. v. *dispic*.

Dișel'id vb. III. Deșchid, des-cuiu. *Au dișcl'isi unec porta*, 14/7. *S-la dișl'iz*, 14/11, cf. 9/11, 22/55, [Și: *dășel'id* *dișl'id* vb., III. 16/73. Derivate: *dișel'is*, -ă (*dișl'is*, -ă)-deșchis. *Să la las cutetsu dișl'is*, 11/12, cf. 11/1. *dișel'izătór* m. = cheie, deschizător; *dișel'izătură* f. -deschizătură]. — Din lat. *disclūdo*, -ere, (arom. *dișcl'id*).

Dișel'is, -ă adj. v. *dișcl'id*.

Dișel'itor s. m. Rășchitor. cf. *mutuvilă*, Com. I. L.— Pentru *rășcl'itor* (ca în arom. *dișcl'itor*).

Dişel'izătór m. }
 Dişel'izătúra f. } v. *dişcl'id.*

Diseoápir vb. IV. Descopăr.
La scoasi la pázari, la discupíri,
 523. [Derivate: *diseupír'ri* f.
 = descoperire; *diseupír'it*, -ă adj.
 = descoperit; *diseupiritúra* f. =
 desvelire]. — Din lat. *discō(o)-*
perio, -ire, (arom. *discoapir*).

Diseont vb. I. Descânt. *Añ*
discont la cap, 8/30. [Derivat:
diseántári f. = descântec, descân-
 tătura]. — Din lat. *dis-canto*, -are.

Diseóptş gb. I. v. *coptşe*.

Diseós gb. III v. *cos*.

Diseréna N. loc. (Cupa), Com.
 N. T.

Diseúlts, -ă adj. Descult. *Până*
şi discults fuzi, 5/44. [Şi: *dăseúlts*
 adj.]. — Din lat. **discúlcus*, -a,
 -um, (arom. *discults*).

Diseupíriri f. }
 Diseupírít, -ă adj. } v. *discoaper*.
 Diseupiritúra

Diseusătúra f. v. *cos*.

Disfáe vb. III v. *fac*.

Disfáş vb. I v. *anfaş*.

Disfúnd vb. I v. *fund*.

Disjúg vb. I. }
 Disjugătoári f. } v. *anjug*.

Dişl'id vb. III. v. *dişcl'id*.

Dişort vb. I. v. *dişárt dişartă*.

²Dişort dişartă adj. Gol, deşert.
Dişort tufeac (puşcă goală), 811.
Dişartă încă (pâlnie goală, cap
 prost). [Derivat: *dişort* şi *dă-*
şort vb. I. = deşert, golesc. *Ca*
l'a dăşártat-ay satsil', saldi fur-

lină (deşertând sacii, numai gal-
 beni), 11/60]. — Din lat. *dēsērtus*,
 -a, -um, (arom. *deşertu* vb.).

Dişparasi (Turcism). Plată pentru
 dinţi. Turcii, după ce se ospătau
 bine la ţaranii creştini, le mai ce-
 reau acestora să plătească gloabă,
 pentru că şi-au tocit dinţii mâncând
 din avutul lor. — Din tc. *diş-*
parasi. « bani pentru dinţi ». (cf.
fil di ş).

Dişpărătúra f. v. *dispărqs*.

Dişpărqs vb. IV. Înţep tare,
 străpung cu ceva ascutit. *Mi dispă-*
rqi di ună ramură (mă înţepai de o
 ramură), Com. G. D. — Pentru
 etim. cf. *a m p a r*.

²Dişpărqs vb. IV. Descos, stric
 ceea ce am cusut, desprind, jupoi.
 [Derivat: *dispărătúra* f. =
 descusătură, desprindere, jupuire].
 — Din mbg. *param* şi *rasparam*
 « descos ».

Dispárt vb. IV. Despart. *Un*
munti l'a disparti, *85. cf. 501.
 [Şi: *dispártqs* vb. IV.], (arom.
dispartu).

Dispártqs vb. IV v. *dispart*.

Dispíe vb. I. Despice, sfâşiu. *La*
scoşi cutsqtu, ay dispico, 18/19.
 cf. 135, 818. [Şi: (Ţárnareca):
dişehie vb. I. *Lo cu ună băltiică si*
dişchică leamni, 20/68. Derivat:
dispicári f., *dispicát*, -ă adj. =
 despicate, lărgit. *Ari rostu dispicat că*
gură di măgar, 985; *dispicătúra* f. =
 despicătură]. — Din lat. *de-spīco*,
 -are.

Dispicări f.

Dispicăt, -ă adj. } v. *dispic.*

Dispicătură f. }

Displités vb. IV. v. *amplites.*

Dispól' vb. I. Despoiu, desbrac (refl.), mă desbrac. *Si dispul' o... și si culcō cola* (se desbracă și se culcă acolo). [Derivate: dispul'ări f. = despuiere; dispul'át, -ă = sărăcit]. — Din lat. *despolio*, -are, (arom. *dispol'u*).

Dispriminés vb. IV. v. *primines.*

Dispul'ări f. } v. *dispol'.*

Dispul'át, -ă adj. }

Diștét vb. I. Deștept, (refl.) mă deștept, *Io din son mi diștitaș* (eu din somn mă deșteptai), 5/79. *Ardeay cota mult, cot s-diștitō fitșoru*, 6/74. [Și: (Țârnareca) diștiăt vb. I. *S-mi diștiătš* (să mă deștepti). Derivate: diștitări f.; diștitát, -ă adj. = deșteptat; diștét, -eată = deștept, inteligent; diștitátšúni f. = deșteptăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *de-excito*, -are, (arom. *dișteptu*).

²Diștét adj.

Diștiăt vb. I.

Diștitări f. } v. *diștet.*

Diștitát, -ă adj. }

Diștitátšúni f. }

Distórn vb. I. v. *torn.*

Distrám vb. I. Destram. Com. G. D. — Din lat. *trama*, -am.

Distšine vb. III. v. *dăstšinc.*

Distúp vb. I. v. *stup.*

Disúpra prep. Deasupra. *La pusi pri disupră*, 4/17. *Ișl disupră*

di moară, 15/72. || adv. In sus, sus. *Calu la lășō disupra di cătun.* [Și: *disúpra* prep. adv., *disúpru* adv. *Si pusi disupru*, 22/41]. — Compus din *de* + *supra*, (arom. *deasupra*).

Disúpra } prep. v. *disupră.*

Disúpru }

Disuteăjēs vb. IV. v. *utcăjēs.*

Ditru prep. v. *tru.*

Ditsé conj. De ce, pentru ce, cf. c q t s i. *Ditse nu la știu io toș bərbăt*, 10/49, cf. 9/49. [Și: *ditsi* pron. *Ditsi șa cōts lisitsu?* 8/30]. — Derivat din *di* + *tse*.

Ditsl pron. v. *ditse.*

Ditsindea adv. Dincolo, din cealaltă parte. *Ditsindea di ună vālī*, 2/61, (dineolo de o vale). *Distindea di mări* (dincolo de mare), 5/33, cf. 4/33, 21/55, 13/61. [Și: (Țârnareca, aromânism) dindi adv. *Dindi di vali* (dincolo de râu), 37/65]. — Din lat. *de-ecce-inde*.

Diu a. Răsuflare, respirație, duh. *Nu putea să-ș la tșōnă diu* (nu putea să-și țină respirația). Com. I. L. — Din mbg. *diho*.

Djúnă-uară adv. v. *dinăoară.*

Djūndi adv. v. *jūndi.*

Div, -ă adj. Sălbatec. *Și cășu tsela divu ūom* (și căzu omul acela sălbatec), 4/85. [Derivate: divitš m. = fiară sălbatecă, sălbatec. 206; divétš m. = strigoiu, ALR. 4234; divutînă (mbg. *divotina*, bg. *divotija*) f. = fiară (sălbatecă). *Ari șorș și lanti multi divutiñ* (sunt șerpi și alte multe fiare), 12/86;

divátșeă adj. = sălbatecă]. Com. G. D. — Din bg. *div*.

Divăjės vb. IV. v. *dăviă*.

Divátșeă f.

Divitș m. } v. *div*.

Divutínă f. }

Dizámflu vb. I. v. *anflu*.

Dizansqr vb. I. Scot de pe șir. cf. *anșor*.

Dizbét vb. I. v. *ambet*.

Dizgl'éts vb. I.

Dizgl'itsári f. } v. *anql'ets*.

Dizgl'itsát, -ă adj. }

Dizgróp vb. I.

Dizgrupári f. } v. *groapă*.

Dizgrupát, -ă adj. }

Dizgulés vb. IV. Despoiu în pielea goală (întrebuințat în Țârnareca), Com. N. T. [Derivate: *dizgulíri* f., *dizgulít*, -ă adj. = despoiat în pielea goală]. Cf. *gol*.

Dizgulíri f. } v. *dizgules*.

Dizgulít, -ă adj. }

Dizlég vb. I. v. *leg*.

Dizmărqs vb. IV. v. *umărqs*.

Dizmintés vb. IV. v. *mintes*.

Dizmurtsqs vb. IV. v. *anmurtsqs*.

Diznód vb. I. v. *nod*.

Dizvălės vb. IV.

Dizvălít, -ă adj. } v. *anváles*.

Dizvártės vb. IV. v. *anvártes*.

Dizvés vb. IV. v. *anves*.

Dizvijéz vb. IV. v. *anvijes*.

Dizviríni f. v. *virin*.

Dizvóm vb. IV. v. *dăzvom*.

Dizvéts vb. I. v. *anvéts*.

Doári vb. II. Doare. *Tsi ts-u*

ligat capu, Mușu, dali mult ti doari, ili șa ver di fats? (ce ți-ai legat capul, M., te doare mult, ori vrei de faci așa?), 1/IV. [Postv. *dor* (pl. *dorur*) a. (lat. *dolus*) = durere. *Am un mari dor* (am o mare durere). Com. C. I. (Forma *du-reari* este aproape neîntrebuințată). Derivat: *duritúra* f. = durere C m. G. D.]. — Din lat. *dōleo*, -ēre, (arom. *doare*).

Dōcă f. Nume de femeie.

Dōctur m. Medic.

Dōdă f. Nume ce se dă surorii mai mari de către surorile mai mici, cf. *bebi* (pentru fratele mai mare). Com. G. D. — Din bg. *doda*, (arom. *dodă* în Vlahoclisura).

Dōdole (Bulgărisim) Paparudă. *Oi dodole, mili buje... vai dodole, vai dodole*. Com. T. P. cf. *dudulets*.

Dōi, dōuă num. Doi, două. *Dijos raș doș primatar* (jos erau doi neguțători), 9/71. *Tse si feaș estu om că dōuă dechichi al no-ari*, 18/65, 6/74, cf. 3/29. [Și: (Liumnița, Cupa) *duăi*, (feminin) *dou*, Articulat: (masc.) *doił*, *duăił*, (Țârnareca) *doił ă*. *Fratsił doił durmeau* 8/55, cf. 6/7, 4/6, 11/39. *Bun ama duăił frats mai mășcatsił*, 5/73, cf. 14/65, cf. 6/64, 7/68, etc. (fem.) *douli*, (*doiłi*). *Douli zești* (douăle degete), 17/9. *Douli or* (douăle dăți), 2/11. Ordinal: *doiłi*, (fem.) *douli*. *Doiłi-ver* = văr al doilea

Com. I. L. *La døyli zoli* = a doua zi, id. Compus: *andoi* = câțiva, unii (arom. *ndoï*). *Andoi si făle, andoi si plândze di fitșoril' lor* (unii se laudau, unii se plângeau...); *doisprâts, dousprâts* cf. 11/7. *Un picurar cu dousprâts di uoi; dquzqts, dquzâts*, cf. 11/7, 10/42. (Liumnița, Cupa), *duău-zots*, 17/73]. — Din lat. **doi* (= *dui*), arom. *doï*.

Dôjnitsă f. Oaie căreia i-a murit mielul. — Din bg. *dojnica*.

Dôisprats num. v. *doï*.

Dômeă f. N. de capră.

Dômn m. Dumnezeu. *Ân dômnului lucru* (în lucrul lui Dumnezeu), 13/60. *Di tuntsea 'ntsileasirăcăra... dômnui*, 19/56. *Bre doamni, cari mi li leă gâl'inili?* cf. 752, 2/56. [Și: *dômnui* m. (La vocativ și *domnuli*: *Dômnuli, dômnuli, nu-Ń dai beri un cumat di pœni*, 2/50). Derivat: *dumnese, -ească* adj. (numai în Țarnareca) = domnesc. *Casă dumnescă* (casă boierească), Com. V. J. — Din lat. *dômnus, -um*, (= *dominus*), arom. *domnu*.

Dôneă f. Nume de femeie. Com. S. H.

Dor a. v. *doari*.

²**Dor** vb. I. (Țarnareca și Huma). 1°. (Înțeles propriu) taiu lemne cu săcurea. *Si dusi si doară* (se duse să taie lemne), 21/55. *Ia un uom cuola doară* (uită un om acolo taie lemne), ib. || 2°. Cioplesc. *Lupătarl'i si duc lă durarea* (lopătarii se

duc să cioplească lemne). Com. V. J. || 3°. Fig. Dau în cineva, îi trag, îl bat. *Atsi cu lostu că-l dură* (și când i-a tras, i-a tras cu bâta), 15/69. [Derivate: *durări* f.; *durât, -ă* adj. (mai ales negativul) *nidurât, -ă* adj. = nelucrat, necioplit. *Lemn nidurat*, se zice despre un om necioplit, 55; *durătură* f. = tăiat, tăietură. *Dulatșcă di durătura* (bardă de tăiat), ALR. 6634; (Nânta), *dărtoări* (<lat. *dolatoria*) = secure m. mică. Com. H. I.] — Din lat. *dôlo, -are*.

Dorm vb. IV. Dorm. *Nu puteau s-doarmă*, 2/77. *Tuăts durmeau*, 4/77. *Durmira*, 15/39. *Dorňă, dorňă*, (dormi, dormi) 16/68. [In Țarnareca se conjugă, ca în arom., de asemenea și în Oșani; per f. s. se aude *durniș*, pe lângă *durmiș*. | Derivat: *durmiri* f. = dormire. Compuse: (cu pref.) *zădorm* (ză + dorm) vb. IV. = adorm, m'apucă somnul (după bg. *zaspavam*, cu același înțeles). *Șu zădurmiră* (și adormiră), 13/68. *Ca zădurmiră*, 10/31, cf. 19/14; *zădurmît, -ă* adj. = adormit. *Sam zădurmit*, 5/34; *nădorm* (nă + dorm) vb. IV = mă satur de somn, dorm bine (după bg. *naspavam*), *După tsi si nădurmi, si sculă* (după ce dormi bine, s'a sculat), Com. G. H. T.; *prudorm* (pru + dorm) vb. = îmi vine somn (cf. bg. *pri-s. prěspavam*). *Ca amno, amno, al' tsi prudurmi ăn drũm* (după ce

umblă, umblă, 1-apucă somnul), 12/51, *pridorm* (pri + dorm, de pe bg. *prěspivam*, cu același înțeles de) dorm din nou, adorm, după ce am mai dormit. *Si diștito și ară pridurmi* (se deșteaptă și din nou adormi), Com. I. L.]. — Din lat. *dormio*, -ire, (arom. *dormu*).

Dormă f. Creangă de lemn, lemn. *Dorma popăl'ă* = n. de loc. lângă Nânta, propriu zis « lemnul sau crucea popii », (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 16). — Din bg. *drăma*.

Dosta adv. Destul, cf. d u s t u r. *Dosta durmits* (destul dormirăți), 16/7. *Nu ra dosta* (nu era destul), cf. 12/58, 694, 749. — Din bg. *dosta*.

Dōu	} num. f. v. <i>doi</i> .
Dqu	
Dōuă	
Dquă	
Dōusprats	
Dquzāts	
Dquzqts	

Dōvnie m. Duhovnic. *Ca si dusi la dovnicu*, 2/57. *Dovnicu aī zisi*, 4/57. [Derivat: *duvės* vb. IV, (Cupa) = spovedesc. *Si dusi si duvească* (se duse să se spovedească), 1/57. — Din bg. *duhovnik*.

Drac m. Drac. *Tsista drăc* (acest drac), 10/79. *An tini ray tots dratsil'*, 6/14. *Au dratsl'ăi maică* (mama dracului), 7/67, cf. 4/3, 13/68, 177, 211, 216. [Derivate:

drăchitsă f. = drăcoaică; **drăcúts** m. = drăcușor; **drăcuriă** f., **drăelqe** a. = drăcie; **drăeurés** adj. = drăcesc]. Com. G. D. — Din lat. *draco*, (arom. *drac*).

Drăchitsă f.	} v. <i>drac</i> .
Drăelqe a.	
Drăcuriă m.	
Drăcúts m.	

Drag, -ă adj. (Numai în expresiunea) *di s. ca di dragă* = bine, plăcut. *Tse-i că di dragă*, 224. — Din bg. *drago*.

Drăgăseă N. loc în Barovița.

Drăgni N. loc. (Lugunța).

Drăjăuă f. v. *dărjauă*.

Drămoń m. Ciur cu găuri mai mari. [Derivate: **drămunisēs** vb. IV = trec prin ciur, cern; **drămunis't**, -ă adj. = cernut. *Āi tsirnut și drămunisit* (este cernut și trecut prin dărmon), 225. — Din gr. *δρομόν*.

Drămunisēs vb. IV.	} v. <i>drămoń</i> .
Drămunis't , -ă adj.	

Drăndzél (pl. -eali) Așchie (Huma). Com. T. P.

Drăngărēs vb. IV. (Despre căruță) hurduc. *Ni drăngărēști* (mă hurducă), ALR. 5639.

Drăpătš m. v. *drăpes*.

Drăpēs vb. IV. (refl.) Mă scarpin. *E, tșestă sēră tsi mi drăpēm mult*, 11/16. || Smulg. *Al' drăpes peinili ili pirduu* (îi smulg penele), ALR. 5695. Și: **drăpēs** vb. IV. [Derivat: **drăpătš** m. = om care se scarpină mereu, păduchios,

(fig.) care își bate joc de alții, 226]. — Din bg. *drapam*.

Drătlîu m. Om de nimic, om fricos, (etimologic) căcăcios. — Din mbg. *dărtlija*.

Drătsés adj. v. *drac*.

Dréană m. N. de persoană. *Nu mi litșeă... ănu lu Dreană grămox* (nu mi stătea bine în căsnicia lui Dreană), 11/IV.

Dreăpta f. (Mâna) dreaptă. *Unu di la dreapta și lăntu di la leava*, 18/56, cf. *dirept*.

Dreăzgă f. Pădure deasă. Com. G. D. — Din bg. *drězga*.

Drept adj. v. *dirept*.

Drin m. nume de plantă în Liumnița, corn. *Tsela yomu catsq si tsopă*: «*sadra cacă drin, sadra cacă drin*», 8/20. — Din bg. *drěn*.

Drîndupea adj. Se zice copiilor care se joacă alergând de colo până colo, după un joc de copii bulgăresc: *drân-dupka*.

Driptăti f. v. *dirept*.

Drisliv, -ă adj. *prun drisliv*, ALR. 6682, cf. *prun*.

Drîșteală f. v. *druşteală*.

Drob a. Ficat, 977, cf. 254. *La furniz al' deadi droburli*, 2/49, cf. 254, 977. *Drob alb* = plămân. Com. G. D. — Din bg. *drob*.

Drobică. N. loc. (Nânta).

Drogumân, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Drubac m. v. *drubes*.

²**Drubac** m. Loc spinos ALR. 6256; desiş, ib. 6362. *Antru ănu drubac*, ib. 6363.

Drubés vb. IV. Dumie, foc bucați. *Ca drubi dōy căldor*, 8/19, cf. 11/19, *Drubes leamni* = despic lemne. *Si drubes leamni*, 17/55. || bat, sting în băta. *Tăti să-n-mi tăltăscă... bebi să-n-mi drubească*, 3/I. [Derivate: *drubiri* f. = îmbucătățire; *drubît*, -ă adj. = dumiuit, *Drubit mănăncă*, 270; *drubitură* f. = făramitură, bucațică. *Minutuli drubitur di fronză*, B. 6; *drubac* m. = cel care dumiuit (?).] Compus: (cu pref.) *răzdrubés* (bg. *razdrobjavam*, mbg. *razdrobam*) vb. IV. = fac în bucațele mici. *Au flo turta... au răzdrubi*, 23/6, *zdrubés* vb. IV, (mbg. *zdrobam* cu același înțeles de) îmbucătățesc, fac bucațele, dumiuit. *Stoî să-ts zdrubes ună căldari di carni*, 10/19. — Din bg. *drobja*, (mbg. *drobam*).

Drubiri f. } v. *drubes*.
Drubît, -ă adj. }

Drufulăt, -ă adj. v. *durfulat*.

Drugă f. Drugă, ALR. 5851. — Din mbg. *druga*.

Drujdeal'ă f. Drojdie (numai în sensul când unele lucruri ținute laolaltă putrezesc sau se strică. Așa, bună oară, se zice) *Pitlidžănilî drujdeal'ă si facă, cu l'a tsqñ ănu torbă* (pătlașelele o să se facă drojdie, dacă le ții în traistă). Com. C. I. — Din bg. *droždje*.

Drum a. 1°. *Drum. Si dar ună bătşol'ă ȳa ăn drūm*, 2/56. *Ăn drūm bătū... pri tsela moşu*, 14/34, cf. 3/31, 3/13, *Tradzi drumu* = vezi-ţi de treabă, 228, cf. 8/77, 230. *Drumu-di-leasă* n. loc. (Lugunţa). *Drumu-di-mănăstir* id. ib.; *Drumu-di-Nonti* id. ib.; *Drumu-di-uma* id. (Baroviţa); *Drumu-di-viñur*, id. (Lugunţa); *Drumu-Domnului* (mumuşului) = calea laptelui; *Drumu-mari* n. de loc. (Lugunţa). *Drumu-turtse*, id. (Oşani). || 2°. (Cu înţeles local). In drum, pe drum. *Nu vizuş, bra milu, vrin ȳom cu vrină poarcă drūmu* (... cu vreo poarcă în drum). *Li vliţşay drūmu* (— le târau pe drum), 9/10. *Chinisiră drūmu* (porniră pe drum), 19/12. [Şi: (foarte des) *drūm* a. Derivat: *drumăe* a. = cărare, drum. *Luvatşu işo la drumac*, 7/21, cf. 11/49; *drumătōr* (în Liumniţa), *drumutōr* m. = călător, drumet]. — Din bg. *drum*.

Drūm a. }
Drumăe a. } v. *drum*.
Drumătōr m. }

Drumburēs vb. IV. Joc copilul mic hopa-hopă, ALR. 2659.

Drūmu-di-Urtie. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22). *Drumutōr* m. v. *drum*.

Druşteală f. Piuă, vâltoare, dâr-stă. (Intrebuinţată la Țarnareca), Com. I. T. [Şi: *drişteală* f.]. — Din paleosl. *drăstŭ*.

Druždōvnie m. Insectă mai mare

care iese după ce a plouat; este galbenă ca guşterul şi seamănă cu crocodilul. *Tsi eş ca vrin druždelnic* se zice despre unul care este îmbrăcat în haine vopsite în mai multe colori. Com. GH. T.

Du prefix. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 196).

Duăe (Numai în expresia). *Al' vini dyac* = i-a dat de hac, 238. — Este acelaş cu ²*ac* şi cu *dacor*. *hac*. Forma mgl. trebuie să vină din *de-hac*. Aceaşi expresie există şi în arom. *il' vini nduhak' e*.

Duăi num. v. *doj*.

Duân m. Şoim de munte.

Duárd vb. III. v. *ard*.

Duăuzots num. v. *doj*.

Dubără f. (Turcism) Înţelegere secretă, tragere pe sfoară. Com. I. L. — Din tc. *dubara*.

Dubeáu vb. II. v. *beay*.

Dubiēs, vb. IV. Dobândesc, câştig. *Un măgar ań dubiij* (un măgar dobândii), 8/60. — Din bg. *dobivam*.

Due vb. III. Duc (refl.) mă duc. *Cari si u poată dutsiri feata* (cine o va putea duce fata), 4/34. *Lisitsa... si dusi*, 4/13. *Aj să nă dutsim* ib. *S-ti duts*, 3/38, cf. 6/54. *Si dutse* (se ducea), 2/3. *Si dutsey* ca *oili*, 1/3. *Mi-am dus*, 16/18. *Nu si veşu dus*, 8/28. *Du-ti tu*, 10/3. *Duts-ti cu sândatati* (du-te cu sândatate), 15/69. *Ti pots dutsiri* (te poţi duce), 9/78. *Ti duseş* (eşti mort), 26/32. [Derivate: *dútsiri* f., *dus*, -ă adj.; *Compus*

(cu pref.): **pridúe** (pri + duc) vb. III. = mă duc cu gândul. *Nu tri-buiaști s-na pridulsim* ca..., B. 15.

| **Postv.**: **dúcă** f. *Nu ieș juns di ducă* (nu ești ajuns de pornit), 3/89. — Din lat. *dūco*, -*ere*, (arom. *duc*).

Due vb. III. Aduc. *Ats duc și cujoc și peșt* (îți aduc și cojoc și...), 3/30. *Tse duseș* (ce ai adus), 12/38. *Să duts* (să aduci), 2/22, 16/65. *Du-la* (adu-l), 2/20. — Din lat. *addūco*, -*ere*, (arom. *aduc*).

Dúcă f. v. *duc*.

Ducărqs vb. IV. Nemeresc, găsesc pe cineva în bune dispozițiuni. *Tse la ducărqi*, 233, (refl.) se întâmplă. *Acu si ducăraști să si iavească...* (dacă se nemerește să se ivească) B. 14. — Din bg. *dakarvam*.

Duchjan a. Prăvălie. *Un duchjan*, 1/16. [Și: *dughean*, 3/X. **Derivat**: *duchjandziia* subst. m. și adj. = prăvăliaș. *Antrq la un duchjandziia*, 13/18, cf. 3/16. — Din tc. *duk'k'an*.

Duchjandziia subst. adj. v. *duchjan*.

Duchimisés vb. IV. Observ. *Tsista zinghinu tucu la duchimisea* (bogatul acesta numai îl observa), 5/62. — Din gr. *δοξιάω*.

Ducqnt vb. I. v. *cont*.

Ducutare cuvânt neînțeleș dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Dud m. *Dud*. [Plur. *dusz*]. — Din tc. *dud*.

Dudăr vb. I.

Dudărări f.

Dudărát, -ă adj.

} v. *dar*.

Dudiés vb. IV. (In expresia) *añ tsi dudil* (mi s'a urît, mă plictisesc), 236. — Din bg. *do-děvamse*.

Duduléts m. *Paparudă*, (fig.) ud până la piele, 237. — Din bg. *do-dole*, cf. *dodole*.

Dufác vb. III. v. *fac*.

Dugheán a. v. *duchjan*.

Dúglă f. Nume de monedă veche, cf. *cară-groșă*, *tsăntsic* etc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 4). — Din bg. *dubla*, (arom. *dublone*).

Dúja N. de deal (Huma).

Dúitș N. de fântână (Oșani).

Dujdóvnie m. *Salamandră*. — Din bg. *dăzdovnik*.

Dulámă f. *Haină bărbătească*, *dulamă*. *Dulamă cu cultșats*, Com. I. L. — Din tc. *dolama*, (arom. *dulumič*).

Duláp a. *Dulap*, raft. — Din tc. *dolap*, (arom. *dulape*).

Dulátș m. *Tăietor de lemne*, explicat: *jomu tsi dgară leamnili an pădur* ALR. 3759, cf. *dor*.

Dulátșcă f. *Bardă*. *Dulatșcă di durătură* (bardă de tăiat lemne). ALR. 6634, cf. *dulatș*.

Dulázés vb. IV. v. *lăzes*.

Duleáti N. de fântână, (Lugunța).

Dulmădzôjă m. *Tâmplar*, ALR. 3760, cf. *dulatș*. — Din tc. *dogramagy*.

Dultseátsă f. v. *dultsi*.

Dúłtsi adj. Dulce. *Ūaspitsu nu si prușteată cu beari și cu măn-cari, ma cu dultsi sbor* (oaspele nu se primește numai cu mâncare și băutură, ci și cu un cuvânt dulce), 824. [Derivat: *dultsîmi*, *dúłtseátsă* f. = dulceată. *Mult vă-u vets dultsîmea*, 239. *dúłtsieăv*, -ă adj. = dulceag; *ndultsēs* vb. IV. = îndulcesc. *Si ndultsiră* = (fig.) se împrieteniră, 475; *ndultsîri* f., *ndultsît*, -ă adj. = îndulcit]. — Din lat. *dūlcis*, -e (arom. *dultse*).

Dúłtsieăv, -ă adj. } v. *dultsi*.

Dultsîmi f. }

Dúma m. Nume de persoană.

Dumăchin m. Gospodar, soț. *Bun dumăchin* = bun gospodar, 241. [Feminin: *dumăchineă* f. = gospodină, soție. *Voî si pi-sășes ună carti la dumăchincă* (vreau să scriu o scrisoare la nevastă...), 2/68]. — Din bg. *domakin*, -ka.

Dumăchineă f. v. *dumăchin*.

Dumán a. Fum. *Si feși mari duman*. (In text este dat greșit «druman»), 6/27. — Din tc. *duman*.

Dumănăne }

Dumăne } vb. v. *mănanc*.

Dumăne }

Dumănieă f. v. *duminică*.

Dumbrăvi N. loc. (Oșani), Com. D. P. — Din bg. *dōbrava*.

Dúmi v. *duminică*.

Dumînieă f. Dumineca. *Tseastă Duminică tsi vini s-nă dutsim la*

băsearcă (Dumineca asta ce vine o să ne ducem la biserică). [Și: (Țárnareca) *dumănieă* f., Com. V. J. Prescurtat: *dúmi* numele boului care se naște dumineca. ALR. 5541, cf. *luntși*, *martsosca*, *marta*, *mărtină*, *tină*, *mertși* și *ńertși*, *joică*, *venu*, *viza*, *džani*, *petsi*. Cu acest înțeles și *néseă* f. (din *dumineșcă*), id.]. — Din lat. (*dies*) *domînica*, (arom. *dumă-nică*).

Duml'artă vb. I. Doamne iartă. *Și tsel'a furil', cum vineu, și «duml'artă-la» zitșeu*. (și furii aceea, cum veneau, «Doamne iartă-l» ziceau), 30/18. — Din *doamni-l'artă*, (arom. *duml'artă*).

Dumnēs, -easeă adj. v. *domn*.

Dumnizēs, -easeă adj. Dumnezeesc. *Tsista-i lucru dumnizes*. Com. C. I. — Derivat din *dumnizō*.

Dumúz m. N. de persoană. *Tega cu Dumuzu merg mōnă di mōna*, 1/IX. — Din tc. *domuz* «porc».

Dumuzăre cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Dun vb. IV. Adun, strâng. *Dună-la pucrovu cup*, 21/43. *Si dună căti vrin irmilōc*, 29/40. *Au trimēsi... să dōnă ramur* (... să adune ramuri), 3/11, cf. 10/7, cf. 7/34. *Si dună zolile* (se scurtează zilele), 240. *Dun gălē* = port grije, mă îngrijesc. *Nu-ń dōnă gălē*, *Trațu*, 6/VII. *Nu dōnă gălē*, 24/4,

cf. 5/25. [Derivate: **dunări** f. = adunare, strângere; **dunăt**, -ă adj. *Ca di fur dunată-i*, 271; **dunătór** m. = strângător. Com. G. D. | **Compuse** (cu pref). **zădún** (ză + dun) vb. I. = adun, 15/34, cf. 934; **pridún** (pri + dun) vb. I. = adun, strâng, primesc pe cineva, găzduiesc (după bg. *pribiram*, din pri + bera adun, strâng). *Li priduno ȳoĭli dirept la tšair* (le strânse oile...), 29/39, cf. 5/35; **izdun**, **izdăn** (iz + dun) vb. I = strâng peste tot. *Al' li izdănără lucrili* (i-au strâns lucrurile), 5/24]. — Din lat. *adūno*, -are, (arom. *adun*).

Dună f. Lume. *Si-l' dats un cal cafcu no ari ân dună*, (cum nu se găsește în lume), 2/33, cf. 15/49, 242, 5/79. — Din tc. *dünja*, (arom. *duñaje*).

Dunări f. }
Dunăt, -ă agj. } v. *dun*.
Dunătór m. }

Dúpă prep. v. *dupu*.

Dupărqs vb. IV. (refl.) Mă razim, mă țin de ceva. *Dupără-ti di mini s-nu caz* (razămă-te de mine, să nu cazi), Com. C. I. [Și: **dăpărqs**, **putpărqs** (bg. *potpiram*) vb. IV. = razăm, proptesc]. — Din bg. *dopiram* cu același înțeles: « sich an etwas lehnen ». Este identic cu arom. *ndoapăr*.

Dúpeă f. (Bulgărisim, rar) *Nitu dupcă, nitu prizqrcă*, *88.

Duplătés vb. IV. }
Duplătíri f. } v. *plătés*.

Dupriminés vb. IV. v. *primines*.

Dúpu prep. După. *Ti dau dupu uşinets* (te dau după unul din comuna Oșani), 6/V. *Dupu un an*, 12/46, *Dupu tsină... ili printru tsină?* (după cină ori înainte de cină), 5/XI, cf. 3/69, 1/II, 6/V. [Și: **dúpă** prep. *După uneac timp*, (după puțin timp), 5/40; (Țarna-reca) **dăpă** prep. *Dăpă nouă aň argatsl'ă sfărșiră*, 4/65, cf. 16/64]. — Din lat. *de-post*, (arom. *după*).

Dură f. Epitet pentru mama vitregă. *Duro neagră, mi măncași*, 371. — Din lat. *durus*, -a, -um, cu înțelesul « aspru, nesimțitor, rău ».

Durări f. }
Durăt, -ă adj. } v. *dor*.
Durătúra f. }

Dúrea. N. de cal jugănit. *Durea nostru cafcu ra* (cum era și calul nostru). Com. C. I. [Și: **dúri**].

Durfulăt, -ă adj. Rotund, ALR. 3. [Și: **drufulăt**, -ă].

Dúri v. *durea*.

Durisés vb. IV. (refl.) Imi pun rumenele. *Mi durises*, ALR. 3356.

Duritúra f. v. *doari*.

Durmíri f. v. *dorm*.

Durmitéz vb. I. Moțăiu. *Nu durmitează, tucu scoal di ti culcă*. Com. C. I. [Derivat: **durmitizări** f. = moțăire, adormire; **durmitizăt**, -ă adj. = somnoros, ALR. 2308]. — Din lat. *dormito*, -are.

Durmitizări f. }
Durmitizăt, -ă } v. *durmitiez*.
Dus, -ă adj. v. *duc*.

Dúşă f. (bulgărisim) Suflet, ființă, Com. T. P. [La voc. *duşu* din *duşo*]. — Din bg. *duşă*.

Duşămè m. Duşumea. *Freacă duşămeau*, ALR. 3395. Cf. 3782. [Şi: *duşemè*, *duşumè* f. cf. B. 8; *duşumèu* f. *Duşumeu*, B. 10]. — Din tc. *duşume*.

Duşătăjës vb. IV. v. *şătăjës*.

Duscăp vb. ! v. *scap*.

Duscăpăt, -ă adj.

Duşee (pl. -*şeatsă*) a. Saltea de lână. *Atsi ca-n ştirnù duşeatsă*. — Din tc. *dušek*.

Duşemè m. v. *duşămè*.

Duşfârşqs vb. IV. v. *sfârşqs*.

Duşmán m. Duşman. *Fuzits duşmanî*, 7/87, cf. 8/87, 244. *Fuî tu, duşmanuli, că piriş* (fugi, duşmane, că ai pierit), 44/40. [Derivate: *duşmanlqe* (tc. *duşmanlyk*) a. = duşmănie. Com. G. D. *duşmăneăşti* adv. = duşmăneşte, cf. 592]. — Din tc. *duşman*.

Duşmăneăşti adv. } v. *duşman*.

Duşmanlqe a. }

Duşqd vb. II. v. *şod*.

Duşqs vb. IV. Adulmec, urmăresc mirosind. — Din bg. *duşă*.

Duspărg vb. III. v. *sparg*.

Duspún vb. v. *spun*.

Dustúr adv. v. *sătul*.

Duşumè m. v. *duşămè*.

Dutal' vb. I. } v. *tal'*.

Dutăl'ăt, -ă adj. }

Dutăltşqs vb. IV. v. *tăltşqs*.

Dutót, -ă pron. v. *tot*.

Dutrée vb. III. v. *trec*.

Dútsă f. (La jocul de copii): *cu dutsă* (în buşi, de-a pietricelele), ALR. 4340.

Dutsín vb. I. v. *tsin*.

Dútsiri f. v. *duc*.

Duvés vb. IV. v. *dovnic*.

Dúvi a. Rusalii, ALR. 621. Plur. *Duvili* (Înălțarea Domnului, Rusalii), ib. 2814. — Din bg. *duhovi* (dni).

Duvilés vb. Mi se urîște. *La tsel' la si duvili vichim* (acelora li s'a urît), 12/16. *Ună zyuč, ca-l' si duvili*, cf. 7, 12, 14/16. [Derivate: *duvilíri* f. = plictiseală; *duvilít*, -ă adj. = plictisit]. — Din bg. *dovaľjam*.

Duvilíri f.

Duvilít, -ă adj. } v. *duviles*.

Dvor (pl. *dvoră*), a. Curte. *Ān dvor săptă direc* (în curte sub stâlp), 3/66. — Din bg. *dvor*.

Dz

Dzăc vb. III. v. *zic*.

Dzărdzălin m. Zarzăr. ALR. 6071. — Din bg. *zardele* (tc.).

Dzôja f. Numele vacii născută Joi. Cf. *luja*, *mata*, *ñera*, *vida*, *soba*, ALR. 5542.

Dzrácă f. Rază. *Dzracă di soari*, ALR. 2426. — Din mbg. *zraka*.

Dzúcă f. Presimțire. *Lq dzucă că nu miruseaşti la bun* (presimți că se va întâmpla vreo nenorocire), 277.

Dzulúf m. Buclă de păr, cf. *tsăluf*, *tşămbul*, *zăluf*. — Din tc. *zülüf*.

Dzviŝcă (pl. -*k'i*), f. Mia de 2—3 ani, ALR. 1777.

E

E! interj. E! cf. 4/13, 11/16. [Ŝi: *ei!* interj., cf. 24/90].

²**E** pron. v. ²*ier*.

Ecsighisés vb. Tălmăcesc. — Din gr. *ἐξήγῶ*, (arom. *ecsig'isescu*).

Efendi m. (Turcism) Domn. — Din tc. *efendi*.

Eftin, -ă adj. Ieftin. [Ŝi: *ieftin*. Derivat: *eftinătăti* f. = eftinătate, Com. G. D.]. — Din gr. *ἐυθηνός*.

Eftinătăti f. v. *eftin*.

Êi! interj. v. *e*.

Ej m. Ariciu, cf. *ritș*. *Eju aî mult fricos* (ariciul este foarte fricos). [Ŝi: *ie* m. Derivate: *năiȝos* (din pref. *na* + *ej*, aceeași formațiune ca și fr. *hérisser* din «hericius») = mi se zbârlesc perii capului, mi se face părul măciucă. *Tse ŝa tsi năiȝoră peril'* (ce ți s'au zbârlit perii așa), Com. C. I.]. — Din bg. *ež*.

El vb. v. *ela*.

Éla vb. (Intrebuințat numai la imperativ). Vino, 5/37, cf. 12/25. *Ela-ts pri minti* (vino-ți în minți), 446. [Ŝi: *élă* vb., *el* vb. *Mămu, el să vez tșiŝta fiŝoril'*, 13/19, cf. 15/19. (In Liumnița și Cupa), *îela, îăla* 8/75, 4/74; *iel*, 11/39. Plur. *îelati, ilati*, 1/53]. — Din bg. *ela*, (gr. *ἐλα* imper. de la *ἐοχομαι*).

Élă f. Un fel de arbore de munte,

crește mai ales pe muntele Cojuc, Com. C. I. [Ŝi: *îelă* id.]. — Din bg. *ela*.

²**Elă** vb. v. *ela*.

Elășnitsa. N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Élbet (Turcism). De sigur, așa este. — Tc. *helbet*.

Éle conj. v. *elem*.

Élem conj. Inșă, dar. *Maî bun pâri și māl si no-aî, elem priîtili si aî* (mai bine parale și avere să nu ai, înșă prieteni să ai), 23/43. [Ŝi: *éle* conj.]. — Din bg. *ele* (s. *elem*).

Elêsnitsa. N. de fântână (Oșani).

Em conj. Ŝi. *Fatsa 'mpuvinită... em prugălbinită*, 1/VI. *Hem zahmet mari, hem hardž maî mult*, B. 3. *Em... em* = și... și... [Ŝi: *hem*]. — Din tc. *hem*, id.

Emín adv. Abia. [Ŝi: *emén*], cf. *id v a m, id v a î*. — Din tc. *emen*.

Éră conj. v. *iar*.

Erbutină f. v. *iarbă*.

Esáp v. *hesap*.

Éstu pron. v. *tsista*.

Éteă interj. Iată, uite. *Etcă-la un ŝom* (iată-l un om), 3/85, cf. 35/40, 5/69. *Etcă-la ară tsela ŝom*, 9/3, cf. 726. [Ŝi: (Țârna-reca) *étu* interj. *Etu mo ari tricută nouă*, 8/65]. — Din *etu*, (bg. *eto*) și *că*.

F

Fac vb. III. 1°. Fac. *Tsi fats cola*, 22/4. *Tse si fac*, 5/35. *Lară să spună tsi vę fat* (începură să

spună ce făcuse), cf. 18/7. *Cari l-ari fat tsista bun* (cine l-a făcut acest bine), 10/6. *Fac sub monă* (fur). *Fac ioc s. mi fac ioc* (dispar). *Ioc si ti fats di ȳa* (să pieri de aici), 4/35. *Fac crutsi* (mă închin). *Cot să fatsim crutsi*, 17/6. *Fac cap pristi cap* (mă dau peste cap), 5/71. *Añ tsi fatsi* = mi se pare, îmi închipui, 249, cf. 169. || 2°. (refl.) Devin, mă prefac. *Di iundi ray oi, si feşiră tşoftsi* (de unde erau oi, se făcură ciori), 14/25. *Si ti fats furnigă*, 4/39, cf. 4/24. || 3°. Nasc, făc. *Feasi doşi fitşor* (născ doui băieţi), 16/38. *Iapa feşi doşi monz*, 6/28, cf. 6/28. || 4°. Valorează, costă. *Na-ts pârili cot ȳts fac*, 8/2, cf. 303. || 5°. (refl.) Mă reped, mă asvârl. *Fitşoru si feasi pri ȳali*. (... se repezi asupra lor), 13/34. *Ca si feasi dupu ȳel', l'a muri tots* (când se repezi asupra lor, îi omorî pe toţi), 11/49. *Si feasi di cola* (plecă de acolo). *Fac iruşi* (năvălesc, dau năvală). *Ca feşiră iruşi diună-ȳară*, 17/4. *Mi fac nivizut* (dispar), cf. 8/34. *Fȳ-ti ȳncoă, ȳncolo*, (vino încoace, du-te încolo), 18/33. || Pun. *Fȳ-u pri ureacl'ă cȳtsȳua* (pune căciula într-o parte), 70. [Derivate: fȳtsirea f. 247, fȳt, -ă (fȳt, -ă) adj. = făcut. *Un dȳscal fȳt*, 25/31, cf. 22/79. | Compus (cu pref.): dufȳc şi dȳfȳc vb. III. (du, dȳ + fac) = isprăvesc de făcut; prifȳc vb. refl. (pri + fac) = mă prefac, *Si veă*

prifat; disfȳc (lat. *disfacio*, -ere) vb. III. (numai în Țârnareca) = desfac, deschid. *Disfȳ-u mo tu sinduchȳa* (deschide-o acuma tu lada), 27/68. || (refl.) Cobor, mă dau jos. *Si disfeasi din tser* (se coborî din cer), 4/33, cf. 9/71. *Mi disfac*, 21/69. *Na disfatsim* 18/69, cf. 4/17, 7/17, 2/30. *Si disfeasiră*, 9/71. *Disfȳ-ti di pri cal* (dă-te jos de pe cal), 7/57, cf. 21/40; rȳsfȳc (refl., vb. III. rȳs + fac) = mă împrăştiu, Com.T.P.]. — Din lat. *facio*, -ere, (arom. *fac*).

Fachir, -ă adj. Biet, sărman, sărac. *Fachiru di fitşor* (bietul băiat), 13/40. *Tşȳ fachiră di fȳtă*, 4/11, cf. 21/4, 6. [Şi: fȳchir, -ă adj.; fachir m. *Tsie si fac mo zisi fachiru*, 5/35; fieh'r a. (In expresia) *sam ȳn fichir* (stau pe gânduri, sunt trist). *Ampirȳtu ra ȳn fichir...* — *tşȳ ȳeş ȳn fichir*, 13/39, cf. 8/35. | Derivat: fachireă, fȳchireă f. = biată, sărmană, săracă. *Beata fachirca*, 13/38, cf. 10/51; fuearȳ adj. = sărac, cf. s i r u m ȳ. *Ra un ȳom mult fucarȳ* (plur. *fucarȳ*); fueȳrlȳc a. = sărăcie. *Tatȳ-su scȳpȳ di fucȳrlȳc* (scȳpȳ de sărăcie), 9/11]. — Din tc. *fakyr* şi (plur. acestuia) *fukara*.

Fachir m.

Fȳchir -ă adj.

Fachireă f.

Fȳchireă f.

v. *fachir*.

Fag m. *Fag. Nitsi un fag nu puteȳ si ardȳcȳ*, 14/16, cf. 16/9.

Fagu-di-crutsi n. loc (Oșani). *Fagulu-Tșuli* id., ib. [Derivat: *făgă* f. = frunze de fag; *făguleāti* m. = făguleț; *făguvină* f. = lemn de fag, 55.—Din lat. *fagus*, -um (arom. *fag*)].

Făgă f. }
Făguleāti m. } v. *fag*.
Făguvină f. }

Faidă f. (Turcism) Folos. (Numai în expresia) *no-ari faidă* (de geaba, în zadar, fără niciun folos). *Nu vu faidă* (nu avu folos), 22/79. || Dobândă la bani. Com. I. L. — Din tc. *fajde*.

Fălăgă f. Falangă. — Din bg. *falaga* (gr.).

Fălbă f. Laudă. *Fălbă multă și torbă dășartă* (laudă multă și traistă goală), ALR. 1551. — Din bg. *hfalba*.

Fălcă f. Falcă, Com. G. D. [Derivat: *făleós*, -ă adj.]. — Din lat. **falca*, -am, (arom. *falcă*).

Făleós, -ă adj. v. *falcă*.

Fălės vb. IV. (refl.) Mă fălesc, mă laud. *Li lə ca si fălească cu elli*, 15/28. *Făli-părda* m. (Huma) = fanfaron, 253. [Derivate: *făliri* f. = falire, fală; *fălît*, -ă adj. = fălit, lăudat; *fălîtör*, -oari adj. = lăudăros, 1/87. Compuse (cu pref.): *zăfălės* (ză + făles, de pe bg. *zahfaljam-se*, cu același înțeles de) = încep să mă laud, 1/37, 15/55; *prufălît*, -ă adj. = lăudat, renumit, Com. I. L.; *prifălės* (pri + făles) vb. IV. mă laud, mă umflu. Com. T. P. — Din bg. *hfalja*.

Făliri f. }
Fălît, -ă adj. } v. *făles*.
Fălîtör, -oari adj. }

Făltonă N. de fântână, (Oșani).

Fămeál f. v. *fămeal'* ă.

Fămeál'ă f. Copii. *Nu veà fămeal'* (nu avea copii), 1, 2/40. *Nu veà fămeal'ă* (nu avea copii), cf. 254. [Și: *fumeál'ă* 1/65; *fămeál* f.]. — Din lat. *familia*, -am, (arom. *fumeal'* ă).

Făndoe a. Bobărnac, ALR. 2052, cf. clondă.

Fănelă f. Flanelă. Com. T. P. — Din bg. *fanela*.

Făntăneáli f. v. *făntonă*.

Făntonă f. Fântână. *Feata ra și-zută lângă ună făntonă* (lângă o fântână). Com. T. P. [Derivat: *Făntăneáli* = n. loc. (Nânta). Com. H. I. *An Făntonă* id., ib.]. — Din lat. *fontana*, -am (arom. *făntîndă*).

Făr prep. v. *fără*.

Fără f. Neam. Com. GH. T. — Cuvântul există în toate limbile balcanice; arom. *fară*, alb. *farë*, bg. *fara*, gr. *φάρα*. Se crede că este un cuvânt germanic.

²*Fără* adv. v. *nafară*.

Fără prep. *Fără*. *Sa fără cur* (sunt fără fund), 3/54. [Și: *făr*, for]. — Din lat. *fōrās*, (arom. *fără*).

Fărăș a. v. *frașă*.

Fărcărės vb. IV. Strănut (despre cal) *Calu fărcăreaști cu norli con vini lupu*, ALR. 2050. — Din bg. *hărkam*.

Fărie vb. I. 1°. Potcovesc, ALR. 5508. *Si dusi la clintșar ca s-la*

farică calu (se duse la potcovar, ca să potcovească calul), 4/50. || 2°. Inchid ceva, încuiu. *Ia antră ănuntru [sinduchi] si videm pots si la dișl'iz... iel antrō, ara Jeji la fărīcō capācu* (...el intră, iar Jegi închise capacul), 23/55. [Derivate: fărīcāt, -ă adj. = potcovit, încuiat, închis; *Ponză fărīcată cu patru cārfi* (pânză bătută cu cuie...), B. 8; fărīcătūră f. = potcovire]. — Din lat. *fabrīco*, -are.

Fărīcāt, -ă adj. } v. *faric*.

Fărīcătūră f. }

Fărīnă f. Făină. *Perl'i să li burveș cu fărīnă* (perii să-i amesteci cu făină), 5/28. *Si matsină fărīnă*, cf. 255. [Derivat: fărīnāt, -ă adj. = făinos, care se fărămitează ca făina. *Mer fărīnat* cf. *mer*; fărīnār m. = vânzător de făină]. — Din lat. *farīna*, -am, (arom. *fărīnă*).

Fărīnār m. } v. *fărīnă*.

Fărīnāt, -ă adj. }

Fărīja f. Guler. *Fărīja n-u zătrimura* di el (mă îngrozii), 979.

Fărtāt m. Fărtat, prieten. *Scutets-vă, fărtati*, 9/66. *Ei, fărtati*, 16/69, cf. 256. [Derivate: fărtăteă f. = soră de cruce, ALR. 2628; fărtătșūc m. (dim.); fărtătłqe a., fărtătșıl'ă f. = prietenie strânsă, camaraderie Com. G. D.]. — Derivat din *frate*, (arom. *fărtat*).

Fărtăteă f.

Fărtătłqe a.

Fărtătșıl'ă f.

Fărtătșūc m.

} v. *fărtat*.

Fărti (Oșani). Cuvânt cu care cumnatele cheamă copiii cumnaților și chiar rudele lor, care nu sunt în vârstă. *Fărti Risti, zăel si-ts spun un lucru*. Com. C. I. — Din *fărtate*?

Fărtșqs vb. IV. v. *frătșos*.

Fășă f. Fașe (rar) Fășie. *Toi să-ts scot ună fășă din gorb* (stai să-ți scot o fașie din spinare), 27/6. [Derivat: fășitșeă f. (dim.); fășinitsă f. = fașie. *Fășinitsă di pimint*, ALR. 5067]. — Din lat. *fascia*, -am, arom. *fașe*.

Fășinitsă f. }

Fășitșeă f. } v. *fașă*.

Fășnitsur N. loc. (Nânta).

Făsul' a. (Țarnareca) Fasole. Com. V. J. — Din mbg. *fasulj*, (arom. *făsul'*).

Fat, -ă adj. v. *fac*.

Fătsă (pl. *fotsur*), f. Față, obraz. *Ai nigrî fatsa*, 486. *Turlii turlii di fotsur scuteă di rușoni*, (făcea fețe fețe de rușine). Derivat: fătsitșeă f. (dim.). — Din lat. *facia*, -am, (arom. *față*).

Fătsiri f. v. *fac*.

Fătsitșeă f. v. *față*.

Feămin, -ă adj. De sexul femeesc. *Iapa feamini-l' rudi*, se zice când cuiva nu i-a reușit ceva. [Și: fîămin, -ă, ALR. 495; fîemine în năl' fîemine, ib. 1774.] — Din lat. **fēmīnus*, -a, -um, (arom. *θeamin*).

Feărică f. Feregă, ferică. *La turî ăn fearică*, 9/89. — Din lat. *filix*, -licem, (arom. *fearică*).

Feătă f. Fată. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII, cf. 3/38. *Glasu featăl'ă*, 15/73. *Taiſa a featil'ei*, 26/64, cf. 12/77, 15/73. *Featăl'ă* n. loc (Oşani). [Şi: *feţă* f. 4, 1/11, 14/9, 20/4. Gen.-Dat. *featăl'ă*, (numai în Țarnareca) *featil'ei*. Voc. *feată*, (foarte des) *featu*. Diminutiv: *fi-ti'că*, *fițișcă*, *feat-șcă* f. Com. G. D. Aug m. *fițișoreă* ALR. 2641; *fițoănă* f. = fetișcană. *Și din pră-tucălă ișo ună fițoănă*, 16/85]. — Din lat. *fēta*,-am, (arom. *feată*).

Feătăl'ă }
Featitșcă f. } v. *feată*.

Fes a. Fes. *Și tsel'a... lară fesu din cap*, 35/18, cf. 5/41. — Din tc. *fes*, (arom. *fese*).

Fet vb. I. Făt. *Al'-tsi fitară moaștili* (i-au fătat catării), 358. [Derivate: *fitări* f. = fătare; *fităt*, -ă = fătat; *fitătoără* f. = fătătoare. Compus (cu pref.): *răsfet*, (răs + fet) = încep să făt, mă pun să făt. *Al' si răsfitară uoili* (oile începură să-i fete), Com. I. L. *răsfitari* f. = fătare din nou]. — Din lat. *fēto*,-are, (arom. *afet*).

Fiamin, -ă adj. v. *feamin*.

Fiehr a. v. *fachir*.

Fidân m. Ramură nouă (de obicei) dreaptă, ieșită din tulpina unui arbore, vlăstar. || (Fig.) Tânăr frumos și robust. *Ca si-ſ leay... Gona, mamu, fidan di Trindafil*, 3/V. — Din tc. *fidan*, (arom. *fidane*).

Fildiș m. Dinte sau os de elefant, fildeș. — Din tc. *fildiși*, (cf. *dișparasi*).

Fil'ân pron. v. *filean*.

Filea f. N. de persoană. *Filea di lu Vinea*, 5/XIII.

Fileân pron. (Turcism). Cutare. *Ân filen loc ari ună feţă* (în cutare loc este o fată), 5/85, cf. 33/40, 12/46, 2/45. [Şi: (Țarnareca), *fil'ân* pron. 12/66, cf. 13/90, (Lugunța) *filen* pron. 13/7]. — Din tc. *filan*.

Filen pron. v. *filean*.

File f. Felie. *Tăl' o ună filie, vreă si-u lăpnească* (tăie o felie, vroia să o îmbuce), 23/40. [Şi: *filijă* f.]. — Din gr. *φελί*, (arom. *filie*).

Fillă f. v. *filie*.

Firés vb. IV. (refl.) Mă feresc. *Si fireaști ca dracu di tămoănă*, 770.

Fișec m. Glonț, cartuș, 263. — Din tc. *fișec*.

Fitări f.

Fităt, -ă adj. } v. *fet*.

Fitătoări adj. }

Fitică

Fititșcă

Fitișoreă

Fitoănă

f. v. *feată*.

Fitșor m. Prunc. Copil (de sex bărbătesc). *Fitșoru lo să sugă di la capră*, 5/23, cf. 5/23. *Fitșoril' i ſă-l măncai* (îmi mâncai copiii), 18/68. || Băiat. *Fitșorlu... lășă chiap-tinili* (băiatul lășă pieptenele), 7/64, cf. 13/19. *Fachiru di fitșor*, 13/40.

cf. 3/63. *Mi anvirin, fitșoruli meș.*
[Și: (Liumnița, Cupa), *fitșuăr*
m. 8, 16/73, 15/77. Plur. art.
fitșoril', fitșorl'i, (Țarnareca) *fi-*
tșorl'ă, 8/64. Derivat: *fi-*
tșurés adj. = de copil; *fitșureámi*
f. (cu înțeles colectiv). Dimi-
nutive: *fitșurie*, *fitșurél*, *fitșor-*
lăe m. Com. G. D.]. — Din lat.
**fētiolus*, -um, (arom. *fičor*).

Fitșuăr m.

Fitșureámi f.

Fitșurél m.

Fitșurés adj.

Fitșurie m.

Fitșurlăe m.

v. *fitșor*.

Fiș m. (La argintărie). Numele
unui instrument. Com. I. L.

Flămândeátsă f. v. *flămund*.

Flămund, -ă adj. Flămând. *Lupu*
... cum ra *flămund*, 6/36. *Uoili*
flămândi, 15/6, cf. 2/76. [Deri-
vate: *flămundeátsă*, *flămândeátsă*
f. = foame, *Mor di flămândeatsă*,
B. 5; *flumundós*, -oasă = flămând
Com. G. D.; *flămunzes* vb. IV. =
flămânzesc]. — Din lat. **flamma-*
bundus, -a, -um.

Flămundeátsă f. v.

Flămundós, -oasă adj.

Flămunzes vb. IV.

flămund.

Flindžan a. Ceașcă (de cafea)
Puneay... un flindžan cu șirbēt,
9/39. — Din tc. *filğan*, (arom.
filgane).

Floári f. Floare. [Derivat:
floritșcă f. (dim.)]. — Din lat.
flos, -orem, (arom. *floare*, rar).

Floe m. Floer. Din lat. *flōccus*,
-um, arom. *floc*.

Flórecă f. (Țarnareca), Fluer, cf.
friel, *sfriel*, *sfruiăli*. Un
fitșor veă ună florcă (un băiat
avea un fluier), 1/66.

Floritșcă f. v. *floari*.

Flótuc m. Clăbuc. Un *flotuc ăn*
ocl'i, 9/38. — Derivat din *floc*

Flurină f. v. *furlină*.

Foáli (pl. *fol'* și *fol'ur*), a. 1°.
Burduf. Na *folili*, 12/16. Am un
foali plin de albi mățscats, *25. ||
2°. (La fierărie). Foale de suflat
focul. || 3°. Burtă, pânțec. *Picat că*
ti purto ăn foali (păcat că te purtă
în pânțec), 537, cf. *40. Um-
pl'ară treț fol' di apă, 14/66, cf.
8/17. [Derivate: *fulinicăf*, *ful-*
nicăf, -vă adj. = burțos, cu burta
mare, (cf. *trăbușonli* f). ALR.
2214]. — Din lat. *fōllis*, -em (arom.
foale).

Foără adv. *nafară*.

Foărfică f. v. *foarfits*.

Foărfits f. plur. Foarfeci. Ca
din *foarfits* (ca din cutie scos),
255, cf. 50, 56, 265. [Și: *foărfică*
f. = urechelniță, cf. *jegavitsă*.
Com. C. I. La plur. art. și *foarfiteli*,
ALR. 3023]. — Din lat. *fōrfex*,
-icem, (arom. *foartică*).

Foc a. Foc. *Pusiră căldare pri*
foc, 19/6, cf. *26. *Daș foc* (da
foc, aprind). *Să-i daș foc*, 16/4, cf.
9/6. | (Fig.). Dor, durere sufle-
tească. [Și: (Liumnița) *fuăe* a.
Fuăc, *fuăc*, *țela s-u ardș bălția*,

4/75. Diminutiv: foetšie a.] — Din lat. *focus*, -um, (arom. *foc*).

Foetšie v. *foc*.

For prep. v. *fără*.

Fórtumă f. Funie, frânghie. *Tsela ve dou fortumi*, 9/7. [Și: (Liumnița) fuărtămă 3, 6/73. Derivat: (Țárnareca), furtumăr m. = vânzător de funii. Com. V. J.]. — Din bg. *fortoma*.

Frăcnés vb. IV. Lovesc. *Mi frăcniș* (mă lovii de o piatră), ALR. 4201. — Din mbg. *fărkam*, (aor. *fărknah*).

Frădél m. Sfredel. Com. C. I. — Din bg. *sfredel*.

Frágă f. Fragă. (păstrat numai în n. loc. la Nânta) *Frajil'* (la fragi). — Din lat. *fraga*, -am, (arom. *afrandzi*).

Frăng vb. v. *frong*.

Fraŋgă f. Napoleon în aur. *Lară ună frangă*, 5/93. *Să li mîrim franghili* (să măsurăm napoleonii). — Din bg. *franga*.

Frăngătúra f. } v. *frong*.

Frănt, -ă adj. }

Frăntsés, -ească adj. v. *frenc*.

Frășă f. (Țárnareca) Făraș. Com. V. J. [Și: fărăș a.]. — Din tc. *faraș* (arom. *fărașe*).

Frășcă f. Nuia subțire, de mânat vitele. [Și: freășcă f. Com. T. P.]. Cf. *frășnes*.

Frásim m. v. *frasin*.

Frásin m. Frasin. [Și: (în Liumnița) *frasim* m. ALR. 1915; *ghiar-mi-di-frasin* m. cf. *ghiar-mi*]. —

Din lat. *fraxinus*, -um, (arom. *frapsin*).

Frășnés vb. IV. Lovesc cu ceva subțire (biciu, nuia etc.). — Din *frăș* onomatopee.

Frāti m. Frate. *A! frāti, șoz ya si-ts spun*, 9/73, cf. 11/3, 10/33, 2/55, 2/85, etc. [Diminutive: frătšúe, frătšútš m. Com. G. D. | Derivate: frătšés adj. = frățesc; frătseăști adv. = frățeste]. — Din lat. *frater*, -trem, (arom. *frate*).

Frătseăști adv. } v. *frati*.

Frătšés adj. }

Frătšqs vb. IV. v. *futšqs*.

Frătšúe } m. v. *frati*.

Frătšútš }

Fréașă f. v. *frășcă*.

Free vb. I. Frec. *Mi frico că ram loș* (mă frecă pe trup, căci eram răcit). Com. G. D. [Derivate: fricări f. = frecare; frieât, -ă adj. = frecat]. — Din lat. *frico*, -are, (arom. *frec*).

Frene m. Francez, occidental. Com. G. D. [Derivate: (Țárnareca) fringhítsă, ALR. 2908 și ca n. de loc. (Huma), frenzese, -ească adj., frenzeăști adv. = franțuzește. *Lușutița zisă frenzeăști*, B. 8, cf. 7; fringhíjă f. = sifilis, ALR.]. — Din tc. *frenk*.

Frică f. Frică. *Di frica tse-u trasi si anlușo*, 27/41, cf. 266. [Derivate: frieós, -oasă adj. (fricos), 879, nríchéz vb. I. refl. (rar, numai în Liumnița) = mă înfri-coșez, mă speriu. *Iel tumtșiș* si

ñfrichizq, 6/77; (mai des) *añfric* vb. I. (refl.) = mă speriu, mi-e frică. *Mi añfricaî di un lup*. Com. T. P. — Din gr. *φρίκη*, (arom. *frică*).

Frenzeăști adv. } v. *frenc*.

Frenzése, -easă } v. *frenc*.

Fricós, -oasă adj. v. *frică*.

Friél a. v. *sfriel*.

Frig a. *Frig*. *Si feasi noaptea și, dintru că ra frig, nu puteau* (se făcu noaptea și fiindcă era frig...), 2/77. [Derivate: *frigur* f. (pl. cu întrebuințare sing.). *Că mi cătsq... ună frigur* (când m'au prins niște friguri), 28/32. || Insectă care vindecă frigurile, *striga*. Com. T. P.; *frigúrea* m. = gerilă, cf. *rătsimintu*. *Io sam frigurea* (eu sunt gerilă), cf. 3/37; *frigurós*, -ă adj. ALR. 2446. *Compus* (cu pref.): *prifrig* (pri + frig); = frig mult; *zăfrig* (ză + frig) = început de frig, puțin, frig. *Tsea seară fost-au zăfrig*, 1/60; *mi-añfrigură* vb. I. = mă apucă frigurile; *añfrigurát*, -ă adj. = care are friguri]. — Din lat. *frīgus*, (arom. *frig*, rar).

²*Frig* vb. III. *Frig*. *Picurăru la frisi* (îl fripse), 4/32. *Ma curun si mi frits* (să mă frigi), 20/68. [Derivate: *fríziri* f. = frigere; *fris*, -ă adj. = fript; *Purtsel fris* (purcel fript), 612. *Găl'ină frisă*, 27, cf. 261; *frisitúra* ALR. 30/45 = friptură]. — Din lat. *frīgo*, -gēre. (arom. *frig*).

Frigur f. } v. *frig*.
Frigúrea m. }

Frimint vb. I. Amestec făină cu apă, spre a prepara aluatul; frământ, prepar pâine. Com. G. D. [Derivate: *frimintări* f. = prepararea pâinii, aluatului; *frimintát*, -ă adj. = frământat, preparat, făcut; *frimintătúra* f. = frământătură]. — Din lat. *fragmento*, -are, (arom. *frimintu*).

Frimintări f.

Frimintát, -ă adj. } v. *frimint*.

Frimintătúra f.

Fringhíia f. } v. *frenc*.

Fringhítsă f. }

Fris, -ă adj. v. ²*frig*.

Fríșeă f. Nuea. [Și: *vir-dzeauă*, ALR. 972].

Frisitúra f. v. ²*frig*.

Fron a. *Frâu*. Com. G. D. — Din lat. *frēnum*, (arom. *fřnu*).

Frong vb. III. *Frâng*, sparg. *Să nu-ń la fronzi ninelu* (să nu-mi rupi inelul), 1/I. *S-mănc buău si-ń frong dińtsil*, 7/75. [Și: (Țăr-nareca și Huma) *frăng* vb. III. *Ca si frănsi ună veică*, 23/69. | Derivate: *fronziri* f. = frângere, spargere; *front*, -ă adj. = frânt, spart. *Fronti pitșorli*, 16/8, cf. 1/20; *frănt*, -ă adj. *Tsăl cu frănti pitșoarili*, 22/60; *frăngătúra*, *frăntătúra* f. = frântură, spărtură. Com. G. D. *Compus* (cu pref.): *prifrong* (după bg. *prěkăršvam*) vb. III. = înduplec, rup în bătai. *La prifronsi făchiru di măgar* (îl rupse în bătai pe bietul măgar); *răsfrong* (răs

+ frong) vb. III. = rup în bucăți. Com. I. L.]. — Din lat. *frango*, -ere, (arom. *frîngu*).

Front, -ă adj. } v. *frong*.
Fronziri f. }

Frugl'itsă f. v. *furcă*.

Frulină f. v. *furlină*.

Frunti f. Frunte. *Iel al' tšucni cu tseli meri an frunti*, 18/19. *Ancă cu fruntea paști*, 270, cf. 321. [D i m i n u t i v: fruntitșcă f.]. — Din lat. *frons*, -ontem, (arom. *frînte*).

Frúnză f. Frunză. *Frunză di nucă*, 14/5. | Foaie. *Pisăia an frunză di smăreacă* (scrie pe foaie de juneapăn), 706. [D e r i v a t e: frunzitșcă (dim.), frunzqs vb. IV. (9/57), însă mai des: anfrunzqs vb. IV. = înfrunzesc (lat. **infrondere* (= frondere). *Au flară* [vitsa] *anfrunzotă* (găsiră vița înfrunzită), 9/56, cf. 4/57; anfrunzqri f. = înfrunzire; anfrunzot, -ă adj. = înfrunzit]. — Din lat. *frōndia*, -am (= frons, -ndem), (arom. *frundză*).

Frunzqs vb. IV. v. *frunză*.

Ftări pron. v. *tari*.

Fuăc a. v. *foc*.

Fuărtămă f. v. *fortună*.

Fueară adj. } v. *fachir*.
Fucărlqc a. }

Fudul, -ă adj. Fudul. Com. G. D. — Din tc. *fodul*.

Fufuteaști vb. IV. (despre foc, întreb. numai la pers. a treia) Țașie. Com. G. D. — Onomatopee.

Fug vb. IV. Fug, plec. *Și... fuzi singură căsă plângondura* (și plecă... acasă plângând), 14/1. *Că-tse si fugă și con fuzę... zitse*, 6/20. *Ama iel aș fuzit-au*, 19/55, cf. 6/47, 8/65, 3/84. [Ind. pres. *fug*, *fuz*, 6/47, *fuzi* etc. Imper. *fuș*. *Fuș tu, dușmanuli, că piriș*, 44/40. *Stoș tșitșu, nu fuș*, 25/41. *Fuș di șa* (fugi de aici), 12/58, cf. 4/3, 7/35, 9/35, 11/44, 5/74. D e r i v a t e: fúgă f. (<*fúga*) = fugă, 38/40; fúziri f.; fuzít, -ă adj. = fugit. *Con vizú calu lât, Ţeji fuzit*, 19/55]. — Din lat. *fugio*, -ire, (arom. *fug*).

Fúgă f. } v. *fug*.
Fúj vb. IV. }

Fulinéac } v. *foali*.
Fulnéac adj. }

Ful'ór a. (pl. *ful'oară*). Fuior. Com. C. I. — Din lat. **fölliolus*, -um, (arom. *ful'or*).

Fum a. Fum. — Din lat. *fūmus*, -um, (arom. *fum*).

²Fum vb. I. Fumez, fumeș. Com. G. D. [D e r i v a t e: fumári f. = fumat; fumát, -ă adj. = afumat; fumátură f. = fumeșătură]. — Din lat. *fūmo*, -are, (arom. *afum*).

Fumári f. } v. ²*fum*.
Fumát a. }
Fumátură }

Fumeál'ă f. v. *fămeal'ă*.

Fuňă f. } v. *funi*.
Fuňár m. }

Fund a. 1°. Fund, cf. *c u r*. || Locuință pentru vite în fundul

curții, sinon. cu *așer*. Com. G. D. [Derivat: fundue m. (Huma), fig. = mîncău, mîncăcios. *Tse funduc mari*, 980; Compus (cu pref.): disfund (dis+fund) vb. I. = desfund, destup]. — Din lat. *fündus*, -um, (arom. *afundu*).

Fûni f. Fune. *Strinzi funea, dună leamni* (= liubenița), *46, cf. 370, cf. 14/16. [Și: fûnă f. *Fuñli di la măgar*, 19/41, cf. 18/55. | Derivat: fuñâr m. = vânzător de funii; funitșeă (dim.).] — Din lat. *fûnis*, -em, (arom. *funē*).

Fur m. Fur, hoț. *Tsel'a furiș ca uzoră șa... fuziră* (hoții aceia când auziră...), 32/18, cf. 814. [Derivate: furil'ă f. = hoție; carul mare (constelațiune); furlqe a. = ocupația, meseria hoțului, hoție *Io nu pot să fac furlqe* (nu pot să fac hoții, tâlhării), 34/18]. — Din lat. *fūr*, -em, (arom. *fur*).

²**Fur** vb. I. Fur. *Aș să na dutsim să furqm*, 13/7. [Derivate: furări f. = hoție. *Io s-mi duc la furarea*, 2/89; furát, -ă adj., furt a. (pl. *furtur*) = furt, hoție. Com. G. D.; furătúra f. = furt]. — Din lat. *fūro*, -are, (arom. *fur*).

Furări f.

Furát, -ă adj. } v. ²*fur*.

Furătúra f.

Fúreă f. Furcă. [Derivate: furehítșeă f. = furcă mică; fureu-litsă f. (Țârnareca) = furculiță; (încolo bunelă); furgl'itsă, fru-

gl'itsă f., = steag făcut dintr'un băț de trestie, având legat la extremitatea de sus o batistă roșie. În vârful steagului se află un buchet de flori, iar deasupra buchetului o cruce. (Cf. Capidan, *Megleno-românii*, I, 45); furgl'itsăr m. = băiatul care poartă «furgl'itsa», ib.]. — Din lat. *fūrca*, -am, (arom. *furcă*).

Furehítșeă } f. v. *furcă*.

Fureulitsă }

Furémă v. *furisit*.

Furgl'itsă f. } v. *furcă*

Furgl'itsăr m. }

Furéseă N. de râu (Cupa).

Furil'ă f. v. *fur*.

Furisit m. v. *furisit*, -ă.

Furisit, -ă adj. Afurisit. *Nu-ń-la voi Piti furisitu* (nu-l vreau pe Piti afurisitul), 11/VII. [Și: furisit m. *Aș măritaș furisitul*, 424. Derivat: furémă f. = afurisenie]. — Din gr. ἀφορίζω, (aor. ἀφορίσα), (arom. *afurisit*).

Furlină f. 1°. Aur. *Al' fesi un căfex di furlină* (îi făcu o colivie de aur), 6/49. *Dără ună cloatșcă cu 12 di pul' di flurină*, 15/65, cf. 272. || 2°. P. ext. Monedă de aur. *Si cadă furlină*, 11/48. *Cătsușu lu fitșoru mic așărată cu furlin*, 3/35, cf. 6/11. [Plur. *furlin*. Și: frulină, flurină f.]. — Probabil din bg. *florin*, după cum arom. *flurie* din gr. φλοῦρι, și toate din fr. *florin* s. ital. *fiorino*, (<*florinus*). G. Meyer, Ngr. St. IV. 97.

Furlineă (pl. *-linchi*) Ban de aur (derivat din *furlină*), cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41.

Furlqe a. v. *fur*.

Furnă f. Cuptor. *La flară* [fi-tșoru] *ân furnă*, 18/56. *Au arsiră fūrna*, 23/3. [Derivat: **furnófeă** adj. (numai în expresia) *lopătă furnofcă* = lopată ce se întrebuințează la cuptor. Com. G. D.; **furnădžojă** m. = brutar Com. P. M.] — Din bg. *furna* (arom. *furnu*, lat.)

Furnădžojă m. v. *furnă*.

Furnică f. v. *furnigă*.

Furnigă f. Furnică. *Vizû ună furnigă* (văzu o furnică), 1/39. *Furniz si tsirtaș pri ună ŋicură di pōni*, 14/51, cf. 22/51, 13/4. *Furnigă roși*, se mai numește *atu moscăiă*, ALR. 6559. [Și: (Țăr-nareca) **furnică** f. Derivat: **furnigăr** (<lat. **formicarium*) = furnicar, Com. G. D.; **furnigós**, -ă adj. = furnicos; **furniehítsă** (dim.)]. — Din lat. *formica*, -am, (arom. *furnigă*).

Furnigăr m. v. *furnică*.

Furnigós, -ă adj. } v. *furnigă*.

Furnighítsă f. }

Furnófeă adj. v. *furnă*.

Furt a. v. *fur*.

Furtsă f. Perie, ALR. 3929. [Derivat: **furtsués** vb. IV. = periu, ib. 4653]. — Din mbg. *furča*, (arom. *firčă*).

Furtsués vb. IV. v. *furtsă*.

Furtumăr m. v. *fortună*.

Furtună f. Furtună. Com. G. D. [Derivat: **furtunós**, -ă]. —

Din lat. *fortuna*, (arom. *furtună*).

Furtunós -ă adj. v. *furtună*.

Fus a. Fus. ALR. 5851. *Flară fusu lu mamă-sa* (găsiră fusul mamei sale), 7/71. *Un pimint acupirit cu fusi* (= capu) *14. || (La moară) fusul de fier al prisnelului. Com. G. D. **fusu-babal'ă** f. = un fel de insectă; nume de plantă. Com. S. H. Derivate: **fusăr** m. = fusar; **fustšie**, **fustšúe** (dim.). — Din lat. *fusus*, -um, (arom. *fus*).

Fusăr m. v. *fus*.

Fúseă f. Fustă, ALR. 3318. *Gura di la fuscă* (deschizătura dela fustă), ib. 3319.

Fușt m. plur. 1. (la războiu) Bețele vârâte între firele natrei: **fuștei**, **joarde**, ALR. 5935, cf. *război*. || 2. Cârlice de împletit ciorapii, id. [Și: **fúști**]. — Din lat. *fustis*, -em, (arom. *fuști*).

Fustán a. 1. Rochie. *Să-ŋ dară ... fustan di mătasi* (o să-mi facă rochie de mătase). || 2. Haină bărbătească. *Si fesiră doș cupilaș ân fustani*, 17/29. *Tsela uminetsu mila, cu fustanu mari*, 5/V. [Și: **fustáni** f. numele unei flori miro-sitoare. Com. C. I. — Din tc. *fustan*, (arom. *fustane*).

Fustáni f. v. *fustan*.

Fúștani m. N. unui sat bulg. din apropierea Nantei.

Fúști (pl.) v. *fușt*.

Fuștșie } m. v. *fus*.
Fuștșue }

Fut vb. III. Fut. *Bra fută-l' maica*, 12/16, cf. 8/13, 6/71, 4/71.
[Derivat: *futătș m.*] — Din lat. *fūto*, -ere, (arom. *fut*).

Futătș m. v. *fut*.

Fușșq vb. IV. Sforăiu. *Cătsq si futșască* (incepu să sforăie), 7/48.

[Și: *frătșqș, fărșqș vb. IV. Tse șa frătșqș la durmirea?* (ce sforăi așa când dormi), Com. C. I. — Din bg. *fuča*, (pentru *hvuča*).

Fuzeāti N. de loc. (Oșani).

Fuiziri f.

Fuzit, -ă adj. } v. *fug*.

G

Gabánitsă f. Un fel de plăcintă făcută din mai multe foi. *Si dară ună gabanitsă șu ună pugatșă*. — Din mbg. *gubanica*, (din *guba* « foi de plăcintă »).

Gad m. Corp străin, viețuitoare, insectă (mai mult în expresia). *Cot gadu ăñ uocl'u* (cât paiul în ochi, adică de loc). [Derivat: (nă)gădēs vb. (refl., în expresia) *mi(nă)gădes ăñ uocl'u* = îmi intră ceva (un paiu în ochi), cf. bg. *gadja*. Compus (cu pref.): *ză-găd* (*ză* + *gad*) a. = piedecă, ceva care dă de lucru, de furcă, care împiedecă pe loc. *Păcrovu și cu permitsa al' dădeay zăgad, di nu putea si-l jungă* (... îl împiedecau și nu putea să-l ajungă), 12/69. — Din bg. *gad*.

Gădēs vb. IV. v. *gad*.

Gădītșe vb. Gădil. — Din bg. *gadičkam*.

Gădūn m. Gutuiu. *Aldi Petre ay un găduñ mult mari*. [Derivat: *gădūnă f.* = gutuie. Com. S. H.]. — Din *gutun* + mbg. *duña*, (arom. *gutun*).

Găduñă f. v. *găduñ*.

Găgōș m. (Liumnița). Nucă curățită de coaja verde cf. *gugoș*; pasăre mică, a ușel. Com. P. M. Se mai numește și: *lușnac*. — Înțelesul de pasăre din bg. *gaga*, « cioc și nume de pasăre ».

Găjă f. Cioară (păstrat numai în n. de loc. în Oșani), *Gajă, Groapa gajăl'ă*. Com. G. D. — Din lat. *gaia*, (arom. *gaje*).

Găjdă (pl. *goiz*) f. Cimpoiu. *Si dăro gajdă* (s'a umflat îndopându-se, s'a saturat). Com. G. D. [Derivat: *găjdadžijă. m.*] — Din bg. *gajda* (tc.).

Găjgur m. Numele unei păsări de culoare galbenă și de mărimea mierlei, *gan gur*. Com. G. D. — Din bg. *gajgur*.

Găjle f. Grije, întristare. *Di găjle nu-l-tsi mănacă* (de grije nu-i venea să mănânce...), 11/4. *Tsi cota ieș ăñ găjle*, 1/86. *Dun găjle* (port grije, mă îngrijesc), cf. 6/IV. *Nu donă găjle*, 24/4, cf. 5/25, 17/16. — Din tc. *gaile*, (arom. *găjlee*).

Găjret a. (Țarnareca) Curaj, Com. V. J. — Din tc. *gajret*, (arom. *găjrete*).

Găitâni f. Găitan, şnur, sfoară. Com. G. D. — Din tc. *gajtan*, (arom. *găitane*).

Gălăgôs, -ă adj. (întrebuinţat în) *steauă gălăgoasă*, apare patru ore înainte de revărsatul zorilor: *iasî 4 sats anainti di ancreaştiri zorli*, ALR. 2459.

Gălbîn, -ă 1. adj. Galben. *Şamiţa galbină... i mai zăbună*, 2/XI. || 2°. (monedă). Galben. *Stară să-ts l'a dau tots galbiñ'i* (de seară o să-ţi dau toţi galbenii), 8/12. [Derivat: *gălbînări* f. = gălbenare, boală. Com. G. D.; *gălbînîţşôs, -oasă, gălbînîţşev, -ă gălbînîcav, -ă adj. = gălbegios. *Cal gălbînîcav*, ALR. 5479; *gălbînûş* m. = gălbenuş. | C o m p u s e (cu pref.) *zăgălbîn* (ză + galbin) adj. = gălbuiu; (a)ngălbînés (aŋ + gălbines), vb. IV. = îngălbenesc, id.; *prugălbînés* (pru + gălbines) vb. IV. = devin galben, îngălbenesc. *Fatsa mpuvinită, Toşu, em prugălbinită*, 1/VI. (a)ngălbînîri, *prugălbînîri* f. = îngălbenire; *ngălbînîit, -ă, prugălbînîit, -ă adj. = îngălbenit]. — Din lat. *galbinus, -a, -um*, (arom. *galbin*).**

<i>Gălbînări</i> f.	} v. <i>galbin</i> .
<i>Gălbînîţşev, -ă</i>	
<i>Gălbînîţşôs, -oasă</i>	
<i>Gălbînûş</i> m.	

Găleată f. Găleată. *Nainti dă-deau trej gălets, cmo deadiră tsintsi gălets*, 9/94. *Stoî si-ts mulg ună găleată di lăpti*, 6/32. [Şi: gu-

leată. Derivat: *găletîţşcă* f. (dim.)]. — Din lat. *gallēta, -am*, (arom. *găleată*).

Gălės vb. IV. Desmierd, mân-gâiu. *La găleaşti* (il dezmiardă), 273. [Derivate: *gălîri* f. = dezmiardare; *gălî't, -ă* adj. = dezmiardat. *Gălit aî, ca din palmă criscut. gălitşûni* f. = dezmiardare. Com. G. D.]. — Din bg. *galja*.

Găl'înă f. Găină. *Tşiă vîăr si-ts duc?* — *ună găl'înă cu pul'* (ce vrei să-ţi aduc? — o găină cu pui), 4/76. *Şasi găl'in, 1/82*, cf. 2/III. [Derivat: *găl'inăr* m. = vînzător de găini, găinar, Com. G. D.; *găl'inûţşcă* f. (dim.); *gălinuşă*, constelaţia «ursa mare», ALR. 2457; se mai numeşte u r a t ş c u]. — Din lat. *gallina, -am*, (arom. *găl'ină*).

Găl'inăr m. v. *găl'ină*.

Găl'inuşă f. { v. *găl'ină*.

Găl'inûţşcă f. {

Gălîri f. } v. *găles*.

Gălî't, -ă adj. }

Gălitşûni f. v. *găles*.

Găltşává f. Gălceavă. — Din bg. *gălcava*.

Gămేశ v. *gămoş*.

Gămóş (pl.) m. (Liumniţa). Urdoare, ALR. 39. [Şi: *gămేశ* (Cupa)].

Gănăsės vb. IV. Spoiesc. *Gănăşeşti băcoru* (spoieşte arama), ALR. 4260. — Din gr. γανόω, (aor. ἐγάρωσα).

Găndătşa. N. unui munte. *Au lę cutru Găndatşa*, 5/XII, cf. 149.

Găngăies vb. IV. Sunt găngav, găngăvesc, cf. găngăres. Com. G. D. [Derivat: găngăiri f. = găngăvire, gănglív, -ă adj. = bălbăit, ALR. 2083]. — Din bg. *găgna*.

Găngăiri f. v. *găngăies*.

Găngăres vb. IV. Bălbăiesc, găngăvesc. Cf. trives, ALR. 2082.

Gănglăe m. Cap de mort. (Acherontia Atropos L.), ALR. 6542. **Gănglac veardi** (gândac verde. Cetonina Aurat L.), ib. 6551.

Gănglîf, -vă v. *găngăies*.

Gănsăc m. v. *goscă*.

Găoră f. Vrană, un vas de lemn, ALR. 726.

Gărb m. v. *gorb*.

Gărbălă f. Lingură mare de urdă, ALR. 5433. — Din bg. *grăb*?

Gărbăv, -ă

Gărbés vb. IV. } v. *gorb*.

Gărbîri f.

Gărbît, -ă adj.

Gărbov, -ă adj.

Gărehîneă f. v. *gorc*.

Gard a. Gard. *La noi gardurli sa di cărnats di porc*, 20/18. [Derivat: **garduşcă** f. (dim.) *9; **angărdés** vb. IV. = îngrădesc; **angărdîri** f. = îngrădire; **angărdît**, -ă adj. = îngrădit].

Gărdián m. Păzitor, gardist. *Tuăts gărdianil' cari rau cunăla... si diştitară*, 15/77. — Dacor.

Gărdină (pl. -iñur) f. Grădină, cf. baltă. *Ca la vizù pōpa ăn gărdină, zisi*, 24/6. [Derivat: **gărdinár** m. = grădinar. *Antro*

ăn cătun la un gărdinăr, 20/18; **gărdinîts** a. (dim.)_i = grădiniță, Com. G. D.]. — Din bg. *gradina*, (arom. *grădină*).

Gărdinár m. } v. *gărdină*.

Gărdinîts a.

Gărduşcă f. v. *gard*.

Gărgălán m. v. *grătlan*.

Gărgăres vb. IV. Horcăiu (în somn). Cf. arcătes, ALR. 2097. *Mă innăduş*, ib. 2152.

Gărgăún m. Gărgăun.

Gărgúl m. Ulcior de pământ cu gâtul lung. [Derivat: **gărgúl'că** f. (dim.)]. — Din mbg. *gărgule*, id.

Gărgúl'că f. v. *gărgul'*.

Gărlés vb. IV. (despre oi) Tund împrejurul gâtului, la pân-tece și coadă. Com. T. P. — Din bg. *gărlja*.

Gărlîtsă f. Boală de gât. Com. G. D. — Din bg. *gărlîca*.

Gărmqz f. pl. v. *grămadă*.

Gărnáts, -ă adj.

Gărnínă f.

Gărnîşór m.

Gărnîşqreă f.

Gărnîşorîşte f.

Gărnîşurínă f.

Gărnúts a.

Gărnútşeu

Gărnutsós, -ă

Gărsă adj. (despre capre) pe-striță. Com. I. G.

Gărsés vb. IV. (Huma) Uit, cf. u l' t. — Din paleosl. *grešiti*, (arom. *agărşescu*), cf. *grişos*.

Gărtlân m. v. *grătlan*.
 Gărtseşti adv. }
 Gărtsés, -ească adj. } v. *gorc*.
 Gărtşmúl' m. (la porc) gât,
 ALR. 4125.
 Gărúnts a. v. *gărnuts*.
 Găscă f. v. *goscă*.
 Găsélnitsă f. v. *căselnitsă*.
 Gáură f. 1. Gaură. *Ună ticfă mări... ve ună gaură*, 10/5. *Vini la gaură*, *scocni ămuntru*, 8/30, cf. 8/13, 9/79, 275. Nume de loc: *Gaura-di-zonă* (Nânta), *Gaura-lisitsăl'ă* (Oşani), *Gaura-ursului* (Birislav). || 2. (la moară) Priscoaia în care curge făina. [Diminutive: *găurítsă*, *găurítşcă* f. Com. G. D. Derivat: *găurós*, -ă adj. = *găunos*]. — Din lat. **cavula*, -am, (<*cavus*, -a, -um), arom. *gavră*.
 Găurítsă f. }
 Găurítşcă f. } v. *gaură*.
 Găurós, -ă adj. }
 Găvănă f. Strachină de lemn, ALR. 3962, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). Răşniţă, piuliţă, ALR. 3978. [Şi: *găvăni* f. *Am ună găvani*, 4/54. — Din bg. *gavana*, (arom. *găvane*).
 Găvăni f. v. *găvană*.
 Găvrúni m. Tăun mai mare, (ALR. 1901), *gărgăun*. (*Vespa carbora* L.), ib. 6544, cf. *tău nê*. [Şi: *găvăún* m.]. Cf. dacor. *gavaoan*.
 Gaz a. Gaz, petrolu, cf. 23/29.
 Gzép Vânt tare, vi col. Com. N. T. — Din c. *gazep*.
 Găzés vb. Calc cu picioarele.

Iel noaptea si dutseă ăn grădina lu ămpiratu di u găzeă cu calu (el, noaptea, se ducea în grădina împăratului şi o călca cu calul). — Din bg. *gazja*, (mbg. *gazam*).
 Gazetă f. Monedă veche. — Din it. *gazetta*, (arom. *gazetă*).
 Gazi-bára v. *plesni-bara*.
 Gherdán a. v. *ghirdan*.
 Gherghínă N. de loc. (Cupa).
 Ghevgheli m. Oraşul Ghevgheli. [Derivat: *ghivghilitşân* m. = locuitor din Ghevgheli].
 Ghîăfur a. Folos. *No-ari ghîăfur di el*, cf. 278. — Din gr. *διάφορο*, (arom. *diăfur*).
 Ghîărmi m. Vierme. *Vex tsista ghiërmi cum ghiăşti ăn ropă* (vezi acest vierme cum trăieşte în piatră), 8/22, cf. 280; *ghîarmi-di frasin* m. (gândac cu miros neplăcut ca de şoarece; este identic cu căţelul-frasinilor), Com. C. I. [Derivate: *ghirminós*, -ă adj. = viermănos; *ănghirminişós* vb. IV. = devin viermănos, mă umplu de viermi; *ănghirminişotă*, -ă adj. = viermănos, împuţit. *Caş anghirminişot* = brânză împuţită, ALR. 5451]. — Din lat. *věrmis*, -em, (arom. *yermu*).
 Ghirhítsă N. de loc. (Nânta).
 Ghîaspárnice m. v. *ghîaspi*.
 Ghîaspi (pl. *ghîesp*) m. Viespe. *Şi la vizû un ghîaspi* (şi-l văzu un viespe), 22/4. *Pită di ghîesp*, ib. [Derivat: *ghîaspárnice* m. = viespar]. — Din lat. **věspis*, -em, (arom. *yaspe*).

Ghiătsă f. v. *ghiu*.

Ghiăúr m. Ghiaur, cf. *caur*.

Ghiăzmă f. Aghiazmă, apă sfințită, ALR. 2770. — Din gr. *aylaoma*, (arom. *ayiasmă*).

Ghibărdisēs vb. IV. (La animale) mor, rar la oameni cu înțeles peiorativ). *Ghibărdisea mo, că tuntea nu vreaș s-ti duts casă* (crapă, mori acum că atunci nu vroiai să te duci acasă). Com. H. I. [Derivate: *ghibărdisiri* f. *ghibărdisît*, -ă adj. = mort].

Ghibărdisiri f. } v. *ghibăr-*
Ghibărdisît, -ă adj. } *dises*.

Ghidi! interj. Măi, fă. *Ei ghidi, feată, nu știți un cafcu fitșor vedă cola*. [Și: idi interj. *Idi deăduli, de!* 11/56; (metatezat) *dighi* interj. *Dighi de, luduli, de!* 18/47]. — Din tc. *ghidi*.

Ghiēsă f. Nume de capră neagră vărgată cu roșu. Com. G. D. (arom. *g'esă*).

Ghigănēs adj. (despre oi). *Uoi gigăneșt* (oi mai mari cu lâna albă și mai aspră, cf. *arnăutses*). Com. I. G. — Derivat din *ghegă*.

Ghigór m. Un fel de piatră găunoasă. || N. de loc. (Huma), unde se găsește această piatră. Com. T. P.

Ghiătsă f. 1°. Viață. *Si burăști cu ghiătsa* (se luptă cu viața), 279. || 2°. Viețuitoare, ființă. *Până nu neacă ună ghiătsă nu au bea boii* (până nu înneacă o viețuitoare, nu o bea boii), 7/59, cf. 2/90. *Să da dōmnu di ghiets să nu scap* (să

nu scapi de viețuitoare, adică de *păduchi*), 11/11. — Din lat. *vīvus* + *itia*, (arom. *yīatsă*).

Ghiēs vb. IV. } v. *ghiu*.
Ghiiri f. }

Ghimănî m. Pantof. — Din tc. *jemeni*.

Ghinghiār m. Spin măgăresc, *Ghinghiru ari spiñ, nu la pots prindi cu mōna*, ALR. 5173. [Și: *ghinghir*, *džindžār*. *Șteată măgaruli si iasă džindžăril' di s-ti putires* (așteaptă... să iasă spinii măgărești, 418. — Din bg. *ginger*.

Ghinghir m. v. *ghinghiar*.

Ghijă f. în: *g'ija di vitsă*, butaș, ALR. 6108.

Ghiōămîti adv. v. *ghiuă*.

Ghiōe Nume de cal cu părul cărunt (arom. *ghioc*).

Ghiōlma N. de loc. (Cupa).

Ghiōn m. O pasăre care există, cu același nume, și la Aromâni și care cântă plăcut. Cf. *gheonoaie*. (Există la toate popoarele balcanice: Alb. *gōn*, gr. *γκιώνης*, bg. *ghion*, etc), arom. *g'on*.

² Ghiōn a. Talpă la ghetă, pingea. *Ghiōnu di lă tșoulă si ruptsi* (talpa dela gheată s'a rupt). — Din tc. *gjon*, id.

Ghiōr m. Viorea. Se mai numește: *temenușcă*, *gl'itșchi*, *cătșuncă*. [Și: *ghioară* f.]. — Din lat. *viōla*,-am, (arom. *g'oară*, rar).

Ghiōrghi m. N. de persoană. [Se mai zice, cu același înțeles, și

Goşu, Gomu, Gotsi, Džoni. Com. C. I.].

Ghipt (pl. *ghiptur*) a. 1°. Cereale. *Ia ȳa ari ȳopt cupiti di ghipt : unu ăi di mël', lântu ăi di barnitsă, lântu ăi di gron şi lântu ăi di sicară*, (aici sunt opt stoguri de cereale: unul este de mei...), 9/4. || 2°. Grâu cf. *gron. Cən... si scoală să turească ghipt ăn coş* (când se scoală să verse grâu în coş), 23/41. — Din lat. *victus*,-um, (arom. *ȳiptu*).

Ghirdân a. 1. Salbă de gât, gherdan. *Nu pots să la dar ghir-dănu la mę mul'ari?* 25/85. || 2°. (La măcelari) carnea de miel dela piept, împreună cu jumătatea gâtului, Com. G. D. [Şi: **gherdân** a. Derivat: **girdanliă** adj. = cu salbă la gât, (despre oaia) care are gâtul alb, dacă pe corp este neagră, şi cu gâtul negru, dacă pe corp este albă. Com. I. G.]. — Din tc. *gerdan*, (arom. *girdane*).

²**Ghirdân** m. Piciorul (la miel) de dinainte. Cf. colc, ALR. 4072.

Ghiriz a. Canal. *Ca si dusi an ună chioşă tucu lumni ăn ghiriz* (ducându-se la un colţ, căzu în canal), 24/47. — Din tc. *ğiriz*, (arom. *ğirize*).

Ghirminós, -ă adj. v. *ghïarmi*.

Ghîrnură f. Numele unui arbore, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 42).

Ghitşît a. Vad, trecătoare [Şi: *plitcă*], ALR. 810. — Din bg. *gečit*, tc.

Ghiu, -iă adj. Viu, cu viaţă.

Ni ghiu ni mortu, 15/69, cf. 17/65, 435, 32/8. [Şi: *liu*, -ă adj. Derivat: **ghîiătă** f. (<*vivus* + *itia*) = vieată; **ghijēs** vb. IV. = trăiesc, vieţuiesc. *Cola deadu aş ghiià cot di iel* (acolo moşu îşi trăia numai pentru el), 20/38, cf. 13/38. *Sir-beà cu tser si ghijēs* (munceşte, dacă vrei să trăieşti). *Din argatloc ghiiaşti*, 25, cf. 8/22; **ghiiri** vb. = trăit, vieţuit. *Un ȳom veà di ghiirea ancă trei zoli* (un om mai avea de trăit...), 9/62. *Loc di ghiiri* (loc de trăit), 16/69; **anghiijēs** (an + *ghijēs*) = înviez. *Şi ca anghiiaşti frăti-su*, 22/28, cf. 21/28. *Fitşoru ună-ş-ună anghii* (băiatul de odată învie), 34/51, cf. 15/29, 18/19, 19/51, 22/78; **pringhiijēs** (pri + an + *ghijēs*) vb. IV. = înviez, reînviez. *Acu mor şi si pringhiijēs* (dacă mor şi să reînviez), 7/51. — Din lat. *vivus*, -a, -um, (arom. *ȳiu*).

Ghiuà adv. Ca şi cum, ca şi când, adecă. *Tătă-su si anturno ghiuà s-la scapă* (tată-su se întoarce, adecă să-l scape), 10/15. *Ghiuà şi noi si zitsim tsivà-godeà*. [Şi: **ghiuāja**, **ghioămiti** adv. *Să lea havà ghiuāja* (să ia aer adecă), B. 4]. — Din tc. *gjuà*, (prin bg. *ghiuà*, id.).

Ghiuāja adv. v. *ghiuà*.

Ghiubrè f. Gunoi. *Că-u lă ghiubrea... iu să-u turească*, 4/69, cf. 8/69. [Şi: **ghïubri** f. *Vem turit ghiubri* B. 12, cf. 11/60. Derivat: **ghïubrină** = n. de loc, (Huma)]. Com. T. P. — Din tc. *gjubre*.

Ghiubri f. }
 Ghiubrină f. } v. *ghiubre*.

Ghiulê f. Ghiulea. Com. G. D.
 — Din tc. *gülle*.

Ghiúm a. Urcior mare de aramă. *Un rap cu ună mōna* (= ghiu-mu) *34. [Diminutive: ghiu-mițș a. și ghiumățș a. Com. G. D.].
 — Din bg. *gjum* (tc.), (arom. *gum*).

Ghiumbrúchi f. v. *iumbruchi*.

Ghiumitș a. v. *ghium*.

Ghiuńázăts v. *ńázăts*.

Ghiúpe m. Țigan. *Li lō iel lui rubi ca di ghiúpc* (le luă el hainele lui ca de țigan) 8/51, cf. 295. [Derivate: ghiúpeă f. = țigancă. *Ghiúpcă la feasi și la trimeasi la prusirea*, 601. *Ghiúpchî*, 15/29, cf. 3/35. || Pițigoiu. Com. H. I. || Clește mai mic; ghiúptsēs, -easeă = țigănesc. *Tșergă ghiúptsească*, 968]. — Refăcut din *ghiúpcă* bg. *gjučka*, « țigancă ».

Ghiúpeă f. }
 Ghiúptsēs, -easeă adj. } v. *ghiúpcă*.

Ghiurlúe a. Murdărie, tot ce rămâne, gunoi. *Ghiurlucu di bubi nitsi cōn nu tribuiaști s-la turim ăn grădina di tșarnitș*, B. 10. *Ghiurlucu di jos* (murdăria de jos), ib. 9.
 — Din mbg. *gjorluk* (tc.).

Ghiúrta N. de loc. (Huma).

Ghiutșbeleă adv. În fine, în sfârșit, în cele din urmă. *Ghiutșbeleă și chiupu si frănsi di curtulisi lupu* (în fine și chiubul se sparse de scăpă lupul), 14/72. — Din tc.

güg-bela « grea-întâmplare s. nenorocire ».

Ghiuzelduńa f. Frumoasa pământului, cf. *ubavil'a locluĭ*. *Al' zisi la ămpirătu ca s-la trimeată si-u leă* « ghiuzelduńa » (îi zise împăratului ca să-l trimeată să o ia pe frumoasa pământului).
 — Din tc. *güzel-duńa*, (arom. *mușata-locluĭ*, alb. *e bukurë e dheut*).

Ghivghilitșan m. v. *ghevgheli*.

Ghiză f. (Turcism). Amendă, pedeapsă. *Dōmnu aĭ dat-aŭ ghiză treĭ ań di zoli* (Dumnezeu i-a dat pedeapsă trei ani de zile), 4/62. — Din tc. *ġeza*, (arom. *ġizae*).

Glad adj. Nesăturat, flămând, fig. ceva fantastic, fiindă închipuită. *Tse-ti sculaș ca glad; vă sculats că gloĭ și tsoglavi*, 283. — Din bg. *glad*.

Glas a. Glas, voce. *Iel' ca uzoră glasu feată'ă* (ei când auziră glasul fetii), 15/73. — Din bg. *glas*.

Gl'aș m. Un fel de clește cu care se servesc argintarii și tinichigii. Com. C. I.

Glăteă f. Inghițitură. — Din bg. *glătka*.

Glăvătîĭă N. de loc. (Oșani).

Glăvės vb. IV. (refl.) Mă bag la stăpân, mă năimesc. *Să-mi glăves la vrin, cari s-mi va* (să mă pun la stăpân la cineva...), 3/2. *Aĭ să nă glăvim*, 1/25, cf. 6/15, 11/15, 5/62. [Și: ănglăvės vb. IV. = (Liumnița) tocmesc, angajez. *L-ănglăves picuraru*, ALR. 5367. Derivate

glăviri f. glăvít, -ă adj. = băgat la stăpân, 299]. — Din bg. *glavam*.

Glăviri f. }
Glăvít, -ă adj. } v. *glăves*.

Gl'eată f. (la rotar) Maiu. Com. C. I. — Din bg. *gleto* (pentru *dleto*).

Gl'eg a. v. *cl'ag*.

Gl'em a. Ghem. *Gl'em la buric al'-tsi zădună* (s'a speriat rău), 934, cf. *48. [Derivat: gl'em-tșúe m. (dim.)]. — Din lat. * *glemus*, (arom. *gl'em*).

Gl'emtșúe m. v. *gl'em*.

Gl'ets a. Ghiet, ghiață. *L'a biñ gl'etsu* (a tulit-o, a șters-o), 981. [Derivate: angl'ets (<lat. *inglacio*, -are) vb. I. = îngheț, deger. *Añ angl'itsară pitșoarili* (îmi înghețară picioarele); angl'itsări f. = înghețare; angl'itsăt, -ă adj. = înghețat; angl'itsătúră f. = îngheț; dizgl'ets (<lat. *disglacio*, -are) vb. I. = desgheț; dizgl'itsări f. = desghețare; dizgl'itsăt, -ă adj. = desghețat]. — Din lat. * *glacium* (din *glaciare*), arom. *gl'ets*.

Gléznă f. Gleznă (la cal), chișiță. Com. C. I. — Din sl. *glezna*.

Gl'igusés vb. }
Gl'igusíri f. } v. *gl'eg*.
Gl'igusít, -ă adj. }

Gl'indă f. Ghindă. [Derivat: gl'indură (<lat. *glandŭla*), f. = murele dela gât]. — Din lat. * *glanda*, -am, (arom. *gîndă*).

Gl'indură f. v. *gl'indă*.

Glis m. Panglică (cu înțelesul de), vierme, tenia. [Și: *glist*

m., *glistă* f.]. — Din bg. *glis*.

Glist m. }
Glistă f. } v. *glis*.

Glítșchi f. plur. Un fel de cătșuncă de culoare albă cf. temenușcă, ghior. *Cătșunchili și glítșchili es primăveara*. Com. I. L. Din mbg. *glički*.

Gloabă f. (Liumnița). Gloabă, amendă, cf. ghiză. Com. G. D. — Din bg. *globa*.

Glog m. Arbust ghimpos, cu spinii mari. Com. G. D. — Din bg. *glog*, id.

Glúbav, -a adj. v. *glupav*.

Gl'úbnie m. miezul de pâine necoaptă. Com. G. D. — Din bg. *glib*.

Glúpav, -ă adj. Prost, prostănac. [Și: *glúbav* adj.]. — Din bg. *glupav*.

Glúșcă (plur. *gluști*). f. Cireașă crudă, necoaptă. *Nu ișoră tșireașăli, ancă sa gluști* (nu ieșiră cireșile, sunt încă necoapte), Com. C. I.

Gluznés vb. IV. Fracturez. *Gluzniri la pitșor* (fractură la picior), ALR. 4201. [Derivat: *gluznitsă* f = scrintitură]. — Din mbg. *slizgam*.

Gluznitsă f. v. *gluznes*.

Gnôj a. Gunoiu. *Bun im ȳa pri gnoj*, (bine suntem aici în gunoiu), 18/29, cf. 2/29. [Derivat: *gnués* vb. IV. = gunoiesc]. — Din bg. *gnoj*, id.

Gnos a. Scârbă. *Nu vin ăn cāsă... cā s-va iȳă gnos* (nu vin în casă, căci o să vă fie scârbă), 15/56.

— Din mbg. *gnas*, influențat de « gnoi ».

Gódeă f. Fragă Com. V. J. — Din bg. *godka*.

Gódea (Bulgăristm) v. *tsiva*.

Gógu Poreclă pentru oamenii proști. *La treatsim și noi veacu gogál'a* (o ducem foarte rău și greu), Com. C. I.

Gol, **goală** adj. Gol, desbrăcat *Zădurîră doil'ă gol'* (adormiră ambii goi), 13/68. *Iel șázù la curu foculuî pri gol' loc*, 16/56. *Si scunsi că ra goală di al' ra rușoni* (se ascunse că era goală...), 15/38, cf. 293, 959. || (Adverb). Numai. *Con au dișcl'isi cutiîa vizù goali furliî* (când deschise cutia, văzu numai monede de aur), 9/11. [Derivate: *gulés* vb. IV. = golesc. *Compus* (cu pref.): *ugulés* (bg. *oglavam*) vb. IV. = desbrac în pielea goală; *dizgol'* I. vb. (diz + gol') = desgolesc, Com. G. D.; *gulutîja* f. (bg. *golotîja*) = sărăcie. *Iundi-i feata, cola-i gututîja* (unde sunt fete, acolo este sărăcie), 984; *gulișûni* f. = goli-ciune (se zice când cineva nu este bine îmbrăcat, sau este îmbrăcat subțire), Com. G. D.; *gulișân*, -ă adj. = gol de tot, id.]. — Din paleosl. *golŭ*, (arom. *gol*).

Goleă f. Nod în țesătura unei pânze. — Din bg. *galkă*.

Goñu m. v. *Ghîorghî*.

Górá f. Pădure. *Nu la vez că-i goră?* (nu vezi că-i pădure?). [De-

rivat: *górñits* m. (bg. *gornica*) = păr sălbatec. *Deadără pri un gornits* (dădură de un păr), 7/71. *Iel', ca si disfeasiră di pri gornits*, (ei, când se dădură jos de pe păr), 9/71, cf. 4, 6/54, *górñitsă* f. = pară]. — Din bg. *gora*.

Gorb m. Spinare, șira spinării. *Si mi mântșos șa si port apu pri gorb* (să mă muncesc așa, să port apă pe spinare), cf. 20/16. *Să scoatim ună fașă din gorp* (să scoatem o fașie din spinare). [Și: *gorp*, *gărb*, *grăb*, m. *Tot grăbu la dijuli* (tot spatele îl jupui), 14/72, cf. 284, 285. Derivate: *gărbés* vb. IV. = (despre oi) le tund la pânțec și la gât. Com. G. D.; *gărbîri* f. = tunderea oilor; *gărbît*, -ă adj. = tuns (despre oaie), id., *gărbăv*, *gărbov*, -ă adj. (bg. *gărbov*) = cocoșat, gărbov, id., *grăbtșoănă* f. = gropiță la ceafă, Com. G. D.]. — Din bg. *grăb*.

Gore m. Grec. [Derivate: *gărchîcă* (bg. *gărkinka*) f. = grecoaică; *gărtsés*, *grătsés*, -ă adj. = grecesc; *gărtseăști*, *grătseăști* adv. = grecește]. — Din bg. *gărk*, (arom. *grec*). Numele latin s'a păstrat numai în derivatele adj. și adv. și în numele de loc. *Ăn Greaca* (la Grecoaica) în Cupa.

Górñits Nume de mahala în Nânta. (Cf. Capidan, *Megleno-românii*, I, 11).

²**Górñits** m. } v. *gora*.
Górñitsă f }

Gorp m. v. *gorb*.

Gorşet N. de munte (Liumnița). [Şi: Gu(r)şet].

Gorşcă f. Gâscă. *Ună gorşcă mari* (o gâscă mare). [Şi: (Țarnareca) gâscă f. Derivat: gânsăc m. (mbg. *gânsak*, bg. la Perlepe *gusak*). — Din bg. *gaska*.

Gôşu m. v. *Ghiorghi*.

Gôtfă f. Gătît (despre mâncare). — Din bg. *gotva*.

Gôzbă f. Masă (cu înţelesul de) petrecere, invitație la masă. *Mi rog, si fac ună gozbă* (mă rog, să chemăm oaspeți la masă), 21/38. — Din bg. *gozba*.

Goznie m. Mațul gros. ALR. 2219. — Din bg. *gâznjak*.

Grăb m. v. *gorb*.

Grăbăjés vb. IV. Iau, răpesc din ceva. *Că-u grăbăi, grăbăi uoala, saldi două găruntă di bacă flaj* (luă din oală așa de mult încât nu găsii decât două grăunțe de bob). Com. C. I. [Derivat: grăbăiri f. = luare cu totul, răpire id.]. — Din bg. *grabam*.

Grăbălă f. Lingură mare. ALR. 3973. [Şi: grăbăl'că ib.].

Grăbătş m. Gârbaciu. Com. N. P. — Din tc. *kyrbac*.

Grăblă f. } v. *crăblă*.
Grăblăr m. }

Grăbtşoăniă f. v. *gorb*.

Grăclán m. v. *gratlan*.

Grădină f. v. *gărdină*.

Grădişti N. de loc. (Lugunța). — Din bg. *gradišta*.

Grăi a. Graiu. *Spuni-l' cõtiva graiur* (spune-i câteva vorbe). Com. C. I. — Din paleosl. *graj*, (arom. *graiu*).

Grămadă (pl.-mox) f. Gramadă, mulțime multă, lucruri de ale casei, căsnicie. *Nu mi litşă mini, mamu, ăn lu Dreana grămox* (nu mi stetea bine, mamă, în căsnicia lui Dreana). *Grămada-l-Tsantsa* n. loc. (Conțco); *Găr-mox* n. loc. (Barovița). [Derivate: grămăditşcă f. (dim.), grămădisés vb. (refl.) = mă tolănesc pe ceva. ALR. 2296]. — Din bg. *gramada*.

Grămădisés vb. IV. v. *grămadă*.

Grămătie n. de fântână (Cupa).

Grănină f. v. *gron*.

Grănişor m. v. *gărnişor*.

Gră(n)tş m. Oală, ulcică, hârb. *Grăntşaru din grăntş beă apu* (olarul bea apă din oală), 288. [Derivat: grăntşăr (mbg. *grăncăr*) m. = olar. *Grăntşaru jundi va cola u puni mănuşa* (olarul unde vrea acolo pune mânerul), 983]. — Din bg. *gărnče*.

Grăntşăr m. v. *grăntş*.

Grap interj.

Gras, -ă adj. Gras. [Derivate: grăsimi f. = grăsimie. *Driptatea jasi că grăşimea pri apu*, 204; grăstşúe, -ă adj. = grăsului; ăngrăş vb. I. (Țarnareca) = îngraş; ăngrăşări f. = îngraşare; ăngrăşăt, -ă adj. = îngraşat; ăngrăşătúrá f. = îngraşare]. Com.

I. L. — Din lat. *grassus*, -a, -um (= *crassus*, -a, -um), arom. *gras*.

Grăsîmi f. }
Grăstşuc, -ă adj. } v. *gras*.

Grătlân m. Gătlej. *Şi iel una ş-una di grătlan... şi la strinsi* (şi el dintr'odată de gătlej...). [Şi: grăclân, gărtlân m. (în Țarnareca) gărgălân m. Com. V. J. Derivat: grătlănitş m. (dim.) = omuşor]. — Din sl. *grŭtan* şi bg. *grăklan*, (arom. *gărgălan*).

Grătlănitş m. v. *grătlan*.

Grătsăies vb. IV. Zgrânţaiu.

Grătseăşti adv. }
Grătsés, -ă adj. } v. *gorc*.

Grăvină f. Nume de plantă mirositoare. Com. T. P. Din mbg. *gravina*.

Grăzăies vb. IV. (Oşani). Zgăriu (întrebuinţat în spec. pentru oameni. Pentru animale şi în spec. pisici se zice mai mult *zgair*). *Grăzneă -u, Itu, mumă-ta* (zgărie, Itu, pe mamă-ta, se zice în glumă, la copii). Com. C. I. [La perf. s. *grăzniş*]. — Din bg. *grizam* (aor. *griznah*).

Greacă n. loc. (Cupa), cf. *gorc*.

Greăjbă f. v. *grească*.

Greăscă f. Greşcală. [Şi: greăjbă (din mbg. *grěška*) f. Com. T. P.]. — Din bg. *grěška*.

Greătsă f. v. *grey*, *greauă*.

Grăblă f. Grăblă. Com. H. I. — Din bg. *greblo*.

Gres vb. IV. 1°. Grăesc. *Ară iel aî zisi «greă»* (iar el îi zise: «grăeşte») 15/55. *Gri lă tsar* (grăi la ţar) 8/65. *Aî grit-au* (i-au grăit) 2/61 || 2°. Zic (cu înţelesul de) numesc pe cineva. *La ma nielu frati al' greau* Geagea (mai micului frate îi ziceau Geagea), 3/68. [Derivat: grîri f. = grăire]. — Din paleosl. *grajati*, (arom. *grescu*).

Gréu, gréau(ă) adj. Greu. *Greau monă* (mână grea), se zice când cineva înjunghe o vită şi, dintr'o singură lovitură, vita rămâne pe loc moartă. 928. || *Greau(ă)* (însărcinată). *Mul'area chinisi greauă* (mujerea rămase însărcinată), 5/40. || Subst. *Grey* m.: (fig.) om bogat, stăpân. *Grey la cl'imă* = stăpânul l-a chemat. 290. [Derivat: greătsă (<lat. **grevitia*) f. = greaţă, greu, părere de rău. *Nu-î cădeă cota greatsă* (nu-mi părea așa de rău) 496]. — Din lat. **grěvis*, -em, (arom. *grey*).

Greuş m. Arbore, acelaş cu pârnairea ALR. 2559.

Gribălă f. Hreapcă, greblă. ALR. 5025. — Din mbg. *grebal*.

Grigonăteă N. loc. (Nănta).

Grindă f. Grindă, stălp. *La spindzurară di grindă* (îl spânzurară de stălp) 718. *L'i* (în text greşit: li) *spinzură [peştii] di grind* 2/30. — Din sl. *grěda*, (arom. *grendă*).

Gripa-li-Dafi N. loc. (Nănta).

Gripés vb. IV. 1°. Pun mâna pe cineva, îl apuc. *Peştili zisi «aman gripe-mi» şi moşu la gripi* 3/28, cf. 17/18. || 2°. Asmuţ, năpustesc în contra cuiva. *Con să ti stringă zeştli, tu să-l' gripeş răslănil'* (... tu să asmuţi leii) 17/9. — Acelaş cu bg. *grabam* «răpesc» din care avem odată *gră-băşes* (?)

Grîri f. v. *gres*.

Grişătura f. v. *grişos*.

Grişună f. Nume de plantă.

Grişos vb. IV. Greşesc. *L'artă-mi, grişoi, lântă uară nu fac şa* (iartă-mă, greşii, altă dată nu fac aşa) 11/10. [Derivat: *grişătura* f. = greşală]. — Din paleosl. *grěšiti*, (arom. *agîrşescu*), cf. *gârşes*.

Groapă f. Groapă. *Con dedu din groapă* (când moşu din groapă, adică niciodată). *Groapa-gaiăl'ă, Groapa-lu-Mantşi, Groapa-Moaşăl'ă* n. loc. (Oşani). [Derivate: *grupiştii* f. = locul unde sunt gropi. Com. G. D; *gruptşoneă* f. = gropiţa dela ceafă. Compus cu (pref.) **angrôp** vb. I. = îngrop, înmormântează. *Tru cuproă... âiră angrupat* în (gunoi era înmormântat) 17/68. *Si ve angrupat* (se îngropaseră) 14/24; **angrupări** f. = înmormântare, îngropăciune; **angrupăt-ă** adj. = îngropat, înmormântat. *Maica cu tati sâ n angrupats* (mama cu tata sunt înmormântaţi) 28/68; **niduangrupăt, -ă** (ni + du + angrupat) = îngropat pe jumătate,

neîngropat peste tot. Cf. 14/84, **dizgrôp** (diz + grop) vb. I. = dezgrop; **dizgrupări** f. = desgropare, **dizgrupăt, -ă** adj. = desgropat. Com. T. P.]. — Pentru etim. vezi alb. *gropë*, (arom. *groapă*).

Grob (pl. -bur) a. Mormânt. *Ca si dusiră direp marzinea di cătun, lângă grobur* (...lângă morminte) 11/58. *Ai si ni-l' spun groburli* (hai să-mi spui mormintele). Cf. 2,3/6, 14/24, 4/71, 20/31. N. loc.: *Ân grobu* (Lugunţa), *Grobu-Ghiorgăl'ă* (Oşani), *Grobu Ianal'ă* (ib.), *Grobu-li Fringhişia*, *Grobu-lu-Mimedu* (Huma), *Grobu-Ticăl'ă* (Oşani). — Din bg. *grob*.

Grôn a. Grâu. *Sitsirôm la grôn* (secerăm grâul) 16/5. *Şi grônul criscu* ib. cf. 9/4, 15/5, 6/55. Feluri de grâu: *grôn şut* (alb), *grôn roş* (cu mustaţă), *grôn plă-titsă* (galben), *grôn tsărvencă* (roş). ALR. 5182. || Colivă. *Deadi grôn di cön ra lupu cătsol* (dădu colivă de când era lupul căţel), a murit de mult. *Al' măncom grônul* (a dat ortul popii) 286. Cf. 289. [Derivate: *gărnişti* f., *gărniţă* şi (mai rar) *grăniţă* f. = locul rămas după ce s'a secerat grâul, mirişte. Cf. *stărnîşti*, *secărină*, *melină*, *ovişonă*, *bărnitşonă*. Com. C. I.; *gărnişor* (formaţiune analoagă cu bg. *pčenička* «porumb» din *pčenica* «grâu» cf. *tşănitşcă*) m. = porumb, păpuşoiu. *Culcă-ti tseastă seară ân*

tșutura di gărnișor (culcă-te astă seară în banița din porumb) 11/331; *gărnișureâtsă* f. = loc unde a fost semănat gărnișor. ALR. 5055; *gărnișoreă* f. = cotorul porumbului. Com. G. D.; *gărnișoriște* și *gărnușurină* f. = locul unde s'a strâns recolta de porumb cf. *stărnîști* etc.; *gărnûts*, *gărûnts* (<lat. **granuceum*) a. = grăunte. *Fitșoru si feasi un gărnuts di mel'* (băiatul se făcu un grăunte de meu) 23/79. *Rupsi un gărnuts* (în text greșit: *gărnunts*) *di neagră uyd.* 3/47, cf. 2/47; *gărnutsôs*, -ă adj. = grăunțos; *gărnâts*, -ă (<lat. **granaceus*, -a, -um) adj. = de făină de grâu. *Turtă gărnață* 20, 22/6 și (rar) *zărnâț*, -ă (bg. *zărno*) adj. *U mănăcă turta zărnatsă* (o mănăcă turta făcută din făină de grâu) 15/72; *gărnutsûe* (dim.). — Din lat. *granum*, (arom. *gîrnu*).

Gros, *groasă* adj. Gros. *L'-u gros nasu la tsista* (îi este nasul gros) este om cu stare 463. || (Fig.). Prost. *Sam groasă ăncap* (sunt proastă) 9/12. *Fitșor gros* (prost) 5/21. *Groasa* n. de loc. (Nânta). *Pri Groș* n. de loc. (Cupa). [Derivate: *angrôș* vb. I. = îngroș. Com. G. D.; *angrușât*, -ă adj. = îngroșat]. — Din lat. *grössus*, -a, -um, (arom. *gros*).

Groș m. Piastru, monedă turcească în valoare de 40 de parale. *gros. Aș vindură 60 di groș* (o vândură 60 de piastri) 6/54. [De-

rivat: *grușîtsă* f. (dim.)]. — Din tc. *groș*, (arom. *groș*).

Grout. N. loc. (Cupa). Loc pietros. Com. N. P. — Din bg. *grohot*.

Grúdi (pl. *gruz*). Glie. ALR. 950, cf. *grus*. — Din mbg. *grud* și *grudka*.

Grup a. Bucată, grămadă. *Măiră cu grup di tsară* (asvârliră cu bucăți de pământ) 15/5.

Grupîști f.

Gruptșoneă f. } v. *groapă*.

Grus m. Bulgăre, bolovan. *Grus di pimint*. ALR. 5112. — Este acelaș cu *grudi* (dela pl. *gruz*, rostit și *grus*).

Grutsfeăt m. N. de plantă. Com. C. I.

Gruunês vb. IV. Mă las, mă prăvălesc, cad. Fig. slăbesc, mă topesc, mă sleesc. *Că si gruunî di pri tșîreș* (când căzu de pe cîreș). Com. C. I. [Derivate: *gruunîri* f. cădere, fig. sleire; *gruunît*, -ă = căzut, picat, fig. slăbit, sleit, id.]. — Din bg. *gruhuvam*.

Gruunîri f.

Gruunît, -ă adj. } v. *gruunês*.

Gudês vb. IV. Lovesc, dau în cineva, bat, dau bătaie. Mai des: *ugudes* (nemeresc). — Din paleosl. *goditi*, (arom. *agudescu*).

Gugôș m. Boboc de floare. *Nu-i Stuijan că-i gugoș di trandafil* (... boboc de trandafir). — Este acelaș cu arom. *gugoș* și cu alb. *gogosh*. Pentru etim. cf.

Capidan în *Dacoromania VII*, 129.

Gúgă f. Piatră (de obiceiu) triunghiulară, servind ca obiect de joc la copii.

Gugáchi N. loc. (Cupa).

Gugúfcă f. Turturea. [Și: gugútseă, f. Com. T. P.]. — Din bg. *gugutška*, (arom. *guguče*).

Gugurétș N. loc. (Cupa).

Gugútseă f. v. *gugufcă*.

Gulástră f. 1°. Primul lapte după fătutul oilor. Curastă. ALR. 114. || 2°. Străghiață ib. 5413. [Și: eulástră. Com. G. D.]. — Din lat. **colastra*, -am, (colöstrum), (arom. *culastră*).

Guleată f. v. *găleată*.

Gulés vb. IV.

Gulișán, -ă adj. } v. *gol*, *goală*.

Gulitșúni f. }

Gulúp (pl. *gulup*, în Țárnareca *guluchî*) m. Porumbel. *Scoasi un zăgar; din zăgar doi gulup* (scoase un ogar; din ogar doi porumbei) 33/39, cf. 8/67, *8. — Din mbg. *gulăb*.

Gulutîja f. v. *gol*.

Gunés vb. IV. 1°. Gonesc, izgonesc. *Fitșoru să cõtă cucu, di s-la gunim lude*, 25/6, cf. 4/12, 2/35, 11/67. || 2°. Mân, conduc (o vită). *Montiza dimineatsta vini vacotu di gunirea dănăcu* (a doua zi dimineața veni vremea de mânat dă-nacul). *Axen măgar guneaști*, lucrează pentru alții 417 cf. 54. [Derivate: **gunîri** f.; **gunit**, -ă adj.]. — Din paleosl. *goniti*, (arom. *agunescu*).

Gunîri f.

Gunit, -ă adj. } v. *gunes*.

Gură f. Gură. *Am un așor... di cal' albi, Saldi un roș an mējluc tucu al' clutsăiaști* (= gura) *35. *La ari dispicat... rostu că gura di măgar*, 985. *Gură*, n. loc. (Lugunța). *Gura-lu-Tsapu*, n. loc. (Barovița); *gură-di izmeni* = probab, ALR. 3309, *gură-di-cămeașă* = partea despiciată la cămașă, ib. 3296. | *Gură* = trecătoare între doi munți ib. 2480. [Derivate: **guritșeă** (dim.)]. — Din lat. *gûla*, -am, (arom. *gură*).

Gurgășeă f. Scorbură. *Au ză-măncu cu băltița tșe gurgășcă*, 19/2. *Tșe gurgășcă aș zisi*, 20/2. [Și: **gurugășcă** f. Derivat: **gurgășliv**, -ă adj. = noduros. *Și di ișndi amno... bătù di un gurgășliv fag* (întâlni un fag noduros) 19/2.

Gurgășliv, -ă adj. v. *gurgășcă*.

Gurgulăș m. Orice pietricică rotundă și netedă, în special una din cele cinci pietre care servesc la jocul numit « tsirică ». Com. T. P. Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'ăt, -ă adj. Rotund. (arom. *gurgul'at*). Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'usit, -ă adj. (Ironie). Sfrijit, foarte slab. ALR. 2268. Derivat din *gurgul'*.

Gurgurés vb. IV. = (Despre mațe) chiorăie. ALR. 2210 onomatopee.

Guribîná f. se zice pentru o fată urită. — Din bg. *gurabina*.

Guridă f. Aguridă. *Ca si sculară pri la pruvidearea, flară guridă* 10/56.

— Din bg. *agurida*, (arom. *aguridă*).

Guritșcă f. v. *gură*.

Gurléz vb. I. (Despre porc) Guiț. *Porcu gurléază*, ALR. 5688. [Derivat: *gurlív*, -ă adj. = pu-chinos. Cuvântul ar putea avea altă origine].

Gurșet v. *Gorșet*.

Gurugășcă f. v. *gurgașcă*.

Gúșă f. Gât. *Ăn puș di gușă un chiup* (pusei de gât un chiub) 4/13, cf. 21/68. *La li pupări gușil'* (le opări gâtleurile) 13/11, cf. 162, 291. *Leau pri gușă* (nenorocesc pe nedrept). *Vez să leji vrin lant suflit pri gușă* 12/1. *Mer cu gușă* v. *mer*. [Derivat: *gușés* vb. IV. (despre oi) mi se umflă gâtul din cauza tusei; *gușnės* (bg. *guša*, aor. *gušnah*), vb. IV. = iau de gât, îmbrățișez. *Uorbu... la cunuscură răslănil', la gușniră* (pe orb îl cunoscără leii, îl îmbrățișară) 34/40. (Refl.). *Si cătsără, si gușniră* (se apucară, se îmbrățișară) 13/58; *gușniri* f. = îmbrățișare; *gușnít*, -ă adj. = îmbrățișat]. Există și în alb. *gushë*.

Guscăjės vb. IV. (refl.). Mă gudur, mă ciugulesc (mai ales despre tineri îndrăgostiți). *Feata cu fițșoru si guscăjău*. Com. T. P. Derivat din *goscă*.

Gușnės vb. IV

Gușniri f.

Gușnít, -ă adj.

v. *gușă*.

Gust vb. I. *Gust. Lă iel nu-l'-tsi mănca, tucu gusta un-dou mutșcots* (lui nu-i era foame, dar gusta câteva îmbucături) 15/42. [Derivat: *gustări* f. = gustare]. — Din lat. *gusto*, -are, (arom. *gustu*).

Gustări f. v. *gust*.

Gustés vb. IV. ospățez pe cineva, (refl.) mă ospățez, mănânc bine. *Vicni ampirātu ca s-la gustească* (chemă pe împărat ca să-l ospăteze) 9/50. *Ă si nă gustim* (o să ne ospătam) 19/68. [Compus (cu pref.) *izgustės* (iz + *gustes*) vb. IV. = ospățez pe cineva bine, (refl.) mă ospățez, mănânc bine. *Na izgustim cu turtă caldă și... căigănă* (ne ospătarăm cu turtă caldă...) 8/69. (Forma *dizgustes* nu există). [Derivate: *gustiri* f. = ospățare; *gustít*, -ă adj. = ospătat]. — Din mbg. *gostam* id. (bg. *gostuvam*).

Gúștir m. *Gușter. Gol ca guștir* = în pielea goală 292. [Derivat: *guștiritsă* f. (bg. *gușterica*)]. — Din bg. *gușter*, (arom. *guștur*).

Gustiri f. v. *gustes*.

Guștiritsă f. v. *guștir*.

Gustít, -ă adj. v. *gustes*.

Guteăjės vb. IV. Imi pierd vremea de geaba. *Mul'area cari nu va si facă pojni tot si gutcăjăști* (mujerica care nu vrea să facă pâine tot își pierde vremea de geaba). Com. T. P. — Din bg. *kutkam*?

Gutfės vb. IV. Gătesc. *Pisăi tru carti si gutfească* (scrise în scrisoare

să gătească) 2/68 cf. 5/68. [D e r i v a t e: guttfiri f. gătire; gutflit, -ă adj. gătit; gutuván m. (ironic) = unul care așteaptă totul de-a-gata. *Gutuvanuli, ca vrin uaspits* (aștepți de-a-gata ca un mosafir) 294; gutuvátșeă f. = bucătăreasă, ALR. 2687]. — Din bg. *gotvja, gotovan*.

Guttfiri f. }
Gutflit, -ă adj. } v. *gutfes*.

Guti-eu-apu N. loc. (Barovița).

Gutșulés vb. IV. (refl.). Mă tăvălesc în apă. Com. Gh. T.

Gutuván m. }
Gutuvátșeă f. } v. *gutfes*.

Gu-u! interj.

Gúvă f. (Numai în Huma). Gaură. *Vut-ay și vrină guvă di lup* (a fost și o gaură de lup) 22/69. N. loc. în Huma: *Guva-zorilor-di-Briaznic, Guva-zorilor-di-priropa-l-Coșa, Guva-zorilor-di-Vil'oari*. — Din alb. *guvë*, (arom. *guvă*).

Guvidárniceă f. v. *guvidină*.

Guvidină f. Carne de bou. Com. G. D. [D e r i v a t: guvidárniceă f. = nume de localitate în Cupa. Com. N. P.]. — Din bg. *govedina, govedarnik*.

Guzov-roși adv. Roș ca trandafirul. Com. T. P. Cf. bg. *gu-zen* «roș de rușine, rușinos».

Dž

Džăbădán a. v. *džămădan*.

Džadéiă (pl. *džădeï*) f. Uliță, șosea. — Din tc. *gade*, (arom. *gadee*).

Džálnuiés vb. IV. Bocesc.

Džam a. Geam, sticlă. — Din tc. *ğam*, (arom. *ğame*).

Džămădán a. Un fel de haină turcească, cu mânecile atârinate, ce se poartă peste fermenele. [Și: (Liumnița), *džămăndán, džumăndán, džăbădán* a.]. — Din tc. *ğamandan*, (arom. *ğămădane*).

Džămăndán a. v. *džămădan*.

Džămbúș (pl. - *bușur*) a. Chef. petrecere. *Si facă džămbuș* 22/78. [Și: *džămbúș* a. 7/58. *džumbúș* a. | D e r i v a t: džămbușlija adj. = căruia îi plac petrecerile, de petrecere. Com. G. D.]. — Din tc. *ğumbuș*, (arom. *ğambușe*).

Džămbușlija adj. v. *džămbuș*.

Džamiiă f. Geamie, moschee. — Din tc. *ğami*, arom. *ğämie*.

Džănăbét adj. Geanabet, om rău, păcătos. [Și: *džinăbét* adj.]. — Din tc. *ğenubet*.

Džănăm interj. Dragă. Cf. I/XIV, 3/12. — Din tc. *ğanym* «inimioara mea».

Džandár m. Jandarm. — Din tc. *ğandar* (fr.).

Džandžín pr. (Țárnareca). Nimenea, niciunul. — Din tc. *ğanğin*.

Džangalqts m. pl. Tot felul de instrumente. Com. G. D.

Džăngăr a. Sunetul clopoțelului. *Ay, ay pri cupatș džăngăr, măn-găr pri pimint.* (= portsil' cu jiru) *63. [D e r i v a t e: džăngărăș m. clopoțel 1/75. *Dq-ń džăngărășu*

(dă-mi clopoțelul) 2/75; **džăngărés** vb. IV. = sun din clopoțel]. — Din bg. *gangarec*.

Džăngărâș m. } v. *džăngăr*.
Džăngărés vb. IV. }

Džăni N. de bou care se naște în ziua de marți. Com. I. L. cf. luntșe, martină, tină, mer-tși, petsi, dumi.

Džășnés vb. IV. Tresar, mă speriu, *džășni... căzu ăn căzănu cu veardză* (tresări, căzu în cazan) 11/41. [Derivat: **džășnît**, -ă adj. = zăpăcit, într'o parte, scrintit, țicnit, nebun (după bg. gasnat). *Ai džășnit* 281]. — Din bg. *gasvam*.

Džășnît, -ă adj. v. *džășnes*.

Džăp a. v. *džep*.

Džăvăjër a. Giuvaier. [Și: (Țăr-nareca), **dživăir** a.]. — Din tc. *gevahir*, (arom. *guvaericò*).

Džep a. Buzunar. *Al' scultă džepu* (are buzunarul plin). 276. cf. 693, 40/40. [Și: (Liumnița) **džăp** a. 13/77]. — Din tc. *ğep*, (arom. *gepe*).

Džépeă f. Pițigoiu, ALR. 6180. Pitulice. Com. H. C.

Dževâp a. Răspuns. *Cum s-la dau dževapu* (cum să răspund), 2/I. [Și: **džuvâp**, **džuâp** a. *Si dom džup* 16/39, **džuiâp** a. 9/73]. — Din tc. *gevab*, (arom. *guape*).

Džîmbûș a. v. *džămbuș*.

Džidă f. Săgeată. [Derivat: **džideă** f.]. — Din mbg. *git*, *gitka*.

Džideă f. v. *džidă*.

Džilât m. (Țăr-nareca). Călău, geat. Com. V. J. — Din tc. *ğellad*, (arom. *ğilat*).

Džinâbét adj. v. *džanabet*.

Džindém a. Iad. *Vini din džin-dem un uom* (veni din iad un om) 8/35, cf. 6/35, 8/44. — Din bg. *ğendem* (tc. *gehennem*).

Džingă f. tinichea. *Sodur di ģingă* (vase de tinichea), ALR. 4120. Cf. *sodur*. — Din bg. *čingo*.

²**Džingă** f. Smalț pe cratițe. *Mi-sur di ģingă, di tsară*. ALR. 3967.

Džingărminșchi f. plur. Ornamente la îmbrăcăminte, prin ext. orice îmbrăcăminte cu ornamente. *An džingărminschi mintea nu stă*. 282.

Džirît (pl. -ur) a. săgeată. ALR. 1418. — Din tc. *ğirid*.

Dživăir a. v. *džăvăjër*.

Džizvéiă f. (Țăr-nareca). Vas de preparat cafea. — Din tc. *gezve*.

Džôni m. v. *Ghiorghî*.

Džôteă f. Pasăre de mărimea vrăbiei, cu penele de culoare cenușie, *džotcă-divă* trăește departe de sate în munți. Com. H. I.

Džuâp a. v. *dževap*.

Džúeu m. (In graiul secret) po-reclă pentru oamenii păcătoși, răi.

Džugăstru m. } v. *jugastru*.

Džugrăstu m. }

Džuiâp a. v. *dževap*.

Džumândân a. v. *džămădan*.

Džumbûș a. v. *džămbuș*.

Džumércă (f. l. *merchi*) f. Jumere.

Plătsintă cu džumerchi (plăcintă cu jumere), ALR. 4039. — Din bg. *ġimirinka*.

Džumitâte f. v. *jimitati*.

Džunátie a. *Foamete*. Com. N.T. — [Derivat: din *džun* (pentru adžun), (arom. *ağunatic*).

Džuneápini N. loc. (Oșani).

Džurnëş vb. IV. Vârs, asvârl. *Că l'u džurniġ ġhiubre ăñ bucă* (și dacă-i vârsai gunoiul...) 8/69. — Din bg. *ġuram* (ġurkam), aor. *ġurnah*.

Džuváp a. v. *dževap*.

H

Hac a. v. ²*ac*.

Hadžilqe a. v. *adžilăchi*

Háj! interj. Hai. *Háj, háj, ġhiptu nu scapă di moară* (ai să vii din nou la mine ca să te rogi, cum vine grâul la moară).

Hal a. v. *al*.

Harb a. Orice bucată spartă. — Cf. bg. *hărbel*.

Hásili Adică? *Hasili, ăñ lantili sonur, cu cõt si mai ăngroaşă bubili, cu cõta din zuuă ăñ zuuă și mai mătscati veits la dõm* (adică, în celelalte somnuri, cu cât se îngroașă mai mult viermii de mătase, cu atât) B. 7.

Havà m. Aer, climă. *La sparg havau* B. 3. Cu *havà* și fără vlagă ib. 4, cf. 8. *Bubili... leau havà* (...iau aer) ib. 6. [Și: *avà* f.]. — Din tc. *hava*, (arom. *hăvaġe*).

Hazar adv. v. *azor*.

Heġ! interj. *E heġ, tse daġ, tse leaġ* 194.

Hem conj. v. *em*.

Hér a. v. *ier*.

Hereqn Oricând. *Putem fatsiri hercqñ tsearim*. (Putem face oicând vrem) B. 15.

Hesáp a. Socoteală. [Derivat: *hesăpës*, vb. IV, socotesc. *Si ġisăpim*. B. 3. — Din tc. *hesap*, (arom. *esape*.)

Hezà Adesea. *Vem hezà ziġan* (avem adesea pagubă) B. 5. *Hezà dimineatsa*, ib. cf. 7, 8. [Și: *iežà*]. Turcism.

H'ġari f. Fiere, venin. *S-ti day di pimint ġiarġa să-ts creapă* (o să te trântesc la pământ ca să-ți crape fierea). Com. G. D. — Din lat. **fēle* (pentru *fēl*, *fēllis*), (arom. *h'are*).

H'il' m. v. *il'*.

H'il'ă f. v. *il'ă*.

H'ir a. v. *ir*.

Hristò m. Hristos.

Húma N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 25).

I

I vb. v. *sam*.

²**I** pron. v. ²*ier*.

³**I!** interj. *I, pusta, ăñ drûm ti flaş să mor* (măi, dar tocmai în drum ți-ai găsit să mori) 2/13. || Imită sunetul produs de nechezatul cailor. *Șu feasi calu «i i i» şu gri* (și necheză calul i i i și grăi).

Ia! interj. *Tuntsea tată-su al' zisi: il' a mea, ia scultă...* (... fata mea, ia ascultă...) 10/46, cf. 11/46. — Și în bg. *ja* cu același înțeles

²Ia! interj. Iată, uită. Cf. e t c ă, e t u. *Nu-i tsela, ia-la, ia, zisi feata* (nu-i acela iată-l, iată, zise fata) 17/73, cf. 15/55, 9/34. [Și: *ua* interj. Cf. u à. *Ua-la ninelu tse la tsireats* (iată-l inelul ce căutați) 26/51]. — Și în alb. *ja* id.

³Ia pr. pers. v. *iel*.

⁴Ia conj. Sau... sau. *Ia catșuya si-u aflîș ia ioc si ti fats* (sau găsești căciula, sau să pieri dinaintea mea) 4/35. *Ia mor, ia l' -u răsplong* 629. — Din tc. *ja... ja*.

Iăcă (pl. *יעור*) f. Guler. — Din tc. *jaka*, (arom. *iacă*).

Iădă f. v. *ied*.

Iădets m. *Iadeș*. — Din bg. *jadec*.

Iădiră f. *Iederă*. Com. G. D. — Din lat. *hēdēra -am*, (arom. *eadiră*).

Iagor m. v. *aigor*.

Iăgulă f. v. *iăngulă*.

Iăl pr. pers. v. *iel*.

Iăla vb. v. *ela*.

Iălovă adj. (despre oaie). *Stearpă*. Cf. *știravă*. *Ună uaiă iălovă* (o oaie stearpă) 9/57. — Din bg. *jalov*, -a.

Iămă f. *Pradă*, *jaf*, *iamă*. Com. G. D. — Din tc. *jama*.

Iămbolă f. *Velință*. Cf. *pală*. *Di iundi si-lom noi tor iamboli si-u șădem* (de unde să luăm astfel de velințe ca să o punem să șadă),

6/42. [Și: *imból* m. *Io cum si-ău fur estu imbol*, 12/68]. — Din mbg. *jambol*.

Iănăl'ă f. N. fânt. (Oșani).

Iăngulă f. *Țipar*. *Iăngula no-ari l'ușpi* (țiparul nu are solzi). [Și: *iăgulă* f. ALR. 6239. (Liumnița) *ingulă* f.]. — Din bg. *ja(n)gula*.

Ianijă f. *Tocană* ALR. 4073. — Din mbg. *jahnia* (tc.), (arom. *iăhnie*).

Iănitșăr m. *Ienicer*. — Din tc. *yeniçeri*.

Iănloș adv. *Greșit*. *Ama tseasta-i iănloș* (dar asta-i greșit) B. 6. — Din tc. *janlyš*.

Iăpă f. *Iapă*. *Perl'i să li burveș cu fărîdă și să-i li dai la iapă* (perii să-i amesteci cu făină și să-i dai iepii), 5/28. [Derivat: *iăpîțșeă* f. (dim.)]. — Din lat. *ēqua*, -am, (arom. *iapă*).

Iăpîțșeă f. v. *iapă*.

Iără conj. v. *ară*.

Iărămlqe a. *Pingea*. ALR. 6515. — Din tc. *jarymlyk*.

Iărbă f. *Iarbă*. *Lai vaca... u duș ăn un tșair cu iarba păn di coalcur*; 7/69. *Cu coasă iarbă nu cuses* 4/14, cf. 10/41. *Iarbă furească* = un fel de plantă ce se pune pe răni, mai ales când se taie cineva. [Derivate: *iărbîțșeă* f. (dim.); *iărbu-tînă* f. = loc plin cu iarbă; *iărbôs*, -ă adj. = ierbos; Com. T. P. C o m p u s : (cu pref.) *anierbușos* (an + ierbușos) vb. IV. = (despre semănături) prind buruieni ALR. 5172]. — Din lat. *hērba*, -am, (arom. *iărbă*).

Iarbâp adj. Capabil, destoinic, în stare. [Derivat: **iarbaploqe** (tc. *erbablyk*) m. = destoinicie, meșteșugire. *Si dusi ară căsă și cu multi iarbaplots căzândisiră multi pări* 20/79]. — Din tc. *erbab*, (arom. *erbape*).

Iarbaploqe m. v. *iarbap*.

Iârbiri f. v. *ierb*.

Iârbîțseă f.

Iârbôs, -ă adj. } v. *iarbă*.

Iârbutină f. }

Iâripă f. v. *aripă*.

Iârnă f. Iarnă. *Io pot si aflăm uă... âcu-i ân iarnă* (pot să găsesc struguri, cu toate că-i iarna), 7/31, cf. 296. [Derivate: **iâr-nata** adv. = iarna; **iernăres**, -ească adj. = de iarnă. *Mer iârnières* cf. *mer* Com. G. D; **iernâtie** a. = tot ce se pune pentru timpul iernii. id.; **iârnédz**, **priiârnédz** vb. I. (Țârnareca) = petrec iarna, iernez. Com. V. J.]. — Din lat. *hiberna*, -am, (arom. *iarnă*).

Iârnata adv. } v. *iarnă*.

Iârnédz vb. I. }

Iârtă adj. v. *ierb*.

Iâscă f. Iască cf. *Bureati-di-iască*. — Din lat. *esca*, -am, (arom. *iască*).

Iâșel'ă (pl. -ur) f. Surcea, așchie. ALR. 982, cf. 3814, 3857. [Derivat: **iâșel'itsieă** f. (dim.)]. Com. G. D. — Din lat. *astula*, -am.

Iâșel'itsieă f, v. *așcl'ă*.

Iâsli plur. Grajd. *Ca la ligo la iasli calu*. Cf. 12/9. *Par di lă iasli*

(Oșani) = p ă ĩ a n t ă. — Din bg. *jasla*.

Iâtă Iată.

Iăvés vb. IV. (refl.). Mă arăt, apar, mă ivesc. *Tseastă loșotiĭă si iăveaști* (această boală se ivește). B. 11. *Tucu si iăvi prin ușă* (numai că se arată prin ușă). Com. N. T. — Din paleosl. *javit*.

Iăvur m. Platan care crește prin văi. *Tsela lântu ca priubidi boj di iavur* 4/18. *Âncârcq boj di iavur* 2/18. *Iavur* n. loc. (Huma, Lugunța, Cupa, Oșani, Nânta). — Din mbg. *javor*.

Iazláz a. v. *izlaz*.

Iazuvéts m. v. *iazvets*.

Iazvéts m. Jder, ALR. 4970. [Și: **iazuvéts** m.]. — Din bg. *jazvet*.

Ibandalqe a. Străinătate. — Din tc. *jabanlyk*.

Ibandžijă m. Strein. Com. G. D. — Din tc. *jabanĭ*.

Ibatș-Péteu v. *uom drăpatș*.

Ibrie m. Ulcior. (Fig.) lungan, găligan. Com. T. P. — Din tc. *ibrik*.

Ie m. Smochin cf. *smoc* Com. C. I. [Derivat: **ieă** f. = smochină cf. *smocfă*]. id. — Din lat. *figus*, -um, (arom. *h'ic*).

İeă f. v. *ic*.

Iehim m. Medic. *S-mi duc lă ichim*. (O să mă duc la medic). Com. C. I. — Din tc. *hek'im*.

İeu conj. v. *acu*.

Idănăe m. (La țesut). Darac. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54).

Idi interj. v. *ghidi*.

Idirë f. Provizie. *Pun, fac idirë* (mă aprovizionez). — Din tc. *idare*.

Idol m. Idol, statue veche. — Din bg. *idol*.

Idvâi adv. v. *idvam*.

Idvâm adv. Abia. *Io idvam scăpai și fuzii* (eu abia scăpai și fugii). [Și: *idvâi*]. — Din bg. *edvam*.

Ied m. Ied. *Ied pricufărit*, 298. [Fem. *iadă* (lat. *haeda*). *Diminutiv*: *iedtșue* m. = ied mic]. — Din lat. *haedus*, -um, (arom. *ed*).

Ieftin, -ă adj. v. *eftin*.

Iěj m. v. *ej*.

Iěl vb. v. *ela*.

Iěl, iə pron. pers. El, ea. *Dat. al'* (forma normală) 2/8, 23/38, 4/64, 14/55 etc.; *aĭ* (Cupa și Lugunța, mai rar în celelalte comune) 13, 15/55, 2/62 etc.; *l'ă și l'*. Ac. masc. *la* (forma normală), *ay* și *u* (numai în Țârnareca). *Tsel piducl'u ay băgară tru ună căzani; tăl'ară treĭ bivul' şu sândzili... ay dunară, şu -ay turiră tru căzani. Piduc'l'ul ay biĭu sândzili... poĭa ay tăl'ară piduc'l'ul, ay biliră şu -ay zăcătșiră tru sucac* (păduchele acela îl puseră într'un cazan; junghiară trei bivoli și sângele... îl adunară, și-l vărsară în cazan. Păduchele îl bău sângele... apoi îl tăiară păduchele, îl beliră și-l atârnară în drum), 2/67. Ac. fem. *ay, u* și *uă*. *Ay antribară* 26/64,

17/73 etc. *L-u dusi* (le-o duse) 6/37, cf. 14/34 etc. *Fitșoru lu lămăa u vizu* 21/39. Nom. pl. masc. *iel'*, (în Liumnița) *ial'*; fem. *iali* 8/66. *Dat.* (forma accentuată) *lă iel'* (lă ial'), *lă iali*. *Lă ial' lă si biă multă apu* 2/74 (forma atonă) *la, lă*. Ac. masc. *l'a, -l'*, fem. *li*. — Din lat. **illus*, -a, -um, (arom. *el*).

Iělă f. v. *elă*.

Ielitșeă f. Brăduleț. — Din bg. *elička*.

Iemîș pl. Fructe. [Și: *imîș* pl.]. — Din tc. *jemiș*.

Iér a. Fier. *Pristi puntea di ier* (peste puntea de fier) 1/17. [Plur. *iară* și *ierur* 39/40. Și: (Țârnareca). *h'er* a. 13/67. *Derivat*: *ierăr* m. = fierar]. — Din lat. *ferrum*, (arom. *h'er*).

²Ier pr. Fiecare. *Ier zuă vineă la noi* (în fiecare zi venea la noi). *Ier-tse* (orice); *ier-cari* (oricare). [Intrebuințat foarte des și sub forma prescurtată: e pr. *La e pașt și crătșun dădeă la sirumăș* (la orice paște și crăciun dedea la săraci) 2/46. *Cătșo să mănăncă e seră căti un cal* 9/9. *E săptămônă* (în fiecare săptămână) 1/42, cf. 41/65; i pr. *I zuă la duchian șide* (în fiecare zi ședea la prăvălie) 1/16. — Din tc. *her*.

Ierăr m. v. *ier*.

Ierb vb. III. Fierb. *Anuntru veay 40 di noatiin cari si irbeay* 5/77. *Ună tse la iarsi* 20/32. *Ama*

l'-u iârseş 865. *Că iert aî* (e ca fiert) 619. [C o m p u s (cu pref.) *zăiêrb* (ză + ierb) vb. III. = încep să fierb. *Turea-l' apă ză-îartă* (toarnă-i apă fiartă) 8/16. *D e r i v a t e*: *iârbiri* f. = fierbere; *iert*, *îartă* adj. = fiert. *Carni îartă* = carne fiartă; *iertură* f. = fier-tură. — Din lat. *fërvo*, -*ëre*, (arom. *herbu*).

Ieri adv. Ieri (auzit în Țârna-reca). — Din lat. *hērī*, (arom. *aîeri*).

Ierip f. (plur. dela *i a r i p ă*). *Ierip si aî, di ȳa nu pots scăpari* (aripi să ai și de aici nu poți să scapi). Com. N. T., cf. *a r i p ă*.

Iernăres, -easă adj. } v. *iarnă*.
Iernătie a. }

Iért vb. I. v. *l'ert*.

²*Iért* adj. } v. *ierb*.
Iertură f. }

Iés vb. IV. Ies. *Ca si iasă, ună-ș-ună si l'-u dai cartea* (când o să iasă...) 14/42. *Șârpili ișe* 1/76. *Ișots morts* 435. *Ișă* 8/40. *Ari ișot* 6/38: *Ies ân cap* = o duc la capăt, 156. [Și: (în Liumnița) *iăs* vb. IV. Imperf. *ișam* și *ieșam*. *D e r i v a t e*: *ișori* f. = ieșire; *Dintru si poată ișori* (ca să poată ieși) B. 8; *ișot* (negativ: *niișot*, -ă) adj. = ieșit; *Bubili ișoti* (viermi de m. ieșiți) B. 5; *Au rămas niișoti* ib. *C o m p u s*: (cu pref.). *priješ* (pri + ijes) vb. IV. = răsar din pământ, răsar a doua oară. *Nu ieș bureati si priješ* (nu ești burete să

răsari) 595]. — Din lat. *exeo*, -*ire*. (arom. *es*).

Iestu pron. (Numai în Țârna-reca, încolo *tsista*). Acest. *Dats-l' a lă iestu ȳom tănti pari* (dați-i acestui om atâtea parale) 7/65. *Cu iastă sibepe* 26/64, cf. 17/65, 68. *Etu, tru iastă casă șadi mușata lochi* (iată în casa aceasta locuște frumoașa pământului) 28/65. *Bra cal, tse-i iasta di tini* 17/68. — Din lat. **istus*, -*a*, -*ud*, (arom. *aistu*).

Ieză v. *hexa*.

Iézer m. Lac. — Din bg. *ezero*.

Iftibăr a. Cinste, vază, considerație. *Iftibaru cu pari nu si cumpără* (cinstea nu se cumpără cu bani) 300 cf. 299. [Și: *ihtibăr* a. *D e r i v a t*: *ihtibărós*, -oasă adj. cinstit]. — Din tc. *ihtibar*, (arom. *ihtibare*).

Ignát. Ziua sfântului Ignat, Com. C. I.

Ihtibăr a. } v. *iftibar*.
Ihtibărós, -oasă adj. }

Ihtiză f. Nevoie. *La ihtiză si cunaoshti priiatilu* (la nevoie se cunoaște prietenul) 301. [*D e r i v a t*: *ihtizalija* (mbg. *ihtizalja*, tc.) adj. = trebuincios, necesar. *Vearnicu priiatil aî mai ihtizalija* 590]. — Din tc. *ihtiza*, (arom. *ihtizae*).

Ihtizalija adj. v. *ihtiza*.

Il' m. Fiu. *Ună bābā moașă aș vut-aȳ... doî il'* 1/62. *Il'-su* (fiu-său) 29. *Il'uli!* (fiule) 3/43, cf. 1/54, 7/37, 12/58, cf. 26/65,

9/51. [Și: (Țârnareca) h'il' m.]. — Din lat. *filius*, -um, (arom. *hil'*).

Îră f. Fiică. *Sam il'ă-ta tsea bună* (sânt fiică-ta cea bună) 12/58. [Și: h'il'ă f. (în Țârnareca). Plur. *il'ă*]. — Din lat. *filia*, -am, (arom. *h'il'e*).

Îli conj. Sau. *Nu rudeă vrin fitșor, ili vrină feată* 1/92. *Dali... ili sau... sau... Cafcu tșorop tser tu Itu Dali roși ili morchi* cf. 4/IX]. — Din bg. *ili*.

Ilîân a. Lighian, ALR. 3935. — Din tc. *legen*, (arom. *liyene*).

Ililga f. Cuvântul cu care se începe o zicătoare de joc cciplăresc: *ililga, pipilga, dumuzăre, ducutăre, vâistram drôguman tșilibiia rusuliia tâmbeg*. Com. T. P.

Ilîz adv. v. *aliz*.

Imân a. Lege, credință (mai mult în înjurături) *fută-ts imanu di coriîi*, ALR. 4918. — Din tc. *iman*.

Imăñă f. Avere, stare. *Tucu cu imañă fost-ay* 1/60. cf. 436. [Și: imañi f. *Ra un chiaia cari veă multă imañi*, 1/40]. — Din bg. *imanje*.

Imăñi f. v. *imañă*.

Imbôl m. v. *îmbol*.

Imîr a. Voie, permisiune. *Ampîrâtû... veă lat imir* 4/34.

Imêș pl. v. *îemiș*.

Îmnu vb. I. v. *amnu*.

In vb. IV. v. *vin*.

Înămă f. Inimă (întrebuințat numai în unele expresii, încolo

numai *buric*). *Al' rupsi înăma* (îi sfășie inima) 304. *Ari cucot la înămă*, se zice pentru oamenii întreprinzători 170. Cf. 444. [Și: înimă f. Derivate: înămîtșeă s. f. (dim.); înămôs, -ă adj. = inimos]. — Din lat. *anima*, -am, (arom. *inimă*).

Înămîtșeă s. f. } v. *înămă*.
Înămôs, -ă adj. }

Inât m. Necaz, *Tșișta doil' ray em cu inat, em linoș* 1/44, cf. 15/24, 10/61. *Cats inat* (prind necaz pe cineva). — Din tc. *inad*, (arom. *inate*).

²Încă adv. v. *ancă*.

Încă f. Pâlnie. *Anvitsătura nu si tureaști cu inca 'n-ureacl'i* 869. | (Fig.) Cap, căpătână. *Dișartă încă* (cap prost, cap sec) 205. — Din bg. *inka*.

Îngă adv. v. *ancă*.

Îngulă f. (Int.) v. *îngulă*.

Înimă f. v. *înămă*.

Inmărôs, -oasă adj, v. *mari*.

Insân m. Lume. *Tot insanu cola si dunô* (toată lumea se adună acolo) cf. 13/66. [Și: isân m. 12/60]. — Din tc. *insan*.

Întru vb. I. v. *antru*.

Îo pron. pers. Eu. *Îo s-mi duc* 13/12 cf. 9/33. *Noi vizum că pir ya tricû* 4/36. *S-nă ubidim căsmētu* (Să ne încercăm norocul) 3/9 etc. (Plur. *noi*, în Liunmița *nuăi*). — Din lat. *ego* (arom. *îo*).

Îoe adv. (Numai în expresia) *Ioc si ti fats di ya*, (să pieri, să

dispari dinaintea mea). *Ia cătșuua si-u afliș, ia ioc si ti fats di ȳa.* 4/35 cf. 988. — Din tc. *jok*.

Iôndžă f. Lucernă, ALR. 5253. [Derivat: *iundžîști* f. = lucerniște, ib. 5254.

Iofurt a. Iaurt. Com. G. D. — Din tc. *jogurt*.

Ir a. Așa răsucită din mai multe fire, (ALR. 5758), cf. *atsă*. [La plur. și în sens fig.: *Iri, iri în tricū prin snagă* (mi-au trecut fiori prin corp)] 302. [Și: *h'ir* a. Derivat: *irtșûe* m. (dim.)]. — Din lat. *fîlum*, (arom. *h'ir*).

Irbîtsă f. v. *Iribitsă*.

Iri vb. v. *șam*.

Iribîtsă f. (Oșani). Potârnicie. [(Aiurea) și: *irbîtsă* f. Com. C. I.]. — Din bg. *erebica*.

Irimîja Intâiu Mai. De « irimije » nu se lucrează; este sărbătoarea șerpilor. Românii din Oșani ies la câmp cu fiare, pe care le ciocnesc, ca să se sperie șerpii. Com. Gh. T. [Și: *irmij*].

Iripât, -ă adj. v. *ierip*.

Irlés vb. IV. (Refl., despre animale). A se împreuna, a se mârli. Com. G. D. [Derivate: *irlîri* f. = împreunare, mârli; *irlît*, -ă adj. = împreunat, mârli, id.].

Irlîri f. } v. *irles*.
Irlît, -ă adj. }

Irmén m. Armean. [Derivat: *irminés*, -easeă adj. armenesc]. — Din tc. *Ermen*.

Irmîj v. *irimija*.

Irmilqe m. Monedă de douăzeci parale, i c u s a r. *Dunq căti vrin irmilqc* 29/40, cf. 303, 1/53. — Din tc. *Iermilyk*.

Irminés, -easeă adj. v. *irmen*.

Irtșûe m. v. *ir*.

Irúși a. Năvală. *Fac iruși* = dau năvală. *Ca fesiră iruși dîună-ȳară* 17/4. — Din tc. *jurush*.

Iș... iș... iș! Interj. cu care se alungă găinile. ALR. 5699.

Îșala (Turcism). Să trăiască! *Ișala-mașala* = id. — Din tc. *ișalah*.

Isán m. v. *insan*.

Isáp a. Socoteală. *Priiatilocu priiatiloc, ma isapu dușmăneaști* 592, cf. 305, 306. — Din tc. *esap*.

Iscád vb. II.

Iscădeări f.

Iscăzătúra f.

Iscăzút, -ă adj.

Îsehi-Cupa N. loc. (Cupa).

Îseră f. Scânteie. *Sări ună iscră pi cal* 38/65 cf. 3/77, *36. *Iscri lasă din cupiti* 974. — Din bg. *iskra*.

Isja N. de pers. Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 17.

Isnáf a. Corporațiune, esnaf. Com. G. D. — Din tc. *esnaf*.

Ișqri f. } v. *ies*.
Ișqt, -ă adj. }

Ispriminés vb. IV. v. *primines*.

Isșătăjés vb. VI. Isprăvesc de plimbat, (refl.) mă satur de plimbat, (fig.) isprăvesc de făcut treaba în closet. Cf. *șătăjes*. — Din bg. *isšetam*.

Isticli adv. 1. Intr'adins. *Isticli ău feasi treasta* (asta a făcut-o într'adins). | 2. Adevărat. *Isticli-i?* (adevărat este?) Com. C. I. — Din mbg. *istikle*.

İstina adv. Adevărat, într'adevăr. *Tărtșă că istina mozăcu al' veà pricurat* (credea că într'adevăr...) 17/72 cf. 36/51, 7/18. [Derivat: *istinie*]. — Din bg. *istina*.

Istinie adv. v. *istina*.

Istribés vb. Curăț. Com. T. P. — Din mbg. *trebam* (*istrebam*).

İstum adv. Tocmai. *Istum ıo vinii, ıala și ıel* (tocmai când venii eu, iată-l și el). Com. C. I. — Din mbg. *istum*.

Ităe a. Pârlog la urs. Cf. pârloc. ALR. 4963. — Din tc. *jatak*.

İtim m. Moștenitor, ALR. 2715.

İtru, -ă adj. Șiret, deștept, viclean. *Tser să ieș itru di să cats și tu peșt* (trebuie să fii șiret ca să prinzi pești) 4/13. *Maı bun dușman itru di cõt priıatıl budalò* 244. Cf. 6/44, 22/72. [Derivat: *itreătsă* f. = deșteptăciune, șiretenie. *Cu itrețsa luı căzândisı multi pări* (cu deșteptăciunea lui câștigă multe parale) 15/24. — Din bg. *hitro*.

İtș adv. De loc. *İtș nu rudea vrin fișor ili vrină fetă* (de loc nu nașteea...) 1/92, cf. 5/13 etc. — Din tc. *hič*.

İu adv. v. *ıundi*.

İüă pron. pers. v. *ıo*.

İübăr m. Netot, prost. *Tse ti tșudeș șa ca ıubăr* (ce te miri așa ca un prost). Com. T. P.

İüda Trădător.

İumbrúchi f. (Țárnareca). Vamă. Com. I. T. [Și: *ghiıumbrúchi* f.]. — Din tc. *gümrük*. (<gr. κομμερξιον < lat. *commercium*), arom. *ıumbruk'e*.

İuń a. Lâna mieilor care se tund de obicei de Sf. Maria. Com. C. I.

İunăe (In Țárnareca) adj. viteaz, voinic. Cf. *juni*. *Șu ıel ăı ıunac ca tini* (și el este voinic ca tine) 26/68. — Din bg. *jonak*.

İündi adv. Unde. *İündi si află tari scand* (unde să găsească un astfel de scaun) 2/48, cf. 13/51, 1/12, 19/7. *Žunsi ăń cătun ıundi veà un... murar*. || (Cu întreb. de pron. relat.). *Vizü un șărpi ıundi si triculeà sub ună ropă* 1/76. [Și: *ıu* (Țárnareca) adv. *Flă mă-sa pitru cäl'ur ıu tsireà pări* 10/65, cf. 6/67. etc. Compose: *ıundivă*, (Țárnareca) *ıuvă* adv. *S-la trimeată ıundivă* (să-l trimeată undeva)]. — Din *ıu* și *unde*.

İundivă adv. v. *ıundi*.

İundžiști f. v. *ıondžă*.

İurgán a. Plapomă. Com. H. I. — Din tc. *jorgan*, (arom. *iurgane*).

İuvă adv. v. *ıundi*.

Ivrúșcă Nume de plantă.

İzbă f. Pimniță. *Trupurli li tureà ăń izbă* (corpurile le puneau în pimniță) 14/77. — Din bg. *izba*.

Izbât vb. III. v. *bat*.

Izdiîes vb. IV. Trag de moarte.
Izdiîaşti di moarti, ALR. 4170.
Cf. *izdiînes*.

Izdiînés vb. IV. v. *diîes*.

Izdúe vb. III. Duc peste tot;
isprăvesc de dus. [Derivate:
izdús, -ă adj. dus de tot; izdútsiri
f.]. — Din *duc* (pref. *iz-*).

Izdún vb. I, v. *dun*.

Izgustés vb. IV. v. *gustes*.

Izgutşulés vb. IV, (refl.). Mă ud
până în piele, mă ud bine. [Deri-
vat: izgutşulít, -ă adj. = udat
peste tot].

Izgutşulít, -ă adj. v. *izgutşules*.

Izín a. Voie, permisiune. *Dg-ń
izin să mi duc căsă* (dă-mi voie să
mă duc acasă) 8/11. [Şi: izíni
f. 4/80]. — Din tc. *izin*.

Izíni f. v. *izin*.

Izláz a. Izlaz (pentru vara, pri-
măvara), ALR. 5260. Şi: iazláz
ib. 5358. Dacor.

Izmét a. Serviciu. *Si-ts plătim
izmētu* (o să-ţi plătim pentru ser-
viciul) 4/52. [Derivate: izmi-
ehjâr (bg. *izmekjar*) m. = ser-
vitor, slugă. *A izmichjâruli meų,
tsi-ń dăraş, ńi nicaş mul'area* 24/8;
izmiechjâritsă f. = servitoare cf.
3/29, etc.]. — Din tc. *hizmet*.

Izmétur vb. I. v. *metur*.

Izmiechjâr m. } v. *izmet*.
Izmiechjâritsă f. }

Izminúşeă f. v. *izmeani*.

Izmír m. Nume de plantă. Com.
H. I.

Izruşqs vb. IV. v. *ruşqs*.

Izúng vb. III. v. *ung*.

Izvínít, -ă adj. Scrintit *pitşoru ń-u
izvínít* (piciorul îmi este scrintit).
ALR. 1642. — Derivat din *vină*?

Izvínt vb. I. Zvânt. *Cămeşili la
vint si izvintă*, ALR. 3384. [Deri-
vat: izvintát, -ă adj. = zvân-
tat; izvintári f. zvântare. *Izvin-
tarea*]. B. 4. — Din lat. **exvento*,
-are, cu substituire de prefix.

Izvintári f.

Izvintát, -ă adj. } v. *izvint*.

Izvoára N. loc. (Cf. Capidan,
Meglenoromânii, I, 20).

Izvoáreă f. v. *izvor*.

Izvór a. Izvor (întrebuinţat foarte
des ca nume de loc): *Izvoru* (Oşani,
Cupa), *Izvoară* (Cupa), *Izvoa-
răli-mătşcati* (Oşani), *Izvoarăli-mi-
nuti* (Oşani), *Izvoru-ghjuptses* (Nân-
ta). [Diminutive: izvoáreă
f. = izvor. *La izvoarca ratsi* 1/X.
cf. 7/69; izvuráchi m. (Țârna-
reca) = izvor. *La izvurachilu tsel
ratsi*. 15/64]. — Din paleosl. *iz-
vorŭ*, (arom. *izvur*).

Izvuráchi f. v. *izvor*.

J

Jábă f. (La Oşani). Broască cf.
broască-din-apu. *Jaba rá-
căişti* (broasca căraie). Com. I. L.
[Derivat: jábítşeă f. (dim.);
jibínăe m. = mătasea broaşteii,
ALR. 2509)]. — Din bg. *žaba*.

Jábítşeă f. v. *jabă*.

Jăcă Nume de câine.

Jăgól (pl. *jăgol'*, *jăgoal'ă* și *ju-goal'ă*). Țepuși de lemn care se pun la jug, în dreapta și în stânga capului boului, spre a-l fixa. Poliță la plug, ALR. 5602. Când boul nu face nimic și dă cu capul în dreapta și în stânga, se zice că *rupi jăgol'*, de aici apoi fig. *frâng jăgol'* sau *rup jăgol'* (nu fac nimic, taiu câinilor frunze). — Din bg. *žegāl*, id.

Jájl' a. v. *jal'*.

Jal' a. Necaz, mânie, durere. *Si-ń la scot jal'u pri tini* (o să-mi scot necazul pe tine). Com. C. I. [Și: *jájl'* a. Derivat: *jălés* vb. = jelesc. Compus: (cu pref. *prijălés* (pri + *jăles*) vb. IV =) jelesc dar nu tocmai mult. *Nu-ń-si prijăleaști s-la dau* (nu-mi vine să-l dau)]. — Din paleosl. *žalĭ*, (arom. *jale*).

Jál'că f. v. *jel'că*.

Jălés vb. IV. v. *jal'*.

Jar m. Jar. *Țara cu dintsil' s-la leaĭ și nu ti viruĭes* 923. [Derivat: *jārqs* vb. IV. = prăjesc pe jar]. — Din paleosl. *žarŭ*, (arom. *jar*).

Jārqs vb. IV. v. *jar*.

Jégavitsă f. Urechelniță. Se mai numește și foarfică. Com. I. L. — Din mbg. *žegavica*.

Jégli (pl.). Resteu dintr-o parte și alta a jugului cu care se închide deschizătura pe unde trece capul boului. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). Cf. *jăgol*.

Jél'că f. Broască țestoasă; uimă, boală după ureche, ALR. 1630. Cf. *broască - cu - samar*. *Ploașă disupră, ploașă dijos ăń mējluc răzint* (= *jel'că*) *37. *Jel'că la-gușă* = boală. [Și: (Liumnița), *jēja* (pl. *jeĭts*), ALR. 1117; *jal'că* f.]. — Din bg. *želka*.

Jibinăe m. v. *jabă*.

Jigăvină f. Râgăială. *Ań vin jigăviń* (îmi vin râgăeli) ALR. 2105. — Din mbg. *žegavina*.

Jignés vb. IV. Dau în ceva, lovesc, ating. *Si-u jigneș uneac* 4/39, cf. 5, 6/39. [Derivate: *jigniri* f. = lovire; *jignít, -ă* adj. = lovită, atinsă. Compus: (cu pref.) *năjignés* (nă + *jignes*) vb. IV = (despre mustăți) încolțesc *Aĭ năjignes mustătsăli* (ii încolțesc mustățile). ALR. 2131]. — Din bg. *žegam*.

Jigniri f.

Jignít, -ă adj.

} v. *jignes*.

Jilăndréts m. Stomacul pasărilor, pipotă. *Tsela unu la veà lat căpu; ară tsela lăntu la veà lat jilăndrets*. [Și: *jilindréts* m.]. — Din bg. (dial.) *želāndec*. (bg. *želud* și *želudec*).

Jilindréts m. v. *jilāndrets*.

Jími v. *jimito*.

Jimități f. Jumătate. *Tsela jimități di ūom lăgo* 10/19, cf. 16/32, 7/4. [Și: (arom.) *džumitâte* f. 30/65. Derivat: *jimitic, -ă*. Com. G. D. Cf. arom. *džu-mitic*].

Jimiti v. *jimito*.

Jimitie, -ă adj. v. *jimitati*.

Jimito interj. Zău, numai, atâta numai. *Nu voi pâri si-Ń dai, jimito, zisi fitşoru* 6/78. [Şi: jimiti interj. *jimiti con doarmi, nu mănancă* (zău, numai când doarme nu mănăncă)]. — Din mbg. *jimi*, *jimito* (bg. *živ-mi*).

Jir m. Ghindă cf. *63. [Derivat: *jireăşeă* f. = semn, negel. *Ună jirească ai pri ubraz* (un semn ai pe obraz). Com. N. T. *Cu jirească* (vărgat), ALR. 1489]. — Din bg. *žir*.

Jireăghia f. Jirebie, ALR. 5878. *Coti jireaghia di tort ai?* Com. N. T. — Din paleosl *žrěbij*, (arom. *jireag'l'e*).

Jireăşeă f. v. *jir*.

Jlăbină f. Gingie, ALR. 86. — Din bg. *slabină?*

Joe vb. I. Joc, dansez. *Cătsară să jocă* (se prinseră să joace) 25/4. *Al' joacă calu* = are trecere mare 72, cf. 313. *Ca pri pârl'ă la joacă* (îl duce de nas) 513 cf. 919. [Şi: *juće* vb. I., (Liumniţa) *juăc* vb. I. | Derivate: *jucări* f., *jucător* m., *jucătură* f. Com. G. D., *jucăreăl'că* (pl. *jucăreal'chi*) = jucărie, 317. Compus: (cu pref.), *răzjóc* (răz + joc) vb. I. (după bg. *razigravama*) = mă pun pe joc, încep să joc, (trans.) fac pe altul să joace. *Çon să zăsfireş, toată lumea să răzjocă* (când vei începe să cânti, toată lumea o să înceapă

să joace) 11/6, cf. 16/6 etc.]. — Din lat. **jōco*, -are, (arom. *ğoc*).

²**Joe** a. Joc. — Din lat. *jocus*, (arom. *ğoc*).

Joi m. Joi. *Joî ai păzăriştea ăñ Ghivghilişă*. [Derivat: *jōieă* f. = numele vacii care s'a născut joia]. — Din lat. *Jōvis* (dies), (arom. *ğoi*).

Jōieă f. v. *joî*.

Jos adv. Jos. [Mai mult în unire cu prep.: di, la, ăñ) *Dijos* (arom. *di-ghjos*) (jos, în jos). *Iar dijos ray doî primatar* 9/71. *Ia si dusi dijos* 43/40, cf. 21/8, 3/24 etc. *Dijuăs* (Liumniţa, Cupa), *Dinjuăs* (ib.). *Şărpili işo dinjuăs* 1/76. *Dighjós* = jos (Țărnareca). *Ăñjós* (jos). *Ligats-mi mini di fuărtămə şi dats-mi ăñjos* 2/74. *Si feasi dă la tot ăñ jos* = se făcu de ruşine 251. *Njos* (jos), 494. *Ănghjós* (Țărnareca). *Feata nu si dipuneă ăñghjos*, 21/64. *Lăñjós* jos, în jos, (în Țărnareca) *lăñghjós*: *Feata cădzù lăñghjos*, 14/67. — Din lat. *deosum* (deorsum), (arom. *ngós*).

Juăc vb. I. v. *joc*.

Juăs adv. v. *dijos*.

Jucăreăl'că f. v. *joc*.

Jucări f.

Jucător m. } v. *joc*.

Jucătură f. }

Juděts a. Judecată, tribunal. *S-nă dutsim la judets*. Com. C. I. — Din lat. *jūdicium*, (arom. *ğudets*).

Júdie vb. I. Judec. Cf. *să des* *Nu puteă si-l' judică* 12/65, cf.

15/77. [Derivate: **judicări** f. = judecare; **judicăt**, -ă adj.; **judicată** f. = județ; *Tot cu judicata-i* = tot pe la județ este 318]. — Din lat. *judico*, -are, (arom. *ğudic*).

Judicări f.
Judicăt, -ă adj. } v. *judic*.
Judicată f. }

Jug a. **Jug**. *Si ve pus ăn jug* 13/5. *Jug cumpărai ancă boi și laŋtsă* 319. — Din lat. *jūgum*, (arom. *ğug*).

Jugăstră v. *jugastru*.

Jugăstru m. *Jugastru*. *Viză un bunăr sub un jugastru* 2/73. [Și: **jugăstur** m., **jugăstură** f. ALR. 1934; **džugăstru**, **džugrástu** m.]. — Din lat. **jugaster*, -astrum, (arom. *ğugastru*).

Jugăstur m. v. *jugastru*.

Jugoálă f. pl. v. *jăgol*.

June m. Bou tânăr, între 3-4 ani, **junc**, ALR. 1080. *Juncu nostru la 'nvițom la ărarea*. Com. C. I. [Diminutiv: **juncătș** m. *Juncatșu nostru la deadim la păstirea*, id.]. — Din lat. *jūvēncus*, -um, (arom. *ğungu*).

Juncătș m. v. *junc*.

Juneapin m. *Juneapăn* cf. s m ăreacă (păstrat numai ca n. de loc. în Oșani). Com. G. D. — Din lat. *juniŋperus*, -um, (arom. *ğuneapin*).

Juneatsă f. v. *juni*.

Jung vb. (intr.) *Ajung*. *Junsi ăn un cătun. Și fumu junsi până la domnu* 10/71, ('Trans.). *Nu-u pută junziri*, 13/69. | *Ajung*, devin.

Di jundi raŋ fucaraŋ, junsiră di tșurbadžii mai tșurbadžii (de unde erau săraci, deveniră oameni cu stare) 19/7. [Derivate: **jünziri** f., **juns**, -ă adj. = ajuns, venit. **Compus**: (cu pref.) **prijung** (pri + jung) vb. III. (trans.) = *ajung pe cineva*. *Iel si zgărpi ca si la prijungă* (dădu fuga ca să-l ajungă) 10/55]. — Din lat. *adjūngo*, -ere, (arom. *ağungu*).

Jungl'u vb. I. *Injunghiu*, *taiu*. *Si jungl'iș ună gōscă* (să tai o găscă) 6/55. *Si la jungl'om* (o să-l junghiem) 7/7. *Am jungl'at tsin-zots di onș* 18/7. *Ve jungl'at* 14/28, cf. *61. [Și: (Lugunța) **jungl'um** vb. I. *Tucu să ti jungl'um* 4/85 cf. 4/52; **jungl'am** vb. I. *Ai stoŋ, si-ts jungl'am un boŋ* 4/32, cf. 19/32. *Añ jungl'ăș* (în text greșit: *junglăș*) *găl'ina...* «bun, si-u jungl'am» și *cătso aŋ jungl'o* 8/84. Derivate: **jungl'ări** f., **jungl'at**, -ă adj. = *junghiat*. *Un bil'uc di uamñ jungl'ats* 17/7, cf. 10/23]. — Din lat. *jūgūlo*, -are, (arom. *mi-nğungl'e*).

Jungl'ări f.

Jungl'ăt, -ă adj. } v. *junglu*.

Jungl'um vb. I. }

Juni i. adj. Tânăr (cu acest înțeles foarte rar întrebuințat), tare, puternic, voinic, viteaz. *Vizură fitșoru că cota aŋ juni* (... este așa de voinic) 7/56, cf. 26/40, 22/55. || 2. Subst. Mire, tânăr însurat. *Cən na măritom, la spilom junili* (când ne mărităm, spălăm

pe mire) 8/38. [Derivate: *junil'ă* f. = putere, forță, voinicie, vitejie, 310, 311. *juneâtsă* f. = *junil'ă*. *Cum putuș, frăti, si fats cota juneatsă?* 26/40]. — Din lat. *jūvenis*, (arom. *gone*).

Junil'ă f. v. *juni*.

Juns, -ă adj. } v. *jung*.

Júnziri f. }

Juõe vb. I. v. *joc*.

Jur vb. I. *Jur*. [Derivate: *jurát* a. = jurământ. *Laĭ jurat* (m'am jurat.); *jurámint*, *jurimint*, *jurumint*, (< lat. *jūramentum*) a. = jurământ. *Catǎ din jurumint să nu ȳeș*, 8/25. | Compus: (cu pref.) *prijúr* (pri + jur) vb. I. = conjur. *Si priĳuro pri tatǎ-su* (s'a jurat pe tatăl său). Com. I. L.]. — Din lat. *jūro*, -are, (arom. *ĝur*).

Jurámint a. } v. *jur*.

Jurát, -ă }

Júri Nume de bou. Cf. *j o i c ă*.

Jurimint } a. v. *jur*.

Jurumint }

Jut vb. I. *Ajut*. *Al' jutǎ pustu* = îl ajută norocul, 320. [Derivate: *jutári* f. = ajutor. Com. G. D. *jutór* (< lat. *adjutorium*) = ajutor]. — Din lat. *adjūto*, -are, (arom. *aĝut*).

Jutári f. } v. *jut*.

Jutór a. }

L

L }
L' } pr. v. *ȳel*, *ȳa*.
La }

²*La* prep. 1. *La*. *La tini* 16/9; *Lǎ mini* 13/65 cf. 18/9, 6/65 etc. || 2. (Corespunde lui «a» în expresia: miroase a ceva). *La ȳel miruseaști la bătizat uom* (miroase a om botezat) 8/80. *Miruseaști lǎ scrum, la but* (miroase a scrum, a floare). *Nu-i la bun* (nu-i a bună). Com. G. D. || 3. Exprimă dativul la nume. *La pǎdǎr ǎĝ ra fricǎ* (pădarului îi era frică) 11/10. *Sǎ-ñ spunǎ la mini* (mie). *La ȳel miruseaști* (lui îi miroase...) 8/80. [Și: *lǎ* prep.]. — Din lat. *illac-ad*, (arom. *la*).

Lǎ prep. v. *la*.

Lábǎv, -ă adj. v. *labov*.

Lábov, -ă adj. Care nu este bine strâns, lăbărțat. Com. G. D. [Și: *lábǎv*, -ă adj.]. — Din bg. *labov*.

Lac a. *Lac*. [Diminutiv: *lǎetșúe* m. Com. G. D.]. — Din lat. *lacus*, -um, (arom. *lac*).

Lăcǎrdiǎ f. Vorbă, cuvânt. *Mari mutșcatǎ ngl'itǎ, mari lăcǎrdiǎ nu greǎ*. [Și: *lăcǎrdiǎ* f.]. — Din tc. *lakyrdy*.

Lăcǎrdiǎ f. v. *lăcǎrdiǎ*.

Lăerǎtór, -toari adj. v. *lucru*.

Lăerimǎ (pl. *lacrim* și *lȳcrum*) f. *Lacrimǎ*. *Zǎplonzi să cadǎ lacrimli tali la mini* 8/1. *Și cǎzurǎ lacrǎm* 9/1 cf. 11/28. *Lȳcrum* 342. *Lacrima-niveastǎl'ǎ* (nume de plantă). [Derivate: *lăerimós*, -ă adj. = lacrimos; *lăeriméz* (< lat. *lacrimo*, -are) vb. I. = lacrimez]. — Din lat. *lacrima*, -am, (arom. *lacrimǎ*).

Lăerimós, -ă adj. } v. *lacrimă*.
 Lăeriméz vb. I. }

Lăesés vb. IV. (Țârnareca). Imbrăc. *Fitșorlu... aș lăcsi cu rubi buni* (o îmbracă cu haine frumoase) 23/64. [Derivat: lăesiri f., lăesít, -ă adj. 41/65]. = Din gr. ἀλλάσσω, (aor. ἄλλαξα), arom. *alăc-sescu*.

Lăesiri f. } v. *lăcses*.
 Lăesít, -ă adj. }
 Lăetșúe m. v. *lac*.

Lăcum, -ă adj. Lacom. [Derivat: lăcumés vb. IV = sunt lacom, mă lăcomesc; *Multu al' spuraști, lăcumeaști* 722, cf. 404; lăcumíri f. = lăcomie]. — Din bg. *lakom*.

Lăcumés vb. IV. } v. *lacum, -ă*.
 Lăcumíri f. }

Laf (pl. *lafur*) a. Vorbă cuvânt, zisă, spusă. *Meș laf nu la scultats* (cuvântul meu nu-l ascultați) 3/58. *Dupu tsești lafur*, 5/43 cf. 8/47, 5/78. *Fac laf* (mă înțeleg). *Doi fur feasiră laf* (doi furi s'au înțeles) 2/45. *Mi leau di laf* (m'apuc de vorbă, mă cert). Cf. 657. [Derivate: lăfés vb. IV. = vorbesc. *Odša lə si lăfească*, refl. *mi lăfes*, pron. *ăm lăfes* = stau de vorbă, vorbesc cf. 21/31. *Cum aș lăfeau iel'* 7/68. Compus (cu pref.): zălăfés (ză + lăfes) refl. = încep să vorbesc, să discut. *Zășox uneac ... s-nă zălăfim* 3/60.] — Din tc. *laf*, (arom. *lafe*).

Lăfés vb. IV. } v. *laf*.
 Lăfíri f. }

Lag vb. I. Alerg. *Voș să lăgats* 9/86. *Lamúa vini lagondără* 14/51 cf. 25/32. *Pots si laz tu?* 11/69. *Lagă că cən casa-l'-tsi prinsu* 594. *Lagă!* (aleargă!) 2/66 cf. 862. [Derivate: lăgári f. = alergare; lăgát, -ă adj. = alergat; lăgătór m. = alergător; lăgătúrá f. = alergătură. Compus: (cu pref.) zălag (ză + lag). vb. I. = mă dau după cineva, alerg după el 14/41]. — Din lat. **allargo*, -are (din *largus*), arom. *alag*.

Lăgără f. Limpezire, curățire (despre metale: argint, aur). — Din gr. *λαγάρα*, (arom. *lăgare*).

Lăgári f. }
 Lăgát, -ă adj. } v. *lag*.
 Lăgătór m. }
 Lăgătúrá f. }

Lăgávés vb. IV. v. *ligăves*.

Lăgóghir. Numele unui animal care trăiește prin găuri.

Lăgúd m. Instrument alcătuit dintr'un arc și o coardă numită « tetivă », cu care se scarmână bum-bacul. *Tsiream si dar un-doș tálup, ma lăgud no-am la tetivă*. Com. C. I.

Lăgúdzăr m. Piele de castor, castor. Com. T. P.

Lălánt, -ă pron. v. *lant*.

Láldi art. inv. v. *aldi*.

Lalt, -ă pron. v. *lant*.

Lamarină f. Fier moale. — Din gr. *λαμαρίνα*, (există în toate limbile balcanice), arom. *lamarină*.

Lámbă f. Lampă. — Din bg. *lamba*, (gr. *λάμπά*), arom. *lampă*.

Lămbărdă (pl. *-bǝrɛ.*) f. Lu-
mânare mare. *Li stinzi lămbǝrɛili*
7/49. [Și: lumbărdă f.]. — Din
gr. *λαμβάνω*, (arom. *lumbardă*).

Lămână f. Balaur. *Lamâna vini*
lăgondără (balaurul veni aler-
gând...) 14/51 cf. 11/34. [Plur.
lamâni 17/28 și (mai des) *lǝmâur*
(12, 16/34)]. — Din mbg. *lamnja*,
(bg. *lamija*), arom. *lamîne*.

Lanât, -ă adj. v. *lant*.

Lanculò adv. *cola*.

Lângă prep. Lângă, pe lângă.
Lângă undă tșăsmă 8/73 cf. 11/68,
16/9. || La. *Mi duc lângă niști feți*
10/19. *Lisitsa... si dusi lângă lup*.
4/13. — Din lat. *longum* + *ad*,
(arom. *ningă*).

Lângărós, -ă adj. v. *lăngoari*.

Lănghiós adv. v. *dijos*.

Lăngoări f. Boală. *Lăngoarea s-ti*
bată. Com. C. I. [Derivat:
lăngurós (lângărós), -oasă adj. =
bolnăvicios id.]. — Din lat. *lan-*
guor, -*orem*, (arom. *lăngoare*.)

Lăngurós, -oasă adj. v. *lăngoari*.

Lănjós adv. v. *dijos*.

Lănós, -oasă adj. v. *lǝnă*.

Lant, -ă pron. Alt. Celălalt,
ălalt. *Doi lănts uomiñ* 18/56. *Vini*
lânt răp 3/80. *Lantă* 3/65. *Lăntili*
3/54. *Lant-tsiwă* = alt ceva, nimic
cf. 24/31, 22/38, 2/64, 7/73,
25/78, 6/21, 6/16. [Și: lânt, -ă
pron., (mai rar) lalt, -ă pron. *Lal'ts*
uamiñ sa. Com. C. I. C o m p u s e:
lalânt, -ă pron. *Lalantă uoară*
(cealaltă dată). Com. V. J. la-

nât, -ă pron. *Lanata marzini* (la
cealaltă margine) 28/6. | Plur.
lañts: *S-na dutsim... să mintșu-*
nom și lañts (să mergem să min-
țim și pe alții) 12/18]. — Din lat.
**illum-alter*, (arom. *alantu*).

Lăpăvitsă f. v. *lapuvitsă*.

Lăpnés vb. IV-a. Imbuc, în-
ghiț, mănânc repede 19/9, 23/40,
9/70. *Dǝ-l' si lăpnească* 786 391.
Lapni-muști cf. bg. *lapa-muhi* (în-
ghite muște) gură-cască 456. [D e r i v a t:
lăpniri f. = imbucare]. —
Din bg. *lapam*.

Lăpniri f. v. *lăpnés*.

Lapós v. *lăpù*.

Lăptăr m. v. *lăpti*.

Lăpti m. (pl. *lǝptur* și *laptur* ALR.
5449). Lapte. *Ună găleată di lăpti*
6/32. *Și di pul' lăpti află* (el găsește
și lapte de puieu) 322 cf. 202. *lăpti-*
acru din foali (lapte acru) ALR.
5412; *lăpti-bătut* (lapte bătut);
lăpti-dulsi (lapte dulce); *lăpti-*
ghių (lapte nefiert); *lăptili-vacăl'ă*
(laptele oaiei). Com. I. G. [D e r i v a t e:
lăptăr m. = lăptar; *lăptós*,
-oasă adj. = lăptos. *Bureati-lăptos*
cf. b u r e a t i; *lăptúcă* f. = lăptu-
că]. — Din lat. *lac*, *lactem*, (arom.
lapte).

Lăptós, -ă adj. } v. *lăpti*.
Lăptúcă f. }

Lăpù m. Un fel de plantă care
crește pe lângă păpușoiu și prin
holde; se dă ca nutreț la porci.
Pisăia ăñ frunză di lăpù (ai să pri-
mești banii la sfântul așteaptă)

323. [Derivate: *lăpúș* m. id, *Lăpós* n. loc. (Cupa)].

Lăpún m. Plantă leucitoare, din rădăcina ei curge lapte. Com. C. I.

Lăpúș m. v. *lăpu*.

Lăpuvitsă f. Lapoviță ALR. 2439. [Și: *lăpăvitsă* f.]. — Din bg. *lapovica*.

Lărdișă f. (Livezi). Slănină. — Din gr. *λαρδί*, (arom. *lărdie*).

Lărdzés vb. IV. }

Lărdzimi f. } v. *larg*.

Lărdzít, -ă adj. }

Larg, -ă adj. *Larg*. *Căt mai largă, căt mai lung*, 5/71. [Derivat: *lărdzimi* f. = lărgime. Com. G. D.; *lărdzés* vb. IV. = lărgesc; *lărdzít*, -ă adj. = lărgit]. — Din lat. *largus*, -a, -um, (arom. *largu*).

Lări f. v. *leay*.

Láritsă f. Plug, cf. *ralitsă*, plug. *Di mănășa di laritsă* 370. [Și: *ráritsă* f. *L'ay raritsa pri numir*. Com. C. I.]. — Din bg. *ralica*.

Las vb. I. *Las*. *Veay lăsată lucru* (încetaseră) 4/65. *La lășo căpăcu* 6/51 cf. 4/31, 24/32, 29/51, 15/50, 16/15, etc. *Las-ișă* (lasă să fie, să fie), 262. *Ūom lăsat* (neglijent), 324. [Derivate: *lăsări* f., *lăsát*, -ă adj. = lăsat, neglijent, indiferent; *Di lăsat* = boală, (hernie), ALR.; *lăsătúrá* f. = neglijent]. — Din lat. *laxo*, -are, (arom. *alas*).

Lăsări f.

Lăsát, -ă adj. } v. *las*.

Lăsătúrá f. }

L'ăseă f. Licuriciu. [Derivat: *lăseătés* și *lăsnés* = scapăr, fulger. *Lăscăteaști*, *lăsneaști* = scapără, fulgeră. Com. G. D.]. — Din bg. *lăškă*.

Lăseătés vb. }

Lăsnés vb. } v. *lăscă*.

Lăstică f. Praștie, ALR. 1697. — Din bg. *lastika* (fr.).

Lăstină f. Frunză de doveac. *La corinil' di lăstină* (la rădăcinile frunzei de doveac) 2/63, cf. *39. — Din bg. *vlastuna*.

Lăstovitsă f. v. *listovitsă*.

Lat, -ă adj. v. *leay*.

Lăteăjés vb. IV. Tremur. ALR. 1258.

Lătór, -toari adj. v. *lucru*.

Lătrări

Lătrătúrá } f. v. *latru*.

Látru vb. I. *Latru*. *Coșnil' lară si latără* 14/38 cf. 144. [La ind. prez. pers. 2. *latsăr*, 3. *latără* (latură): *Coșnili latură*, ALR. 1155. Derivat: *lătrări* f., *lătrătúrá* f. Compus: (cu pref.) *zălátru* (ză + latru) vb. I. = încep să latru. *Coșnili zălătro* 4/6]. — Din lat. *latro*, -are, (arom. *latru*).

Lats a. *Laț*. *Lăsaș un lats la tșărăpă* (am lăsat un laț la ciorap). Com. C. I. [Nu se știe dacă aparține aci și: *lătșcă* f. = cheutoare, nojiță, ALR. 3339; laț de trecere la o funie. Com. GH. T. *Șimi-*

doi'l'i lă latščă trag 188]. — Din lat. *laqueus*, -um, (arom. *laț*).

Lătșcă f. v. *lats*.

Lătșcăjēs vb. IV. Bat alvița. *Lătșcăim ou ligat di atsă*. ALR. 2781. — Derivat din *lats*.

Lăzăr m. Nume de persoană și sărbătoarea Sf. Lazăr. *Lă Lazăr cari si-u punim tăntșarcă* (la Sf. Lazăr pe cine să punem să joace). Com. N. T. *Lazăru-mari* (Rusalii). ALR. 621. [Și: *Lazi*. *Lazi strojnicu* 2/VII). Derivat: *lăzărăneă* f. = fată împodobită cu flori care joacă în ziua de Sf. Lazăr, prin curțile oamenilor. *Lăzărănechili vin*, Com. N. T.].

Lăzărăneă f. v. *lazăr*.

Lăzēs vb. IV. Mă târăsc. *Bubili lăzes pi frunzi*. [Derivate: *lăziri* f. = târire; *lăzīt* s. adj. = târit. Compus: *dulăzēs* (du + lăzes). vb. = umblu copăcel]. — Din bg. *lazja*, id.

Lăzi m. v. *lazăr*.

Lăziri f.

Lăzīt s. adj. } v. *lăzes*.

Lăzniri f. v. *lăznes*.

Lăznēs vb. IV. (refl.) Alunec, mă dau pe ghiață. *Cătilin prin lut s-nu ti lăzneș*. Com. C. I. [Derivat: *lăzniri* f. = alunecare; *Lăznirea mult ăi lesnică pri gl'ets*]. — Din bg. *slizgam*. (aor. *sliznah*).

Lăznitșcă f. v. *loznă*.

Léa A patra parte din pogon. || N. de loc (Lugunța). — Din bg. *lēha*.

Leăc a. *Leac*. *Si nu spuniñ... că no-ari leac di mini* 11/47 cf. 22/31, 325. [Și: *neăc* (din *un leac*) adv. = o leacă, puțin, nițel. *La mini nu-ñ deadiră ni neac carni* (mie nu-mi dădură nici puțină carne) 6/54; *uneăc* adv. *Si dipartō uneac* 4/39. *Sî aibă uneac apu* 29/39. *Să ampl'um unec apu* 4/16; *uneac-căti-uneac* = puțin câte puțin. [Derivate: *lieuēs* vb. IV. = lecuesc, vindec. *Nu știț tse leac ari si ti licueș?* 20/31. *Delmi ari leac... si ti licuim* 21/31 cf. 12/15; *lieuitōr* m. = lecuitor cf. 2/88; *lieuiri* f. = lecuire, vindecare; *lieuit, -ă* adj. = lecuit, vindecat; *lieuvit, -ă* (bg. *lekovit*) = tămăduitor. *Bi'ca di buric ăi licuvită*. Com. T. P. cf. *apă-licuvită*, sub *apă*. Diminutiv: *unetșeut* adv. Com. T. P.]. — Din bg. *lēk*.

Leăgăn a. v. ²*leg*.

Leăjeă f. v. *lejică*.

Leănă f. Brazdă din grădină sau din țarină, cf. *zăseac*. Com. G. D. Din mbg. *lēna* (din *lēhnă?*).

Leăni f. *Lene*. [Derivat: *linós*, -oasă adj. = leneș, lenevos. *Țișta doi'l' ray linoș* 1/44 cf. 2/11.] — Din paleosl. *lēni*, (arom. *leane*).

Leăpeă f. v. *lipes*.

Leăsă N. loc. (Lugunța).

²*Leăsă* f. (Liumnița) *Leasă*; instrument de răchită cu care se prinde pește. Com. C. I. *Putem dărari leasi și cu pârđiș*. B. 3. Drugi,

rude pe care se cară fânul. ALR. 5272. — Din sl. *lěsa*.

Leăseova N. loc în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 19).

Leaŭ vb. I. 1. Iau. *Căpu aŭ la leŭ* 4/4. *Si leaŭ* 8/38. *S'au leŭ* 3/38. *Si-n la leaŭ* 6/37. *L'-u le poŭne di la coŭni* 5/8. *Lom* (=luăm) 12/40. *Lats* (=luați) 21/16. *Di ca la lăŭa* (după ce-l lu) 11/79 cf. 14/77, 2/III. *Io al' la laŭ* (eu i-l luai) 4/22. *Li laŭ* (le luași) 22/29. *Mi laŭ pri guŭă* (m'ai nenorocit) 4/VI. *Aŭ la lə* 13/9. *Na-u lară* 16/15. *Aŭ lă* (își luă) 13/71. *Vea lat* (luase) 1/40. *Veaŭ lat* (luaseră) 22/78. *Nu putu lari* (nu putu lua) 16/80. *Le-mi* (ia-mă) 5/1. *Leaŭ migdan* = îmi iau vânt 18/69, 397. *Mi leaŭ an zbor, s-mi leaŭ di laf* (intru în vorbă). *Nu putem s-na lom an zbor* 5/14 cf. 530. *Lea-ts uocl'il'* (șterge-o, pleacă, du-te) 330. *Mi lea ploaia* (mă apucă ploaia). *Mi lə ună ploaia* 2/63. || 2. O iau, o apuc pe undeva. *Cutru iundi lə moarte* (încotro a luat-o moartea) 5/1. *Lə cutru cătun* 8/28. || 3. Încep, pornesc, iau să... *Odŭa lə si lăfescă* (ogia începu să vorbească...) 4/24. *Coŭil' lară si la-tără* 14/38 cf. 21/16. [Și: (Țăr-nareca) l'au vb. I. 8/65; leŭ vb. I. Derivate: lări f. = luaare. *Nu pisăi ca di poŭni lari* 5/55; lat, -ă adj. = luat 9/15, 19/55. Compus: (cu pref.) zăleau (ză + leaŭ

vb. I. = iau o leacă. *S-mi zăleai uneac* 18/72]. — Din lat. *lěvo*, -are, (arom. *l'au*).

Lădiŭ N. loc. (Lugunța).

Leg vb. III. Aleg. *Leazi un birbec* (alege un berbec) 2/37. *Sfaca poŭni bășca-bășca au leșiră* 17/4 cf. 4/37. [Derivate: leăziri f. = alegeare; les, -ă adj. = ales]. — Din lat. *allego*, -ere, (arom. *aleg*).

²Leg vb. I. Leg. *Tsi ts-aŭ ligat capu* 1/VI. *Leagă-ts di coadă vrin chup* 10/72. *Ŭom ligat* (om cuminte) 328. *Moŭ ligati* (prost, nepriceput) 425. [Derivate: ligări f. = legare; ligăt, -ă adj. = legat; ligătură f. = legătură. Compus: dizlég (dis + leg) vb. I. desleg. *Și fitșoru dizligo răslanu* 12/28; zălég (ză + leg) vb. I. = (încep să) leg. *Li zăligai ŭa fazil' tots* cf. 6/19, 938; zăligări f., zăligăt, -ă adj.; leăgăŭ a. = leagăŭ, cuib, ALR. 1703. *Pul'il' an leagăŭ plânzeau* 15/94. *Leagăŭ si feasi* (este beat mort); leăgăŭ vb. I. = leagăŭ; ligăŭări f. = legăŭare; ligăŭăt, -ă adj. = legăŭat. Compus: (cu pref.) zăleăgăŭ (ză + leagăŭ) vb. I. = încep să leagăŭ puțin. *Să li zăleăgăŭ* 15/94]. — Din lat. *ligo*, -are, (arom. *leg*).

Leică f. Tigvă. *Aŭ anc'l'isi leica și fuŭi* 15/42 cf. 12/42. *Am ună leaică cu șapti guri* (= capu) *14. (Fig.) Căpăŭănă 801. [Și: leăică f.]. — Din bg. *lejka*, id.

Lemn a. Lemn. *Lo... si dișchică* *leamni* (... să despice lemne) 20/68 cf. 16/65. *Lemn nidurat* (din topor) 332. || (*La războiu*). Lemnușul din suveica care ține țeava. Com. C. I. [Derivat: *limnâr* m. = lemnar. Com. T. P.]. — Din lat. *lignum*, (arom. *lemn*).

Lépră f. Lepră, boală. *Di lepră s-nu scap*. Com. C. I. — Din gr. *λέπρα*, (arom. *lepră*).

Léră f. Murdărie pe gulerul hainei; mătreață. Com. T. P. — Din gr. *λέρα*, (arom. *leră*).

Lérdu adj. Șiret. *Nu vream* (în text greșit: vreau) *s-mi zămutres, lerdu* (nu voiam să mă uit, șireato) 8/72. — Din mbg. *lerdo*.

Les, -ă adj. *leg*.

Lese m. Nume de alun. Cf. *lun*. Com. T. P. — Din bg. *lěsk*.

Lěsni adj. v. *lesnic*.

Lěsnie, -ă adj. adv. Ușor. *Să nă vină lesnic* (să ne vină ușor) 13/16. *Nibunil'a aji lesnică* 483. *Fitșorl'i lesnic si mintșună. Vizû ună feată lisnică* (în text greșit: lișnică) 8/73. [Și: *lěsni*, *lisnie*, -ă adj. Compus: *lesnipéică* om ușurel. 335]. — Derivat din *lesni* (bg. *lesen*).

Lěsnitsa N. loc. (Oșani).

Lěsni-peică m. v. *lesnic*.

Let vb. IV. (Țârnareca) Ies, plec, mă duc, pornesc. *Liti si si șătăiască* (ieși săse plimbe) 23/65. *Fitșorlu aț tsarluji liti* (fiul împăratului plecă) 15/64. *Dioanculô ăs leată băsearica* (de acum înainte o să iasă

biserica, adică lumea din biserică) 20/68. *Let trei feati* (ies trei fete) 2/66 cf. 1/66, 26/64. *Let ăñ cap* (o scot la căpătăiu). *Vizû că nu poati si leată ăñ cap cu fumeal'a* (văzu că nu poate să o scoată la căpătăiu cu copiii) 1/65. [Derivate: *litiri* f. = ieșire, ducă; *litit*, -ă adj. = ieșit, dus. Compus: *letniplli* (puu sburător) nume de câine, cf. *tsipigori*, *tsipidolu* 4/33]. — Din bg. *letja* «sbor» și *litam* «alerg încoace și încolo», (arom. în Epir, *lites*).

Leu vb. I. v. *leau*.

Lev, -ă adj. Stâng. *Nu sună leava* (nu sună stânga) se zice când este sărăcie mare, 329. *Unu di la dreapta și lântu di la leava* 18/56. [Derivat: *livitșâr* m. = stângaci, ALR. 133]. — Din bg. *lěv*.

Liehés vb. IV. v. *lipes*.

Lieuiri f.

Lieuít, -ă adj.

Lieuitór m.

Lieuvít, -ă adj.

Ligănări f.

Ligănát, -ă adj.

Ligári f.

Ligát, -ă adj.

Ligátură f.

Ligăvés vb. IV. (refl.). Fac grimaze, mă strâmb, ALR. 2144, cf. *lighiă*. [Și: *lăgăvés* vb. IV. Derivate: *ligăvít*, -ă adj.; *ligăvítură* f. = strâmbătură]. — Din mbg. *ligăvam* «mă băloșez» cf. *li-ghăves*.

Ligăvit, -ă adj. v. *ligăves*.

Ligăvitură f.

Lighjă f. plur. Bale. *Añ cură lighjăli* (îmi curg balele) 336.

[Derivat: lighjăves vb. IV. = (refl.) mă îndrăgostesc, (fig.) mă lingușesc pe lângă cineva. *Nu ti lighjăvea pri lângă ie! că vrin cōni* (nu te linguși pe lângă el, ca un câine). Com. N. T.; lighjăviri f. = îndrăgostire, lingușire, id.].—Din bg. *ligi* (pl. dela *liga*) id.

Lighjăves vb. IV. } v. *lighjă*.

Lighjăviri f. }

Lilie m. Liliac. *Icu tușoș, catsă un lilic di-l' scup trej uor ăn rost, si-ts treacă* (dacă tușești, prinde un liliac, scuipe-i de trei ori în gură, ca să-ți treacă). Com. C. I. — Din tc. *liliak*, (arom. *liliac*).

Limbă (p' *limb*) f. Limbă. *Iundi sa limbile* 15/28. *Șapti limb* 12/28 cf. *42. *Al' tsi catsă limba* (i se prinde limba) 337. *Noastră limbă-i* (este de ai noștri, Român), 372. [Diminutiv: limbătseă f. = omușor]. — Din lat. *lingua*, -am, (arom. *limbă*).

Limbă f. Pește de mare. — După gr. *γλώσσα*.

Limbeāti m. Nume de pasăre mai mare. Com. T. P.

Limbătseă f. v. *limbă*.

Liminari f. v. *luminari*.

Limña (în expresia). *Aș lq limña* (s'a dus dracului). Com. C. I.

Limnár m. v. *lemn*.

Limón m. Lămâiu. [Derivat: limónă f. = lămâie]. —

Din gr. *λεμόνι*, (arom. *limone*).

Lindină f. Lindină cf. *minutșos*. *Lq să tăltșască lindiñ* (începu să-i omoare lindini) 6/11. [Și: lindini f.]. — Din lat. *lëndinem*, (arom. *lindine*).

Lindini f. v. *lindină*.

Lindzē m. Vas (de obicei) de aramă, ALR. 4120. Cf. citatul sub *sodur*. Pentru etim. cf. *linghjer*.

Ling vb. III. Ling. *Guneà-u matsa s-nu lingă tigaña*. [Derivate: *linziri* f. = lingere; *lins*, -ă adj. = lins. Compus: (cu pref.) *zăling* (ză + ling) vb. III. = încep să ling, ling puțin. *La zălinsi cu limba* (începu să-l lingă) 22/73]. — Din lat. *lingo*, -ere, (arom. *lingu*).

Linghjer m. Farfurie de aramă. *Linghjeru aș fat di băcor călădisit*, ALR. 3967. [Și: *linghje* m. ib. 4120]. — Din tc. *lenger* « assiette de cuivre ».

Lingură f. Lingură. *Cu lingură di răzint mănancă* 632. *Iundi tșorbă, tu lingură*, se zice despre unul care se amestecă în toate, 970, 340, cf. *43. || 2. (La moară). Merticul, cupele. Com. H. I. [Diminutive: *linguritsă* f., *linguritsă* a. = linguriță și furca pieptului, sternul ALR. 2201]. — Din lat. *lingula*, -am, (arom. *lingură*).

Linguritsă a. } v. *lingură*.

Linguritsă f. }

Lingușes vb. IV. (refl.) mă lingușesc. — Derivat din *ling*.

Linós, -oasă adj. v. *leani*.

Lins, -ă adj. v. *ling*.

Linti f. Linte. *Unu ăi di mēl'...*
lāntu ăi di linti 9/4. — Din lat.

lens, lentem, (arom. *linte*).

Lintsi N. loc. (Cupa).

Linziri f. v. *ling*.

Lipă f. Teiu. Com. G. D. —
Din bg. *lipa*.

Lipăniă f. Măncare. In expresia:
Pal'i și lipăniă = pâine.

Lipăridă (pl. -riz) f. Un fel de
pește galben, ALR. 1746. *Multi*
lipăriz dusiră di lă Balta di Be-
sichi. Com. C. R. — Din gr.
λιπαρίδα (din *λιπαρός*).

Lipeă v. *lipes*.

Lipés vb. IV. Lipesc. *Li lipi*
ună di lăntă 34/51. *Al' si lipi la*
buric 8/46 cf. 477, 6. [Și: (Țăr-
nareca) *lichés* vb. IV. *Al' si lich*
25/64. Derivate: *lipiri* f., *li-*
pît, -ă adj. = lipit; *lipes* m. scaiu
(Cupa). Com. I. G.; *leăpcă*
(bg. *lēpka*) m. = (fig.) lipicios,
lingușitor. *leapcă și nari-i* = este
lipicios și lingușitor. *Tse leapcă-i* =
ce mai lingușitor este, 327; *lipeă* =
lipit, slab, prăpădit. *Și uoîli si fe-*
siră lipcă (și oile se făcură slabe,
prăpădite...) 15/6. Compus:
(cu pref.) *zălipés* (bg. *zalepja*, cu
același înțeles de) lipesc. *Au zălipi*
carte (lipi scrisoarea) 3/16]. — Din
paleosl. *lēpiti*, (arom. *alik'escu*).

Lipes m.	} v. <i>lipes</i> .
Lipiri f.	
Lipît adj.	

Liră f. Liră turcească. *Lu odžă*
măgar liri cacă (magarii hogii cacă
lire) 7/24 cf. 5/IV, 12/18, 3/10. —
Din tc. *lira*, (arom. *liră*).

Lisă adj. (despre oaie). Cu fâl-
cile roșcate. Com. G. D. — Din
bg. *lisa* (lisica).

²**Lisă** f. Nume de cățea. *Lisa*
noastră au tăltșqră (au omorât că-
țeaua noastră). Com. N. T. Pentru
eti.n. cf. *lisă*.

Lișă f. v. *lișaj*.

Lișaj m. Cur de găină, ALR.
1621. | Rapăn, boala celor care
nu se spală pe cap, ALR. 4193. [Și:
lišă f. = pecingene, ALR. 1654. Cf.
brădăvitsă, ALR. 1654]. —
Din bg. *lišej*.

Liseă f. (Liumnița) Licuriciu, cf.
sfitul'că. — Din bg. *lisko*.

Liseăveāti m. Ardezie. *Ploatșă di*
liscăveati, ALR. 4028. [Și: *liseu-*
veāti f. Com. T. P.]. — Din bg.
lēska.

Liseuveāti v. *liscăveati*.

Lisitsă f. Vulpe. *Lisitsa zăcătso*
si cōntă 8/30 cf. 7/30. *Lisitsu!*
(voc. vulpe!) 4/13. *Fruntea li-*
sitsăl'ă (fruntea vulpii) 17/72. [De-
rivat: *lisitșqnă* și *lišitșoănă* f.
(mbg. *lisičina*) = un fel de stru-
gure negru. Com. G. D.]. — Din
bg. *lisica*.

Lișitșoănă	} f. v. <i>lisitsă</i> .
Lisitșqnă	

Lisnie (pl. -nitsă) m. Măr săl-
batec, ALR. 6068, cf. *sirc*. *El*
să dunom lisnits din urman (vino să

adunăm mere sălbatice din pădure). Com. N. T.

²Lîsnic, -ă adj. v. *lesnic*.

Listovîtsă f. v. *listuvîtsă*.

Listuvîtsă f. Rândunică. *Ăn listuvîtsă nu vor si si veadă* (nu vor să se vadă niciodată) 991. [Și: (Oșani), listovîtsă f. *Listovîtsili na vin la Patruzotzili*. Com. I. L; listuvîtsă, lăstuvîtsă f. Com. C. I.]. — Din bg. *lěstovica*, id.

Lit a. Aba mai subțire. *Lit ăi șaic subțori cu 2 l'itsă*. Com. GH. T. Cf. dimitnitsi. — Din bg. *lit*, (cf. *lit vlănen*).

Litîri f. } v. *let*.

Litît, -ă adj. }

Litnie m. v. *lutnic*.

Litșăști vb. (pers. 3). Stă bine, prinde. *Mi litșă ăn cunacu Lu Mustal'ă fitșor* (îmi stetea bine) 11/IV. [Derivate: litșîri f., litșnic, -ă adj. = frumos, draguț. Com. G. D.]. — Din bg. *liča*, id, (arom. *alinčescu*).

Litșîri f. } v. *litșăști*.

Litșnic, -ă adj. }

Liturghîă f. Prescură. *Fiseș undou liturghîi di băsearcă*. Com. N. T. || 2. Serviciu divin. *Cari popă ra ăn liturghîiă*, id. [Și: *liturghîă* f., ALR. 2769. Derivat: *liturghisēs* vb. IV. = slu-jesc]. — Din gr. *λειτουργία*, (arom. *lituryiē*).

Liturghisēs vb. IV. v. *liturghîă*.

Lîu (despre număr) Fără soț, fără pereche, cf. t e c. *Tșift, ilî liu*

(cu pereche sau fără pereche) se întrebuințează mai ales de copii când se joacă. — Din bg. *lju* «singur».

Ljumnitsa cf. *L'umnitsa*.

Liunâr m. v. *liuncă*.

Liúneă f. Lehuză. *Nu dișclidi ușa că vem liuncă* (nu deschide ușa, căci avem lehuză). Com. C. I. [Derivat: liunâr m. = pruncul lehuziei. *Ari un liunar. liunîl'ă* f. = lehuzie. Com. G. D.]. — Din mbg. *leunka*, id.

Liunîl'ă f. v. *liuncă*.

Livadiști v. *livoz*.

Liveân (pl. -ani) a. Nume de floare. *Du-ti rupi un-doî liveani*. Com. N. T. *Liveanu* = nume de persoană. — Din bg. *levjan*.

Livitșâr n. v. *lev*.

Livitșoreă f. Un fel de plantă care crește printre grâu. [Și: (Liumnița) *livitșarcă* f.]. — Din mbg. *levičarka*.

Livoz. Numele comunei Livezi din regiunea Megleniei, locuită de Aromâni grămusteni și numită de aceștia *Livădz*. [Și: livadiști. N. loc. (Nânta)]. — Plur. dela *livadă*.

Lizēt a. Gust. *No-ari lizet* (n'are gust). Com. T. P. [Derivat: lizitliă adj. = cu gust, gustos]. — Din tc. *lezet*.

Lizitliă adj. v. *lizet*.

Liznîtșeă f. v. *loznă*.

Lóbudă f. Lobodă. Com. G. D. — Din bg. *loboda*.

Loc. a. Loc, parte. *Ăi loc tseastă seară di mini* (ai loc... pentru

mine) 7/47. *Ĵunsiră ăñ un loc* 17/69. *Ăñ loc* (în loc). 2/29, 17/85, *Vini loc* (veni vremea) 2/91, 1/61. cf. *Nu la ari s. nu la catsă locu* (nu este liniștit de loc, nu se astâmpără). || 2. Pământ. *Locu la dispică di tsăparea* 818. *Locu nu la tsoni* (nu-lîncepe pământul de bucurie) 343. *Ubavil' a lochui*, cf. *u bavi l' ă*. [Și: (Liumnița) *lăăe a.*]. — Din lat. *lŏcus*, -um, (arom. *loc*).

Lŏnă f. Lână. *Treĵ ochi di lŏna* 6/54. *Lŏnă bitŏrnă* (lână oilor care se tund primăvara). Com. I. L. [Derivat: *lănŏs*, -oasă adj. = lănos. Com. N. T.]. — Din lat. *lana*, -am, (arom. *lînă*).

Lŏneă f. (păstrat mai mult ca nume de localitate). *Ăñ lŏncă ari mults tšireș* (în luncă are mulți cireși). Com. C. I. — Din paleosl. *lŏka*.

Loș, -ă adj. Bolnav. *Ăi loș* (este bolnav) 7/8. *Sam loșă* (sunt bolnavă) cf. 344. [Derivate: *lușitaf*, -vă adj. = bolnăvicios, ALR. 4162; *lușutiĵă* f. = boală. *Lușutiĵa pri ũamni ăi* (boala există printre oameni) 873. Boalele mai cunoscute sunt: *dălac*, *dilăsă*, *fringhiĵă*, *frigur*, *gălbinari*, *jel'că-la-gușă*, *măinsol*, *meș*, *oftică*, *privlit*, *uleră* ALR.; *Compus* (cu pref.) *ăñloș ăñ + loș* vb. IV = (refl.): mă îmbolnăvesc. *Si ăñloașă* B. 10. *Si-ăñlușŏ* 27/41. *Tatu-su si ăñlușŏ* 3/81. *Si ăñlu-*

șŏt-ău (s'au îmbolnăvit) 1/62 cf. 41/27; *ăñlușŏri* f. = îmbolnăvire, B. 10]. — Din bg. *loš*.

Lost (pl. -stur) a. Zăvor, bătă, ciomag. *Lŏ un lost* 7/30. *Atsi cu lostu că-l' dură* (apoi i-a tras cu zăvorul). 15/69 cf. 13/18, 2/44. — Din bg. *lost*, (arom. *lostur*).

Lŏstševa N. loc. (Conțco).

Lŏt a. Aluat. *Li cătsară lŏturli* (s'au împrietenit) 345. [Derivat: *lutsŏl* m. = aluat]. — Din lat. **allēvatum*, (arom. *aluat*).

Lov m. Vânat. *Vineă cola il'u lu ămpirātu la lof* (veneă acolo fiul împăratului la vânat) 14/38. [Derivat: *luvătš* m. = vânător. *La uziră niști luvătš* 7/20. *Luvătšu ișŏ la drumac* 7/21 cf. 1/36; *luvés* vb. IV. = vânez. *Si dusiră si luvească* (s'au dus să vâneze) 17/79. *După tsi luvŏi mult* 15/64. *Cu dișŏrt tufeac nu si luveaști* (cu pușcă goală nu se vânează) 811 cf. 7/21; *luviri* f., *luvît*, -ă adj. = vânat]. — Din bg. *lov*, id.

Lŏznă f. Strugure cu boabe mărunte și dulci. N. loc. (Huma). [Derivate: *loznîtșcă*, *luznîtșcă*, *lăznîtșcă*, *liznîtșcă* (dim.) f. = viță sălbatecă, lăurușcă. Com. T. P.]. — Din bg. *lozna*, *loznica*.

Loznîtșcă f. v. *loznă*.

Lu art. 1.-lui. *Lu ămpirātu* 17/42. *Pri balconu lu conăcu* 7/39. || 2. -ei. *Ău pusi. . . ăñ locu lu feță lu răpcă* (o puse în locul fetei arapcei)

17/85. *Si dusi la poarta lu lamnă* (...la poarta balaurului). || 3.-lor *Lăntili feati li deadi la sotsil' lu drăts* (celelalte fete le dădu la tovarășii dracilor) 25/78. *Tuntsea zisi tătă-su lu featili* (atunci zise tatăl fetelor) 23/51, etc. *Ampiratu lu furnizli* (împăratul furnicilor). Cf. 14, 16/4 etc.

Lăăe a. v. loc.

Lăăr pron. pos. v. lor.

Lúbinită f. v. l'ubinită.

Luenés vb. IV. (Despre câini) beau. Fig. *Vușneă, lucneă și ăn rost*. 341.

Luerări f.

Luerát, -ă adj.

Luerătór, -toare adj.

Luerédz vb. I.

v. lucru.

Lúeru a. Lucru, treabă, afacere. *Nu-i bun s-ti burveș ăn domnului lucru* (nu e bine să te amesteci în lucrurile lui Dumnezeu) 13/60. *Li lă toati lucrăli* (le luă toate lucrurile) 9/71 cf. 23/4. *Cum ăi lucrul* (cum stă afacerea?) 26/64. [Plur. *lucră* (cf. 9/69, 9/71), *lucri* (cf. 9/27), articulat: *lucriri* 1, 2, 3/20 (pe lângă forma regulată) *lucrili* 9/27, 346; și: *lucrulili* 21/47. Derivate: *luerédz* vb. I. = lucrez 2/65; *luerări* f., *luerát*, -ă adj.; *luerătór*, -toari, *lăerătór*, -toari, *lătór*, -toari adj. = lucrător]. — Din lat. *lūcrum*, (arom. *lucru*).

Lud, -ă adj. Prost, nebun. *Ludă ieș* (iești nebună) 8/35. *Ieș lūd*,

bre yomuli (ești nebun, măi omule) 4/14. *Apă ludă* (apă curgătoare) cf. apă zăvirită s. tăcută. 347. *Bureati di lujil'* cf. *bureati*. (La P. Papahagi, *Megl. Rom.* stă: «bureți-di-lu-jil» în loc de: *lujil'*, fiind plur. dela «lud» = nebun). [Lúde n. de persoană 17/6. Derivate: *luzqs* vb. IV. = fac nebunii, nu mă astâmpăr. Compus: (cu pref.) *anluzqs* (an + luzqs) vb. IV. = înnebunesc. *Lisitsu, anluzqs?* (vulpe, ai înebunit?) 11/93 *uludés* (mbg. *uludvam*) vb. IV. = incurc, stric. *La uludiș lucru* (ai stricat treaba) 834]. — Din bg. *lud*, id.

Lúgunțsa f. N. loc. Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 24. [Și: *Lúndzińi* cu derivatele: *lunzinés* adj.; *lunzinéts* m. = locuitor din *Lunzińi*]. — Din paleosl. *logŭ*.

Lúi pron. Lui. Cf. -lu. *Con si pucătq, lui fitșor ray măncațs* (când se uită, copiii lui erau mâncați) 8/55. *Pusiră la lui loc* (la locul lui) 10/16.

Lúja f. Numele vacii născută luni. ALR. 554. Cf. *mata, nera, džoia, vida, soba*. ALR. 5542.

Lúlă f. Pipă. *Tătun di lulă* (tutun de pipă) ALR. 4292. — Din tc. *lule*.

Lumbárdă f. v. lămbardă.

Lúmi f. Lume, oameni, mulțime de oameni. *Un tabur di lumi* (un batalion de oameni) 18/2. *Măncă*

lumi (mânca oameni) 3/55. *Peza lumi'*ă (râsul lumii) 534. — Din lat. *lūmen*, (arom. *lume*).

Luminări f. Lumânare. *Luminari ȱnc'igată* (ceară topită) ALR. 5473. [Și: *liminări* f. ib. 2095]. — Din lat. *luminare*.

Lumnés vb. IV. Mă înfund, cad. *Lumni ȱn ghiriz* (căzu într'un canal) 24/47. [Derivat: *lumniri* f.]. — Din bg. *lomja*, (aor. *lomnah*).

Lumniri f. v. *lumnes*.

Lumutés vb. IV. Mormăiu, borborolesc. *Tse tucu lumuteș?* (ce tot borborosești) 349. [Compus (cu pref.): *ȱalumutés* (ȱ + *lumutes*) vb. IV. = încep să borborolesc. *ȱalumutȱ* (bolborosi) 350. — Din mbg. *lȱmotam*.

Lun m. v. *lunȱ*.

Lúna Numele vacii fatatȱ luni, cf. *luntșe*.

Lúna f. v. *luni*.

Lúnȱ f. Alunȱ. [Derivat: *lun* m. = alun; *lunȱtșeȱ* f. = alunȱ micȱ]. — Din lat. **abellona* (*abel-lana*), -am, (arom. *alunȱ*).

²*Lúnȱ* f. Lunȱ. *Ca vrinȱ lunȱ* (frumoasȱ ca luna) 351. [Derivat: *lúnehi* pl. (de la **luncȱ*) = nȱbȱdȱi, toane, pandalii. *ȱ' vinirȱ lunchili* (ȱi venirȱ nȱbȱdȱile) 352]. — Din lat. *lūna*, -am, (arom. *lunȱ*).

Lúnehi f. pl. v. ²*lunȱ*.

Lúnda m. } v. *luni*.
Lúndi f. }

Lundzȱs vb. v. *lung*.

Lundzȱmi f. v. *lung*.

Lung, -ȱ adj. Lung. [Derivat: *lunguvȱt*, -ȱ, *lunguveȱst* -ȱ adj. = lunguetȱ; *lundzȱmi* f. = lungime; *lundzȱs* vb. IV. = prelungec. *Nu li lundzeȱ zboarȱli coata mult* (nu lungi vorba ȱșa de mult). Com. C. I.] — Din lat. *longus*, -a, -um, (arom. *lungu*).

Lunguvȱt, -ȱ } adj. v. *lung*.
Lunguveȱst, -ȱ }

Lúni f. Luni. [Și: *luȱna* (pl. *luȱur*) ALR. 2400. Derivate: *lúndi* m. = numele boului fȱtat luna; *lúnda* = numele vacii fȱtatȱ luna; *lúnee*, *lúnei* (diminutive) = numele boului fȱtat luna. ALR. 5541]. — Din lat. *lūnis* (= *lunae* [dies]), (arom. *lunȱ*).

Lunȱtșeȱ f. }
Lúntșe m. } v. *luni*.
Lúntși m. }

Lunzinés adj. } v. *Luguntsa*.
Lunzinȱs m. }

Lup m. Lup. *Lȱpu cȱzȱ ȱn vir* (lupul cȱzu ȱn baltȱ) 8/30. *Batcu lupi* 19/72. [Derivat: *lupoȱȱȱ* f. = lupoicȱ ALR. 1161. *Ișȱ lupoȱȱȱ* 12/49. Diminutiv: *lupȱșȱe* m. Com. G. D. Compus: *lupmȱneȱla* (din *lup-mȱncȱ-la*) m. = dracul, diavolul (mȱnȱnce-l lupul). *Lupmȱncala mi sputȱni si fac unȱ ca tseasta* (dracul m'ȱ pus sȱ fac una ca asta) 353]. — Din lat. *lȱpus*, -um, (arom. *lup*).

Lupȱtȱ f. Lopatȱ. *Rȱȱ frontȱ tȱȱ lucriri*: *mașȱ, lupȱta, pȱrustia*

și lănti (erau sparte toate lucrurile: cleștele, lopata, pirostia și celelalte) 1/20 cf. 2/26. *Lupata-di-ier* (lopata de fier); *lupată-di-vinturari* ALR. 5015. [Diminutive: *lupătitsă*, *lupătîtseă* f. = lopată mică și coapsă ALR. 141; *lupătăr* m. = lopătar. Com. G. D.]. — Din paleosl. *lopata*, (arom. *lupată*).

<i>Lupătăr</i> m.	} v. <i>lupată</i> .
<i>Lupătitsă</i> f.	
<i>Lupătîtseă</i>	
<i>Lupmâneala</i>	} v. <i>lup</i> .
<i>Lupoănă</i> f.	
<i>Luptșae</i> m.	

Lupușân (pl. -ań) m. Pădărie. ALR. 1919.

Lúree vb. I. (rar, mai des: 1 ă z n e s). Alunec. *Cătîlin s-nu lurits* (încet să nu aluneci). Com. N. T. [Derivate: *lurieări* f. = alunecare; *lurieós*, -oasă adj. = alunecos]. — Din lat. *lūbrico*, -are, (arom. *alunic*).

<i>Lurieări</i> f.	} v. <i>lurec</i> .
<i>Lurieós</i> , -oasă adj.	
<i>Lușital</i> adj.	v. <i>loș</i> .

Lușnăe m. Nucă. *Am patru frats ăń ună cămeașă* (= lușnacu) *47. || O pasăre mică, a u ș e l, cf. g ă g o ș. — Din bg. *lěšnik*.

Lustuvitsă f. v. *listuvitsă*.

Lușutîiă f. v. *loș*.

Lut a. *Lut*, noroiu. *Dună ca lutu sub ungl'ă* 888. — Din lat. *lutum*, (arom. *lut*).

Lutsol m. v. *lot*.

Luturgh'îiă f. v. *liturghiă*.

Luvătș m.

<i>Luvés</i> vb. IV	} v. <i>lov</i> .
<i>Luvîri</i> f.	
<i>Luvît</i> , -ă adj.	

Luznîtseă f. v. *loznă*.

L

<i>L'ărtări</i>	} f. v. <i>l'ert</i> .
<i>L'ărtătșûni</i>	

L'épur m. Iepure. *S-la cats l'epuru* (... să-l prind iepurele) 17/79. *S-dusiră la lof, cătsară trei l'epur* (s'au dus la vânatoare, au prins trei iepuri) 3/54 cf. 11/84. *Că ișo, scurni un l'epuri* 7/21. [Și: *l'épuri* m. Diminutive: *l'ipurăș*, *leputșae* m. Com. T. P.]. — Din lat. *lěpus*, -orem, (arom. *l'epure*).

<i>L'épuri</i>	} m. v. <i>l'epur</i> .
<i>L'epurtșae</i>	

L'ért vb. I. Iert. *La l'ert* (îl iert) 9/80. *L'artă-mi, grișoi!* 11/10 cf. 1/68. *La l'irtô domnu* (a murit) 14/24. [Și: *îért* vb. I. 4/57. Derivate: *l'irtări*, *l'ărtări* f.; *l'irtăt*, -ă adj. = iertat; *l'irtătșûni*, *l'ărtătșûni* f. = iertare Com. G. D.]. — Din lat. *liberto*, -are, (arom. *l'ertu*).

L'ieșor, -oară adj. Ușor cf. *lesnic*. *Cu cl'in mai l'ieșor si dispică lemnu* (cu cuiul mai ușor se despică lemnul) 135. *L'îșoara mōnă* (cu noroc). [Și *l'îșor* -oară adj.

Derivat: l'ieşorizámi f. = uşurătate. Com. G. D.]—Din lat. *lëvis*, -e, (arom. *l'işor*).

L'ieşorizámi f. v. *l'icşor*.

L'in m. In: *Tseaşti prăştili sa di l'in* (aceste scări (la cai) sunt de in). Com. C. I. [**Derivate:** **l'inár** m. = vânzător de in; **l'inişti** a. = locul unde s'a sămănat in. *Raĭ cmo curen án l'inişti* id.]. — Din lat. *linum*, (arom. *l'in*).

L'inár m. } v. *l'in*.
L'inişti f. }

L'ipuráš m. v. *l'epur*.

L'irtári f. }
L'irtát, -ă adj. } v. *l'ert*.
L'irtătşúni f. }

L'işór, -oară adj. v. *l'icşor*.

L'itsă f. plur. (La războiu) Işte. Com. H. I. Cf. lit. [**Derivat:** **l'itsár** m. = vânzător de iţe]. — Din lat. *līcia*, *-am, (arom. *l'itsă*).

L'itsár m. v. *l'itsă*.

L'ub a. Cercul de lemn, cercul sitei s. ciurului, veşcă ALR. 3983, cercul de lemn dela gâtul oilor, caprelor, de care atârnă clopoşelul. *Tsista l'ub nu-i bun*. Com. C. I. — Din bg. *lub*.

L'úbinitsă f. Pepene verde. *Să-l' ducă l'ubinitsă* (să-i aducă pepene verde) cf. 22/40. [Şi: **lúbinitsă** f.]. — Din bg. *lubenica*.

L'umíntirea adv. v. *l'umintrea*.

L'umíntrea adv. Altmintrelea, altfel. *Si poati fatsiri şi l'umintirea* B. 15. *L'umintrea nu putem fatsiri* (altfel nu putem face). Com. C.

I. [Şi: **l'umíntirea** adv.]. — Din lat. *alia mente*, (arom. *al'umtrea*.)

L'úmnitsa f. N. loc (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 25). [**Derivat:** **l'umnitşán** m. = locuitor din L'umnitsa cf. 8/XVI. **l'umnitşés** adj. = din Liumniţa].

Lúmnitşán m. } v. *l'umnitsa*.
L'umnitşés adj. }

L'upés vb. IV. Cojesc. Com. G. D. [**Derivate:** **l'upíri** f. = cojire; **l'upít**, -ă adj. = curăţit, cojit; **sl'úpeă** f. = coajă, scoartă]. — Din bg. *lupja*.

L'upíri f. } v. *l'upes*.
L'upít, -ă adj. }

L'upitínă f. (La porumb). Mă-tase, mătăsică sau chică. | Frunze, foi, pănuşi sau pene. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din bg. *ljuputina*.

L'úrea adv. Aiurea, altundeva, în altă parte. Com. G. D. — Din lat. *aliūbi*, (arom. *al'urea*).

L'ut, -ă adj. Iute, care ustură, arde; tare; (despre om) iute, aspru *Ljuta puscă* (oşetul tare) 615, cf. 640. [**Derivat:** **l'útitsă** f. = un fel de şarpe veninos (mbg. *ljutica zmija*), cf. strălituşcă. Com. T. P. — Din bg. *ljut*, id.

L'utiníe m. Grumaz, ceafă. *Tsel că-u cătşo di l'utnic* (acela când o apucă de grumaz). *Liutinicu sub tini* (du-e dracului) 291. [Şi: **l'utnic**, **l'itnic** m.].

L'útitsă f. v. *l'ut*.

L'utnic m. v. *l'utinic*.

M

Ma adv. v. *mai*.

²**Ma** conj. Dar, însă. *S-mi mǎrses, ma si mǎnanc purtsel fris* (să mă spurc, însă pentru purcel fript) 612. *Ma, curun si mi frits* 20/68. *Bun ma...* 4/4. — Probabil din gr. *μα* (it. *ma*), cf. G. Meyer, *Gr. St.* IV. 46. (arom. *ma*).

Maálă (pl. *mǎl'ur*) f. Mahala. *Maalǎ-di-pristi-vali, maalǎ-di-sus, maalǎ-di-jos* etc. — Din tc. *ma-halle*, (arom. *mǎhǎlǎ*).

Mǎe vb. I. v. *mǎnanc*.

Mǎeár adv. Cel puțin, barim. Com. G. D. — Din bg. *makar* (gr. *μακρό*).

Mǎeáz m. Unul din cei doi stâlpi care proptesc stâlpul principal numit «papuz», pe care se razimă acoperișul casei. *Mǎcazu la tseastǎ casǎ l'-u di arbor*. Com. N. T. | Coclet. (care leagă doi căpriori) ALR. 3768, căpriori ib. 666 cf. tșatmǎ. — Din tc. *ma-caz*.

Mǎenés vb. IV. Trag, târâiu, (refl.) alunec, cad. *Și cǎ si mǎcnești un pisti zdracǎ, cǎzǔ dijos* 3/24. — Din bg. *mǎknǎ*.

Mǎeqári adj. (despre carne) Fra-ged. *Carni mǎcqari* ALR. 4069.

Mǎeós, -oasă adj. v. *mut*s.

Mǎesqm m. Prunc, copilaș. *Ǽn locu lu mǎesqmu* (în locul pruncului) 9/29. *Cǎtșuȳa di mǎesqm* 4/44 cf. 368.

Mǎesûl a. Fruptul oilor sau caprelor. Com. G. D. — Din tc. *maksul*, (arom. *mǎcsul'e*).

Mǎesús adv. Din adins. Com. G. D. — Din tc. *maksus*.

Mǎdǎ (Țárnareca, în expresia) *di mini, di tini...* *mǎdǎ* (afară de mine, de tine...) *No-ari altsǎ...* *di voȳ mǎdǎ* (nu are alȳ... afară de voi) 13/66.

Mǎdê (în expresia) *Nu ȳ-u la mǎdê* sau *nu-ȳ vini la mǎdê* = nu-mi vine la socoteală, nu se potrivește cu ceea ce vreau eu. *Nu-ȳ-u va buricu, nu ȳ-u la mǎdê* 416. — Din tc. *madde*.

Mǎdêmi a. Mină. *Ǽn nostru agru din Cǎșota mǎdemi ari*. Com. C. I. *Mǎdemi* n. loc. (Cupa). — Din tc. *madem*, (arom. *mǎdeme*).

Mǎdžún a. Magiun. *Mǎdžun di gǎtuňǎ* (de gutuie) ALR. 4042. | Un fel de medicament. — Din tc. *mağun*, (arom. *mǎğune*).

Mǎgár m. Măgar. *Lu odžǎ mǎ-gǎr liri cacǎ* 7/24. *Tots treȳl' mǎ-gar* 20/41 cf. 19/41, cf. 11/60. *Nu poati la mǎgar, dq la sǎmar* 399 cf. 857, 417. [Derivate: *mǎgǎreǎ* f. = greutatea ce se atâr-nǎ la capetele usturei; *mǎgǎrlqe* a. = mǎgǎrie. *Multu 'nvets ǎȳ mǎgǎrlqc* (prea multǎ învǎțaturǎ dǎ în prostie) 504; *mǎgǎritșár*, *mǎgǎritșár* m. = cel care paște mǎgarii. Com. G. D.; *mǎgǎrqtșǎ* (bg. *magaritsa*), *mǎgrǎtsǎ* f. = mǎgǎriȳ; *mǎgǎrúș* m. = mǎgǎruș;

măgărăs, -ească adj. = măgărăsc. *Prun măgăres* cf. *prun*. — Din bg. *magare*.

Măgăreă

Măgărăs, -ească adj.

Măgăritşăr m.

Măgărlœ a.

Măgăroţsa f.

Măgărûş m.

Măgărtşăr m.

v. *măgar*.

Măghesnie m.

Măghesniţsa f. } v. *maghiă*.

Măghîă f. Descântec, farmec, vrajă. [Derivat: măghesnie (bg. maghesnik) m. = vrăjitor; măghesniţsa (bg. magesnica) f. = vrăjitoare]. — Din bg. *magija*.

Măgrăţsa f. v. *măgar*.

Mai adv. Mai. *Mai tşurbadzi* 19/7 etc. *Mai... mai* (cu cât, cu atât, ca în fr. *plus... plus*). *Mai scots apa, mai fuzi apa*. Com. P. M. [Şi: (Țârnareca) *ma* adv. cf. 19, 20/64 etc.]. — Din lat. *magis*, (arom. *ma*).

Măiăsoli f. Trânji ALR. 4189. [Şi: măișol, măinsol m.]. — Din tc. *mainsyl*, (arom. *măiăsole*).

Măică f. Maică, mamă. Cf. *ma mă, mu mă*. *Maică, iu-i mu-l'area mea?* 10/65. *Ună maică* 1/64. *Ei ghidi, maicu!* 2/66. — Din bg. *majka*.

Maidă f. N. loc. *Ăn Maidă si ports tşus* 992.

Măiēs vb. IV. Dau în ceva, asvârl, lovesc. *Măiă la smărets* 18/93. *Calu măiă la fetă* 40/2.

[Şi: măinēs vb. *Tsire să măi-nească la lamă*; 12/28. *Io... si măiēs* 17/43 cf. 20/43. *mōinēs* vb. IV. *Mōineă bri mīlu* 7/34 cf. 13/34; *mōunās* vb. IV. ALR. 1969; *mōunēs* vb. IV. ib. 2226, cf. 2227. Derivate: măiri, măiniri f. = lovire, dare]. — Din bg. *mahvam* (mbg. *maam*), aor. *mahnah*, (mbg. *manah*).

Măimūn m. Maimuță. — Din tc. *majmun*, (arom. *măimune*).

Măinēs vb. IV. }

Măiniri f. }

v. *măiēs*.

Măinsol m. v. *măiăsoli*.

Măiri f. v. *măiēs*.

Măisol m. v. *măiăsoli*.

Măistur m. Meșter. *Io sam... și măistur* 5/79. || Zidar cf. 413. [Derivate: măsturilă f. (Țârnareca), măisturlœ a. = meșteșug]. — Din bg. *majstor*.

Măisturlœ a. v. *măistur*.

Mal m. (sing.) Avuție, stare, avere. *Mălu meu tot s-va la dau* (toată averea mea o să vă o dau) 19/7 cf. 4/43, 23/43, 3/23. — Din tc. *mal*.

Măleum adv. adj. Molcom. *Mol-cum cōni-i* (este tăciune învelit) 364. — Din bg. *mălcom*.

Mălétseă f. v. *mletșcă*.

Mălicōrnits pl. Mănuși la mână, mai lungi ca de obicei. ALR. 3352. — Derivat din *mōnică*?

Mălnēs vb. IV. (Țârnareca). Arunc, asvârl cu ceva cf. *măiēs*. *Tse! mălni şu aș pugudi drachu*

(acela aruncă și nemeri pe drac)
14/67. — Același cu *măines*.

Mal' m. Maiu. *Si-ts dau un mal'u* 12/50. [Derivat: *mă-l'utsqs* (din *melitsă* + *mal'*) vb. IV. = bat mult, omor în bătaie. Com. T. P.]. — Din lat. *malleus*, -um, (arom. *mal'u*).

Mă'l'utsqs vb. IV. v. *mal'*.

Mălvăjēs vb. IV. Mestec în gură. *Tse să-u mălvăjēs pōnea 'n rost*. Com. C. I. [Derivate: *mălvăiri* f. = mestecare; *mălvăit*, -ă adj. = mestecat]. — Din bg. *melivo*, (dela *melja* « macin »).

Mălvăiri f. } v. *mălvăjēs*.

Mălvăit, -ă adj. }

Mămă f. Mamă. *Am ună mămă* 6/11 cf. 1/III. — Din lat. *mamma*, -am, (arom. *mamă*).

²**Mămă** f. v. *mamcă*.

Mămeă f. Pipotă cf. *49. [Și: (rar) *mămă* f.]. — Din bg. *mamka*.

Mămudie f. Mică monedă de aur. *Al' cusură ună mămudie ăn frunți*. [Și: *mumudie* (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41); *mumădie* f.]. — Din tc. *mahmudye* (din timpul Sultanului Mahmud).

Mămúș m. Naș. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 45, 46). [Și: *mumúș* m. cf. 396. Feminin: *mămúșă* f. = nașe]. — Din bg. *namuš*.

Mămúșă f. v. *mămuș*.

Mămúz a. (pl. -zur). Pintene. Com. P. M. — Din bg. *mamuz* (tc. *mahmuz*).

Mănă f. v. *mōnă*.

Mănăne vb. I. Mănânc. (Apare sub trei forme): 1. (Oșani, Bistrilav, Lugunța și Nânta) *mă-nanc*. *Si mănanc* 8/3. *Să-u mănănts* 10/19. *Găl'ină frisă mănancă* 27. *Si la mănăncă* 16/40 cf. 4/4, 9/9, 10/19, 5/28, 1/32, 4/32, 9, 13/32, 6/36, 16/40, 1/73, 9/78. | 2. Liumnița, Cupa, Huma) *man cu*. *Ca s-mi mănts, măn-că-mi* 24/90. *S-mănc buău* 7/75. *Si mănă* 22/69. *Frati, nu mănă mearili* ib. cf. 7/33, 7/55, 5/74, 6/75, 2/76. | 3. (Țarnareca) *mănc*. *Păni si mănă?* 6/65. *Ăs lă măn cu* 5/68. [Derivate: *măncări* f. = mâncare, bucate gă-tite, cf. 824, 396; *măncăt*, -ă adj. (activ). *Sam măn cat* (am măn cat) cf. 10/78. *Its măn cāts* (ați măn cat) 4/55. Negativ: *nīmăncat*, -ă adj. = nemăncat. *Si-u ducă casă [feata] nīmăncată* 30/39; *măncătōr* m. = măn cator; *măncătūră* (pl. -tur) f. = măn care. *Toati măn cātūrili* 8/50. Comp use: (cu pref.) *zămănăne*, *zămăne*, *zămăne* (ză + mănanc); vb. I. = încep să mănânc, (foarte des) fig. lovesc cu ceva, pălesc. *La zămăncō cu lēmnu* 26/6 cf. 24/6, 12/12, 10/16; *nămănăne*, *nămăne* (după bg. *najaždam*, mbg. *najadam* vb. I. = satur, (refl.) mă satur. *Nu pōti să la nāmănăncă di pōini*. *Si nāmăncără* (se săturară) 16/56, cf. 29/39, 22/32; *primănăne*, *primăne* (după bg. *prijadami* se mbg.

mi se prijadi) vb. I. = încep să am foame; *prinămâne* vb. I. = mănânc mai mult decât trebuie; *dumănâne, dumâne* (după bg. *doëždam*, mbg. *dojadam*) = mănânc tot, sfârșesc de mâncat (germ. *ausessen*). *Ca s-l'a dumănānts peștil'* (...după ce vei fi mâncat peștii) 18/51. *Ca dumāncq* (după ce sfârși de mâncat) 19/51]. — Din lat. *mandūco*, -are, (arom. *măc*).

Mănâr m. Amnar. *Nu ti bat di mănâr* (nu-mi pasă de tine) 385. — Din lat. *manuarium*, (arom. *mînar*).

Mănăstîr Numele unei mahalale în Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

²*Mănăstîr* m. Mănăstire. *Vinit-au la .. mănăstiru* 5/61, cf. 4/II. — Din bg. *monastir*, (arom. *mînăstire*).

Mănât adv. Târziu. *Mănat nă sculqm*. Com. V. J., (arom. *amînat*).

Mănătă f. v. *mōnă*.

Mane vb. I.

Măne vb. I.

Măneări f.

Măneát, -ă adj.

Măneătór m.

Măneătúrá f.

v. *mănanc*.

Măneós, -oasă adj. v. *mōncă*.

Māndal m. Zăvor, (la războiu) slobozitor. Se mai zice și *pri-vărta'l c.ă*. Com. T. P. [Derivat: *māndālqñă* f. = zăvor mai mare. Com. G. D.]. — Din bg. *mandalo*.

Māndala (numai în expresia) *Scandala-mandala până la domnu* *28.

Māndālĭăsa N. loc. (Nânta).

Māndālqñă f. v. *mandal*.

Māndārēs

Māndārqs

} vb. IV. v. *mōndru*

Māndžă (pl. -*džur*) f. Măncare, bucate. *Ari pus utroavă mūmă-ta ăn mandžă* 7/81, cf. 2/68. — Din bg. *manğa*, (it.).

Māndzeăuă

Māndzqñă

} f. v. *mōnz*.

Mănér m. v. *mōnă*.

Mangâl m. Mangal. Com. I. L. — Din tc. *manghâl*, (arom. *mîngale*).

Manĭa f. Liniște. (Când vrea să spună cineva ceva și este sgomot mare, atunci zice) *Ei, mania tots!* (acum liniște!) Com. T. P.

Mănieát adv. (Nânta). Dis de dimineată. *Mōni tseari s-na sculqm mănĭcat, s-nă dutsim la pă-zăriști* (măine trebuie să ne sculăm dis de dimineată, ca să mergem în târg). Com. H. I. || Cupa, (Liumnița) în amurg, seara. Com. GH. T. In Oșani se zice *anti-mnieát* (din bg. *temno*), id. — Din *manĭco*, -are.

Mănicuritq se zice pentru fețele care nu sunt destoinice la ceva 227.

Mănisēs vb. IV. v. *mănisut*.

Mănisút m. v. *măynq*.

Mănĭtșcă f. v. *mōnă*.

Măntări f. plur. Ciuperci veninoase. *Măntarli nu sa buni di*

măncarea. Com. G. D. Burete mare. ALR. 6404. — Din gr. *μαντάρι*.

Măntrés vb. IV. (Țarnareca). Mă uit, văd. *Măntreă* (vezi) 32/65. [Și: (Oșani) *mutrés* (refl.) = mă uit. *Si nu ti mutreș* (să nu te uiți). **Derivate:** *măntřiri*, *mutřiri* f. = privire; *măntřit*, -ă, *mutřit*, -ă adj. = privit. **C o m p u s** (cu pref.) *zămăntrés* (ză + mântres) vb. IV. = încep să mă uit, mă uit puțin; *zămăntři ăn sus* (se uită puțin în sus) 16/64; *zămutrés* (ză + mutres) vb. IV. id. cf. 8/72]. — Din sl. *motřiti*, (arom. *mutrescu*).

Măntřiri f. v. *măntres*.

Măntșe m. Nume propriu. *Men-ca lu pop Mantșe* 3/XVI.

Măntșós vb. v. *möncă*.

Mănúșă f. v. *mönă*.

Mănzăc

Mănzeăuă f.

Mănzôc

Mănzqñă

} m. v. *mönz*.

Mar, -ă adj. Amar. [**Derivate:** *ămnră* vb. I. = amărisc ALR. 2112; *ămnrăt*, -ă adj. = amarit; *ămnră* adj. = amar; *mărtură* f. = amărăciune. *Coti mărtur am angl'itat* 891. *mărs*, -oasă adj. = amar. *Imaňa-i bună, ma-i și măroasă* 437. *mărtșuni* f. = amărăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *amarus*, -a, -um, (arom. *amar*).

Măra interj. Măre. *Mara gri-pits-la curqñ* 17/18. *Măra nu dună tsela găilē* 10/50 cf. 25, 26/6, 15,

13/16, 7/24. [Și: *mări* interj. *Mări mila* 6/11; *măre* interj. *Măre tu ieș?* 25/6, *mer* interj. 167. *moări* interj. 12/VII]. — Din bg. *more*.

Mărăc m. v. *mrac*.

Mărăju m. Cotoiu cf. 2/XVII. [Și: *mărqju* m.].

Mărări f. v. *mar*.

Mărătsini f. mărăcine. [Și: *mărtsin* m., *mărtsini* f.]. — Din. lat. *marricina*, -am, (arom. *mărătsine*).

Mărătsuni f.

Mărătura

} v. *mar*.

Măráz a. Dor, vrere 415. — Din tc. *maraz*, (arom. *măraze*).

Mărea f. Nume de oi. Com. G. D.

Mărdzeăuă f. Mărgea și încheetură la mână ALR. 2168. *Mărdzeaua di uocl'u* (pupila ochiului) ib. 25. — Din lat. *margella*, -am, (arom. *mărdzeao*).

Mărdzine f.

Mărdzineăuă f. v.

} *marzini*.

Măre interj. v. *mara*.

Mărea-Tichie Numele bisericii Sf. Dumitru în Nânta (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Măreăjă f. Albeața la ochi. ALR. 1651. Pentru etim. cf. *mrea jă*.

Mărenu (numai în expresia) *Șa-renu-marenu* (pestrit, de toate culorile, bălțat). cf. *20.

Mărghés vb. IV. (Țarnareca). Mânjesc, murdăresc, pătez. *Ăi mărghit* 32/65. [**Derivate:** *mărghiri* f. *mărghit*, -ă adj. = mânjit, murdărit].

Mărghinghios m. Nume de plantă mirositoare. Com. H. I.

Mărghiri f. }
Mărghit, -ă adj. } v. *mărghes*.

Mări adj. Mare, în vârstă, bătrân. *Cunac mult mări* 20/39. *Lă marea monă si ari* (se ține mândru). 428. [Derivat: *inmărós*, -ă adj. = mândru, fudul 309. (arom. mare).

²**Mări** f. Mare. *Mărea neagră* 3/33. *La scoati ȳămu din mari* 17/77. — Din lat. mare, (arom. amare).

Mări interj. v. *mara*.

Mărit vb. I. (refl.) Mă mărit. *Con na măritem* 8/38. *Sor-sa si mărită* 24/64 cf. 3/84. || Fig. Pierd cf. 428, 398. [Derivate: *măritări* f. cf. 9/49; *mărităt*, -ă adj. = măritat. Compus (cu pref): *primărit* (pri + mărit, după bg. *prēmăžvam se*) = mă mărit din nou. Com. I. L.]. — Din lat. *marito*, -are, (arom. *mărit*).

Măritări f. }
Mărităt, -ă adj. } v. *mărit*.

Mărlés vb. IV. (despre oi și capre) Mârlesc. *ȳoilă žăcătsară si mârlească*. Com. T. P. [Derivate: *mărliri* f. = mărlire; *mărlit*, -ă adj. = mărlit]. — Din bg. *mărlja*, id, (arom. *mărlăscu*).

Mărliri f. }
Mărlit, -ă adj. } v. *mărlés*.

Mărmórué m. Puiu de broască, mormoloc. *Apa tăcută ari mults mărморuts* 347 cf. 373. [Și: măr-

mórnice m. *Apa zăvirită ari mults mărморnits*]. — Din mbg. *mra-morok*.

Mărmurisés vb. IV. Incremenesc înlemnesc. [Și: *mermirisés* vb. Com. T. P.]. — Derivat din *mar-mură*.

Mărqiu m. v. *marău*.

Mărós, -oasă adj. v. *mar*.

Mărșă f. Hoit, cadavru. *Si 'n-vărtes corbil' că lă vrină mrășă*. Com. T. P. [Și: *mărșă* f.]. — Din bg. *mărša*, (arom. *mărșă*).

Mărsés vb. IV. (refl.). Mă spurc, mănânc de dulce. *Si mărșes, ma si mănanc purtsel fris* (să mă spurc dar pentru purcel fript). 612. [Derivate: *mărsiri* f. = măn-care de dulce; *mărsit*, -ă = spurcat fig. Turc, (spurcat). *Mărsit ađ* (este Turc) 372]. — Din bg. *mărsja*.

Mărsiri f. }
Mărsit, -ă adj. } v. *mărses*.

Mărsólă f. Muci. Cf. *mut s*. Com. T. P. — Din mbg. *mărsoli*, id.

Mărta Nume de vacă fătată marți.

²**Mărta** f. Martie. *Ca Marta-i* (este schimbăcios) 377 cf. *culuje ȳ*. — Din bg. *mart*, (arom. *martsu* lat.).

Mărtă f. v. *marts*.

Mărtălóg Orice animal slab, prăpădit. [Și: *murtălóg* Com. T. P.].

Mărtin Nume de bou fătăt marți ALR. 5541.

²**Mărtin** (pl. -*ńur*) a. Pușcă sistem Martini. *Bam! cu mărtinu*

6/27. [Și: mǎrtineă f. id.]. Cf. mbg. *martin* (*martinka*).

Martină f. v. *marts*.

Mărtir m. Martor. *Cari ts-u martir* (cine ți-e martor). Com. C. I. — Din gr. *μαρτυρας*, (arom. *martir*).

Marts f. Marți. [Și: mǎrtă f. (Liumnița) ALR. 2401. [Derivate: mǎrtină f. = numele boului fătăt în ziua de marți, (prescurtat) tînă f. id., (fig.) = prost. 786; mǎrtșoșcă f. = nume de vacă fătătă marția. Cf. luntșe, mertși, džani, petși, dumij]. — Din lat. *Martis* (*dies*), (arom. *marts*).

Mărtsini f. v. *mărtsini*.

Mărtșos vb. IV. (refl.). Stau lîncezind, sunt lipsit de puteri, sunt ca și bolnav. *Di trei zpli mǎrtșos* (de vreo trei zile tot stau lîncezind). Com. G. D. — Din mbg. *mračasuvam*.

Mărtșoșcă f. v. *marts*.

Mărtșu Nume de câine. Com. N. T.

Mărzină f. v. *marzine*.

Marzini (pl. *morziñ* și *mordziñ*) f. Margine. *Marzinea di cătun* 11/58. *La marzini* 5/23. *Al' flo mardzinea* (i-a dat de capăt). 423. *Au lom din mardzini* (o luăm d'a capo) cf. 9, 13, 15, 16, 19/18. [Derivat: mǎrdzineă f. = pretext, ceartă. Com. P. M. Compus: zălămǎrdzinea (ză + la + mardzini) = la o parte. *Maj zălă-*

mardzinea di drum 26/41. [Și: mǎrzină f., mǎrdzini f. *Ună mǎrzini* 22/8 cf. 27, 28/6. *La mǎrzini di cătun* 6/18]. — Din lat. *margo*, -*inem*, (arom. *mardzine*).

Mășă f. Clește de prins foc. *Mășa* 1/20 cf. *51, 437. — Din tc. *maša*, (arom. *mașă*).

Mășala interj. Mașala cf. 7/70. — Din tc. *mașala*.

Maseară adj. De răs, mascara. [Derivat: masearlœ a. = lucruri de răs, necinstite. Com. G. D.]. — Din tc. *maskhara*, (arom. *măscără*).

Masearlœ a. v. *mascară*.

Măseur adj. subst. m. Voinic, bărbat. *Bărbat stătù, ama mascur* (bine se țin, ce mai voinic) 380. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stălpul casei) 422. — Din lat. *masculus*, -a, -um, (arom. *mascur*).

Măseăuă f. Măsea. *Mi doari măseăuă*. Com. T. P. — Din lat. *maxilla*, -am, (arom. *măseăuă*).

Măslină f. Măslină. || P. a n a l. Numele unui soi de castan, care face castane ca măslinile. Com. C. I. — Din bg. *maslinka*, (arom. *masină*).

Mășor. Egipt. Com. I. L. [Tot aici aparțin: misîră f., (Țârna-reca) mîsă f. (bg. *misirka*, *miska*) = curcă; misîreu m. (refăcut după « misîrcă »), mîseu m. = curcan cf. 3/33; misîrue m. = curcan. Com. I. L.; (Țârna-reca) mîsur

m. (tc. *mysyr* [bugdaje] = grâu din Egipt) = porumb. Com. I. L.]. — Din tc. *Mysyr*, (arom. *Misirire*).

Măstăgăreă f. v. *măstegarcă*.

Măstegăreă f. Bătă. [Și: *măstăgăreă* f.]. — Din mbg. *vastegarka*.

Măști f. Maștehă, mamă vitregă *Ń-ăi măști...* (îmi este mamă vitregă) 6/11. — Din sl. *mašteha*.

Măstráf a. Cheltuială, cf. a r d ž. Com V. J. — Din tc. *mastraf*.

Măsturil'ă f. v. *maștur*.

Măta f. Numele vacii născută marți. Cf. *luia, nera, džoia, vida, soba*. ALR. 5542. Nume de femee. Com. C. I.

Mătănitsă f. v. *mătinită*.

Mătási f. Mătase. *Fustan di mătasi* (rochie de...) 9/XVI cf. 82 cf. 26/40. — Din gr. *μέταξα* (*metáxi*).

Măteă f. Matcă. regina albinelor. *Matca lu tsești albini si pirdû*. Com. C. I. [Se mai zice și: *mătitsă* f. (bg. *matica*) ALR. 1680, 1687. *Coș fără matitsă* ib. 5463]. — Din bg. *matka*.

Măteáp m. Instrument de găurit. *Du-la mătcapu s-la pruvulim tsista ieru* (adu mătcapul să găurim fierul). Com. C. I.

Mătés vb. IV. Murdăresc. *U ai mătít* (ai murdărit-o) ALR. 3397. [Derivate: *mătítură* f. = încurcătură, amestecătură. Com. I. L.; *răzmătés* (bg. *razmatja*) vb. IV. = murdăresc din nou; încurc.

Cf. *mătșcăies*, *murdărises*. — Din bg. mbg. *matam*. (bg. *mătjia*).

Māti Nume de vacă fătată marți. Com. T. P.

Măticeă (pl. -*tits*) f. Hârleț, ALR. 943, sapă îngustă, ib. 5038. — Din bg. *motika*.

Mătínitsă f. Lapte bătut după ce i s'a scos untul; arom. *đală*, 410. *Cumincătura nu-i mătínitsă* 410, cf. 395. [Și: *mătánitsă* f.]. — Din bg. *matenica*.

Mătitsă f. v. *matcă*.

Mătítură f. v. *mătes*.

Mătnie, -ă v. *mōtnic*.

Mătrítsă f. Plantă ierboasă leucitoare. Femeile tinere care au prunci bolnavi mănâncă din această iarbă, cu credința că pruncii cari sug din țâțele lor se vor vindeca. Com. G. D. — Din bg. *matrica*.

Mats a. Maț. Com. G. D. — Din lat. *matia*, (arom. *mats*).

Mătsă f. Pisică cf. *mărăiu*, *măroiu*. *Ună matsă* 22/29. *Mătsu!* 8175 cf. 7/75. — Din bg. *maca*.

Mătșăjés vb. IV. Sdrobesc apăsând cu ceva, stâlesc. Com. G. D. [Derivate: *mătșăiri* f. = stâlcire; *mătșăit*, -ă adj. = stâlcit]. — Din bg. *smačkvam*, id.

Mătșáz m. Nume de plantă. Com. H. I.

Mătșeă f. Joc de copii. (Se joacă la fel ca la Bulgari). Com. G. D. — Din bg. *mačka*.

Mătscăies vb. IV. (refl.) Mă mănesc, murdăresc. *Nu antrats sub car, ca s-vă mătscăits* (nu vă băgați sub car, căci o să vă murdăriți) ALR. 3209. [Derivat: **mătscăit**, -ă adj. = murdărit]. — Din bg. *mačkam*.

Mătscăit, -ă adj. v. *mătscăies*.

Mătscăt, -ă adj. v. *mătšucă*.

Mătšchi f. pl. (La cal s. măgar) Cureaua ce se trece pe după picioarele de dinainte ale calului, ca să ție bine sămarul. *Puni-l' mătšchi lă cal s-nu-l' cadă sămaru*. Com. C. I. Din mbg. *mački*.

Mătšes m. Trandafir sălbatec. Com. T. P., cf. dacor. *măceș*.

Mătsin vb. I. Macin. *Să nu matsu* (să nu macini) 3/5. [Derivate: **mătsinări** f., **mătsinăt**, -ă adj. = măcinat; **mătsiniș** m. = grâul, porumbul pregătit spre a fi măcinat. Com. G. D.]. — Din lat. **machino*, -are (= machinari), (arom. *matsin*).

Mătsinări f.

Mătsinăt, -ă

Mătsiniș m.

} v. *matsin*.

Mătšits m. Plantă cu gust acrisor. Com. T. P.

Mătšqe m. PISOIU. *Cătsql' și mătšqts fatsi* (căței și pISOI naște) 3/29. — Din bg. *mačok*, id.

Mătsőșcă Numele vacii fătată marți.

Mătšucă f. Măciucă cf. tșă-mugă, tăpuză și colidă. [Derivat: **mătšcăt**, -ă adj. (din

mătšucat) = mare. *Si feșiră mult mătšcati* (se făcură foarte mari) 4/29. *La noș gāl'inili sa căt undă casă mătšcati* (găinile sunt mari cât o casă) 7/18 cf. 3/14, 17/79. *Mătšcati* n. loc. (Oșani)]. — Din lat. **matteuca*, -am (Pușcariu, *Tiși, Ki*, 53).

Mănuq f. Cusur, defect. *Flo mănuq* (găsi cusur). [Derivate: **mănisés** vb. IV. = rîd de un defect, rîd de cineva, îmi bat joc; **mănisút** (pentru *mănisit*?) m. = batjocoritor. *Șa-i lucru, mănisutu măniseaști* (așa este cel ce-și bate joc de alții, își bate joc de sine) 390 cf. 389]. — Din tc. *mahana*, (arom. *măhănă*).

Măzăriel'ă f. Măzărice ALR. 5257. Cf. troscăt, cf. 1953.

Măznés vb. IV. Netezesc. Com. C. I. [Derivate: **măzniri** f. = netezire; **măznít**, -ă adj. = netezit; **măzql** m. = om de nimic. Com. G. D.]. — Din bg. *maža*, (aor. *maznah*).

Măzniri f.

Măznít, -ă adj.

Măzql m.

} v. *măznes*.

Mbălăšes vb. IV. v. *bal'ă*.

Mbet vb. I. v. *ambet*.

Mburqs vb. IV. v. *burqs*.

Mea pron. pos. v. *meu*

Meără (pl. *meari*). Șold. ALR. 2221, cf. 2229. cf. *mer*.

²**Meără** f. v. *mer*.

³**Meără** f. Măsură. *Si-l' daș un chjuteč fără meară* (să-i tragi o

bătaie fără măsură, sdravănă) 128.

— Din sl. *měra*.

Measă f. Masă. *Creaştits measa* (ridicaţi masa). *Āscheril' aŭ lară measa* 11/50 cf. 12/50. — Din lat. *mensa*, -am, (arom. *measă*).

Meăstie vb. I. Amestec. *Meastic agru* (lucrez ogorul, îl sap pentru a doua oară). *La misticăş agru din Blatsa?* Com. I. L. [Derivate: *misticări* f. amestecare = prelucrarea unui ogor; *misticăt* (cu negativul: *nimisticăt*), -ă adj. = amestecat]. — Din lat. **mīxtico*, -are, (arom. *ameastic*).

Médžă f. Mejdie, răzor între două proprietăţi. ALR. 948, cf. *meghja*, *mighju*. — Din sârb. *medža*.

Medžit m. v. *midžit*.

Mégghja f. Mejdie între moşii, hotar despărţitură, şanţ. ALR. 2544 cf. şi 5068. *Meghja-naltă* m. loc. (Oşani). — Din mbg. *megja* (mežda) cf. *medžă*, *mighju*.

Meglén. Numele ținutului cu acest nume. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, pp. 5—10.) [Şi: *Meglín*. Derivate: *Meglenitsa* = nume de râu; *Meglenişta* = numele râului Meglenitsa (Oşani)]. — Din mbg. *meglen* (măglen).

Meglenişta } v. *Meglen*.
Meglenitsa }

Meglín v. *Meglen*.

Mehehè... Strigătul caprei. ALR. 5338.

Méjlue a. Mijloc. *Un trindafil*

ân mejlucu di űari (un trandafir în mijloc de miere) *13 cf. 10/15, 6/37, 17/69, *35. [Şi: (Liumniţa) *mjăjluăe* a. 5, 7/77, 3/73. Derivat: *mijlucân* adj. subst. = cel de mijloc. *Mijlucănu frati* 3/7, 3/56, 19/7]. — Din lat. **mediolus locus*, (arom. *űolģuc*).

Mel' m. Meiu 9/4. *gărnuts di mel'* 23/79 cf. 9/4, 9/21, 23/79, *mel'-răpes* (meiu arăbesc) (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Derivat: *mel'înă* f. = locul rămas după secerişul meiului. Cf. *sicărină*, *űovişonă*. Com. G. D. — Din lat. *mīlium*, (arom. *mel'ű*).

Mel' pron. pos. plur. de la *me ű*.

Mel'itsă f. Aparat pentru curăţitul bumbacului. [Derivat: *mel'itsqs* vb. IV = lucrez cu *mel'itsa*. Com. I. L.]. — Din bg. *mēlica*.

Mel'itsqs vb. IV. v. *mel'itsa*.

Memlechét a. Țară. *Tsista memlechét*. [Şi: (des) *mimlichét* a. Com. N. T.]. — Din tc. *memleket*.

Menurósi N. loc. (Huma).

Mer m. Măr (pomul). *La fle şi űel meru* (îl găsi şi el mărul) 16/19. Feluri de meri: *mer űăr-năres*, *tumnăres* (măr de toamnă), *mer trăculat* (face mere mici şi rotunde), *mer pitrofc* (măr de Sf. Petru), *mer fărinat* (face mere făinoase), *mer džândži*, *mer bun*, *mer roşu*, *mer alb*, *mer cu guşă*, etc. [Derivate: (diminutiv) *mirtşóc*

m. = măr mititel. Com. G. D. **meără** f. = fructul mărului. *Meără... di răzint* (măr de argint) cf. 15/49, 7/55]. — Din lat. *mēlum*, (arom. *mer*).

²**Mer** interj. v. *mara*.

Meră f. Miriște. ALR. 2560. — Din tc. *mera*, cf. arom. *mire*.

Merg vb. III. 1°. *Merg. Tega cu Dumuzu merg mōnă di mōnă* 1/IX. *Am un britș di pri ramură, ramură mearzi* (am un briciu care merge din ramură în ramură) *24. *Să merz* (să mergi) 24/4 cf. 16/78. || 2°. *Mearzi ploaiă s. mearzi* (plouă). *Nēu mearzi* (ninge) 11/28 cf. *9. *Cōn si meargă cārnat*s (niciodată) 439. [Și: (Țârnareca) **nerg** vb. III. *Zlătarlu nearsi șu dără ună cloațcă* 15/65. *Cătsē nu ner la siiri?* (de ce nu mergi...) 5/66. *Nirdzeaiichi casă* (mergând acasă) 4/68 cf. 4, 5/64, 2, 3/65, 5, 8/66]. — Din lat. *mērgo*, -ere, (arom. *nergu*).

Meroslîf, -ă adj. Cu minte, care nu face nebunii. ALR. 11. — Din mbg. *mirosliif* « liniștit ».

Mes m. Lună. *După nou meș* (după nouă luni) 2/94. *Pristi un mes di vācōt* (peste o lună) 18/7 cf. 5/40, 4/58, 9/65. *Meșii* (la femei) periodul ALR. 4210. *Mesu-di-bă-găroditsa*: luna August ALR. 2414, cf. *culujeu*. *An Mesului* n. loc. (Nânta). — Din lat. *mēnsis*, -em, (arom. *mes*).

Métlă f. Un fel de floare miro-

sitoare ca rosmarinul. Com. C. I. — Din bg. *metla*.

Métru m. Metru.

Metș m. (La argintări). Numele unui instrument. — Din bg. *meč*.

²**Metș** m. O parte a războiului de țesut. Com. C. I.

Métșcă f. Ursoaică. *Co vrină metșcă* 3/85. — Din bg. *mečka*.

Métur vb. I. v. *metură*.

Métură f. Mătură. *Al' criscu metura* = i-a crescut barba, 362. *Metură măroasă* (din pădure); *metură albă* (de măturat locul de treierat) ALR. 3933. [Derivate: *miturîtșcă* f. (dimin); **métur** vb. I. = mătur; *Si-u miturōm casa iundi hrānim bubi* B. 10. Compus: (cu pref.) *izmétur* (iz + metur) vb. I. = mătur peste tot. *Ca si-u izmetur triușa, napcum si vin* (după ce voiui fi terminat de măturat curtea, apoi am să vin). Com. T. P.]. — Pentru etimologie cf. *Dacoromania*, VII, 128.

Mēu, -a pron. pos. Meu, al meu. *Meu fițșor tări dă* (așa este băiatul meu) 5/21. *Meu mal* (avutul meu) 4/23. [Și: (în Liumnița) *mău*, -a pron. 12/73. Plur. *mel'*, *măl'*. *Dō-ñ l'a tol' cōñ astăz... iō si-ts-l'a dau mel' la tini?* (dă-mi căinii tăi astăzi, eu să-ți dau ție pe ai mei) 14/33 cf. 33/40, 12/73, 6/76. — Din lat. *meus*, -a, -um, (arom. *ameu*).

Mezē (pl. -ur). a. Mezel. *Mizeur, carni pōni* 9/50. [Și: *mizē*

a. Derivat: *mizilqe*, (tc. *mezelyk*). — Din tc. *meze* (arom. *mizee*).

Mjâni f. Birt, han. Com. T. P. [Derivat: *mjandži* m. = hangiu, id.]. — Din tc. *meihane*, (arom. *mihanee*).

Mic, -ă Mic. *Maî mica* [soră] 9/49 cf. 9/80. | Subst. Prunc. [Diminutive: *mieşel* adj. = mic, cf. 13/4; *mîşcut*, -ă adj. = mititel. Derivat: *ńicură* f. = fărămitură. *Nicură di póni* 14/51. (Diminutiv) *ńicurişcă* f. Com. G. D. *Nitsi ună ńicurişcă* = absolut de loc 887], (arom. *ńic*).

Mieşel, -ă adj. v. *mic*.

Miduă f. Măduvă cf. m o z u c. *L'u scoasiră miduă* 19/33 cf. 18/33. *Nu-l' tal'ă miduă* (*muşocu*) (nu-i taie căpăţâna) 394. — Din lat. *medulla*, -am, (arom. *meduă*).

Midžit m. Monedă de argint, de 20 piastri turceşti. *Un midžit* 5/93 cf. 6/93. [Şi: *medžit* m.]. — Din tc. *medžit*, (arom. *miğit*).

Migdân a. Maidan. *Leau migdan* (îmi iau vânt). *Şi că lă migdan* 18/69 cf. *44. — Din tc. *megdan*, (arom. *migdane*).

Mighinghjos m. Plantă ierboasă ce creşte prin grădini. Com. T. P. cf. mărghinghjos.

Mighiu prep. (Țârnareca). Intre *Am ună sădiri mighiu doi ıamiń* (am o judecată între doi oameni) 13/65 cf. *meghĩa*, *mežda*. — Din mbg. *megju*.

Migl'ina f. Neghină. *Si si leagă migl'ina di gron*. — Din lat. **nīg[e]līna*, -am.

Miļlēm a. Alifie ALR. 4191. [Şi: *milēmi* f.]. — Din tc. *mehlem*, (arom. *mihleme*).

Miļuz m. Plantă mirositoare care se pune în mâncare. *An carni si puni miļuz* ALR. 4073.

Mij vb. I. = v. *mijos*.

Mijos vb. IV. *Mijesc*. *Nu durm, saldi mijă* 17/19. [Şi: *mij* vb. I. = clipesc din gene ALR. 2022 cf. 2024]. — Din bg. *mijam*.

Mil, -ă adj. subst. Drag, iubit. *Tsi staî ıa mări mila?* 10/28. *E, bra miluli* 12/2. *Cotsi bra mil' ıa pri gnoi şădets* (de ce staţi aici pe gunoi, dragii mei) 18/29. [Derivate: *milă* f. = dor, drag. *L'i ra ca di milă lu ămpirătu feata* (împăratului îi era dor de fată) 4/34. *milnie*, -ă adj. = drag, iubit, cf. 378; *milnieă* f. = iubită; *miluiēs* vb. IV = iubesc, îmi este drag. *Mult ăı miluiă* 2/11 cf. 19/80, 442, *milufri* f. = iubire; *miluit*, -ă adj. = iubit]. — Din bg. *mil*.

Milă f. v. *mil*, -ă.

Mil'ă f. Mie. *Ună mil'ă di lili* (o mie de lire) 10/29 cf. 2/16 etc. [Şi: (Țârnareca) *ńil'ă* f. 10/42. — Din lat. *milia*, (arom. *ńil'a*).

Milēmi f. v. *miļem*.

Milnieă f. v. *mil*.

Mil'ina f. v. *meļ'*.

Mil'oară f. Mioară, oaie care a fătat pentru întâia dată. *Tsista*

timp am ună sută di mil' oară (în anul acesta am o sută de mii). Com. G. D. *mil' oară di doȳ ań* ALR. 5333. *mil' oară di treȳ ań*, ib. 5334. [Derivat: *mil' ór*, *m'lor* m. = miel în anul al doilea, id.]. — Din lat. **agnelliola*, -am, (arom. *ml' oară*).

Mil' ór m. v. *mil' oară*.

Miluȳes vb. IV. v.

Miluȳri f.

Miluȳt, -ă adj. } v. *miluȳes*.

Mimlichet a. v. *memlechet*.

Mindir a. (Țárnareca). *Mindir*. Com. V. J. — Din tc. *minder*, (arom. *mindere*).

Minés vb. IV. Schimb. [Derivate: *minȳri* f. = schimbare; *minȳt*, -ă adj. = schimbat. Compus: (cu pref.) *răzminés* (bg. *razmēna*) vb. IV. = schimb. *S-nă-li răzminim lucrăli* (să ne schimbăm lucrurile); *izmeāni* f. pl. = izmene. *Scoati izmeanili* 9/19 cf. 962; *izminușeā* f. (dim.). Com. G. D.]. — Din bg. *mēnja*.

Minghiș m. Cercel de ureche 445. [Derivate: *minghișárnice* m. = lanț de cercei. *Meȳ minghișarnic āȳ di răzint* (lanțul meu este de argint). Com. I. L. *minghișăreā* f., *minghișătā* f. = nume de oaie cu bărbia lăsată. ALR. 5328. Com. T. P.]. — Din tc. *menguș*, (arom. *ming'uș*).

Minghișárnice m. }

Minghișătā f. }

Minghișăreā f. }

Minȳri f. v. *mines*.

v. *minghiș*.

Minȳt, -ă adj. v. *mines*.

Minlet a. (Țárnareca). Lume, oameni. *Tot minletlu si priurdinā* (toată lumea trecu pe dinainte...) 3/67. — Din tc. *millet*.

Mint vb. IV. (rar) *Mint*, (mai des) *mintșun*. — Din lat. *mentio*, -ire.

Mintēs vb. III. Amestec, mestec. *Mintea-l' lă boȳ neac ticfā cu trātsā* (amestecă-i boului puțin doveac cu tărâțe). Com. G. D. [Derivate: *mintȳri* f. = mestecare; *mintȳt*, -ă adj. = amestecat. Derivat: *dizmintēs* vb. = descurc]. — Din paleosl. *meȳo* (inf. *mești*), (arom. *mintescu*).

Minti f. *Minte*, gând. *Āș zitșe ān minti* (iși zicea în minte) 4/26 cf. 361, 813. — Din lat. *mens*, *mēntem*, (arom. *minte*).

Mintșun vb. I. *Mint*. *Na mintșunȳ* 8/18 cf. 443. [Derivate: *mintșunāri* f., *mintșunāt*, -ă adj. Compus: (cu pref.) *zāmintșun* (zā + *mintșun*), (mbg. *zalažam*) vb. = înșel puțin înșel. *S-mi duc si-l zāmintșun muraru* 11/72; *mintșună* f. (<lat. *mentio*, -ōnem) = minciună. *Mintșun sā-l' spunim* 20/93. *mintșunōs*, -oasă adj. = mincinos. *La mintșinoș* 3/5]. — Din lat. *mentiōno*, -are, (arom. *mintșunedzu*).

Mintșună f. }

Mintșunāri f. }

Mintșunāt, -ă adj. }

v. *mintșun*.

Mintșunōs, -oasă adj. v. *mintșună*.

Minút, -ă adj. Mic. *Fitșoril' minuts* (copiii mici). Com. T. P. [Derivat: *minutșos* m. plur. = lindină. Com. C. I.]. — Din lat. *minutus*, -a, -um, (arom. *minut*).

Minutșós, -oasă adj. v. *minut*.

Mir vb. I. (refl.) Mă mir. *Zuua lantă si mirară* (ziua cealaltă se mirară) 20/64 cf. 110. [Și: (Țârnareca) *ńir* vb. I. *Tsarlu si ńiră* (țarul se miră). Derivate: *mirări* (ńirări) f. = mirare, uimire. *Tsarlu ăjără la mari mirari* 13/65; *mirát*, -ă (ńirát, -ă) adj. = mirat, uimit. *Eștșă tântu ńirat* (ești așa de mirat) ib.]. — Din lat. *mīro*, -are, (arom. *ńir*).

²**Mir** a. Mir cf. 181. — Din bg. *mir*.

Mirác m. Inclinațiune, plăcere, dorință mare, pasiune, mânie. *Di mări mirac* (de multă pasiune ce aveau) 19/79. *Tures mirac* (imi intră la inimă, mă îndrăgostesc, mă amorezez). *Ĭa veà turit mirac ăn tsela* (ea se amorezase de acela) cf. 21/65. [Și: *miráchi* f. 5/12. Derivat: *mirăcliă*, *mirieliă*, adj. = îndrăgostit. *Ra mult mirăcliă pi feată* 33/51]. — Din tc. *merak* (arom. *mirake*).

Miráchi f. } v. *mirac*.
Mirăcliă adj. }

Mirám a. (rar). Înțelegere. *La nibunu nu-l' tsi da miram di cõt cu mulamea* (la omul rău nu-i se dă să înțeleagă decât cu binele) 388.

Mirándză f. Un fel de arbore cu

frunza mică. *Mirándză multă ari ăn Scrăca-di-bărtan*. Com. H. I.

Mirári f.

Mirát, -ă adj. } v. ²*mir*.

Miráz a. Partea de moștenire. *Tsista agru ń-u miraz di la tati*. Com. H. I. — Din tc. *miras*, (arom. *miraze*).

Mirdžán m. Mărgean, mărgea. *Mirdžan vinăts*. Com. T. P. — Din tc. *merĝan*, (arom. *mirĝane*).

Mirés vb. Măsor. *Mi duc să-u tser tșutura să li mirim midžitsil'* (să măsurăm megiții) 6/93. [Derivate: *miriri* f. = măsurare; *mirit*, -ă adj. = măsurat]. — Din bg. *měrja*.

²**Mirés** vb. IV. (Țârnareca), Ochesc, nemeresc. *Acu pot si miresc* 39/65. *Ĭu mireà, colo pugudeà* (unde ochea, acolo nemerea) 11/67. [Derivate: *miriri* f. = ochire; *mirit*, -ă adj. = ochit]. Cf. *mires*.

Mirieliă f. v. *mirac*.

Mirimét a. Reparațiune. Com. I. L. — Din tc. *meremmet*, (arom. *mirimete*).

Mirindări f. v. *mirindu*.

Mirindi f. Vremea de gustare de după masă, între orele 4 și 5; p. ext. gustarea de după masă, *Păn la mırindi* 6/91. [Derivate: *mirindu* (< lat. *merendo*, -are) = gust, mănânc în vremea de « mirindi »; *mirindări* f. = gustare]. — Din lat. *merēnda*, -am, (arom. *mirinde*).

Mirindu vb. I. v. *mirindi*.

Mirindz vb. I. (despre vite). Mă odihnesc pe la miezul zilei și,

în general, peste zi. *Uoili lu Șopca mirindză la apa-ratsi*. Com. H. I. Com. G. D. [Derivate: *mirindz* m. = locul unde se odihnesc vitele pe la amiazi și peste zi ALR. 5592. *Boil'i nu sa ișots încă din mirindz*. Com. H. I. *mirizu-vecl'u* = n. loc. (Huma). Com. T. P., *mirindzu-mari* (Oșani). — Din lat. *meridio*, -are, id., (arom. *amirindzu*).

Miriri f. v. *mires*.

²*Miriri* f. v. *mires*.

Mirislifeă f. v. *miruses*.

Mirít, -ă adj. v. *mires*.

²*Mirít*, -ă adj. v. ²*mires*.

Mirizmă f. v. *miruses*.

Mirnie, -ă adj. Liniștit. Com. T. P. — Din bg. *mir*.

Mirót, -ă adj. Unul care are picioarele crăcănate ALR. 2232.

Mirtșqe m. v. *mer*.

Miru-ejului N. loc. (Cupa).

Mirusés vb. IV. Miros. *La iel mirusești la bătizat yom* (ii miroase a om botezat) 8/80 cf. 202. [Derivate: *mirusiri* f., *mirusít*, -ă adj.; *mirislifeă* (bg. *mirislivka*), *miruslifeă* f. = iarbă mirositoare, pălcrană, părangină. Com. G. D.; *mirizmă* f. (bg.) = miros. Compus: (cu pref.) *an-mirusés* (an + *miruses*) vb. = miros. (negativ) *niänmirusit*, -ă adj. *Un lucru niänmirusit cari la tureaști* (cine leapădă un lucru nou-nouț, neatins) 815. *prumirusés* (pru + *miruses*) vb. IV. = dau miros, umplu de miros, mirosesc de departe. *Tseastă chitcă*

toată udaia aș primirusi (această floare a umplut de miros toată camera). Com. I. L.]. — Din mbg. *mirisam* (gr.), (arom. *añurdzescu*).

Mirusiri f.

Mirusít, -ă adj. } v. *miruses*.

Miruslifeă f.

Miș în jocul de copii *miș-turtuliș* Com. V. J. — Din bg. *miš*.

Mișa Nume de fântână (Oșani).

Misál'ă (pl. -*șol*) f. Față de masă. Com. GH. T. — Din gr. *μεσάλη* (lat.), (arom. *misale*).

Miscă f.

Miseu m. } v. *mășqr*.

Mișin m. Piele. *Prigač di mișin* (șorț de piele) ALR. 6578. — Din tc. *mešin*, (arom. *mișine*).

Misireă f.

Misireu m. } v. *mășqr*.

Misirúc m.

Mislés vb. IV. Gândesc, pomenesc. *Misleà di cqn, leats tușaga* (când pomenști de câini, ia-ți toiagul) 14. [Derivate: *misliri* f. = gândire, gând, pomenire, *Ună misliri, Surla si sculo di casă* 4/II; *mislít*, -ă adj.]. — Din bg. *mislja*.

Misliri f.

Mislít, -ă adj. } v. *misles*.

Mistieări f.

Mistieát, -ă adj. } v. *meastic*.

Mistrîjă f. (La zidărie). *Mistrie*, ALR. 3790. — Din gr. *μυστήρι*, (arom. *mistrie*).

Misur m. v. *mășqr*.

²*Misur* a. Strachină de pământ, blid. *Doș misur* 2/47. *Misur di*

fărină 16/29. — Din lat. *mensūra*, -am (arom. *misur*).

Mitănă (pl. -*țoñ*) Mătănie. Com. GH. T. — Din bg. *metanie*.

Mitercă f. Plantă cu floare roșcată: *mitercă sivă, albitșoasă, roșcată* ALR. 5477.

Mitili f. Gălbează, boală la oi (ALR. 1656), la viță (ib. 6117). *Toati sa loși... di mitil' 2/88*. [Și: *mitil'*. Derivat: *mitil'ós*, -ă, *mitil'if* adj. = bolnav de ficat. Com. GH. T.]. — Din bg. *mitil*.

Mitil'if, -ă } adj. v. *mitil'*.
Mitil'ós, -ă }

Mitirés vb. IV. Distrug, nîmicesc. Com. T. P. — Din bg. *mitirja*.

Mitiriz a. Meterez. Com. I. L. — Din tc. *meteris*, (arom. *mitirize*).

Mitșeu vb. I. Mișc. [Compus: (cu pref.) *zămítșeu* (ză + mitșcu) = mișc, (refl.) mă mișc. *Nu pot s-mi zămítșcu di loc* cf. 10/52.

Mitșeut, -ă adj. v. *mic*.

Mituritșcă f. v. *metură*.

Mjuréz vb. I. Miorlăiu ALR. 1137.

Mjúrz Plantă mirositoare, ce se pune în bucate. Com. C. I.

Mizè m. } v. *meze*.
Mizilqe a. }

Mlătscărés vb. IV. Mănânc cu sgomot. *Mlătscăreș ca porc* ALR. 2103. — Din mbg. *mlackam*.

Mlăznitsă f. Oaie care dă lapte. *Du-ti tu cu mlăznitsili* 10/3 cf. 376.

[Derivat: **mlăznitșár** m. = păstor de oi s. de capre care dau lapte]. — Din bg. *mlăznica*.

Mlăznitșár m. v. *mlăznitsă*.

Mleátșcă f. v. *mletșcă*.

Mlecár m. Berbec de trei ani. Com. G. D. — Din mbg. *mlëkar*, id.

Mlétșcă f. Buruiană ALR. 5173. *Mletșca u mănancă l'epuriș*, ib. [Și: *mleátșcă* f. Com. G. D.; *mălétșcă* f. Com. T. P.]. — Din bg. *mlečka*.

Ml'ór m. v. *mil'oară*.

Mo adv. v. *cmo*.

Moáli adj. Moale. *Mona al' deadi di moali* 23/41. *Seac di moali viseaști* (= nasu) *55. [Derivate: **muláme** f. = bine, vorbă înceată. *La nibun nu-l' tsi da miram di cõt cu mulamea* (omului rău nu i se poate da a înțelege decât cu binele, domol) 388; **molác**, **mulác**, adj. = moale. *Mult mulac fitșor ieș*. Com. I. L. Compuse: (cu pref.) **zămoáli** (ză + moali). adj. = moale. *Cujuretsil' l'a fac maj zămol'*, B. 11. *Frunză maj zămoali* ib. 3; **anmol'** vb. I. = înmoi, topesc. *Si-n' tsi anmoal'ă coastili* 9/33. *Au anmoal'ă*, B. 4. *Si 'nmul'q vreamea*. Com. H. I.; **anmul'ári** = f. înmuiere, topire, id.; **anmul'át**, -ă adj.]. — Din lat. *mollis*, -e, (arom. *moale*).

Moáră (pl. *morur*) f. Moară. *Tsela di sub moară* (= dracul) 363 cf. 438, *53, 6/XVII. *Moara-*

disupra, *-dişoasa*, în Huma); (*-di la vir*, *-din Petuc*, *-dila Pu-puŃa* în Oşani); (*-la Ghiolma*, *-Sibia*, *-l-Desi*, *-l-Iti* în Cupa); (*-di-cătun*, *-di-bătaŃă* în Lugunţa). [Derivat: *murăr* m. = morar 5, 6/13; *moarităseă* f. (dimin.)]. — Din lat. *mōla*, *-am*, (arom. *moară*).

Moárdză f. Organul genital la bărbăţi.

Moări interj. v. *mara*.

Moarităseă f. v. *moară*.

Moarti f. Moarte. *Moarte nu ubideşti că-î bun* (moartea nu se uită dacă este bun) 2/1. — Din lat. *mors* *-tem*, (arom. *moarte*).

Moăseă f. Catâr. *Al'-(tsi) fi-tară moştli* (i-au făcut catării) 358. [Şi: *măseă* f.]. — Din bg. *măška*.

Módiemo adv. v. *cmo*.

Mogă f. Negură, ceaţă. Com. G. D. — Din bg. *măgla*.

Môja } adv. v. *cmo*.
Môja-moia }

Mqină f. v. *mōnă*.

Mqinės vb. IV. v. *măşes*.

Môini adv. Măine. [Şi: *mōni* adv.; *môinista* adv. = a doua zi, ziua următoare; *mōntiza* adv.; *Mōntiza dimineatsta* (a doua zi dimineată) 17/41 cf. 3/34, 10/69. Compose: *pôimoini*, *pôimōni*, *pûimōni* adv. = poimăine; *poi-mqinista*, *puimqinista*, adv. = poimăine, a treia zi 5, 4/20 (în Oşani), *poi-mōntiza*, *puimōntiza* adv. *Ier l'-u deadi şi puimōntiza l'-u lq* (ieri i-o dădu şi după două zile

i-o luă). Com. I. L.]. — Din lat. *mane*, (arom. *mîne*).

Môinista adv. v. *mōini*.

Molăe adj. v. *moali*.

Molêts m. plur. (Liumniţa) Insectă, morar. Com. P. M. [Şi: *molitsă* f. (Liumniţa), *muleăti*, *muleătsă* f. (Oşani) = molie. Com. G. D.]. — Din bg. *molec*, (arom. *mul'itsă*).

Molitsă f. v. *molets*.

Mōnă f. v. *mōnă*.

Mōnă f. Mână. *Merg mōnă di mōnă* 1/IX, cf. 4/XIV. *Să puŃ mōŃ pri tots trej* 16/94. *Al' vini di mōnă* (se pricepe la orice, cf. bg. *mu idi ot rākā*) 432. *La marea mōnă si ari* (se ţine mândru, fudul). *Prima mōnă* = calitatea întâi, B. 5. [Şi: (Lugunţa, Cupa) *mōnă* f. 17/73, 4/77, 7/77, 14/77, 17, 18/55, 8/56. *mōină* f. *Cu mōina ta s-la diş'iz* 14/11 (plur. *mōini* 15/55). (În Țarnareca) *mănă* (pl. *măŃ*) f. 12/68. Derivate: f. *mănătă* f. = cât se cuprinde într-o palmă 433; *măner* m. = mănerul casei. Com. I. L.; *mănûşă* f. = măner, coadă de apucat, de ținut. *Grăntşaru jundi va, cola u puni mănuşa* 983 cf. *50. *Nu vez fişoru pri mănuşa di arat?* (... la coada plugului?) 7/70 cf. 370; *mănitseă* (*mōnitseă*) f. (dimin.). (La plug) coarnele plugului (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din lat. *manus*, *-um*, (arom. *mînă*).

Móneă f. v. *moneă*.

Monea adv. (de timp). Înainte, mai înainte. (Atestat numai de Wgd. 33; eu nu l-am putut întâlni și nici în texte nu apare. — Este același cu istror. *măc'e* din mai ainte.

²**Moneă** f. Trudă, caznă. *Sam ăn mari moneă* 1/76 cf. 2/15, cf. 17/38. *N-u moneă s. ăn si feasi moneă di* (mi-e dor, doresc). *Mult l'-u moneă* 8/58 cf. *Al' si feasi moneă di tată-su* 17/38. [Și: *móneă* f. Derivate: *măneôs*, -oasă adj. = greu, anevoios. *Măncos lucru* (lucru greu) 25/94. *Măncos o mănancă* (o mănâncă greu) B. 7, cf. 408, 994; *măntșqs* vb. IV. (refl. din paleose *mōciti*) = mă trudes, mă căznesc. *Mult aș si măntșq* 3/IV. *Nu ti măntșeă* 17/55. *Mi măntșqs* 13/16. *Mi măntșqî* 25/51]. — Din paleol. *mōka*.

Mondru, -ă adj. Cu minte, înțelept. *Stoî mondu nu luză* (stai bine s. cu minte, nu fă prostii). Com. C. R. [Derivate: *măndărés* vb. (refl.) = mă mândresc, umblu umflându-mă în pene; *măndărqs* vb. (refl.) = mă mândresc]. Com. N. T. — Din bg. (dial.) *māndrŭ* (мандръ).

Mōni adv. v. *moîni*.

Mōnieă f. Măneacă. *Mōnica di cămeașă*. Com. C. I. — Din lat. *manica*, -am, (arom. *mînică*).

Mōnîțseă f. v. *mōnă*.

Mōntiza adv. v. *moîni*.

Mōnz m. Mânz. *Iapa feși doi mōnz* (iapa fătă doi mânzi) 6/28. [Diminutiv: *mănzōe* m. *mănzăe* m. ALR. 1106; *măndzeăuă*, *mănzeăuă* f. = iapă coștrușă (tânără) neînvățată la tras. ALR. 1098; *măndzqnă*, *mănzqnă* f. = nume de plantă mirositoare. Com. G. D.] (arom. *mîndzu*).

Mor vb. IV. *Mor. Sam mort* (am murit) 2/34. [Derivate: *murîri* f. = murire; *mort*, -ă (lat. *mortuus*, -a, -um) adj. = mort. *Birteatsi mort* 1/39. *Ni ghiu, ni mortu* (nici viu, nici mort) 15/69; *mort* m. = mort. *Ișqts mōrts să antră ghiî* 32/18. *Al' pusiră mōnă di mort* 367. *Murtătșûni* f. = mortăciune]. — Din lat. **mōrio*, -ire (= *mōrior*), (arom. *mor*).

More adj. Vânat cf. *mrăcă*. ALR. 3403. [Derivat: *mōreăv*, *mōreu* adj. = vânat deschis; *mōreu* (pl. *morchî*) = vânat. *Roșii ili morchi* (roșii ori vinete) 4/XI]. — Din bg. *mrāk*.

Mōreăv }
Mōreu } adj. v. ²*morc*.
Mōreu }

Mors a. Post. *Morsu di crăcun* (câșlegi, dulcele Crăciunului ALR. 604. Cf. *mărses*.

Mort m. }
Mort, -ă adj. } v. *mor*.

Moș adj. Bătrân. *Un dead moș* 3/60. *Uom moș* (om bătrân) 1/16. Cf. 34/18, 4/57. || Subst. *Moș. Tsela moșu* (pe moșul acela) 14/34.

Moșl'ă vizură aîri 26/64. [Feminin: *moășă* f. = bătrână. *Babă moășă* 1/70. *Aș ray ună ȳară un moș și ună moășă* 1/28 cf. 6/28. Derivat: *mușeătsă* f. = bătrânețe. ALR. 2275].

Moseă f. v. *moască*.

Most m. Must. Com. T. P. [Și: *must* m.]. — Din lat. *mŭstum*, (arom. *mustu*).

Motnie, -ă adj. Turbure. *Motnitsa tșeșma* (fântâna turbure) 25/32. [Și: *mătnie*, -ă adj.]. — Derivat din bg. *măten*.

Môtșcă adj. Ud până în piele. *Motșcă sam* (sunt ud până în piele) 735. [Și: *môtșeu* m. = cel care se pișă noaptea în așternut. Derivate: *mutșără*, *mutșări* (bg. *moçar*) f. = baltă. *Ună mutșari* 17/8. *Mutșară di ploaiă* 10/60 cf. 755, 10/64; *mutșărlîf* adj. = jilav, mlăștinos. ALR. 5060]. — Din mbg. *močko*.

Môtsi adv. v. *cmo*.

²*Môtsi* (la vite) Strigăt de chemare, de oprire, de îndemn la mers.

Môu Puf ce rămâne pe pielea unei pasări, după ce a fost jumulită de pene. Com. T. P.

Mognăs vb. }
Mognés vb. } v. *măîes*.

Mózăe m. v. *mozuc*.

Mózue m. Măduva, creier. Cf. meduă. *Mozăcu di cap* (creierul din cap) 16/72 cf. 6/13, 7/30. [Și: *mózăe* m.]. — Din bg. *mozăk*.

Mrae m. Amurg, cf. m u l ă. *Cari ăntunică, ăn mrac...* (dacă întunecă în amurg) 5/68. *Ăn mrac si fatsi* (amurgește). [Și: *mărăe* m. *Cən cadi măracu* ALR. 2384]. — Din bg. *mrač*.

Mrăcă adj. (despre oaie). Albă la corp și numai la cap de culoare închisă, fără a fi neagră. Com. I. L. cf. *mrac*. *Ună ȳaiă mrăcă* 4/67.

Mrășă f. v. *mărșă*.

Mreăjă f. Pelița de pe miez, la fructe. ALR. 6087. Cărpă mai mare, de mătase, de pus pe cap. Com. GH. T. [Și: *mrejă* f. = mreajă de prins pești. *La ȳusi la mreajă* 2/28]. — Din bg. *mrēja*.

Mreăncă f, *Mreană*. Com. T. P. — Din mbg. *mrěnka* (mrēna) id.

Mrejă f. v. *mreajă*.

Mu adv. v. *cmo*.

Mue m. v. *muts*.

Mucăîes vb. IV. Mugesc. Com. P. M. — Din bg. *mukam*.

Muchేశ m. Un fel de arbore mai mic cu fructe roșii și de formă lungueată. Com. I. L. [Derivat: *muchేశă* f. = fructul].

Muchేశă f. v. *muchేశ*.

Mueł'ă f. Mucă. *Mueł'ă di cutsot* 13/43, cf. t ă l' ă t o r. — Din lat. *mut* [ŭ]lus, -um, (arom. *muclé*).

Mueós, -oasă adj. v. *muts*.

Mueuîes vb. IV. Amuțesc. *Mucuiăști, nu poati si ȳricajască* ALR. 2086. Gânguresc (despre copilul mic). ib. 2663.

Múgure (pl. -gur) f. Mugur, ALR. 970. cf. *an mugur os*.

Muhlizqñ (pl.) Mucegaiu cf. *m ũ lă. Ruguzinili dau muhlizqñ, ă ră tsești muhlizqñ fac zïan la bubî* (rogojinele fac mucegaiu, iar acest mucegaiu..) B. 3. — Derivat din *muhlid*, acesta din bg. *muhla*, (arom. *muhlă, muhlid*, după *muced*).

Muhăbêt a. Convorbire, conversație. *Mult vă li vets muhăbeturli* (stați în bune relațiuni) 401. — Din tc. *muhabet*, (arom. *mua-bete*).

Muhtâr m. Perceptor. — Din tc. *muhtar*, (arom. *muhtar*).

Mûit, -ă adj. v. *mult*.

Mulă f. Amurg. ALR. 2382, cf. *m ă r a c*.

²**Mulă** f. (Țărnareca și Huma). Catâr, cf. *m o s c ă*. Com. I. L.

Mulă f. Mucegaiu cf. *muhli-z q ñ*. Com. T. P. [Și: *m ũ l i ă* f.]. — Din bg. *muhla*, (arom. *muhlă*).

Mulăc adj. } v. *moali*.

Mulămi f. }

Mul'ăreăști adv. } v. *mul'are*.

Mul'ărés, -ească adj. }

Mul'ări f. Muier, nevestă. *Mul'area nu mi pridună* (nevestă-mea nu mă primește) 5/35, *Mul'ari*, ieș 3/30. [Derivat: *mul'ărés*, *mul'urés*, -ească adj. = muieresc. *Mul'irească*, (*parti*) = partea sau locul destinat la biserică pentru femeii. Com. G. D.; *mul'ăreăști*, *mul'ireăști* adv. = femeiește; *mul'ă-*

rîmi f. = muieret. Diminutive: *mul'ărúts* = muieratec; *mul'ărúșcă*, *mul'ărútscă* f. = muierușcă. *Ună mul'ărușcă* Com. I. L.]. — Din lat. *mŭlier*, -ērem, (arom. *mul'are*).

Mul'ărîmi f.

Mul'ărúșcă f. } v. *mul'ari*.

Mul'ărútscă f. }

Muldzăș m. v. *mulg*.

Muleăti m. v. *molets*.

Muleătsă f. v. *mol'itsă*.

Mulg vb. III. *Mulg*, (fig) storc. *Si-ts mulg ună găleată di lăpti* 6/32. *Că uoï mlăznitsă nă mulg* 376. [Derivate: *mŭlziri* f. = mulgere, stoarcere; *muls*, -ă adj. = muls; *mulzăș*, *muldzăș*, *mulgător*, m. = păstorul care mulge oile, *mulgător*; *mulzărcă* f. = capră din a cărei lapte se hrănesc păstorii; *mulzqr* (pl.) = oi cu lapte. ALR. 5361; *mulzărnice* a. = locul unde se mulg oile]. — Din lat. *mŭlgeo*, -*ēre, (arom. *mulgu*).

Mulgător m. v. *mulg*.

Mŭlă f. v. *mŭlă*.

Mul'irés, -ească adj. v. *mul'ari*.

Mul'itfă f. Rugăciune, botez. *Di la mul'itfă nu-i priminit* 593. — Din bg. *molitva*.

Mŭls, -ă adj. v. *mulg*.

Mult, -ă adj. *Mult*. *Mult's argats* 16/5. *Pări multi* 6/38. *Mul'ts ȳamiñ tăltșqră* 19/93. || Adv. Foarte. *Mult mări*, (foarte mare) 20/39. *Mult n'ăi bun* (= mi-e foarte bine) 8/2. [Și: *mul't*, -ă ALR. 317; *mŭit* ib. Plur. și *mul'ts*, *mŭits*

ALR. 317. *Ai la muîts ań si da Domnu* ALR. 1726. *Compus*: (cu pref.) *zământ* (ză + mult) adj. = mult; *Maî zământi or*, B. 11. *Derivat*: *multsqmi* f. = mulțime; (*an*)*multsq* vb. IV. înmulțesc]. — Din lat. *multus*, -a, -um, (arom. *multu*).

Mul't, -ă adj.

Multsqmi f.

Multsq vb. IV.

v. *mult*.

Mulzár m.

Mulzáreă f.

Mulzárnie a.

Mulziri f.

Mulzqr (pl.)

v. *mulg*.

Mumą f. *Mamă*. *Poati trăi muma* 621. *Picat tse suptsiș laptili mumă-tai* 537 cf. 7/8, 1/79. [Plur. *mumi* și *mumqń*. Com. G. D.]. — Pentru etim. cf. *mamă*, (arom. *mumă*).

²*Mumą* f. (la femei). *Vintricel*. ALR. 2213.

Mumădie f. v. *mămudie*.

Mumés vb. IV *Momesc*. [*Compus*: (cu pref.) *zământumés* (ză + mumes) vb. IV. = încep să momesc, să atrag. *Zământeă-la dașu* (momește-l mielul). Com. N. P.]. — Din paleosl. *mamiti* cf. dacor. *momesc*.

Muméts Numele unei păsări. Com. T. P.

Mumúș m. v. *mămuș*.

Mungusár m. pl. *Țigani nomazi*. ALR. 2823. — Din bg. *mango*.

Munti m. *Munte*. *Si feasi un*

munti 9/64. *Tserbul chicăsi dintru muntsă că sor-sa si mărită* 24/64. Cf. 386. [*Derivat*: *muntós*, -ă adj. = muntos]. — Din lat. *mons*, *mōntem*, (arom. *munte*).

Muntós, -ă adj. v. *munti*.

Múntur adj. *Nărod*, *mutălău*. *Tse tari muntur ieș* (ce ești așa mutălău). Com. C. I.

Múra în nume de loc: *La mura* (Liumnița).

Murár m. v. *moară*.

Muráfet a. *Marafet*. *Mura-feturli lu drăcu raș pri multi* 13/79, cf. 12/79. [Și: *murfét* a. *Cu tsi murfet ieș tu cota jumi*? 19/90. — Din tc. *marifet*, (arom. *murafete*).

Murdărisés vb. IV. *Murdăresc*. *U-aș murdărisit* (ai murdărit-o) ALR. 3397. Cf. *mătes*, *mătșcăies*. — Din tc. *murdar*, (arom. *murdar*).

Múrdži m. v. *murg*.

Murfét a. v. *murafet*.

Murg adj. (despre vite: oi, boi, cai, câini, etc.). *Murg*. *Vizuș un cōni murg*. Com. C. I. [*Derivat*: *múrgă* f. = oaie cu fâlcile negricioase; *múrgaf* adj. = nici roșu nici negru. *Cal murgaf* ALR. 5491. *múrdži* = nume de câine. ALR. 6037. *Murdži nostru la tălțșqră ăń gărnișoară* (pe murgea nostru l-au ucis în porumbiște) id. — Cf. alb. *murk*, (arom. *murgu*).

Múrgă f. v. *murg*.

Murmíni Cele dintâi 12 zile din luna lui August, după care

se cunoaște vremea celor 12 luni de peste an. Com. I. L. — Din gr. *ἡμερομηνία*, (arom. *mîrmiñe*).

Murmînt (rar, mai des g r o b) a. Mormânt. [Pl. *murmintur* n. loc (Oșani)]. Com. G. D. — Din lat. *monimentum*, (arom. *mărmintu*).

Murșuiri f. Carne de porc fără os. ALR. 741, cf. mărșă.

Murtălóg v. *mărtălog*.

Murtătšúni f. v. *mor*.

Murtsqñă m. v. *anmurtsqs*.

Musa în *Musa-di-Christu* Nume propriu.

Músă adj. (despre capră) Cu picățele albe pe bot. *Ună [capră] musă* 23/79.

Múša f. Nume propriu. *Că-ș-si dus-aș Muša lele. Lă lu Musta cunac* 7/IV.

Mușămă f. Mușama ALR. 3925. — Din tc. *mušema*, (arom. *mușămae*).

Mușăt, -ă adj. (Țárnareca) Frumos. *Curuș lucru as-iș mai mușat* 14/65 cf. 25, 28/65, 17/64. — Derivat din *frumos*, (arom. *mușat*).

Múseă f. Muscă. *Nitsi musca nu pute să antră* 3/11. *Muscă-divă* f. (muscar); *muscă-di-cal* f. (musca calului); *muscă-di-vin* f.; *muscă-cănească* f. (bătucelul); *muscă-di-carni* f. (muscă), *muscă-mari* f. (gărgăune). Com. I. L. — Din lat. *mûsca*, -am, (arom. *muscă*).

Múshej m. pl. Crucea șalelor. ALR. 2208. — Din lat. *musculus*, -um, (arom. *mușcl'u*).

Mușeátsă f. v. *moș*.

Mușfút a. Dar. — Din tc. *mușfet*.

Mușítsă f. Insectă de felul țânțarului, Com. G. D. [Și: *mușqtsă* f. molie ALR. 1902. — Din bg. *mušica* cf. dacor. *mușitșă*].

Mușmúl m. Moșmol. [Fructul se numește: *mușmúlă* f.] *Tsista timp mușmulu nu veă mușmuli* (anul acesta moșmolul nu aveă mușmule). Com. G. D. — Din tc. *mušmula*.

Mușmúlă f. v. *mușmul*.

Mușqtsă f. v. *mușqtsă*.

Must v. *most*.

Músta m. Nume propriu. *Cunacu la Mustal'ă fitșor*, 11/IV.

Mustátsă f. Mustață. Com. I. L. — Din lat. *mústacia*, (arom. *mustăți*).

Muștirijă m. Mușteriu. — Din bg. *mušterija* (tc.).

Mușturăc m. Closet. *La dărq ca din mușturac*, 457. — Din bg. *mošturak*, id. (*Sbornik* I. (1901) 3).

Mut vb. I. Mut. *Aș mutară ună ropă si antrară*, 3/17. [Derivate: *mutări* f., *mutat*, -ă adj.]. — Din lat. *mûto*, -are, (arom. *mut*).

²**Mut**, -ă adj. Mut. Com. G. D. [Derivat: *anmurtsqs* (rar *murtsqs*) vb. IV. = amuțesc. *Muts cola* (taci). Com. G. D.; *mutáfál'eă*, *mutufál'eă* adj. = *mutălău*]. — Din lat. *mûtus*, -a, -um, (arom. *mut*).

Mutáfál'eă m. v. *mut*.

Mutări f. } v. *mut*.
Mutăt, -ă adj. }

Mutrés vb. IV. }
 Mutríri f. } v. *măntres*.

Muts m. pl. (mai rar la sing. *muc*) Muci, cf. mǎrsq'ă. [Derivat: mucós (măcós), -oasă (lat. *muccōsus*, -a, -um) adj. = mucos. Com. T. P.]. — Din lat. *mūcus*, (arom. *mutși*).

Mutș interj. Strigăt cu care se opresc catării. *Mtș, al'-vicni iel la moască*. Com. H. I.

Mutșără f. v. *motșcă*.

Mutșarlif adj. v. *mutșară*.

Mútseă f. 1. Bot (la animale), fig. (la om) buză, gură. *Al' pusi alcă di mutscă* (i-a pus belciug la bot), 8. *La li tălq mutschili*, 19/8. *Au dărq mutsca* (s'a bosumflat, s'a supărat). || 2. (Dulgherie). Vârful securei. Com. C. I. [Derivat: *mutseurós*, -ă adj. = buzat. ALR. 2061]. — Din bg. *mucka*.

Mutșeări f. }
 Mutșeát, -ă adj. }
 Mutșeătă f. } v. *mutșcu*.
 Mutșeătură f. }
 Mútșehim vb. }

Mútșeu vb. I. Mușc. *Să ti mutșcum*, 7/12, cf. 2/12. *Mi mutșcau*, 9/16. *Mutșcă-mi*, 7/12. [Și: *mútșeum*, *mútșehim* vb. I. *Să la mutșchiș*, 9/12. Derivate: *mutșeări* f. = mușcare. *Vrină mutșcari*, 22/4; *mutșeát*, -ă adj. = mușcat; *mutșeătă* f. = bucată, îmbucătură. *Măncq un-dou mutșcots*, 5/32 cf. 15/42, 18/43, 34/51, *25; *mutșeătură* f. = bu-

cățică; *primútșeu* vb. I. (după bg. *prékāvam*) = îmi mușc ceva (buza, limba etc.], (arom. *mușcu*).

Mútșeum vb. v. *mutșcu*.

Mutseurós, -ă adj. v. *mutscă*.

Mutșqri N. loc. (Cupa).

Mutsqs vb.

Mutufál'că adj. } v. *mut*.

Mutuvilă f. Rășchitor, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54), cf. *dișcl'itor*. *Ca vrină mutuvilă*, se zice unui om înalt. 366. — Din bg. *motovila*.

Múzieă f. Muzică.

Muzivír m. (Turcism) Muzavir, intrigant. [Derivat: *muzivirlqe* a. = intrigă], Com. T. P. — Din tc. *muzavir*.

Muzivirlqe a. v. *muzivir*.

N

Na interj. Na. *Na-vă ună meră*, 3/9 cf. 16/4.

Nă pref., arată 1. că lucrarea se face peste tot: *nărnes* (dela *rănes*), « hrănesc peste tot, satur » și 2. (m i rar) că lucrarea începe să se facă: *năstărves* (dela *stărves*): « încep să mă năvălesc la ceva ». — Din bg. -nă.

Năbeáu vb. }
 Năbejút, -ă adj. } v. *beay*.

Năbunés vb. IV. Bat bine. *Tșișta aș la catsă, aș la năbnes bun* (aceștia îl prind, îl bat bine...), 8/26. — Pentru etim. cf. *b u a i e s*.

²Năbunés vb. IV. v. *bun*.

Năbuzqs vb. IV. v. *buză*.

Năcătşqs vb. v. *zăcătşqs*.

Năcrés vb. IV. v. *acru*.

Nădăvâc m. v. *nădăvuc*.

Nădăvûc m. (Oşani). Câteva fire de păr sau de lână care servesc la împletitul părului. *Flaş nădăvuts s-ti 'mplites?* (ai aflat firele de lână să-ţi împletesc părul?) Com. G. D. [Şi: nădăvâc m.]. — Din bg. *nadavka*.

Nădórm vb. IV. v. *dorm*.

Nădurlés vb. IV. (Oşani). Mă umflu, mă bozumflu, mă supăr. *Nu ti nădurleă şa* (nu te supăra aşa). Com. C. I. — Din bg. *nadurlja se*.

Năét a. (în expresia) *fac năet* (îmi propun, am de gând). *Fitşoru feasi năiet si si ducă la şătăirea* (băiatul îşi propuse să se ducă la plimbare), 2/78 cf. 21/72. — [Şi: năjēt a.]. — Din tc. *niyet*, (arom. *nişete*).

Năfără adv. v. *năfară*.

Năfără f. Anafură. Com. T. P. [Şi: năfură f. Com. V. J., năfră f.], — Din bg. *nafora* (gr.), arom. *anafură*.

Năfără adv. Afară. *Işqră năfară* (ieşiră afară), 9/31. *S-lă tragă năfară*, 19/41. *Cadi năfară* (este epileptic, suferă de epilepsie). [Şi: năfără adv. 10/74, 19/78; nafoară adv.; fără adv. *Feata nu işq fară*, 4/38]. — Din lat. *in-ad-fōras*, (arom. *nafoară*).

Nafilē adv. În zadar, de geaba. *Nafilē viniş până ūa* (degeaba ai

venit până aici), cf. ALR. 3138. — Din tc. *nafile*.

Nafoară adv. v. *nafară*.

Năfră } f. v. *nafără*.
Năfură }

Năgădēs vb. IV. v. *gad*.

Năgudēs vb. IV. (refl.) Mă pun înainte, ies înainte. *Nu tucu ti năgudea* (nu te mai pune înainte), 696. — Din bg. *nagodja*, cf. *pu g u d e s*.

Năjēă f. (Nânta) Mamă. *Iundi-i naică-ta?* Com. H. I.

Năjēt a. v. *naet*.

Năijqs vb. IV. v. *ej*.

Năimēs vb. IV. mă încumet, îndrăznesc. *Nu ti năimeă la plivăirea* (să nu îndrăzneşti să înoţi), Com. G. D. — Din bg. *naimam*.

Năinti adv. Înainte. *Maş nainti* cf. 11/65. [Şi: năinti, anainti, ănăinti adv. 7/26, 5/61, cf. 12/77, dinainti adv.]. — Din lat. *in-abante*, (arom. *ninte*).

Năinti adv. v. *nainti*.

Năjignēs vb. IV. v. *jignes*.

Nălbă f. Nalbă. *Datsi-Ń ună nalbă*, 17/78 cf. 18/78. — Din lat. *malba*, -am.

Nălbânti m. Potcovar. [D e r i v a t: nălbântitsă f. = soţia potcovarului. *Si dusi la nălbântitsă*, 14/47]. — Din tc. *nalbant*. (arom. *nalban*).

Nălbântitsă f. v. *nalbanti*.

Nălbēs vb. IV. } v. *alb*.
Nălbîri f. }
Nălbît, -ă adj. }

Nălbitură f.

Nălét adv. (In expresia) *Nălet si eş* (să nu se aleagă nimic de tine) 13/68. — Din tc. *nalet*.

Nalt, -ă Inalt. *Tşucaitsă nalti*, 17/69. *Nalti ili slojni*, 1/XI. [Subst. năltă = închisoare. *La clupniră ă nalta* (l-au pus în închisoare), 136. Şi: *ănălt*, -ă (Țarnareca), 2/63; *năltşue* adj. (dimin.); *năltşimi* f. = înălțime, Com. G. D.; *nalts* (<lat. **inaltio*, -are), vb. I. = înalț. *Nu ceta ti naltsă, s-nu caz*. Com. N. T.; *năltşari* f. = înălțare; *năltşat*, -ă adj. = înălțat; *năltşătură* f. = înălțătură]. — Din lat. **in-altus*, -a, -um, (arom. *analtu*).

Năltă f.

Năltşari f.

Năltşat, -ă adj.

năltşătură f.

Năltşimi f.

Năltşue adj.

v. nalt, -ă.

Nămă f. Roua care cade dimineața și este dulce; *nama* cade și pe la prânz, dar numai când vremea este moale, dulce. Când este namă albinele lucrează în-continuu. Com. G. D. — Din *mană*?

Nămăl' m. (Țarnareca) Vită (fiind vorba despre oi, capre) cf. arom. *n u m a l'*. Com. V. J. — Din lat. *animalia*, *-am.

Nămălės vb. IV. Micşorez. *Tri-buiaşti si-u nămălim hrana*, B. II. [Derivat: *nămălit* a. adj. =

micşorat; *nămăliri* f. = micşorare]. — Din bg. *namalja* (dela *mal* «mic»).

Nămăliri f.

Nămălit, -ă adj. } v. nămăles.

Nămănăne

Nămăne

Nămăne

vb. v. mănanc.

Nămehjor m. Om ursuz, cf. *zănchior*. Com. T. P. — Din mbg. *namkfor* (tc.).

Nămét m. Zăpadă multă, ALR. 1252.

Nămignés vb. IV. Fac cu ochiul. *Nămignea-l'* (fă-i cu ochiul), 459. [Şi: *nimignés* vb. ALR. 34]. — Din bg. *namig[nu]vam*.

Nămilă f. Om mare și înalt. Com. T. P.

Nămistés vb. IV. Pun ceva bine la loc, așez bine. *S-li nămistim toati*, B. 6. *Nămistea-u putina di cola* (pune putina la loc). Com. N. T. — Din mbg. *namestjam*, cf. *pudmistes*.

Namlîă f. Țeava puștii. *Namlîa la tufeac*, ALR. 4988. — Din tc. *namly* (dela *nam*).

Nămurtés vb. IV. (refl.) Mă supăr, îmi pare rău. *Si nămurti sau aq dărq mutsca* (s'a supărat, s'a bosumflat). Com. G. D. — Din mbg. *namurtam*.

Nămúz a. Demnitate. *Al' căzù nămuzu* (s'a umilit), 460. — Din tc. *namuz*, (arom. *nămuze*).

Năpárti v. parti.

²Năpárti N. loc. (Cupa).

Nápeum adv. Apoi, iarăși. *Nap-cum la trimeasi*, 19/8 cf. 12/31, 12/73. [Și: **nápeun**, **nápeunta** adv. *Napcun să rudits*, 4/9 cf. 17/15, 8/69]. — Din bg. *napokon*.

Nápeun } avd. v. *napcum*.
Nápeunta }

Nápicașes vb. IV. v. *picășes*.

Năpnés vb. IV. (refl. în Huma). Mă opintesc, mă sfortez. *Si năpni cât putù* (se opinti cât putu), 23/72. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Năpói adv. } v. *poia*.
Năpoiés vb. IV. }

Năprășqs vb. IV. v. *pray*.

Năprăstúe m. v. *năprostoc*.

Năprăteă f. v. *năprötcă*.

Năprătșqs vb. IV. Intind, scol, ridic. *Năprătșq cyada* (a ridicat coada), Com. N. P. — Din mbg. *napărčam*.

Năprostöe m. Degetar, ALR. 6620. [Și: **năprăstúe** m.]. — Din bg. *napărstok*.

Năpröteă f. Năpărcă, șarpe, cf. *șăprătcă*, arom. *năpărtică*. Com. T. P. [Și: **năprăteă**, **nipröteă** **nopröteă** f.]. — Cf. alb. *nepërkë* și *nepërtkë*.

Napuăi adv. v. *năpoi*.

Napúst m. Nume de plantă. Com. H. I.

Nărăiés vb. IV. } v. *²roy*.
Nărăiri f. }

Nărăít, -ă adj. }

Nărăntșătúra } f. v. *nărăntșqs*.
Nărăntșqri }

Nărăntșqs vb. IV. Poruncesc. *Tuntsea tătă-su nărăntșq* (atunci tatăl său porunci), 17/73. [Și: **nărăntșós** vb. IV. Derivate: **nărăntșqri** f., **nărăntșqt**, -ă adj., **nărăntșătúra** f. = poruncă. *Dintru că anghîălu aș călcq nărăntșătura*, 4/62. | Destin, ursită. *Șa-i fu nărăntșătura* (așa i-a fost ursita), 461. (Pentru desvoltarea acestui înțeles cf. *nă ră ș n i t s i*). — Din bg. *narăč* [v]am.

Nărăntșqt, -ă adj. v. *nărăntșqs*.

Nărășnitsi f. plur. Ursitoare. *Viniră nărășnitsili* (veniră ursitoarele), 3/23. — Din bg. *narěčnici* idem.

Nări f. (la animale, cal, bou...) Nare. *Al' tsi anflară nqrăli* (a ajuns de însurătoare), 919. [Plur. *nqră* și *norur*]. — Din lat. *naris*, *narem*, (arom. *nare*).

Năridés vb. IV. Impodobesc, gătesc. [Și: **niridés** vb. IV. Derivate: **năridít**, **nirid'ít**, -ă adj. = împodobit, înzestrat. *Damian năriditu cu multi avliur*, 12/VII. — Din bg. *naredam*.

Năridít, -ă adj. v. *nărides*.

Nărnés vb. IV. v. *rănes*.

Nas a. Nas. *Seac di moali viseaști* (= nasu), *55. *L'-u gros nasu la tsista*, 463. — Din lat. *nasus*, -um, (arom. *nare*).

Năsădă f. Locul unde sunt puși snopii, ALR. 5300. — Din bg. *nasad*.

Năsătur vb. I. v. *satur*.

Nase vb. II. Nasc. Com. T. P.
— Din lat. **nasco*, -*ere*, (arom. *nascu* rar).

Năseúp vb. IV. }
Năseupitúrá f. } v. *scup*.

Năsiát (pl. -*atur*). a. Sfat. *Acu fatsim direp năsiaturili dati până ȳa, sfaca gărnuts si facă cōti ună bubă sănătoasă*. B. 7. — Din tc. *nasihat*.

Năstărvés vb. IV. v. *stărvés*.

Năstăšón m. Stație, gară. ALR. 2578. — Din bg. *na stacion*.

Năstrășqs vb. IV. Irit, întărât, speriu. *Ca s-nu si năstrășască tubili* (ca să nu se irite). Com. G. D. — Din bg. *nastraša* [v]am.

Năstrée vb. III. v. *trec*.

Năstúp vb. I. }
Năstupári f. } v. *stup*.
Năstupát, -ă adj. }

Nat pron. v. *lant*.

Nátima f. Anatema, fig. rău, belea, nenorocire, mizerie. *Di natima ti cucniș* (te-ai născut pentru mizerii), 172. [Derivat: *nătiminít*, -ă adj. (?) = sucit, anapod, rău, cf. u p á c o t. *Țom... nătiminít*, 856]. — Din gr. *ἀνάθημα*, (arom. *anadima*).

Nătiminít, -ă adj. v. *natima*.

Nătinusít, -ă, adj. Rău, necinstit, mizerabil, păcătos. *Nătinusítuli!* (păcătosule, urechiature), 467. — Participiul negativ al verbului *tinuses* (gr. *τιμῶ*, aor. *ἐτίμησα*).

Nătšutšulés vb. IV. v. *tšutšules*.

Năungl'ú vb. I. v. *ungl'ă*.

Năuntru adv. v. *nuntru*.

Năureádză vb. I. Se înouarează.

Năút m. Năut. Com. N. T. — Din tc. *nohut*.

Năvədəs vb. IV. Ud, adap. *Năvədi toată noaptea*, 19/64. — Din mbg. *navadam*.

Năvéd vb. II. v. *ved*.

Năvidés vb. IV. Mă aplec, aplec. *Nu ti năvideà șa* (nu te pleca așa). [Derivate: *năvidire* f. = plecare; *năvidít*, -ă adj. = plecat, înclinat într-o parte, umilit. Com. N. P.]. — Din bg. *naveždam*.

Năvidiri f. }
Năvidít, -ă adj. } v. *năvides*.

Năvijes vb. IV. (La războiu). Adun pe sul firele de ustură cu volbu. Com. H. I. [Derivat: *năviit*, -ă adj. = adunat, strâns firele de ustură pe sulul războiului. id.]. — Din bg. *navija*.

Năviit, -ă adj. v. *năvijes*.

Năvirít, -ă adj. v. *vir*.

Năvráp a. Ploaie mare, furtună. Com. T. P.

Nbalts vb. I. refl. Mă îmbrobodesc, mă leg. *Si-mbáltsă cu ună șirvetă*, 28/68. [Derivate: *nbáltsári* f., *nbáltsát*, -ă adj. = îmbrobodat, legat]. — Derivat din *balts*, lat. *balteus*, -um, cf. arom. *baltsu*.

Nbáltsári f. }
Nbáltsát, -ă adj. } v. *nbalts*.

Neálie vb. v. *ancalic*.

Neare vb. I. v. *ancarc*.

Nelo }
Neoă } adv. v. *ancola*.
Neóla }

Nereâştiri f. } v. *ancres*
 Neres vb. III. }
 Neuptşare f. v. *ancoptş.*
 Neurún vb. I. v. *ancurun.*
 Ndiplés vb. IV. Impătur, pun
 bine. *Bun li-ndipleaşti*, 474. — Din
 gr. *διπλόνω*.

Ndirég vb. III. v. *andreg.*
 Ndultsés vb. IV. }
 Ndultsiri f. } v. *dultsi.*
 Ndultsít, -ă adj. }
 Neác adv. v. *leac.*

Neágra f. v. *negru.*
 Neámts m. Neamţ, se întâl-
 neşte numai în numele de loc.
Tşeşma-Neamtsăl'ă (în Oşani). —
 Din bg. *Němec*.

Neáuă f. Zăpadă, cf. 8/56.
Neaua-uoiilor (un fel de zăpadă).
Neaua-coşilor (un fel de zăpadă). —
 Din lat. *nix, nivem*, (arom. *neauă*).

Nébutu a. (Țarnareca) Cer. *Si*
ăjiră şeşlu lă nebutu (să fi fost un
 lucru în cer), 11/67. — Din bg.
neboto (articulat).

Nee vb. I. 1. Sugrum, stran-
 gulez; ucid. *Murì nicat di un lup*,
 Com. G. D. *Şi să la pucnim di si*
neacă, 22/8. | 2. Inec. *Luî fitşor*
tsi ra nicat ăn Vardar, 14/15. cf.
 7/59 cf. 565. cf. 184, 476. [D e-
 r i v a t e: nicări f., nicât, -ă adj. =
 sugrumat, strangulat, ucis, omorît,
 înecat]. — Din lat. *něco, -are*,
 (arom. *nec*).

Négru, -ă adj. Negru. *Neagră*
şămiiă, 1/VI, *Lântă ra neagră*, 9/7,
 cf. 371, 538, *16. [D e r i v a t e:

neágra f. = nume de capră; *nigrés*
 vb. IV. = înegresc. *Să nigrească*,
 9/86. *Aş nigri fatsa* (se făcu de
 răs), 486. *nigreâtsă* f. = partea
 neagră a ochiului; *nigreălă* f. = ne-
 greală. Com. G. D.; *nigritşós*,
 -oasă adj. = negricios, Com. I. L.
nigriceă şi *nigrúneă* adj. = ne-
 gricios, Com. P. M.]. — Din lat.
niger, -a, -um, (arom. *negru*, rar).
 Nėjti adv. Prin urmare, așa dar.
 Com. T. P.

Némtsăl'ă N. loc. (Oşani).

Nerg vb. III. v. *merg*.

Něşeă f. v. *duminică*.

Nřichéz vb. I. v. *frică*.

Ngălbínés vb. IV. }
 Ngălbíniri f. } v. *galbin.*
 Ngălbínít, -ă adj. }

Ngł'it vb. I. v. *angl'it*.

Ngł'utş vb. III. Incheiu. Cf. a n-
 c l' u t ş. *Singl' uče* (se închee). ALR.
 651. — Din bg. *kľuč*.

Ni adv. Nici. *Ni uom flară ni*
cal, (nu găsiră nici om nici cal)
 12/35. [Şi: *nieă* (ni + ca) adv.
Tu nu ieş nică la soari, nică la
boari, 708. — Din bg. *ni... ni...*

Niăjnie adj. Neglijent, ne-
 vrednic, Com. C. I. — Din bg.
nehajnik.

Niānmirusít, -ă adj. v. *miruses*.

Niantribát, -ă adj. v. *antreb*.

Niardieát, -ă v. *ardic*.

Nibún, -ă adj. }
 Nibuní'ă f. } v. *bun*.

Nieă adv. v. *ni*.

Nieăjúrja adv. v. *nicăl'urja*.

Nicălist, -ă adj. v. *călises*.

Nicăl'úrja adv. Nicăieri. Com. T. P. [Și: nicăiúrja adv.]. — Din lat. *nec* + *aliubi*.

Nicări f. } v. *nec*.
Nicăť adj. }

Nicăsmét a. v. *căsmet*.

Nichjávitsă f. Vânt puternic, viscol, Com. T. P.

Niehinghiós m. Nume de plantă, Com. H. I.

Niel'éz vb. I. Nechez. *Niel'izq* și *deadi vicu*, 14/55.

Nicolă Nume propriu. *Că-ń* *prutsirui*, *mamu*, *dascalu Nicola*.
1/III, *Sfiti Nicolo* = Sf. Nicolae.

Nicópt, -ă adj. v. *copt*.

Nidărát, -ă adj. v. *dar*.

Nidát, -ă adj. v. *day*.

Nidrépt, -ă adj. v. *dirept*.

Niduăngrupát, -ă adj. v. *angrop*.

Nidudărát, -ă adj. v. *dar*.

Nidurát, -ă adj. v. *dor*.

Nidușázút, -ă adj. v. *şod*.

Nidutót m. v. *tot*.

Nigreálă f.

Nigreátsă f.

Nigrés vb. IV.

Nigrícăť adj.

Nigritşós, -oasă adj.

Nigrúncăť adj.

Nijét Scop. *Tsela tsi cată bubi*, *direp nijet tsi la ay*, B. 14. — Din tc. *niet*, (arom. *niete*).

Niişqť, -ă adj. v. *ies*.

Nimea pr. v. *nimen*.

Nimen pr. Nimeni. *Dila nimen nu uzqť tsiva*. Com. GH. T.

[Și: *ními*, *Ními no-ari numea* «oh», 5/79; *nímini* (Liumnița); *níminea* (Oșani), Com. G. D.]. — Din lat. *nēmo*, -*inem*.

Ními pr. v. *nimen*.

Nimignés vb. v. *nămignes*.

Níminea } pr. v. *nimen*.
Nímini }

Nimisticăť adj. v. *meastic*.

Nínă f. Mătușă din partea tatălui; titlu ce se dă de către băieți și fete femeilor mai în vârstă. *Ca tricú nínă-sa, ară zisi* (când trecu mătușe-sa, iar zise), 8/29. *Cqťsi, ninu, řa fătseř la nqť?* 22/29. [Și: *níni* f. ALR. 474. Derivat: *nineăstă* f. = mătușă. *Frăťi, mo tsi si qľ' fatsim la nineastă*, 23/29]. — Din bg. *vena*.

Nineăstă f. v. *nină*.

Ninelăr m. v. *ninel*.

Ninél a. Inel. *Să nu-ń-la frqñzi ninelu*, 1/I, cf. 24/51. *Ninel-di-terziřă* (degetar), ALR. 1751; *ninelťşúe* m., *ninelúř* a. (dimin.). *ninelăr* m. = inelar Com. T. P. — Din lat. *anëllus*, -um, (arom. *nel*).

Ninelťşúe m. } v. *ninel*.
Ninelúř, a. }

Níni f. v. *nină*.

Nintsilés vb. IV. v. *qntsileg*.

Nipăseút, -ă adj. v. *pasc*.

Nipót m. Nepot. *Io sam nipotu tqť* (eu sunt nepotul tău), 25/41. [Fem. *nipoátă* (<1 t. nepota) f.; *nipotşúe* m. (dimin.); *nipoátitşă* f.]. — Din lat. **nepōtus*, -um, (arom. *nipot*).

Niprŕteă f. v. *năprŕtcă*.

Niputeări f. v. *pot*.

Niridés vb. IV v. *nărides*.

Niridit, -ă adj.

Nişân a. Semn, cf. bile ajnic.

Tseşt treil' nişanur (aceste trei semne), 9/86, cf. 491. [Derivat: nişanlija (tc. *nişanly*), adj. = care are semn, care face minuni, însemnat, minunat. *La calu l'-u pusi numi nişanlija cal*, 6/86]. — Din tc. *nişan*.

Niscăn adj. adv. v. *cŕt*.

Niştea pron. v. *nişti*.

Nişti pron. Nişte. *Un tsar dară nişti cunăchj*, 2/65, cf. 9/10. *Nişti si ancălzos*, B. 4, cf. 6. *Nişti...* nişti (unii... alţii). *Nişti cu sapa nişti cu cartea*, 675. [Şi: (Liumniţa) nişte pron. *Vizû diparti nişte iscri di fuăc*, 3/77]. — Din lat. *nescio-quid*, (arom. *nişti*).

Niştiri f. } v. *ştiu*.

Niştiút, -ă adj. }

Nistupăt, -ă adj. } v. *stup*.

Nistupăt s. }

Nitseări pron. v. *nitsi*.

Nitşcum adv. Cu faţa la pământ, pe burtă. *Fŕ-ti nitşcum* (culcă-te pe burtă), Com. C. I. — Din bg. *nitşkom*.

Nitsi adv. Nici. *Nitsi un fag* 14/16 cf. 5/4, 15/41, 1/15. *Nitsi-un* (absolut), nimeni, 4/55; *Nitsi cari s. nitscari* (nimeni). *Nu poati si ducă nitsi cari*, 5/47 cf. 8/47, 22/38. *Nitsi-cŕn* (niciodată), *6. *Nu trebuiaşti nitsicŕn si hrănim*

bubi (nu trebuie niciodată...), B. 3.

— Din lat. *nēque*, (arom. *nitsi*).

Nítu adv. (Bulgărisim) Nici, cf. *nitsi*. *88. — Din bg. *nito*.

Nitutşŕt, -ă adj. v. *tutşŕs*.

Niuzŕt, -ă adj. v. *şud*.

Niveastă f. Nevastă, soţie. *Si-n dats niveasta*, 8/31. *Ună niveastă* 4/56. *Am ună niveastă* *78. [Derivate: nivistul'că (bg. *nevěstulka*) = nevăstuică, cf. *burbuză*. Com. C. I. (Târnareca) *nevestul'ă* f. = nevăstuică, Com. V. J.]. — Din sl. *nevěsta*, (arom. *nveastă*).

Nivistul'ă } f. v. *niveastă*,

Nivistul'că }

Nivizút, -ă adj. v. *ved*.

Nivól'ă f. Nevoie. *Nivol'ă la 'nveatsă ŕomu*, Com. I. L. — Din bg. *nevolja*, (arom. *nivol'ă*).

Nizirín f. Vie părăsită, necultivată. (Cupa), Com. N. P. — Din mbg. *nerezinje*.

Njos adv. v. *anjos*.

Noápti f. Noapte. *Si feşi ară nopti*, 10/7. [Şi: *nopti* f., cf. 21/8, etc.). — Din lat. *nox*, *nŕctem*, (arom. *noapte*).

Noátin m. Miel care n'a împlinit anul. [Şi: *nuátin* m. *Io, sam cu nuatinil' la paştirea*, Com. G. D. Derivat: *nutintşăc* m. (dimin.)]. — Din lat. *annŕtinus*, -a, -um, (arom. *noatin*).

Nod a. Nod. *Mi lŕ ună ploaiă şi io sub un nod* (mă apucă o ploaie şi eu [şedeam] sub un nod [de

sfoară]) 2/63. *Multi* (în text greșit: *mults*) *nodur*, 497 cf. 496. [Derivate: *nudurgs*, -ă, *nudurlîf* adj. = *noduros*, ALR. 6407; *anod* vb. I. = *înod* (negativul) *diznod* vb. I. = *desnod*, Com. G. D.]. — Din lat. *nōdus*, -um, (arom. *nod*).

Noi pr. v. *io*.

Noia m. Nume de persoană. *Nu mi va Noia*, 2/II.

Noib vb. I. v. *nuib*.

Noimă f. Insemnare, semn. *Tseasta-i noimă di la domnu*, Com. C. I. — Din gr. *νόημα*, (arom. *noimă*).

*Nonte*a. Numele orașului Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Noprȃcȃ f. v. *năprȃcȃ*.

Nopti f. v. *noapti*.

Nor m. *Nor*. [Derivat: *năurează* = se înnouează, Com. T. P. Compus (cu pref.): *zănór* (ză + *nor*) vb. I. = încep să mă înnoresc, (fig.) să mă supăr; *zănurări* f. = înorare; *zănurât*, -ă adj. = înorat, acoperit cu nori, supărat, indispus, cf. 941]. — Din lat. *nūbĭlum*, (arom. *nuor*).

²*Nor* f. v. *noră*.

Nöră f. *Nöră*. [Și: *nor* f. *Nor-sa zisi*, 12/29. Plur. *nurăr*]. — Din lat. *nōrus* (= *nūrus*), (arom. *noră*).

Nōstru, -ă pron. *Nostru*. *Ăn nos-tru cătun*, 22/43. *La noștri fitșor*, 7/55 cf. 20/16, etc. — Din lat. *nōster*, -stra, -strum, (arom. *nostru*).

Noș num. *Nouă*. *Noș onș* (nouă inși), 6/17. *Ca viniră tsel'a noșl'*, 8/17. *La noșl'ă an* (în al noulea an), 2/65. — Din lat. *nōvem*, (arom. *nao*).

³*Nōu*, -ă adj. *Nou*. *Noș nuvi-tșitșcă*, nou nouț. [Derivat: *nuvitșitșeu*, -ă adj. (bg. *novitška*)]. — Din lat. *nōvus*, -a, -um, (arom. *nău*).

Nōviñ N. loc. (Barovița).

Nsor vb. I. v. *ansor*.

Nsus adv. v. *ansus*.

Ntind vb. III. v. *tind*.

Ntorn vb. I. v. *torn*.

Ntsap vb. I. v. *antsap*.

Ntsing vb. III. v. *antsing*.

Ntșup vb. I. (refl.) Mă încaer, mă înhaț la bătaie. *Si 'ntșupară că cucots* (s'au încăierat ca cocoșii), 168. — Cf. bg. *čepkam*, (arom. *nčup*).

Ntūnie vb. I.

Ntunicări f.

Ntunicât, -ă adj.

} v. *antunic*.

Nu adv. *Nu*. *Vizură și nu vizură*, 6/53. — Din lat. *nōn*, (arom. *nu*).

Nuăi pron. v. *noi*.

Nuătĭn m. v. *noatin*.

Nuc f. *Nuc* și *nucă*. *Ună nucă mări feși multi nuts*, 14/5. — Din lat. *nux*, *nūcem*, (arom. *nuc*).

Nūel'u Numele lunii Noemvrie, ALR. 2417, cf. *culujeu*. — Din bg. *nikle*.

Nudurlif adj. v. *nod*.

Nudurós, -ă.

Nújb vb. I. Întâlnesc. *Pri drûm nujb o ună tșeată di fitșor* (pe drum întâlnești o ceată de copii), 4/41. (Refl.) mă întâlnesc. *Si nujbardă șimidoil'i* (se întâlniră amândoi), 3/18. [Și: **nôjb** vb. **Compus** (cu pref.): **prinujb** (pri + nujb), vb. I. (refl.) = mă întâlnesc. *Ca si prinujbat-ay*, 12/60. — Din lat. **in-obvio*, -are.

Nujda-dijoăsa N. loc. (Huma).

Nújdi N. loc. (Huma).

Nujoătsă f. Curea cu care se încheie opincile. Com. N. P. — Din bg. *nožici*.

Nulujos vb. IV. Moiu (același cu) *anmo l'. La nulujos măcsomu cu sari cu pișat, ca să trăiască și la căldură și la rătsimi* (ud sau ung pe prunc cu sare și cu pișat, ca să poată răbda și la căldură și la frig), ALR. 2652. [Și: **nălujôs** vb. I.]. — Din mbg. *naležam*, (bg. *nalagam*).

Númi f. Nume. *Odža la pusi numi la fitșoru*, 6/86. *Cu numea domnuluș* (cu numele lui Dumnezeu). cf. 2/21, 3/33, 5/79, 500. — Din lat. *nōmen*, (arom. *nume*).

Númir m. Număr. *Tuti ray cu numir*. Com. T. P. — Din lat. *nūmerus*, -um, (arom. *numir*).

²**Númir** m. Umăr. *Cu pernitza pri numir* (cu perna pe umăr). — Din lat. [h] *ūmērus*, -um, (arom. *numir*).

³**Númir** vb. I. Număr, măsur. *Să li numir lirili* (să le număr li-rele), 3/10. [Derivate: **numirări** f., **numirát**, -ă adj. = nu-

mărat. **Compus**: **anumir** (an + numir) vb. = I. *Li anumiraj*, 9/9. — Din lat. *nūmero*, -are, (arom. *numir*).

Numirări f. }
Numirát, -ă adj. } v. ³*numir*.

Nun m. Naș (Țarnareca), cf. *mămuș*. — Din lat. *nonnus*, -um, (arom. *nun*).

Núntă f. Nuntă. *Nunta cu parul' yamiñ l'a dispartă* = moartea o să-i descurce, 501. — Din lat. *nūptiae*, (arom. *nuntă*).

Núntru adv. Înăuntru cf. 3/73. [Și: **năúntru** adv. *57, **ănúntru** adv. *Antrară ănuntru*, 22/93. *Scocni ănuntru*, 8/30 cf. 9/70. **úntru** adv. *Untru vigl'à* (înăuntru pă-zea...), 18/42]. — Din *în-untru* (<intro), (arom. *nuntru*).

Núrits, auzit în zicătoarea următoare: *Nurits pri alba videală* (om ce se poate vâri ori și unde, fără să fie observat, spion), 933.

Nurujēs vb. IV. (La casă). Pun pământ pe podele, ca să le fac mai înalte, ALR. 3851 cf. dacor. *noroiu*.

Nușcăr m. v. *nușqs*.

Nusilă pl. Năsălie. *La pusiră pri nusili*, 28/18. — Din bg. *nosilo*.

Nușnēs vb. IV. Caut, scotocesc. T. P. cf. *nușqs*.

Nușqs vb. IV. (Despre câine). Umblu după o urmă ca să găsesc ceva, *adulmec*, p. anal. (și despre oameni) cercetez, caut cu

deamănuntul prin casă. [Cu acest înțeles. [Derivat: nușcăr m. = om care caută, scotocește spre a găsi ceva. *Disutcăiaști că vrin nușcar*, (scotocește ca un...), 503].

Nutintșăc m. v. *noatin*.

Nuvitșitșeu, -ă adj. v. *noy*.

Nves vb. IV. (în expresia): *Buricu mi nveaști ca șarpi* (am crampe la stomac), ALR. 4180. — Același cu *anvișes*.

Nvets a. v. *anvets*.

Nvijēs vb. IV. v. *anviēs*.

Nving vb. III. v. *anving*.

N

Nāl m. v. *nel*.

Nāri f. Miere. *Un trindafil ān mejlucu di nari* (= cāndil'u) *13. — Din lat. *mēl*, **mēlem*, (arom. *ñare*).

Nārlā (pl. *ñārlī*) Mierlā, ALR. 1029. [Și: *ñirlā* f. ALR. 6201; *ñérlā* f. Com. N. P.]. — Din lat. *mērūla*, -am, (arom. *ñirlā*).

Nārtš m. Vier, porc nescopit. ALR. 1142. [Și: *ñertš* m.].

Nāzā-noāpti f. Miază-noapte. [Și: *ñizā-noāpti*, f. Com. T. P.].

Nāzāts f. Amiazi, ALR. 185. *La nāzāts. Vinī la nāzāts cu 'oīlī*, 14/94 cf. 4, 21/55. [Compus: *ghiunāzāts* = imediat la amiazi, în căldura cea mai mare. *Pri ghiunāzāts chinist* (porni în căldurile mari), 806; *trășunāzāts*, (la Oșani) *trășlanāzāts* (*trăș* < *trans*)

= imediat după amiazi, 806. — Din lat. *ad-mēdiam*, -diem, (arom. *ñadzādzu*).

Nēl m. Miel. *Con am si-ñ mānc nāl*, 7/75. [Și: (Liumnița) *nāl* m. Derivat: *ñēltšue*, *ñiltšoe* *ñilūș* m. (dimin.)]. — Din lat. *agnellus*, -um, (arom. *ñel*).

Nēltšue m. v. *ñel*.

Nēra f. Numele vacii născută miercuri. Cf. *luja*, *mata*, *dzoja*, *vida*, *soba*. ALR. 5542.

Nēreur f. Miercuri. [Derivate: *ñértši* m. = numele boului fătāt miercurea; *ñérecā*, *ñérlā* f. = numele vacii fătātă miercurea, cf. *luntșe*, *martinā* (*tinā*), *džani*, *petsi*, *dumi*, etc.]. — Din lat. *Mercurii* (*dies*), (arom. *ñercurī*).

Nērlā f. v. *ñārlā*.

²Nērlā f. v. *ñercur*.

Nērtš m. v. *ñārtš*.

Nērtši m. v. *ñercur*.

Nēz a. Miez (în opoziție cu *cu ȳă*) Miez, 4/81. — Din lat. *mēdius*, -a, -um, (arom. *ñedz*).

Ñēcurā } f. v. *mic*.

Ñēcuritșeā }

Ñilā f. v. *milā*.

Ñiltšoe } m. v. *ñel*.

Ñilūș }

Ñir vb. I.

Ñirāri f. } v. *mir*.

Ñirāt, -ă adj. }

Ñirlā f. v. *ñārlā*.

Ñizā-noāpti f. v. *ñazā-noapti*.

O

(cuvintele cu *oa-*, vezi *ya-*).

O!, interj. O!

Oárur N. de loc, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 23), cf. **Uarur**.

Ōcă f. Oca. *Treḡ ochḡ di lōnă*, 6/54. — Din tc. *oka*, (arom. *ocă* și *ucă*).

Ōel'u m. v. *uocl'u*.

Ōdirnă f. } v. *odrină*.

Ōdrin m. }

Ōdrină f. Viță de vie agățătoare. *Videts di la odirna si mănăncă uyă*, 9/32. [Și: *Ōdirnă* f., *Ōdrin* m. *Că-i năridit și cu agri... și cu odrin*, 12/VII]. — Din bg. *odrina*.

Odvām adv. Abia. *Io odvam ti purtam*, 8/13. [Și: *udvām* adv., 3/24]. Din mbg. *odvaj*, (bg. *edvam*).

Ōdžă m. hge. *Lu odžă măgar liri cacă*, 7/24. — Din tc. *hoğa*.

Odžăc a. Cămin. *Odžatsili sa buni dintru că dau havă*, B. 3. — Din tc. *oğak*, (arom. *uğac*).

Of! interj. Of.

Ōftică f. (Țârnareca) Ofțică. Com. I. L. — Din mbg. *oftika*, (arom. *oftică*).

Oglindălă f. v. *uglindală*.

Oh! interj. Oh! cf. 2/21.

Ōi! interj. Hei. *Oi dēaduli!* 12/56.

Ōlăvă f. Plumb, Com. P. M. — Din bg. *olov* (în *oloven*).

Ōli interj. *Oli, feati multi ari*, 6/VII.

Omārqs vb. IV.

Omārqt, -ă adj.

Omorqs vb. IV.

Omorqt, -ă adj.

v. *umārqs*.

Ōndar adv. Incet cf. *cătilin* — *cătilin*. *Lisitsa ca si sculoḡ, qndar qndar si dusi la ampirātu*, (vulpea... încet încet se duse la împăratul), 15/93.

Ōns m. Ins. *Patru qnș*, 12/7 cf. 14, 18/7, 4/77. *Am zatsi qnș tots*, *95. — Din lat. *ipsus*, -a, -um, (arom. *insu*).

Ōpaeu adv. Pe dos, pe îndărăt, îndărăt. *Aḡ li ligḡ moḡnili opacu* (îi legă mâinile pe dos), 9/7. [Și: *Ōp(u)eu* adv. *Cu măn'l'ă opucu*, 6/67. Derivate: *upăcqt*, -ă adj. = sucit, anapod. *Ūom upăcqt* (om sucit), 856; *upăeós*, -oasă = sucit; *upăelqe* a. = adversitate, Com. G. D.]. — Din bg. *opako*, id.

Ōpt n. Opt. [Compus: *Ōptu-spreatsi* (*Ōpsprătsi*) = optsprezece]. — Din lat. *octo*, (arom. *optu*).

Ōpueu adv. v. *opacu*.

Ōr a. Horă. *Țucară ăn ōr*, 6/56. *Di lă tini zbor, di lă măgar uor*. [Și: *uór* a. (Țârnareca), *eor* a. (<lat. *chōrus*). *Nearsiră lă cor*, 5/66]. — Din mbg. *oro*.

Orb a. v. *ărb*.

Ors! interj. *Și iel că-l feși «ors», diunăyară la ardicḡ* (și el când făcu «ors», dintr'odată îl ridică), 12/7.

Oșani Nume de localitate. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 19). [Derivat: *ușinēt* m. = locuitor din Oșani. *S-ti dau după ușinetsu* (am să te dau după unul din Oșani), 6/V].

Ostrăf, -vă adj. Aspru. *Ponza-i moali, nu-i ostrăvă*, ALR. 2181, cf. 2180. — Din mbg. *ostro*.

P

Păclón a. } v. *puclon*.

Păclunés vb. IV. }

Păcroăvă f. } v. *puarov*.

Păcróv a. }

Pădár m. Pândar. *Al' zisi li-sitsa la pădăru*, 1/10 cf. 11/93. [Și: *păndár* m. Derivat: *pădárnitsă* f. = coliba pândarului. Com. T. P. *Pădárnitsa* n. loc. (Oșani)]. — Din bg. *padar*, (dial. *păndar*), (arom. *păndar*).

Pădárnitsă f. } v. *pădar*.

²Pădárnitsa }

Pádi f. Pade (păstrat numai ca n. loc. în Cupa. Com. N. P.). [Derivat: *padină* f. n. loc. în Cupa; *pădinós*, -ă adj. = clădit pe pământ, jos, *Casa acu-i pădinoasă și unsă cu tsară*, B. 1]. — Din paleosl. *padī*, (cf. Capidan, *Elem. sl. în dial. aromân*, 76), (arom. *pade*).

Padină f. } v. *padī*.

Pădinós, -ă adj. }

Pădlóc m. v. *puđlog*.

Pădúri f. Pădure, păstrat numai în n. loc. (Nânta), *Pădur*, Com.

H. I. și în derivatul: *piduréts* m. = fragă ALR. 1209 — Din lat. *padulem*, (arom. *pădure*).

Păftă (pl. *pafti*) Pafta Com. G. D. — Din tc. *pafta*.

Păgúr m. Vas de plumb în formă sferică pentru rachiu. *Bijū un păgur de rachiiă* (bău un păgur de rachiu), cf. *pălur*. Com. I. L. — Din bg. *pagur*, (arom. *păgure*).

Păjæ N. de munte în Meglen. [Și: *Păie* cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 27].

Păjântă f. (Lugunța). Par ce se pune în zid pentru atârnat hainele. Com. N. T. — Din sârb. *pajanta*.

Păie v. *Pajac*.

Păjdă f. Cursă pentru șoareci, lupi, vulpi, etc. ALR. 1736, cf. strof. *Stăvi ună pajdă ă n găr-dină* (a pus o cursă în grădină), Com. I. L.

Pal' a. Paiu. *Trimeasi feata ca să-i turească pal'ă*. [Diminutiv: *păl'uş* m. Com. G. D.]. — Din lat. pl. *palea*, (arom. *pal'*).

Pălă f. Velință, așternut de sub șea la cal. *Punim ună pală di lönă*, ALR. 1119, (arom. *apală*).

Pălămidă f. Pălămidă, Com. H. I. — Din bg. *palamida*.

Pălămóreă (pl. -*marchi* și -*morts*) f. Unul din cei doi piepteni cu care se scarmână lâna. *Cumpăraș palămorts*, Com. C. I. (Fig.) *Ai ună monă căt ună palămorcă*, id. [Și: *pulumărcă* ALR. 5821,

pălămorcă f.] — Din bg. *palamarka*.

Pălămorcă f. v. *pălămarcă*.

Pălăseă f. Geantă de piele (car-tușieră), Com. I. L. — Din bg. *palaska*.

Pălăumbră f. Corcodușă, po-rumbea. *S-dusiră si dună pă-lăumbre*, Com. I. L. [Și: *pălăumbru* m. = arbustul care produce porumbe]. — Cf. CDDE. 1432.

Pălăumbru m. v. *pălăumbră*.

Păldzoe m. v. *păndzoc*

Pălea m. Nume de câine cf. *tșapa, șărot, cusu*, etc. Com. C. I. [Și *păli*].

Pălės vb. IV. Ustur. *Buretsil' călîncoș păles*. Com. I. L. [Deri-vate: *păliri* f. = usturare; *pă-lit*, -ă adj. = usturat; *pălós*, -oasă adj. = care ustură. *Bureati-pălos* cf. *bureati*]. — Din bg. *palja*.

Păleşnie m. } v. *palişnic*.

Pălëshnie m. }

Pali v. *palea*.

Pălijonă (în expresia) *gron că-zut pălijonă* (grâu căzut, culcat). *Ca pălijonă di puîamp*, ALR. 5200. — Din *păloazi*, (sg. *pălog*).

Păliri f. v. *păles*.

Pălişnie m. (La plug) Fierul mare, fierul lat, brăzdarul. *Un gulub alb tucu amnă pri sub pi-mint şi nu si veadi* (= palişnicu), *58, (cf. Capidan, *Meglenoro-mânii*. I, 51). [Și: *păleşnie*, *pă-lëshnie* m.]. — Din bg. *palešnik*, id.

Pălit, -ă adj. v. *păles*.

Pălmă f. Palmă. *Carni din pal-mă*, 9/74 cf. 2/16. *Ăn palmă criscut s. că din palmă criscut* = desmierdat, 59. [Și: *pûlmă* f. Wgd. Diminutiv: *pălmûtsă* f. = groapa palmei, ALR. 2176. — Din lat. *palma*, -am, (arom. *palma*).

Pălmûtsă f. v. *palma*.

Pălnuşcă f. Căpșună, Com. T. P. [Și: *plănuşcă* f.]. — Din bg. *planuška*.

Pălog (pl. -oazi) Pălog, mai mulți mănunchi puși unul peste altul pentru a face un snop. ALR. 5209. *Dun păloazili* ib. 5210. (La pl.) *păloazi* = (fân cosit lăsat pe brazde), ALR. 5262. *Paloazi di iarbă*, ib., cf. *pulog*. — Din mbg. *polog*.

Pălós, -oasă adj. v. *păles*.

Pălur m. Ploacă mai mică de plumb, în care se ține rachiu, Com. T. P. — Din bg. *palur*, cf. *păgur*.

Păl'uş m. v. *pal'*.

Pămînt a. v. *pimint*.

Pămpor m. Vapor, tren, Com. P. M. — Din bg. *pampor*, (arom. *pămpore*).

Păn prep. v. *pănă*.

Păna f. Nume de cățea. Com. T. P.

Pănă prep. Până. *Pănă cmuă mănco di la toati căsili*, 11/73. [Și: *păn* prep.]. — Din lat. *paene-ad*, (arom. *pănă*).

Pănăeet m. și a. Scândură în care se așează pâinile când se duc la cuptor. *S-dusi cu pănăeetu*

la furnă (s'a dus cu scândura de pâine la cuptor). Com. I. L. [La pl. *pănăcots* și *pândcoati*: *Dăre dou pănăcoati* s. *doi pănăcots*, id.]. — Din bg. *panakoda*, (gr. *πανάδα*).

Pănăgân m. Sarică. *Au pusi [lisitsa] ă n pănăganu lu calu* (o puse vulpea în sarica calului), 2/13 cf. 1/30, 2/72. — Din bg. *panagon*.

Pănăghir m. Bâlcu. *Că lă pănăghir im* (ca la bâlcu suntem), 506. *La mâncaș pănăghiru* (ai mâncat bătaie), 507. — Din bg. *panagiry* (gr.), (arom. *pănăyir*).

Pândâr m. v. *pădar*.

Pândi Nume propriu. *Să-Ń leu...* *Pandi lumnițanu*, 8/XVI.

Pandófli f. pl. Papuci, ALR. 3351.

Pândžăe m. Cojoc. Manta de păr de capră, ALR. 3336. *Picuraril' au pândžats*, Com. I. L. [Și: *pândžoe*]. — Din bg. *panžak*.

Pândžoe v. *pândzac*.

²Pândžoe (pl. *-ots*) m. Melc. ALR. 1190. [Și: *păldžoe* m. id.]. — Din bg. *păldžek*.

Pang a. v. *pujangu*.

Păngănés vb. IV. v. *păngon*.

Păngon m. Păgân, rău, păcătos. Com. G. D. [Derivat: *păngănés* vb. IV. = murdăresc, spurc, (refl.) mă spurc mâncând de dulce. *Din timp au păngănes frunza*, B. 10; *spugănés* vb. IV. (bg. *pogan*)]. — Din lat. *paganus*, -a, -um, (arom. *păngin*).

Păngor a. Masa dela biserică unde se vând lumânări. — Din bg. *pangar*, (arom. *păngar*, gr.).

Păpa Joc, copilăresc, Com. N. P.

Păpăneāti (pl. *-nets*) f. Boboc de floare. Com. T. P. — Cf. bg. *pa-punec*.

Păpărdés vb. v. *pubărdes*.

Păpărés vb. IV. v. *pupăres*.

Paparudă f. *Paparudă*.

Păpijă f. Rață. Com. C. I. [Și: (Liumnița) *pupijă*, f. ALR. 991]. — Din bg. *papija*.

Păpră f. v. *păpură*.

Păpudă f. Fasole, cf. *parpudă*.

Păpudie f. Floare cu miros, urât. Com. H. I. Același cu *dacor*. *păpădie?*

Păpură f. *Papură*, ALR. 1906. [Și: *păpură*, *păpră* (bg. *papra*) f.]. — Din bg. *papura* (gr. *πάπυρος*).

Păpútsă f. (Țarnareca) Ghetete. *Tseali păpútsăli li băgă* (ghetele acelea...), 8/66. — Din tc. *pa-putš*, (arom. *păpútsă*).

Păpúz m. Stâlpu principal susținut de alți doi stâlpi numiți « macăz » pe care se razimă acoperișul casei, Com. C. I.

Par m. Par. *Au zăcătsq di pār* (... o prinse de par), 12/55 cf. *66, 196. *Par di la ȳasli* = *păia nă tă* (v. c.). — Din lat. *palus*, -um, (arom. *par*).

Pără f. Para, ban. *Ari pāri*, 6/59. *Ȳom di dōu pari* (om de nimic), 511. — Din tc. *para*, (arom. *pără*).

²**Pără** f. Abur. *Ca la lə pāra* (când dete de aburii), 11/41. — Din bg. *para*.

Pără adv. Prea, cam. *Nu pără si pugudeaști* (nu prea se nemerește), B. 3. *Nu pără l'i si dutsi bun* (nu prea îi merge bine), Com. G. D. — Din gr. *πάρα*, (arom. *para*).

Părăjēs vb. IV. Zbor. *Cătsə si părăjāscă* (începu să sboare), 30/51. *Părăjaști măgaru?* 512. *S-la sufli, părăeaști* (să-l sufli, cade), 738; [Derivate: **părăiri** f., **părăit**, -ă adj. Și: (Oșani), **părnēs** vb. = zbor, pornesc, mă duc. *Pul'u părnī di pri pom* (pasărea sbură de pe arbore), Com. I. L. *Fitșoru părnī* (băiatul plecă), 17/49; **părniri** f. S'ar putea ca *părnēs* să fie identic cu arom. *apărnescu*; dacor. *pornesc*].

Părăiri f. }
Părăit, -ă adj. } v. *părăjēs*.

Părămbēs vb. IV. v. *părumbes*.

Părcājōs vb. v. *părcājōs*.

Părdiā f. Trestie împletită cu rogoz. Se întrebuințează pentru a acoperi paturile pe care se pun viermii de mătase; de asemenea și pentru paravane sau chiar ziduri mobile spre a despărți o cameră în două. Com. I. L. *Putem dārari leasi și cu pārdiī ili cu virzel' amplititi*, B. 3. — Din bg. *pardija*.

Păreac'lă f. (Țarnareca, Huma, încolo zaghiiā) Pereche. *Ună păreac'lă di tșorap*. [Și: **preac'lă** f. Com. I. L.]. — Din lat. *parīc[ū]lus*, -a, -um, (arom. *preac'lē*).

Părgōn N. loc. (Oșani).

Păristueurēs vb. IV. (refl.). Mă dau peste cap. *Fitșoriī si păristucures* = (copiii se dau peste cap), ALR. 300. — Pentru *pristucures*, cf. *trăcules*.

Părl'ă f. Scândură rotundă ca un fel de tipsie pe care se pune aluatul ca să se dospească, *cărpător*. *Ca pri pārl'ă (la joacă)* = îl joacă cum vrea, îl duce de nas, 513. — Din bg. *pralnija* «lopata».

Părlēs vb. IV. Păresc. *Noī nu la pārlim* [porcu], *la bilim, scoatim coaja*. ALR. 4128. — Din bg. *opārljam*.

Părlidă f. (pl. *pārlis*). Scoică ALR. 2504.

Părlōăgă f. Pământ care nu-i lucrat de 5—6 ani, ALR. 5072. [Și: **pārlōg** m.]. — Din paleosl. *prēlogŭ*.

Părlōg a. v. *pārloagă*.

Pārmāts m. Grilaj, balcon. *Căzū di pri pārmats* (căzu de pe balcon). — Din tc. *parmak*, (arom. *pārma'kē*).

Pārnār m. Arbust spinos; se întrebuințează foarte mult la aprinderea cuptoarelor, din cauză că face multă flacăra. Com. I. L. *Pārnar* n. loc. (Cupa). — Din gr. *παραρὰ*, (arom. *pārnare*).

Pārnēs vb. IV. v. *părăjēs*.

Pārniri f. }
Pārnit, -ă adj. } v. *pārnēs*.

Pārōi m. Pârău, cf. *puroi*. — Din bg. *poroj*.

Parpúdă f. Un fel de fasole. *Parpuda si coatsi mai curon di cõt tsea lantă bacă* (parpuda se coace mai repede decât cealaltă fasole), Com. N. P. Se zice mai des *baclă-parpudă*, cf. *bacă*. [Și: *papúdă* f.].

Părsăișes vb. v. *prăscăișes*.

Părsés vb. Cerșesc. *Viniră... la păsirea* (veniră să cerșească), 15/29. [Și: *prăsés* vb. Derivate: *părsiri* f. = cerșit; *părsit*, -ă adj.]. — Din bg. *prosjă*.

Părsiri f.

Părsit, -ă adj. } v. *părses*.

Părtăl a. v.

Părtăleu m. } v. *părtali*.

Părtăli f. Straiu, țol, zdreanță. *Na-ts-aș mea părtali* (na-ți straiul meu), 23/68, cf. *Aș dunș părtalili* (și-a luat catrafusele), 515. [Și: *părtăl* a. 516. Derivate: *părtălós*, -oasă adj. = rupt, sdrențuros. *Ra părtălos, itș nu veă pări* (ere rupt...), 6/35 cf. 6/27; *părtăleu* m. = se zice la cei rupți, care n'au haine pe corp; *părtălineă* f. = zdreanță, țol]. — Din tc. *partal*, (arom. *părtal*).

Părtălineă f.

Părtălós, -oasă adj. } v. *partali*.

Părti f. Parte. *Lăntă părti*, 22/41 cf. 214. *Tu ună parti* (într-o parte). *Ună ticfă ve ună gaură tu ună parti*, 10/5. [Derivat: *nă-părti* = n. loc. (Cupa). Com. N. P.; *părtitșcă* f. (dimin.)]. — Din lat. *pars*, *partem*, (arom. *parte*).

Părtisnės vb. IV. v. *tisnes*.

Părtitșcă f. v. *parti*.

Părtitșlea N. loc. (Huma).

Părtoacă f. Nume de floare. N.P.

Părtș m. Țap, părciu. *Barba-părtșului*, cf. *barbă*. [Și: *prățș* m.]. — Din bg. *părč*.

Părtșă. Joc de copii. *Cad părtș-capă* (cad peste cap). Com. I. L.

Părtșcapa. Peste cap.

Părtșuvălă v. *coastă*.

Părumbės vb. IV. Tivesc, Com. V. J. [Și: *părămbės*, *purumbės* vb. IV]. — Din bg. *porăbvam*.

Părvôj s. pl. (Oșani). Acele cu care se leagă plugul de gâtul boilor cf. *potrândză*, *prăvoji*, (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 51). — Din mbg. *prevoj*.

Pășă f. Pașă. *Pașa ve trei cal'*, 12/15 cf. 1/15. [Derivat: *pășălărės*, -ească adj. = de pașă. *Cal pășălăres*. Com. I. L.]. — Din tc. *pașa*, (arom. *pășă*).

Pășălărės, -ească adj. v. *pașă*.

Pase vb. III, Pasc. *S-l'a pască cal'il'*, 2/34. *Ăn urman pasc*, *60. *Pri ĩundi li pașt uoili...* — *pri colo li păștem*, 9/3 cf. 518. [Derivate: *păștiri* f. = păscut. *Li scoasi [uoili]...* *la păștiri* (le scoase... la păscut), 16/6; *pășeūt*, -ă adj., (negativul) *nipășeūt*, -ă adj. = care n'a păscut. *Flaș stărmiști nipășcută*; *pășcăviști*, *pășeuvști* f. = pășune, ALR. 5591; *prupăse* (pru + pasc) vb. III. = duc oile la păscut Com. GH. T.]. — Din lat. *pasco*, -ere, (arom. *pascu*).

Păscăviști f. v. *pasc.*

Păscurnie m. Tiparul de lemn care se aplică asupra prescurei, ALR. 2769. *Păscurnic șărot*, ib. [Și: priseurnie m.]. — Din bg. *proskurnik*.

Păscút, -ă adj. }
Păscuvisti f. } v. *pasc.*

Păspál' a. Praf de făină, Com. T. P. [Derivate: *păspál'* vb. I. = presar cu ceva, *Muraru ăi păspál'at di fărină* (morarul este presărat (acoperit) cu făină. Com. I. L.; *păspál'ări* f. = presărare, *păspál'át*, -ă adj. = presărat]. — Din gr. *πασπάλη*, (arom. *păspal'*, bg. *paspal*.)

Păspál' vb. }
Păspál'ări f. } v. *păspal'*.
Păspál'át, -ă adj. }

Păsprăts n. v. *patru*.

Pașt (pl. -ștur) f. Paști. *La e pașt și crătșun* (la fiecare Paști), 2/46. *Vinit-au loc dirip paști*, 1/61. *Cmo l'-u paștu lă ȝel* (se bucură), 519. *Di cȝti paștur ăi* (ce vârstă are). [Și: (mai rar) *paștu* m.]. — Din lat. *paschae*, (arom. *paște*).

Păști m. Nume de plantă miro-sitoare. Com. C. I. cf. *ramón*.

Păstir m. Păstor, cioban. Cf. picurar. *ȝel că păstir, nu știă cum ăi adetu* (ca cioban nu știa cum este obiceiul). Com. T. P. — Din lat. **pastorius*, -um.

Păștiri f. v. *pasc.*

Păstrés vb. IV. Păstrez, pun

bine. *La păstrii* (l-am pus bine). Com. I. L. [Derivate: *păștriri* f. = păstrare; *păștrít*, -ă adj. = păstrat, ascuns, pus bine]. — Din bg. *pastrja*.

Păștriri f. }
Păștrít, -ă adj. } v. *păstres*.

Păștu m. v. *pașt*,

Pat a. Pat și în general orice ridicătură făcută de scânduri, care se întrebuințează la ședere. *Și la trasi ăn pat* (și-l trase în pat...), 11/39. *Căzù la pat* (se îmbolnăvi), 2/43. — Din gr. *πάτος*, (arom. *pat*).

Pătă f. Floare roșie cu frunze rotunde; Com. T. P.

Pata-pat La fel. *La mardzini si pugudeaști si jundzim pata-pat* (la sfârșit se întâmplă să ieșim [cu socotelile la fel]. B. 10.

Pătăritsă f. Păterită, toiag. *Sfiti Nicola cu barba albă și cu pătăritsă*, 158. — Din bg. *paterica*.

Pătărœm. Rățoiu. Com. T. P. [Și: *pătorœ* m.]. — Din bg. *patarok*.

Pătăróg (Oșani). Un fel de fragi. *Pătărogu ȝasi primăvearăta* (fragii ies primăvara), Com. I. L., cf. *căpușnits*. *Pătărog - pidurets*, Com. T. P.

Pătătă f. Cartof. Com. I. L. — Din it. *patata*, (arom. *pătătă*).

Pătbunés vb. IV. (despre aluat) *Cresc. Lutsolu si pătbuneaști* (aluatul crește), ALR. 3995. (La pâine) coaja pâinei se ridică, ib. 4005. [Și: *potbunés* vb. IV.]. — Din bg. *ptobuham*.

Pătéts m. v. *putets*.

Páti m. Nume de plantă.

Pătlidžani f. v. *pitlidžani*.

Pătóe v. *potoc*.

Pătoróe m. v. *pătároec*.

Pătpălășeă f. v. *pătpălog*.

Pătpălóg m. Pitpălac. Com. C.

I. [Diminutiv: *pătpălúșeă*, *pătpălășeă* f. id.]. — Din bg. *pădpădăc* (>pitpălac) și *podpološka*.

Pătpălúșeă f. v. *pătpălog*.

Pátru num. Patru. Nunta cu *patrul' uamiń*, 501. *Tots patrul'* (toți patru), 22/78. *Ān patru* n. loc. (Cupa), *Ān patru arbur* n. loc. (Huma). [C o m p u s: *pátrusprāts* *pāsprāts* n. = patrusprezece; *patružqts* = patruzeci, cf. 6/21, 4, 9/77]. — Din lat. *quatt[u]or*, (arom. *patru*).

Pátrusprāts m. v. *patru*.

Pătšă f. Pacea. Com. I. L. — Din tc. *pača*.

Pătsătúrá f. v. *pătsos*.

Pătsávitsă (di izmeni) f. Cracii izmenelor, ALR. 3307. — Din mbg. *pačavica*.

Pătsăvúrá f. Cărpă (murdară) de șters. Com. I. L. — Din tc. *pačavra*, (arom. *păčăvură*).

Pătsqri f. v. ²*pătsos*.

²*Pătsqs* vb. IV. Pat. *Șa pătsqri* (așa pății), 12/12. [Și: (mai rar) *pat*. Derivate: *pătsqri* f.; *pătsqt*, -ă adj. *pătsătúrá* f. = pățeală, suferință. Com. G. D.]. — Din lat. *patio*, -ire, (arom. *pat*).

Pătsqt, -ă adj. v. *pat*.

Păturóe m. (Liumnița). Rățoi. Com. P. M. — Din bg. *patarok*, id.

Páuă f. Preț. *I-ai ded pauă bună la cal* (îi dădui preț bun pentru cal), ALR. 1585.

Păún m. Păun. Com. T. P. — Din lat. *pavo*, -onem, (arom. *păun*).

Păvudés vb. IV. Butășesc via, o duc dela un loc la altul pe unde a pierit. ALR. 1713. — Din mbg. *povodja*.

Păzări f. Târguială, tocmeală. *Dar* (s. *fac*) *păzari* (mă tocmesc, mă învoiesc). *Noi cum vēm dărăt păzare* (noi cum ne învoisem), 15/6. *Să dărēm păzări*, 13/6. *Cu păzarea* = pe tocmite, 16/41 cf. 523. [Derivate: *păzārisēs* vb. IV. = mă tocmesc din preț; *păzārisire* f. = tocmire; *păzārisit*, -ă adj. = tocmit; *păzāriști* f. = târg, locul unde se ține târgul. *Vini la sparta păzāriști*, 524; *păzārdžijă* (tc. *pazarğy*) = târgoveț, cel care merge la târg]. — Din tc. *pazar*, (arom. *păzare*).

Păzārdžijă m.

Păzārisēs vb. IV.

Păzārisiri f.

Păzārisit, -ă adj.

Păzāriști f.

v. *păzari*.

Păzēs vb. IV. (rar) Păzesc, Com. I. G. — Din paleosl. *paziti*.

Peădică f. Piedecă. Com. I. L. — Din lat. *pēdica*, -am, (arom. *k'eadică*).

Peănă f. 1. Pană. *Lă dideș peanili*, 6/66. *Al' tsi frōnsi peana* 525. || 2¹. (La Oșani, unde cuvântul

« aripă » este necunoscut) Aripă. Ună *peană* (o aripă), 15/51. [La pl. art. *peanili* și *peinili*. ALR. 4092, cf. *pirdù*, *drăpes*]. — Din lat. *pīnna*, -am, (arom. *peană*).

Peără f. Pară. *Peara* sub *per cadî*, 526. *Io multi peari măcaî*, 28/32. — Din lat. **pīra*, -am.

Peășteră f. v. *peăștiră*.

Peăști f. Pește. *Si dusi si catsă pești*, 2/28 cf. 3/13, 25/51; *peăști-di-apu-dultsi* = păstrav. [Derivat: *piștar* m. = pescar, (ornit.) pescărel. *Un piștar*, 1/13; *piștareă* f. = dropie, ALR. 6203. *piștirqe* m. = pește mic, Com. I. L.]. — Din lat. *pīscis*, -em, (arom. *pescu*).

Peăștiră f. Peșteră. *Si scunsi ăn peăștiră*, Com. I. L. [Și: *peășteră* f., 9/19 cf. 6/19; *pișteră* f. — Din bg. *peștera*, (arom. *piștireaună*).

Peătie a. Petec. *La ănfășo pija ăn peatitsi* (l-a înfășat pruncul în petece), Com. I. L. [Derivat: *pitițsoănă* f. = velință mică ce se pune sub samarul calului cf. *tșul*]. Cf. alb. *petkë*, (arom. *peatică*).

Pejvitsă f. v. *pijuveati*.

Pelișpadișă Nume de persoană, 2/80.

Peltēc m. adj. Peltic. Com. I. L. — Din tc. *peltek*.

Pělți f. Răcături. *Con li puñ la firtură pitșoarili di boă, dimineastă rătsești, s-fatsi ca iğănă și pelti*. ALR. 4082. Din tc. *pelte*, (arom. *piltee*).

Pepéfitsă N. loc. (Nânta).

Per m. Păr. *Fitșoru ca si pusi pri per și fesi «cucu»*, 26/6. *Peara sub per cadî*, 526 cf. 22/32. [Diminutiv: *pertșoe* m. = perișor, Com. I. L. — Din lat. *pīrus*, -um, (arom. *per*, rar).

²*Per* m. Păr (din cap). *La cată ca peru 'n lapți* (se uită la el ca la dracul) 530. *Ca peru 'n rușnitsă* 529. [Diminutiv: *pertșie*, *pirțșie* m. = perișor. Com. G. D. Derivate: *pirós*, -oasă adj. cu păr, păros id.; *pirușân* (tc.) m. = părul de pe frunte și de lângă urechi. Com. I. L.]. — Din lat. *pīlus*, -um, (arom. *per*).

³*Per* vb. IV. Pier, dispar, mor. *Un ascher piri*, 17/39. *Si la per tu* (să-l pieri tu), 12/40 cf. 20/79. *Si peară*, 13/40. *Aspra roși nu peari* (paraua calpă nu pier), 510. [Derivate: *perîri* f. = pierire; *perît*, -ă adj. = pierit, ucis; *peritșuni* f. = descreșterea lunii, «con ăi după cântat cucoșii», ALR. 2456; *piritșuni*, *pirătșuni* f. *Si rudi pri pirătșuni* (s'a născut când descreștea luna). Com. I. L.]. — Din lat. *pēreo*, -īre, (arom. *k'er*).

Perd vb. III. Pierd. *Si pirdù* (se pierdu), 5/20. *Si pirdură*, 5/36. [Derivate: *peárdiri*, *pirdătșuni* f. = pierdere; *pierdút*, -ă adj. = pierdut. *Pirdut ra și si flo*, 22/73]. — Din lat. *pērdō*, -ēre, (arom. *k'erdu*).

Pérđi f. Perdea. *Si punim perđi la pindžerts* (să punem perdele...), — Din tc. *perde*, (arom. *pirdee*).

Perghél m. v. *pirghel*.

Pérnitsă f. Pernă. *Cu pernitsa pri numir*, 10/XIII. — Din bg. *pernica*.

Perpără (în expresia) *Ca perpără-i*, se zice unuia care vorbește în continuu, 533.

Pertšie m. v. *per*.

Pétea m. Nume de persoană, cf. 359. — Din bg. *petka*.

Pétrov m. Sărbătoarea Sf. Petru, ALR. 2847. — Din bg. *Petrovden*.

Pétsi m. Numele boului care s'a născut vinerea. Cf. *luntși, martin, nêrdži, zăran, săban, dumi*. ALR. 5541.

Pétue N. loc. (Oșani).

Péză f. Bătaie de joc, răs. *Peza lumilă* (răsul lumii), 534, *Bat peză* (îmi bat joc). *Si băte peză*, 2/29. [Derivat: *putpizliv*, -ă (pot + peză + -liv) adj. = batjocoritor]. — Din gr. *παίζω*, (arom. *peză*).

Pie vb. I. **Pic**. *Al' picară dquă lacrim*, 6/74. *Sondzi nu pică* (sânge nu pica), 892 cf. 7/34, 35/51. [Derivate: **pieări** f.; **pieăt**, -ă adj.; **pieătură** f. = picătură, 12/94. *Ca picătura*, se zice despre un lucru drăguț; **pieă** f. = picătură. *Ună pică di tsea apa*, 34/51, (arom. *pic* (rar) și *kik*).

Pieă f. v. *pic*.

Pieăjês vb. IV. Bag, vâr, înfig, împing. *Li picăjês cu lostu*, 15/18, cf. 13. [Perf. simplu *picni*, (bg.

piknah), *La picni*, 28/6 cf. 11/24, 23/8. Derivate: **pieări** f., **pieăt**, -ă adj. = vîrit, împins. **Compus** (cu pref.): **năpicăjês** (bg. *napikam*) = intru bine, mă vâr bine. *Si năpicăi ăn guvă*, (a intrat bine în gaură), 20/72. — Din mbg. *pikam*.

Pieări f. v. *picăjês*.

Pieări f. v. *pic*.

Picăsês vb. IV. Pricep, simt, înțeleg. *Mi picăsești* (mă simte), 8/80 cf. 11/10, 3/13, 21/72, 22/79. [Și: **piehiséș** vb. cf. 11/50. Derivate: **pieăsiri** f. = pricepere, simțire; **pieăsît**, -ă adj. = priceput, simțit]. — Din gr. *ἀπεικάω*, (bg. *apikasvam*), (arom. *ak'icăsescu*).

Picăsiri f.

Picăsît, -ă adj. } v. *picăsês*.

Pieăt a. Milă, (rar) păcat. *Al' ra picăti di fitșor* (îi era milă de băiat), 7/34 cf. 11/38. *Vecl'i picăts* păcate vechi, 536 cf. 539. [Plur. *picati* și *picăts*. Derivat: **pieătôs**, -oasă adj. = (Oșani) milostiv. *Tsista uom ăi mult picătôs* (este foarte milostiv), Com. I. L. **pieătuijês** vb. IV. = păcătuiesc. *Nu mănancă lucru măsît pri post că picătuijês* Com. I. L.]. — Din lat. *peccatum*, (arom. *picat*, rar).

²**Pieăt**, -ă adj. v. *pic*.

Pieătôr adj. *prun picătôr* cf. *prun*.

Pieătôs, -oasă adj. } v. *picat*.
Picătuijês vb. IV. }

Picătură f. v. *pic*.

Pichisés vb. IV. v. *picăses*.

Piemés m. Must de struguri păstrat pentru timpul iernii. *Picmezu ăi negru, ma dultsi-i*, 538. — Din tc. *pekmez*, (arom. *picmeze*).

Pienít, -ă adj. } v. *picăies*.

Pieníj vb. IV. }

Pieól m. Iad. *Ghijaști cu pideapsă ca 'n picol* (trăiește cu ne-
cazuri ca în iad), 348. — Din bg. *pekol*.

Pieurár m. Cioban, păstor, ALR. 5352. Cf. pastir. *Flară un picurăr*, 11/43. *Picurăru... scoasi uoili*, 11/94 cf. 3/37, 46. [Derivate: *pieurăreăsă*, *pieurăreă* f. = păstoriță]. — Din lat. *pecorarius*, -um, (arom. *picurar*).

Pieurăreă f. } v. *picurar*.

Pieurăreăsă f. }

Pideápsă f. v. *pidipses*.

Pidipsés vb. IV. (refl.) Mă muncesc, mă chinuesc, 549. [Derivate: *pidipsíri* f. = muncă, chin; *pidipsít, -ă* adj. = chinuit, muncit, *pideápsă* f. = chin, muncă. *Ghijaști cu pideapsă ca 'n picol* (trăiește cu chin, cu greutate...), 548]. — Din gr. *παίδεω*, (aor. *ἐπαίδεωσα*), (arom. *pidipsescu*).

Pidipsíri f. } v. *pidipses*.

Pidipsít, -ă adj. }

Piduel'ós, -oasă adj. v. *piducl'u*.

Pidúel'u m. Păduche. *Tsel piducl'u aș băgară tru ună căzani*, 2/67 cf. 11/11, 9/16, 1/67, 550, *piducl'i-di-pri-poami* (purecele de

grădină). Com. C. I. [Derivat: *piduel'ós, -oasă* (lat. *peduc* [ă]-*lōsus, -a, -um*) adj. = păduchios]. — Din lat. *peduc* [ă]*lus, -um*, (arom. *piducl'u*).

Piduréts m. v. *păduri*.

Pidurítsă f. (la războiu). Sforile care leagă ielele de fusceii itelor. Com. C. I. cf. de a m. i. — Din lat. *pedulis, -e*. CDDE. 1375.

Pidutsél m. Păducel, degerătură, ALR. 1650. [Și: *pidutsql* m.]. — Din lat. **peducēllus, -um*.

Pidutsql m. v. *pidutsel*.

Piiveáti f. Lipitoare. *Că piiveatsă si tșoni* (se ține de cineva ca scaiul). 570. [Și: *peivítsă*, *piivítsă*, *piiveátsă* f. *Ca di piiveatsă biut* = slab, prăpădit; (Oșani), *piiveáti* (pl. *piiveatsă*). *Aș pusi trei piiveatsă la pitșor*. Com. I. L. — Din bg. *pijavica*.

Piiveátsă f.

Piivítsă f. } v. *piiveati*.

Piiveáti m. }

Pijă f. Prunc încă nebotezat. *Nu sam pijă*, 551. Din bg. *piže*.

Pijijós vb. IV. Mi-e sete mare. *Pijijo di apu* (con merc pi drum și nu si află apu proapi), ALR. 2301 cf. 160. — Din bg. *žežja*.

Pijutínă f. Coajă, acoperișul goașei de mătase? *Pijutina rămoni curată*, B. 9. *Pijutina si piardi*, ib. Cf. arom. *peajă* «pielită subțire».

Pilă f. 1. Pilă, ALR. 6582. 2. Raspă, hraspă. Com. I. L. — Din bg. *pila*.

Pileaf a. *Pileaf*. *Tsista pileaf* B. 7. *ancă cota tseari*, 19. — Din tc. *pilav*, (arom. *pileafe*).

Pilín (pl. -ur), a. *Pelin*. ALR. 1905. — Din bg. *pelin*.

Piliván m. *Acrobat*. *Si stigni ca vrin pilivan* (s'a îmbrăcat în haine lipite de corp ca un acrobat). Com. I. L. — Din tc. *pehlivan*.

Plusés vb. IV. *Pilesc* cu pila. ALR. 6583, cf. *pilă*.

Pimint a. *Pământ*. *Isq sub pimint un uom* (ieși de sub pământ) 3/79. *Si si șătăiască pri pimint*, 4/62 cf. 8/66, 558. *Pimintu*, 554, 552, 556, 826. [Și: *pămint* a.]. — Din lat. **paumentum*, (*pavimentum*), arom. *pimintu*, rar.

Pin m. *Pin* cf. *tisă*. *Pinuli, pīnuli*, 1/75, ib. — Din lat. *pīnus*, -um, (arom. *k'in*).

Pindžăreă f. v. *pindžercă*.

Pindžereă f. *Fereastră*. *Pru-tsăpə din pindžercă*, 13/43. [Și: *pindžăreă* f. 15/73]. — Din tc. *pendžere* și suf. -că.

Pintșănitsă f. v. *upintșonits*.

Pintșqs vb. IV. *O iau la fugă, o șterg, dispar*. *Nu l-am privizut di ca l'-u pintșq ualtăr* (nu l-am mai văzut de când a dispărut alaltăieri), Com. I. L.

Pipeă (pl. -chi), f. *Pistruiu*. *Ari pipchi pristi ubraz*, ALR. 57. *Vărsat* ib. 1644. — Din bg. *pipka*.

Pipelnie m. *Locul unde se strânge cenușa*. Com. I. L. — Din bg. *pepelnik*.

Pipér m. *Piper*. *Piper ăn uocl'i nu-l' day*, 559. *Piper s-feasi* (s'a supărat foc), 560, cf. 561. [Derivat: *pipérecă* f. = ardeiu. *Pipercă ardoasă-i* (este iute și nervos), 562 cf. 653]. — Din bg. *piper*, *piperka*, (arom. *piperkā*).

Pipérecă f. v. *piper*.

Piperugă f. v. *pipirugă*.

Pipiliga Cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Pipirică f. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P.

Pipirigă f. v. *pipirugă*.

Pipirugă f. *Fluture*. *Amă ca pipirugă* (merge încet), 564. *Pipirugă-albă* (*Liumnița*) fluture alb, albiliță; *pipirugă-roși* f. fluture de primăvară, fluture roșiu. Com. P. M. Și: (prin schimbare de sufix) *pipirigă* f.]. — Din bg. *peperuga*.

Pipoń (pl. -poańă) a. *Pepene galben*. — Din gr. *πεπόνι*.

Pirătșuni f. v. *per*.

Pirdătșuni f. v. *perd*.

Pirdù m. *Fulg*. *Al' drăpes pejnili ili pirduu* (îi smulg penele sau fulgii), ALR. 5695. *L'icșor că un pirdù* (ușor ca un fulg). Com. I. L. — Din bg. *perduh*.

Pirghél (*La dogărie*) *Compas*. [Și: *perghél* m.]. Com. I. L. — Din tc. *perghel*.

Pirghiă f. *Văl*. *Pirghiă galbină* (*turcoaică*), cf. *căd q n ă*, ALR. 2911. — Din mbg. *pergiya*.

Piriri f. v. *per*.

²Pirîri f. v. *apîr*.

Pirît, -ă adj. v. ³*per*.

²Pirît, -ă adj. v. *apîr*.

Pirîşûni f. v. ³*per*.

Pirîz a. Post, ajun. *Tşoni piriz di alba* = nu bea rachiu, 6. — Din tc. *perhiz*.

Piroasă N. loc. (Oşani).

Pirós, -oasă adj. } v. ²*per*.

Pirtşie m. }

Piruligă f. Scoică. Com. T. P.

Pirunigă f. Numele unei plante cu frunzele mari şi foarte cărnoase. Este de două feluri: una care face flori aibe şi alta, albastre. Com. I. L. | *Piruniz albi, galbini verdzi* = crin, Com. I. L. — Din bg. *peruniga*.

Piruşân m. v. ²*per*.

Pirustîiă f. Pirotie. *Lupăta, pirustîiă*, 1/20, cf. 8/77. — Din gr. *πυροστία*, (arom. *pirustie*).

Pirváz a. Pervaz. Com. I. L. — Din tc. *pervaz*.

Pis... pis... se strigă pisicii, ALR 6053.

Piş vb. I. Piş, (refl.) mă piş. *Añ tsi pişîă*, 8/71. *S- pişo di bucuril'ă*, 566 cf. 565. [Derivate: pişări f., pişât, -ă adj. = pişat; pişât, a. = pişat]. — Din lat. **pissio, -are*, (arom. *kîş*).

Pisă f. (Țârnareca), Pistică, Com. N. T. — Derivat din *pis*!

Pisăișes vb. IV. Scriu. *Voî si pisăișes*, 2/68. *Tsi pisăișasti*, 12/15, 5, 6/55, 7/67. *Pisăiă ăñ frunză*, 706. *Şa-l' fu pisăiă*, 567. [Deri-

vate: pişări f. = scriere; pişăit, -ă adj. = scris, ursit; pişăitură f. = scris, ursită, destin; písmă (bg. *pismo*) f. = scrisoare, inscripție].

— Din aor. bg. *pisah* (*piša*).

Pisări f.

Pisăit, -ă adj. } v. *pisăișes*.

Pisăitură f. }

Pişări f. }

Pişât, -ă } v. *piş*.

Pişât a. }

Piş vb. I. Piş, ciupesc. *Acu l'a pişcom vlăstaril' di la vîrou di veîts, tsea frunză-i mai tiniră*, B. 6.

[Derivat: pişări f. = pişcare. *Tseastă pişcari fatsi ca veîtsli di dijos si si lundzească mai curon*, ib.; pişeat, -ă adj.]. — Din lat. **piccico, -are*, Cf. *spitşcat*.

Piseă f. Fluier. *Sfireaşti cu pisca* (fluieră cu fluierul), Com. I. L. Tubul în care se pune fitilul dela « potşu di gaz » id. — Din bg. *piska*.

Pişări f.

Pişeat, -ă adj. } v. *piş*.

Pişehiş a. Dar, bacşiş. Com. I. L. — Din tc. *peşkeş*, (arom. *pişkeşe*).

Pişehîl a. Ciucurele dela fes. — Din tc. *piskjul*, (arom. *pisk'ule*).

Pişim adv. Mai întâi, întâi. *Mai bun păzari pişim*, (mai bine mai întâi învoială), 121 cf. 7/11, 2/63. — Din tc. *peşin*.

Písmă f. v. *pisăișes*.

Pişmán (în expresia) *mi fac pişman* (mă căiesc). *Cari si facă pişman* (care se va căi), 2/8 cf.

3/78. [Derivat: *pișmăndisēs* vb. IV. = mă căiesc. *Ma cari... si pișmăndisească* (însă cine se va căi), 2/8 cf. 14/6; *pișmăndisiri* f. = pișman, căință; *pișmandisīt*, -ă adj. = căit]. — Din tc. *pișman*.

Pișmăndisēs vb.

Pișmăndisiri f. } v. *pișman*.

Pișmăndisīt, -ă adj. }

Pisōe a. Nisip. *La pusi pri di-supra pisoc*, 4/17 cf. 9/70. [Derivat: *pisuelīf* adj. = loc nisipos, ALR. 5063]. — Din mbg. *pēsok*.

Piștār m. } v. *peaști*.

Piștārcă f. }

Pișteră f. v. *peaștiri*.

Piștimāl a. Peștiman. *Cumpăre un piștimal*. Com. I. L. — Din tc. *peštimal*, (arom. *piștimale*).

Piștirōe m. v. *peaști*.

Piștōl m. Pistol. *Fiștoru la vindū piștolu*, 2/10 cf. *18. [Diminutiv: *piștolāe* m. Com. G. D.]. — Din bg. *piștol*.

Piștolāe m. v. *piștol*.

Pisuelīf adj. v. *pisoc*.

Pitā f. Plăcintă cf. *plātsintā*. *Pitā de ghiesp* (fagure). *Flo unā pitā di ghiesp căzută din zid*, 22/4, (arom. *pitā*).

Pita m. Nume de persoană, cf. 2/XII.

Pitāculuj Nume de fântână, (Oșani).

Pititșoână f. v. *peatic*.

Pitlidžani f. Pătlăgea. *Pitlidža-*

nili drujdeal' ă si facă. [Și: (Țarnareca) *pătlidžani* f.]. — Din tc. *patlidžan*, (arom. *pătligane*).

Pitlitsă f. Nasture. Com. T. P. — Din bg. *petlica*.

Pitrēe vb. (arom. în Țarnareca) Trimet.

Pitrōfe adj. (numai în) *mer pitrofc* (măr care se coace pe la Sf. Petru), cf. *mer*. — Din bg. *petrofk*.

Pitru prep. v. *tru*.

Pitrup m. Clopotar, ALR. 2735. *Epitrop*. Com. I. L. — Din gr. *ἐπιτροπος*.

Pitș m. (Oșani), Știulete cu grăunțe, tulean, cocian, ALR. 903, 5137, 5144 cf. *tșuc*. *Pitș ănlapti* (știulete cu boabele ne-coapte încă). Com. I. L.

Pitșălōvnic, -ă adj. v. *pitșiles*.

Pitșărūș a. v. *pitșor*.

Pitșăvră f. Șomoiaș, pământ, ALR. 4.000, cf. *pătșăvură*.

Pitșilēs vb. IV. Lucrez câte puțin, mă găsesc în treabă, mă străduesc, mă căznesc. Com. I. L. [Derivat: *pitșălōvnic*, -ă adj. = muncitor, care se străduște. *Ūomu pitșalovnic nu moari di pōni*, 546]. — Din bg. *pečelja*.

Pitșir

Pitșirūș } a. v. *pitșor*.

Pitșōr a. Picior. *Au zăcătsă lupu di pitșor*, 22/72 cf. 827, cf. 544, 543, cf. 541. *Pitșoru lupulu* (nume de plantă), Com. T. P. [Și: *pitșir*, (Țarnareca) *tșitșōr*, *tșutșōr* a. *Al*

arsi tšutšorlu, 38/65. Diminutive: *pitšărûş* *pitšurûş*, *pitširûş*, *tšitšurûş* a. «*Tšitšuruş* *pitšuruş*» şi *ca trăgni...*, 8/30, 22/72, 9/13. Prescurtat: *tšor* a. (plur. *tšoari*), cf. 17/43]. — Din lat. **peciölus*, -um, (arom. *čičor*).

Pitšqs vb. IV. Frig, ard. *Pitšaşti* *soarili*, B. 7. *Mi pitšq soarli* (m'a ars soarele), 18/85. — Din bg. *peča*.

Pitšurûş m. v. *pitšor*.

Pitûlă Joc cepilăresc, în special la fete. || Una din cele trei pietre cu care se joacă fetele la acest joc. Com. I. L. Derivat din *pitula*?

Pitulitsă f. Tigăiţă, gogoş. *Al' dus-aŭ pitulitsi* 6/61. *Un misur di pitulitsă* (o strachină de gogoşi), Com. I. L. — Din bg. *pitulica*.

Pitum, -ă adj. Bland. *Ai pitum ca un nel*. Com. I. L. [Derivat: *ampitumés* vb. IV. = îmblânzesc, domesticesc]. — Din bg. *pitom*.

Piu, *piu!* (despre pui când piuesc). [Derivat: *piucărés* vb. IV. = piuesc].

Piucărése vb. IV. v. *piu*, *piu*.

Pizmă f. v. *pizmes*.

Pizmés vb. IV. *Pizmuesc*. *Toată lumea la pizmea*. Com. I. L. [Derivat: *pizmă* f.]. — Din bg. *pizmja*.

Plăcă f. Soiu de porumb: *gărnişor mari ca dinţi di cal cari si puni la vadă* (adică sub apă), ALR. 5124, cf. *scroznică*.

²*Plăcă* f. Un fel de joc. *Cu bañ si joacă placa*. Com. I. L. — Din gr. *πλάκα*?

Plămin a. Flacăra. *Fătseă un plamin vinăt*, 8/40 cf. 250, 572. — Din bg. *plamen*.

Plăngu vb. III. v. *plong*.

Plănişcă f. Numele unui fruct din pădure. — Din bg. *planuşka*.

Plănuseă f. v. *pălnuşcă*.

Plăntări f.

Plăntăt, -ă adj. } v. *plăntu*.

Plăntu vb. I. (Țârnareca) Implânt, bat (un cuiu). *Plăntă la zid cărfii*, (bătu... cuie) 12/68 cf. 27/68. [Derivate: *plăntări* f., *plăntăt*, -ă adj.]. — Din lat. *planto*, -are, (arom. *mplăntu*).

Plas m. Bucată de lână scărmanată, Com. T. P. — Din bg. *plasa*.

Plăseătés vb. IV. refl. Mă ciocnesc. Com. T. P. [Şi: *pluseutés* vb. IV.].

Plaşquă f. Momâie de grâu. ALR. 5186. — Din bg. *plaşa*.

Plăstés vb. IV. v. *plasti*.

Plăsti f. Fulgi de zăpadă, ALR. 2441, *Plasti di neay*, ib. [Derivat: *plăstés* vb. IV. = aşez ceva în pături una peste alta (bg. *plastja*)]. — Din bg. *plast*.

Plătân m. Platan. În Nânta este şi o piaţă cu acest nume. — Din gr. *πλάτανος*.

Plătés vb. IV. *Plătesc*. *Aş li plăti toati*, 574. [Derivate: *plătiri* f. = plătire; *plătît*, -ă adj. = plătit, achitat, Compus (cu pref.): *duplătés* (du + plătes, bg. *doplaştam*) vb. IV. = plătesc peste

tot, termin de plată. Com. T. P.]. — Din paleosl. *platiti*, (arom. *plătescu*).

Plătiri f. }
Plătît, -ă adj. } v. *plătes*.

Plătîtsă f. Fel de grâu galben cu spicul negricios, (ALR. 5182); grâu măşcat, (ib. 5183).

²Plătîtsă f. Fel de peşte, Com. T. P. — Din bg. *platika*.

Plătsintă f. Plăcintă. Iată plăcintele cele mai obişnuite: *ticuş* (lăptucă), *ticfincă* (plăcintă cu dovleac), *urzinic* (plăcintă cu urzici). — Din lat. *placenta*, -am, (arom. *plătsintă*).

Plaz a. (La plug), Cormana. Com. I. L.

Pleamnitsă f. Grajd, şură. *Antrats ăn pleamnitsă*, 10/82. — Din sl. *plěvnica*.

Pleân a. Jaf. *Plean si facă* (vor face jaf), 575. [Derivat: *plinés* vb. IV. = jefuesc, fur. *La pliniră* = îl jefuiră, 575]. — Din bg. *plěn*.

Pleává f. Pleavă. *Au vinturo pleava din gron* (au vânturat pleava din grâu). Com. I. L. — Din bg. *plěva*.

Plec vb. Aplec, plec, înclin, (refl.) mă aplec. *Iel si plicq şi suflo*, 11/32 cf. 7/77. | Plec, mă duc (numai în expresia) *l'-u plicq* (a plecat, a şters-o, a spălat putina), 576. | Dau copilului să sugă. [Derivate: *plieări* f., *plieát*, -ă adj. = aplecat; *plieătoări*

(dela plec <*applīco*, -are) f. = femeie care alăptează un copil; oaia care dă mielului să sugă. Com. I. L.; *plieátşcă* f. = *plieát* ari. *Tseastă mul'ari ăi ancă plieátşcă* id. C o m p u s (cu pref.): *zăplée* (ză + plec) vb. I. = aplec puţin. *Nu ştiu cum mi zăplieai ăn jos* (mă aplecai puţin în jos), 8/72; *ămplée* (ă + plec) vb. I. = mă plec. — Din lat. *plīco*, -are (arom. *aplec*).

Plěşni-bára epitet ce se dă oamenilor care, când umblă, nu se uită unde calcă, 577. [Se zice şi: *gazi-bara*].

Plieăşcă f. Flămânzare la vite. ALR. 1085.

Plieát, -ă adj. }
Plieătoări f. } v. plec.
Plieátşcă f.

Plinės vb. IV. v. *plean*.

Pljosnés vb. IV. Crăp, ALR. 1086. — Din bg. *plesnuvam*.

Pliştés vb. IV. Turtesc. Com. V. J. *Con dutsim frunză... si cătom si nu u pliştim* (să nu o turtim), B. 7. *Si ampl'ă di prah, si plişteşti*, ib. 10. [Derivate: *pliştit*, -ă adj. = turtit; *pliştiri* f. = turtire]. — Din bg. *plěštja*.

Plíteă f. Vad, trecătoare prin apă, ALR. 810. Cf. *ghitşit*. — Din bg. *plitko*.

Plitěcă f. v. *amplites*.

Pljuseavitsă f. Băşică. Cf. *prişti*, ALR. 4064. — Din bg. *pljuskavica*.

Plîusnitsă f. Palmă, lovitură cu palma. ALR. 2172. *Al' dau ună plîusnitsă*, ib. 2173 cf. 2174. Cf. *palmă*. — Din bg. *pljusnica*.

Plivăies vb. IV. Plutesc, înot *Plivăi, plivăi până con puătù*, (înnotă, înotă cât putu), 7/73. [Derivat: *plivăiri* f. = plutire, înot]. — Din bg. *plivam*.

Ploăiă f. Ploaie. *Ra ud di ploăiă* 3/85 cf. 11/28, 4/33, 10/64. *Mearzi ploaiă* cf. *merg*. — Din lat. **ploja*, (*pluvia*), (arom. *ploaie*).

Ploásna N. de râuleț, (Nânta).

Ploătșă f. Placă de ardezie, de piatră. *Ună mari pluătșă*, 4/77. *Ploătșă-di-cal* (potcoavă). *Aș flo ună plotșă di cal*, 2/26. [Plur. *plotș* = cele două plăci mari care se poartă la cingătoare, Com. T. P. Și: *plotșă*, *pluătșă* f.]. — Din bg. *ploča*, (arom. *ploacă*).

Plod a. Fruct, rod. || (Fig.). Progenitură, fiu. *Tot plodu la ampiratu la ștită la poartă* (toți fiii împăratului îl așteptau la poartă), Com. I. L. — Din bg. *plod*.

Plông vb. III. v. *plong*.

Plong vb. III. Plâng. *Cot putea plânzeă*, 15/94. *Plonzim*, 18/33 cf. 3/22, 22/39. *Aș plonsi laptili mumă-sai* (a trecut prin multe suferințe). 573. [Și: (Liumnița) *plong* vb. III, 9/73, etc. (Țarna-reca), *plângu* vb. III. Derivate: *plonziri* (*plonziri*), *plons*, -ă (*plons*, -ă) adj. = plâns. Compus (cu

pref.): *zăplong* (ză + *plong*) vb. III. = încep să plâng, fac pe cineva să plângă. *Măma să-n-mi zăplongă*, 3/I. *răsplong* (ras + *plong*, de pe bg. *razplakvam* = fac pe cineva să plângă) cf. 629. — Din lat. *plango*, -ere, (arom. *plîngu*).

Plotș (pl.)

Plotșă

Pluătșă

f. v. *ploătșă*.

Plug m. Plug, ALR. 5001, cf. *laritsă*. (Despre părțile plugului cf. *Capidan, Meglenoromâni*, I, 51).

Pl'uscătș m. Pușcociu, Com. C. I. — Din bg. *pljockač*.

Pl'uscătșă f. Lovitură cu palma mâinii, cf. *plîusnitsă* *Cătsară si-l'-tsi fălească cu niști pl'uscătșă*, 7/52 cf. 8/52. — Din bg. *plëskač*.

Plusentês vb. IV. v. *plăscătes*.

Pl'usnês vb. IV. (refl.) Mă azvârl la ceva, mă trântesc. *Cal'il' si pl'usnira lă burărea* (caii se azvârlă la luptă), 13/80. — Din mbg. *plasmuvam*.

²Pl'usnês vb. IV. Pleznesc. *Si pl'usneș și nu-ts-la dau* (să pleznești și nu ți-l dau). Com. I. L. — Din paleosl. *plesnōti*.

Poă Praful subțire ce se depune, la moară, în toate părțile, *poșu*, Com. H. I.

Poală f. Poală. *Ats-tsi cătsq di poala di sucardi* (s'a lipit de tine), 580. — Din paleosl. *pola*, (arom. *poală*).

Poăreă f. v. *porc*.

Poartă f. Poartă. *Pusi unbuturnic la poartă*, 26/32 cf. 11/15, 12/43, N. loc. (Nânta). [Plur. *ports*, cf. 9/47. Diminutive: *purțitsă*, *portitșeă*, *purțitșeă*, f. ALR. 3841 = *portiță*, Com. G. D.]. — Din lat. *pōrta*, -am, (arom. *poartă*).

Pod a. (La moară). 1°. Podul morii. Lada s. hambarașul în care curge făina. Com. C. I. *Podu-di-izmeși* = turul izmenelor, ALR. 3308. — Din bg. *pod*.

Podmișnie m. Podoabă femeiască care se poartă pe umăr. [Și: *pudmișnie* m.]. — Din bg. *podmișnik*.

Pōdnitsă f. Tavă de pământ pentru coacerea pâinii. *Ūa-i și podnitsa și tsqstu* (aici este și tava și capacul), 584. *Ān podnitsă l'-ăi* (pentru: sa) *uocl'il'*, 583 cf. 11/32, 454, *62. [Derivat: *pudnitșăreă* f. 607]. — Din bg. *podnica*.

Podol' Partea de mai jos (?) *Frunza [di tșărnitș] di la podol'* nu-i cota hrănitōari, cā-i tăvălită di tsară, B. 6. *Frunză minută di la podol'*, ib. *Veștisi minuti di la podol'*, ib., cf. 9. — Din bg. *podolu*.

Podupășnitsă f. = cuscun. — Din mbg. *podopașnica*.

Podvărzi (La plug) Sforile dela jegli. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I. 51).

Pogon a. Pogon. [Și: *pugón* a.]. — Din paleosl. *pogonŭ*.

Pōja adv. (Țarnareca) Apoi, după aceea. *Si ti anvets... șu poja ts-ău vindu* (să te învăț și apoi o vând),

21/65. *Poja tse vrets fatsits-ŭi* (după aceea faceți-mi ce-ți vroi), 35/65. [Și: *năpōi* adv. = înapoi, îndărăt; *năpūi* adv. *Si turno năpūi*, 7/77; *dinăpōi*, *dănăpoi* adv. = la urmă, în urmă. 121. || Îndărăt, la spate, 429, 15/43. || Adj. ultim, din urmă. *Ca vinî la dina-poja uară, al' zisi* (venind la ultima oră, îi zise), 10/81. (Substantivat) *dinăpōiu* m. art. = îndărătul, șezutul, cf. 196. Derivat: *năpōiēs* vb. IV. = (mă) înapoiez]. — Din lat. *ad-pōst*, (arom. *apoja*).

Pōjāmp m. Caisă, ALR. 6069.

Pōjmōini

Pōjmōinista } adv. v. *moīni*.

Pōjmōni

Pōjmōntiza adv. v. *moīni*.

Pōjndză f. v. *podnitsă*.

Pōjp m. v. *popă*.

Pōjār m. v. *pujar*.

Pōlitsă N. loc. (Lugunța).

Pom (pl. *pom*, *poami*) m. Pom. *Sub tsela pomu veă doī uamiŭ*, 7/6. Derivat: *pomēt*, *pumēt* (<lat. *pometum*), a. (colectiv). *Tse pomet vets ān gărdină*, Com. G. D. — Din lat. *pōmum*, (arom. *pom*).

Pomēt a. v. *pom*.

Pōni m. Nume de persoană. *Ș-la pirdū Poni chiustecu*, I/XII.

Pōntitsi N. loc. (Oșani).

Pōnză f. Pânză. *Pōnză virgată*, 153. [Și (Țarnareca): *pāndză* f. *Un arșin di pāndză*, 7/66. — Din lat. **pandia*, -am, (arom. *pāndză*).

Pop m. v. *popă*.

Pópă m. Popă, preot. *Vicăiră popil', la cântară* (chemară pe preoți) 28/18 cf. 26/6. *Menca lu pop Mance*, 3/XVI. [Și: *poip* (numai în Cupa) Com. N. P.; *pop m.* Derivat: *pupădiță* (bg. *popadija*) f. = preoteasă; *pupădiță* f. = sticlete; *pupés, -easă* adj. = preotesc. *upupés* (u + pupes) vb. IV. = preotesc. — Din bg. *pop*.

Pópăl'ă N. loc. (Nânta) cf. *popă*.

Pore m. Porc. *Cu portsil'*, 16/8. *Porc-dif* (porc mistreț). *Un porc dif*, 27/39 cf. *64, 587. [Și: (Țarnareca) *pôreu* (pl. *portsă*) m.; (Nânta) *puere puere* m. Derivate: *pureăr* m. = porcar, ALR. 5597, *poăreă* f. = scroafă. *Nu vizuș, bra milu, ... vrină poarcă drumu.* *pureuvină* f. = carne de porc. Com. T. P.; *pureuril'ă, pureăril'ă* f., *pureărlqe* a. = porcărie; *purtseăuă* f. = poarcă. Diminutive: *purtsq, purtsilûș* m. Com. G. D. — Din lat. *pôrcus, -um*, (arom. *porcu*).

Poreu m. v. *porc*.

Port vb. I. Port. *S-mi portsă... s-ti portu*, 18/72. [Și: (Liumnița) *puărt* vb. I. Derivate: *purtări* f., *purtăt, -ă* adj. Compus (cu pref.): *pripórt* (pri + port) vb. I. = duc în altă parte, Com. T. P. *zăpórt* (*ză* + port) vb. I. = port puțin, încep să port. *Zăportă-mi* (poartă-mă puțin), 7/30. *Să-ts li zăport stomnili*, 2/VIII. — Din lat. *porto, -are*, (arom. *portu*).

Portitșeă f. v. *poartă*.

Poséstrimă f. Fată nemăritată, surată, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I., 42, 45). — Din bg. *posestrima*.

Post a. Post. [Derivate: *pustés* vb. IV. = postesc, țin post. *Să pustits*, 2/9; *pustiri* f. = post; *strădăpóst* = miezii păresimilor, ALR. 607, (din bg. *srēdopost* «a patra săptămână din postul mare»]. — Din bg. *post*.

Póstă f. Poștă, ALR. 2584. [Derivat: *poștadžóia* m. = factor poștal, ib. 2586].

Pot vb. II. Pot. *Acu puăts* (dacă poți), 8/77, *poti să iță* (poate să fie), 13/15, 2/14, 3/56. *Pots curari*, 15/4. *Pots sfărșori*, 18/4. [Și: (Liumnița) *puăt* vb. II., (mai rar), *păt* vb. II. *Îel nu pătû* cf. 7, 16/73. Derivate: *puteări* f. = putere; *putút, -ă* adj.; *niputeări* f. = neputință, boală. Com. C. I.]. — Din lat. **poteo, -ere*, (arom. *pot*).

Potbeăl m. Fel de buruiănă.

Potbunés vb. v. *pătbunes*.

Potéts v. *putets*.

Pótnă f. Maghie Com. T. P.

Pótprăg a. Cureaua care trece pe sub burta calului, Com. T. P. — Din bg. *podprăg*.

Potóe Intrebuințat numai ca n. loc. [Și: *pătóe, putóe*]. — Din bg. *potok*.

Potrândză pl. Acele care servesc a lega plugul de gâtul boilor. Cf. *părvoi*. Com. T. P.

Potș a. Ulcior. *Să-ń leay... un potș di apu*, 10/94. *Poatșă dară*, 579. *Potș-di-gaz* (lampă), o pa i ță cf. *candil' - di-gaz*. [Plur. *poatși și poatșă*; *putșăc* a. (dimin.)]. — Cf. alb. *potsh*, (arom. *poč*).

Potúr pl. Nădragi barbătești. [Și: *putúr*]. — Din tc. *potur*.

Póznie, -ă adj. Care nu se face la timp, la vreme. *Tseastî grăuntși fac bubi mai poznitsi*, B. 5. [Substantivat: *póznieă* f. = oaie care naște târziu, Com. T. P. — Din bg. *pozno* «care nu e la vreme».

Póznieă f. v. *poznic*.

Pr, **pr**, **pr**. Strigătul cu care se cheamă oile, (ALR. 5326), calul, (ib. 5525). Cf. trt, trt; tsicș, tsicș.

Pră a. v. *pray*.

²**Pră** prep. v. *pri*.

Prăcăjqs vb. v. *pricăjqs*.

Prag a. Prag. *Căzû ăń pragu di ușă*. Com. I. L. — Din bg. *prag*.

Prăjēs vb. IV. Fac, fac farmece. *Iali cu tseali șărvetili prăjiau*, 3/42. — Din bg. *pravja*.

Prăjqs vb. IV. Prăjesc. *Prăjqs un you*. Com. I. L. — Din bg. *prăžiti*.

Prăli m. Măgaruș. Cf. *prol'*. *Prăli la trimeș, măgar ań vini*, 925. — Din bg. *părle*.

Prămătijă f. v. *primătijă*.

Prăngă (pl. *pranghi*). f. Funie de legat. Com. T. P. — Din bg. *pranga*, id.

Prăpășenă f. (despre oaie) Cu brâu alb (la oaia neagră), cu brâu negru (la oaia albă). Com.

GH. T. [Și: *prupășeănă* f.]. — Din bg. *preopașena*.

Prășăi (pl.) Mătreacă, Com. I. G. [Și: *prășél'*, *proșán* ALR. 13. *prușél'*]. — Din bg. *prășel*.

Prăseăjēs vb. IV. Stropesc. *Fitșoril' si prăscăjēs*. Com. I. L. [Și: *părseăjēs* vb. ALR. 3787. *prăsnēs* vb. = o iau la fugă (cf. mbg. *părsna da bega* = dădu fuga), *Ca prăsniră, feasiră* «fu!», 8/52. *Tucu prăsniră* (au dat fuga); Compuse (cu pref.): *amprăseăjēs* (an + *prăscăjēs*) vb. IV. = împraștiu. Com. I. G.; *răsprăseăjēs* (răs + *prăscăjēs* s. bg. *razprăskam*) vb. IV. = stropesc în dreapta și în stânga; (Oșani) *sprăsnēs* vb. Com. I. L.; *aprašnēs* vb. IV: *prăsnēs Murăru ca si spărû... aprășni să fugă* (o luă la fugă), 24/41. — Din bg. *prăskam*, id.

Prăseătș m. Copil, băiat care caută să scape de lucru. Com. GH. T.

Prăseôtș m. Colibă. Com. T. P.

Prășel' v. *prășai*.

Prăsēs vb. IV. v. *părses*.

Prășlén m. Greutate ce se atârână la capătul inferior al fusului, spre a-l ține drept în jos. (Cr. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 54). *Flară prășlenu*, 7/71 cf. 6/6, *65. — Din bg. *prěšlen*.

Prăsnēs vb. IV. v. *prăscăjēs*.

Prăsôj m. v. *prăsôl'*.

Prășol' m. Zeamă de varză; salămură. *Măncô piperchi ăń prășol'*

(a mâncat ardei murați), cf. *tutșes*. Com. I. L. [Și: *prăsóji* m. ALR. 4098, *prisól'* m.]. — Din bg. *prěsol*.

Prășqs vb. IV. *Prășesc*. [Derivate: *prășqt* adj. și subst. a. = *prășit*, *prășqtul di prima*, ALR. 5130; *prășqri* = *prășire*; *prășqreă cu laritsa*, ib. 5131, 5132, cf. 4/55. — Din bg. *praša*.

Prășqri f. }
Prășqt, -ă adj. } v. *prășqs*.

Prăști f. *Prăștie*. *Tăltșq un pulc cu praștia* (ucise un pui cu praștia). Com. I. L. — Din bg. *prašta*.

Prăștilă f. (La cal) Scară de funie. *Tseaști prăștılı sa di l'in*. Com. C. I. *Al' tsi ruptsiră prăștılı la cal*, id. — Din bg. *praštilo*.

Prătăsnes vb. IV. *Apăs tare*, cf. *tisnes*. Cu *pljusnitsa prătăsnes* (cu palma apăs) ALR. 2172. — Din bg. *pritisnam*, (aor. *pritisnah*).

Prătucălă f. v. *purtucală*.

Prătș m. v. *pärtș*.

Prătșcă f. Vargă, băț. *Ună prătșcă*, 8/31. *Tșești prătșchili...*, 20/18 cf. 14/24. [Și: *prătșcă* f., 15/24...]. — Din bg. *pračka*.

Prăq a. *Prăf*, pulbere. *Ișq prăq mult*, 9/10, cf. [Și: *pra* a. *Pră* și *tșănușă di tini* (să nu se alegă nimic de tine), 598 cf. 7/41. Derivat: *năprășqs* (bg. *naprašam*) = *prăfuesc*, umplu de *prăf*. Com. I. L.]. — Din bg. *prah*.

Prăvēts m. Dunga părului, ALR.

9286. — Din bg. *pravec*.

Prăvītșin f. *Ospăț*, dat de părinții fetei la o săptămână după nuntă. Com. I. L. — Din bg. *părviče*.

Prăvói a. (Oșani). Piele care se pune la jug, lângă gâtul boilor. Com. I. L. cf. *părvoi*. [Și (în altă parte) *pruvoi* m.].

Praz m. *Praz*. *La mănco prazu*, 24/6. — Din bg. *praz*.

Prăzărės vb. IV. *Zăresc*. *Îel prăzări un răslan* (el zări un leu), 1/49. — Din bg. *prizirja*.

Preăcl'ă f. v. *păreac'l'ă*.

Preapúe (în expresia) *măncom preapuc* (mâncăm dimineța la ora 7), ALR. 4051.

Preătșista f. Sărbătoarea Sf. Mihail și Gavril (8 Oct.). — Din bg. *prěčista*.

Prenós a. Darurile cu care iese preotul la biserică. *Popa iasi cu prenosu*. ALR. 2761. — Din bg. *prinos*.

Prepilă f. (La moară). Fusul de fier pe care stă rezemată piatra morii. Com. T. P. — Din mbg. *prěpilo*.

Prepleștít (în expresia): *ăi prepleștít* (zăbelele în colțul gurii), ALR. 68.

Pri prep. 1°. *Pre*, *pe*, *în*. *Si pusi pri per* 26/6. *Pri tu* (pe la). *Pri tu răschrănsă*, 41/65. *Pri tse* (pentru că). *Pri tse îel tsirea s-ti mănâncă* (pentru că vroia să te mănânce), 10/36 cf. 6/78. | 2°. *Pe la*, *la*,

Pri rutșoc (pe la prânz), 3/8. || 3°. La. *Aș dusiră pri pulătă* (se duseră la palat), 13/19. [Și: *pra prep.*] — Din lat. *per*, (arom. *pri*).

²*Pri* adv. Prea. *Ai deadi pri multă puteari* (îi dădu prea multă putere), 6/56. — Din paleosl. *prě*, (arom. *prea*).

Priăflum vb. I. v. *aflu*.

Pribeâu vb. III. v. *beau*.

Pribidés vb. IV. v. *ubides*.

Priblijén s. a. Schimbare la față. *El la priblijen si dusi si duvească* (la schimbarea la față se duse ca să se spovedească), 1/57. — Din bg. *prěobraženie*.

Pricăd vb. II. v. *cad*.

Pricăjos vb. IV. Vorbesc, convorbesc, spun. *Con pricăjay*, 11/50. *Si pricăjaști* (se spune). *Pricăjă*, 2/28. [Și: *prăcăjos* vb. IV. *Cătso si-l' prăcăjască*, 10/73. *părecăjos* vb. IV. 9/58. *Compus* (cu pref.): *zăpricăjos* (ză + *pricăjos*) = vorbesc, convorbesc. — Din bg. *prikazvam*.

Pricăse vb. I. v. *casc*.

Pricăt vb. I. v. *cat*.

Pricăts vb. I. } v. *cats*.

Pricătsăt, -ă adj. }

Pricăzmă f. Basm, poveste. *Pricăzmă aîn știiam... pricăzmă spuș*, 14/23 cf. 29/32. — Din mbg. *prikazna*.

Prihijă f. Zestre, Com. P. M. — Din bg. *prikja*, (arom. *prică*).

Priclutșot, -ă adj. Cu membrele corpului țepene, înțepenit. Com.

T. P. — Part. verbului *priclutșos*, (bg. *prěključam*).

Pricoătsiri f. } v. *coc*.

Pricoe vb. }

Pricont vb. I. v. *cont*.

Pricopă f. v. *coapă*.

Pricopt, -ă adj. v. *coc*.

Pricos vb. III. v. *cos*.

Prieruts vb. I. v. *crutsi*.

Pricufăres vb. *cufăres*.

Pricupsit, -ă adj. v. *pricuptses*.

Pricuptsés vb. IV. Măpricopsesc.

Nu pots si pricupseș cu țor lucrur (n'ai să te pricopsești cu astfel de lucruri), Com. I. L. [Derivate: *pricuptsit*, -ă, *pricupsit*, -ă adj. = procopsit, bun. *Fitșor pricupsits* (copii pricopsiți), 773. *Iarbă mățscată și pricuptsită* (...mare și bună), 4/14]. — Din gr. *προκόπτω* (aor. *προκόπισα*), (arom. *prucupsescu*).

Pricuptsit, -ă adj. v. *pricuptses*.

Pricur vb. I. }

Pricurat, -ă adj. } v. *cur*.

Pridăr vb. I. v. *dar*.

Pridări f. }

Pridăt, -ă adj. } v. *pridaș*.

Pridău vb. I. Predau, trădez. *Di soră sam pridaș*, 27/40. [Derivate: *pridări* f. = predare; *pridăt*, -ă adj. = predat]. — Din bg. *prědavam*, (arom. *pridaș*).

Pridorm vb. v. *dorm*.

Pridue vb. III. v. *duc*.

Pridun vb. v. *dun*.

Priés vb. v. *ies*.

Prișae vb. v. *fac*.

Prifălės vb. IV. v. *făles*.

Prifrig v. *frig*.

Prifrong vb. v. *frong*.

Prigătš m. Șorț, poală *Prigătš di cadifē* (șorț de cadifea), 10/XVI.

Prigófeă f. Văl roșiu, batistă roșie, întrebuințată la nuntă, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 47). — Din mbg. *prigofka* (dela *prigotvjam*).

Priiărnédz vb. I. v. *iarnă*.

Priiăteleă f. v. *priiătil*.

Priiătil m. Prieten. *Bunu priiătil la nivól'ă si cunoaști*, 589 cf. 591. [Și: (Nânta) *priiătil* m. cf. ALR. 4382; *priiătil'* m. ib. 4384. *Derivat*: *priiăteleă* f. = prietenă (bg. *prijatelka*); *priiătilqe* a. = prietenie cf. *sutsluc*, 748]. — Din bg. *prijatel*.

Priiătilqe a. } v. *priiătil*.

Priiătil m. }

Priiălės vb. v. *jal'*.

Priiăjung vb. v. *jung*.

Priiăjur vb. I. v. *jur*.

Priil m. Aprilie, ALR. 2410. *Priil' anvirdzos pomil'* (în Aprilie înverzesc pomii), Com. I. L., cf. *culujeu*. — Din lat. **Aprilus*, -um.

Prilătnică adj. v. *prilietnică*.

Prilietnică adj. (Despre cereale) de primăvară. *Sicară prilietnică (prilietnică)*, ALR. 5189. *Uorz prilietnic* ib. 5193; ib. 5193. [Și: *prilătnică* adj.]. — Din bg. *lěto, lětnik*.

Prima adv. Întâi, mai întâi. *Prima la antribat-au* (întâi l-a întrebat), 6/59. *Di prima* (mai în-

tâi), 30/51. *Maî di primă* (mai întâi, înainte de toate). *S-mi duc maî di primă la lov*, 4/94. *Primăyară* (prima dată), 8/46. — Din lat. *primus*, -a, -um, (arom. *prima*, rar).

Primănăne

Primăne

Primăne

} vb. v. *mănanc*.

Primărit vb. v. *mărit*.

Primătiă f. Marfă. *Veà doi uamiñ cu primătiă* (erau doi oameni cu marfă). [Și: *prămătiă* f. *Derivat*: *primătăr, prămătăr* m. = neguțător. *Primătării si spăreară*, 9/71 cf. 9/6]. — Din gr. *πραγματεία*, (arom. *părmătie*).

Primăveără f. Primăvară. *Di dou primăver aî loș*. Com. I. L. [*Derivat*: *primăvirēs, -ească* adj. (rar, mai des «di primăveară»: *caș di primăveară*, ALR. 5448), *primăvărătec* (Huma); *primūmuvirēs, -ească* adj.]. — Din lat. *primavera*, (arom. *primuveară*).

Primăveări f. Vară bună, ALR. 481. — Din *prima* și *ver*. < lat. *verus*, -a, um.

Primăvér m. Văr bun, ALR. 480. Cf. *primăveari* și *ver*.

Primăvirēs, -ească adj. v. *primăveară*.

Primeă f. Cursă de prins păsări. *Ună herlă cătsaî cu primcă*, cf. ALR. 1311. [Și: *princeă* f.]. — Din bg. *primka*.

Primeăjdă f. Primejdie. *Primeajda dă la cutsot scăpaî*, 187. — Din bg. *prêmeždje*.

Priminés Îmbrac, (refl.) mă îmbrac, ALR. 5776. *La priminî, căra ud* (... îl premeni, căci era ud), 19/31 cf. 3/9, 7/27, 38/40, 17/47. *Sa priminits* (sânt îmbrăcați...), *21. [Derivate: **priminîri** f. = îmbrăcare; **priminît**, -ă adj. = îmbrăcat. **Compus** (cu pref.): **dispriminés**, **dăspriminés** (dis, dăs + primines) = (mă) desbrac. *Si dispriminî* (...se desbracă), 18/47. *La dispriminirea*, 20/31 cf. ALR. 3260; **ispriminés** (is + primines) vb. = mă îmbrac cu haine nouă, Com. C. I.; **dupriminés** (du + primines), vb. = isprăvesc de îmbrăcat. Com. GH. T.; **dăpriminés** vb. = isprăvesc de îmbrăcat. — Din paleosl. *prēmēniti*.

Priminîri f. }
Priminît, -ă adj. } v. *primines*.

Primistés vb. IV. Schimb ceva dintr'un loc în altul, cf. *nămistes*. *Li ăncălxom [bubili], li primistim mai zămulti or*, B. 11. [Derivate: **primistît**, -ă adj. = schimbat; **primistîri** f. = schimbare]. — Din bg. *prēmestjam*.

Primistîri f. }
Primistît, -ă adj. } v. *primistes*.

Primûtșeu vb. I. v. *mutșcu*.

Prin prep. **Prin**. *Au scoasi prin bādžă*, 12/55, cf. 13/3, etc. — Din lat. *per-in*, (arom. *pri*).

Prineă f. v. *primcă*.

Prind vb. III. **Aprind**. (refl.) mă aprind. *Tămăña tu ăñ prinsîș* (tămăia ta mi-o aprinseși), 12/71

cf. 38/65; 20/68, 594. [Derivate: **prîndiri** f., **prins**, -ă adj. = aprins]. — Din lat. *ap-pre[h]endo*, -ere, (arom. *aprinđu*).

Prîndiri f. v. *prind*.

Pringhjes vb. v. *anghijes*.

Prinpărtsqs vb. v. *ampărtsqs*.

Prinsôr vb. I. v. *ansor*.

Printörn vb. v. *torn*.

Printru adv. v. *antru*.

Prinûib vb. v. *nuib*.

Pripășqtă f. Nume de capră. Com. C. I.

Pripie Arșiță mare. Com. C. I. — Din bg. *pripek*.

Pripört vb. I. v. *port*.

Pripûe vb. I. Preîntâmpin. *Usul'u cu cari putem s-li pripucôm lușotiîli și să rănim bubi fără frică* (regula cu care putem să le preîntâmpinăm bolile și să hrănim viermi de mătase...), B. 13. — Derivat dela pue (= apuc), cu pref. *pri*.

Pripûn vb. III. v. *pun*.

Priputrée vb. v. *trec*.

Prirudés vb. v. *rudes*.

Prisădés v. *sădes*.

Prisădnés vb. IV. Mă înnec. *Añ prisădnești*, ALR. 2155. — Din bg. *seda*.

Priseălie vb. v. *ancalic*.

Priserôșnitsă f. Soldar (la ham), ALR. 5514. Din mbg. *prêžkrâšnica*.

Priseurnie m. v. *pâscurnic*.

Prisfités vb. IV. v. *sfites*.

Prisîrnitsa f. v. *sîrnitsa*.

Prislăgăjes vb. v. *slăgăjes*.

Prismăenît, -ă adj. v. *smăcnes*.

Pristănés vb. IV. Mă iau după cineva, îmi bag mîntea cu cineva. *Dupu crielu lu fitșor pristăneș* (te iai după mîntea copiilor, 616. — Din bg. *prĕstavam*, (aor. *prĕstanah*).

Pristau vb. I. v. *stay*.

Priștēt vb. I. v. *ștet*.

Pristi prep. Peste. *Ai să-i turim apu pupurită pristi el*, 7/16, *Pristi nopti* (peste noapte), 23/8 cf. 7/55, 21/68. N. de loc.: *Pristi-Arey*, *Pristi-Grip*, (Huma).

Priști f. (pl.) Băsică. *Con mi ard, si fac priști*, ALR. 4064. Cf. *pljuscavitsă*.

Pristueurēs vb. IV. v. *trăcules*.

Pritál' vb. v. *tal'*.

Pritórn vb. v. *torn*.

Pritșăpeăjēs vb. IV. v. *tșăpcăjēs*.

Pritșea N. loc. (Oșani).

Pritșeap vb. I. Alunec, cad. *Pritșcăpo di pri punti ăn vali* (alunecă de pe pod în râu), 10/20.

Priturnăt, -ă v. *torn*.

Pritútš m. Rășniță, Com. T. P.

Priubidēs vb. v. *ubides*.

Prijumuvirēs, -ească adv. v. *primăveară*.

Priună adv. Impreună, laolaltă. *Priună cu voi*, 1/56 cf. 15/15, 6/27, 36/65. [Și: (Țârnareca) *dipriună* adv. împreună. *Dipriună cu sor-sa*, 13/64].

Priúrdin vb. v. *urdin*.

Priuzot, -ă adj. v. *ud*.

Privărtál'eă f. (La războiu), 1'. Lopățică || 2'. Slobozitor. (Cf. *Capidan*, *Meglenoromânii*, I, 53). [Și:

pruvărtál'eă f.]. — Derivat din bg. *prĕvārtam*.

Privéd vb. } v. *ved*.

Privideări f. }

Privín vb. v. *vin*.

Privlît Pleurezie, ALR. (arom. *plivrit*). — Din gr. *πλευρίτις*.

Prizărēs vb. IV, (refl.) Mă uit, privesc. *Să nu ti prizăreș* (să nu te uiți). *Fitșoru ară cătșo să si prizărească*. [Și: *priznés* vb. IV. (Țârnareca) mă uit prin ceva. *Prizneă si vedz. Si priznească* (uită-te să vezi...), 28/68. Derivate: *prizqreă* f. (Oșani) = fereastră, crăpătură. *Cătă prin prizqrcă* (se uită prin fereastră), Com. I. L.]. — Din bg. *prizirati*.

Priznés vb. }

Prizqreă f. } v. *prizăres*.

Proăpi adv. Aproape. *Au vizû tupola proapi di cădeari* (îl văzu pleopul aproape când era să cadă), 19/64. [Și: *própi*, *propi* adv. cf., 19/6 cf. 9/55, 6/24. Derivat: *próchju* vb. I. = ajung pe cineva; ajung aproape de el; apropiu pe cineva, îl primesc, (refl.) mă apropiu. *Lăgo, lăgo și la pruchjo yomu, ca vizû că la pruchjo* (alergă, alergă și se apropie de om, dacă văzu că-l ajunge), 9/35 cf. 46/40, (cu acest înțeles și intrans.). *Că pruchjă di casă* (când se apropie de casă), 20/16. *Si pruchjo* (se apropie), 12/7 cf. 12/51; *pruchjări* f. = apropiare]. — Din lat. *ad-prōpe*, (arom. *aproape*).

Proáspăt, -ă ad. Proaspăt. *Bibili aṡ arises frunza mai proaspătă*, B. 7. *Tsiṡta peṡt nu sa proaspăts*. Com. I. L. [Şi: proáspit, -ă adj. Com. V. J.]. — Din gr. *πρόσφατος*, (arom. *proaspit*).

Proáspit, -ă adj. v. *proaspăt*.

Proátă (Țárnareca) *proata-uară* (întăia dată). Com. V. J. — Din gr. *πρότα*, (arom. *prota*).

Próehiu vb. v. *proapi*.

Próda N. loc. (Lugunța).

Proľ m. Puiudemăgar. Cf. *prăli*. [Derivat: *proľăe* m. (dimin.)]. ALR. 5533. — Din bg. *пърле*.

Prqmbue m. Tivitură. ALR. 3305. Cf. 1750. Cf. *părumbes*.

Pronditură f. Loc unde a săpat apa, ponor. ALR. 2491. — Derivat din paleosl. *proďū* (dacor. *prund*).

Própi adv. v. *proapi*.

Proṡán s. v. *prăṡai*.

Proṡiăc m. } v. *pruses*.

Prósie

Prost adj. (Oșani) În picioare. *Şoz, dosta stătuş prost* (şezi, destul ai stat în picioare), Com. I. L. *Meardzi prost şi curdisit* (merge drept şi svelt), ALR. 2278. [Derivat: *ampróstu* vb. I. = pun drept, îndreptez. *Amproastă-la sac cu că căzū* (îndreptează sacul, căci căzu). *Nu poati si la amproastă*, Com. T. P.; *amprustări* f. = îndreptare; *amprustăt*, -ă adj. = îndreptat (arom. *amprustedzu*). — Din mbg. *prosto*.

Próur Numele unei mahalale în Nânta. *Prour-džamisi* = numele bisericii Sf. Maria, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Próuvă f. Zăpadă ușoară, care nu îngheață. ALR. 2440.

Pruăbidés vb. v. *ubides*.

Pruangréc vb. v. *angrec*.

Prubărdés vb. v. *pubărdes*.

Prubeáu vb. v. *beau*.

Prucăse vb. v. *casc*.

Prueqnt vb.

Prueqntăt, -ă adj. } v. *cont*.

Prueúr vb.

Prueurăt, -ă adj. } v. *cur*.

Prudeápir vb. I. v. *deapir*.

Prudórm vb. v. *dorm*.

Prufăc vb. v. *fac*.

Prufălit, -ă adj. v. *făles*.

Prufit m. v. *pruuroc*.

Prugălbínés vb.

Prugălbíniri f. } v. *galbin*.

Prugălbínit, -ă adj.

Prumbés vb. IV. *Tivesc*, ALR. 1757. Cf. *părumbes*.

Prumirusés vb. v. *miruses*.

Prun m. *Prun*. Feluri de pruni: *prun vinăt* (face prune vinete); *prun măgăres* (face prune mari şi roşii); *prun picător* (face prune roşii şi rotunde); *prun drisliv* (face prune mici de culoare galbenă sau roşie; se întrebuințează mai mult pentru rachiu); *prun calianc*, *prun trăuc* etc. Com. G. D. [*prună* (<lat. *prūna*) f. = fructul prunului, prună; *prunitşcă* f. (dimin.)]. — Din lat. *prūnum* (arom. *prun*).

Prúnă f. v. *prun*.
 Prúnitșeă f. v. *prună*.
 Prupăse v. *pasc*.
 Prupășeănă adj. v. *prăpășenă*.
 Prupăsúe a. Păscut. *Du-ti tu, frati, astăz la prupăsuc*, 2/69. Cf. bg. *pastište*.
 Pruputrée vb. III. v. *putrec*.
 Pruşél v. *prăşaj*.
 Prusés vb. IV. Cerşesc. *La tri-measi la prusirea* (... l-a trimes la cerşit), 601. [Derivate: prusíri f. = cerşit; prósie şi prósjae m. ALR. 451. (bg. *prosak*) = cerşetor 599. — Din bg. *prosjá*.
 Prusítés vb. v. *sfites*.
 Prusíri f. v. *pruses*.
 Pruşét vb. v. *ştet*.
 Prutş... prutş Strigătuł cu care se alungă calul. ALR. 5483.
 Prutsér vb. v. *tser*.
 Prutsop vb. v. *tsop*.
 Pruşbidés vb. v. *ubides*.
 Pruşóu vb. v. *uou*.
 Pruúrlu vb. v. *urlu*.
 Pruşróe m. (Oşani), Prooroc, profet. [In altă parte se zice şi: *prufit* m. Com. I. L.]. — Din bg. *proorok*.
 Pruvărtál'că f. v. *privărtal'că*.
 Pruvéd vb. } v. *ved*.
 Pruvideári f. }
 Pruvisés vb. v. *vises*.
 Pruvói m. v. *prăvoí*.
 Pruvóm. vb. v. *vom*.
 Pruvudés vb. IV. Conduc, însoţesc. *Au pruvudi* (o conduse). [Derivate: pruvudíri f. =

însoţire, conducere; pruvudít, -ă adj. = însoţit, condus]. — Din bg. *provoždám*, (aor. *provodih*).
 Pruvudíri f. } v. *pruvudes*.
 Pruvudít, -ă adj. }
 Pruvulés vb. IV. Găuresc. *Nu putú s-la pruvulească*. Com. I. L. [Derivate: pruvulíri f. = găurire; pruvulít, -ă adj. = găurit, fig. fără fund, în spec. pentru cei care mănâncă mult se zice: *mănancă ca vrin pruvulit* (mănâncă foarte mult). Com. I. L.]. — Din bg. *provaljam*, id.
 Pruvulíri f. } v. *pruvules*.
 Pruvulít, -ă adj. }
 Psălés vb. IV. Cânt la strănă, *Tsints psalts psăleau ân bisearică* (cinci cântăreţi cântau în bise-rică), Com. C. I. [Derivate: psălíri f. = cântare la strănă; psalt (gr. *ψάλτης*) m. = cântăreţ de strănă; psáltir m. = psaltire]. — Din gr. *ψάλλω*.
 Psalt m. v. *psălés*.
 Ptu! interj. Pfiu! 9/20.
 Puárt vb. v. *port*.
 Pubărdés vb. IV. Imbrobodesc. *Au fľe mŭmă-sa prubărdită* (află pe mamă-sa îmbrobodită), 8/91. [Şi: păpărdés vb. IV. Derivate: pubărdíri f. = îmbrobodire; pu-bărdít, -ă adj. = îmbrobodit. Şi: prubărdés vb. IV. = mă îmbro-bodesc din nou. *Curon si-u pru-bărdes*, 9/91; prăpădés vb. ALR. 3285, — Din bg. *podbradja* (Wei-gand. *Jahresb.* XV, 168).

Pubărdiri f. }
 Pubărdít, -ă adj. } v. *pubărdes*.

Pue v. *pripuc*.

Pucát vb. I. v. *cat*.

Puelón a. Dar (la femeea le-
 huză). *Dus-au pitulitsi și multi*
pucloani (au dus tigăite și multe
 daruri), 6/61. [Și: *păclón* a. D e-
 r i v a t: *puelunés, păclunés* vb. VI.
 = închin, mă închin. *Mi puelunes*
la Domnu (lui Dumnezeu). — Din
 bg. *poklon*.

Puelunés vb. v. *puclo*.

Puenés vb. IV. Crăp, pleznesc.
Pucni un flotuc (plezni un clăbuc),
 9/38. *Nu ieș castoñă di si pucneș*,
 603. [Derivate: *pueniri* f.,
puenít, -ă adj.]. — Din bg. *pukam*,
 (aor. *puknah*).

Pueniri f. }
 Puenít, -ă adj. } v. *pucnes*.

Pueroává f. v. *pucrov*.

Pueróv a. Învelitoare de lână,
 velință mai groasă. *Cu pucrôvu*,
 20/43. [Și: *păeróv* a., (Țârnareca)
păeroává, pueroává (prin metat.
 și) *cuproává* f. *Trazi cuproava*.
 13/68. *Trăgneă-u pucroava, no-ari*,
 13/68]. — Din bg. *pokrov*.

Pueunés vb. IV. v. *cănes*.

Pudădés vb. IV. Dăruiesc, dau
 la săraci, Com. V. J. — Din bg.
podavam.

Pudardie vb. I. v. *ardic*.

Pudlóg m. Petec la opincă.
Pudlog di upincă (om de nimic),
Pudlog ăń-tsi feasi rostu (mi s'a
 uscat gura de sete), 604. [Și:

pădlóg, ALR. 3343]. — Din bg.
podloga.

Podmîșcă f. Funie cu care se
 leagă sămarul de picioarele de
 dinainte ale calului (La Oșani),
 m a t ș c h i. Com. I. L. — Din bg.
podmiška.

Podmîșnic m. v. *podmișnic*.

Podmistés vb. IV. Deretec, cf.
 n ă m i s t e s. *Mul'area pudmi-*
steaști lucrăli prin casă, ALR.
 3813. — Din mbg. *podmestjam*.

Pudnitșăreă f. v. *podnitsă*.

Pudnoășcă f. (La războiu) Iepe.
 Com. C. I. — Din bg. *pod-*
noška.

Pudrămœn vb. III. v. *rămœn*.

Pudvéshi (pl.) Bete, calțavete,
 cf. b e a t i. Com. V. J. — Din
 bg. *podveski*.

Puěire }
 Puěere } m. v. *porc*.

Pufă Un fel de ciupercă care
 nu se mănâncă și care, când se
 coace, are un praf cafeniu înăuntru;
 acest praf se întrebuintează ca
 medicament la tăieturi. Com. I.
 L. — Din bg. *puh*.

Pugătșă f. (Țârnareca) Pogacie,
 pâine mai mare făcută în tepsie.
Ună gabamitsă şu ună pugătșă,
 4/68. || (La nuntă). Pâine mare
 presărată cu zahăr. Com. I. L. —
 Din bg. *pogača*, (arom. *pugače*).

Pugăzeăj m. plur. (La nuntă)
 Tinerii cari aduc zestrea miresii
 încărcată pe un cal încălecat de un
 fârtat, (cf. Capidan, *Meglenoro-*

mânii, I, 48). [Și: *puguzeai* m.]. —

Din bg. *poguzěj* (Pančev).

Pugón a. v. *pogon*.

Pugudés vb. IV. *Nemeresc*, cf. *ugudes*. *Iu mireà colo puguded*

(unde țintea, acolo nemerea), 11/67 (Refl.) Mă *nemeresc*, se *întâmplă*. *Si pugudeaști* (se *întâmplă*), 2/88 cf. 23/8, 5/72. [Deri-

vate: *pugudiri* f. = *nimerire*, *pugudit*, -ă adj. = *nimerit*]. —

Din bg. *pogoždăm*, (aor. *pogodih*).

Pugudiri f.

Pugudit, -ă adj. } v. *pugudes*.

Puguzeai m. v. *pugăzeai*.

Pujăngu m. (Țarnareca) *Paian-jen*. [Și: *pang* a. *Cătsai un pang*. Com. V. J.]. — Din bg. *pajak*, (arom. *pangu*).

Pujătă f. *Grajd*, *staul* [pl. *puijots*], Com. T. P. — Din bg. *pojata*.

Puimés vb. IV. (refl.) Mă *ivesc*, mă *arăt*. *Tamam di el lăfeau și si puimi* (tocmai de el vorbeau și se *ivi*). Com. GH. T.

²*Puimés* vb. IV. *Iau*, *apuc ceva*. Com. T. P. — Din bg. *poemam*.

Puimónista } adv. v. *moini*.

Puimóntiza }

Puivés vb. IV. (refl.) Mă *ivesc*. *Si puives* (se *arată*), 2/66. *Si puivi ară proscu* (din nou se *ivi* *cerșetorul*), Com. I. L. — Din bg. *pojavjamse*.

Pujăr m. *Incendiu*, *foc*. *S-feasi pujar, arsi jumitati di cătun*, ALR. 692. || *Curătură* unde s'a *tăiat* *pădurea*; ib. 956, cf. *t ș ă n c o r*. —

Din bg. *požar*.

Pul (pl. -ur) m. *Marcă postală*, ALR. 2587. — Din tc. *pul*, (arom. *puli*).

Pul' m. *Puiu*, în gen. *p a s ă r e*. *Contă pul'* (cântă *pasărilor*). *Să-n li cats pul'il'*, 6/11. *Ancălzești āpu la pul'*, 13/11 cf. 1/32. | Nume de *persoană*. *Pul'u a lu popa*, 4/XVI, [Voc. *pul'uli* și *pul'*. *Iundi ti duts bra pul'*, 4/32. Plur. art. *pul'il'* și *puil'*. Derivate: *pul'că* f. = *puică*. Nume de *fetiță*. *Ca cōn āi di pul'că șarotă*, 609; *pul'ehitsă* f. = *puicuță*, *11]. — Din lat. **pŭl-leus*, -um, (arom. *pul'ŭ*).

Pul'ănă f. *Poiană*. *Ună pul'ană*, 22/32. *Scaosi uoili ān ună pul'ănă*, 11/94. || Nume de *localități*: *Pul'ana-furulu* (*Huma*), *Pul'ana-hungă*, ib., Com. T. P. *Pul'ana-bealăl'ă*. *Pul'ana-cu-pinu* (*Nânta*). [Diminutiv: *pul'ănitșcă* f., 6370]. — Din sl. *poljana*.

Pul'ănitșcă f. v. *pul'ană*.

Pulătă f. 1°. *Palat*, cf. *c u n a c*. *Scōndurli di la pulatā*, 12/29 cf. 13/19. || 2. Un *fel de tindă* în *catul întâiu* sau *al doilea*. *Ari casă cu pulatā*. Com. I. L. — Din bg. *polatā*.

Puláz m. O *parte a morii*. Com. G. D.; (fig. în *expresia*) *ari bun pulaz* s. *ari bun ur* (este cu *noroc*). 995.

Pulicár m. *Degetul cel mare*, *policar*. Com. I. L. — Din lat. *pollicaris*, -e, (arom. *pulicar*).

Puliés vb. IV. Vărs apă ca să se spele cineva. [Derivate: **puliiri** f. = vărsare de apă pentru spălarea mâinilor, Com. G. D.]. — Din bg. *polivam*.

Puliés vb. IV. Poleiesc, suflu. *Tas puliit cu furlină* (tas suflat în aur). [Derivat: **puliit**, -ă adj. = poleit]. — Din mbg. *polijam*.

Puliiri vb. IV. v. *pulies*.

Puliit, -ă adj. v. *pulişes*.

Pulitsă f. Poliță, policioară, 13/48. *Pulitsă* n. loc. (Huma). — Din bg. *polica*.

Pulivnic m. (La nuntă) Urările ce se fac tinerei perechi din partea nuntaşilor imediat după ce s'a sfârşit masa, atunci când mirele şi mireasa fac mătăanii. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 48, 49). — Din mbg. *polivnik* (cf. bg. *polivo*).

Puliz m. Polişt. Com. I. L.

Pulm (pl. -mur) a. Pumn. *Un pulm di ropă dultsi*, B. 12. *Al' deadi un pulm di luşnats* (îi dădu un pumn de nuci), Com. I. L. [Derivat: **pûlmă** f. = mână plină, mănătă. Com. C. I.]. — Din lat. *pūgnus*, -um, (arom. *pulmu*).

Pûlmă f. v. *pulm*.

Puloe m. v. *pulog*.

Pulóg m. Oul pus în coteţul de găini unde trebuie să ouă găinile. | Locul unde se clocesc ouăle, se nasc puii, p. ext. locul unde se ascunde vulpea. În general, ori ce bucată de pământ. Com. G. D. cf. pǎlog. *Ia-li foarfitsli*

mul'ari, pots să cuseş un puloc, ili nu (... poţi să coseşti o bucată de pământ ori nu), 5/14. [Şi: **puloe** m.]. Pentru etim. cf. pǎlog.

Pulumăreă f. v. *pălămarcă*.

Pulupés vb. IV. refl. Mă ascund ghemuindu-mă, mă pitulesc, mă pitesc. *Un ūom... bătū ună-ūară di un şarpi pulupit sup ună ropă* (... ghemuit subt o piatră), 1/12. [Derivate: **pulupíri** f. = ghemuire; **pulupít**, -ă adj. = ghemuit. Compus (cu pref.): **dispulupés**, dis + pulupes) vb. IV. = fac să nu mai fie ghemuit. *Ūomu la dispulupí şarpili* (omul îl urni din loc pe şarpe), 3/12. — Din mbg. *lupam*, (bg. *lupja*).

Pumeănă f. Pomelnic, parastas. *Al' feasiră ună pumeană*, Com. I. L. — Din paleosl. *poměna*, (arom. *pumean*).

Pumét a. v. *pom*.

Pun vb. III. Pun. *Să pun*, 16/94. *Li pusi sub ȧa*, 10/81. *Añ puş*, 4/13. *Ari pus*, 4/27 cf. 13/15, 25/64. || (Refl.) Mă suiui. *Si pusi fitşoru pri un fag* (se sui băiatul pe un fag). [Aor. pers. 3 plur. (Liumniţa) *pusără*. *Si pusără pri gornits*, 7/71 cf. 7/77. Derivate: **púniri** f.; **pus**, -ă adj. = pus, suit. Compus: (cu pref.) **pripún** vb. IV. (pri + pun) = mai pun. *Nu tribuȧşti si pripunim lantă frunză*, B. 5]. — Din lat. *pōno*, -ere.

Púndziri f. v. *pung*.

Pung vb. III. Împung. **Derivat** **pundziri** f. = împunsătură, junghiu. *Am pundziri* (am junghiu-ri), ALR. 2205, 2206. — Din lat. *pūngo*, -*ere*.

Púniri f. v. *pun*.

Púnti f. Pod, punte. *Si stəm pri punti*, 8/52. N. loc. (Cupa). *Puntea-di-zadă*, n. loc. (Oșani). **Punti** numele unei mahalale în Nânta, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11). *Puntea-Popăl'ă* (ib. 23). — Din lat. *pons*, *pōntem*, (arom. *punte*).

Pupărdés vb. IV. v. *pupărdes*.

Pupădîjeă f. v. *popă*.

Pupărés vb. IV. Opăresc. *La li pupări gușil' [la pul']* (le opări...), 13/11. [Și: **păpărés** vb. *Si speală cu păpărită apă* (se spală cu apă opărită), 2/71. **Derivate**: **pupăriri** f. = opărire; **pupărit** (**păpărit**, -ă) adj. *Apu pupărită*, 12/11; **pupărnice** (bg. *puparnik*) m. = făină pentru plăcintă. *Am un tăgărdžic plin di puparnic*, *52]. — Din bg. *poparjam*.

Pupăreteă f. Șezătoare. *Toati featili raș dunati lă pupăretcă* (toate fetele erau adunate la șezătoare). [Și: (Oșani) **pupăreteă** f. Com. I. L.]. — Din bg. *poprelka* (sinon. cu *seděnka*).

Pupăriri f.

Pupărit, -ă adj. } v. *pupăres*.

Pupărnice m. }

Púceă f. 1. Boboc de floare, flo-
ricele de porumb. Com. I. L. ||
2°. Prescură. *Si duc pupcă la popă*

(o să duc o prescură popii), Com.
G. D. — Din mbg. *pupka*, « boboc ».

Pupează f. Pupăză. *Flə un cuib di pepează*. Com. I. L. [Forma *pupă* este necunoscută].

Pupîjă f. v. *păpijă*.

²Pupîjă f. Căruță. *Ancă uneac ra s-u calcă pupîja* (cât p'aci să-l calce căruța), ALR. 3130.

Pupăreteă f. v. *pupăretcă*.

Pureăr m.

Pureărîl'ă f.

Pureărle a.

Pureurîl'ă f.

Pureuvînă f.

f. v. *porc*.

Púrie m. v. *purits*.

Púrits m. Purece. *Un purits*, 6/54. *Aș la ari puritsu 'n coastă* 611 cf. 7/18, 610, 613. [Și: (Țăr-nareca) **púrie** m. cf. 4/67]. — Din lat. *pūlex*, -*icem*, (arom. *puric*).

Purivés vb. IV. (refl.) Mă clatin. *Ŭomu beat si puriveaști cōn amnă* (omul beat se clatină când umblă), Com. I. L. — Din mbg. *porivam*.

Purôju. Nume de râu ce se varsă în Meglenița.

Purqmbue Tivitură Com. T. P. cf. *părumbes*.

Purtări f.

Purtăt, -ă adj.

Purtitsă f.

Purtitșcă

Purtseăuă f.

Purtselúș m.

Purtsql m.

v. *port*.

v. *poartă*.

v. *porc*.

Purtucălă f. Portocală și coloare portocalie, ALR. 3403. *Tșe fêtă*

ăi ăn purtucală, 13/85. [Și: pră-tucălă f., 15/85].

Purumbés vb. IV. v. *părumbes*.

Pus, -ă adj. v. *pun*.

Pusălés v. *pusoles*.

Pusát a. Pândă. *Pri pusat sta*, stă la pândă, 614. — Din tc. *pusat*.

Púseă f. Oțet. *Ljuta puscă chiupuș-la frondzi* (oțetul tare sparge vasul), 615. *Au sparsiră pusca*, (s'au certat), 715. — Din lat. *pusca*, -am, (arom. *pusca*).

Pusipés vb. Pun ceva în cuptor spre a se coace. *Au răzmisiș și au pusipiș* (o pusei în cuptor), ALR. 1847. [Derivat: *pusipít*, -ă adj. (despre carne) *con si coatsi ăn furnă di sup tșot di lamarină*, ALR. 4073]. — Din bg. *săpjam*?

²Pusipés vb. IV. Presar cu ceva. [Derivat: *pusipít*, -ă adj. = presărat. *Trupu ăi pusipít cu dômts* (trupul îi este presarat cu pete), B. 12]. — Din bg. *potsipvam*.

Pusipít, -ă adj. v. *pusipes*.

²Pusipít, -a adj. v. ²*pusipes*.

Pusleădie m. Soarta în care se află fătul născut. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 105). — Din bg. *poslëdak*.

Pusolés vb. IV. Presar. *Pusolii tșinușă prin casă*, ALR. 3171. *Piperez*, ib. 733. — Din bg. *posolja*.

Pust, -ă adj. Pustiu. *Un loc püst*, 3/55. | Pustie, cf. 2/13. *Pust di măgar* (pustia aceea de măgar), 2/63 cf. 24/6, 8/13, 10/16. [Derivat: *pustiñitáti* f.

= pustietate. *Au dusi ăn un munti tsi nu veă tsivă pustiñitáti*, 11/38.

(Și: *pustiñitáti* f., Com. G. D.).

— Din bg. *pust*.

Pușt adj. Curvar, ALR. 4904. — Din tc. *pjušt*, (arom. *puštu*).

Pustalântă adv. Ziua de după poimâne, atestat numai de Weigand.

Pustănés vb. IV. Mă obosesc. *Saldi di cvășirea pustăñiră* (numai de clocit se obosiră). [Derivate: *pustăñiri* f. = obosire; *pustăñít*, -ă adj. = obosit. *Cal pustăñít* (cal obosit), 7/36. — Din bg. *postavjam*, (aor. *postanah*).

Pustăñiri f.

Pustăñít, -ă adj. } v. *pustănes*.

Pustáv m. Jghiab. *Tsista pustav* 17/32 cf. 2/32. Nume de fântână (Oșani și Nânta). — Din bg. *postav*.

Pustăvés vb. IV. Căptușesc, ALR. 5769. [Și: *pustuvés* vb. IV Derivat: *pustăveală* f. = căptușeală, ib.]. — Din bg. *postavjam*.

Pustél'ă f. Așternut. *Ună mul'ari ăn pustel'ă*, 8/65. — Din bg. *postelja*.

Pustés vb. IV. v. *post*.

Pustiñitáti } f. v. *pust*.

Pustiñitáti }

Pustíri f. v. *pustes*.

Puștu m. Nemernic, păcătos, ciapcân, stricat, Com. G. D. Acelaș cu *pușt*.

Pustuvés vb. *pustăves*.

Pusulă f. (în expresia) *Au pirdû pusula* (și-a pierdut echilibrul), 617. Pentru *busolă*, (există și în mbg.).

Putână f. Curvă. Cf. *ruspijă*. ALR. 4906. — Din it. *potana*, (arom. *putană*).

Puteă f. Organ genital la femei și vite, ALR. 1099, 4873. *Putca putseauăiă* = *potbeal*, ALR. 1918. — Din mbg. *putka*.

Puteumnie m. Numele unei rude a mirelui. (Capidan, *Meglenoromânii*, I. 47). Derivat bg. din *kum*?

Puteusés vb. IV. v. *cus*.

Puteări f. v. *pot*.

Putéts m. (La cap) Cărare, dungă, Com. I. L. [Și: *patéts*, *potéts* m.]. — Din mbg. *patec*, id.

Putină f. Putină. *Ună putină di brondză*, Com. I. L. [Diminutiv: *putinîțseă* f. (pl. *-chi*)].

Putinîțseă f. v. *putină*.

Putirés vb. IV. Gonesc. *Putireau un lûp*, 1/36. *Si putires*, *98, cf. 772. [Derivate: *putiriri* f. = gonire; *putirît*, -ă adj. = gonit]. — Din mbg. *poteram*, id.

Putiriri f.

Putirît, -ă adj. v. *putires*.

Putnés vb. IV. Fac farmece, descânt. [Derivat: *putnîri* f. = descântare]. Com. I. L.

Putoări f. Putoare. Cf. *putsqs*.

Putôe v. *potoc*.

Putorn vb. I. v. *torn*.

Putpârqs vb. IV. v. *dupârqs*.

Putpizlív, -ă adj. v. *peză*.

Putreábnie, -ă adj. De tre-

buintă, necesar. *Cqn vem baia frunză, lesnic putem știri cqt nă-i putreabnică* (... cât ne trebuie). B. 10. — Din bg. *potrěbnik*.

Putrée vb. III. v. *trec*.

Pútrid, -ă adj. Putred. *Tsela-i putrid di pari*. [Derivate: *putrizqs* vb. IV. = putrezesc *Napcum putrizqs*, B. 8; *putrizqri* f. = putrezire; *putrizqt*, -ă adj. = putrezit. *Rămăsătur putrizqti*, B. 9; *putrizqni* f. = putreziciune. *Ca iert ai, putrizqni* (ca fiert este, putreziciune), 619 cf. 620]. — Din lat. *putridus*, -a, -um, (arom. *putrid*).

Putrizqñ f.

Putrizqri f.

Putrizqs vb.

Putrizqt, -ă adj.

Putronză f. v. *jugoali*.

Pútsă f. (la băețasi) organul genital, cf. *tșumpuleati*, *tșopcă*, ALR. 4872, (arom. *putsă*).

Putšăe a. v. *potš*.

Putsqñ, -ă adj. Puțin (Intrebuintat foarte rar), cf. *neac, uneac*. — Din **pütinus*, -a, -um, (arom. *putsîn*).

Putsqqs vb. III. Miros prost, put. [Și: *amputsos* v. Derivate: *puturós* (*putărós*, -oasă) adj. = puturos. *Bureati-puturos*, cf. *bureati*. *Di inmăros până puturos*, de fudul ce este până pute, 309; *putsqri* f. = împuțire; *putsqt*, -ă adj. = împuțit; Com. D. G.]. — Din lat. *puteo*, -**ire*, (arom. *amput*).

Putșori f. }
 Putșot, -ă adj. } v. *putșos*.

Putșudés vb. IV. v. *tșudes*.

Putünd vb. v. *tund*.

Putúr (pl.) v. *potur*.

Puturnári f. }
 Puturnătúra f. } v. *torn*.

Puturós, -oasă adj. v. *put*.

Puturtșos vb. IV. }
 Puturtșot, -ă adj. } v. *turc*.

Puvél'ă f. Putere, stăpânire. *Di sub puvél'ă lu drăcu* (de sub stăpânirea dracului), 16/79. [Derivate: puvilés vb. IV. = poruncesc, ordon, stăpânesc. *Tot voi si puvilits* (Tot voi să stăpâniți)]. — Din bg. *povela*.

Puvilés vb. IV. v. *puvél'ă*.

R

Raát a. v. *rati*.

Răb a. (In limba secretă). Nemâncat, flămând. lihnit. Com. G. D.

²Răb a. v. *ărb*.

Răbă f. Numele oaiei cu lâna amestecată, cenușiu cu negru. *Oaiă siv cu negru*, ALR. 5328.

Răbét a. (Oșani) Spate. *Au antsăpo cutsotu ăn răbét*, 18/40. [Și: *ărbét(i)a*]. — Din bg. *răb*.

Răbúș (pl. -bușă) a. Răboj. *Scoati-la din răbuș; fô-la risit* (pune-i cruce, nu-l mai socoti), 622. *Li-ari pîrdut răbușăli* [s. *ăi ișot din răbuș*], 623. — Din mbg.

rabuș, (arom. *răbușe*).

Rac m. Rac. *Că la rac al' tsi dutsi* (îi merge ca racul), 624. — Din bg. *rak*.

Răcătină f. v. *răcutină*.

Racavitsă f. Manșeta care se poartă sub mânecile cămeșii. Com. G. D. — Din bg. *răkavica*.

Rachijă f. Rachiu cf. *86, *87. — Din tc. *raky*, (arom. *arikie*).

Răchită N. loc. (Nânta).

Răcutină f. Flegmă. *Rătsi și scupi răcutin* (răci și scuipă flegmă), Com. I. L. [Și: *răcătină* f. *Scupeaști răcătină*, ALR. 1637]. — Din mbg. *rakotina*, (bg. *hrakotina*).

Răgât m. v. *argat*.

Răgăvân m. (Oșani) Liliac. *Răgăvanu miruseaști ubav*, Com. I. L. || Arbore cu fructe negre și mici care nu se mănâncă. Com. C. I. [Și: *argăvân* m.]. — Din mbg. *orgovan*.

Răghjă f. }
 Răghisés vb. } v. *rogghjă*.

Răgúșă f. Oaie cu coarne. [Și: *rogúșă* f.; *răgúșcă*, *rogúșcă* f. (dimin.). — Din bg. *roguša*.

Raj a. Rai, paradis. — Din bg. *raj*.

Răjăniă Strat, așternut de paie (de secară)? *Nu tribuiaști nitscon sa rănim bubi pri rogozină ili răjăniă*, B. 3. — Cf. bg. *răžjanica* «paie de secară».

Răjnéș vb. IV. Scrâșnesc cu dinții. Cf. *crășnes*, *cărtsăies*, ALR. 2118. — Este

același cu dacor. *scârșni* din *plsl. skružiti*.

Rălitsă f. Plug (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Și: *rărītsă* f.]. Pentru etim. cf. *laritsă*.

Rămásnică f. Logodnică. *Să-ñ afliș ună rămasnică* (să-mi găsești o logodnică), 1/10. *Să-ș veadă rămasnică-sa*, 2/91. [Masculin: *ră-másnic* = *lododnic*]. — Din *mbg. ramasnik*.

Rămát, -ă adj. }
Rămătúra f. } v. *rom*.

Rămón m. Romoniță, ALR. 1938. Se mai numește și *paști*.

Rămøn vb. III. Rămân. *Rămasi ară ăñ loc. Veă rămas*, 13/31 cf. 4/7, 29/40. [Și: (Cupa) *rimøn* vb. III, 13/56; (Țârnareca) *armøn* vb. III. *Tsi armăneă la mini*, 11/56. Compus cu pref. *pudrāmøn* (pud + *rāmøn*) vb. III. = rămân în urmă, Com. C. I. — Din lat. *remaneo*, -ēre, (arom. *armîn*).

Rámură f. Ramură, cracă. *Două ramur*, 3/11. — Din lat. **rama*, -am, cf. Pușcariu, *Et. Wb.* (1428).

Rănă f. Rână. *S-la dară rōñ* (să-l facă plin de răni), 22/4 *Cu tsi ăts trec rōñli* (cu ce îți trec ră-nile?) 16/56 cf. 625. [Derivat: *răñlif*, -ă adj. = plin de răni. *Căfcu sam răñlif* (cum sunt plin de răni), 15/56]. — Din paleosl. *rana*.

Răñă f. Râie. [Derivat: *ră-ñós*, -oasă adj. = râios. *Coaja mea-i răñoasă* (pielea mea... îi

râioasă), 11/35; *răñlif*, -ă râios, Com. T. P.]. — Din lat. *arana*, -am, Pușcariu, *Et. Wb.* (1460), (arom. *arîne*).

Răncătš m. Râncaciu, Com. P. M. [Și: *rângătš* m.].

Rândzărés vb. IV. (despre copii) Plâng, stâncesc. *Nu rândzărea*, *dosta rândzăriș*, Com. GH. T.

Rândžes vb. IV. (Despre câine). Imi arăt dinții, rânjesc, ALR. 1151. — Din bg. *rămžă*.

Rănés vb. IV. Hrănesc, întrețin. *Nu ăñ mi rănēă* (nu mă hrănea), 7/36 cf. 30/40. [Derivate: *răniri* f. = hrănire; *răñit*, -ă adj. = hrănit. *Ca 'n cotșină răñit* (ca în cocină hrănit) 148. Derivat (cu pref.): *nărănés* (bg. *naranjam*) = hrănesc. *Feta di bun mai bun li nărni pul'il*... *Cum va nărni?* — *noį tărtšom că tu nă nărniș*, 7/11]. — Din paleosl. *hraniti*, (arom. *hrănescu*).

Răngătš m. v. *răncatš*.

Rănghjäl m. Arhanghel; sărbătoare din 8 Noemvrie. Com. I. L. — Din bg. *Arangjel*, (gr. *ἀρχάγγελος*).

Răñijă f. Căldare de aramă în care se fierb rufe, Com. T. P. — Din *mbg. aranija*.

Răñlif, -ă adv. v. *rană*.

Răños, -oasă adj. v. *răñă*.

Răñuveăști vb. IV. Plouă mă-runt. *Răñuvi neac* (căzu puțină ploaie; a rouat), ALR. 1266. [Și: *ruñuvés* vb. *Ruñuveăști* (cerne, plouă), ib. 1978]. — Din bg. *ronja*.

Rap m. Arap. *Răpu aṭ tăltşo lamhá...* *răpu li flo capitili* (arapul ucise balaurul) 15/28 cf. 2/80. [Derivate: *răpeă* f. = arapcă, nume de oi, capre, cătea (Țârna-reca); *Răpînă* (cf. bg. *arapina*) = nume de persoană. *Vini lănt răp cari aṭ ra numea Răpina*, 4/80]. — Din tc. arab.

Răpă } f. v. *ropă*.
Răpătînă }

Răpăusări f. v. *răpəs*.

Răpeă f. v. *rap*.

Răpəs vb. IV. Răpesc, pun mână pe ceva. *Răpîă-la* (răpeşte-l), Com. G. D. [Derivate: *răpîri* f. = răpire; *răpît*, -ă adj. = răpit, id.]. — Din lat. *rapio*, -*îre, (pentru -êre), (arom. *arik'escu*).

Răpînă f. }
Răpîri f. } v. *răpes*.
Răpît, -ă adj. }
Răpîtşcă f. }
Răpös, -ă adj. } v. *ropă*.

Răpəs vb. I. Mă repauzez, mă odihnesc, cf. *dis mărqs*. *Şizură să răpösă la umbră* (... să se repauzeze...), 1/21 cf. 3/79, 843. *Bubili răpoasă* (se odihnesc), B. 6. [Şi: *ripuséz* vb. I. = răposez, mor. *Ripuşə* (a murit), ALR. 2702. Derivate: *răpusări* (rupusări), f. = repauzare; *răpusăt*, -ă = odihnit. Com. G. D.]. — Din lat. *repauso*, -are, (arom. *răpăsedzy*, Cod. Dim.).

Răptîcă f. v. *ropă*.

Răpusăt, -ă adj. v. *răpos*.

Răputînă f. v. *ropă*.

Răritsă f. v. *laritsă*.

Răsădişti N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Răşănəs vb. IV. (refl.) Mă învelesc. [Derivate: *răşănit*, -ă adj. = vesel la inimă, voios, 627]. — Din tc. *şen* «vesel». Există şi în mbg. *raşemuvam se*.

Răşănit, -ă adj. v. *răşănes*.

Răsăr vb. I. v. *sar*

Răşărit, -ă adj. Larg, lărgit. Cf. *răşirit*. *Ari rostu (dispicat) răşărit*, 985. — Din bg. *raşiram*.

Răscărmin vb. I. v. *scarmin*.

Răscătşoără f. v. *răscătşor*.

Răscătşor m. Pas, schioapă. Com. I. L. [Şi: *răscătşoără* f. ALR. 2242]. — Din bg. *razkrač*.

Răserăsnitsă f. Răscruce, răspântie. *Pri tu răscrăsnitsă* (prin răspântie), 41/65 cf. 9/78. — Din mbg. *răzkrăsnica*.

Răserép vb. I. v. *crep*.

Răseurnəs vb. IV. Răscol, ALR. 5368, 5369. — Din mbg. *rasskor-nah*, (aor. lui *rasskorivam*).

Răşfae vb. III. v. *fac*.

Răşfét vb. }
Răşfitări f. } v. *fet*.

Răşfrəng vb. III. v. *frəng*.

Răşinîe a. Fir de metal. Com. I. L. [Şi: *răşnîe* a. (Liumniţa): id.]. — Din mbg. *resî* «fire».

Răşirəs vb. IV. Lărgesc, răresc. *S-nu tărtşom că frunza prinsă, acu aṭ răşirim ca si si rătsjască, aṭ bundă* (să nu credem că frunza aprinsă,

dacă o rărim...), B. 7 cf. 4. [Derivat: răşirît, -ă = lărgit, rărit, cf. răşărit]. — Din bg. *raširam*.

Răşirît, -ă adj. v. *răşires*.

Răslăgajēs vb. v. *slăgăjēs*.

Răslân m. Leu. *Lă răslân al' deadi yasili* (leului îi dădu oasele), 2/49 cf. 17/9, 1/39, 1/49, 628. [Derivate: răslâneă f. = leoaică. *Si dusi lă răslâneă*, 15/9; răslânitsă f. = ursoaică. *Răslânitsa veà un buturachi*, 18/40 cf. 16/40]. — Din tc. *arşlan*, (arom. *aslan*).

Răslâneă } f. v. *răşlan*.

Răslânitsa }

Răşnēs vb. IV. Răşnesc, macin cu răşniţa. Com. I. L. [Derivat: răşnitsă f. = terciu, id.].

Răşnitsă f. v. *răşnes*.

Răsól Varză acră. *Ân crăbla di răsól...* (în puțină cu varză), 8/XIII. — Din mbg. *rasol*.

Răşon m. v. *arşon*.

Răspārg vb. III. v. *sparg*.

Răsplong vb. III. v. *plong*.

Răsprăscăjēs vb. IV. (Despre oi) Imprăştiu. I. G. Cf. ă m p r ă s c ă j e s. — Din bg. *razprăskam*.

Răspueăt vb. I. v. *cat*.

Răstāl' vb. I. }
Răstāl'ári f. } v. *tal'*.
Răstāl'ătūră f. }

Răstörn vb. I. v. *torn*.

Răstruculēs vb. v. *trăcules*.

Răstsért vb. v. *tsert*.

Rastsop vb. v. *tsop*.

Rastupēs vb. v. *tupes*.

Răsturēs vb. IV. Vărs răspân-

desc, (refl.) mă vărs răspândindu-mă. Com. T. P. — Din bg. *rasturjam*.

Răsutşqs vb. Răsucesc. [Şi: rusutşqs]. Com. T. P. — Din bg. *razsucă*.

Rătēs vb. IV. Incolţesc. Cf. ănculets. *Ca s-rătească* (să incolţască), ALR. 6119.

Rāti f. Linişte. *Nu mi lasă lă rāti* (... nu mă lasă în linişte), 2/66. [Şi: raăt a.]. — Din tc. *rahat*, (arom. *arihate*).

Rătşās m. Vierme care mănâncă cartofii, ALR. 6026. — Din bg. *račez*.

Rătşcă f. Un fel de insectă care se vără în pământ şi roade rădăcinile plantelor, chifteriţă, coropişniţă. Com. G. D. — Din bg. *račka*.

Rătseălă f. } v. *ratsi*.

Rătşēs vb. }

Rătşi adj. Rece. *Apu bistră şi ratsi* (apă limpede şi rece...), 5/59 cf. 37/65. [Derivate: rătşēs vb. IV. = răcesc; rătşiri f. = răcire; rătşit, -ă adj. = răcit; rătşimi f., rătseălă f. (Com. G. D.), rătşimint a. = răceală; rătşimint se întrebuiţează, în basme, şi ca nume de presoană cf. *frigurea Io sam rătşimintu*, 4/37. — Din lat. *reče* [n]s, *-em, (arom. *aratse*).

Rătşimi f. }
Rătşimint a. } v. *ratsi*.
Rătşiri f. }
Rătşit, -ă adj. }

Rătşqe v. rutşqe.

Răuă adj. v. *roy*.

Răuă f. Rouă. *Ca rayă antru soari* (ca roua dinaintea soarelui), 630. — Din lat. *rōs*, *rōrem*, (arom. *aroayă*).

Răur a. v. *royur*.

Răvnés vb. Netezesc. [Derivat: **răvnít**, -ă adj. = netezit. *Direaptă răvnită* (oaie cu urechea dreaptă netezită), Com. G. D.]. — Din bg. *raven*.

Răvnie, -ă adj. v. *ravnină*.

Răvnină f. Loc neted, șes. *S-la tragă ăn răvnină* (să-l tragă la șes). 20/41 cf. 996. [Și: **răvnie**, -ă adj. id. ALR. 2488 cf. 5061]. — Din bg. *ravnina*, id.

Răvnít, -ă v. *răvnes*.

Răvól m. Revolver. *La scoasi răvôlu*, 2/57 cf. 8/52. [Și: **ruvel'** m.]. — Din mbg. *revol*.

Răvulugoz m. (Oșani) Flămânzică. *Răvulugozuli, dosta cripaș* (nesăturatule, destul îndopași), 633 cf. 684.

Răzâmplités vb. IV. v. *amplites*.

Răzbát vb. III. v. *bat*.

Răzblúdnie adj. v. *răzblutnic*.

Răzblútnie m. Copil neastâmpărat, răsfățat, ALR. 1517. [Și: **zăblúdnie**, adj. ib. 2661]. — Din bg. *razbluden*.

Răzbój a. (La țesut) Războiu. Iată părțile războiului: *leamni* (patul, stratul, trupul războiului), *pitșoarili* - di - *dinăinti* (picioarele de dinainte), *pitșoarill* - di - *dinăpoi* (picioarele de dinăpoi), *blon* sau *scundură* (cele două scânduri ce

leagă tălpile războiului), *sul* (sul), *fuști* (vergele sau joarde), *l'itsă* (ițe), *spată* (spată), *bărdi* (brațe), *scripeati* (scripete), *privărtal'că* sau *privurtal'că* (slobozitor), *tindecl'i* (tindeche), *suval'că* (suveică), *tsavi* (țeava), *lemn* (lemnșorul), *rost* (partea urzelei din fața itelor), (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). — Din mbg. *razboj*.

Răzbugărés vb. v. *bugar*.

Răzburqs vb. IV. v. *burqs*.

Răzdáu vb. v. *day*.

Răzdrubés vb. v. *drubes*.

Răzglób a. Incheietura membrelor corpului omenesc. *Ăn răzglób măiaști* (dă în încheeturi), ALR. 4849. — Din mbg. *razglob*.

Răzgrămát, -ă adj. Dărăpănat *Casă răzgrămătă*, ALR. 3817. — Din *zgrqm* (arom. *zgrîm*), păstrat numai sub această formă.

Răzint m. Argint. *Furliń și răzint*, 6/11 cf. 306, 634. *Răzint ghiu* (argint viu), ALR. 4256. — Din lat. *argentum*.

Răzjoe vb. I. v. *joc*.

Răzlăbés vb. III. refl. Mă liniștesc, mă astâmpăr. *Curon si răzlăbi* (curând se liniști), 18/40. *Si mor răzlăbit* (să mor liniștit...), 3/43 cf. 21/51. [Derivate: **razlăbiri** f., **răzlăbít**, -ă adj.]. — Din mbg. *razlabavam*.

Răzlăbiri f. } v. *răzlăbes*.
Răzlăbít, -ă adj. }

Răzmătés vb. IV. v. *mătes*.

Răzminés vb. IV. v. *mines*.

Răzmisés vb. IV. Prepar pâine, după ce aluatul s'a dospit, ALR. 3989. — Din mbg. *razmesuvam*.

Răzvicăies vb. IV. v. *vicăies*.

Reápă Morcov. Com. I. L. — Din bg. *rěpa*.

²**Reápă** f. v. *aripă*.

Reáti m. Berbecule necastrat. Cf. t ș u c ă i e s. ALR. 5330. — Din lat. *aries*, -*etem* (arom. *areate*).

Reaz? *Cu tseastă turliă bubili răpoasă, si șătăies, leay havă și zăcatsă ara la mănărea cu reaz* (în felul acesta viermii de mătase se odihnesc, se plimbă, iau aer și încep din nou să mănânce cu...), B. 6. — Cf. bg. *rězko*.

Rémă f. Guturaiu. Com. I. L. — Din gr. *ρεῦμα*, (arom. *remă*).

Réndină f. Răzătoare de hrean, etc. ALR. 3980. — Din mbg. *rendina*.

Rěpa adv. În continuu, mereu, într'una. *Nercurea, vinirea post repa*. Com. GH. T.

Ricăies vb. IV. Zbier. *Măgaru răcăiaști* (măgarul zbieră), 37 cf. 642. — Din bg. *rikam*.

Rid a. Deal, colină. *Pri rid, rid amnă*, *7 cf. 643. *Ridu-di-Crutsi* n. loc. (Huma). [D e r i v a t: *rid-năe* m. = tăpșan, loc înalt, ALR. 2486]. — Din bg. *rid*.

Ridie vb. I. v. *ardic*.

Ridnăe m. v. *rid*.

Ridóvna f. Săptămâna dinainte de săptămâna di bronză s. *prisir-*

nitsa (săptămâna albă), când se mănâncă de dulce și miercurea și vinerea. Com. I. L. — Din bg. *redovna*.

Rijôs vb. IV. Trag linii, lovesc cu prăjina. *S-ti rijôs si-ts numir coastili* (o să te croesc), 645. — Din bg. *rěžja*.

Rimilés vb. IV. (refl.) Mă frec pe corp cu hainele de pe mine. *Dosta ti rimiliș* (destul te scărpi-nași), Com. I. L. Derivat din *rom?*

Rimôn vb. III. v. *rămôn*.

Rin m. Arin negru, ALR. 1929. — Din lat. **alninus*, -*um*, (arom. *arin*, *anin*).

Rinés vb. IV. Arunc cu lopata, ridic cu lopata. *La riniră di ȳa* (1-au dat afară), 646. — Din bg. *rina*, (arom. *arnescu*).

Ripnés vb. IV. Sar peste ceva. *La ripniră* [s. la ripni] se zice pentru unul care a fost ucis pe loc. 647. — Din bg. *ripam* (perf. aor. *ripnah*).

Ripuséz vb. I. v. *răpôs*.

Risît, -ă adj. Șters din catastif. *La feasi risit*, cf. 622. — Din tc. *risit*, id.

Rîsti m. Nume de persoană: Cristea. *Nă mătim ca Petca cu Risti*, 359.

Ristós m. Hristos, 648. — Din mbg. *Ristos*.

Ritș m. Ariciu (întrebuințat rar), cf. ej. *Ritș di căstońă* (coaja verde cu spini a castanei), Com. T. P. — Din lat. *ericius*, (arom. *arič*).

Ritșel'ă f. Magiun de dovleac. — Din tc. *rečel*.

Rîza m. Nume de persoană, cf. 5/XVII.

Roătă f. Roată, Com. T. P. — Din lat. *rōta*, -am.

Rob (pl. -bur). Catapasmă. *Robur caldi*, ALR. 4200.

Rōbuva N. loc. (Nânta), cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11.

Rod a. Rod. *Tsista timp no-ari rod*, (anul acesta nu-i rod mult), Com. C. I. — Din sl. *rod*.

²**Rod** vb. III. Rod. *Ghermil' li roasiră toati scōndurli* (viermii au ros toate scândurile), Com. I. L. [Perf. s. *roș*, part. *ros*, *roasă*]. — Din lat. *rōdo*, -ere, (arom. *arod*).

Rōd vb. III. Râd (des și pron.) *mi rod* (mă râd). *Si rōd pōpi* (râd părinte), 20/8. *Si rōdi la steali* (este prost), 729. [Și: (Huma) *răd* vb. III. *Rădi mama* (mama râde), 3/71. Derivat: *rōdiri* f. = răs, 109. Compuse (cu pref.): *zărōd* (ză + rōd. cf. bg. *zasmivam se*) vb. III. = încep să râd, fac pe altul să râdă. *Nu ti zărăseș*, 8/62 cf. 5/62; *zărōs* a. = surăs, 943; *zăpudrōd* (ză + pud + rōd) vb. III. (refl.) = încep puțin să râd. *Si zăpudrōs-au*, 7/62. — Din lat. *rīdeo*, -ere, (arom. *arīd*).

Rōdiri f. v. *rōd*.

Rog vb. I. Rog (refl.) mă rog. *Șarpili al' tsi rugō* (șarpele i se rugă), 1/12. *Si rugau*, 1/33. [De-

ri vate: *rugămînt* a. = rugă-minte. *Mari rugămînt ats fac bābu*, 6/91. — Din lat. *rōgo*, -are, (arom. *rog*, rar).

Roghîă f. Rugină și un fel de boală la oameni și la vite. *Ruaghîă di ureacl'ă* (ceară din ureche), ALR. 49. || *Murdărie pe corp*, jeg, ib. 1654. [Și: *răghîă* f., *ruăghîă* f. Derivate: *ruăghîav*, -ă adj. = ruginit, murdar, ALR. 639; *răghisēs* (*roghîăsēs*), vb. IV. = ruginez, ALR. 4264 cf. 1529]. — Din mbg. *ărgja*, (bg. *răžda*).

Roghisēs vb. v. *roghîă*.

Rogúșa } f. v. *răgușă*.

Rogúșcă }

Rogúz m. v. *ruguzină*.

Rōi m. v. *roiăc*.

Roiăc (pl. *roiats*) m., Roiu. *Primu roiăc* (roiul dintâi), ALR. 5461. [Se zice și *roî* ALR. 1692]. — Din bg. *roj*.

Rom a. Rom. *Biūi ună scafă di rom*, Com. I. L.

Rōm vb. I. Râm, rod, scurm pe subț pământ. [Derivate: *rāmări* f., *rāmăt*, -ă adj. Compus (cu pref.): *zărōm* (ză + rōm) vb. I. = încep să râm, să sgâriu, să rod. *Zărāmă cu tșitșorlu*, 17/68, *rāmătūră* f. = râmătură, Com. G. D.]. — Din lat. *rīmo*, -are, (arom. *arīm*).

Rōncă f. Fărămitură. *Ună rōncă* (o leacă), 650. *Nitsi ună rōncă nu lai* (nici o fărămitură nu luai), 19/80. — Din bg. *ronka*.

Rqnsi f. plur. Firele ce atârnă dintr'o parte și din alta la țesătura velințelor. Com. I. L. — Din mbg. *resi*.

Rqnză f. Haină femeiască, Com. T. P.

Röpă f. v. *ropă*.

Ropă f. Piatră, stâncă, povârniș. *Ună ropă*, 1/12. *Si pusi pri ună mari ropă*, 3/77 cf. 8/22, 635, 639. *Ropă-dultsi* (pucioasă), B. 12. *Ropă vinită* (piatră vânăță), ib. 13. *Ropă-di-moară* (piatra morii), se mai zice și *ropili*, *răpili*. Nume de loc.: *Ropa-bufului* (Lugunța), *Ropa-caprăl'ă* (Cupa), *Ropa-corbului*, *Ropa-cu-urmili* (Oșani), *Ropa-cu-cupatș* (Lugunța), *Ropa-di-cutșan* (Oșani), *Ropa-di-moară* (Huma), *Ropa-di-Scară*, *Ropa-di-curună*, *Ropa-di-pin*, *Ropa-di-stur*, ALR. Intr., *Ropa-lu-Petru* (Oșani), *Ropa-lu-Botli* (Oșani), *Ropli-nalti* (Cupa), *Ropa-neagră*, *Ropa-roși* (Nânta), *Ropa-ntsăpată* (Oșani și Lugunța), *Ropa-prăvălită* (Huma). [Pl. *ropi* și *rap*: *Ninelu cu dousprets rap* 1/1. Și: *röpă*, *röpă* ALR. Intr.; *răpă* f. Derivate: *răpătșcă* și *răptșică* f. = pietricică; *răputină*, *răpătină* f. = loc răpos, pietros; *răpós*, -ă adj. = răpos, pietros, Com. G. D. *Ruposu* n. loc. (Cupa)]. — Din lat. *rīpa*, -am, (arom. *arīpă*).

Roș, -ă adj. Roș. *Mirdžani-roși* *12. *Roșa uyă*, 25/32. *Rușu-bardză* (oaie albă-roșetică), Com. T. P.

Derivat: *rôșcă*, *roșcăt* *rôșcăv* adj. = roșatic, roșcat Com. I. T. P. *Mitercă roșcată* ALR. 5477; *rușătsă* f. = rugină la grâu, ALR. 5185; (*an*)*rușqs* vb. IV. = roșesc. Compus (cu pref.): *izrușqs* (iz + *rușqs*) vb. IV. = roșesc peste tot; *zărușqs* (ză + *rușqs*) = roșesc, *Zărușq di rușoni* Com. C. I.]. — Din lat. *rōseus*, -a, -um, (arom. *aroș*).

Rôsă f. (rar) Rouă, cf. *ra uă*. — Din bg. *rosa*.

Rôșcă } adj. v. *roș*.
Rôșcăv }

Rospîjă f. Femeie depravată, curvă, Com. G. D. [Și: *ruspîjă* f. id.]. — Din tc. *orospi*.

Rost (pl. *rôști*) a. 1. Gură *Si-ń la zăud rostu* (să-mi ud gura), 5/91 cf. 3/8, 7/24, 10/34, 652, 653. *Nu la treatsi prin rost* (nu mai adu aminte de el), 656 cf. 659. | 2. (La războiu) Gura ce se deschide între firele urzite cu ajutorul itelor și prin care trece firul de bătaie, Com. I. L. [Și: (Liumnița) *rgăst* a. 20/73. — Din lat. *rōstrum*.

Rqñ a. Râu (numai ca nume propriu) în *Rqñ-mari* (râul mare), un râuleț care trece prin Oșani și Nânta; *Rqñ-Ureș* n. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 23), cf. *vali*. Com. I. L. — Din lat. *ri-vus*, -um, (arom. *arñu*).

***Rqñ**, *raqñ* adj. Râu. *Ūamiñ roș* (oameni răi), 6/12. *Mul'area ra mult raqñ*. [Derivat: *anrăjēs*

vb. IV. = mă supăr. *Și picurăru si anrăi*, 7/37; *nărăjės* vb. IV. id. *Tuntsea fitșorlu tsărescu si nărăi*, 18/64; *nărăiri* f. = supărare; *nărăit*, -ă adj. = supărat]. — Din lat. *reus*, -a, -um, (arom. *arău*).

Rəpă f. v. *ropă*.

Rəur (pl. *rəur*) a. Un fel de piatră ce se poate ciopli foarte ușor. [Și: *răur* a.]. Com. I. L.

Ruăghjă f.

Ruăghjav, -ă adj. } v. *roghja*.

Ruăst a. v. *rost*.

Rúbă f. Costum, tacâm de haine, cf. 20, 23/4. *Și li scose lui rúbî* (își scoase hainele lui), 23/8 cf. 23/64. [Derivat: *rubítșeă* f. (dimin.)]. — Din bg. *rubă*.

Rubítșeă f. v. *rubă*.

Rue vb. I.

Rueări f. } v. *ruc*.

Rueát, -ă adj. }

Rúdă f. Lână mai fină, moale, mătăsoasă, cf. arom. a r u d. Com. G. D. *Oi rudi* (oi cu lâna rudă). — Din bg. *ruda*.

Rudán m. (La țesut) Rodan, ALR. 5849. [Și: *rudáni* f.]. — Din bg. *rodan*.

Rudáni f. v. *rudan*.

Rudės vb. IV. Nasc, făc. *Cən la rudî* (când îl nascu), 2/63. *Na rudim* (ne născurăm...), 22/29. || (Despre pomi), Fac poame. *Cotsi fil'an gornits nu rudeaști* (de ce cutare păr nu face pere?), 6/59. [Derivate: *rudiri* f. = naștere, fătare. *Tșe mul'ari ra di rudiri*

(... era să nască), 1/23. *C o m p u s* (cu pref.): *dărudės* și *durudės* (du + rudes sau din aor. bg. *dorodih*); vb. IV = isprăvesc de născut, nu mai nasc; *prirudės* (pri + rudes sau din aor. bg. *prërodih*) vb. IV = renasc, mă nasc din nou. *Ca cən mi prirudîi*. Com. C. I. — Din paleosl. *roditi*.

Rudiri f.

Rudit, -ă adj. } v. *rudes*.

Rug (pl. *ruj*) m. Rug. Com. C. I.

Rugămint a. v. *rog*.

Ruguzină f. Rogojină. *Ună ruguzină*, 17/69 cf. 660, 829, 38/51. [Și: *róguz* m. = rogoz (bg. rogoz)]. — Din bg. *rogozina*.

Rufit adj. Proaspăt. *Milnic ca you rufit* 442. Cf. gr. *αὐγὰ ῥοφαντά*.

Ruiac v. *rojac*.

Ruiės vb. Roiesc. *Albina s-ruiaști, coșu s-ruiaști* (albina, coșul roiește), ALR. 5460. — Din *roî*.

Rúmig vb. I. Rumeg. Com. T. P. — Din lat. *rūmigo*, -are, (arom. *aroamig*).

Rune vb. I. Arunc. *Rucă chie-trili* (arunca pietrele...), 3/65 cf. 12/67. || Trag cu pușca. *Ascheril' zăcătsară si runcă cu tufechil'ă* (armata începu să tragă cu puștile), 35/65. [Și: *rue* vb. I., 9/66. Derivate: *rueări* f., *rueát*, -ă adj. = aruncat, tras]. — Din lat. *aver-runco*, -are, (arom. *aruc*).

Rune, -ă adj. Rar. *Bulcă runcă și subtsori* (văl rar și subțire), B. 5. *Li punim mai ăn runc*, ib. 11 cf. 12.

Meardzi runc (ninge rar, fulguește) ALR. 2442. *Runc ȕară* (rare ori) ib. 1348. [Derivat: *runtsqs* vb. = răresc].

Runcăts. Cal răncaciu (castrat pe jumătate) ALR. 1109.

Runés vb. IV. Fărămițez, scot boabele unui pom, strugure etc. cf. *roncă*. *Li runiră băbuchil' și si culcară*, 9/56 cf. 9/31. [Derivate: *runiri* f. = fărămițare; *runit*, -ă adj. = fărămițat; *runitură* f. = fărămitură, ALR. 768, făină de fierestrău, ib. 1852]. — Din mbg. *ronam*.

Runiri f. }
Runit, -ă adj. } v. *runes*.
Runitură f. }

Runtsqs vb. IV. v. *runc*.

Ruñuvés vb. v. *răñuves*.

Rup vb. III. *Rup. La ruptsi... căti ună meră* (le rupse câte un măr), 16/19, cf. 13/19. | (Refl.) mă rup. *Si ruptsi* (se rupse), 23/72 cf. 860. *Ruptsi chiadinu* (a murit), 286. [Derivate: *rúpiri* f., *rupt*, -ă adj.; *ruptătură*, *ruptură* f. = ruptură.] — Din lat. *rũmpo*, -ere, (arom. *arup*).

Rúpiri f. }
Rupt, -ă adj. } v. *rup*.
Ruptătură f. }
Ruptură f. }

Rus m. Rus.

Rus, -ă adj. Roșcat. *Ȑaiă rusă* (oaie roșcată), cf. 9/94. [Derivat: *rusieaf* adj. = palid, ALR. 2139]. — Din bg. *rus*, (arom. *arus*).

Ruș m. Spin, ALR. 5803. *Gardi-ruș*, ib. 5018.

Rusălă (s. pl.) Se numesc tinerii cari, imediat după Crăciun, îmbrăcați în haine de sărbătoare, aleargă din casă în casă, unul dintre ei cântând din gaidă, ceilalți jucând, ca să adune daruri, pe care le întrebuițează în folosul bisericii. Aceste jocuri țin până pe la 6 Ianuarie și se aseamănă cu jocurile Bulgarilor din regiunea Yenige-Varadar. Com. T. P. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 39).

Rușătsă f. v. *roș*, -ă.

Ruseaști vb. (despre ploaie), Cerne, mijgură, plouă mărunț, ALR. 2431. — Din bg. *rosit*.

Rușfēt a. (Turcism) Mită. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 49). Com. I. L. [(Țarnareca) și: *rușfēti* f.]. — Din tc. *rũšvet*, arom. *rușfete*).

Rusieaf adj. v. *rus*, -ă.

Rusijă f. Rusia.

Rúšnitsă f. Un fel de mâncare făcută din făină și unt cu apă, ciulama mai subțire. Com. Gh. T. — Din mbg. *răšnica*, id. Cf. 529.

Rușoni f. Rușine, cf. 8/10, 15/38, 258. [Derivat: *arușon* (refl.) = mă rușinez, mi-e rușine. Com. T. P.]. — Din lat. **rosinus*, -a, -um, (arom. *arșine*).

Rușqs vb. IV. v. *roș*.

Ruspîiă f. v. *rospiă*.

Rusuliă cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Rusutşqs vb. IV.

Rutşqe m. v. *rutşqs*.

Rutşqs vb. IV. Prânzesc. *Să rutşască* (să prânzească), 7/30. *Compus* (cu pref.): *zărutşqs* (ză + *rutşqs*) vb. IV. = prânzesc, încep să prânzesc. *Si vin si zărutşim*, 5/72; *rutşqe* (rătşoe, *rutşuăe*) m. (bg. *ruček*, *ručok*) = prânz. *Şi ca vini pri rutşqc*, 3/8. *Rutşocubitqrn* (gustare între ora 10 şi 11, înainte de prânz), cf. 5/74, 9/82. — Din bg. *ruča*.

Rutşuăe m. v. *rutşqc*.

Ruvel' m. v. *răvol*.

S

S conj. v. *să*.

Sa pron. v. *su*.

Să conj. Să. *Să-ts spun*, 6/1, etc. *Să zăsfires unec* (să cânt puţin), 23/2 etc. [Prescurtat: s conj. *S-mi scunz* (să mă ascunzi), 8/80, etc. Şi: si conj. *Că si ti ancalic*, *di nu pots si ti scol'*, cf. 2/37, cf. 24/39, 9/40, 14/64, 11/65, etc.; su conj. *Su-u cătsqm şi su-u vindim* (să-o prindem şi să o vindem), 5/76]. — Din lat. *se* (pentru *si*), arom. *si*.

Saât a. v. *sat*.

Sabăjlea adv. Dis de dimineaţa, de cu vreme. *Dimineatsta văcāru sabajlea işā* (dimineaţa văcaru ieşea de cu vreme), 1/44. — Din tc. *sabaile*.

Săbân m. Numele boului născut sâmbăta. Cf. *dumi*, *lunçi*, *martin*, *nerţşi*, *petsi*, *zăran*.

Sae m, Sac. *Ca l'a dăşărtat-ay satsil'* (când au deşertat sacii...), 11/60 cf. 22/65, 7/41. *Pot să-ŋ leg ān sac cu tini* (pot să mă prind cu tine) cf. 14/93. *La feasi sac di pal'ă* (l-a snopit în băţai) 661. *Sac fară cur* = sac fără fund, cf. 662, 663. [Diminutiv: *săcūl'*, *sieūl'* m. = traistă, traistă mică. Com. I. L.]. — Din lat. *saccus*, -um, (arom. *sac*).

Săcōl m. v. *socol*.

Săcūl' m. v. *sac*.

Sadanāe N. loc. (Huma).

Sădēs vb. IV. Sădesc. *Sădi iel vitsă ān neauă*, 9/31. *Cu iel nu pots sădiri crăstăvets*, 155 cf. 665. [Derivate: *sădiri* f. = sădire; *sădit*, -ă adj. = sădit. *Compus* (cu pref.): *prisădēs* (pri + *sădes*) vb. IV. = altoesc, sădesc, Com. V. T.]. — Din bg. *sada*.

Sădēscu vb. IV. (Țârnareca) Judec. *Uor-di-căti-uor zăcats si-l' sādēscu* (ori de câte ori m'apuc să-i judec...), 13/65. [Derivate: *sădiri* f. = judecată. *Am ună sādiri mighiu doī yamiñ* (am o judecată între doi oameni), 13/65, *sădit*, -ă adj. = judecat]. — Din mbg. *sādam* (cf. alb. *sundoj*).

Sādi } adv. v. *saldi*.

Sādi } v. *sādes*.

Sādiri f.

Sādīt, -ă adj.

Sădra adv. v. *saldi*.

Sădu-tšubaŋ N. loc. (Huma).

Săib m. Administrator peste o moșie, supraveghetor, logofăt. — Din tc. *saib*. [Și: *săibîiă* m.; *săibîiceă* f. = soția administratorului. *Trimeasi ună carti la săibîicea*. (In text greșit *săibîice*), 5/55.

Săjnă f. Sanie ALR. 5641. — Din bg. *sanja*.

Sal }
Săl } adv. v. *saldi*.

Sălăghîeș vb. IV. (Țárnareca) Dau drumul, las. Com. I. T. [Derivate: *sălăghîri* f. lăsa; *sălăghît*, -ă adj. lăsat liber id.]. — Aromânism din gr. *σαλαγῶ*.

Sălām adv. Singur, bine de tot. *S-aŋ spăstrim sālām casa*, B. 13. | Zdravăn, în toate mințile; sigur. *Nu-i sālām s. nu-i dutot*, 666. [Derivat: *salamlōc* a. = sigurantă. *Dintru mai mari salamlōc* B. 14]. — Din tc. *salam*.

Salamlōc a. v. *salam*.

Sălătă f. Salată. *Sălata lu feasi* (îl făcu salată), 667. — Din bg. *salata*, it.

Sălăvît, -ă adj. Rânced. *Slănină sălăvîită* (slănină râncedă), ALR. 2048.

Sălbătie, -ă adj. (Nânta) Sălbatec, Com. G. D. — Din lat. *salvaticus*, -a, -um (= *silvaticus*).

Săleă f. Salcie. Din lat. *salix*, **salcem*, (arom. *saltse*).

Săldea adv. v. *saldi*.

Săldi adv. Numai, 3/65. *Saldi coada nu-l antră*, *43 cf. 17/19,

24/31, 16/56, 3/65. [Și: *săldi*, *săldea* adv. cf. 18/73. *sal*, *săl* adv. *Ămă sal tsel sirumaylu... ancă rucă chîettrili*, 4/65, cf. 6, 26/65; *sădi*, *sădi* adv. *Aș lă sădi ună baltitșcă* (îș luă numai), 13/71. *Unu lă sădi tămănă* (unul luă numai), 9/71, *sădra?* adv. *Cătsq să tsopă* «*sadra* *cacă drin*», 8/28]. — Din tc. *sade*.

Săldi adv. v. *saldi*.

Săldisēs vb. IV. Dau drumul, trimet, pierd. Com. T. P. — Din mbg. *saldisvam*, tc. *saldarmak*.

Salmă f. Corlate, pătul, ALR. 5231. — Din tc. *salma*.

Săltănăt a. Saltanat, lux. *Bi-ghitsa ș-ari sultănăt*, 43. — Din tc. *saltanat*, (arom. *săltănate*).

Salumînu N. loc. (Huma).

Sam vb. IV. Sunt. *Sam feata ămpirătului* (sunt fata împăratului), 11/73 cf. 9/3, 25/6, 9/12, 2/16, 4/37, 1/76. *Io sunt*, 42/65. *Tu ieș*, 7/30. *Tse eștșă tăntu ni-rat?* (ce ești atâta uimit) 13/65. *Iăl ăi mai juni* (el e mai tare...), 3/74, cf. 17/31. *Tsista-i, featu?* — *nu-i tsista* (acesta-i, fată?...), 17/73, 5/37 etc. *Pri drumu lu Ristos aș-u* (pe drumul lui Christos este), 648. *Iundi l'-u căpu?* (unde îi este capul?) 10/34 *Iundi ăsti?* 6/74. *Bun im ăa* (bine suntem aici...), 18/29 cf. 15/15. *Its vred-nits... nu its vrednits* (sunteți vrednici...), 6/19 cf. 2/11, 20/29, etc. *Ăn tini raŋ tots dratsil'* (în tine erau

toți dracii), 6/14 cf. 16/6, 9/9, 5/36, etc. *Maica cu tati sãn angrupats*, 28/68. *Babu mi vreș să-ts escu iș'u a tău?* (să-ți fii fiul tău?). *Si-ts șom ca izmichiar?* (...să-ți fii ca servitor?) 4/51. *Vreș s-iș la mini?* (vrei să fii la mine), 12/41. *Si eș iș'u a meu* (să fii fiul meu). 26/65. *Tsi s-ișă, s-ișă* (ce-o fi, să fie), 4/78, cf. 3/27. *Tsista vrin chiatip poți să ișă*, 13/15. *Să im priună* (să fim împreună), 12/7. *Ra ud*, 19/31 cf. 1/20, 2/71, etc. *Așă ună-șară un tată și... amă așară multu sirumaș*, 1/64, etc. *Nu-l' fuș căpitoș*, 64 etc. *Tu fost-aș prișatil cu tati*, 9/43 cf. 2/21, 1/54, 8/69, etc. Pentru etim. cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 172 (§ 121).

Săm m. v. *șomt*.

Sămăr a. Samar, 7/41. *Nu poati la măgar, dș la sămar*, 399. *Al' ampl' ară sămaru* (l-a snopit în băți) 10. [Diminutiv: *sămăritș* m. Com. G. D.; *sămărdșil* și *sămărdșqjă* m. = vânzător de sămare, id.]. — Din lat. *sagmarius*, -um, (arom. *sămar*).

Sămărdșil

Sămărdșqjă

Sămăritș

} m. v. *sămar*.

Sămqñă f. v. *săptămqñă*.

Sămsăr m. Samsar. Com. I. L. — Din tc. *samsar*.

Săm-Toader N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Sămún a. Pâine de făină albă.

Com. I. L. — Din tc. *samun*, (arom. *sămune*).

Sămuvilă f. Zână rea, zână din pădure, s a m o d i v ă. *Acu-i sămuvilă*, 1/90. *Noastră söră aș sămuvilă*, 8/90. *Flș un cul'b di sămuvilă*, 15/94 cf. 13/19, 1/66. — Din bg. *samovila*.

San a. Farfurie (mai adâncă) de aramă. Com. I. L. — Din tc. *sahan*, (arom. *săhane*).

Săn vb. Ajut v. *sam*.

²*Săn* m. v. *șomt*.

Sănămédru } m. v. *șomt*.

Sănămjădru }

Sănătăti f. Sănătate. *Du-ti cu sănătati*, 14/94 cf. 3/25, 5/26.

[Derivate: *sănătôs*, -ă (<lat.

**sanitôsus*, -a, -um) adj. = sănătos.

Loșu sănătosu la poartă (bolnavul

poartă pe sănătos), 7/13. *șansănă-*

tușqz vb. I. = însănătoșez. *Di un*

mes zatsi și ancă nu si șansănătușq.

Com. I. L.]. — Din lat. *sanitas*,

-tatem, (arom. *sănătate*).

Sănătôs, -oasă adj v. *sănătati*.

Sănrătș m. Un fel de cuțitaș

cu care se taie frunzele de dud.

Com. T. P. — Din bg. *santrač* (tc).

Sânzi m.

Sânzirări f.

Sânzirăt, -ă adj.

} v. *șonzi*.

Sap vb. I. *Sap. Al' săpș corin'i*

(îi săpă rădăcinile), 152. *Aș săpăș la*

vină, 917 cf. 676, 215, 678. [Deri-

v a t e: *săpări* f. = săpare; *săpăt*, -ă

adj. = săpat]. — Din lat. **sappo*,

-are (dela *sappa*), (arom. *sap*).

Săpă f. Sapa. *Niști cu sapa, niști cu cartea* (unii cu sapa, alții cu cartea), 657; *sapă-largă*. — Din lat. *sappa*, -am, (arom. *sapă*).

Săpări f. }
Săpât, -ă adj. } v. *sap*.

Săptă prep. v. *sub*.

Săptămână f. v. *săptămōnă*.

Săptămōnă f. Săptămână. *E săptămōnă vineă cāsă* (fiecare săptămână venia acasă), 1/42 cf. 9/47. *Un-dou săptămōn* (una, două săptămâni), 7/9. *Săptămōna di Tudoritsa* = săptămâna dinaintea postului mare, când se leagă de carne, cǎrnile agă (Liumnița, Com. P. M.). *Săptămōna di bronză*=cășlegi, cf. *prisirnitsa*, *ridovna*. [Și: săptămână f. s(ă)mōnă f. în *smōna mari*, ALR. 288, 2818]. — Din lat. *sēptimana*, -am, (arom. *stāmīnă*).

Săpūn a. Săpun. *Leă un calop di săpun*, 8/38. [Derivat: *săpundži* m. = vânzător de săpun, *sapungiu*; *săpunisēs* vb. IV. = dau, spăl cu săpun, ALR. 3371]. — Din lat. *sapo*, -onem, (arom. *săpune*).

Săpunisēs vb. v. *săpun*.

Sar vb. I. v. *sari*.

²Sar vb. IV. Sar. *Sări fitșoru la marzini*, 5/23. *Si-ts zitseă sar... tu va si sar* (să-ți fi spus: sari, tu era să sari), 476. [La perf. *sărni* în loc de *sări*, probabil în urma influenței perfectului slav «ripni», cf. *ripnes* sau *scocnes*. *Lisitsa cum ra pri cal... sărni di pri*

cal (sări de pe cal), 3/13. — Din lat. *salio*, -īre, (arom. *ansar*).

Sarānda N. loc. (Nânta).

Sărāt, -ă adj. v. *sari*.

Sărâteă f. Zăr. ALR. 1815. — Derivat din *sari*.

Sărbătoări f. Sărbătoare. *La sirumau no-ari sărbătoari* (săracul nu știe de sărbători), 677. — Din lat. **servatoria*, -am, (arom. *sărbătoare*).

Sărbeāncă f. }
Sărbeāști adv. } v. *sorb*.

Sarehiu N. loc. (Nânta).

Sărea-apu N. loc. (Lugunța).

Sări f. Sare. *Sa plini di sari*, 668. *Ca fără sari* (fără gust), 669. [Derivate: (a)n sār vb. I. (<lat. *salō*, -are) = sar, pun sare; sārāt, -ă adj. = sărat. *Lupu sărat nu mănāncă*, 867; rāsār vb. I. = sar din nou, Com. T. P.; sārōn = locul unde se dă oilor sare, cf. cǎrmili. *Că uoili ān sārōn* (ca oile în ...); sārīn a. id. și nume de loc. în Huma. Com. T. P. — Din lat. *sale*, (pentru *sal*), (arom. *sare*).

Sārīn a. v. *sari*.

Sārindār N. loc. (Huma).

Sārlijiă f. Plăcintă cu zahăr, ALR. 4041. — Din tc. *saraly*.

Sarmă f. Sarmă, ALR. 4077.

Sărmă f. Fir de metal cf. rāsnic. *Să-n dară... Cundugu di sarmă*, 5/XIII. — Din tc. *syrma*.

Sārōn v. *sari*.

Sārūnă f. Salonic. *Si-u vez Sārūna* (să vezi Salonicul), se zice

copiilor când sunt ridicați de cap, 680. — Din lat. *Salona*, (arom. *Sărună*).

Sărúp vb. I. Surp, dau jos, dobor. *Li sărúpă toati pearili di pri per, si nãmăncq di meari* (le surpă toate perele de pe păr), 22/32. *Nu-l' meardzi, l'-u sărupat* (nu-i merge bine, îi merge rău). *Boş sărupat* (dobitocule), 682 cf. 681. [Derivate: *sărupări*, *surupări* f. = surpare; *sărupăt*, -ă adj. = surpat; *surupişte* f. = stâncă dreaptă, Com. G. D.]. — Din lat. **sub-rūpo*, -are, (dela *rūpes*).

Sărupări f.

Sărupăt, -ă adj. } v. *sărup*.

Sărút vb. I. Sărut. *Feta lui chĩaia să-u sărut*, 12/94 cf. 78.

[Şi: *surút* vb. I. *Surtară mōna*, 21/29. Derivate: *sărutări* f. = sărutare; *sărutăt*, -ă adj. = sărutat]. — Din lat. *salūto*, -are.

Sărutări f.

Sărutăt, -ă adj. } v. *sărut*.

Săsnés vb. IV. Aţâţ, asmut un câine s. orice alt animal. *Si l'a sāsneş răslañil' după mini* (să asmuţi leii după mine), 20/90.

Sat a. Ceas, oră, *Ray diparti un di lânt pristi un sāt di loc*, 1/18 cf. 10/71, etc. || Moment. *Al' vini sātu* (i-a venit momentul), 683. [Şi: *saát* a.]. — Din tc. *sahat*, (arom. *sāhate*).

Sătul, -ă adj. Sătul. *Astăz sătul, mōni tindi urecl'i*, se zice pentru cei cheltuitori fără socoteală, 867.

[Derivat: *sătulimi* f. = sătura-re, sațiu. *No-ari sătulimi* (nu se satură). *Compus: dustur* adv. = destul, îndeajuns, cf. *dosta*. *Dq-n dustur mǎncari și beři pǎn la mirindi* (dă-mi destul mâncare și băutură până la merinde). In text stă greșit: *dq-n dustur beri*. 6/91. *Și ȧa-l' deadi dustur* (și ea îi dădu destul [de mâncare]), 7/91. — Din lat. *sattillus*, -a, -um.

Sătulimi f. v. *sătul*.

Sătur vb. I. Satur. *S-mi satur* (să mă satur), 6/1. *Al' săturo*, 7/1 cf. 5/32. [Derivat: *săturări* f. = sațiu; *năsătur* (din *nă* + *satur*) vb. I. = mă satur bine (după bg. *najadam*), Com. I. G.]. — Din lat. *satturo*, -are, (arom. *satur*).

Săturări f. v. *sațiu*.

Săvăică (pl. -*qits*) f. Suveică, ALR. 1287. — Din mbg. *suvalka*, (bg. *sovelka*).

Săvănisés vb. IV. }

Săvănisiri f. } v. *savin*.

Săvin a. Pânză, cu icoană, de mort. *Ca di savinisirea si feasi* (s'a făcut galben ca mort), 685. [Derivate: *săvănisés* vb. IV. (refl.) = mă fac, devin galben, palid de frică, *săvănisiri* f.]. — Din gr. *σάβανον*, (arom. *savan*).

Săzghijă f. Boccea, ALR. 3928.

Seăcălēts }

Seăculeāti } m. v. *scuculeati*.

Seăculets }

Seăfă f. Pahar. *Pri ună scafă di rachijă si vindi* (se vinde pentru

nimic pe o ceaşcă de rachiu), 918 cf. 686. — Din gr. *οκάφη*, (arom. *scafă*).

Seal' m. Scaiu cf. lipeş. *Si catsă ca scal'* (se ţine ca scaiul). *Tseasta si cătsq di el' ca scal'u di sucardi*, 999. — Din sârb. *čkalj*, « Distel ».

Seând a. Scaun, tron, masă. *Tată-su că si tşudi, ca si tşudi, iundi si află tari scand*, (tatăl său, după ce se miră, unde să afle un astfel de scaun), 2/48. *Am un dead cu trej par ăn grqb* (= scand), *66. *Scandu vlădical'ă* (tronul vlădichii) (la biserică), Com. I. L., cf. 9/51. *Scandu-domnului* (nume de plantă), Com. H. I. [Derivat: *seândişeu* m. (dim.), ALR. 3904]. — Din lat. *scamnum*, (arom. *scamnu*).

Seândala (numai în ghicitoarea) *Scandala mandala până la domnu* (= fumu), *58.

Seândişeu m. v. *scand*.

Scap vb. I. Scap. *Si scap*. (să scapi...), 4/49. *Scapă-mi* (scapă-mă), 8/12. *Ăn scăpə* (mi-a scăpat), cf. 21/93, *15 cf. 11/11, 9/13, 5/78, 11/79. [Derivate: *seăpări* f. = scăpare; *seăpăt*, -ă adj. = scăpat. **Compus** (cu pref.); *duscăpăt*, -ă adj. (din part. verbului *duscap* = scap peste tot de ceva. d. p. de boală, de avere, şi de aici apoi înţelesul de) = scăpătăt, sărac, gol. *Las-la căvâinicu că-î duscăpat*, 246 cf.

686]. — Din lat. **ex-cappo*, -are, (arom. *scap*).

Seăpir vb. I. Scapăr. [Derivat: *seăpirări* f.], (arom. *ascapir*).

Seăpit vb. I. Apun (despre soare), asfinţesc, cf. *dăscapit*. *Scăpitarea soarelui* = asfinţitul soarelui. *Scapitu-mari* n, loc. (Oşani). Com. I. L. [Derivate: *seăpitări* f. = scăpătăt, apus, asfinţit; *seăpităt* a. = asfinţit]. (arom. *ascapit*).

Seăpitări f. } v. *scăpit*.
Seăpităt a. }

Seără f. Scară. *Tseastă lumi-i scqrur-scqrur* (lumea aceasta este scări, scări), 997. — Din lat. *scala*, -am, (arom. *scară*).

Seărehin vb. I. v. *scarpin*.

Seărlătă f. Pânză pe care se cos monede vechi. Com. T. P.

Seărlătş m. Leagăn, ALR. 1704. — Pentru etim. cf. *cărdluş*.

Seărmin vb. I. Scarmăn (mai ales despre lână). Com. V. J. cf. *cărminat*. [Derivat: *seărminări* f. = scărmănare; *seărminăt*, -ă adj. = scărmănat. **Compus** (cu pref.): *răseărmin* (răs + scarmin) vb. I. (refl.) = mă destram (despre o haină)]. — Din lat. [**ex-carmino*, -are, (arom. *scarmin*).

Seărminări f. } v. *scarmin*.
Seărminăt, -ă adj. }

Seărnés vb. IV. Sorb cu lingura. *Ca scărni un døy lingur, si saturə*, 7/32. — Din bg. aor. *skornah*, (dela *skorivam*).

Seărpin vb. I. Scarpin, țesăl (vitele); refl. mă scarpin. [Și: (Țârnareca) seărehin vb. I. *Nearsi lă cal aș scărchină* (merse la cal, îl scărpină), 17/68; seărtsin vb. *Io mi scartsin*, ALR. 136 cf. 418. I **Derivate**: seărpînări f., seărpînăt, -ă adj. = scărpinat]. — Din lat. *scarpino*, -are, (arom. *scark'in*).

Seărpînări f.

Searpinăt, -ă adj. } v. *scarpin*.

Seărtsin vb. I. }

Schim vb. I. Schimb. *Ver s-li schimbom? li schimbară*, 3, 4/18. *Tsela xomu la schimbō mǎgǎru*, 5/50. [**Derivate**: schimbări f. = schimbare; schimbăt, -ă. adj. = schimbat *58]. — Din lat. **ex-cambio*, -are.

Schimbări f. }

Schimbăt, -ă adj. } v. *schimb*.

Schin m. v. *șpin*.

Șehitnēs vb. IV. Sar din minți, o scrintesc, cf. *crăsnes*. [**Derivate**: șehitnări f. = scrintire; șehitnăt, -ă adj. = scrintit, 154].

Șehitnări f. }

Șehitnăt, -ă adj. } v. *șchitnes*.

Seoătiri f. v. *scot*.

Seoc m. Scoc, ALR. 6790. *Penili di scoc* (ăripile scocului), ib. 6731. *Viru di scoc* (fundul scocului), ib. 6732. — Din bg. *skok*.

Seoenēs vb. IV. Sar. *Vini la gaură, scocni ănuntru* (veni la gaură sări înăuntru), 8/30. [Întelesul «mă pun» este greșit]. — Din bg. *skokam* (pentru *skakam*).

Seol vb. I. Scol. *Mi scol* (mă scol), 14/55. *Si ti scol'* (o să te scoli...), 2/70. *Si sculo* (se sculă), 8/16. [**Derivate**: seulări f. = sculare. *La sculare* (la sculat), 1/1; seulăt, -ă adj.]. (arom. *scol*).

Seomp, -ă adj. Scump. *Seompui mai ieftin*, (tot ce este scump, este mai ieftin), 691. [**Derivate**: seumpeti f. = scumpete, cu înțelesul de preț prea mare al obiectelor. Com. C. I.]. — Din paleosl. *skap*, (arom. *scumpu*).

Seondură f. Scândură. *Seondurli di la pulătă... doș seondur* 12/29, (la războiu), cf. *blon* (vezi război). [Și: (Țârnareca) seăndură f.]. — Din lat. *scandula*, -am, (arom. *scîndură*).

Seoreă f. Deal pietros, (ALR. 406), munte pietros (ib. 2417). Nume de loc.: *Scorca-di-corn*, *Scorca-di-ded*, *Scorca-di-Bărtan*, *Scorca-di-legăn*, *Scorca-di-glojdiñ*, *Scorca-mică*, *Scorca-di-vostruva* (Oșani) *Scorca-goală* (Lugunța), *Scorca-l-Nițsea* (Cupa). — Din bg. *skārka*.

Seornēs vb. IV. Deștept, scol din somn. *Mi scurneș dintru somnu* (mă deștepți din somn), 17/68. *L'a scurni frătsil'* (...îi sculă din somn pe frații), 9/55. — Din bg. *skorivam*, (aor. *skornah*), cf. *scărnēs*.

Seórni f. plur. Cizme. — Din bg. *skorni*.

Seos, -ă adj. v. *scot*.

Seot vb. III. Scot. *Nu scuted*, 10/79. *Nu vreau si scoată ăpu*

dinuntru (nu vroiau să scoată), 3/73. *Scoş... simintsă*, 10/5. [Şi: (în Liumnița) *seuăt* vb. III. 9/66, încolo regulat: *scotim*, *scoatits*, 31/18 cf. 9/66. *Derivate*: *seoătiri* f., *seos*, -ă adj. = scos], (arom. *scot*).

Seovrán m. Mierlă. Com. C. I. — Din bg. *skolovran*.

Serămă f. Scurgere la ochi, urdoare. *Cot si-ş mută scrăma din uocl'i*, 692. — Cf. dacor. *scárnă*.

Serăpitsă f. Scorpie, ALR. 1200, cf. 6554. — Din bg. *skraplica* (*skraplja*).

Seripeăti m. (La războiu). Scripeți, cf. cărăluş, cărluş, cărul'. *Războiu ari patru screapits* (războiul are patru scripeți), Com. I. L. (Cf. şi Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). [Plur. *scripets* şi *screapits*]. — Din bg. *skripec*.

Seróznică f. Fel de porumb, cf. plăcă. ALR. 5124. *Scroznica si şămîna la suşă*. ALR. 5124. — Din bg. *skorozrēen* «care se coace iute».

Serum m. Scrum. *S-la arzu ăn furnă, di cu scrum treatsi* (cu scrum trece, se vindecă). In text greşit *streatsi* pentru *treatsi*. 16/56.

Seuăt vb. III. v. *scot*.

Seueuleăti (alb.) m. Lăcustă, căluşel, cosaş, ALR. 6553. *Scuculeati minut* (cosaş mic) 6554. [Şi: *seăculeăti*, *seăcălēts*, *seăculēts* m.]. — Din mbg. *skakalec*.

Seulări f. }
Seulăt, -ă adj. } v. *scol*.

Seul'ò a. Şcoală. *Fitşoru aş si dutsed e zuuă la scul'ò* (Se ducea în fiecare zi la şcoală), 1/46. — Din gr. *σχολειον*, (arom. *sculie*).

Seult vb. I. Ascult, mă supun, iau aminte. *Nu la scultats*, 3/58. *Nu-ŭ scultø* (nu o ascultă), 5/32 cf. 3/62, 13/64. *Al' scultă džepu* (stă bine), 693. [*Derivat*: *seultări* f. = ascultare, supunere. *Compus* (cu pref.): *mi zăseult* (ză + scult), vb. I. = aud. *Iel nu si zăscultø* (el nu auzi), 8/57]. — Din lat. *asculto*, -are, (arom. *ascultu*).

Seultări f. v. *scult*.

Seumpête f. v. *scomp*.

Seund vb. III. Ascund. *Tsista lūpu la scunş ăn sac*, 7/36. *Aman sōră, s-mi scunz* (... să mă ascunzi) 8/80. [*Derivate*: *seúndiri* f., *seuns*, -ă adj. = ascuns; *seunjøş* *seundžøş* adv. = pe ascuns, în taină (cf. arom. *ascumtiş*, *ascumtişalu*)] *Feta... scunjøş si dusi dupu iel* (pe ascuns fata se duse), 11/94. *Si dară un ghiriz pri sub pimint, scundžøş, si nu picăsească Daut* (...subt pământ, în taină, ca să nu înţeleagă Daut), 14/47. — Din lat. *abscondo*, -ere, (arom. *ascundu*).

Seúndiri f. }
Seundžøş adv. } v. *scund*.
Seunjøş adv. }
Seuns, -ă adj. }

Seup vb. I. Scuipe. *Scupeaşti răcătină* (scuipe flegmă) ALR.

1637. *Am un cupilaș, scupi la ăncur, puni-la pri cal* (= fusu), *31 cf. *32. *Al' scupîă-n ruăst* (... îi scuipa în gură), 20/73. [Perf. s. (regulat) *scupaî, scupiî, scupș*; part. p. *scupt*. Derivat: *seupeát* m. = scuipat. Com. D. G.] Compus (cu pref.): *năseúp* (nă + scup) vb. I. = (despre insecte) depun ouă mai ales pe brânză, carne, etc. (după mbg. *napljukam*); *năseupitură* f. = ouăle insectelor, Com. T. P., (arom. *ascuk'u*).

Supeát m. v. *scup*.

Seupés vb. IV. Scopesc. *Birbeatsili si scupești*, ALR. 5330, cf. *tšučăies*. — Din mbg. *skopam*.

Seutsqtă f. Botul luntrei, ALR. 2518. — Dela *scut* «ascut».

Seác, -ă adj. Sec, uscat, tare. *Seac di moali visești* (sec de moale atárnă = nasu), *55. — Din lat. *siccus*, -a, -um, (arom. *sec*).

Seádaf adj. (despre ochi). Căprui ALR. 31. — Din tc. *sadef*?

Seámin vb. I. Samăn. *Moni si siminon ănc tsista agru* (măine o să semănăm), 2/41. [Derivate: *siminări* f. = sămănare; *siminăt*, -ă adj. = sămănat; *siminătura* (lat. *sēminătura*), f. (pl. *siminătur*) = sămănătură. *Bujanca crești prin siminătur*, Com. I. L.]. — Din lat. *sēmīno*, -are, (arom. *seamin*).

Seână f. Fân. Com. T. P. — Din bg. *sěno*.

Seără f. Seară. *Tseastă seară* (astă seară). *Lă treîli ser* (a treia

seară), 567. [Și: *seărta* adv. = seara. *Ca vini di cătră searta* (în spre seară), 3/69 cf. 2/15, 5/8]. — Din lat. *sēra*, -am, (arom. *seară*).

Seărta adv. v. *seara*.

Seāti f. Sete. *Bîu uneac apu că-l'ra seati* (bău puțină apă căci îi era sete), Com. I. L. — Din lat. *sītis*, -im, (arom. *seate*).

Seátsir vb. I. Secer. *Ghîuptsil' sitsiray* (țigani secerau), 10/41. [Derivate: *sitsirări* f. = secerarat, seceriș; *sitsirăt*, -ă adj. = secerat; *sitsirăt* a. = seceriș. *La sitsirat* (la seceriș), 9/41; *seátsiri*, (Liumnița) *seátsări* (<lat. *sicilis*) = seceră (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din lat. **sicilo*, -are, (arom. *seatsir*).

Seátșea v. *setșca*.

Seátsiri f. v. *seatsir*.

Secuî pron. v. *șfaca*.

Sédbă f. Ședere. *Unu tucu ra noitsat cu sedba*, 1/71. — Din bg. *sědba*.

Sefă a. (turcism) Liniște, plăcere, dispoziție bună, ședere, petrecere în liniște. *Toată zuya feș, sefă* (toată ziua am petrecut în liniște), 7/69. — Din tc. *sefa*.

Sejmen m. Soldat, seimen. — Din tc. *sejmen*.

Seliști f. Locul unde se găsesc țarinile sătenilor din prejurul satului. Com. G. D. și n. loc. (Oșani). — Din bg. *selište*.

Sělnie adv. v. *sělă*.

Semn a. Semn, prevestire. [Și: (Liumnița) *șjămn* a. *Dășcl' isi puarta*

și lă feasi sîamn (... le făcu semn). — Din lat. *signum*, (arom. *semmu*).

Semt m. (Foarte rar) Hotar, graniță. Com. I. L. — Din tc. *semt*.

Sétră f. Haină bărbătească, veston, sacou cf. *sucardi*. *Au zăcătso setra cu tșopu* (o apucă haina cu lemnul), 12/55. — Din tc. *setre*.

Sătșea Numele luni Februarie. [Și: *seătșea*]. — Din bg. *sečko*.

Seu a. Seu, grăsimie. *Seu-l' epurului* (seul iepurelui). *Seu-gălină* l'ă (seul găinii). Nume de plantă. Com. C. I. — Din lat. *sēbum*, (arom. *sey*).

Slăca pron. Fiecare *Sfacă yom* (fiecare om), 5/37 cf. 15/4, 6/19, 6/20, 20/51. [Și: (Țârnareca) *sē-cui* (mbg. *vsēkoj*). pron. *Tsăruili* *ăs vă li ruc lă secui pristi un munti* (opincile vi le voi arunca la fiecare...), 9/66]. — Din bg. *vsēka*.

Sfârșés vb. IV.

Sfârșit, -ă adj.

Sfârșqri f.

v. *sfârșqs*.

Sfârșqs vb. IV. Sfârșesc, termin. *Veam sfârșqt carnea, zisi fitșuăru* (sfârșisem carnea, zise băiatul), 21/73. *Si-ăñ sfârșqts un lucru*, 15/29 cf. *Sfârșqji*, 40/40. *Acu la pots sfârșqri* (dacă poți să-l termini) 9/4 cf. 4/12. [Și: (Țârnareca) **sfârșés** vb. IV. *Dăpă noyă añ argatsăl' sfârșiră cunachia*, 4/65. Derivate: **sfârșqri** f. = sfârșire;

sfârșit, -ă adj. = slăbit, tras la față, abătut, deprimat. *Ghidi sinu, tse ieș tăntu sfârșit* (de ce ești așa de abătut, deprimat). C o m p u s : (cu pref.) **dusfârșés** (du + sfârșqs) vb. IV. = sfârșesc de tot. — Din bg. *sfârșja*.

Sfești f. Fire. *Uomu aș vini ăñ sfești* (omul își veni în fire), ALR. 1562. — Din bg. *sfēsti*.

Sfēti adj. Sfânt (numai în unire cu nume de sfinți) cf. s o m t, s ă m, s ă n. *Sfeti-Nicola* (Sfântul Niculae), 158. *Sfeti-Ghiorghi* (și: *săndžorz*), ALR. 620. *Sfeta-Paraschiva*, ib. 2821. *Sfeti-Nicola* = biserică (Oșani), *Sfeti-Vratși* = biserică (Lugunța), *Stivan Pustitu* = tăierea capului Sf. Ioan (29 Aug.), ALR. 2819. — Din bg. *sfeti*.

Sfirbă (pl. *sfirbi*) f. Cântări din instrumente și mai ales din surle. Com. D. G. cf. *sfires*. — Din bg. *sfirba*.

Sfirés vb. IV. Fluer, cânt din instrument. *Odža aș sfirē cu sfrielu* (ogia își cânta cu fluerul), 12/24. [C o m p u s (cu pref.): **zăsfirés** (bg. *zasvirjam*) vb. IV. = încep să fluer. *Cu sfrielu con să zăsfirēș* (... când vei începe să cânti), 11/6 cf. 13/71. Derivate: **sfiriri**, **zăsfiriri** f. = fluerare, cântare cu fluerul. *Umăro di sfiriri* (se obosi cântând), 16/6]. — Din bg. *svirjam*.

Sfirial a. v. *sfriel*.

Sfiriri f. v. *sfires*.

Sfiteálnie m. v. *sfites*.

Sfítés vb. IV. Luminez. *Mărea sfiteă. Ună feată căzû ân mări, di tsea sfiteaști, 17/78. || Ard ca să luminez. Tsi tser, să sfiteș... si sfites... și sfiti, 23/29. [Derivate: sfiteálnie (bg. *světilnik*) m. = sfeșnic la biserică. ALR. 584; sfítiri f. = faptul de a lumina, de a arde și lumina. Compus (cu pref.): prisfítés (pri + sfites) vb. IV. = licăresc; prusfítés (pru + sfites) vb. IV. = luminez. *Si prusfítî (se lumină), 16/78; sfitnés vb. IV. (dela aor. bg. *světnah*) = scapăr (întrebuintat în sens fig.). *Acu ti sfitnes...* (când ți-oiu trage o palmă). *Çon s-ti sfitnes* 696, sfitúl'că f. = licuriciu, cf. *liscă*]. — Din bg. *světja*.**

Sfítiri f.	} v. <i>sfites</i> .
Sfitnés vb.	
Sfitúl'că f.	

Sfórdel m. și sfórdelă f. Sfredel. ALR. 1830. [Și: sfrădel, sfórdil a. ALR. 6591]. — Din bg. *svredel*.

Sfórdil	} a. v. <i>sfordel</i> .
Sfrădel	

Sfrăntšóglă f. (Oșani), Poreclă pentru țigancă. Com. G. D.

Sfriel a. Fluer, cf. *florcă*. *Cu sfrielu çon să zăsfireș* (când o să începi să cânti din fluer), cf. 12/24. || (La cal) Țurloiu. Com. C. I. [Și: sfiriăl (di zănucl'u) (fluerul piciorului), ALR. 143; (Huma) sfruiáli f. *Și iel aș lă sădi*

ună băltitșică și ună sfruiáli (și el își luă numai o secure mică și un fluer), 13/71; friel a.], (arom. *flueară*.)

Si pron. refl. Se. *Ia si dusi și nu si spusî că ra feată* (ea se duse și nu se spuse), 21/38. [Și: *tsi* pron. *Añ-tsi mănâncă* (mi-e foame), 14/42. *Al tsi răstsăpø* (începu să-i țipe) ib.]. — Din lat. *sē*.

²Si conj. v. *să*.

Șiămn a. v. *semm*.

Sibépi f. (Țarnareca). Prilej, pricină, cauză, motiv. *Cu iastă sibepi* (cu prilejul acesta), 26/64. — Din tc. *sebepe*, (arom. *sibepe*).

Sieără f. Secară. *Satsil' di si-cără* (sacii de secară), 7/41. *Acseană sicară tșucăiaști* [*bati*] (lucrează pentru interese străine), 697. [Derivat: sieărînă adj. = de secară, și locul rămas după secerișul secerai, cf. *mil'înă, uvișoană*. *Pal'ă sicărînă*, Com. I. L.]. — Din lat. *secăle*, (arom. *sicară*).

Sieărînă f. v. *sicară*.

Siehîri f. v. *sicuri*.

Sieul' m. v. *sac*.

Sieûri f. Secure. Cf. dărtoari. *La tăltșø cu sicurea* (il ucise cu securea), Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51. [Și: (mai rar) siehîri (din bg. *sekira* id.)]. — Din lat. *secûris*, -im.

Sidél a. Sedef și nasture. Com. I. L. — Din tc. *sedef*, arom. *si-defe*).

Sidžim a. Sfoară. *An džep flaj un sidžim* (în buzunar aflai o

sfoară). [Și: *șidžim* a.]. — Din tc. *siğim*, (arom. *siğime*).

Sifli m. Freanț ALR. 1634. — Din *sifilis*.

Sigăjēs vb. IV. (refl.): Dau cu mâna sau cu altceva ca să ajung, mă plec ca să ajung. *Am doļ frats, un munti l'a disparti, tucu si sigăjēs si si veadă și nu si pot vi-deari. Tse-i?* (= uoc'il'), *85. [La perf.: *mi signes*]. — Din bg. *sigam*, (aor. *signah*).

Signēs vb. IV. v. *sigăjēs*.

Siiri f. (Țărnăreca). Priveliște, h o r ă *Ună dzuyă... litiră lă siiri si džoacă* (într'o zi pleacă la horă să joace), 4/66. — Din tc. *seir*, (arom. *seire*).

Silă f. Silă, putere mare. *Veà lat silă* (își luase vânt...), 23/72. | Putere trupească, forță. *Dupu tsjă-l'-tsi tăl'ară silili* (după ce-i scăzuse puterile), 7/73. [Derivat: *sil-nică* adj. = tare. *Vor videală tse nu-i cota silnică*, B. 7; *sēlnic* adv., = tare, cu silă, cu putere mare. *Căzū selnic* (căzu cu putere mare), 9/13. — Din sl. *sila*.

Sileăfi f. Brâu larg de piele ce poartă Turcii și în care pun diferite arme: pistol, pumnal, etc. Com. I. L. — Din tc. *silăh*, (arom. *sileafe*).

Silnică adj. v. *silă*.

Silvijă f. Chiparos. Com. G. D. — Din tc. *silvi*.

Siminări f.

Siminăt, -ă adj. } v. *seamin*.

Siminătură f.

Simintsă f. Sămânță. *Ună si-mintsă* (o sămânță), 10/5 cf. 4/81. Derivat: *simintsăr* m. = vân-zător de sămânță. *Un simintsar... cōn tseari si-ș vindă simintsă*, B. 4. — Din lat. **sēmentia*, -am, (arom. *simintsă*).

Simintsăr m. v. *simintsă*.

Simît a. Pâine mică din făină albă. Com. I. L. — Din tc. *simit*, (arom. *simite*).

Sin a. Sân. *Le-mi ăn sinu toḡ* (ia-mă la sânul tău...), 5/1. — Din lat. *sīnus*, -um, (arom. *sin*).

²Sin m. (Țărnăreca), Fiu. *Sinu, tse ieș tăntu sfărșit* (fiule, ce ești atât de mahnit, deprimat?), 2/66. [Derivat: *sineu* (bg. *sinko*) m. și cu înțelesul de «dragul meu, dragul mamei». *Iu bre sincu*, 28/68. — Din bg. *sin*.

Sināvitsă f. Bubă rea la deget, sugel, ALR. 4204. — Din mbg. *sinjavica*.

Sineu m. v. «*sin*».

Sindúchi a. Ladă, cufăr. *Dă-rară ună sinduchi* (făcură o ladă), 22/55 cf. 14/11, 3/78. [Și: (Țărnăreca) *sinduchjă* f. Coș la car. ALR. 5629. *Tru sinduchjă al' plântă două mari cărfi* (în ladă încuie două cuie mari), 27/68]. — Din ngr. *σινδοχί*, (tc. *sendyk*), (arom. *sfinduk'e*).

Sindúchiă f. v. *sinduchi*.

Sindžir m. Lanț. *L'a ...ligo cu un sindžir* (ii legă cu un lanț), 14/33 cf. 17/79. [Și: *șandžir* m.

ALR. 5241, cf. șor]. — Din tc. *siŋġir*, (arom. *siŋġir*).

Sinét a. (Turcism) Poliță. Com. I. L. — Din tc. *sened*, (arom. *si-nete*).

Sinfadă f. Cumnată. *Ca rudi un măcsom și sinfadă-sa al' la lo*, 2/29. — Din gr. *ουρνοφάδα*.

Singur, -ă adj. Singur. *Nu sam singur* (nu sunt singur), 8/52. [Plur. *singur*, 6/9]. — Din lat. *singulus*, -a, -um, (arom. *singur*).

Siniță f. Masă de lemn. *Si punim sinița* (să punem masa), 17/6. cf. 15/42. — Din bg. *sinija*.

Sinor m. Graniță, hotar. *Antrară ăn sinor și al' zisi* (intrară în hotar), 13/85. — Din gr. *οὐρογορ*, (arom. *sinur*).

Sint vb. IV. Simt. *Al'-u deadi pristi mutscă, ma nu sintso* (ii dădu peste bot, dar nu simți), 391. [La perf. s. *sintsoi*, *sintsoș*, *sintso*. Și: simt vb. IV. *Tribuiaști s-nu simtsom mirismă* (trebuie să nu simțim miros) B. 8. *Acu simtsom*, ib. Derivate: *sintsori* f. = simțire; *sintsot*, -ă adj. = simțit]. — Din lat. *sentio*, -ire, (arom. *sintu*, rar).

Sipănitsă f. v. *sipcă*.

Sipeă f. Pojar ALR. 1616. [Și: *sipănitsă* (bg. *sipanica*) f. = vărsat. *Toati [uoil'i] sa loși di dalac, di sipănitsă*, 2/88]. — Din bg. *sipka* (sip).

Sirăc, -ă adj. Orfan. *Ray sirats* (erau orfani), 1/7 cf. 1/68. — Din bg. *sirak*.

Sirăpós, -oasă adj. Râpos, alunecos, precipitos. *Șăzură pri ună ropă sirăpoasă* (șezură pe o piatră râpoasă). — Derivat din *ropă*?

Sirbés vb. IV. Slujesc, servesc, lucrez, muncesc. *Ca sirbi un an di zoli* (după ce servi, servi un an de zile), 2/7. *Si sirbească* (să muncească), 4/55. *Mo sirbits* (în text greșit: *sirbets*) *ya* (acum lucrați aici), 4/25 cf. 8/11, 12/6, 701, 700. *Sirbeă, cu tser si ghișeș* 699. [Derivate: *sirbiri* f. *sirbít*, -ă adj. = muncit; *sirbitșós*, -oasă adj. = lucrător, muncitor, harnic. Com. I. L.; *sirbimint* a. = lucru, muncă, treabă, serviciu, id.]. — Din lat. *servio*, -ire.

Sirbimint a.

Sirbíri f.

Sirbít, -ă adj.

Sirbitșós, -oasă adj.

Sire (pl. *sirts*) m. Măr sălbatec, Com. V. T. cf. *lisnic*.

Sirín m. v. *soari*.

Siriște f. Cheag, cf. *c'lag*. — Din bg. *sirište*.

Sirmíja f. Marfă, capital. *S-dusi sirmíja lu Tšoli*, 702. — Din tc. *sermi*.

Sirminina N. loc. în Meglen. (Capidan, *Meglenoromânii*, I 7, 19, 27).

Sírnitsa f. Săptămâna brânzii, ALR. 2784. (In Oșani) *săptămona di bronză*, cf. *bronză*. [Și: *prisírnitsa* f.]. — Din bg. *sírnica*.

Sirtur m. Un fel de instrument la argintari, Com. T. P.

v. *sirbes*.

Sirumă, -așcă adj. Sărac. *Tsela ra dip sirumă* (acela era prea sărac), 9/27. *Sal tsel sirumașlu cătunean* (numai săteanul sărac), 4/65. [Și: **surumă**, -așcă, adj. 1/53, cf. 1 2/65. (Plur. *sirumaș*). *Ray mult sirumăș*, 1/25, (din care apoi s'a format un nou sing. *sirumaș*, -așcă (*surumaș*, -așcă) adj. *Ună babă sirumașcă* (o babă săracă), 33/65 cf. 2/46, cf. 677; *surmușes* adj. = sărac, slab. *An surmușes* (an sărăcăcios), ALR. 5054]. — Din bg. *siromah*.

Sirumaș, -așcă adj. v. *sirumă*, *așcă*.

Sisavitsă f. Zăpadă care cade în bile mici sferice, mielușei, ALR. 2440. — Din bg. *kišavica*?

Sistră f. Lopătică de fier cu care se rade copaia în care se frământă pâinea. Com. T. P. — Din gr. *ξύστρον*, (arom. *sistră*).

Sit a. Sațiu. ALR. 781. — Din bg. *sit*.

Sită f. Sită. Com. D. G. — Din paleosl. g. *sito*, id.

Sitsirări f.

Sitsirât a.

Sitsirât, -ă adj.

} v. *seatsir*.

Siv, -ă adj. Cenușiu, breaz, bălțat. Com. G. D. *Sivu-son* (la viermii de mătase), B. 7, cf. *negru-son*. [Derivate: *sivi* = nume de bou, ALR. 5541; *siva* f. = nume de capră; *sivetș* m. = pește mic în felul crapului. Com. G. D.; *sivuglăvă* (bg. *siva-glava*). f. =

oaie cu botul cenușiu. Com. T. P.] — Din bg. *siv*.

Siva f. v. *siv*, -ă.

Sive m. Arbore cu fructul roșiu de mărimea unei alune. Com. C. I.

Sivetș m. v. *siv*, -ă.

Sivuglăvă f. v. *siv*, -ă.

Slab, -ă adj. Slab, subțire. *Iun-di-i slab si rupi* (unde-i subțire se rupe), 703. [Derivate: *slăbės* vb. IV. = slăbesc, (mai rar) *an-slăbnės* id. Com. I. L. *Bubili mor ili anslăbnės* (viermii de mătase mor sau slăbesc), B. 4; *slăbînă* f. (bg. *slabina*) = partea dela buric în jos până la încheetura picioarelor, șolduri. *Antre tsela dintili an slăbînă și fitșoru muri*, 17/33; *slăbă-dușnie* adj. = slab, delicat, ALR. 2263. — Din paleo-l. *slabŭ*, (arom. *slab*).

Slăbădușnic, -ă adj. v. *slab*, -ă.

Slăbės vb. IV. }

Slăbînă f. }

v. *slab*.

Slăgăiș vb. IV. Gândesc, socotesc, (refl.) mă gândesc. *Slăgăiș*, -vă (gândiți-vă), 15/65. [Compus (cu pref.): *prislăgăiș* (bg. *prěslagam*) = mă răsgândesc. *Si prislăgăiră* (se răsgândiră), 6/52, *zăprislăgăiș* (ză + pri + slăgăiș) vb. = mă răsgândesc. *Să ni zăprislăgăim* (să ne mai răsgândim), 15/93; *răslăgăiș* (răz + slăgăiș) vb. IV. = mă răsgândesc. Com. G. D.] — Din bg. *slagam*.

Slăneăști adv. Bulgărește. Același cu *buugăreaști*, ALR. 2896.

Slănîină f. Slănină, cf. *alb ea-tsă - di - porc*. *Zidurili* [sa] cu *slănină di porc*, 23/18. — Din bg. *slanina*.

Slatș a. Gust. *Fără slatș* (fără gust), 704. — Din bg. *sláč*.

Slătșcă f. Buruiană, voltură, ALR. 1912. *Slatșca si mănancă*, ALR. 5173. — Din bg. *slačka*, cf. *slatș*.

Slăveai m. Privighetoare, ALR. 6188. *Slăveaiu-i pul' tsi contă mai ubăv* (privighetoarea este pasărea care cântă mai frumos). [Și: (foarte rar) *birbil'* m.]. — Din bg. *slavěj*.

Sléaz m. (Bot.) Nume de plantă, Com. C. I. [Și: *sljúz* m.]. — Din bg. *sléz*.

Sljuz m. (Bot.) v. *sleaz*.

Slineș vb. IV. Scad. *Apa slineaști* (apa scade), (ALR. 2501). | Mocnesc. *Focu slineaști*, ib. 3875. — Din bg. *slegam*.

Sljúnje, -ă adj. Plecat. *Merg sljúnje*, ALR. 1324. — Din mbg. *služnik*.

Slobod vb. IV. Slobod, dau drumul, ALR. 4747. — Din mbg. *slobod* (*sloboden*).

Slójnu, -ă adj. Scurt. *Nalti, ili slojni* (înalte ori scurte), 1/XI. [Și: *slójnie*, -ă adj.]. — Din bg. *složen*.

Slujòs vb. IV. Slujesc, sunt slugă la cineva. *Tser să slujòș* (vrei să fii slugă), 23/29. — Din bg. *služa*.

Slumnés vb. Azvârl, trântesc,

vârs cf. *șutnes*. *Slumni sacu ănbucă* (...azvârli sacul în scocul morii), 4/69 cf. 14/69. — Din bg. *slomjam*.

Slupeă f. v. *l'upes*.

Smăcătòs, -ă adj. Derivat dela *smăcnes*? *Spili și cremni smăcătoasi*, 11/49.

Smăenés vb. Scot dintr'odată, smucesc. *Că la smăcnì lui răvol din brøn* (și când scoase revolverul din brâu), 8/52. [Derivate: **smăenîri** f. = scoatere, smucire, vârsare; **smăenît**, -ă adj. = scos, vârsat, boșorog; **prusmăenît** -ă adj. = vârsat, boșorog. *Nu la voi Traia prusmăenitu* (nu vreau pe Traia boșorogul), 3/VII. — Din bg. *smukam*. (aor. *smuknah*).

Smăenîri f. }

Smăenît, -ă adj. } v. *smăcnes*.

Smădžâl'că f. Uliu cf. *cărgul'*. *Dracu si feasi ună smădžâl'că* (dracul se făcu un uliu), 23/79.

Smăreăcă f. (Oșani) Jenuper, jneapăn cf. *tșiz bin*. *Bam! cu mărținu ănb smărets* (bam! cu pușca în ienuperi), 6/27; *bobchi di smăreacă*. Com. I. L. cf. 9/6, 9/10, 706. — Din bg. *smreka*.

Smătòc adj. (Despre ou) stricat, clocit. Fig. pentru un om palid, galben, 854. — Din mbg. *smutok*.

Smătșòc (pl. ...-ots), Bubă, urcior la ochi, ALR. 38.

Smîi m. v. *smil'*.

Smil' (pl. -ur) m. Siminoc, ALR. 1906. [Și: *smij* m.]. — Din bg. *smil*.

Smintés vb. IV. Amestec, încurc. *Bărdilitșu si puni qntru iri, dintru ca s-nu si smintească* (prăjină se pune printre fire, pentru ca să nuse amestece). Com. I. L. [Derivate: smintiri f. = încurcare; smintit, -ă = amestecat, încurcat]. — Din sl. *smetiti*.

Smintiri f. }
Smintit, -ă adj. } v. *smintes*.

Smoe m. Șarpe mare, (ALR. 6228) viperă, cf. *cuculeati*, ALR. 1184. — Din bg. *smok*.

Smoe(f) m. (Oșani) Smochin, cf. *ic, ică*. [Fructul se numește *smocfă* f. = smochină. Com. N. T.]. — Din bg. *smokf*.

Smocfă f. v. *smocf*.

Smqñă f. v. *săptămqñă*.

Smucnēs vb. IV. v. *smācnes*.

Smulg vb. III. Smulg, smucesc. *L'-u smulsi* (a șters-o), cf. *smutșes*, cf. 576. — Din lat. **exmulgeo*, -ēre, (arom. *asmulgu*).

Smuntșqs }
Smutșqs } vb. IV. v. *zmutșqs*.

Snăgă f. (rar) Trup, corp omelesc. *Snaga 'n bisearică și mintea 'n tulăriști*, se zice pentru cei ipocriți, 813. — Din bg. *snaga*.

Snop m. Snop. *L'a dusi snopil' tșucăits* (ii aduse snopii bătuți). [Și: (la Nânta), *snuēip* m. Derivat: *snopăr* m. = Iulie, cf. *culujeu*]. — Din bg. *snop*.

Snopăr m. }
Snuēip m. } v. *snop*.

Soăeră f. Soacră. — Din lat.

**sōcra*, -am, (arom. *soacră*).

Soări m. Soare. *Di iel mai ubav nu veă, ca soari qncrîștea* (mai frumos decât el nu era, ca soarele lucea), 23/43, cf. 708, *67. *Soarincreaști* m. răsărit de soare. *Că vrină steauă-i, ca soari-ncreaști* *28, și *soari-ncreaștiri* = faptul zilei. [Derivat: *surin* m. = loc expus la soare. *Surin-di-plemits* = n. loc. (Huma), Com. T. P.; *sirin* m. n. loc. (Barovița) *Sirinu-di-douli-apin* loc. (Oșani). Com. G. D., *Sirinmari* n. loc. (Cupa), Com. C. P., *Siriñ* pl. n. loc. (Huma), Com. T. P. — Din lat. *sōl*, -em, (arom. *soare*).

Soătsă f. v. *sots*.

Sobă f. Sobă. *Să punim sobă*, B. 3. *Ună feată ăn iarnă u vor tots, veara nitsun nu-u va* (= soba), *68. — Din bg. *soba*, (arom. *sobă*).

Sqba f. Numele vacii născută Sâmbăta. Cf. *luia, mata, nera, dzoia, vida*. ALR. 5542.

Sobăni Nume de bou fatat sâmbăta, cf. *sqba*.

Socōl m. Vultur, cf. *văltur*. Com. G. D. [Și: *săcōl* m. *Tăltșqră un... săcōl* (uciseră un... vultur), 6/54]. — Din bg. *sokol*.

Sōeru m. Socru. [Derivate: *suerilă* f. = socrie; *suerimi* f. = socrime (cu înțeles colectiv), Com. G. D.]. — Din lat. **sōcrus*, -um, (arom. *socru*).

Sqd (pl. *sqduri*) Vas. *Punim... sodur di tsară și ăn sfaca sqd punim si ardă un pulm...*, B. 13, cf. 2.

Speală sodurli (spală vasele), ALR. 4120. *Sodur sa mai multi: ună gală, un misur, ună tigană, un lingé di băcor, di džingă*, ib. — Din bg. *săd*.

Sôj a. Neam, rudă. *Di curat soj* (acesta este de neam curat), 709 cf. 710, cf. 2/94. — Din tc. *soj*.

Sôjca f. Un fel de pasăre, după com. lui C. I. *drăpnea uă*. || P. a n a l. Briceag cu tăişul curbat în formă iataganului, id. — Din bg. *sojka*.

Solue v. *suluc*.

Som m. Somn (pește). — Din bg. *som*.

Somt m. Sfânt. *Ca con tsela-i somt* (ca și când acela este sfânt), 711. În unire cu nume de sfinți: *Săm-Džqrzu*, ALR. 620. *Sănă-medru*, ib. 2821, *Sănămiădru*, ib. 627, || P. ext. Icoană. *Cumpărai doi somts* (cumpărai două icoane). *Candil' u ardi antru somt* (... dinaintea icoanei). [Și: (neaccentuat) *săm, sãn, sãnă*. Forma feminină este: *stă* (din *sontă*) *Stă-Măria-Mari* = biserică în Cupa. *Stă-Vineri* = biserică în Huma]. — Din lat. *santus*, -a, -um (*sanctus*), (arom. *sîmtu*).

Son m. Somn. *Io din son mi diștitaș*, 5/79. *Trasim și căti un son* 8/69 cf. 35/51. *Negru son* (somnul negru, la viermii de mătase), B. 3. — Din mbg. *son*.

Sondzi m. v. *sonzi*.

Sonzi m. Sânge. *Tot sonzili* (tot sângele), 6/3. *Sondzili apu nu*

si fatsi, 712 cf. 7/28. [Și: *sondzi* m. 35/51, 21/78. (Țârnareca), *sânzi* m. 8/64. Derivate: *sonzir* (< lat. *sanguino*, -are), vb. I. = sân-ger; *sânzîrări* f. = sângerare, *sânzîrât*, -ă adj. = sângerat. *La vizû*. [fitșuăru] *tuăt sânzîrat* (il văzu pe băiat tot sângerat); 21/73. — Din lat. *sanguis*, -em, (arom. *sîndze*).

Sonzir vb. I. v. *sonzi*.

Sor f. v. *soră*.

Sôră f. Soră. *Cotsi plondzi suăru* (de ce plângi soro), 5/74 cf. 9/73. *Sôră, sôră, jundi s-mi culc* (soro, soro, unde...), 8/33. [Plur. *surorli*, 19/80. Și: (Liumnița) *suără* f., sor (în unire cu pron. pos.)]. — Din lat. *soror*, (arom. *soră*).

Sqrb m. Sârb, ALR. 2906. [Derivate: *sârbeanceă* f. = sârboaică; *sârbeaști* adv. = sârbește, cf. 2907. — Din *srb*, (arom. *sîrbu*).

Sorts pl. Sorti. *Trazi sorts*, (ALR. 4310) și *tures sorts* (trag la sorti), Com. G. D. — Din lat. *sortes* (pl. lui *sors*).

Sots m. Tovarăș. *Si fêșiră sots*, 8/86. [Feminin: *soătsă* f. (lat. *socia*) = tovarășe. *Soatsăli fuziră*, 3/43. Derivat: *sutslue* a. = prietenie. *La sparsim sutslucu* (am stricat prietenia), 748]. — Din lat. *socius*, -um (arom. *sots*).

Squă (pl. *sqș*) Prăjină pentru sprijinit vița de vie, Com. T. P.

Spar vb. I. Speriu, (refl.) mă speriu. *Mi spar că vinî lamăna* (mă speriu, căci veni balaurul),

11/28. *Nu ti spari!* (nu te speria), 3/53 cf. 10/28. *Tșitșă-sa ancă ceta si spăreă* (... se sperie), 25/41 cf. 20/73, 8/6. *Si spăreară* (se speriară), 9/71. *Si spărură* (se speriară), 8/6. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII. [Derivate: spăreări f. = speriare. Com. I. L. sp reăt, -ă și (mai des) spărăt, -ă adj. = speriat; spărătșuni f. = când le crapă la oi copitele din cauza ploii. Com. T. P.], (arom. *aspar*).

Spărătșuni f. v. *spar*.

Sparg vb. III. 1. Stric, sparg. *S-nu-ń-tsi spargă lucru* (să nu mi se strice treaba), 25/51. *Si sparsi* 16/15. *Au sparsiră* 76 cf. 714. | 2. Ucid, omor. *Nu ti du s-ti spargă și tini* (nu te du, o să te omoare și pe tine). *Acu mi sparzi* (deși mă ucide), 11/3 cf. 18/7, 6/57. [Derivate: spărziri f. = stricare; spars, -ă și spart, -ă adj. = stricat, spart. *Vini la spartă păzăriști* (veni la spartul târgului), 524. spărgătșuni f. = stricăciune. Com. G. D. Compus (cu pref.): ră-spărg (răs + sparg) vb. III. = stric, distrug, sfărăm, Com. G. D.; duspărg (du + sparg vb. III. = stric de tot. *Li dusparg aliz bubili*, B. 1.]. — Din lat. *spargo*, -ere, (arom. *aspargu*).

Spărgătșuni f. v. *sparg*.

Spărnice a. Scutec, ALR. 2655.

Spărôt adj., auzit în *caș spărot*, (brânză iute). Se mai zice ză-

prinsă, ALR. 5450.

Spars, -ă adj. }
Spart, -ă adj. } v. *sparg*.
Spărziri f. }

Spătă (pl. *spôts*) f. 1. Spate (la cal), coapsă. Com. C. I. *Acu dai spôts, lantu ti-ncalică* (dacă te lași, te 'ncalecă, te ia peste picior), 721. | 2. (La războiu) Spătă. Com. I. L. [Derivat: spătăr m. = cel ce face spate la războiu. Com. G. D.; spatsîqt, -ă adj. = cu cocoașe la spate, cocoșat, ALR. 2197]. — Din lat. *spatha*, -am, (arom. *spată*).

Spătăr m. v. *spată*.

Spel vb. I. Spăl. *Iel să-u speală și să-u chiaptină*, 2/71. *Di la butijuni* [s. din *cazan*] *nu-i spilat* (se zice pentru unul care este foarte murdar), 66 cf. 122. *La spilară* (i-au câștigat totul), 713. [Derivate: pilări f. = spălare; spilăt, -ă adj. = spălat]. — Din lat. **ex-pellavo*, -are, (arom. *spel*).

Spice a. Spic de grâu. || (la porumb) Moț. Com. C. I. [Derivat: ănspicăt, -ă adj., auzit în *iarbă ănspicată*, (rogoz), ALR. 1913]. — Din lat. *spicum*, (arom. *sk'ic*).

Spilă f. Prăpastie prin care nu se poate trece. *Spili și cremni smăcătoasi*, 11/49. Cf. *cremni*. — Din gr. *σπλεον*, (arom. *spilă*).

Spilări }
Spilătură } f. v. *spel*.

Spin m. Spin. *Spîmulî, nu-ș vizuș moarte?* (spinule, nu văzuși

moartea...), 4/1 cf. 5/72. [Și: (Țarnareca) șchin m. *Munți ămplin cu șchiñ* (munte plin cu spini), 7/64; (articulat) *șchiñl'ă* (spini), 8/64]. — Din lat. *spīnus*, -um, (arom. *sk'in*).

Spînzur vb. I. Spânzur. *La spînzurără di grindă* (îl spânzură de grindă), 718. [Derivate: **spînzurări** f. = spânzurare; **spînzurat**, -ă adj. = spânzurat]. — Din lat. **pendio*, -are, (arom. *spînzur*). Pușcariu, *Et. Wb.* 1623.

Spînzurări f. } v. *spînzur*.
Spînzurat, -ă adj. }

Șpirt a. Chibrit. *Să-i dai foc cu un șpirt* (...cu un chibrit), 16/4. *Si aflu tsivă șpirtur* 3/77. — Din bg. *șpirtu*, (arom. *șpirtu*).

Șpītsă f. Ghimpe, ALR. 1207. — Din bg. *spica*.

Șpītsăr m. Farmacist. *Si află la șpītsării și pri la bacal'î*, B. 15. — Din bg. *spicar*.

Șpitșcăț, -ă adj. (Despre lună) scăzută, când nu este plină, ALR. 2455. *lună șpitșcată*, ib. — Derivat din **șpitșc*, iar acesta din **pitșc* pentru *pîșc*.

Splină f. Splină. *Porcu veă splină* (porcul avea splină), se zice când cineva este pe la sfârșitul iernii și crede că iarna a trecut. Iarna se cunoaște după splina porcului; dacă porcul are splină (este umflată), atunci iarna va fi grea, 719. Din lat. *splen*, -enem, (arom. *splină*).

Spolăți (Formulă de mulțu-

mire, împrumutat din bg.). Mulțumim, să trăiți. *Spulați dădu, io s-mi duc cmotsi* (mulțumesc, moșule, eu o să mă duc acuma), 14/94. [Și: **spulăți**. Derivat: **spulațisēs** vb. IV. = mulțumesc. *Dupu tsi al' spulațidis* (după ce-i mulțumi), 15/94 cf. 29/51.] — Din bg. *spolaiti* (gr. εἶς πολλὰ ἔτη).

Spotișot, -ă adj. v. *spati*.

Sprăinēs vb. IV. O rup la fugă, o șterg. *Sprăinî la fugă*, 721. — Din bg. *sprěgnah* (dela *sprěgam*).

Sprăsnēs vb. v. *prăsnēs*.

Sprentș m. Spânz, ALR. 1940.

Sprîtșcă f. v. *aspră*.

Sprivăr a. Drum scurt, *Drum pri sprivar*, ALR. 803. — Din bg. *prěval*.

Sprotiva adv. In față, vis-à-vis. *Vizut-au ăn sprotiva di iel' un foc că ardî*, (văzut-au în fața lor că...), 2/60; n. loc. (Nânta). — Din bg. *sprotiv*.

Sprúză s. f. v. *spuză*.

Spugănēs vb. IV. v. *păngon*.

Spulăți } v. *spolăți*.
Spulațisēs vb. IV. }

Spúmă f. Spumă. *Dunș spumă* (adună spurnă). [Derivat: **șnspum** vb. I. = spumez]. — Din lat. *spūma*, -am, (arom. *spumă*).

Spun vb. III. Spun. *Si dusi... si spună*, 16/55. Arăt. *Stăpōnu, dintru ca si spună la fitșor agrili, la lq* (stăpânul, ca să-și arate ogoarele...), 1/41. [Și: **spūnim** vb. III. 5/16, pers. 2, conj. prez. *spuniñ* (în loc de *spuñ*) *Ti rog si*

nu spunî în la Daut (te rog să nu spui...), 11/74. **Derivate:** **spû-niri** f. = fapta de a spune; **spus**, -ă adj. = spus; **spus a.** = spusă. *Nu pot să antsileg din spus că sam groasă ân cap*, 9/12. **Com p use:** cu pref.) **zăspûn** (ză + spun, de pe bg. *zakazvam*) = încep să spun, spun o leacă, arăt. *Ai bra deaduli, si n-u zăspun casa iundi şod lômînrli* (să-mi spui, să-mi arăţi casa), 14/34; **duspûn** (du + spun, de pe bg. *dokazvam*) = termin de spus. *Până si duspun tu, ghiupca la feasi şi la trimeasi la prusirea 601.* — Din lat. *exôpno*, -ëre, (arom. *spun*).

Spûnim vb. III. } v. *spun*
Spûniri f. }

Spure vb. I. Spurc, mnănac de dulce în zilele de post. *Mi spurco cucu*, Com. T. P. [**Derivate:** **spureări** f., **spureât**, -ă adj. = spurcat; **spureătşûni** f. = spurcăciune]. — Din lat. *spûrco*, -are.

Spureări f. }
Spureât, -ă adj. } v. *spurc*.
Spureătşûni f. }

Spurş vb. IV. Sporesc. (Numai în expresia). *Mult al' spuraşti, lăcumeaşti* (se lăcomeşte prea mult), 722. — Derivat din *spor*.

Spus, -ă adj. } v. *spun*.
Spus a. }

Sputnês vb. Imping. *Lupmoncala mi sputni si fac ună ca tseasta* (dracul mă puse, mă împinse să fac așa ceva), 353.

Spuvidês vb. IV. Spovedesc. **Derivate:** **spuvidîri** f. = spovedit; **spuvidît**, -ă adj. = spovedit; **spuvidătş** m. = duhovnic. *Nu raş spuvidatş* (nu erau duhovnici...), 6/76]. — Din paleosl. *izpovedati*.

Spuvidîri f. }
Spuvidît, -ă adj. } v. *spuvides*.

Spuză f. Spuză. *Puni-l' yala cu spuză* (pune-i oala cu spuză), adică trage-i chiulul, 823. [**Şi:** **spruză** f. Com. T. P.]. — Din bg. *spuza*, (cf. alb. *shpuzë*).

Srăcăjês vb. IV. Sorb, mânânc cu lingura. *Cu ună lingură srăcăjês* (sunt prieteni nedespărţiţi), 339. — Din mbg. *sărkam*.

Stă adj. v. *somt*.

Stăligă f. Stafidă, ALR. 1720. [**Şi:** **stăidă** f.]. — Din gr. *σταφίδα*.

Stălsês vb. IV. refl. (Despre aluat, despre caş), dospesc. *Lutsolu si stăfseşti*, ALR. 3992, cf. 5424. — Din **ftăses* «ajung» gr. *φθάσω*, aor. *ἔφτασα* (cf. bg. *ftasam*, part. p. dela *ftasuvam*).

Stăiîă f. Stafie. *Cu vrină stăiîă* (ca o stafie), 673. — Din gr. *στοιχειό*, (arom. *stih iu*).

Stămból m. Stambul. *Cu 'ntribarea şi 'n Stămbul ti duts*, 724. [**Şi:** **Stămbúl**].

Stămbúl v. *Stămbol*.

Stomnă f. Ulcior mai mare de pământ. *Să-ts li zăport stomnîli* (să-ţi port o leacă ulcioarele), 2/VIII. [**Derivat:** **stumnîtşcă**

f. = ulcior mai mic. *Am un dead c' ună mănășă 'n grob* (= mănășă di stumnitșcă), *50. — Din bg. *stomna*, (arom. *stamnă*, gr).

Stângătș adj. v. *stong*.

Stăpăn m. v. *stăpon*.

Stăpon m. *Stăpăn*. *La meu stăpon* (la stăpănușul meu), 6/12. *La unsiră stăponu* 19/33 cf. 16/33, cf. 419. || Șef de familie. *Stăponu la s-îiă ghiu, nu-i cap di yom di* (se întrebuințează când vrem să mângăiem pe cineva), 725. [Și: (Țarnareca) *Stăpăn* m. 16/68. *Feminin: stopăneă, stupăneă* (bg. *stopanka*) f. = stăpână. *Ca si dusi casă, stupanca si-u mulgă* (să o mulgă stăpâna), 9/70.

Stără adv. De seară. *Ca să vină lude stară* (când va veni ludea deseară), 17/6 cf. 10/9, etc. — Din *îastă* + *seară*, (arom. *astară*).

Starină f. Căpiță de fân cf. *stog*. Com. D. P.

Stărlitúșcă f. Năpărcă. ALR. 6228, cf. *străl'uşcă*, *năprqtcă*. [Și: *strălitúșcă* f.]. — Din *l'utușcă* (din *l'ut*, cf. *l'utitsă*) și *străl'uşcă*.

Stărnîști f. Miriște, locul rămas după secerișul grâului, țelină, ALR. 915. *Iel la mintșună măcșmu prin stărnîști* (el se juca cu pruncul prin miriște), 10/41. *Flaș stărnîști nipăscută* (ai dat de noroc), 1 cf. *72. — Din bg. *tărniște*.

Stărpăr m. v. *sterp*.

Stărvés vb. IV. Capăt poftă de

măncare pentru lucruri dulci (întrebuințat m. mult sub forma compusă (cu pref.) *nastărves* (bg. *nastărjavam ce*) = mă obicinuesc la ceva rău, mă năvălesc. Derivat: *năstărvît*, -ă adj. = obicinuit, năvălit. *Lisitsa cum ra năstrăvită, vini si mănancă uvă* (vulpea cum era năvălită...), 4/93. [Și: *străvés* vb. IV.; *străvur* a. (plur.) = lucruri dulci de mâncat. — Din bg. *stărjavam*, id.

Stătșún m. Sărac, nenorocit (mai ales după ce-i moare cineva din familie). *Mult si mântșo stătșunu di mini*, 406.

Stau vb. I. *Stau*. *Unu di noi șa să stătem*, 6/18. *Unu antro, lăntu stătú*, 7/18. *La s-sta* (să stea), 21/29. *Stoș să-ts cat ăn cap* (stai), 10/28 cf. 16/6, 6/13, 4/32, 6/35, 4/42, 4/78. [C o m p u s (cu pref.): *zăstău* (ză + stau, de pe bg. *zastojavam*, cu acelaș înțeles) = mă opresc, încetez. *Zastătú ca măgaru pri punti* (s'a oprit ca măgarul pe pod) s'a încăpățânat, 375. *Zăstoș!* oprește-te, 2/20 cf. 21/16. Derivat: *zăstări* f. = oprire, încetare. *No-ari zăstari* (n'are încetare), 946; *pristău* (pri + stau) vb. I. = încetez, stau, nu mai continuu. Com. V. J. — Din lat. **stao* (= *sto*), -are, (arom. *stau*).

Stăur m. Șobolan, (fig.) ființă închipuită. Com. V. J. *Tats ca vrin staur*.

Stăvés vb. IV. Pun, așez. *Stăvi ună pașă* (așeză o cursă). Opresc,

stăvilesc ALR. 6721. *Ca si stăvi moara, s-dusi muraru si veadă tsi ari sub tșarcu* (când se opri moara, se duse morarul...), 13/72. [Derivat: stăvilă f. (bg. *stavilo*) și stăveală f. = stăvilar la moară. *Stăves moara cu stăveală*, ALR. 6722 cf. 6721. *Ardic stăveala* (ridic stavila), ib. 6728. *Puntea di stăveală* (puntea stavilei), ib. 6727. — Din bg. *stavam*.

Stăveală } f. v. *stăves*.
Stăvilă }

Stăvină (di gron) f. Vraf de grâu (ALR. 912), clăie (ib. 5215, 5216). — Din mbg. *stavina*.

Steag a. Steag. *Etca-la și ȧel cā vrin steag* (iată-I și el ca un steag), Com. GH. T. — Dacor.

Steăjăr m. (Liumnița) Stejar. Com. P. M. — Din sl. *stežer*.

Steână f. Piatră mai mare. *Cap di steană*, cap de piatră, adică prost, 55 cf. 86. — Din bg. *stěna*.

Steăuă f. Stea. *Ȧi ca steauă*, 627. *Si rōdi la steali* (este prost), 729. — Din lat. *stēlla*, -am, (arom. *steauă*).

Stel'ă (în expresia) *Stel'ă aȧ feasi* (o bătu rău de tot, a bătut-o măr), 730.

Sterp, -ă adj. Sterp, cf. *știravă*. [Subst. *steărpă* f. = oaie stearpă, opusul lui *mlaznitsă*. *Du-ti tu cu mlaznitsili, ca să mi duc ȧo cu șterpili*, 10/3. Derivate: *stirpăr*, *stărpăr* m.

= păstor care paște oi, capre sterpe. Com. G. D.; *stirpēs* vb. IV. = stărpesc. *Șteată valea si stirpească*, 905. *Matsa l'a stirpeaști șoaritsil'* (pisica îi stărpește pe șoareci); *stirpîri* f. = stărpire; *stirpît*, -ă adj. = stărpit. Com. I. L.; *stirpitôr* m. ALR. 5365; *stirpitșûni* f. = oile sterpe la un loc, ALR. 5335]. — Din lat. **exstîrpis*, -e, (arom. *sterpu*).

Stîfă f. Adunătură de mai multe obiecte la un loc, grămadă, cup de fân. Com. G. D. — Din gr. *σῦφος*.

Stignēs vb. IV. Intind (în sensul de) strâng, încordez. Com. G. D. Vezi citatul sub *pilivan*. [Derivat: *stignît*, -ă adj. = întins, strâns bine, îmbrăcat, id.]. — Din bg. *stěgam*, (aor. *stěgnah*).

Stignît, -ă adj. v. *stignes*.

Stimnēs vb. IV. (întrebuințat la pers. 3) mă apucă noaptea. *Clotsi al' stimni* (acolo îi apucă noaptea), 7/71, *l'i stimni ăn un munti* (îi apucă întunerecul...), 2/7. *Si stimni* = întunecă. *Ȧn si stimneaști* (mi se întunecă, nu știu ce fac), *că-l'-tsi stimni, ȧel zisi*: «*ȧi si fug di cāsă*» (când i se întunecă), 2/17. Derivate: *stimnîri* f. = întunecare; *stimnît*, -ă adj. = întunecat; *stimnît* a. = timpul când începe să se întunece, amurg. *Stară pri la stimnit să viñ* (deseară pe la amurg să vii), 11/12. — Din bg. *stemnjava* se.

Stimnîri f.

Stimnît a.

Stimnît, -ă adj.

} v. *stimnes*.

Stinés vb. Oftez, mă vait. *Au flo iundi stinești* (o află unde oftează). *Vini di dighios stininin-durlea* (veni jos oftând), 15/72 cf. 15, 16/72, 2/21. — Din bg. *stena*.

Sting vb. III. Sting. *Iela s-la stinz fuăcu* (vino să stingi focul), 5/75 cf. 6/49. [Derivate: stînziri f. = stingere; stîns, -ă adj. = stins. Com. T. P.]. — Din lat. *stinguo*, -gēre, (arom. *astingu*).

Stins, -ă adj.

Stînziri f.

} v. *sting*.

Stiptsă f. Piatră acră. *Stiptsă si feasi* (s'a supărat rău), 731. — Din bg. *stipca*.

Stîrpăe m. Miel născut mort. Com. G. D. — Din *sterp*.

Stîrpăr m.

Stîrpés vb. IV.

Stîrpîri f.

Stîrpît, -ă adj.

Stîrpîtsûni f.

} v. *sterp*.

Stog a. Stog, căpiță de fân, cf. *74. — Din bg. *stog*.

Stol a. (Țârnareca) Scaun cf. s c a n d. *Nearsi şidzû strin tsarlui stol* (merse, șezu pe scaunul țărului), 28/68. — Din bg. *stol*.

Stong, -ă adj. Stâng. [Derivat: stângătș adj. = stângaci. Com. G. D., (arom. *stîngu*).

Stonjin m. Stângen. *Tsela fitșor vea un bron di trei stonjin*. Com. T. P. — Din paleosl. *stenizînă*.

Stopăneă f. v. *stăpən*.

Strădăpōst v. *post*.

Străjos vb. IV. Păzesc, supra-veghez, opresc. *Cată, străjă-la di să videm tsi pisăjăști* (caută de-l păzește, ca să vedem ce scrie). — Din bg. *straža*.

Străl'itūșcă f. v. *stărl'itușcă*.

Străl'ūșcă f. v. *streal'*ă.

Străml'ōr m. Berbec până la vârsta când se amestecă cu oile pentru reproducere. Com. T. P. — Derivat din *mlōr*.

Strămulări f. (Numai la Nânta). Un fel de băț lung cu fier la vârf, care servește pentru îndemnarea și înțeparea boilor la muncă. Imbold. Com. H. I. *Ca boiș cu strămularea si la 'ntsap*, 674. [Și: struminări f. *72]. — Din lat. **stimularia* (*stimulus*), -am, (arom. *strimurare*).

Strășiin (în expresia). *Că vrin strășiin* (rău de tot; se zice mai ales de copiii mici când plâng și nu se astâmpără). După I. L. *străștiin* (umflătură la o bubă, glandă, ghindă la gât cf. *stroșen*). — Din bg. *strašen*.

Strat m. (Nume de plantă). Com. H. I. — Din bg. *stratul*.

Strătēs vb. IV. Intâmpin, ies în drum. *Mi strătî un moș* (mă întâmpină un moș). — Din mbg. *stretam*.

Strătēșă f. Coțofană. Com. T. P. — Din mbg. *stračka*.

Străvēs vb. IV. v. *stārves*.

Străviliști f. Loc unde se vede ceva. *Să ti duts ăn... ună străviliști di lângă mari*, 16/94.

Străvur pl. v. *străves*.

Streăcl'ă f. Streche. *Ca si dusi să-u pască vaca, atsi ună streacl'ă că vîni di ca u butsnî (...și veni o streche)*, 3/69. [Derivat: *an-strécl'u* vb. I. = fug ca lovit de strechie. *Ună ișîră di casa tsea, vaca anstricl'ă iară* (vaca fu din nou lovită de strechie), 11/69.

Streăl'ă f. Fulger. *L'-u deadi streal'a* = l-a fulgerat (un fel de jurămint), 732. [Derivat: *stră-l'ûșcă* f. = pui de viperă, Com. G. D. cf. *stărl'itușcă*; *strel'ûtsă* vb. = fulgeră]. — Din bg. *strěla*.

Streăuă f. Streșină Com. T. P. — Din bg. *strěha*, (arom. *streaahă*).

Strébrin, -ă adj. (Țárnareca). De argint, argintiu. *Ună meară strebrină* (un măr de argint), 6/68. — Din bg. *strebren*.

Stréjur m. Parul de care se leagă caii la treerat. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 46).

Strel'ûtsă vb. v. *streal'ă*.

Strépij m. Strepede, vierme de brânză. *Caș cu strepij* (brânză împutită), ALR. 5451. [Derivate: *stripijos* vb. IV. = strepezesc dinții mâncând fructe acre; *stripijot*, -ă adj. = strepezit. *Dints stripijots* (dinți strepeziti)].

Strézin m. Scrum, ALR. 683, cf. *striziñ*.

Stri prep. (Țárnareca) Pe. *Feata*

si suia stri ună tupolă (fata se suia pe un pleop), 14/64. *Ancălică stri cal și fuzî*, 35/65. || Peste. *Imnă... șu deadi stri trei frats* (umbă... și dădu peste trei frați), 7/66. [Și: *strin* prep. *Șidzû strin tsarlui stol* (șezu pe scaunul țarului), 28/68]. — Din lat. *extrā*, (arom. *stră, stă, ste, sti*, cf. Capidan, *Aromânii*, 506).

Strie vb. I. *Stric*. *Dintsil'... qts sa stricats* (stricați). [Derivate: *stricări* f. = stricare; *stricăt*, -ă adj. = stricat; *stricătșûni* f. = stricăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *extrîco*, -are.

Strică-pejă f. Grangure. Se mai numește *stricu-peju*, f. Com. G. D. — Din mbg. *striko-pejo*.

Stricări f.

Stricăt, -ă adj. } v. *stric*.

Stricătoări (di scundură) f. Stavilă de moară, ALR. 1843. [Și: *stricătqr* m. ib.]. Din *stricor*.

²**Stricătoări** f. Sedilă de strecurat urda, ALR. 5437, 5407. Din **stricor*.

Stricătsûni f. v. *stric*.

Strienés vb. IV. Tresar, rămân uimit, mă speriu. *Feata... tucum stricni la buric* (fata numai că tresări...), 32/51. [Derivate: *strienîri* f. = uimire, tresărire; *strienît*, -ă adj. = uimit].

Strienîri f.

Strienît, -ă adj. } v. *stricnes*.

Strieupășcă f. v. *trisupașcă*.

Strigl'ătă f. Lapte covăsit, Com. D. G. — Din lat. **extraculgata*.

Strimés vb. IV. Răstorn, întorc pământul (la sădit). *Locu pi viñă la strimes*, ALR. 6109. — Din bg. *stremja*.

Strimt, -ă adj. Strâmt. Com. T. P. — Din lat. **strinctus*, -a, -um, (arom. *strimtu*).

Strin prep. v. *stri*.

String vb. III. Strâng. *Nu-ñ mi strinzi di monă* (Nu mă strânge de mână...), 1/I. *Al' strinseş una ratsi* (l-ai înşelat, l-ai tras pe sfoară), 649. [Derivate: *strínziri* f. = stringere; *strins*, -ă adj. = strâns, (fig.) sgârcit, avar]. — Din lat. *stringo*, -ere, (arom. *stringu*).

Strins, -ă adj. } v. *string*.
Strínziri f. }

Stripijş vb. IV. v. *strepîj*.

Striziñ a. Funingine. Com. G. D., cf. *streziñ*.

Strqf m. Carnea care se pune în cursă; cursă. Cf. *païdă*, ALR. 1736. — Din bg. *stărv*, cf. *stărv*es.

Strojnîe m. Peşitor. *Vin strojnîts* (vin peşitori), 10/46 cf. 2/58. — Din bg. *strojnic*.

Strop m. Grinzile pe care se razemă acoperişul caselor, acoperiş, tavan. *Con săreà, di strop si gudeà* (când sărea, dădea cu capul de tavan), 6/56. — Din bg. *strop*.

Stroşén m. Vârful furunculului (: vrou di şireju di nuntru), ALR. 4186. — Din mbg. *strošen*.

Strubuşqş vb. IV. Dau cu cu-

titul în pânţec, despânţec, f. *trubuşoană*. *La strubuşe* (l-a spintecat). 733, cf. 672. — Din bg. *tărbuh*. (cf. mbg. *rastărbuşam*).

Strug a. (Intre uneltele dogarului) cuţitoiu. Com. G. I. — Din bg. *strug*.

Strujitură f. v. *strujş*.

Strujş vb. IV. Strujesc, ALR. 4010, dau la strug. Com. G. D. [Derivate: *strujşri* f. = strujire; *strujş*, -ă adj. = strujit; *strujitură* f. = răzuitură, ALR. 4010. — Din bg. *străžă*.

Strujşri f. } v. *strujş*.
Strujş, -ă adj. }

Struminări f. v. *strămulari*.

Strungă f. Târlă. Se zice şi *cutar*, ALV. 5378 cf. şi 1788. *Tucu si-ñ li facă tseastî tşoftsi dômnu uoî, si-u dar uà strunga ân drûm* (... o să fac târla aici în drum), 3/31. [Derivat: *strungăr* m. = strungar, ALR. 5364].

Strungăr m. v. *strungă*.

Strúpeă f. (Boală) Buba pe piele, arom. *zgaibă*. Com. V. T. — Din bg. *strupka*.

Struş m. (Liumniţa) Struţ. Com. P. M. — Din lat. *struthio*.

Stuîsés vb. IV. (despre pâine). Plămădesc, ALR. 773. Cf. *stăfses*.

Stuiân (Nume de persoană), Stoian. *Stuijan lu Zlati*, 2/VI.

Stumnîţseă f. v. *stamnă*.

Stup vb. I. Astup. *Si-ñ-tsi stupă urecl'ili* (să mi se astupe urechile), 12/33. cf. 5/69. Derivate: *stupări* f. = astupare;

stupât, -ă adj. = astupat. *La muraru ql' fost-ay stupată buca* (i-a fost scocul astupat), 8/69. (Negativ) **nistupât**, -ă adj. (întreb. și ca subst.). *Nistupatuli* = nesăturatule, flămânzilă, 488. **nistupât** = numele lunii Decemvrie, ALR. 2418, cf. *culujeu*. **Compus** (cu pref.): **distúp** (dis + stup) vb. I. *Al'-tsi distupă buca* (i se destupă scocul), 8/69; **năstúp** (nă + stup) vb. I. refl.) = mă îndop. *Si năstupo, foali si dărq* (se îndopă, se făcu burduf), 466; **năstupări** f, îndopare; **năstupât**, -ă adj. = îndopat]. — Din lat. **stüppo*, -are, (arom. *astup*).

Stupâncă f. v. *stăpon*.

Su pron. pers. Său. *Si spună la stăponu-su*, 21/41. *Tătă-suî* (tatălui-său) 9/46. [Și: sa pron. pers. *Tat-sa și maică-sa*, 3/64. *Tși-tșă-sa ancă cota si spărea* (unchiu-său...), 25/41, cf. **Feminin**: sa pron. pers. (pretutindeni)]. — Din lat. *suus* (s. **sous*), (arom. *su*).

²**Su** conj. v. *să*.

Suără f. v. *soră*.

Sub prep. Subt. *Antro sub moară și sub moară si pusi disupru* (întră subt moară...), 22/41 cf. 5/II, 1/12, 3/12, etc. Nume de loc. *Sub-cătun* (Cupa), *Sub-iaz* (Barovița), *Sub-ropă*, *Sub-ropa-l-Mamut* (Cupa). [Și: (Țarnareca) *săptă* prep. = subt. *Sinu*,... *săptă direc li bagă* (fiule, pune-le subt grindă), 3/66 (prescurtat): *su* prep. *Su-*

deal = n. loc. în Lugunța. — Din lat. *sūbtus*, (arom. *sum*).

Súbaș m. Trimisul moșierului. — Din bg. *subaș* (tc.).

Subsăsoară f. (Liumnița) Subțioară. *Cqn fătșiă «crac», tal'à cārni di subsăsoară*, 20/73. *Añ tal'am di subsăsoară și-ts dădeam*, 21/73. — Din lat. *subala*, -am, (arom. *sumsoară*).

Subtsqri adj. Subțire. Com. G. D. [Și: *subtsóri*, id.]. — Din lat. *sūbtilis*, -e, (arom. *subtsîre*).

Sueăe a. Stradă, drum. *Tsela ra lino... si șătăjă prin sucac*. (se plimba pe stradă). — Din tc. *sokak*, (arom. *sucak'e*).

Sueălă f. Făcăleț. *Cqn ari fărină, no-ari sucală* (când este făcăleț, nu-i făină), 736. — Din bg. *sukalo*.

Sueárdi f. Sarică. *Scoși sucarde că ra ud di plojă* (scoase sarica, căci era ud de ploaie), 3/85. *Ats-tsi cătsq di poala di sucardi* (i s'a lipit, nu-l slăbește), 580.

Sueril'ă } f. v. *socru*.
Suerimi }

Sud vb. I. Asud, nădușesc. *Ca cqn sudă la eali* (ca și când asudă pentru ele), 737. [Și: *ansúd* vb. I. ALR. 1114. **Derivate**: (an)-**sudări** f. = asudare; (an)-**sudât**, -ă adj. = asudat, nădușit; **sudoări** (< lat. *sūdor -orem*), f. = sudoare, nădușeală. *Din sudoari ghijaști* (trăiește din muncă), 25]. — Din lat. *ex-sūdo*, -are, (arom. *asud*).

Sudări f.
Sudát, -ă adj. } v. sud.

Su-deál N. loc. (Lugunța).

Sudoări f. v. sud.

Suflări f.
Suflát, -ă adj. } v. suflu.
Súflit a.

Súflu vb. I. Suflu. *S-la suflă* *părăști* (să-l suflă, sboară), 738. [Și: (Oșani) súflum vb. Compus (cu pref.): zăsúflu (ză + suflu) = încep să suflu, suflu o leacă. *Zăsúflă la foc uneac* (suflă puțin la foc), cf. 7/7 cf. 11/32, 26/32. [Derivate: suflări f. = suflare; suflát, -ă adj. = suflat; súflit a. = suflet. *Si dai și pri suflitu meu* (... să dai și pentru suflteul meu), 7/91. *Al' lə súflitu la fitșor*, 2/1. *Cu suflit au flo* = o găsi în vieță, 741, cf. 743, 739. || Ființă (în general) om, ins. — Din lat. *sufflo*, -are, (arom. *suflu*).

Súflum vb. I. v. suflu.

Sug vb. III. Sug. *Fitșoru... lə, să sugă* (copilul începu să sugă), 5/23. *Añ la suptsi tot șonșili* (îmi supse tot sângele), 9/3. *Suzedă*, 13/38. *Suptsiș laptili mumă-taj*, 537 cf. 6/67. [Derivate: súziri f. = sugere; supt, -ă adj. = supt; sugár m. = copil neîntărcat și mielul de țată; miel care sugă încă; sugărítsă f. = oaie care a fâtat târziu și trebuie să dea mielului să sugă toată vara]. — Din lat. *sūgo*, -ere, (arom. *sug*).

Sugár m.
Sugărítsă f. } v. sug.

Sugl'its vb. I. Sughiț. *Dupu mănecari sugl'itsoj* (după mănecare, sughițai). Com. N. T. [Derivat: sugl'itsári f.]. — Din lat. *sūb-glūtio*, -are, (arom. *sugl'its*).

Sugl'itsári f. v. sugl'its.

Sui vb. IV. (Țarnareca) Suiu, (refl.) mă suiu. *Plântă la zid cărfișu si suia* (bătu în zid cuie și se suia), 12/68. — Din lat. *sūbeo*, -ire.

Sul a. (La războiu) Sul. *Un lucru la tots ȳaminil' lă tribuiști pri două leamni sta* (= sulu), *79. — Din lat. **sub[u]lum*, (arom. *sul*).

Súlă f. Sulă, țeapă, frigare. Com. G. D. — Din lat. *sūbula*, -am, (arom. *sulă*).

Sulúe Răsuflare, respirație. *Bubili zădurmiti nu pot si lea soluc* (nu pot să respire), B. 5. *Nu poati si-ș-la leă sulucu* (nu poate să-și ia răsuflarea), cf. 743. [Și: solúe]. — Din tc. *soluk*.

Sun vb. I. Sun. *Al' sună* = are parale multe, este cu avere, 744. [Derivat: sunári f. = sunare]. — Din lat. *sōno*, -are, (arom. *asun*).

Sunári f. v. sun.

Sunt vb. ajut. v. sam.

Suprotș a. (în expresia): *caș di suprotș* (soiu de brânză, explicat: *con l'a zgărpes protșii la capri* (când dau drumul țapilor la capre), ALR. 5448. — Din *protș*.

Supt, -ă adj. v. sug.

Surd, -ă adj. **Surd**. *Tseastă mul'ari aî surdă*, Com. T. P. [Derivat: *ansurdzqs* vb. IV. = asur-zesc, devin surd. Com. D. G.].—Din lat. *surdus*, -a, -um, (arom. *surdu*).

Surdisés vb. IV. *Curăţ. Moartea tsi l'a surdiseaşti* (moartea îi curăţă pre toţi), 745. [Derivate: **surdisîri** f. = curăţire; **surdisît**, -ă adj. = curăţit]. — Din mbg. *surdisvam* (tc.).

Surdisîri f. }
Surdisît, -ă adj. } v. *surdises*.

Surghîun adv. In exil, surghiun. Com. I. L. — Din tc. *sürgün*.

Surîn v. *soari*.

Súrla Nume de persoană, poreclă dată oamenilor leneşi. *Vedets tse di dragă aî culcat Surla*, cf. 4/II.

Súrlă f. (instrument) *Surlă*. Com. G. D. — Din tc. *zurna*.

Surmuşés adj. v. *sîrumă*.

Súrova f. v. *surva*.

Surtsél a. v. *surtsql*.

Surtsql a. *Surcel*. Com. G. D. [Şi: **surtsél** a. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsql no-ari*, 872]. — Din lat. *sūrcellus*, -um, (arom. *surtsel*).

Surumă, -aşeă }
Surumăs, -aşeă } adj. v. *sîrumă*.

Surupîşte f. v. *sărup*.

Suruvăteă f. Zărul rămas după scoaterea urdei; şist, cărân. ALR. 5438. — Din bg. *surovatka*.

Súrva f. Anul nou, Sf. Vasile. ALR. 2792. | *Sorcova*, ib. 2795. *Ficoril' si duc cu surva di casă n*

casă, ib. 2793. [Şi: *súrova* f. ib. 617].—Din bg. *suráva* (*godina*).

Suşă f. *Secetă*, ALR. 5055. [Derivat: *súşina* f. (bulgăristm) = uscăciune; *suşleăc* a. = frunzele uscate care cad toamna. ALR. Intr.]. — Din bg. *suşa*.

Súşină f. v. *suşa*.

Suşliă f. *Rachiu* (Oşani).

Sută f. *Sută*. *Tsista ună sută di drats ari an îel* (acesta o sută de draci are în el), 212. *An trei suti-i* (îi lipseşte o doagă). 747. — Cf. paleosl. *săto*, (arom. *sută*).

Sutş v. }
Sútşcă f. } v. *sutşqs*.

Sutslúc a. v. *sots*.

Sutşqs vb. IV. Sucesc, învâresc. [Şi: **sutş** vb. ALR. 1318. Derivate: **sútşcă** f. (bg. *sučka*) = orice lucru sucit şi subţiat, (în sens rău) excrement, Com. G. D.; **sutşqt**, -ă adj. = sucit, întors, id.]. — Din bg. *suča*.

Suvál'că f. (La războiu) *Suveică*. (Cf. *Capidan, Meglenoromânii*, I, 53). — Din bg. *sovalka*.

Suvarî m. (Turcism) *Suvariu*, jandarm. Com. T. P.

Súza Nume de căţea.

Súziri f. v. *sug*.

Ş

Şa adv. Aşa. *Cum putui, şa vă mintşunai* (cum putui, aşa vă minţii), 7/37 cf. 6/10, etc. [Şi: **şâtsi** adv. *Aî delmi şatsi cu noi şi tu*.

(hai dacă-i așa...), 12/7, (în Târnareca); și adv. 9/66, 4/71; (Huma), șitsi, 20/72. — Din lat. *sic*, (arom. *ași*).

Șădeări f. v. *șod*.

Șăfrân m. Șofran. Com. G. P. — Din bg. *šafran*, (arom. *șăfrane*).

Șaie m. Șaiac. *Brivinets di șaic* (breneveci de șaiac). Com. I. L. — Din bg. *šajak*, (arom. *șăi*).

Șăieă f. Barcă, Com. C. I. — Din mbg. *šajka*.

Șăli-vali (în expresia) *Șali-vali u treatsi zuua* (împinge zilele fără să facă ceva), 901.

Șamată f. Zgomot, gălăgie. *Ca uză șamată* (când auzi sgomot...), 22/69. — Din tc. *šamata*.

Șamidoi num. v. *șimidoi*.

Șămiiă f. Cărpă, batistă, basma. *Neagră șămiiă*, 1/VI, cf. 2/XI. — Din bg. *šamija*, (arom. *șimie*).

Șamindoî num. v. *șimidoi*.

Șândân m. Sfeșnic. *Un dead c'un par ân cur* (= șândanu), *70. — Din tc. *šandan*, (arom. *șândane*).

Șândžir m. v. *sindžir*.

Șângav, -ă adj. Care târăgănește lucrurile, care amână, care lasă un lucru de azi pe mâine, care amăgește, care râde de altul (cu acest din urmă sens, cf. *putpizliv*). [Derivat: *șângăvês* vb. IV. = duc cu vorba, cu promisiuni, mint. *Dosta mi șângăviș* (spune-mi odată, destul mă purtași cu vorba), 749. — Derivat din

paleosl. *šega*, (dacor. *șagă*).

Șângăvês vb. IV. v. *șângav*.

Șânghiă f. v. *zinghiă*.

Șăo f. v. *șauă*.

Șăpeă f. Șapcă. *Lasă șapca la mini și fu!*. — Din bg. *šapka*.

Șăprăteă f. Năpărcă, șarpe, cf. *năpărcă. Niști fitșor... tăl-tșau ună șăprăteă* 1/53, cf. 2/53, etc. [Și: *șăprăteă* f. Com. P. M.]. — Din *șarpi* + *năpărcă* (*Meglenoromânii*, 110).

Șăprăteă f. v. *șăprăteă*.

Șăpti num. Șapte. [C o m p u s : *șaptizqts* = șaptezeci]. — Din lat. *sēptem*, (arom. *șapte*).

Șăpti-Frats N. loc. (Huma).

Șăptizqts num. v. *șăpti*.

Șară m. Must. *Șaraa iarbi* (mustul fierbe), ALR. 1717, cf. 6127. — Din tc. *šira*.

Șără f. } v. *șarș*.

Șărătură f. }

²Șărătură f. Coamă de munte, șiră de deal. Com. T. P. — Derivat din *șară* (lat. *serra*), (arom. *șară*).

Șăreă m. Nume de câine. ALR. 6037.

Șăreă f. } v. *șarș*.

Șărenu }

Șărlăgân m. Ulei s. untdelemn de susan. [Și: *șărlân* m.]. — Din bg. *šarlagan*.

Șarș vb. IV. Impeștrițez, chin-disesc. *L'a șăraști uocl'il' cutru badžă* (iși dă ochii peste cap, trage a moarte), 841. [Derivate: *șarș* (șărș), -ă adj. = pestriț. *Ună*

cătsuă *șarotă* (o căciulă brodată), 4/44. *Pul'că șarotă*, 609. *Di șarot mai șarot*, *71 cf. 4/85; *șarot* m. = nume de câine; *șarotă* f. = nume de oaie sau capră cu lâna amestecată alb cu negru; *șară* s. f. (<mbg. *šara*) = brodărie. Com. G. D.; *șareă* nume de cățea, și brodărie (cu acest înțeles din bg. *šarka*, id.); (bulgarism), *șarėnu - marenu* = pestriț, bălțat, *20; *șărătură* f. fel de brodărie. Com. T. P. — Din mbg. *šaram*, (bg. *šarja*).

Šarot m.

Šarot, -ă adj. } v. *șaros*.

Šarotă f.

Šarpi f. Șarpe. *Un șarpi*, 1/12; *Turli-turli di șorp* (fel de fel de șerpi), 15/11 cf. 5/74, 4/78, *71. [Plur. *șorp*]. — Din lat. *sērpis*, -em, (arom. *șarpe*).

Šărvetă f. Cărpă, batistă. *Tu nu laș vrină șărvetă* (tu nu luași vreo cărpă), 4/42 cf. [Și: *șervetă*, *șirvetă* f.]. — Și în alb. *shērvetē*.

Șaș m. Nume de plantă. Com. I. L.

Șasi num. Șase. *Șasi săptă-moñ* (șease săptămâni), 9/9. [Derivate: *șaișpră* și *șăsprăts* num. = șaisprezece; *șaižots* num. = șaizeci]. — Din lat. **sesse* (din *sēx*), (arom. *șase*).

Șătăiēs vb. IV. (refl.) Mă plimb. *Si si șătăiēcă* (... să se plimbe), 4/62. *S-mi șătăiēs* (să mă plimb), 14/33 cf. 15/24, 8/28, 8/33,

[Derivate: *șătăiri* f. = plimbare. *Tser s-mi duc la șătăirea* (vreau să mă duc la plimbare) 2/78; *șătăit*, -ă adj. = umblat, 752. *Compus* (cu pref.): *zășătăiēs* (ză + *șătăiēs*) = mă plimb, încep să mă plimb, 6/47; *să mi duc să mi zășătăiēs* 1/85, *dușătăiēs* (du + *șătăiēs*) vb. IV. = mă satur de plimbat]. — Din bg. *šetam*.

Șătăiri f. v. *șătăiēs*.

Șătăit, -ă adj. v. *șătăiēs*.

Șătăit a. Umblătoare, closet, cf. *mușturac*. ALR. 3398. *Mi duc la șătăit*, ib. — Derivat dela *șătăiēs*.

Șătsi adv. v. *șa*.

Șăuă f. 1. Șeauă. *Șăuă la moñă* (manșetă) ALR. 3303. *Șăuă di izmeni* (explicat prin: «locu ăncari antră brăcăzamu» (locul în care intră brăcinarul), ib. 3308]. 2°. P. ext. (la cal) spinare, șeaua calului. Com. C. I. [Și: *șăo* f. id.]. — Din lat. *sălla*, -am, (arom. *șao*).

Șăzūt, -ă adj. v. *șod*.

Șeurt m. Jilecă (la femei); la bărbați se spune dămădan. ALR. 3325. Cf. *cundug*. — Din arom. *šcurtu*.

Șebēc m. Maimuță mai mică. (Țarnareca) Com. I. T. [Și: *șibēc*, *zibēc* m.]. — Din tc. *šebek*.

Șed vb. II. v. *șod*.

Șej a. Lucru, obiect. *Cu la scots tsela șeju* (dacă scoți acel obiect), 23/39. [(In Țarnareca) art. *șeju*, 11/67]. — Din tc. *šej*.

Şénghi Pietricele de joc, arşice. Acelaş joc există şi la copiii turci din Caragiova. Com. V. J.

Şervetă f. v. şărvetă.

Şi conj. Şi. (Atestat pretutindenii). *Şi tată-su* 23/29 2/36. *Şi zisi* 12/35 *Şi lăpu*. *Ş-una ş-una duriră lanti [rubi] şi mai buni* (şi îndată aduseră alte haine şi...). [Şi: (în Țarnareca) *şu* conj. *Şu feata* 14/67. *Şu mă-sa*. 2/66. *Şu tsarlu* 32/65. *Şu néarsi şu-l' spusi* (şi merse şi îi spuse)]. — Din lat. *sic*, (arom. *şi*).

Şi adv. v. şa.

Şihée m. v. şebec.

Şiehér m. Zahăr. — Din tc. *şeker*.

Şiehirè adv. Pe faţă. — Din tc. *aşikjare*.

Şidžim a. v. sidžim.

Şișes vb. IV. (rar, cf. c o s). Cos. *Cu cōti pitşoari ra calu?* — *cu patru* — *şuit cu trei*. (... cusut cu trei), 23/90. [Derivate: *şifri* f., *şift*, -ă adj. = cusut, *şilă* f. (bg. *šilo*) = undrea. *Şili ăntsapă* = nu face nimic]. — Din bg. *šija*.

Şifri f.

Şift, -ă adj. } v. şişes.

Şilă f. v. şişes.

Şimidoi, -dquă num. Amândoi, ambii. *Si şătăiră şimidoil'* (se plimbară amândoi), 15/24. *Tucu pricurară şimidoqli āpu* (începură să curgă amândouă apă), 13/56 cf. 3/18, 14/19. [Şi: *şimidoi*, -dquă, *şamidoi*, -dquă, *şamidoi*, -dquă num. 18/69, 20/69, 23/69]. —

Din lat. **amindui* (pentru **ambiduo*), (arom. *şamindo*).

Şirbét a. Sirop. *Un flindžan cu şirbet*, 9/39. — Din tc. *şerbet*.

Şirit a. Şiret, panglică. Com. I. L. *Si tál'om frunza ca... şirit*, B. 6. — Din tc. *şirit*.

Şirvetă f. v. şărvetă.

Şirvitac m. Basma. *L'a deadi un şirvitac plin cu şistats*. Com. T. P. — Derivat din *şărvetă*.

Şiş a. Sticlă. *Si lats apu ăn şis* (să luaţi apă în sticlă), 4/40. — Din tc. *şişe*, (arom. *şişe*).

Şişcă adj. Gros, burduhos (mai mult ironic). Cf. *şi ş m a n*, ALR. 2266. — Din mbg. *şiško*.

Şişman, -ă adj. Gras, burduhos. ALR. 2266. Cf. *şi ş c ă*. — Din bg. *şişman*.

Şiştac m. Orice monedă veche de argint, de mărimea unei piese de cinci lei, ce purtau mai nainte la gât fetele logodite. Com. G. D. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 40). — Din mbg. *şestak*.

Şiştăreāti (negru) m. Cicoară, greer de toamnă. ALR. 6552.

Şişur a. (pl.) Țurțur de ghiață. Se mai spune şi *gl'ets*, *şişur di gl'ets*. ALR. 2447, (pl. *dela şiş?*).

Şitsi adv. v. şa.

Şlémea (di casă) f. Creasta acoperişului. ALR. 3771. — Din bg. *šlem*.

Şliúpeă f. Coajă, scoartă, (la viermii de mătase) gogoasă. *Para*

tse iasi ili da vlagă la odaia, au anmoal'ă şliupca şi buba iasi mai lesnic (aburul ce iese înmoaie coaja şi viermele de mătase iese mai uşor), B. 4. — Din mbg. *şlupka*.

Şoărie m. Şoarece. *Dimineasta aş flo un şoarie ăń ticfă*, cf. 7/75. — Din lat. *sorex*, -*icem*, (arom. *şoarie*).

Şod vb. II. Şed, locuesc, mă gălesc. *Spuni, ăńdi şod lomnuri?* (unde stau balaurii?) 12/34. *Şez* (şezi), 4/76 cf. 9/73. *Cum şadeau*, 3/60. *Iel şăzû la curu focului*, 16/65. [Şi: (Huma) şed vb. II. *Şideă*, 5/74. Derivate: *şădeări* f. = şedere. *Lă şădearea, cõn şăzû tătă-su... izdińi*, 3/79 cf. 14/16; *şăzût*, -ă adj. = şezut, aşezat, stat. *Feata ra şăzûtă lângă ună tşeşmă* (fata şedea...), 8/73. C o m p u s (cu pref.): *zăşod* (ză + şod, de pe bg. *zasédjam*) vb. II. = mă pun să şed, şed puţin. *Zăşox uneac dea s-na zălăfim* (şezi o leacă să ne mai lăfuim), 3/60 cf. 11/15, 15, 22/18, 16/19. *duşod şi dăşod* vb. II. (du + şod, de pe bg. *dosédjam*) = şed până la sfârşit; *niduşăzût*, -ă adj. = nestăcut, ne-copt. *Uom niduşăzut* (om cu mintea necoaptă), 245]. — Din lat. *sedeo*, -*ere*, (arom. *şed*).

Şopit a. Țeava fântânii, prin care curge apa în albie. *Deadiră di ună tşeşmă cu două şopiti* (cu două țevi), 3/56. Nume de fântâni: *Şoputu-căprăres* (Nânta), — *di deal*, — *lung*, — *di Machi*, — *popal'ă*

(Oşani). — Din paleosl. *şipit*, (arom. *şopot*).

Şpirt Alcool. Com. G. D.

Şteárniri f. v. ştern.

Şteărziri f. v. şterg.

Şteává f. Ştevie. [Şi: *ştiéve* (*calulu*) = măcriş, ALR. 1951]. — Din bg. *števeje*, (arom. *şteaye*).

Ştef (pl. *ştefă*) f. Frunză. ALR. 962.

Ştefán m. Nume de persoană.

Ştefan... *anglito şasi glătchi*, 15/94.

Şterg vb. III. Şterg. *La scupi uneac şi napcum la ştearsi cu mõna* (il scupă puţin şi din nou îl şterse cu mâna). [Derivate: *şteărziri* f., *şters*, -ă adj. = şters]. — Din lat. *ex-tërgo*, -*ere*, (arom. *aştergu*).

Ştern vb. III. Aştern. *Aş li ştirnû cămeşli ăń coşu di moară* (îşi aşternu cămăşile...), 22/41. *Că-ń ştirnû duşeatsă* (când mi-a aşternut saltele), 8/69. | (Refl.) *Mi ştern* = mă tolănesc, mă trântesc. *Si ştirnû ca 'n ugniştea tată-sui* (se tolăni), 832. [Derivate: *şteárniri* f.; *ştirnát*, -ă adj. = aşternut; *şfirnút* a. = aşternut]. — Din lat. *astërno*, *asternere*, (arom. *aşternu*).

Şters, -ă adj. v. şterg.

Ştet vb. I. Aştept. *Si-ń-la stet tati* (să aştept pe tata). *Ca ştitără căsă, ca ştitără* (după ce aşteptară acasă...), 12/32. *Şteată uneac* (aşteaptă o leacă), 4/76. *Aş ştitõ*, 7/38. *Să ştetă*, 12/12. [Derivate: *ştitări* f. = aşteptare;

ștităt, -ă adj. = așteptat. C o m p u s (cu pref.): priștét (pri + ștet, de pe bg. *prīčakvam*) = întâmpin pe cineva, primesc pe cineva. *Si dusi cola la priștito* (se duse acolo, îl întâmpină), 22/90, pruştét (pru + ștet) vb. I. = întâmpin, ies înainte să primesc pe cineva. *Am-pirātu... ișo să la pruşteată* (împăratul ieși să-l întâmpine), 20/94. *Uaspitsu nu si pruşteată*, 824 cf. 15/56, 4/58. — Din lat. *excepto*, -are, (arom. *așteptu*).

Știëve f. v. *șteavă*.

Știpeă f. v. *știpcu*.

Știpecum vb. I. Pisc, ciupesc. *L'ă știpco uneac di peni și si dusi* (îi pișcă puțină pâine), Com. T. P. [Derivat: *știpeă* (bg. *štipka*) f. = un fel de clește de lemn. Com. T. P. — Din mbg. *štipkam*.

Știr m. Știr. Com. C. I. — Din bg. *štir*.

Știravă adj. (despre oaie) Stearpă, cf. *jalovă*. *Un biluc di oș štiravi* (o turmă de oi sterpe), 1/60, cf. ALR. 178. — Pentru etim. cf. dacor. *știr*.

Ștîri f. v. *știy*.

Știrnăt, -ă adj. } v. *ștern*.

Știrnút a. }

Știtări f. } v. *ștet*.

Ștităt, -ă adj. }

Știu vb. IV. Știu. *Nu știy*, 11/79, *Știi la poini caldă* (știe numai să mănânce), 581. *Știam* (știam), 16/11, *știă* (știa), 20/73 cf. 3/21, 10/38, 23/41, *știay* (știau)

3/74. Și: *ștu* vb. IV. *Nu ștu cum fesi izmichiăru*, 13/15. [Derivat: *ștîri* (cu negativul *niștîri*) f. = știre; *știút*, -ă adj. (cu negativul *niștiút*) = știut, învățat]. — Din lat. *scō*, -īre, (arom. *știy*).

Ștrâb adj. Stârb, fără dinți. [străbă f. = oaie bătrână. Com. T. P.]. — Din bg. *štârb*.

Ștrăbă f. v. *ștrăb*.

Ștrăe m. (Liumnița) Stârc, cocostârc. [Și: *ștroe* m.]. Com. P. M. — Din sl. *strāk*.

Ștrang (pl. -gur) a. Ștreang (la ham), ALR. 5512. — Dacor.

Ștroe m. v. *ștrăc*.

Ștu vb. IV. v. *știy*.

Ștucnēs vb. IV. Mă înfund, mă înglodesc. *Ștucniș cu pitșoru ănbacă* (Mă înfundai cu piciorul în baltă), Com. I. L. — Din mbg. *štukvam*, (aor. *štuknah*).

Ștur N. loc. (Liumnița, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 25).

Șturēc m. Greer. [Și: *șuștureacă* m. Com. I. C.; *șuștureāti* m. ALR. 251]. — Din bg. *šturec*.

Șu conj. v. *și*.

Șuir vb. I. (Țarnareca). Fluer, cu fluerul s. cu gura, cf. *sfires*. *Un fitșor ăjiră picurar, aș veă ună florcă șu ăș șuiră* (un băiat era păstor, își avea un fluer și își fluera), 1/66. [Derivat: *șuirări* f. = fluerat]. — Din lat. **siu-bilo*, -are, (arom. *șuir*). cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 1674.

Șuirări f. v. *șuir*.

Şuirări f. v. *şuir*.

Şumă f. 1°. Copăcel, copac mic, subţire, cf. *arbur*, *zlămbi-tsă*. *Iel la ligă calu di ună şumă* (el legă calul de un copac), 3/85. *Feata... si scunsi dupu ună şumă* 31/39. | 2°. Frunzele uscate ce cad de pe arbori. *Iundi fuzi [l'e-puru]? — na, cola ân şumă*. [Derivat: şumureăşti vb. IV. = fâşie, ALR. 963]. — Din bg. *suma*.

Şumureăşti vb. IV. v. *şumă*.

Şuputės vb. IV. Şoptesc, ALR. 2080. — Din paleosl. *šipūtū*.

Şuştureác } m. v. *şturac*.
Şuştureăti }

Şut, -ă adj. Fără coarne, şut. *Runc ari uaiă cari s-nu iă şută* (rar se găseşte oaie care să nu fie şută), Com. I. L. [Şi: *tşut*, -ă adj. (Substantivat) = nume de capră, oaie, ţap, berbeci fără coarne. Derivat: şutăreă f. = Spic de grâu tuns sau golaş, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din bg. *šut*.

Şutăreă f. v. *şut*.

Şutnės vb. IV. Azvârl, arunc, trântesc. [Şi: *tşutnės* vb. IV. *Tşutneă-la 'n drum* (aruncă-l în drum), Com. I. L. Derivate: şutniri (*tşutniri*), f. = asvârlire; şutnît, -ă (*tşutnît*, -ă) adj. = azvârlit, aruncat]. — Din mbg. *šutam*, (aor. *šutnach*).

Şutniri f. } v. *şutnes*.
Şutnît, -ă adj. }

T

Ta pron. v. *tău*.

Tă prep. v. *tri*.

Tăbătşqs vb. IV. Tăbăcesc, ALR. 6614. [Derivat: *tăbătşqt*, -ă adj. = tăbăcit]. — Din tc. *tabbak*.

Tăbătşqt, -ă adj. v. *tăbătşqs*.

Tăbiét a. Nărav, obicei. Com. I. L. — Din tc. *tabijet*.

Tăblă 1. Coş mare şi în special orice sculă în formă de masă pe care se poate lucra. | 2. (La joc) Table. *Cqn ti jots cu tabla şi cu çortsili aî ştiută că ia taş ia baş*, Com. I. G. — Din tc. *tabla*, (arom. *tablă*).

Tabúr m. (milit.) Batalion. *Un tabur di lumi si tal'ă* (un batalion de lume o să taie), 18/2. — Din tc. *tabor*, id. (răspândit în toate limbile balcanice), (arom. *tăbure*).

Tac vb. II. Tac. *Tăts cyola că acu mi scol s-ti tăltşqs* (taci acolo, că dacă...), 14/55 cf. 6/14. [Derivate: *tătseări* f. = tăcere; *tăcút*, -ă adj. = tăcut, liniştit. *Apa (tăcută) zăvirită ari mults măr-moruts*, se aplică la cei tăcuţi şi care ştiu multe, 347]. — Din lat. *taceo*, -ēre, (arom. *tac*).

Tăcărás m. (Lugunţa) Clopot mai mare s. mai mic care se pune la capre cf. *cloput*. — Onomatopee.

Tăcqm a. Pereche, rând de haine, costum. Com. I. L. — Din tc. *takym*, (arom. *tacîme*).

Tăcsés vb. IV. Promit, făgăduesc. *Al' tăcsîi gâl'inli... să vină să li mănâncă* (i-am promis găinile), 12/12. [Derivate: **tăcsiri** f. = promisiune; **tăcsît**, -ă adj. = promis]. — Din gr. *τάζω*, (aor. *ἔταξα*), (arom. *tăcsescu*).

Tăcsirát a. v. *ticsirat*.

Tăcsiri f.

Tăcsît, -ă adj. } v. *tăcses*.

Tac-tuc. Sunetul ce produc loviturile unei secure, barde, etc. *Au lo bălțița, tac-tuc lă lemmu*, 21/68.

Tăcút, -ă adj. v. *tac*.

Tăgărdzie m. Tăgărță. *Un chirchez la lə tăgărdzicu pri gorb* (un cerchez luă tăgărta...), 19/16. *Un tăgărdzic plin di puparnic* (= mel'u) *52. — Din tc. *tagarğyk*.

Tăjés vb. IV. (refl.) Mă pitulez, mă ascund de frică. *Tăjà-ti, dosta vichi* (se zice la copii când nu se astâmpără). — Din bg. *tajă*.

Tăjfă f. 1. Ceată, adunare de oameni, *Chinisi mai micu frăti nainti, capidanu dupu Țel și lăntă taijă dupu capidan* (porni... înainte ... și cealaltă ceată după Capidan). || 2. Membrii ce alcătuiesc o familie, oamenii din casă, familie. *Pășa cu taijfa lui si pun văcăr ă n un cătun* (pașa cu familia lui...), 8/15. *La 'n calicō taijfa* (are familie grea de întreținut), 765. [Și: **taijās** a. (din gr. *ταῖφας*) = petrecere familiară cu «taifa»]. — Din tc. *taije*.

Taijās a. v. *taijă*.

Tăjlân m. Italian. [Feminin: **tăjlâncă** = Italiancă, ALR. 2909].

— Din mbg. *taljanec*.

Tain a. Porțiune, mertic, întreținere pentru o zi, tain. *Ia ari tain cati ună feată ă n zuyă* (ea are câte o fată tain pe zi), 10/73. — Din tc. *tain*, (arom. *tăime*).

Tal' vb. I. Taiu. *Un tabur di lumi si tal'ă*, 2/18. *L'-u tâl'ară fuărtăma* (îi tăiară funia), 3/74. *Vea tâl'at* (tăiase), cf. 14/3, 9/13, 7/73, 835. *Nu-l' tal'ă (miduua) muzocu* (nu-i taie căpățana) 394. *Al' tal'ă la mintșuñ* = îi trage la minciuni, 766. [Derivate: **tâl'ări** f. = tăiere; **tâl'ăt**, -ă adj. = tăiat. *Tâl'ati lafur* (vorbe scurte); **tâl'ătós**, -oasă adj. = ascuțit, care taie, cu tăiș. *Si feasi un munti cu chetri tâl'ătoasi* (se făcu un munte cu pietre ascuțite); 9/64. **tâl'ătór** m. = tăișul unui cuțit, u ei secure. *Nu cu mucl'a, cu tâl'ătoru* (nu cu muchia, cu tăișul); **tâl'ătúră** f. = ascuțiș la cuțit (ALR. 3969), tăietură, orice lucru tăiat. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): **dutál'** (du + tal') vb. I = isprăvesc de tăiat, taiu până la sfârșit. *Con să la dutal'ă* (când îl vor tăia de tot), 19/41; **dutál'ăt**, -ă adj. = tăiat, isprăvit, 20/41; **răstál'** (răz + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva, îi ies în drum, întâmpin, Com. G. D. *La răstál'q și al' zisi* (îi ieși în drum și îi zise), 4/51; **răstál'ări** (și mai ales) **răstál'ătúră** f. = întâmpinare;

prital' (p i + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva]. — Din lat. *talio*, -are, (arom. *tal' u*).

Talagán a. Suman. *Mi nfaș cu talaganu* (cu sumanul), ALR. 3273. — Din alb. *talagan*, (arom. *tălăgane*).

Talambár N. loc. (Lugunța).

Tăl'ári f.

Tăl'át, -ă adj.

Tăl'átós, -oasă

Tăl'átór m.

Tăl'átúrá f.

v. *tal'*.

Taláz m. Undă, val. ALR. 2513. — Din mbg. *talaz*, (gr.).

Tăligă f. Trăsură, teleagă. *Al' lə ună tăligă și al' deadi pări și ascher* (îi luă o teleagă...), 18/38 cf. 24/38, 31/40. — Din bg. *taliga*.

Tălim a. (Turcism). Exerciții militare. Com. T. P. — Din tc. *talim*.

Tăltșătúra

Tăltșqri

f. v. *tăltșqs*.

Tăltșqs vb. IV. Omor. Cf. *utsid. Tăti să-n-mi tăltșască* (tata o să mă omoare), 3/I. *Tsi tăltșqs mori mila?* (ce omori, dragă?) 11/11. *Cqta și cqta yamiñ am tăltșqt* (atâția și atâția oameni am omorît), 3/57 cf. 4/76. [In Țarnareca se conjugă ca în arom. cf. 25/68, 5/69. **Derivate:** **tăltșqri** f. = omorîre; **tăltșqt**, -ă adj. = omorît; **tăltșătúra** f. = omor Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): **du-tăltșqs** (du + tăltșqs) vb. IV = ucid, omor peste tot, până la sfârșit. *Muraru mi dutăltș di*

chîutec (morarul m'a stins în băți), 16/72. — Din bg. *tlăča* « pisez » « stălesc ».

Tăltșqt, -ă adj. v. *tăltșqs*.

Tălúp m. (pl. *tălup*) Bumbac, caier de bumbac. *Tsiream si dar un-doî tălup ma lăgud no-am la tetivă* (vroiam să fac câteva caiere de bumbac...), Com. C. I. [D e r i v a t: **tăluptși** m. = bumbăcar, vânzător de bumbac, id.].

Tăluptși m. v. *tălup*.

Tam adv. v. *tamam*.

Tămăchjâr adj. Zgârcit, avar. *Tsista-i mult tămăchjâr* (acesta este foarte zgârcit). [D e r i v a t: **tămăchjârlqe** (tc. *tamahkjarlyk*) a. = zgârcenie, avariție. Com. G. D.]. — Din tc. *tamahkjar*.

Tămăchjârlqe a. v. *tămăchjâr*.

Tamám adv. Tocmai, cât, cât este de trebuință. *Tamam qntro ân peștiri* (cât intră în peșteră...), 3/85. *Ra tam la criel* (era zdravăn la cap), 1/6 cf. 8/3. [Și: **tam** adv. *Nu ra tam la criel* (nu era în toate mințile), 2/6 cf. 1/6]. — Din tc. *tamam*.

Tămăñă f. v. *tămoñă*.

Tambég, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Tămbură f. Tambură. *Du-o si-u bat tămbūra* (adu să cânt din tambură) 25/90 cf. 24/90, 12/66. [D e r i v a t: **tămburdžoia** m. = tamburagiu, ALR. 4324]. — Din tc. *tanbura*, (arom. *tîmbără*).

Tămburdžôjă m. v. *tambură*.

Tămôñă f. Tămăie. *Ca-l' -tsi dusi fumū di tămoñă* (când i-a ajuns fumul de tămăie), cf. 770. [Și: (Huma) **tămăñă** f. *Tămăñă aň prinsîș* (tu mi-ai aprins tămăia), 12/71 cf. 9/71. **Compus** (cu pref.): **antămôñ** (aň + tămoñ) vb. I. = cădesc, tămăiez, ALR. 2731. *Con ăi lat di uocl' i un fitșor, tuntsea l' antimôñă* (când un copil este deochiat, atunci îl tămăiază) Com. I. L. **antimôñ** vb. I. **zântămôñ** (za + aň + tămoñ) = tămăiez, dau cu tămăie. Com. T. P.] — Din sl. *tămjan*, (arom. *thimi-amă*, gr.).

Tămpănăr m. v. *tompănă*.

Tăngós, -oasă adj. v. *tongă*.

Tănit m. (Cupa) Horă, șir, cercul format de cei care s'au prins să joace. *Ăn cătun mult ôr veă, jucau tots și sôr-sa jucă în tanits* (... și sora-sa juca în horă), 7/58. [Derivat: **tăntșăreă** f. = dansatoare cf. *Lazar*]. — Din bg. *tanec*.

Tantélă f. Panglică, ALR. 3277 cf. 3361. — Din mbg. *tantela*, fr.

Tăntșăreă f. v. *tanits*.

Tăntu, -ă pron. (Țărnaresa) Atât, pe atât. *Șu feasi ăncă tăntu ma groasă* (și-o făcu încă pe atât mai groasă), 19/64. *Dats-l' ă lă iestu yom tănti pari căti al' deadits lă tsel mai mari* (dați-i acestui om atâtea parale, câte...), 7/65. — Din lat. *tantum*.

Tapandžijă m. Toboșar. || (La armă de foc) Limbula puștii, trăgaci. *Mamu, no-ari... tufeats di la tăti? — ari trei; unu itș nu la ari locu, douli sa fără tapandžijă* (... două sunt fără trăgaci), 2/54. — Din tc. *tapangî*.

Tapijă f. Act de proprietatea unui imobil. Com. G. D. — Din tc. *tapiu*, (prin bg. *tapija*).

Tăpólă f. Pleop. *Tseli dou tăpoli si feșiră mult mătșcati* (acei doi pleopi se făcură foarte mari), 4/29. [Și: (Țărnaresa) **tupólă** f. *Să-u tăl' ăm tupola*, 19/64]. — Din bg. *topola*.

Tăpúză f. v. *mătșucă*.

Tar a. Greutatea ce o poate purta un cal s. un măgar, sarcină cât poate purta un animal, (arom. *furtie*). *Nou aň di zoli feasi și nou țorur di pări căzândisî* (... și câștigă nouă sarcini 1/91 cf. 7/91. — Din bg. *to[v]ar*, (arom. *tar*).

Tăr... tăr Strigățul turturicăi. Cf. *tărtures*. ALR. 5752.

Tarană f. v. *trană*.

Tarapană f. Bani mulți, comară, tarapana. Com. I. L. — Din tc. *tarapana* (din *darbhanē*).

Tărbușóňă f. Burtă, stomac (la animale). *Ca vini lă tărbușóňă*, 19/9. [Și: **trubușóňă** f. 2/49]. — Din bg. *tărbuh*.

Tăreól m. Cerc, sferă, târcol. *Deadi târcol pri dinzur di casă*. Com. T. P. — Din bg. *trăkalo*.

Tăreulés vb. IV. v. *trăcules*.

Tări adj. Foarte. Com. I. L. [Derivat: *ântărăs* vb. IV. (refl.) = mă întăresc. *Tsela fitșoru si ăntări la tsăneri... și căzu tsela divu ăom* (băiatul acela se întări ținând, ... și căzu omul acela sălbatec), 4/85. — Din lat. *talīs*, -e.

²**Tări** (pl. *tărî*) pron. Astfel, atare, așa. *Dădu zisi: «e, meu fitșor tari ăi»* (moșu zise: «e, așa este băiatul meu), 5/21. *Tse ti fats tari mări luduli* (Ce te faci așa, măi prostule). *Ăn filan loc ari un tari și tari ăom* (în cutare loc are un astfel de om), 11/55. *Cum ăi meu buric, tari si ăiă* (așa să fie), 4/56 cf. 12/41, 18/47. *Tărî bubi* B. 12. *Nu si vind tărî crăstrăvets la noi*, 156. *Cu tăr ubivi rubi pri gnoi si șidets* (cu astfel de haine frumoase...), 19/29 cf. 6/42. [Și: *ftări* pron.: *Si feși ftari gron*, 16/5]. — Din lat. *eccum* s. *atque-talīs*, (arom. *ahtare*).

Tăriști f. Turiște. *Junsi la ună तरीști*, 3/51. — Din bg. *toriște*, (arom. *turiște*).

Tăr'ă f. Guler. *La zătrimuro di tăr'ă* (l-a amenințat, l-a scuturat puțin de guler). — Din bg. *tărlo*.

Tărș vb. IV. Pisez, ALR. 4067. *Si-ts tărș sari 'n cap* (o să-ți pisez sare în cap), 670. *Făsolî tărștă*, ALR. 4076, cf. 4112. [Derivat: *tărșt*, -ă adj. = pisat, freat]. — Din mbg. *trijam* «frec».

Tărtăbie m. Ploșniță. Com. C. I. — In bg. *tahtaba* (în mbg.

tahtabita), (arom. *tărtăbie*).

Tărtșș vb. IV. Mi se pare, socotesc, cred. *Noi tărtșșm că tu nă nărniș* (nouă ni se pare că tu ne dăduși de mâncare), 7/11. *Tărtșșm că la ăel' la zitsi* (credeau că lor le zice), 5/26 cf. 14/55, 17/72. — Din mbg. *tračim*, id.

Tărtură f. Turturea, ALR. 1036 cf. 5752. [Și: *turtură* f.]. Com. C. I. — Din lat. **turtūra*, -am, (*turtūr*, -em), (arom. *turtură*).

Tărturés vb. IV. (despre turturică) când face tăr... tăr. ALR. 5752.

Tărzîă f. v. *terezîă*.

Tas a. Disc de metal de mărimea unei paftale ce se poartă de femei pe creștetul capului; azi tasul nu se mai poartă așa de mult. *Tasu si leagă cu un baiăr* (tasul se leagă cu un baier), Com. I. L. — Din tc. *tas*, (arom. *tas*).

Taş (Numai în expresia) *İa taș, ăa baș*. — Tc. *taș* «piatră».

Tat m. v. *tată*.

Tată m. Tată. *Ună zuuă tat-sa și maiă-sa lăfeau* (într'o zi tată-său și mama-sa vorbeau), 3/64 cf. 20/9. [Și: (prescurtat) *tat* m., *tăti* m. (forma cea mai obișnuită). *La tăti și la mămă* 2/I cf. 10/5; *tātu* m. *Tatu drobu ș-la da di fă-meal'ă* (tatăl își dă și ficatul pentru copii), 254. Plur. *tătôn*: *Și si bucurară mult tătônîl'* (în Țarna-reca) *tătân*, 9/64 cf. 27/41, 3/53; *tătăneăști* adj. = părintește, ca

tată ALR. 3128. *Derivat*: (fără înțeles diminutiv) *tăteu* m. (bg. *tatko*) = tată. *Iundi si treacă, tatcu si la veadă* (ori unde va trece, tata îl va vedea). — Din lat. *tata*, -am, (arom. *tată*).

Tătăń m. pl. }
Tătăneăști adv. } v. *tată*.

Tătár m. Tătar. *Ca con Tătaril' va putires* (parcă v'ar goni Tătarii), așa de mult vă grăbiți, 772.

Tăteu }
Tăti } m. v. *tată*.
Tătqu }

Tătseări f. v. *tac*.

Tătšúni f. Tăciune. *Unu tătšuni zisi*, 14/29. *Con zitseu șa tătšunil'*, 15/29 cf. 16, 17/29. — Din lat. *tătio*, -ōnem, (arom. *tăčune*).

Tātu m. v. *tată*.

Tăúńi m. v. *tăuńe*.

Tăúńe m. Găvăun, gărgăun. Com. I. C. [Și: *tăúńi* m.]. — Din lat. *tabōnem* (*tabanus*), (arom. *tăune*).

Tăutliă adj. (Despre scrisoare) Recomandat. *Al' trimeș ună carti tăutliă*, Com. P. M. — Din tc. *tautly*.

Tává f. Vas de pământ în care se prepară mâncarea la cuptor, un fel de ghiveciu. Com. I. L. — Din tc. *tava*, (arom. *tavă*).

Tăvălės vb. IV. Murdăresc, fac murdar. *Al' si tăvălě* (i se murdări), 5/XIV. *La scoasi cu fatsa tăvălită* (îl făcu de răs, îl făcu de trei pale), 257. [Și: *ăntăvălės* vb. IV.

Derivate: *tăvăliri* f. = murdărire; *tăvălît*, -ă adj. = murdar. Com. I. L.]. — Probabil din paleosl. *valiti* cu *tă* inițial neexplicat.

Tăvăliri f. }
Tăvălît, -ă adj. } v. *tăvălės*.

Tăvăluc m. Tăvălug de treierat. Se numește și *tšarc* (cu limb, cari bati vrau), ALR. 5300.

Tăván m. Tavan. *Derivat*: *tăvândisės* vb. IV. = fac tavan la o cameră. *Șăzură ăń ună uđaiă tăvândisită* (șezură într'o odaie cu tavan), 23/93. — Din tc. *tavan*, (arom. *tăvane*).

Tavandisės vb. IV. v. *tavan*.

Teacă f. Teacă. *Puni-ń călōtšca ăń teacă* (pune paloșul în teacă), 18/28. — Din lat. *thēca*, -am, (arom. *teacă*).

Teătă f. v. *tetă*.

Tee Număr fără soț, ALR. 2363. Cf. *liu*, *tšift*. — Din tc. *tek*.

Tégħu. Nume de persoană. *Caſcu tšoyli tser tu, Tegħu*, 1/XI).

Tel' a. Fir (de argint s. de aur), fir de orice metal, sâr mă. Com. G. D. *Si dărqm leasi di tel' știrnuti cu carti* (să facem lease de sârma așternute cu hârtie), B. 3. [Și: *tej* a. ALR. 1924, 1674]. — Din tc. *tel*, (arom. *tele*).

Temenușcă f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *temenuška*.

Tereziiă f. Balanță, cântar. *Mona nu-i tărziîă* (mâna nu-i cântar), 434. [Și: *tărziîă* f. ib.]. — Din tc. *terezî*.

Terziîă f. Croitor. ALR. 5764. Cf. n i n e l. [F e m i n i n : terziîcă = croitoreasă ib.]. — Din tc. *terzi*.

Terziîcă f. v. *terziîă*.

Těslă f. Teslă, ciocan. [Și: (Liumnița) *tiăslă* f. *Dats-îi ună tiăslă cu coti-va cărfiî* (dați-mi o teslă cu câteva cuie), 10/77. — Din bg. *tesla*.

Teslim adv. (Turcism) Predat, gata. *La feasiră teslim* (îl dădura gata.) — Din tc. *teslim*.

Tětă f. Mătușă. *Mea tětă ra mult bună* (mătușa mea era foarte bună) *teta-toda* m. = grangure, strică-peja. [Și: *teată, tēte* f. ALR. 473; *tétine* f. = mătușă din partea mamei, ib. 472]. — Din bg. *teta* (și *tetka*), (arom. *tetă*).

Tēte } f. v. *tetă*.
Tétină }

Tetivă f. Mațul s. sfoara legată de cele două extremități ale arcului, numit «lăgud», cu care se bate bumbacul, coardă. *Di dōuli ports lu arcu dî ligată tetiva*. Com. I. L. [Derivate: *titzări, tintinizarî* f. = scărmânarea bumbacului cu tetiva]. — Din bg. *tetiva*.

Tězghiri f. (La zidărie) Targă. Com. C. I. — Din tc. *tezghere*.

Tiăslă f. v. *teslă*.

Tica N. loc. (Huma).

Tică... *tieă* se strigă găinilor. ALR. 5698.

Tieă f. Dovleac. *Flai ună tieă*, 10/5. *Ān ună ticvă bes* (sunt prieteni buni), 777. (Contrariul). *Āu*

cripară s. *ău fronsiră tiefa* (s'au certat, nu mai stau bine), ib. cf. 776, *tiefa lupului* plantă cu fructe lunguețe amare. || Fig. Căpățână, cap. *Āl ăntro ăn ticvă* (îi intră în cap, pricepu), 778. [Derivat: *tieffineă* f. cf. *plătsintă*]. — Din bg. *ticva*.

Tieffineă f. v. *plătsintă*.

Tienés vb. Imi vine în gând, îmi trece prin minte. *La ticni si cumpără un birbeatsi si mănancă* (le veni în gând să cumpere un berbece...). — Din bg. *tekna* (pers. 3 dela *teknuva* m).

Tiesirăt a. Nenorocire. *Tsista ticsirat vini apansox* (această nenorocire veni pe neașteptate), Com. I. L. [Și: *tăesirăt* a.]. — Din tc. *taksirat*, (arom. *tăcsirate*).

Tieûş m. v. *plătsintă*.

Tifirichi N. loc. (Cupa).

Tiftér a. Registru, tefter. *Nu-ă contă n tifter* = nu mă privește, nu-mi pasă. *Li turiră tiftearăli (pristi cătun)* = au pus registrele pe cătun, adică au început să repartizeze dările la stat pe la locuitori, 780. — Din tc. *tefter*, (arom. *tiftere*).

Tigañă f. Tigaie. *Ună călugăritsă cu ună cusitsă* (= tigană), *84. *Tigañă u feasiră* (au prădat tot, au jefuit tot), 782. — Din gr. *τηγάρι*, (arom. *tiyane*).

Til'ál m. Telal, strigător de pe stradă care aduce la cunoștința publică ordinele din partea auto-

rităților locale. Și [ampiratu] *bătù til' al pri urdină* (și împăratul puse telal să anunțe), 4/86. — Din tc. *tellal*, (arom. *tileal*).

Tiligrâf a. Telegramă. ALR. 2590, (arom. *telegraf*).

Tilină f. în: *Iarbă di tilină* (numele unei flori prielnice pentru albine), ALR. 5477.

Timbă f. Tâmplă, osul dintre ochi și ureche. Cf. *ȳ o c l' u - ȳ o r b*. *Ai gros ă n timbă* (are cap gros, este prost, nu pricepe ușor). Com. G. D. — Din **timplă* (<tâmplă, -am)?

Timbél adj. Tembél. Com. G. D. — Din tc. *tembel*.

Timel'ă a. pl. Temelie. Com. T. P. — Din gr. *θεμέλιον*, (arom. *thimel'*).

Timină (pl. -*nour*) a. Temenea *Di timinourli tse li fătseă q' si lipi la buric* (pentru temenelele ce-i facea...), 8/46. *Teasi timină*, 20/94. — Din tc. *temenna*.

Timinúșcă f. Floare de câmp ce crește prin fânețe și are miros de tămâie. Com. G. D. — Din bg. *temjanuška*.

Timnîevu, -ă adj. Intunecos. *Casă timnîcvă* (casă mică în care nu se vede). ALR. 3818. — Din bg. *temna*.

Timnitsă f. Temniță, întunec. *Timnitsă-ă-u antru uocl'i* (întuneric îmi este dinaintea ochilor), 784. — Din bg. *temnica*.

Timp a. (în unele expresii) Timp, vreme. *Ă n timp s. din timp* (la anul). *Ă n timp ă n zuuă di astăz si vin si-ts la leai fițșoru* (la anul

ca astăzi să vii să-ți iai băiatul), 7/79. *Din timp ă n tsista văcōt să vin să tsi li dau pârili* (la anul pe vremea aceasta să vii...), 2/6. [Derivate: **timpuriu**, -ă adj. = timpuriu. *Dubim cujurets timpuriu și l'a putem vindiri mai scōmp*, B. 3. **timpuriuă** f. = oaie care fată de vreme; **timpuriu** adv. = de timpuriu, de vreme, ALR. 319]. — Din lat. *tēporivus*, -a, -um, (arom. *timpuriu*).

Timpuriu, -ă } v. *timp*.
Timpuriuă f. }

Tină f. Pișălău la vitele cornute, ALR. 1087.

²**Tină** f. v. *mărtină*.

Tind vb. III. Intind. *Tindi funia, dună gl'em* (întinde funia, adună ghem (= lăstina cu ticfa), *48. *Tinsi urecl'i* (întinse urechile, a flămânzit toată ziua), 870 cf. 867. [Și: **ântind** vb. III. Derivate: **tîndiri** f. = tindere; **tins**, -ă adj. = întins; **ntind** vb. III. = întind. *La-ntinsi cărligu și șărpili ișq.* 1176]. — Din lat. *tēndo*, -ere, (arom. *ntindu*).

Tindéel'ă f. (La războiu) Tindeche, ALR. 5932, cf. și Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53. — Din lat. *tendic* [u]la, -am.

Tîndiri f. v. *tind*.

Tiniehiă f. Tenechea. — Din tc. *teneke*, arom. *tinikee*).

Tiñiă f. Preț. *Nu l'-ai tiñiă la pără* (nu știi să prețuiești banii), 788. — Din gr. *τιμή*, (arom. *tiñie*).

Tinir, -ă adj. Tânăr. *Io știu di cun ram tiniră*, 5/14. *Raș tinir* (arau tineri), 17/15. [Derivat: **tinireătsă** f. = tinerețe. *Cun... ver si traz moncă ăn tinireătsă ili ăn bătărneătsă?* (când vrei să suferi, în tinerețe...), 2/15 cf. 39]. — Din lat. *tēnerus*, -a, -um, (arom. *tinir*).

Tinireătsă f. v. *tinir*.

Tintinizări f. v. *tetivă*.

Tins, -ă adj. v. *tind*.

Tipilqe n. Acoperemânt brodat ce poartă femeile pe cap când se îmbracă în haine de sărbătoare. Com. T. P. — Din tc. *tepelek*.

Tipsijă f. (Țarnareca). Tepsie. — Din tc. *tepsi*, (arom. *tipsie*).

Tiptil' adv. Travestit, deghizat. *Birberu vini tiptil' și feata nu la cunuscă* (bărbierul veni travestit...). — Din tc. *teptil*.

Tirtip a. Plan, ordine. *Uom cu tirtip* (om cu ordine, care lucrează după un plan), 789. — Din tc. *tertîp*, (arom. *tertipe*).

Tisă f. Brad, ALR. 1950, cf. 1923. — Din bg. *tis*.

Tisnės vb. IV. Strâng, apăs, Com. V. T. [Și: *prătisnės*, *părtisnės* (bg. *pritisnam*). vb. IV. = apăs tare, strâng apăsând tare]. — Din bg. *tiskam*, (aor. *tisnah*).

Titizări f. v. *tetivă*.

Tiviehěl adj. Om neserios, lipsit de seriozitate, ușurel. Com. D. G. — Din bg. *tevekel*, tc.

Tivitură f. Tivitură, ALR. 5771.

Tlăcă f. Infățișare, fire. *Tari*

nă-i tlaca la noi Vlașil' (așa ni-i firea nouă Românilor), 774. — Din bg. *tlaka*.

Toamnă f. Toamnă. [Derivat: **tumnătieă** f. = frunza care se face toamna. Com. G. D.; **tumnărės**, -ească adj. = orice lucru care se face toamna, în special puii de găină ieșiți spre toamnă, id.]. — Din lat. **a[u]tūmnum*, (arom. *toamnă*).

Toartsiri f. v. *torc*.

Tocă f. (în expresia) *fatsim tocă* (ciocnim paharele), ALR. 4306.

Tocmă f. Logodnă. — Din mbg. *tokma*, id.

Tojag v. *tujağă*.

Tolumbă f. Pompă de incendiu, ALR. 2612. — Din bg. *tulumba*, tc.

Tomaritsa N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Tompănă f. 1. Tobă. *Coaja că au fost mult bună di tompănă* (pielea a fost foarte bună pentru toabă), 9/35 cf. 790, cf. 791. | 2. (La moară) Obiezile sau colacii. Com. C. I. [Derivat: **tămpănăr** m. = toboșar]. — Din paleosl. *topanu*, (arom. *tîmpănă*).

Tongă f. Dor, jale mare. *Că-ń-tsi feși tongă* (că mi s'a făcut dor...), 19/94. [Derivat: **tăngós**, -oasă adj. = jalnic, dureros, (la mâncare) greu (din cauza prea multei grăsimi), «Mâncarea se zice blănavă sau tăngoasă când are multă grăsime»]. Com. I. G. — Din paleosl. *toga*.

Top a. Tun. *Con zăcătsară si runcă cu topurli* (când începură să tragă cu tunurile). [Derivate: **tópeă** f. (bg. *topka*) = minge. *Ca vrină topcă-i* (este ca o minge, se zice pentru o fată grăsulie), 795. *Topcă sa*, sunt îndopați ca o minge, au de toate, sunt cu stare, 794 cf. 793]. — Din tc. *top*.

Tópeă f. v. *top*.

Tórbă f. Torbă, traistă. *Tăl'ă leamni şu umpl'ă ună torbă* (tăie lemne și umplu o traistă), 15/65. *Burets ăn torbă* (n'are nimic) 798, cf. 797. — Din bg. *torba*.

Tore vb. III. Torc. *Feata cătso si toarcă lona* (fata începu să toarcă lâna), Com. G. D. ([Derivate: **toársiri** f. = toarcere; **tors**, -ă adj. = tors; **tort** a. = tort, cf. *chîadîn*; **turcătoăreă** f. = femee care toarce, ALR. 5857. — Din lat. *torqueo*, -*ēre*, (pentru -*ēre*), (arom. *torcu*).

Torlă f. Târlă. *Maî mārili li dutse căsă, ară maî mīcu li zătse la torlă*, 2/3. — Din mbg. *târlo*, id.

Torliști N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Torn vb. I. Intorc, înapoiez, (refl.) mă întorc. *Tsel'a li turnară vitili și li discărcară* (aceia le întoarseră vitele), 6/24. *Si-ts ti torń* (să te întorci), 14/34. *Turnatsi-li* (întoarceți-le), 6/24 cf. 2/11, 11/34. || Refuz, fac să se întoarcă, să plece. *Cari yom să trecă să-ts tseră, să nu la torńi* (oricare om va

trece și-ți va cere, tu să nu-l refuzi), 8/25. [Derivate: **turnări** f. = întoarcere, înapoiere, **turnăt**, -ă adj. = întors, înapoiat, **turnătură** f. = îndoitură, adaos, Com. T. P. Compuse: (cu pref.) **pritörn** (pri + torn, cf. mbg. *prērvatam*) refl. vb. I. = mă întorc, mă înapoiez, vin înapoi. *Cătso... să la jălěscă cmo fițșoru nu si priturno* (... băiatul nu se mai întoarce), 6/94. *Ăn Lundziń nu mi pritorn* (în Lugunța nu mă mai întorc), 2/II, cf. 21/41. *Usnă priturnată* (buză răsfrântă), ALR. 2062, **printörn** (pri + ăntorn, de pe bg. *prērvatam*, mbg. *prevărtam*) = ăntorn. *Ay printurnă ăncoă ay printurnă ănclò* (o întoarce dintr'o parte, o întoarce dintr'altă parte...), 2/72 cf. 641, **ăntörn** (ăn + torn), vb. I. = întorc, ALR. 5097. *Con si ănturno picurăru* (când se întoarce păstorul), 2/75 cf. 554, cf. 17/85, 269, 10/15; (în Liumnița) **ăntuărn** vb. I. *Con s-mi ăntuărn* (când mă voi întoarce), 1/75, (și: **ntorn** vb. I); **distorn** (dis + torn) vb. I. = răstorn. *Pimintu s-la distorń și no-ari faidă* (să răstorni pământul și tot n'are nici un folos), 555 cf. 532; **putörn** (pu + torn) vb. I. = răstorn, răspund; mi-e greață. *Ăn tsi putoarnă* (mi-e greață) ALR. 2304. **puturnări** f. = răsturnare, răspundere; **puturnătură** f. = răspuns obraznic, nesupunere, lipsă de bunăcuviință, respect. *Cot gadu*

în *uocl'u li poati trăi muma puturnăturii di la fămeal'ă* (mama nu poate suferi nesupunerea copiilor); 621, răstörn (răs + torn) vb. I. = răstorn, întorc din nou, Com. V. T. — Din lat. *tôrno, are*, (arom. *tornu*).

Tors, -ă adj. }
Tort a. } v. *torc*.

Tôşu Nume de persoană, cf. I/VI.

Tot, -ă pron. Tot. *La tşę cāsă ray frõti tõi lucriri*, 1/20. *Toati casili lui sa*, 112 cf. 7/16. [Şi: (Liumniţa) *tutăt*, -ă pron. *Tutăt compu si ved' mpl'at di apu* (tot câmpul se umpluse...), 16/73 cf. 16/77. In Țârnareca şi (neaccentuat) chiar aiurea: *tut*, -ă pron. *Tot cunăcu arsi cu tut pari cu tut tot*, 5/15. Compus: (cu pref.) *duťót*, -ă (du + tot), pron. tot, complet, în întregime (mai ales în expresia). *Nu-i dutot* (nu este sănătos la minte, nu-i zdravăn), 666. (Negativ) *nidutót* s. m. = netot. *Zădineă un nidutot şi cată-ts săir*]. — Din lat. *totus, -a, -um*, (arom. *tot*).

Tou pron. Tău. *Sirbim la tou āgru* (muncim aici la ogorul tău), 4/55. [Pl. *tõi* şi (foarte des) *tol'*: *Doil' tol' il' sa loş* (amândoi fiii tăi sunt bolnavi), 13/8. *Dq-n-l'a tol' cqn* (dă-mi-i căinii tăi), 14/33 cf. *me l'* (dela me u). Şi: (prescurtat) tu pron. = tău. *Tatu* (tatăl tău), 20/9. Feminin: ta

pron. = ta. *Picat tse suptiş laptili mumă-tai*, 537 (plur. *tali*). *Căzuî ăñ tali mqn*]. — Din lat. **tous*, *t[u]a* (pentru *tuus, -a*), (arom. *tău*).

Tr... tr... tr Strigătul cu care se cheamă caii, ALR. 5482.

Tră prep. v. *tri*.

Trăcătēs vb. IV. Clănţnesc. *Añ trăcătēs dintsiî*, ALR. 2119.

Trăculăş m. v. *truculaş*.

Trăculât, -ă adj. v. *trăcules*.

Trăculēs vb. IV. Intorc, rostogolesc, svârcolesc. *Cari ştiîă pri iundi lă-tsi trăculeaşti tiefa* (cine ştie pe unde i se rostogoleşte căpăţana), 801 cf. 800, 637. [Şi: *tăreulēs* vb. IV. *Si culcō sã si tărculească ăñ pra* (... să se rostogolească), 7/41, *triculēs* vb. IV. *Vizû un şârpi iundi si triculeă sub ună ropă*, 1/76. Compus (cu pref.): *răstrueulēs* (mbg. *rastăr-kalam*) vb. IV. = rostogolesc (refl.) *Ca si răstruculî, până 'n vali si flă* 23/72; *pristueurēs* (pris + tucures pentru trucules) vb. IV = rostogolesc. Com. H. I. Derivat: *trăculât*, -ă adj. = rotund. *Mer trăculat* = măr rotund cf. *mer*. *Trăculătă* = nume loc. (Lugunţa); *Truculăta* = n. loc. (Nânta)]. — Din bg. *trăkaljam*.

Trag vb. III. 1. Trag, cf. *trăgăies*, *trăgnes*. *Lupu... cătsq si tragă... lisitsa prutsăpō*: « *di cõrni traz* » (lupul începu să tragă, vulpea începu să ţipe: « tragi de coarne »), 8/30. *Trag mōncă* (sufer). *Cqn ver*

si trax moncă (când vrei să suferi), 2/15 (dela această expresie apoi și absolut). *Tse trazi, di capu lui li trazi* (tot ce suferă, suferă din prostia lui), 803, cf. 804. *Trag frică* (mă speriu). *Di frică tsi-u trasi si anlușo* (de frică, se îmbolnăvi), 27/41. *Trag mōna* (mă las de ceva), cf. 802. *Trag un son* (Trag un somn), cf. 8/69. | 2. Trag cu pușca, împușc. *Feasi si tragă... nu putū si tragă* (dădu să tragă cu pușca...), 14/78. | 3. Pornesc pe drum, pornesc, merg, (cf. bg. *trăgvam* cu același înțeles). *Ancărcără vitili și trasiră* (încărcară vitele și porniră), 5/24 cf. 8/11, cf. 24/4, 11/19. *Trag drumu*, (cf. bg. *trăgvam păt*) = pornesc pe drum, cf. 4/17, 5/34. | 4. Cântăresc (cf. mbg. *tărgam*, cu același înțeles). *La trasiră cu cântaru* (il cântăriră cu cântarul), Com. I. L. — Din lat. **trago*, *-*gēre*, (arom. *trag*).

Trăgăjēs vb. IV. Trag. *Trăgăjā*, *trăgăjā*, *nu putū* [s-la scoată] (trage trage, nu putu să-i scoată). [Și: *trăgnēs* vb. IV. (dela aor. *trăgnah*, de aceea întrebuițat mai mult la trecut). *Cōn trăgnī cālōtșca* (când trase iataganul), 12/24. *Trăgnī* (trase), 9/13, 8/30. *Să... trăgnes* (să trag), 15/16]. — Din bg. *trăgam*, id.

Trăgnēs vb. IV. v. *trăgăjēs*.

Trăjēs vb. IV. 1°. Rabd, sufer. *Nu pot si trăjēs... trăjā frati, trăjā*,

noī trăit-am mult, angă unēc si trăim (nu pot să rabd, rabdă, rabdă, noi am răbdat mult, o să mai răbdăm puțin), 14/29 cf. 6, 7/29. *Cum si trăjēs* (cum să rabd), 14/42. *Lupu nu putū trăiri* (lupul nu putu răbda), 6/72. | 2°. Țin, duc, durez. *Si trăjāscă trei añ* (să țină trei ani), 6/62. | 3°. Trăiesc. *Fitșoru trăjāști cu niveasta lu ămpirātu* (băiatul trăiește cu nevasta împăratului), 48/40. — Din bg. *traja*,

Trăir vb. I. Treier, ALR. 5292. [Se conjugă: ind. prez.: *trăir*, *trăir*, *trăiră*, *trăirom*. Aor. *trăi-ai*]. — Din lat. *tribūlo*, -*are*, (arom. *triyir*).

Trăjēs vb. IV. Cer, cerșesc. *Tsela lăntu tucu sirbeā și fitșoril'i al' trăjeau* (celălalt numai muncia și copiii îi cerșeau). Com. H. I. — Din bg. *traža*.

Trámă f. Bătătura pânzei, tramă. Com. G. D. — Din lat. *trama*, -*am*, (arom. *tramă*).

Trămpă f. Trampă, Com. P. M. — Din tc. *trampa*.

Trănă f. Trahana. *Cură grōn di trană*, 12/58. [Și: *tarană* f., (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 44). *Derivat: trănăreă* f. = femeea care prepară trană (la nuntă), femeea care începe să cânte joi, înainte de nuntă. Com. GH. T.]. — Din tc. *trahana*, (arom. *tăr-hănă*).

²*Trănă* f. Grapă (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51).

Trănăreă f. v. *trană*.

Trăne adj. *prun trānc*, cf. *prun*.
— Din bg. *trānka* (prunus spinosa).

Trândăfileă adj. De culoare roză, ALR. 3403. — Din *trindafil*.

Trăōñ m. Ferestrău de mână. Com. T. P. — Din bg. *trion*, id.

Trap a. Râu, pârâu. Nume de loc. în Cupa: *Trapu-zlāmboc* (râul adânc), Com. N. P. [Diminutiv: *trăptșoe* m. ALR. 2496]. — Din bg. *trap*.

Trăpēs vb. IV. Rabd, îndur. *Mo iō trāpes, suflitu s-mi iasă* (acum eu rabd, suflitul o să-mi iasă), 7/36. — Din bg. *tārpja*.

Trapnă f. Perucă la femeii ce se poartă peste «chiluvet» (auzit numai în zicătoarea). *Cari poartă trapnă lă mul'ari, curon si 'mpartă di frats* (cine ascultă prea mult de muieră...). Com. T. P.

Trapéznic m. Masă mai mare de lemn; față de masă. Com. T. P. — Din bg. *trapeznik*.

Trăseă f. Trestie. *Cālqmli si dară di trāscă*. Com. I. L. — Din bg. *trāška*.

Trāstu a. (românism numai în Țârnareca; încolo «torbă») Traistă. Com. V. J.

Trăptșoe m. v. *trap*.

Treām m. Tinda casei. *Au flo mumă-sa ăñ tream*, 8/91, 15/56. [Și: *trem* m. *Au flară tșe nibunil'ă ca durme ăñ trem*, 10/10.] — Din bg. *trēm*.

Treāmur vb. I. Tremur, cutre-

mur. *Fitșoru cătșo si triāmură di frică*, 9/77. [Și: (Liumnița) *triāmur* vb. I. Derivat: *trimurări* f. = tremurare, tremuriș. Compus (cu pref.): *zătreamur*, (Liumnița) *zătriāmur* 3/73, (ză + treamur, de pe bg. *zatresvam*) vb. I. = tremur, mă înfiorez, mă îngrozesc. *Zăstătū unēc tsela chirchezu, si zătrimurō* (se opri puțin cerchezul, se îngrozi), 21/16 cf. 9/52, 3/74. *Fărl'ia ű-u zătrimuraj di el* (m'am îngrozit de el), 979 cf. 557; (Huma) *zătrēmur* vb. I. *Cōn si zăsfirească, locu să si zătremură* (când va începe să fluere, pământul se va cutremura). — Din lat. *trēmūlo*, -are, (arom. *treambur*).

Treāseut a. (Țârnareca) Fulger. *Căñ trizneă domnul, treascutlu tru măn au cătsă* (când trăzneă D-zeu, prindea trăznetul în mâni), 11/67. [Derivat: *triseuteaști* (în Țârnareca trăzneăști) vb. IV. = trăznește, Com. V. J.]. — Derivat din bg. *trésk*.

Treātsiri f. v. *trec*.

Trec vb. III. 1. Trec. *La cari tritșeă... la tots dădeă* (la care trecea pe acolo...), 5/57. *Si treacă*, 2/36, *ari tricută*, 8/65. *Trec roñli* (se vindecă rănila), 16/56. 2. Petrec, aduc. *Bun nă tritșeam* (bine petreceam, o duceam), 8/VI, cf. 19/7, 15/24. || Trăiesc, duc viața. *Treātsi ămpirăteāști* (trăiește împărătește), 9 cf. 10/67. (Cupa, cu infinitiv. I scurt). *Iundī si poati treātsi*

tseastă āpu (unde se poate trece), 12/61. [Derivate: *treátziri* f. = trecere, *tricút*, -a adj. = trecut. Compose (cu pref.): *dutrée* (du + trec), vb. III. = isprăvesc de trecut; *năstrée* (nă + astrec, cf. arom. *astrec*) vb. III. = întrec, Com. T. P.; *putrée* (pu + trec) vb. III. = trec puțin. *Di ca pitricù piștaru, ȕa cătsădi și-l' dună* (după ce trecu puțin vânzătorul de pești...) 4/72; *priputrée* (pri + pu + trec) vb. III. = trec peste (măsură). *Au priputricuș, au scuseș din vreari* (ai făcut-o de oaie), 618; *pruputrée* (pru + pu + trec) vb. III. *Tseastă uară u pruputricuș* (de astă dată o făcuși de oaie), Com. I. L.]. — Din lat. *traicio*, -*ere*, (arom. *trec*).

Trėj num. Trei. *Tots trej' măgar* (toți trei măgarii), 20/41. *La trejli uară* (a treia oară), 22/40. *Lă trejli ser* (a treia seară), 3/23 cf. 4, 5/9. (Țarnareca) *la treja dichică* (la al treilea minut), 19/65. [Și: (Liumnița) *trjăi* num. 1/74. Compose: *trėjsprăts* = trei-spre-zece; *trejzqts* = treizeci, 3/17]. — Din lat. *trēs*, (arom. *trej*).

Trejeleăuă (pl. -*lei*) f. Guler la cămașă, ALR. 3292.

Trėjsprăts num. }
trejzqts num. } v. *trej*.

Trépl'u m. v. *tripnes*.

Tri prep. Pentru (Țarnareca și Huma), *Cum și tră tsi l-ăi cavga?* (cum și pentru ce le este cearta?). || De. *Tsare, voĩ s-ti'ntreb tri un lucru*

(țare, vreau să te întreb de un lucru), 8/65. *Lucri buni tri măn-cari* (... bune de mâncat), 4/64. *Băgă mirac tri cal* (i se făcu dor de un cal), 21/65. [Și: (Țarnareca) *tă, tru* prep. 23/65]. — Din lat. *trans*. (arom. *tră*).

Trjăi num. v. *trej*.

Trjămur vb. I. v. *treamur*.

Tribuies vb. IV. Trebuesc. *Tseasti lucri... ș-la mini qñ tribues* (aceste lucruri... îmi trebuesc și mie), 6/78 cf. 8/25, 39/40, 2/46, 1/77. [Și: *trubuiēs* vb. IV. *Nu trubuiăști cl'în*, 135]. — Din bg. *trēbovatī*.

Triculēs vb. IV. v. *trăcules*.

Tricút, -ă adj. v. *trec*.

Trimét vb. III. Trimet. *Li trimes-ay la spilarea la văli* (le-a trimes să spele la râu), 1/59. *Daĩa au trimiteș* (mereu o trimetea...), 2/11. — Din lat. *tramitto*, -*ere*.

Trimijos vb. IV. Clipocesc, cucăiu, ALR. 2309. — Din bg. *drēmam*.

Trimurări f. v. *tremur*.

Trindăfil m. Trandafir. *Un trindafil ăn mejlucu di mari* (= cândil'u), *13. — Din gr. *τραντάφυλλο* (arom. *trandafil*).

Trión m. Cuțit de tăiat ciorchine. [Derivat: *triontșăe* m. dimin.]. ALR. 6124. Din bg. *trion*.

Tripnēs vb. IV. Clipsec. *Pănă si tripneș* (până să clipești din ochi, imediat, la moment), 808. [Derivat: *trépl'u* m. = cel care mereu clipește din ochi. Com. I. L.

Compus (cu pref.): **zătripnés** (ză + tripnes) = închid ochii o clipă, adorm, dorm puțin. *Feata zătripni unec* (fata dormi, așipi puțin), Com. T. P.]. — Din bg. *trepja*, (aor. *trepnah*).

Triseuteaști vb. IV. v. *treascut*.

Trisupășcă f. Păsăre cu coada lungă cu care bate pământul, c o d o b a t u r ă. In Liumnița se mai numește și: *coadărăbădără* f. Com. P. M. *Tricu pri cola trisupașca și la zisi* (trecu pe acolo codobatura), 18/33. [Și: *stricupășcă* f.]. — Din bg. *tresiopaška* «tremură coada», (arom. *cutrubată*, alb. *bishkë-tundës*).

Triușă f. Partea curții care se găsește dinaintea casei. *Ca si pu-căto ănn... triușă* (când se uită în curte), 22/90 cf. *42, cf. 13/3, 17/7, 800. — Derivat din *ușă*.

Trivés vb. IV. Bălbăiesc, gân-găvesc. *Tsela triveaști*, ALR. 2082. [Derivat: *trivliv*, -ă adj. = gândgav, bălbăit, ALR. 2083].

Trivliv, -vă adj. v. *trives*.

Triznés vb. IV. (în Țârnareca, Liumnița) Trăznesc. *Căn trizneă domnul, treascutlu tru măn aș cătsă șu tsivă nu-l' fătseă* (când trăzneă D-zeu, trăznetul în mâini îl apuca...), 11/67. [Derivate: *trizniri* f. = trăznire; *triznît*, -ă adj. = trăznit, Com. V. J.]. — Din bg. *trésna*.

Trizniri f. } v. *triznes*.
Triznît, -ă adj. }

Trqntă adj. Leneșă, Com. V. J.

Trôșcă f. Stuf. *Cupirimint di troșcă* (acoperiș de stuf), ALR. 3773. — Din mbg. *troška*.

Trôșcăt m. Măzărice, cf. m ă z ă r i c l ă, ALR. 5257. [Și: *trôșcut* m.]. — Din bg. *troskot*.

Trôșcut a. v. *troscăt*.

Trt, *trt* strigătul cu care se alungă oile, ALR. 5327. Cf. p r, p r, p r; t s i c ș, t s i c ș.

Trtes vb. IV. Fac tot. [Și: *tărtés* vb. IV. = cac, (perf. s. *tărtniș*). *Măgăru tărtni ună liră*, 7/24. — Din bg. *tărtam* (aor. *tărtnah*).

Tru prep. (Țârnareca). In. *Si angrupă tru cuproia* (se îngropă în gunoi), 16/68. *Tru aș tsarluș casă* (în casa țarului), 10/66 cf. 26/65. [Și: tu prep. Com. V. J. C o m p u s e: *dîtru* prep. = din. *Tots ȳaminil' ditru tsăruștimea* (toți oamenii din împărăția); *pîtru* prep. = pe, prin. *Pîtru căl'ur* (pe drumuri), 10/65. — Din lat. *intrō*, (arom. *tru*).

Trubușoînă f. v. *tărbușoînă*.

Trueulăș m. Roată, ALR. 5606. *Trăculașă di plug* (roțile de plug). ib. 893. *Capu di truculaș* (butucul roții), ib. 5608. *Părmac di tru-culaș* (verigele de pe butuc), ib. 5609. | *Roțița găurită a bătătorului*. [Și: *trăculăș* m.]. — Din bg. *trăkalo*.

Trueulătă N. loc. (Nânta), cf. t r ă c u l e s.

²**Trueulătă** f. v. *trăcules*.

Trudés vb. IV. Imprăștiu. *Si nu si trudească bumbacu*, Com. T. P. (Refl.) Mă trudesesc, mă muncesc, Com. V. J. — Din bg. *trudă se*.

Trúp a. 1°. Trup. *Trupurli li turea ănz izbă* (trupurile le aruncă în pivniță), 14/77. | 2°. Trunchiu, buștean. *Trup si feasi* (s'a făcut buștean, s'a îmbătat rău), 998. — Din bg. *trup*.

Trupés vb. IV. 1°. (Liumnița) Taiu un lemn mare spre a face o grindă, Com. P. M. || Taiu, îmbucătățesc. | 2°. Scarmăn lână cu pieptenii. *Butșămu ari doî chiaptiñ cu cari si trupeaști lona* (...are doi piepteni cu care se scarmăna lână). || (Oșani) Torc lână ceva mai gros. Com. I. L. [Derivat: *trupíri* f. (Liumnița) = scarmănare, Com. C. I.]. — Din bg. *trupja*.

Trupnés vb. IV. Sun. *Io si trupnes cu tșoarili* (eu o să sun cu picioarele), 17/43. — Din bg. *tropam* (aor. *tropnah*).

Truputés vb. IV. Tropăiesc, dau din picioare, ALR. 1475, cf. 4419. [Și: *zupcuies*, ib.]. — Din bg. *tropot*.

Tu pr. pers. Tu. *Tse fats tu...* (ce faci tu...), 6/80. *Nat-s pârili cõt ats fac* (na-ți banii cât îți fac), 8/2. *Ats mi ruăg* (mă rog ție), 9/73 cf. 6/2. *Răpina si ti mănancă*, 15/80, etc. — Din lat. *tū*, (arom. *tu*, rar.)

²**Tu** prep. v. *tru*.

Tuăt, -ă pron. v. *tot*.

Tue a. Unsoare, grăsime de porc topită, ALR. 750. — Din mbg. *tuk*.

Tucălă f. Toacă. Com. GH. T.

Tucălniță f. Toacă mare, ALR. 2810. Derivate din *toacă*, cf. alb. *tokë*.

Tuemés vb. IV. (refl.) 1°. Mă logodesc. *Nu ver să ti tuceș*, 4/94.

2°. Mă tocmesc, mă măsoar cu cineva, mă prind. *Cu iel s-ti tuceș* (cu el ai să te măsoari, să te tocmești), 809. [Derivate: *tuemíri* f. = logodire; *tuemít*, -ă adj. = logodită]. — Din bg. *tăkmja*.

Tuemíri f.

Tuemít, -ă adj. } v. *tucmes*.

Túeu adv. 1°. Numai. *Ra ună-uară nouă frats și veau tucu ună soră* (... și aveau numai o soră). | 2°. Numai că, îndată, dintr'odată. *Și tucu si feasiră uoi* (și îndată se făcură oi), 4/31 cf. 14/31. | 3°. Mereu, tot mereu, într'una. *Unu [frati] tucu stătea casă aș chiptină mă-sa* (unul dintre frați stătea mereu acasă...), 1/71. | 4°. Conj. Dacă. *Tucu si-ń li facă tseasți tșoțsi dōmnu uoi* (dacă mi le va face D-zeu aceste ciori oi), 3/31. *Io tucu si dam la tots... la miní nu rămăneă tsivă* (dacă aș fi dat la toți, mie nu mi-ar fi rămas nimic), 15/31 cf. 2/56. [Și: *túeum* adv. Feata... *tucum stricni la buric*, 32/51. *Túeu-greă* = aproape. *Tsista Corini sa, tucu-grea, un arșon di-parti*, B. 9]. — Din bg. *tuku*.

Túcu-greà v. *tucu*.

Tudžár m. Neguțător, comerciant, ALR. 5476. *Si feasi ca vrin tudžár* (se făcu ca un neguțător), 22/79 cf. 2/23. [Derivat: tudžarlqe (tc. *tudžarlyk*) a. = neguțătorie]. — Din tc. *tuğar*.

Tudžarlqe a. v. *tudžar*.

Tufán m. Furtună. *Boarea ari multă furtună și mari tufan* (și spuni con vintură multă neau), ALR. 3436. — Din tc. *tufan*.

Túfeă f. Buchet de flori; papură neagră, ALR. 1907. Derivat din *tufă*, lat.

Túfea-di-Tușim N. loc. în Meglen, *Meglenoromânii*, I. 11).

Tuflăe a. Pușcă. *Bam! cu tufeacu*, 8/57. *Și lară... tufeatsili și si dusiră*, 3/54 cf. 2, 13/32, 2/54, cf. 810, 812. [Și: (în Țarnareca) *tuféchiă* f. 35/65. Derivat: *tufectși* (tc. *tufekči*) = cel care face puști; neguțător de puști. Com. G. D.]. — Din tc. *tüfec*.

Tuféchiă f. }
Tufectși m. } v. *tufec*.

Tuĵág a. v. *tuĵagă*.

Tuĵágă f. Toiag, băț mai gros, *misleă la coñ, ĵa-ts tuĵaga*. [Și: *toiág, tuĵág* Com. I. L. *Burvim cu un toiág* (amestecăm cu un băț), B. 15]. — Din sl. *toĵag*.

Túlă f. Căramidă, ALR. 3791. — Din lat. *tubula*, -am, (arom. *tulă*).

Tulăriști f. (Liumnița) Locul unde se strâng sătenii, piață în Oșani: codru), ALR. 2605. *Snaga*

în bisearică și mintea 'n tulăriști, se zice despre cei ipocriți, 813.

Tuléjeă f. Vârf ascuțit, Com. V. J. — Din bg. *tulejka*.

Tulés vb. IV. (refl.) Mă ascund, mă pitulesc, Com. T. P. — Din paleosl. **tuliti* (din *zatuliti*, cf. bg. *zatuljam* «ascund»).

Tumbă f. Deal, tumulus. N. loc. (Cupa), Com. N. P. Alte nume de loc.: *Tumba-naltă, Tumba-petcăl'ă*. [Diminutiv: *tumbăreă* f. (deal mic)]. — Din lat. *tumba*, -am, (arom. *tumbă*).

Tumbăreă f. v. *tumbă*.

Tumbéchi f. Foi de alamă? *Frunză tiniră tăl'ată ăñ filiĵ lundz ca tumbéchiă*, B. 5, cf. 6. Cf. tc. *tombak*, (alb. *tumbak*).

Tumnărăs, -ească adj. }
Tumnătieă f. } v. *toamnă*.

Túna f. Dunărea. Com. GH. T. — Din tc. *Tuna*.

Túnă (pers. 3 dela verbul *tunari*). Tună, Com. T. P. [Derivat: *túnit* a. = tunet, Com. T. P.]. — Din lat. *tōno*, -are.

Tund vb. III. Tund. [Derivate: *túndiri* f. = tundere; *tuns*, -ă adj. = tuns; *tunsătór* m. = tungător, ALR. 5806. Compus: *putund* (pu + tund) vb. III. = tund, retez puțin; *Putundim pitili* (retezăm fagurii, toamna, spre a strânge mierea), ALR. 5465]. — Din lat. *tondeo*, -ere, (arom. *tundu*).

Túndiri f. v. *tund*.

Túnit a. v. *tună*.

Tuns, -ă adj. }
Tunsătură f. } v. tund.

Túntsea adv. Atunci. *Di tuntsea ntsileasiră că ra binli dōmnu* (de atunci înțeleseră...), 19/56 cf. 18/65. [Și: (în Țárnareca) túntsea adv. 35, 42/65]. — Din lat. *ad-tūnc-ce*, (arom. *atumtsea*).

Tupés vb. IV. Topesc. *Veacu ni la mâncaș, că sari mi tupiș* (mi-ai mâncat viața), 908. [Derivat: *tupíri* f. = topire; *tupít*, -ă adj. = topit. Compus (cu pref.): *răstupés* (de pe bg. *raztopja*) vb. IV. = topesc. Com. G. D. *tupilă* f. (numai în expresia) *Tupilă* (este ud până în piele), 237]. — Din paleosl. *topiti*, (arom. *tuk'escu*).

²Tupés vb. IV. Inting în ceva. *Tupes poîna ăn mănncari*, ALR. 4116. — Din bg. *topja*.

Tupilă f. }
Tupíri f. } v. tupes.
Tupít, -ă adj. }

Tupólă f. Pleop. *Feata si suîà stri ună tupolă* (fata se sui pe un pleop), 14/64 cf. 18/64. [Și: *tăpólă* f.]. — Din bg. *topola*.

Turb vb. I. v. *anturb*.

Ture m. Turc. *Turtsil' nă tārqs sari 'n cap* (Turcii ne pisează sare 'n cap), cf. 18/16. [Derivat: *turtsés*, -easă adj. = turcesc. *Căun turtses* (sat turcesc), 2/8 cf. 8/41. Compuse: (cu pref.) *anturtșqs* vb. IV. (refl.) = mă turcesc, (la Oșani) *puturtșqs* (mbg. *poturčam*) vb. IV. *Turtsil di Nqnti*

sa tots puturtșqs (Turcii din Nânta sunt toți turciți), Com. I. L.; (derivate): *anturtșqt*, -ă, *puturtșqt*, -ă adj. = turcit], arom. *Turcu*.

Tureătoăreă f. v. *torc*.

Turés vb. IV. 1°. Vărs. *Ai să-i turim apu. Si scoală să turească ghipt ăn coș* (se scoală să verse grâu în coș), 23/41 cf. 4/XIV, 3/72. | 2°. Arunc, azvârl. *Cătso si turească peșt ăn drum* (incepu să arunce pești în drum), 3/13 cf. 6/14, 4/29. *Cqñ si-ń turească tsară pri uoc'i* (când voiu muri), cf. 843. *Si turi pri tufeac* (se azvârli pe pușcă, adică a luat arma), 812. || Trag cu pușca. *Ăn mini si tureă, pică sōndzi nu pică* (să fi tras în mine...), 892. | 3°. Scot ceva afară, scot. *Tureă-ū chesea* (scoate punga), 8/52. | Leapăd. *Turi vaca* (vaca a leapădat), ALR. 1074. || 4°. Ridic. *Că-ń turiş ochl'il' ansus* (când îmi ridicai ochii în sus), 8/72. || Scol ceva. *Pots să-u tureş sinduchia* (poți să o ridici lada), 27/68. || Scol, dau la o parte. *Aman ... ture-ń ropa di pri mini* (aman, dă la o parte piatra...), 1/12. || 5°. Bag, pun. *La lară fitșoru și la turiră ăn furnă* (il luară băiatul și-l bagară în cuptor), 17/56, (refl.) *Si turi pri el* (se puse pe el), 2/53. *Ștefan si turi pri [cal] și calu cătso si budăiască* (atunci Ștefan se puse s. se sui pe [cal]). || 6. (Despre un joc, o petrecere), refl. mă sfârșesc, mă stric. *Nearsiră lă cor, džucară, džu-*

cară şu vini vreamea si si turească siirea (merseră la horă, jucară și veni vremea să se strice...), 5/66. [Derivate: *turiri* f. = azvârlire, aruncare; *turît*, -ă adj. *Li flo capitili turiti* (găsi capetele aruncate), 15/28, 21/78]. — Din bg. *turjam*.

Turiri f. }
Turît, -ă adj. } v. *tures*.

Túrlă f. Aburi cf. p a r ă. *Apa scoati turlă*, ALR. 2543, cf. 420.

Turliă f. Fel. *Ună uđajă plină cu toati turlihi di ghipt* (plină cu toate felurile de cereale), 20/51. *Ună turliă* (la fel). *Cătsaua feși doși cătsol'... ună turliă* (cățeaua față doi căței... la fel), 6/28. *Turli-turli* (fel de fel). *Ișgră di colo turli-turli di șerp* (ieșiră de acolo fel de fel de șerpi). — Din tc. *turli*.

Turnări f. }
Turnăt, -ă adj. } v. *torn*.
Turnătură f. }

Turtă f. *Turtă*. *Au flo turta gárnatsă, au răzdrubi* (o află turta, o îmbucătăți), 22/6. *Turtă zărnatsă* (turtă de făină de grâu). *U mănă turtă zărnatsă*, 15/72 cf. 8/69. — Din lat. *tūrta*, -am, (arom. *turtă*).

Turtsēs, -ească adj. v. *turc*.

Túrtură f. v. *tărtură*.

Túsi f. Tuse. [Derivate: *tuşşos* (<lat. *tüssio*, -īre) vb. IV. = tuşesc. *Icu tuşşos, catsă un lilic* (dacă tusești, prinde un liliac), Com. C. I.]. — Din lat. *tūssis*, -em, (arom. *tuse*).

Tusnēs vb. Strâng, apăs (refl.) *s-tusnes* = se prind (despre obiecte care se prind unul cu altul), ALR. 5638. — Din mbg. *tiskam*, (aor. *tisnah*). Cf. *tisnes*.

Tuşşos vb. IV. v. *tusi*.

Tut, -ă pron. v. *tot*.

Túteäv adj. se zice despre unu care nu se pricepe la nimic, care nu e în stare să facă ceva, 816. — Din bg. *tutkav*.

Tútehi adv. Ca și cum. *Tutchi raș cola* (ca și cum ai fi fost acolo). Com. T. P. — Din mbg. *tutki(m)*.

Tutnēs vb. Arunc. *La tutni ăň trap* (îl aruncă în vale), Com. T. P. (Refl.) Mă iau după cineva. *Si tutni după tšitšă-sa*. — Din tc. *tutmak*?

Tutš a. Bronz, tuciu. *Brântšeaľ ăli si dară di tutš* (clopoței se fac din bronz), Com. I. L. — Din tc. *tuč*.

²*Tutš* m. (La moară). Bold sau cep. Com. H. I. — Din mbg. *tuč*.

Tutširi f. }
Tutšit, -ă adj. } v. *tutšos*.
Tutšqri f. }

Tutšşos vb. IV. Dau la tocilă, a scut. *Du-ti di ăts-l'a tutšă uneac dintsil'* (du-te de-ți ascute nițel dinții), 24/90 cf. 25/90. Derivate: *tutšqri*, *tutširi* f. = ascuțire; *tutšqť*, *tutšit*, -ă (cu negativul *nitutšót*, ă,) adj. = ascuțit, care taie. Com p u s e (cu pref.): *zătutšşos* (ză + *tutšşos*), vb. IV. = încep să-mi ascut dinții. — Din bg. *toča*.

Tutšós vb. IV. Trag zeamă de varză. *La tutšos prăsoju di cutšan* ALR. 4098. — Din mbg. *točam*.

Tutšqt, -ă adj. v. *tutšos*.

Ts

Tsă pron. v. *tu*.

Tsăfărlăchi m. Omușor. Com. T. P.

Tsăfui (di bucă). Locul unde trag scândura la moară și se oprește apa. ALR. 6735.

Tsăl pron. v. *tsela*.

Tsăluf m. Perciune, zulf, ALR. 2014. [Derivat: *tsălufătă* f. = oaie, capră căreia îi atârnă zulfii]. — Din tc. *zülüf*. Cf. *zălu*.

Tsăneări f. v. *tsən*.

Tsängărăs vb. Fac «țângăr». din clopot, sun cu clopoțelul. Com T. P. — Formațiune onomatopEICă.

Tsăntsăglét m. Floarea soarelui. ALR. 1907. — Din bg. *slănecgljad*.

Tsăntsie m. Nume de monedă veche, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41). — Din germ. *zwanzig*.

Tsăpă m. Țeapă, țepușe, frigare, ALR. 3977. *Coti steali la Dömmu, coti tsapi ăn pimint* (= stărniștea) *73. *Ca pri tsapă mi frise* (mă fripse ca prin țeapă) adică m'a frecat bine, 817. — Din sl. *cěpa*.

Tsăpăróg, -ă adj. (Despre capre, oi) Cu coarnele sucite. *Căpră tsăpăroagă*, 4/68. — Din *tsapă*?

Tsăpés vb. IV. Alung, gonesc, (refl.) mă alung. *Ăń am patru suror tucu si tsăpes și nu pot si si jungă*. (vărteșli), *91. [Derivate: *tsăpíri* f. = alungare; *tsăpít*, -ă adj. = alungat. Compus (cu pref.): *zătsăpés* (ză + tsăpes) = alung, gonesc. *Aș ló un lemn di la zătsăpi prin poartă* (își luă un lemn de-l alungă...), 5/44. Pentru etim. cf. dacor. *țip*.

Tsăpíri f. } v. *tsăpes*.
Tsăpít, -ă adj. }

Tsar m. (Țărnareca) Împărat (în celelalte comune, numai ămpir a t). *Tsarlu ăl' gri* (țarul îi zise...), 23/65. *Tsare, voį si ti 'ntreb*, 8/65 cf. 15, 23/64, 3/65. [Derivate: (Feminin) *tsărítsă* f. = țarină, împărăteasă, cf. ămpirăteasă. *Tuntsea tsăritsa ăl' deadi ună carti* (atunci împărăteasa...), 18/65, *tsărés*, -ească adj. = țăresc. *Ŭamin' ă tsăreștă, căn viniră zuya lantă* (oamenii țarului), 20/64, *tsăruștími* f. = împărăție. *Ŭamin' ă di tru tsăruștimea* (oamenii din împărăție...), 32/65. — Din bg. *car*.

Tsără f. Țară, pământ. *Măiră cu grop di tsară* (azvârliră cu bulgări de pământ), 15/5. *Pănă si-ń pună tsără*, 842 cf. 167, 9/62. — Din lat. *tĕrra*, -am, (arom. *tsară*).

Tsărése, -ească adj. v. *tsar*.

Tsărítsă f. v. *tsar*.

Tsărnă f. Nume de capră (neagră). — Din bg. *cărna*.

Tsărnareea N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 26).

Tsartsărăchi N. loc. (Cupa).

Tsărtsărcă f. Pepene galben încă necopt bine; un fel de pepene galben fără miros și cu gustul de castravete.

Tsărūi f. pl. (Țârnareca, încolo u p i n c ă) Opincă. *Scutets-vă, făr-tati, tsărūli* (scoateți-vă, făr-tate, opincile), 9/66. — Din gr. *τσαροῦχι*, (arom. *tsăruh'e*).

Tsărushîmi f. v. *tsar*.

Tsărvéneă f. Soiu de grâu roșcat, ALR. 5182. — Din bg. *cărvenka*.

Tsăvă f. Țeavă. Com. C. I. — Din paleosl. *cěvŭ*, (arom. *tsaye*).

Tse pron. 1°. (interog.) Ce. *Tse mul'ari caftsă bre?* (ce muiere cauți bre?), 11/65. *Tsi fats?* (ce faci?), 13/16 cf. 9/19, etc. | 2°. (relativ). *Mul'area tse te ănsuraș* (muierea cu care te însurași), 11/65. *Chirchezu tsi ră la apu* (cerchezul care era la apă), 6/16. [Și: *tsi* pron. rel., inter.; (Liumnița) *tsjă* pron. rel. inter., 2/73. Derivat: *tsivă* adv. = nimic Nu, *tsivă tsivă* (nimic, nimic), 4/79. Compus: *tsiva-godeă* adv., pron. *El nu vë lănt tsiva-godeă* (nu avea alt nimic...), 1/93. *Si spargă tsiva-godeă* (să strice s. să omoare ceva...) 9/57 cf. 3/49, 820]. — Din lat. *quid*.

Tseă }
Tseălăntă } pron. v. *tsela*.

Tseăpă f. Ceapă. — Din lat. *caepa*, -am, (arom. *tseapă*).

Tseăpeă f. Așchie. *Di-l' pusi un buturnic la poartă, tseapchi si feasi poarta* (bucăți si așchii se făcu poarta), 26/32. [Plur. *tseapchi*]. — Din bg. *cěpka*.

Tseărtă f. v. *tsert*.

Tseăsta pron. v. *tsista*.

Tseătă f. Ceată, grămadă de oameni. *Pri drūm nuiḃo ună tseată di fițșor* (pe drum întâlni o ceată de copii), 4/41. — Din bg. *četa*.

Tsel pron. v. *tsela*.

Tsēla pron. Acela. *Antribḃ tsela chirchezu* (întrebă cerchezul acela) 5/16. *Al' flḃ tsel'a doiḃ' frăts* (îi află pe acei doi frați), 18/19 cf. 5/26. [Plur. *tsel'a*. Și: (Țârnareca) *tsel* pron. *Tuntsea tsel tse dădeă pāni*, 6/65; (Huma) *tsāl* pron. *Tsāl cu tāmāḃa* (acela cu tāmāia), 10/71 cf. 10/69; (Liumnița) *tsjăla* pron. 3/73. Feminin: *tsēa* pron. (plur. *tseali*). *Cheșchi di tsea la s-iḃă* (numai aia să fie), 11/81. *L-ăncalicară tseali di tșătie*. Compus: *tsēlalant*, *tseălăntă* pron. = celalalt, cealaltă (plur. *tsel'alants* și *tsel'lants*). *Tsel'lants argats nu-l' dădeay pāni*, 3/65. *Ună ra albă tseălăntă ra neagră*. — Din lat. *eccum*-*illus, -a, -um, (arom. *atsel*).

Tselălănt pron. v. *tsela*.

Tser N. loc. (Barovița).

²Tser a. Cer, cf. ne b u. *Nap-cum si ardicḃ anghjălu ară la tser*

(apoi se ridică îngerul iarăși la cer), 9/62. — Din lat. *caelum*, (arom. *tser*).

³Tser vb. III. 1°. (Țârnareca) Caut. *Un tsar tseari mults argats* (un țar caută mulți argați), 2/65. || (Ca în arom.). Cerșesc. *Au flă mă-sa pitru cāl'ur iu tsireă pāni* (...cerșea pâine), 10/65. || 2°. (In Oșani și Liumnița) Cer, (foarte rar) vreau. *Cot si tseară tu anca cota... si... dai* (oricât să-ți ceară)..., 15/42. *Al' la tsirū [scandu]* (ii ceru scaunul), 86/48. *Nu tser pāri di la mini* (nu ceri parale dela mine), 2/37 cf. 5/30, 19/38, 18/42, etc. || (Impers.) Trebuie. *Ca si vină tati, noi tseari s-na sculom* (când va veni tata, noi trebuie să ne sculăm). || 3°. (Lugunța, Cupa și Huma). Vreau. *Tser si fuș casă?* (vrei să pleci acasă), 7/2. *Un pōpă... tsireă să pună izmichiār* (un popă vroia să pună un servitor), 1/8. *Fuș și leșs tse tser* (pleacă și ia-ți ce vrei) cf. 19/16, 5/21, 8/23, (Huma) 5/69, etc. (Cupa) 15/55, etc. [La pres. 2. și 3 ind. prez. plur. *tsirem*, *tsirets*, 15/29. C o m p u s (cu pref.) *prutsēr* (pru + tser) vb. III. = cer. *Ca-Ń prutsiruș, mamu, dascālu Nicola*, 1/III.]. — Din lat. *quaero*, -ere, (arom. *tser*).

Tserb m. Cerb. *Fitșorul tse si feasi tserbu*, 26/64. *Căn vinē tserbul si tșucnească la poatră*, 25/64. Cf. *tserbul vinē iară*, 20/64. — Din lat. *cervus*, -um, (arom. *tserbu*).

Tsere (pl. *tseartsă*) a. Cerc. mai a-

les la bute). *Tserc di buti*, ALR. 1837. — Din lat. *circus*, -um, (arom. *tsercl'u*).

Tsern vb. III. Cern, presar, ALR. 3171. *Āi tsirnut și drāmunisit* (este cernut...) se întrebuințează pentru oamenii frecăți. [*tsir-nūt*, -ă adj. = cernut]. — Din lat. *cerno*, -ere, (arom. *ntsernu*).

Tsert vb. I. Cert, (refl.) mă cert. [(Țârnareca), c o m p u s (cu pref.): *āntsert* (aṇ + tsert) vb. I. *Nearsi si-l' āntseartă* (merse să-l certe), 1/68. *Feata... si āntsirtă cu izmichiarl' ā* (fata... se certă cu servitorii), 29/65. *rastsēr* (ras + tsert, de pe mbg. *raskaram*) vb. I. = încep să mă cert, mă cert. *Ca si rāstsirtarā, la spinzurō pāșă*, 17/15 cf. 26, 31/18. *Derivat: tseārtă* f. = ceartă. *Dupu joc și tseartă vini*, 819. — Din lat. *certo*, -are.

Tsi pron. v. *tse*.

²Tsi pron. refl. v. *si*.

Tșiă pron. v. *tsi*.

Tsiecārēs vb. IV. (despre pui) Piulesc, ALR. 5718. *Pul'ii tsi-cāres* ib. — Onomatopoe.

Tsicoări f. Greier. Com. T. P. cf. *ș t u r e c*.

Tsieș, tsieș strigătul cu care se cheamă caprele, ALR. 5327. Cf. *că z i, că z i, că z i; p r, p r, p r; t r t, t r t*.

Tsiēut a. Vaiet, strigăt, țipăt, Com. T. P.

Tsigără f. Țigară. *Tșubucu ā un tsigarlōc di tsigōr*. Com. I. L. [*Derivat: tsigārloc* m. id.].

Tsigărlœ m. v. *tsigară*.

Tsimbîdi f. (Țárnareca) Furculiță, Com. V. J. [Și: *zimbîdi* f. = clește mic. Com. T. P.]. — Din gr. *τσιμπίδα*, (arom. *tsimbidă*).

Tsină f. Cină. *Dupu tsină ili printru tsină?* (după cină sau înainte de cină). [Derivat: *tsin* (din lat. *cēno*, -are), vb. I. = cinez, mănânc. Și *pusiră sinia si tsină* (și puseră masă să mănânce), 18/6, 5/68. Compose (cu pref.): *zătsin* (ză + *tsin*, de pe mbg. *zavečeram*) = încep să cinez. *Ai si zatsinqm unec, pōpi* (hai să cinăm puțin, părinte) ib., *dutsin* (du + *tsin*, de pe mbg. *dovečeram*) vb. I. = termin, isprăvesc de cinat, de mâncat. « *Dutsinaș pupadū?* » — *ia, dutsinaș* (isprăviși cu mâncarea, uită isprăvii), ib. cf. 3/48; *tsinăt*, -ă adj. (cu înțeles activ) = care a cinat, care a mâncat]. — Din lat. *cēna*, -am, (arom. *tsină*).

Tsinsprăts num. v. *tsintsi*.

Tsints num. Cinci. [Compose: *tsinsprăts* num. = cinci-sprezece; *tsindzots* num. = cincizeci, 14/7, 12/18]. — Din lat. *quinque*, (arom. *tsintsi*).

Tsintsigăr m. Pasăre mică care cântă, pițigoiu. [Se mai numește și: *tșintșinar*]. Com. H. I.

Tsinzots num. v. *tsintsi*.

Tsipă f. Șold. *La flo lăngă tsiپی*, 15/55. *Mi dor tsiپی* (mă dor șoldurile). — Din bg. *cipa*.

Tsipidolu m. Nume de câine, cf. *tsipigore*. *Tsel'a cōnil' l'a cl'ima unu..* « *tsipidolu* » (câinii aceia se numeau unul țipidolu), 4/33.

Tsipigore m. Nume de câine, cf. *tsipidolu*, cf. 4/33.

Tsinūt, -ă adj. v. *tsern*.

Tsist pron. v. *tsista*.

Tsista pron. Acest. *Tsista drăc* (acest drac), 10/79. *Tsista doi'* (acești doi), 1/44 cf. 16/29, 7/36, 1/37, 3/49, 7, 9/55. [Plur. *tsișta* și *tseșt*, 1/80. Feminin: *tseastă* (plur. *tseasti*, (tsesti) și *tseăști* (tsești). *Tseșta aș lu ampirātu il'ă* (aceasta este fata împăratului), 26/4. *Tsi sa tseăști luminqr?* (ce sunt aceste lumânări?), 5/37 cf. 6/25, 7/28, 5/43, 3/70. Și: (Huma) *tsist* pron. *Tu aș la fiseș tsist bun* (tu îmi făcuși acest bine), 12/71]. — Din lat. *eccum*-**istus*, -a, -um.

Tsităte f. Cetate, auzit ca nume de localitate în Huma. Com. T. P. (Despre *Tsitati* în Birislav, și Liumnița, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 24, 25). — Din lat. *civitas*, -tatem, (arom. *tsitate*).

Tsitătea n. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Tsivă

Tsiva-godeă } adv. v. *tse*.

Tsōglavi m. plur. Balaur, ființă închipuită cu un ochiu. *La treșli yară la trimeasiră lă tsoglavi* (a treia oară îl trimeseră la balauri), 22/40. — Din bg. *pesoglav*.

Tsqn vb. III. Țin. *Tsela fitșoru si antări la tsăneři, și tsela tsqñ și tsela tsqñ* (băiatul acela se întări ținând și unul ține, altul ține...), 4/85 cf. 19/80. *Tsqn inat* (țin necaz). *Șu-l' tsănù înatu tri lantă ȳară* (și îi ținū necaz pentru altă dată), 23/72. || Am curaj, îndrăznesc. *Cari aȳ tsqni* (cui îi ține, cine îndrăznește), cf. 2/24, 443. [Derivat: tsăneări f.]. — Din lat. *tēneo*, *-ēre*, (arom. *tsîn*).

Tsqp vb. I. Țip, strig tare. *Un ȳom... tsăpă* (un om țipa), 3/78. *Lats și tsăpats* (luați și țipați), 21/16. *Să tsopă* (să țipe), 9/13 cf. 18, 21/16, 3/45. [Derivat: tsăpări f. = țipăt. *Locu la dispică di tsăparea*, 818. Compose (cu pref.): *prutsqp* (pru + tsqp), de pe bg. *provikvam*) vb. I. = încep să strig, scot un țipăt. *Popa prutsăpo la pupădiȳa* (popa începu să strige la preoteasă), cf. 14, 15/43, 23/32, 4/22, 19/69; *rătsqp* (ras + tsqp, de pe bg. *razvikvam*) vb. I. = încep să țip, fac gură multă. *Si rătsăpo frătili* (fratele începu să țipe), 15/32 cf. 14/42].

Tsqst a. Capac și în special capacul «podnitsei» (= tavă de pământ). *ȳa-i... tsqstu și podnitsa* (uită capacul, uită tava), să vedem care pe care, 454. — Din lat. *tēstum*.

Tsqts vb. I. v. *tsqtsă*.

Tsqtsă f. Țața. *Ielă di angl' ită treȳ picătur di lapti din tsqtsa mea*

(vino, de înghite trei picături de lapte din Țața mea), 15/94. *Tsqtsă di ruȳac* (la albinărit) lavre, căței, ALR. 5467. *Tsqtsă di matitsă* (botcă, celule în care se naște matca) ib. 5468. [Derivat: tsqts vb. (cf. bg. *cicam*) = sug Țața (în limbagiul copiilor și numai despre copii). Cf. bg. *cica* alb. *sisë*].

Tsrăpēs vb. IV. Scot apă. *Tsqni-ti mult bun ca si tsrăpnim* (ține-te bine ca să scoatem apă), 11/85. *Și că tsrăpniră apu* (și după ce luară apă), 12/85. [Și: tsrăpnēs vb. IV.]. — Din mbg. *cărpam*.

Tsrăpnēs vb. IV. v. *tsrăpes*.

Tsúfeă f. Ciucure. *Copilașil' poartă beati cu tsufts* (flăcări poartă bete cu ciucuri), Com. I. L. — Din mbg. *cufka*, id.

Tsutsugléd m. v. *tsuntsugled*.

Tsuntsugléd m. Acelaș cu *tsăntsăglet*. Com. C. I. [Și: *tsutsugled*].

Tsutsúl' eă f. Moțișor, moț, orice tufă, Com. T. P. — Din mbg. *cuculka*.

U

ȳa adv. Aici. *Ia, ȳa ari ȳopt cȳpiti di ghipt* (uită, aici sunt opt stoguri de cereale), 9/4. [Și: *ȳătsi* adv. *Its tots ȳatsi* (sunteți toți aici?), 20/29. — Din lat. *ad-hoc*, (arom. *ayă*).

²**ȳa** interj. v. ²*ȳa*.

ȳăe, **-ă** adj. Prost, dobitoc. *Cȳtsi fats șa ȳaculi!* (de ce faci așa prostule!), Com. T. P.

Uăcl'u }
Uăcl'u-uorob } m. v. uocl'u.

Uăiă f. Oaie. *Rau doi frats și rau picurâr; ȕel' si dutseu cu oiă (... ei mergeau cu oile, erau păstori), 1/3. Flară un bil'uc di uoi (găsiră o turmă de oi), 8/27 cf. 2/8, 7/25. Bureati-di-uăiă v. bureati; uăiă răgușă = cu coarne, ALR. 1805. [Plur. uol' (rar). S-ti duts la uol', 11/60. Diminutiv: uîtseă f. Com. G. D.]. — Din lat. ovis, -em, (arom. oaie).*

Uălă f. Oală. *Puni-l' uala cu spuză* (trage-i chiulul), 823. [Derivat: ulăr (<lat. ollarius), m. = olar. Com. G. D. cf. grăntșar; uălitseă f. (dimin.)]. — Din lat. olla, -am, (arom. oală).

Uălitseă f. v. uală.

Uăltăr adv. Alaltăieri. *Uăltăr veă mult călăbaloc la băsearică* (alaltăieri era multă lume la bise-rică), Com. I. L. — Derivat din ȕeri (arom. aualtari).

Uăm m. v. uom.

Uără f. Oară, dată. *La treili uară* (a treia oară), 22/40. *Ăn loc di dou or* (în loc de două ori), 15/94. *La douli, treili... uor* (a doua, a treia... oară), 4/9, 7/49. *Uor-di-căti-uor* (ori de câte ori), 13/65. *Vrină-uară* (vreodată), 1/69. *Niști uor* (câte odată). *Niști uor bruma cadî și la avgust*. Com. I. L. — Din lat. hōra, -am, (arom. oară).

Uărur Nume de mahala în Lugunța, Com. M. T.

Uăspits m. 1°. Oaspe, musafir. *Uaspitsu nu si pruşteată cu beari și cu măncari, ma cu dulsi zbor, 824. Si-n vină vrin uaspits* (o să-mi vină vreun musafir), 825. *Vin s. mi duc ăn uaspits* (pentru: ăn uspets) = mă duc musafir, mă duc ca invitat la masă. *Si pugudî si vină tumtsea ăn uaspits* (se nimeri să vină atunci oaspe), 5/72. *Si dusi... ăn uaspits*, 26/2. || 2°. Prieten, amic. *Si dusi pri la uaspits* (se duse pe la prieten), 16/55. [Derivat: uspitslœ a. = prietenie. Com. G. D.]. — Din lat. hōspitem, (arom. oaspe).

Uăsti f. Oaste, Com. T. P. — Din lat. hostis, -em, (arom. oaste).

Uătsi adv. v. uă.

Ūbav, -ă adj. Frumos. *Cu tȕr ubivi rubi* (cu astfel de haine frumoase), 19/29. *Tiniru jûni ubav*, 21/93 cf. 8/39. | Bun. *Tari ubavă apu* (astfel de apă bună), 5/59. [Derivat: ubăvil'ă f. = frumoșețe. *Io s-mi duc să ved ubăvil'ă locului* (eu o să mă duc să văd frumoasa pământului), cf. arom. mușata loclui, alb. e bucurë e dheut), 9/86. — Din bg. hubav.

Ubăvil'ă f. v. ubav.

Ubduvéts m. v. ubduvitsă.

Ubduvitsă f. Văduvă, femeie căreia i-a murit bărbatul. *Plondzi ca vrină ubduvitsă* (plânge ca o văduvă), Com. G. D. [Derivat: (întrebuințat rar), ubduvéts m. = văduv]. — Din bg. vdovica.

Ubel' f. (întrebuintat la plur.) Obiele, Com. T. P. — Dintr'un **objelo* (derivat din sl. *obiti*).

Ubidés vb. IV. Caut, cercetéz, întreb. *Io 'n tser ti ubideam* (în cer te căutam), 826. *Moarte nu ubidești* (moartea nu întreabă), 1/2 cf. 5/11, 31/18, 2/25, 2/40, 4/42, 5/59, 6/79. [Derivat: *ubidiri* f. = căutare. Compus (cu pref.): *priubidés* (pri + *ubides*) vb. IV. = caut, cercetéz mă uit să văd, să caut. *Priubidi... să vedă* (se uită să vadă), 4/18 cf. 11/50, *pribidés* vb. IV. = caut, (refl.) mă caut, mă cercetéz. *Cqn mi pribidiș ăń džep* (când mă căutai în buzunar...), 2/63 cf. 1/60; *pruubidés* (pru + *ubides*) vb. IV. *S-la pruubidească*, 20/8, cf.; *pruubidés* vb. IV. 3/7]. — Din mbg. *obiduam*, (bg. *obišdam*).

Ublone a. Oblânc la șea, ALR. 5504. — Din paleosl. *oblak*.

Ubql' N. loc. (Cupa) Com. C. P.

Ubor a. (Țârnareca) Curte, (în celelalte comune) adăpost în fundul curții pentru vite, un fel de grajd, o b o r. Com. T. P. — Din bg. *obor*, (arom. *ubor*).

Ubráz m. Obraz. *Si si speală pi ubraz*, 15/66. *Ună jireașcă roșă aș pri ubraz* (un semn roșu ai pe obraz), Com. C. I. — Din bg. *obraz*.

Uehimát a. Autorități. *S-nu cazi ăń mońli uchimatului* (să nu cazi în mâinile autorităților), 828. — Din tc. *hukimet*, (arom. *uk'imate*).

Uerutés vb. IV. Domesticesc. *Calu la ucrutes, la fac crotnic*, ALR. 5502, cf. *crotnic*. — Din mbg. *ukrotvam*.

Ud, -ă adj. Ud. *Ra ud di ploia*, 3/85. [Derivat: *ud* (<lat. *ūdo*, -are), vb. I. = ud. Compus (cu pref.): *zăud* (ză + *ud*) vb. I. = ud puțin. *No-am mâncat... si-ń la zăud rostu* (n'am mâncat... să-mi ud puțin gura), 5/91]. — Din lat. *udus*, -a, -um, (arom. *ud*).

²Ud vb. I. v. *ud*.

³Ud vb. IV. Aud. *Udi un glas*, (aude o voce), 9/70. *Un uom vea uzqt* (un om auzise), 6/57. *Am uzqt* (am auzit), 9/47. *Aș uzqră*, 5/24 cf. 8/16. [Și: (Țârnareca) *ăvdu* vb. IV. (ca în arom. numai în ce privește *au>av*), *avdu*, *avză*, *avdi*, *avzăm*, etc. 2/65. (La Huma) perf. s. pers. 3 sing. *uză* în loc de *uzq*, 22/69; pretutindenii se conjugă: *uzqi*, totuși se aude și *uziș*. Derivate: *niuzqt*, -ă adj. (cu înțeles activ) = care n'a auzit. *Tsela si fătseă că-i niuzqt* (acela se prefăcu că nu aude), 9/52; (Huma) *auzitură* f. = vorbă de clacă, poveste. *Tse auzitur sa tsești* (ce mai povești sunt și acestea), 955; *priu-zqt*, -ă adj. (adj. verbal al lui *priud*, format de pe bg. *pročut*, cu același înțeles) = faimos, renumit. *Cuola vut-au vrin chisădzăiș priuzqt* (acolo era un chesegiu renumit), 2/61 cf. 597]. — Din lat. *audio*, -ire, (arom. *avdu*).

Udăjă f. Odaie. *Antră ăń udăjă* (intră în odaie), 12/77, 23/93. [Diminutiv: **udăițșă** f. = odăiță. Com. G. D.]. — Din tc. *oda*, (arom. *odă* și *udă*).

Udăițșă f. v. *udăjă*.

Udărvit m. Prost, nătâng. *Udărvituli!* prostule, 830. — După bg. *odărven* «înlemnit», (*dărvo*, «lemn»).

Udbuăs vb. IV. Înțarc copilul, ALR. 552. — Din mbg. *otbivam*.

Udmenitsă f. Schimb. *Ăń udmenitsă* (cu schimbul). (ALR. 3066). Tovărășie la aratul pământului (ib. 5090). — Din bg. *odmenica*.

Udvām adv. v. *odvam*.

Ugără f. v. *ogor*.

Ugl'indălă f. Oglindă. [Și: *oglin-dălă* f.]. Com. T. P. — Din paleosl. *ogledalo*.

Ugnār m. Se zice unuia care nu lucrează, care stă toată ziua pe lângă foc, cf. *t ș ă n u ș a r*. — Din bg. *ogan*.

Ugniști f. Vatră. *Lo un tătșiun di ugniști* (luă un tăciune din vatră), 7/77. *Si știrnă ca 'n ugniștea tată-suș*, 832. — Din bg. *ognište*.

Ūgol' adv. Tot, mereu, într'una. *Bra cal, tse-i ăștă di tini di ugol' mi scorneș di tru somnu?* (măi calule, ce-i asta de tine, de mă tot deștepți din somn), 17/68. [Derivat: **ugól'că** (bg. *ogolka*) f. = nume de plantă]. — Din bg. *ogol* «tot».

Ugól'că f. v. *ugol'*.

Ugór z. Loc necultivat, țărină nelucrată, necultivată. Com. G. D. [Și: *ugără* f. (în expresia) *Pugatša-i dultsi, tucu ugara-i măncoasă*]. — Din sl. *ugar*, (cf. sârb. *ugar*, polon. *ugor*).

Ugudés vb. IV. 1°. Nimeresc, cf. *p u g u d e s*. *Nu si ugudi căsă* (nu se nimeri acasă), 1/83. *Iel' si ugudiră itri* (ei se nimeriră să fie vicleni), 12/84. || Ghicesc. *Ugudeà, tse-i?* *1 cf. *2, *5, *6, *9, *10, etc. || 2°. Arunc, azvârl, dau în cineva, lovesc. *Ia ugudeà cu meara* (ia lovește cu mărul), 13/81. *Scoati cătșuș s-mi ugudeș*, 68. *La ugudi la uos* (îl lovi s. îl nimeri la os), 847. — Din bg. *ugadjavam*.

Ugulés vb. IV. v. *gol*.

Ujdes vb. IV. v. *ul'udes*.

Ujém m. (La moară). Partea de făină ce se dă morarului, în loc de bani, pentru măcinat, o i e m. Com. H. I.

Uigún Potrivit, nemerit. *Cu un lemn la feasi uigun* (cu un lemn îl potrive bine), 14/55. — Din tc. *ujgun*, (arom. *uigune*).

Ujlija adj. Năravit, cu nărav. *Moască ujlija* (catâr năravit), 833. — Din bg. *hujlija*, tc., (arom. *huie*), «nărav».

Uitșă f. v. *uajă*.

Ulandžām (Expresie turcească): Dragul meu, copilul meu. *Bra ulandžām, no-ari tseastă seară loc*

ya ăn tream si dorm, 15/56. — Din tc. *ulumğam*, « băieţelul meu ».

Ulăr m. v. *uală*.

Uléră f. *Holeră*, ALR.

Ulitu vb. I. v. *ul't*.

Uludés vb. IV. v. *lud*.

²Ul'udés vb. IV. Aranjez, po-trivesc. *La ul'udi tsela lucru* (a aranjat treaba), Com. GH. T. *La ul'udiră mortu* (il îngropară pe mort), id. [Şi: *uludés, ujdés, ulundés* vb. IV. *Ĭel' aș l'a ulundiră boil'*. (In text greşit: *aș si l'a...*), 6/45].

Ulundés vb. v. *ul'udes*.

Ul't vb. I. Uit. *Izmichiril' ul'ta-ră că si-u leă tseă mănărea*, 3/48. [Derivate: *ul'tări* f. = uitare; *ul'tat*, -ă adj. = uitat. (La Oșani se aude și *ulît, ulîts, ulîtă* etc. cu *l* nealterat)]. — Din lat. *oblîto*, -are, (din *oblitus*).

Ul'tări f. } v. *ul't*.
Ul'tât, -ă adj. }

Uluveăică (pl. -*veîts*) f. Huhurez, ALR. 1054.

Uluvót, -ă adj. Se zice despre un arbore care crește drept și fără noduri. *Făguvină uluvotă* (lemn de fag care crește drept și fără noduri), 55.

Ūmă f. Humă, pământ humos. || Nume de localitate, 1/18. [Derivat: *uminéts* m. = locuitor din Huma. *Tsela uminetsu*, 5/V.]. — Din bg. *huma*.

Umărăs vb. IV. }
Umărăt, -ă adj. } v. *umărqs*.
Umărql'ă f. }

Umărqs vb. IV. Obosesc, (refl.) mă obosesc. *Cum amnaŭ, si umărqră* (cum umblau se obosiră), 1/21. *Că si umărqră, șăzură*, 3/79. *Fitșoru ra umărqt*, 3/79; *Sam umărqt* 15/31; [Şi: (Huma) *umărăs* vb. IV. cf. 3/69, *umurqs* vb. IV. *omărqs* vb. IV. *Its omărqts* (sunteți obosiți), 14/19. [Derivate: *umărqt* (umărăt, *umurqt*, *umorqt*, *omărqt*), -ă adj. = obosit, ostenit. Compus: *dizmărqs*, *dăsmărqs*, (dis + *umărqs*) vb. IV = mă odihnesc (mai des: *răpqs*); *dizmărqt* (*dăsmărqt*), -ă = odihnit. *Cal' dăzmărqts*, ALR. 3114; *umărql'ă* f. = osteneală. Com. T.P.]. — Din bg. *umorjavam*, (aor. *umori*h).

Ūmbără f. v. *umbră*.

Ūmbră f. Umbră. *Șizură să răpqsă la umbră* (șezură să se odihnească la umbră), 1/21. *Bărbatu-i umbră la casă* (bărbatul este sprijinul casei), 881 cf. 880, 882, 883, 779. [Şi: (Huma) *ŭmbără* f. ALR. 1879. *Mi culcaŭ lângă ună izvoarcă sub ŭmbără*, 7/69 cf. 10/69; *umbrós*, -oasă adj. (<lat. *umbrosus*, -a, -um) = umbros. Com. T.P.]. — Din lat. *ŭmbra*, -am, (arom. *umbră*).

Umbrélă f. Umbrelă, ALR. 1879.

Umbrós, -oasă adj. v. *umbră*.

Uminéts m. v. *umă*.

Umorôs vb. IV. }
Umorqt -ă, adj. } v. *umărqs*.

Ūmpl'u vb. I. v. *ampl'u*.

Umrăznés vb. IV. Devin, mă fac neplăcut, urît, nu mai plac.

Se întrebuintează mai ales sub forma substantivală a part. perf. **umrăznit** m. I! *umrăznituli, dosta vichi* (destul și tu omule anost, neplăcut!) Com. I. L. [La Papahagi M. R. este trecut cuvântul sub *răzint* și dă ca ex. «*uom răzintuli*» «obraznic», ceea ce este greșit, neexistând, după câte am întrebat eu, o astfel de expresie derivată din *răzint* «argint» și cu un înțeles așa de opus «obraznic»]. — Din paleosl. *omraziti* (dacor. *a se omrăzi*).

Umrăznit m. v. *umrăznes*.

Umurqs vb. VI. } v. *umărqs*.

Umurqt, -ă adj. }

Umút a. Nădejde. *Uomu până dijaști, tucu lă umut aî* (cât trăiește omul, tot are nădejde), 884. || Gând (în expresia). *Tse umut aî*, (ce ai de gând). — Din tc. *umut*.

Un, -ă num. I. **Un**. *Unu din noî*, 6/18. *Un-căti-un* (unul câte unul, pe rând), *Ună pristi ună* (una peste alta). *Iel li pusi ună pristi ună*, 5/6. *Ună di ună* (una de alta). *Li zăligai șa tots fazil' ună-di-ună*, 15/16. *Ună-ș-ună la cătso l'epurli* (copoiul îndată îl prinse iepurele), 71/21. 2. adv. Indată, cum. *Ună că ișo* (îndată ce ieși). | 3. Intr'o. *Ună dimineatsă* (într'o dimineață), 3/35. [Compus: **undou** pron. = câteva (cf. arom. *nda uă, ndo i*). *Lă iel nu-l'-tsi mănca, tucu gustă un-dou mutșcots* (lui nu-i era foame,

gusta numai câteva bucăți), 15/42].

— Din lat. *unus*, -a, -um, (arom. *un*)

Undou, -ă pron. v. *un*.

Uneăc }

Unétșeut } adv. v. *neac*.

Ung vb. III. Ung. *Lisitsa si unsi* (vulpea se unse), 7/30. *Au unsără cu gaz și sfiti*, 23/29. [Compus: **izung** (iz + ung) vb. III. = ung peste tot. *Cu căgă gănă tsi veă rămas s-izunsi pristi frunti* (se unse pe frunte), 15/72. Derivat: **uns**, -ă adj. = uns; **unt** (lat. *unctum*) m. = unt. Com. G. D.]. — Din lat. *ungō*, -ere, (arom. *ungu*).

Ungl'ă f. Unghie, cf. 887, 888. *Ungl'a-tșoarăl'ă* (nume de plantă). Com. T. P. [Compus (cu pref.): **năungl'u** (nă + unglu) vb. I. = gust din ceva cu vârful degetului. Com. T. P.]. — Din lat. *ung[ū]la*, -am, (arom. *ungl'e*).

Unlue m. Ban de zece parale, cf. mitilic. *Doî unluts*, 4/52.

Uns, -ă adj. }

Unt m. }

Unt a. }

v. *ung*.

Ūntru adv. v. *nuntru*.

Unuzeseu vb. IV. (Țârnareca) Seamăn cuiva. *Veă ună feată cari unuzeă cu tini* (era o fată care semăna cu tine), 42/65. — Din gr. *δμοιάζω*, (arom. *undzescu*).

Ūoel'u m. Ochiu. *Să-ts cadă spin ă n uocl'i* (o să-ți cadă spini în ochi), 5/30 cf. 35/40. *Uocl'il' aî ișoră di știtarea* (mi-au ieșit

ochii așteptând), 842 cf. 840, 843. *Io-l' fătseam cu uocl'u*, 6/VI. [Plur. *uocl'i*, (Țârnareca) *ocl'ă* și (mai rar) *uochi*. Și: (Țârnareca) *oel'u* m., (Liumnița) *uăel'u* m., 6/76, 4/74. Compus: *uôrbu-uocl'u* s. *uôel'u* (*uăel'u*)-*uorb* m. ALR. 21. (Liumnița) = a) tâmplă (la oameni și la animale) cf. timbă. *Lasă-l' sondați la uocl'u-uorb*, Com. C. I. b) semn deasupra ochiului la câini și la găini, id.]. — Din lat. *oculus*, -um, (pentru *oculus*), (arom. *ocl'u*).

Uôlm (pl. *uoln*) m. Ulm, ALR. 1921. — Din lat. *ulmus*, -um.

Uôlună f. Plumb, ALR. 1532. — Din bg. *olovo*.

Uôm m. Om. *Să moră căți doi omiîn*, 6/20. Și *uomu zisi*, 8/2 cf. 846. || Bărbat, soț. *Iundi-i uomu meu si spunits drept* (unde este bărbatu-meu să-mi...), 19/39. *Uomu-su* (bărbatu-său), 18/39. [Și: (Liumnița) *uôm* m. 3/79, plur. art. (Țârnareca) *uamiîn'l'ă*]. — Din lat. *homo*, (arom. *om*).

Uôrb, -ă adj. Orb. *Am ună... uarbă, până-i uarbă ăi bună, ca să-l'tsi prueadă nu-i bună* (am o oarbă, până-i oarbă, este bună, după ce începe să vadă, nu-i bună = tșoulă), *19 cf. 850, 851. [Derivat: *urbés* vb. IV. = orbesc. *Să urbeș* = să orbeșit, Com. T. P.]. — Din lat. *orbis*, -a, -um, (arom. *orbu*).

Uôrz a. Orz. *Ua ari uopt cupiti*

di ghipt: unu... ăi di uorz și lântu (unul este de orz și celălalt...), 9/4. — Din lat. *hordeum*, (arom. *ordzu*).

Uos a. Os. *Uasili să-i-li dai la cătsauă* (oasele să le dai la cătea), 5/28 cf. 2/34. [Diminutiv: *ustšie* m.]. — Din lat. *ossum*, (arom. *os*).

Uou a. Ou. *Niști uamiîn li picăiaș niști uauă cu lostu*, 16/18 cf. 853, 10/83. [Derivate: *uôu* (lat. **ovo*, -are) vb. I. (despre găină) fac ouă, ou. Compus (cu pref.): *pruuou* (pru + *uou*) vb. I. = încep să ou, să fac ouă. *Al' pruuă gâl'ina* (găina îi începu să ouă), 600]. — Din lat. *ovum*, (arom. *oy*).

Uôu vb. I. v. *uou*.

Upăelqe a. } v. *opacu*.
Upăeôs, -oasă adj. }

Upăeot, -ă adj. v. *opacu*.

Upărqs vb. refl. IV. Mă încăpățânez la ceva, persist, stărui în ceva. *Si upăraști ca măgaru la breag* (se încăpățânează ca măgarul la deal s. la suiş), 857. [Derivat: *upôr* (mbg. *upor*). Auzit mai mult în expresia: *upor ăî vîni* (îmi vine greu)]. — Din bg. *upor-stuvam*, id. (S'ar putea să fie un derivat din *upor*).

Upîncă f. Opincă. *Lagă dupu vecl'i upînsă* (umblă după socoteli vechi), 862 cf. 860. *Si-n ports upîntsili*, 861. [Derivat: *upîncâr* m. = opincar, ALR. 6513]. — Din bg. *opinak*.

Upineár m. v. *upincă*.

Upintşánitsă f. v. *upintşonits*.

Upintşónits (pl.). Fir din păr de capră, gros ca fringhia, pentru legatul opincilor şi ca fudulii la femei. Com. GH. T. [Şi: (u)pin-tşánitsă f.]. — Derivat din *upincă*.

Upistîiă f. Curar (la ham), ALR. 5515.

Upnês vb. IV. Opintesc (refl.) mă opintesc. *Defu si burni si si upnească, ma nu putu si iasă* (Defu se opinti, dar nu putu să iasă), 23/55. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Upór v. *upărş*.

Uptutşqs vb. IV. Festonez cu fir roş sau negru. « La sucardi cu roş, la cămaşă cu negru ». *Că-meaşa ra uptutşqă*. Com. GH. T. [Derivat: *uptutşqt* -ă adj.].

Uptutşqt, -ă adj. v. *uptutşqs*.

Upulît, -ă adj. (Liumniţa) Deştept, Com. GH. T.

Upupês vb. IV. v. *popă*.

Ur (în expresia) *ari bun ur* se zice pentru primul muşteriu care intră într'un magazin să cumpere ceva şi este cu noroc, adică după el mai vin şi alţii. De asemenea se zice şi despre primul întâlnit, dimineaţa, în drum, când ştii că peste zi îţi va merge bine, 928. — Acelaş cu arom. *orî*? (cf. *Daco-romania*, II, 473).

Urâtş m. Plugar. *Tsela uratş aş ra ăñ agru* (plugarul acela îşi ara în ogor), 1/36. || Constelaţiune.

Grupul de stele numit « Uratşu », apare dimineaţa după constelaţia numită « boii », adică la revărsatul zorilor, când plugarul iese la câmp, ca să muncească (Com. I. L.). Ursa mică, ALR. 2458, cf. *găl'inuşa*. [Derivat: *uratşlqe* a. = plugărie, ALR. 5049]. — Din bg. *orač*.

Urâtşlqe a. v. *uratş*.

Urât, -ă adj. v. *urqt*.

Urbês vb. v. *urb*.

Ūrdă f. Urdă, ALR. 5431. *Ăñ am ună babă, urdă cacă*, *53 cf. 612. *Lu feasi dă la urdă 'n jos* (il făcu de trei parale), 865, arom. *urdă*.

Ūrdin m. Rând. *La mai micu frăti aî ra urdinu* (fratelui mai mic îi venea rândul), 6/7. *Ăñ vini urdinu la mini* (mie îmi veni rândul) 11/73. *Cu urdin* (cu rândul), cf. 5/7. *La urdin* = la rând, cf. 46/40. *Pri urdin* (pe rând). *Doş suror, tucu pri urdin puvoiles* (două surori stăpânesc pe rând), *97 cf. 3/7. || Locul dintre două rânduri (de duzi, de porumb etc.), ALR. 5133. *Printru urdinili di tşărniş* (printre rândurile de duzi), B. 9. *Zeana di urdiñ*, ib. [Şi: (foarte rar) *urdină* f. *Si-ñ vină urdina si-ñ cõtă şi meş cucot* (o să-mi vie şi mie rândul...), 167; *urdiinea* adv. = pretutindeni, peste tot. *Ur-diinea la căco lucru* (pretutindeni a stricat mai mult decât a făcut ceva), 67 cf. 849; *urdin* vb. I. (<lat. *ordino*, -are) = pun în ordine,

pun la rând, orânduiesc. *Momi, ca s-li urdină ie! featili* (măine, când va pune fetele la rând...). *Al' zisi la ampiratu*: « urdină-l'a äscheril' » ...și ampiratu l'a urdiño (zise împăratului: pune-i în rând pe soldați și împăratul îi puse în rând). *Compus* (cu pref.): *priürdin* (pri + urdin) vb. I. (refl.) = trec pe rând, trec mereu, frecventez. *Tot minletlu si priurdină şu nu putură să-u cunoască* (toată lumea trecu pe rând și nu putu, 3/67)].

— Post verbal din *urdiñ*, vb.

²*Urdin* vb. I. }
Urdină f. } v. *urdiñ*.
Urdinea adv. }

Urdisés vb. IV. Mă îmbolnăvesc pe neașteptate, așa din senin. Se întrebuințează mai ales, când dormind cineva sub un arbore (nuc) și se îmbolnăvește, se crede că zânele rele (samuvilă) l-au lovit și s'a îmbolnăvit pe neașteptate, 866. Cf. mbg. *urdisvam*.

Urdžán N. loc. (Lugunța).

Urdzătūră f. v. *urdzqs*.

Urdzic vb. v. *urdzică*.

Urdzică f. *Urzică*. Com. T. P. [Derivat: *urdzic* vb. I. = (mă) urzic, ALR. 6258]. — Din lat. **urđica*, -am, (arom. *urdzică*).

Urdoăreă f. v. *urdzqs*.

Urdzqs vb. IV. *Urzesc*, Com. G. D. [Derivate: *urdzătūră* f. = urzeală; *urdoări*, *urdoăreă* f. = alergătoare, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54), Com. C.

I]. — Din lat. *ordio*, -ire, (arom. *urdziscu*).

Ureăel'ă f. 1°. Ureche. *La scoa-siră și călașu din urecl'i* (le scoaseră și cositor din urechi), 16/33. *Jim-tati di par di zid zăcătșot* (= ureacl'ă), *89. *Fq-u pri ureacl'ă cătșușu* (nu-ți pese de nimic), 70 cf. 445, 651, 868. *Dq-u-Urecl'i* (nume de munte) (Conțco). | 2°. (La plug) *Cormana mică s. urechia*. Com. I. G. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [La plur. (Liumnița) *urjăcl'ili*, 7/75. Diminutiv: *uriel'uşă* f. = ureche mică. *Izvoarca di uricl'uşă* = nume de izvor în Oșani; *uriel'ât* m. = fig. măgar. Com. T. P.]. — Din lat. *orŭcla*, (pentru *auricŭla*), -am, (arom. *ureacl'e*).

Uriel'ât m. v. *ureacl'ă*.

Uriel'uşă f. v. *ureacl'ă*.

Uriz m. (Planta și fructul) Orez.

Ūrlu vb. I. *Urlu* și (ca și în arom.) strig, chem. [Compuse: (cu pref.): *pruurlu* (pru + urlu) vb. I. *Avdză zmeu!u, litî şu al' pruurl'ă* (auzi zmeul, alergă și îi urlă), 24/68. *Şu al' pruurlă lă mul'ari-sa* (și începu să strige la nevastă-sa), 18/68; *zăŭrlu* (ză + urlu) vb. I. = încep să urlu. *Am un lup, cqn zaur!ă, ăñ lantă lumi* (am un lup, când începe să urle...), *81]. — Din lat. *ŭlŭlo*, -are, (arom. *urlu*).

Ūrmă f. *Urmă*. *Acu-i dupu lănt, ŭo... urmă nu fac di ŭa* (dacă este după altul, eu nu mă mișc de aici, adică nu pornesc), 31/51. *Pi*

urmă (pe urmă). *Pi urmă stătură tots treil' ăn cāsă* (pe urmă stătură toți...), 11/10. Nume de loc. în Oșani *Ropa-cu-urmili*. Com. G. D. [Derivat: *ănurm* vb. I. = urmăresc pe cineva, (refl.) mă mișc. *Mi ănurmo tot drumu* (mă urmări tot drumul), Com. I. L. *Nu mi ănurmu* (nu mă mișc), 31/51].

Urmân a. Pădure. *Tsista urmân... ăi di tots*, 16/16 cf. 14/16, 2/48. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsol no-ari*, 872 cf. 873. [Și: (Țârnareca) *urmâni* f.]. — Din tc. *orman*.

Urmâni f. v. *urman*.

Urnile (di albiñ) m. Stupină, ALR. 5455. — Din rbg. *ornilik*?

Urnisēs vb. IV. Dăram, Com. D. P. — Din bg. *urivam*, (aor. *urnah*).

Urqt, -ă Urît, (în Țârnareca) rău. *Tse multu urât treatsi hil'i-mea* (ce rău o duce fii-mea). [Și: *urât, -ă* adj. 10/67; *urătșqs* vb. IV. (refl.) = mă înrăiesc, devin, mă fac rău: Com. G. D.]. — Derivat din **urqs* (<lat. *horrēscō*, *-īre*), arom. *urît*.

Ūrov a. (pentru *mel' urov*, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). Un fel de bob măcinat ce se dă boilor ca nutreț; (după înțelesul etimologic), m ă z ă r i c h e. *Lantu ăi di urov*, 9/4. *Si-ts pun urov sub tșouli* (o să-ți pun mazărice sub ghețe), adică o să te chinuesc. — Din bg. *urov*.

Ūrsă f. *Ursă* cf. m e t ș c ă. *Ăn*

si cătsq furniga cu ursa (mi s'a prins furnica cu ursa), 875. [F e m i n i n: *ursoăñă* f. *Si dunară ca pri ursoñă*, 876; *ursumbētš* m. = pui de urs, ALR. 4960]. — Din lat. *ŭrsa*, *-am*, (arom. *ursă*).

Ursoăñă f. v. *ursă*.

Ursumbētš m. v. *ursă*.

Urujēs vb. IV. Alerg, hoinăresc. *Tsela ra linos... si urujă prin sucac* (acela era lenevos și alerga pe stradă), 6/44. — Din sl. *roj* (același cu dacor. *roiesc*).

Urujqs vb. IV. Inarmez, (refl.) mă înarmez. *Tsiștea si urujot-au și aș lat-au căti un cal* (aceștia s'au înarmat și și-au luat câte un cal), 3/61. — Din bg. *orăžavam*.

Urzinie m. v. *plătsintă*.

Ūșă (pl. *uș și ușur*, ALR. 656) f. *Ușă. Am ună cătsayă, toată zuya latră și seara cqn vini, si culcă dupu ușă* (= bălțița), *2. [Derivat: *ușâr* m.]. — Din lat. *ustia*, *-am*, (arom. *ușă*).

Use vb. I. *Usuc. L-u uscq* (a șters-o, a tulit-o), 877. [Ind. prez. *usc, ușt, uscă. Derivate: useări* f. = uscare; *useăt, -ă* adj. = uscat; *useăt* a. = uscat. *Si dipärtq di uscat și u dusi feata* (se depărtă de uscat și o duse fata). — Din lat. *exsūco*, *-are*, (arom. *usuc*).

Useăr N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 24).

Useări f.

Useăt a.

Useăt, -ă adj.

} v. *usc*.

Uşinets m. v. *Oşani*.

Ūsnă f. (întrebuinţat mai des decât «buză») Buză. Com. D. G. — Din bg. *usna*.

Uşniri f. Durere de pe urma unei răceli a corpului s. a membrilor. *Fitşoril' plonş mult di uşniri* (copiii plâng de pe urma răcelii). [Derivat: uşnit a. = răceală la prunci, boală provenită din cauza unei răceli a membrilor, mai ales la copiii mici, la prunci. Com. T. P.].

Uşnit a. v. *uşniri*.

Uspets a. Ospăţ. *Să si ducă la lisitsa ân uspets* (să se ducă la vulpe în ospăţ), 5/30. — Din lat. *hospitium*.

Uspitslqe a. v. *uşpits*.

Ūstrălu a. v. *ustrel*.

Ūstrel a. Trăznet, lovitură de trăznet (întrebuinţat ca şi în bg. mai mult în expresiile) *ustrelu nu l'-u* = n'are nimic (adică este bine, sănătos), n'are nici pe dracul, 878. *Ustrălu s-ti bată* = trăzni-te-ar, ib. etc. [Şi: ūstrălu a. ūstrulu a.]. — Din bg. *ustrěl* «lovitură de trăznet» şi ca înjurătură.

Ūstrulu a. v. *ustrel*.

Ustšie m. v. *uşos*.

Ustură f. Urzeală. *Featili ău dipinară toată ustura* (fetele au depănat toată urzeala), Com. I. L.

Usúe f. Usuc. *Cu usuca si speală cămeşle, sta ma mol'*, ALR. 5816. [Derivat: usueliă adj. în; lona usueliă, si puni la chept la un ȳom

con la doari cheptu di frig, ib. cf. 5815.

Usúl' '(pl. -ul'ur) a. Mijloc, fel; Regulă, normă; *Usul'u cu cari putem si dubim cujurets*, B. 1. *Etcă un usul' lesnic* (iată un mijloc uşor), ib. 8. *Multi usul'ur*, ib. 13. — Din tc. *usul*.

Ūtea f. Cucuvaie. Com. T. P. [Derivat: ūteu m. (fig.) = pierde-vară, gură-cască, prost, id.]. — Din mbg. *utka*.

Uteăjés vb. IV. Deştes. [C o m p u s (cu pref.): *disuteăjés* (dis + utcăjés) vb. IV. = deştes (fig.) cercetez ceva cu deamănuntul, scotocesc, răstorn obiectele numai şi numai să pot găsi ceea ce caut. *Disutcăjăşti ca vrin nuşcar* = scotocesc ca un copoiu]. — Din mbg. *otkavam*, id.

Ūteu m. v. *utcă*.

Utlór (pl. *utfoară*) m. Cheia uşii Cf. c l' u t ş. *Pirdui utforu şi nu pot si dişcl'id cl'utşu*, ALR. 3807, cf. 670. [Şi: utfúr m.]. — Din bg. *otvor*.

Utpăsés vb. IV. Distrug, nimicesc pe cineva. *L'a zdruminară, l'a utpăsiră* (i-au omorît, i-au distrus), Com. I. G. — Din bg. *otpasavam*.

Ūtreş O parte a plugului, (cf. Damé, T. 35, fig. 1 (9); Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51).

Utresúe m. Băiatul din urmă, copilul din urmă. *Con da grindina, utresucu la muma scoati un h'er şi la tureaşti năfară ca si pristă*

grindina, Com. GH. T. [Și: utrisúe m. *Tsela mai micu, utrisucu*, 1/55].

Utroavă f. Otravă. *Ats ari pus utroavă* (ți-a pus otravă), 7/81. *Utroavă dăună vurăts tsi fatsiri* (face-ți-s'ar otravă), 890 cf. 889, 2/68. [Derivat: *utruvătš* adv. = amarnic. *Vintu suflă utruvatš* (suflă amarnic), ALR. 3121; (Țăr-nareca) *utruvés* vb. IV. = otrăvesc. *Si gutfească tseapă şu utroavă si-l' utruvâscă* să-i otrăvească), 4/68; *utrujés* (forma cea mai răspândită, din mbg. *otrujam*) vb. IV. *Tsea mul'area zisi...* «*si l'a utrués*», 10/84 cf. 14/46]. — Din bg. *otrova*.

Utrujés vb. }
Utruvătš adj. } v. *utroavă*.
Utruvéš vb. }

Utsíd vb. III. (rar) Lovesc, rănesc, cf. *tăltșos*. — Din lat. *occído*, -ere, (arom. *utsíd*, atestat Weigand).

Utumnázuli! Nerușinatule! 894. — Din tc. *utanmaz* «nerușinat».

Úvă f. Struguri. *Tsista yom să na află uŭă la cărtșun* (acest om să ne găsească struguri de Crăciun), 7/31 cf. 1/10. [Și: *úvă* f. *Lisitsa vineă și mănă uŭă*, 2/93]. — Din lat. *uva*, -am, (arom. *auă*).

Úvă f. v. *uŭă*.

Uvéz a. Ovăz. *Lantu aŭ di uvez* (celălalt este de ovăz), 9/4. [Derivat: *uvișonă* f. = locul rămas după secerișul ovăzului, cf. *melină*, *sicărină*]. — Din bg. *ovăs*.

Uvișonă f. v. *uvez*.

Úzdă f. Căpăstru. *Al'-u tricu uzda* (ii trecu căpăstrul), 893. — Din tc. *uzda*.

Uzirés }
Uzirnés } vb. IV. v. *zirnes*.

V

Văcă f. Vacă. *Una di tseali douli vats veà un mic vitsol* (una din acele două vaci avea...), 14/41. *Vaca-domnului* (vacă domnului, boul domnului); [Derivate: *văcăr* m. = văcar. *Dimineatsa văcăr* *sabaŭlea ișă* (văcarul ieșea dis de dimineața), 1/44]. — Din lat. *vacca*, -am, (arom. *vacă*).

Văcăr m. v. *vacă*.

Văcătlî adj. v. *văcăt*.

Văcôf N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Văcôt a. Vreme, moment. *Din văcôtu lu deadu Adam* (din vremea lui moș Adam, 897 cf. 898, 899, 900, 5/IV. *An văcôt* (în vârstă). *Io cön ram ăn văcôt* (eu când eram în vârstă), 4/12 cf. 6/12. *Tsea sôră, ca vini ăn văcôt* (ajunse în vârstă), 2/58. *Moŭini ăn tsista văcôt* (măine pe vremea asta), 6/11 cf. 4/21, 5/33, 23/41, 6/73. [Derivat: *văcătlî* adj. = cu stare, avut, ALR. 3015]. — Din tc. *vakyt*.

Vad a. v. *vădes*.

Vădă f. Apă, starea umedă a pământului jilav, ALR. 5124. Cf. *scroznică*. — Din bg. *vada*.

Vădēs vb. IV. Curăț sămănăturile de buruieni, prășesc, Com. T. P. [Derivat: vad a. = curățitul sămănăturilor de buruieni, prășit, id.]. — Din bg. *vadja*.

Vădītsă f. v. *voditsă*.

Văgón a. Vagon, ALR. 2581. Dacor.

Vai (întrebuințat ca refren în versuri bulgărești, cântate de « duulets » (paparude). *Oj dodole, mili buje. Letaj letaj pipiruga, vai dodole, vai dodole*, Com. T. P. — Dacă ținem seamă de sensul cuvântului bg. *letaj* (sboară, fugi), cf. *lites*, atunci în *vai* am putea avea un imperativ dela *vado*, -ere, mai ales că cuvântul există și în arom. (cf. Capidan, *Aromânii*, 449).

Vaistrám, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Văjită f. Vizită. *Am văjită* (îmi serbez ziua numelui), ALR. 2851; *zuuă di văjită* (ziua numelui), ib. 2852. — Pentru *vizită*.

Văľăvītsă f. Moară unde se bate postav (șaiac), în special velințe, bățanii; dărstă. || N. loc. (Lugunța). — Din bg. *valevica*, id.

Váli (pl. -l'ur și -iur) f. Rîu. *Vem dărat un cutar păn di vali*, 8/27. *Lat di vali*, (om prost, nătăflet), 903. *La lə valea* (s'a dus, s'a sfârșit și cu el), 902 cf. 905, 6/14, 23/8, 9/55. *Ca s-ti lea valea și brazda ti poartă*, 904. Nume de râuri: *Valea-di-Humă*, (cf. Ca-

pidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Valea-rauă*, *Valea-mari*, *Valea-seacă*, *Vălea-di-Tșuc*, *Valea-zlambocă* (Oșani); *Valea-mari*, *Valea-ratsi*, *Valea-di-cătsqñ* (Cupa); *Valea-di-Cota* (Huma); *Valea-Crañar* (Nânta); *Valea-di-Butšovnic* (Lugunța); *Valea-di-bătoñ*, *Valea-mari* (Liumnița); *Valea-di-ñari* (Oșani); *Valea-seacă* (Barovița). — Din lat. *vallis*, -em, (arom. *vale*).

Văltur m. Vultur. *Vizû un răslan și un văltur*, cf. 1/49, 4/49. *Ca văltur si lăsq* (ca un vultur se năpusti asupra lui), 906. [Și: văltur m. *Lă răsłan al' deadi ȳasili, lă văltur trubușoăna* (leului îi dădu oasele, vulturului...), 2/49. [Derivat: vălturnitsă f. n. loc. (Nânta); locul unde se găsesc cuiburi de vulturi]. — Din lat. *văltūr*, -em, (arom. *vultur*, rar).

Vălturnitsă f. v. *văltur*.

Vămpír m. Vampir, stafie. [Și: vumpír m. *Veà un ȳom vămpír tsi mănca lumi* (era un om vampir care mânca oameni), 3/55. [Derivat: vămpirisés vb. IV. = mă fac, devin vampir, Com. G. D. vămpirisît, -ă adj. = făcut, prefăcut vampir]. — Din bg. *vampir*.

Vămpirisés vb. IV. } v. vampir.
Vămpirisît, -ă adj. }

Vănătoări f. Vânătoare. *Vinit-ay loc... si si ducă la vânătoari* (a venit vremea să meargă la vânătoare), 3/61. — Derivat din *vin* (cf. arom. *avin*).

Văngărés vb. IV. (despre muște) Bâzaiu. *Muștili vângăres*, ALR. 4416. Și: b a m b â r e s.

Vănghějă f. v. *vănghel'ă*.

Vănghěl'ă f. Evanghelie. [Și: vānghějă f. *Fărtat pri vānghejă* (frate de cruce), ALR. 2627]. — Din bg. *vangelia*.

Văpsés vb. IV. Vopsesc. *Cu rin si văpses șaitșili* (cu anin se vopsesc șaiacurile), Com. I. L. [Și: vupsés vb. IV. Derivate: văpsîri (vupsîri) f. = vopsit; văpsît-(vupsît), -ă adj. = vopsit]. — Din gr. βάπτω, (aor. έβαψα).

Văpsîri f.

Văpsît, -ă adj. } v. *văpses*.

Var m. Var, cf. *88. [Derivat: vărniță f. = varniță, groapa în care se face varul, cf. B u n a r u d i - v a r n i t s ă, sub t b u n a r; vărúsés vb. IV. = văruiesc; vărúsît, -ă adj. = văruiț]. — Din sl. *var*.

Văreă f. Luntre, barcă, ALR. 2517. [Derivat: vareadžôj m. = bărcăș, ib. 3530]. — Din gr. βάρκα, (arom. *varcă*).

Vareadžôj m. v. *varcă*.

Vărdăr m. Râul *Vardar*, cf. 14/15. [Derivat: vârdăréts m. = Vânt rece ce suflă din Vardar. *Vărdăretsu featsi iarnă*, 907.

Vărdăréts m. v. *Vardar*.

Vărniță f. v. *var*.

Vărôje m. Ciocan mare cu care se sfărămă pietre, (cari fronzi rop mar), ALR. 3939.

Vărtăcól a. Raită, ocol (în ex-

presia) *fac un vărtăcol* (dau o raită, fac un ocol). *Frați, fă un vărtăcol și du-mi uneac di apu* (dă o raită până la fântână și adu-mi puțină apă), Com. T. P. — Din bg. *vărti-colo*.

Vărteléseă f. (Țarnareca) Sfârlează, Com. I. T. [Și: vărtéseă f., id.]. — Din bg. *vărteleška*.

Vărtés vb. v. *avărtes*.

Vărtéseă f. v. *vărteleșcă*.

Vărtesli f. (La țesut) Vărtelniță, ALR. 5867. *Ăn am patru suror tucu si stăpes și nu pot si si jungă* (= vărteșli), *91. (In *Meglenoromânii*, I, 54, stă greșit *vărtești*). — Din mbg. *vărteșli*.

Vártica f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *vratiga*.

Vărtoăpi pl. Vultoare. Păstrat în nume de localități: *Vărtoapi* (Nânta, Oșani); *Vărtochi* (Cupa); *Vărtoapa-l-Mantșu* (Huma); *Vărtoapa-l-Dima* (Cupa). — Din bg. *vartop*.

Vărusés vb. IV. } v. *var*.

Vărusît, -ă adj. }

Vărvălitsă f. Vevețeț, ALR. 4972. — Din bg. *věverica*.

Vărvés vb. IV. Trec, merg pe dinaintea cuiva, merg, mă duc. *Zăcătsară si vărviăscă un dupu lant* (începură să treacă unul după altul), 14/77. — Din bg. *vărvoja*.

Vas a. Orice vas care se întrebuintează la bucătărie și la masă: tingiri, strachini; la Nânta: cană

de apă, ALR. 3958. — Din lat. *vasum*, (arom. *vas*).

Văsiĵă m. Rege, ALR. 2688. — Din gr. βασιλιά, (arom. *văsil'ă*).

Văşil' m. Vasile, ALR. 3210.

Văştină f. Păstură, materia din celulele fagurelui, care nu este miere, ALR. 5474, cf. 1691. — Din mbg. *voştina*.

Vătăm vb. I. (Țârnareca) Ucid, omor. *S-ti vătănăm ili tse si-ts fatsim* (să te omorîm, ori ce să-ți facem), 34/65. [Și: vătăm vb. I. cf. 14/65, 13/65]. (arom. *vatăm*).

Vătăn vb. I. v. *vatăm*.

Vătră f. (Țârnareca) Vatră. Com. I. T. — Cf. alb. *vatrë*.

Veăe a. Veac, fig. vieață, tine-rețe. *Añ usco veacu* (îmi mîncă vieața, nu mă lasă în pace), 908. — Din sl. *věk*.

Veăică (pl. *veĵts*) f. Ramură, cracă. *Ca si frănsi ună veaică, aș căzû pristi lup* (frîngându-se o ramură, căzu peste lup), 23/69. *Vlăstarl'i di la vroû di veĵts*, B. 6. *Veĵtsli di dijos* (ramurile de jos) ib. — Din bg. *vějka*.

Veănits m. Cunună, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 44 și 47). — Din bg. *věnac*.

Veără (pl. *verur*) f. Vară. [Derivat: *veărta* adv. = vara, în timpul verii. *Vearta, con s-iĵă la si-tsirat* (vara, când va fi la seceriș), 9/41. — Din lat. *vĕra*, -*am, (*vĕr*), (arom. *veară*).

Veárdi adj. Verde. *Ancă-i veardi*,

încă este verde, necopt (pentru cei necoptî la minte, ușurei), 909. [Și: (Liumnița) *vĵărd* adj. *vĵărdz* = ochi albaștri, ALR. 32. Derivat: *virdeătsă* f. = verdeață. Com. G. D., *anvirzș* vb. IV. = înverzesc, Com. D. G.]. — Din lat. *vĕrdis*, -e (*vĕridis*), (arom. *vearde*).

Veárdză f. Varză. *Cazănu cu veardză*, 10/41 cf. 320. — Din lat. *vĕrdia*, -am, (*vĕridia*), (arom. *verdzu*).

Veărgă f. Vargă, nuia. *Si-l' dats ... ună veărgă di furlină* (să-i dați o vargă de aur), 2/33 cf. 910. [Derivate: *virzeăuă* f. = vergea, nuia mică și subțire. *Tsela dedu atsi lo ună virzeauă, atsi la frășcăi* (= bătrânul acela luă o vergea...). Com. T. P., *virzêl* = vergea (pl. *virzeali*) = vergelele dela urzit), id. *Putem dăvări leasi... cu virzel' amplîtiti*, B. 3; *virgât*, -ă adj. (<lat. *virgatus*, -a, -um), = vărgat, prevăzut cu dungi. *Ponză virgată ca coștăvitsă* (pânză vărgată ca șarpele), 153]. — Din lat. *virga*, -am, (arom. *veărgă*).

Veări f. v. *am*.

Veărta f. v. *veara*.

Vĕchi adv. v. *vichim*.

Vĕcl'u, -ă adj. Vechiu. *Vĕcl'i picots tradzi* (suferă de pe urma unor păcate vechi), 536 cf. 660. — Din lat. *vĕchus*, -a, -um (*vĕt[u]lus*), arom. *vecl'u*.

Ved vb. II. Văd. *Vez mul'ari tsi ĵarbă* (vezi muiere, ce iarbă),

4/14 cf. 6/74, 23/55, 13/73. *Să vedă cafcu tşireş ari*, 4/18. [Şi: (Liumniţa) *vjäd* vb. II. cf. 3/73. **Derivate**: *videări* f. = vedere; *vizút*, -ă = văzut, (negativul), *nivizút*, -ă adj. (cu înţeles activ) = care n'a văzut. *Tsela micu frăti... rămasi nivizut* (fratele mic rămase fără să vadă), 7/43; (pasiv) *Si feasi nivizut*, 8/34. **Compuse**: (cu pref.) *zävéd* (ză + ved), vb. II. = văd puţin. *Di con nu mi-am zävizut cu nitsi un uom* (de când nu m'am văzut cu nimeni), 19/94 cf. 17/38; *pruvéd* (pru + ved, întrebuinţat numai la pers. 3, de pe mbg. *se provide*, cu acelaşi înţeles de) începe să vadă s. începe să se vadă, să se facă ziua. *Al' la pusiră uocl'il' şi al'-tsi pruvizû* (îi puseră ochii şi începu să vadă), 34/40. *Si pruvizû* (începu să se vadă), 5/7 cf. 4/7, 13/33, 22/51; *pruvideări* f. = vedere, revărsatul zorilor. *Moşnista ancă di la pruvidearea*; *privéd* (pri + ved), vb. II. = *pruvéd*; *pruvideări* f. = *pruvideari*. *Pi la pruvidearea* (pe la revărsatul zorilor), 10/56; *zăpruvéd* (ză + pru + ved) vb. I. = *pruvéd*. *Tucu tsi lq să si zăpruvēda unec* (cum începu să se vadă puţin), 8/7; *năvéd* (nă + ved, de pe mbg. *navidam*), refl. mă uit bine, văd bine, mă satur de văzut. *Tsela fitşoru si năvizû, aq vizû bun* (băiatul acela se sătură uitându-se la dansa), 16/43]. — Din lat.

vīdeo, -ēre, (arom. *ved*).

Védřă f. Vas de pământ, ALR. 3965. — Din bg. *vědro*.

Végl'u vb. I. Păzesc, veghez. *La vigl'am* (il păzeam), 6/12. *Veagl'ă-ti pul'uli* (păzeşte-te, puiule), 60 cf. 6/17, 41/65, 15/77, 209. [Şi: *végl'um* vb. I. **Derivate**: *vigl'ări* f. = păzire; *viglât*, -ă adj. = păzit]. — Din lat. *vīg* [i]lo, -are, (arom. *avegl'u*).

Végl'u'm vb. I. v. *vegl'u*.

Vēnu Nume de bou s. vacă născută vineri, cf. *vida*.

Ver m. Văr, ALR. 2926. — Prescurtat din «cusurin ver» (lat. *consobrinus verus*) «văr bun», (arom. *cusurin ver*). Cf. *primăver*.

Véră f. Lege, credinţă. [**Derivate**: *viruîes* (bg. *věruvam*) vb. IV. = cred. *Ia, acu nu ăn viruîes, na cartea şu cânt-aq* (uite dacă nu mă crezi, ia cartea...), 5/68 cf. 14/24, 21/47. *Pimintu si 'ntoarnă şi nu ti viruîes*, 554. — Din bg. *věra*.

Vjărd adj. v. *veardi*.

Vic a. v. *vicăşes*.

Vicăşes vb. IV. Chem, strig. *La vicăi tot soju* (chemă tot neamul), 2/94. *Vicăřă popil'* (chemară preoţii...), 28/18 cf. 10/6, 14/28, 8/48, 5/79. [La subj. prez. *să vicăşes* şi *să vicnes*. *Tsela picurăru lq să vicăşască «dēdu dēdu...»* (ciobanul acela începu să strige: «moşule, moşule...»), 15/25. *Si vicneş*: «*mămă sāmuvilă...*»

(să strigi...), 12/51 cf. 654. *Și vicni țsela picuraru* (și strigă cio-banul acela), 12/56 cf. 3/30, 3/93, 6/76, 5/79. *U vizù sor-sa, aș vicniț* (o vazu pe soră-sa, o chemă), 8/58. Imper. *vicneă. Vicneă-l' și tu un* (trage-i și tu una), 911. Postverbal: (Cupa) *vie* (bg. *vik*, cf. arom. *z'ic* a.) = strigăt, țipăt. *Deadi vicu*: «*Defu, Defu mi lə Jeji*» (strigă calul: «*Defu, Defu, Jeji m'a luat*»), 14/55. Com-pus (cu pref.): *răzvicăjēs* vb. IV. (răz + vicăjēs, de pe bg. *razvikam*) = strig tare. Com. N. P.]. — Din bg. *vikam*.

Viehi adv. v. *vichim*.

Viehim adv. In fine. *Di cōta s-nu s-facă vichim mai mult* (cât nici nu se poate mai mult), 8/73 cf. 10/15. [Și: *viehi* adv., 16/79, *vechi* adv., 12/39]. — Din mbg. *vekje*.

Vienēs vb. IV. v. *vicăjēs*.

Vida f. Numele vacii născută vineri. Cf. *luia*, *mata*, *nera*, *dzoia*, *soba*, *venu*, ALR. 5542.

Vidără f. v. *vidră*.

Videală f. Lumânare, lumină. *Ma videla cu țel' ș-u purtau* (dar lumânarea și-o purtau cu dâșii), 5/7. | *Lumina zilei. Lă videală si veadi junil'a*, 912. *Videală (din cap)* = ochii, 914. *Albă videală (zi liniștită)*, 913. — Din bg. *videlo*, (arom. *videală*).

Videală f. Piele de căprioară.

Să-n dară... țșuți di videală (să-mi facă ghete de piele de căprioară), 5/XVI. — Mbg. *videlo* (it.).

Videări f. v. *ved*.

Vidră f. *Vidră*. [Și: *vidără* f., ALR. 1170]. — Din bg. *vidra*, id.

Vidza Nume de vacă fătăță vi-neri.

Vigl'ări f. } v. *vegl'u*.
Vigl'ăt, -ă adj. }

Vilă f. *Furcă*. Com. C. I. [D e-rivat: *vîlitsă* f. *L-ambudo...* cu *ună vilitsă*, 34/51]. — Din bg. *vila*.

Vîlitsă f. v. *vilă*.

²*Vîlitsă* f. Extremitatea infe-rioară a falcilor, b ă r b i e. *Falcă*, Com. T. P. — Din bg. *vilica*.

Vil'oari N. loc. (Huma).

Viluseăști vb. IV. pers. 3. Se cuvine, se cade, se potrivește. *Nu vilusești si lqm tsista drum* (nu se cade...), Com. GH. D. — Din gr. *βουλεύομαι*.

Vîmtu a. v. *vînt*.

Vin vb. IV. *Vin*, sosesc. *Al' vinî ună carti la ampîrātu* (i-a venit o scrisoare împăratului), 8/48. *Nu ver si vin*, 5/37 cf. 5/30. *Să vinim mojni*, 4/14, *Io viniți di cola*, 24/38 cf. 2/6, 18/9, 14/9, 9/13, 7/37, 8/69. *Vin calea* (vin, merg pe drum). *Un piștar... vineă calea*, 1/72. *La vini ăn criel* (îmi vine în minte, îmi dă în gând), 33/18. *Io sam vinit* (am venit), 10/43 cf. 5/80. *Soră-mea... ăi vinită. Vin si-u leau ghiuzel' duňa* (venii să iau pe

frumoasa pământului). *Nu vindără* (nu veniră), 9/60. *Si viniñ tu si la dap calu* (să vii tu să adapi calul), 10/47. *Cari di iu inea, au sudzeau feata* (care de pe unde venea, o sugea fata), 6/67. *Io ăs in cu yamiñ* (eu am să vin cu oameni), 19/68 cf. 13/64, 25/64, 15/66, 17, 24/68. [C o m p u s (cu pref.): *privin* (pri + vin) = vin din nou, mă întorc. *Aber nu-ñ trimeati... dali si privină*, 2/IV]. — Din lat. *vēnio*, -ire, (arom. *yin*).

²Vin a. *Vin*.

Vină f. Vână. *La dăro pri ună vină* (îl făcu pe o vână), adecă îl slăbi rău, îl făcu o mortăciune, 916. — Din lat. *vēna*, -am, (arom. *vină*).

Vînă f. Vie. *Añ săpaș la vînă* (îmi săpași la vie), 917. *Un pădăr... vigl' a viñurli* (un păzitor... păzea viile), 1/27. — Din lat. *vīnea*, -am, (arom. *ayîne*).

Vînăt, -ă adj. Vânat. *Buñayă vinătă* (culoare vânată), 32/65. *Bureati vinit*, cf. *bureati*, cf. *22. *prun vinăt*, cf. *prun*. [Și: *vînit*, -ă adj. Derivat: *avvinătsqs* vb. IV. = învinețesc, Com. I. G., *vinitso* f. = boia vânată, Com. T. P.]. — Din lat. *vēnētus*, -a, -um, (arom. *vinit*).

Vinător N. loc. (Nânta, Lu-gunța).

Vind vb. III. Vând. *Tsi vinz?* (ce vinzi), 3/18. *Nu la vinz mă-*

găru? — *la vind, cum nu la vind* (... îl vând cum să nu-l vând), 8/24. *Si vindă*, 161 cf. 1/13. [D e r i v a t e: *vîndiri* (rar) *vindeări* f. = vânzare, *vîndút*, -ă adj. = vândut]. — Din lat. *vendo*, -ere, (arom. *vindu*).

Vindeări f. } v. *vind*.
Vîndút, -ă adj. }

Ving vb. III. v. *avving*.

Vîniri f. Vineri. — Din lat. *Vēnēris* (*dies*), (arom. *viniri*).

Vînit, -ă adj. v. *vinăt*.

Vinitso f. v. *vinăt*.

Vint a. Vânt. *Ra vint* (era vânt), 7/7 cf. 13/51, 24/78. *Ān vint zburăști* (vorbește în vânt). [Și: (Țârnareca, aromânism) *vîmtu* a *Au loară feata tru vîmtu*, 6/67. D e r i v a t e: *vîntur* vb. = vântur (cereale); *vînturări* f. = vânturare; *vînturîtsă* f. = furtună, vijelie, ALR. 1979, 2437]. — Din lat. *vēntus*, -um, (arom. *vîmtu*).

Vîntur vb. I. } v. *vint*.
Vînturări f. }
Vînturîtsă f. }

Vir a. Baltă. *Căzû ăñ vir* (căzu în baltă), 8/30 cf. 2/28, 16/29, 476. [Derivat: *năvirît*, -ă = ud, care este făcut baltă. *Uocl'il' al' tsă năvirits* (ochii îi sunt udați), 844; *zăvirît* adj. = tăcut. *Apa zăvirîtă ari multi mămoruts* (apa tăcută are multe broaște), 347]. — Din bg. *vir*.

Virândisēs vb. IV. v. *virindisēs*.

Virdeătsă f. v. *veardi*.

Virdzeauă f. Vergea, Com. T. P. [Și: *virdzél* m. id.]. — Din lat. **vîrgella*, -am, (arom. *virdzeao*).

Virdzél v. *virdzeauă*.

Virgât, -ă adj. v. *veargă*.

Virghîă f. Impozite la stat. — Din tc. *verghi*, (arom. *vergie*).

Virigă f. Verigă. *Am un boș con si culcă, ȳoasili al'-tsi dună* (= virighili), *93. — Din bg. *veriga*.

Virin(i) a. Supărare, mânărire. *La păzari virini no-ari* (la tocmit nu încape supărare), 921. [Derivate: *anvirin* (*nvirin*) vb. I. (refl.) = mă supăr, mă mânănesc, mă întristez. *Să nu nă'nvirinom — ti anvirin?* (să nu ne supărăm — te superi?), 15/6. *Și drăcu si anvirin* (și dracul se supără), 4/3. *anvirinări* f. = supărare; *anvirinós*, -oasă adj. = supărat. *Io ancă sam anvirinos* (și eu sunt mânănit), 6/54 cf. 7/83. Contrariul: *disvirini* a. *Virinea ari și disvirini*]. — Din lat. *venenum*, (arom. *virin*).

Virisîă f. Datorie, Com. P. M. — Din tc. *veresi*, (arom. *veresie*).

Virnidisés vb. IV. Sărăcesc, devin sărac, pierd averea, scad, cf. 922. [Și: *virăndisés* vb. IV. Derivate: *virnidisîri* f. = scădere, sărăcire; *virnidisît*, -ă adj. = scăzut, sărăcit]. — Din tc. *veran*, «dărmături».

Virnidisîri f. } v. *virnidises*.
Virnidisît, -ă adj. }

Virujés vb. IV. v. *veră*.

Virzeáli f. pl. }
Virzeauă f. } v. *veargă*.
Virzél a. }

Vis a. Vis. [Derivat: *viséz* vb. I. (rar) = visez, Com. T. P. (mai des) *anvisizés* = visez. *Prudurmi... și anvisiz* (adormi și visă), 12/51. — Din lat. *vîsum*, (arom. *vis*).

Visés vb. IV. Atârni, spânzura ceva. *Seac di moali viseaști* (sec de moale atârni) = nasu), *55. [Compus (cu pref.): *privisés* și *pruvisés* (pru + vise, de pe bg. *provisnuvam*, cu același înțeles de) atârni. *An-tsi pruvisi ca bârsoghir* (s'a lipit de mine ca un prost), 34]. — Din bg. *visja*.

Vișină f. Fructul vișinului, vișină. [Și: *vișnă* f. Derivate: *vișin*, *vișn* m. = vișin; *vișnăr* m. = pasăre care mănâncă vișine. Com. T. P.]. — Din bg. *višnjă*, (arom. *vișină*).

Vișmint a. v. *vistmint*.

Vișn m. }
Vișnă f. } v. *vișin*.
Vișnăr m. }

Vișmint a. Veșmânt, îmbrăcăminte, Com. T. P. [Și: *vișmint* a.]. — Din lat. *vestimentum*, (arom. *visminte*, rar).

Vită f. Vită, animal. *An tsela loc nu v* *călcăt lănti viti* (în locul acela nu călcaseră alte vite), 8/94. *Antrară tots ăncă cāsă... ăncărcără vitili* (intrară toți în casă, încărcară vitele), 5/24 cf. 6/24, 6/36. — Din lat. *vīta*, -am.

Vitlă f. Instrument în forma pieptenului, la baza căruia se găseşte un fus care se învârteşte şi serveşte spre a curăţi bumbacul de sămânţă. *Am un munti, la ună parti neayă la lăntă gârduşcă* (= vitla di bumbac), *94. *La tricui prin vitlă* (il trecui prin vitlă, adică îl obişnuii cu ceva), 924. — Din bg. *vitlo*.

Vitsă f. Viţă. *Dats ună pratscă di vitsă* (daţi-mi un băţ de viţă), 8/31. *Vitsă... ănmugurotă* (viţă îmbobocită), 9/31. — Din lat. **vītea* -am, (*vītis*), (arom. *ayitā*).

Vitsălûş } m. v. *vitsol*.
Vitsilûş }

Vitsol m. Viţel. *Vitsol vini la mini, bøy si fugă* (viţel a venit, bou o să plece), 14/79 cf. 15/41. *Ca vitsolu dupu vacă* (se zice pentru copiii care aleargă după mamele lor), 926. [Şi: *itsău*, 11/67. D i m i n u t i v: *vitsălûş*, *vitsilûş* m. = viţeluş. Com. G. D., *vitsălăr* m. = păstor de vite, id.]. — Din lat. *vitellus*, -um, (arom. *yitsāl*).

Vitul' m. Ied care nu mai suge lapte, ied înţărcat. Com. G. D. [Şi: *vituj* m. ALR. 1789. D e r i v a t: *vitul'ăr* m. = păstor de « vitul' », id.]. — Din lat. *vitūleus*, -um, (arom. *vitul'*). Puşcariu, *Et. Wb.* 1867.

Vitul'ăr m. v. *vitul'*.

Vizés vb. IV. v. *vizes*.

Vizéz vb. IV. Brodez, lucrez la gherghef. [Şi: *vizés* vb. IV. D e r i v a t e: *viziri* f. = brodare;

vizit, -ă adj. = brodată. Com. G. D.]. — Din bg. *vezam*, id.

Vizir m. Vezir. *Fitşoru lu viziru* (băiatul vizirului), 10/46. — Din tc. *vezir*.

Viziri f. } v. *vizes*.
Vizit, -ă adj. }

Vizút, -ă adj. v. *ved*.

Vla m. Valah. Numele Românilor din Meglenia. *Tari nă-i tlaca la noi Vlaşil'* (aşa ni-i firea nouă Românilor), 774. [D e r i v a t e: *vlăşes*, -easă adj. = românesc; *Vlahia* f. = România. Com. G. D.]

Vlădică m. Vlădică, arhieru, episcop. Com. G. D. — Din bg. *vladika*.

Vlagă f. Vlagă, umezeală. *Rogozinili tşon vlagă*, B. 3, *Cu havă şi fără vlagă* (cu aer şi fără umezeală), ib. 4. [D e r i v a t: *vlăjnie* adj. = umed. *Loc vlajnic*, ALR. 2539. *Si nu iă nitsi caldă nitsi vlajnică*, B. 7, cf. 8]. — Din bg. *vлага*.

Vlăh'ia f. v. *vla*.

Vlăjnie, -ă adj. v. *vlagă*.

Vläng, -ă adj. (Țârnareca), Umed, muiat, Com. I. T. (Se găseşte în arom. cu acelaşi înţeles). — Din mbg. *vlănga*. Cf. *vlagă*.

Vlăşes, -easă adj. v. *vla*.

Vlăstar f. Vlăstar. *Iăl si scunsi sub ună vlăstar* (el se ascunse sub un vlăstar...), cf. 8/70. — Din gr. *βλαστάει*, (arom. *vlăstare*).

Vlătşes vb. IV. Trag lâna cu « pălămorts » (v. *pălămorcă*), o scarmăn. Com. G. D. — Din bg. *vlača*, id.

Vlétșcă m. }
 Vletșqs vb. IV. } v. *vlitșqs*.

Vlitșqs vb. IV. Târâsc, trag, duc după mine. *Li vlitșau drumu* (le târau pe drum), 9/10. [Și: *vlitșqs* vb. IV. 3/6. *Compus* (cu pref.): *zăvlitșqs* (ză + *vlitșqs*) vb. IV. = încep să târâsc. *Au zăvlitșasti mămă-sa* (... și începe să târască pe mamă-sa), 2/6. Derivat: *vlétșcă* m. = Târie-brâu, om de nimic, nătărău. *Un vletșcă* (un târie brâu), 3/51 cf. 927]. — Din bg. *vlěča*.

Vóditsă f. Bobotează, vodiță. Și: *văditsă* f., ALR. 2773, cf. 2779. — Din bg. *vodici*.

Vódniță f. Năpărcă din apă, ALR. 6228, cf. *năprotcă*. — Din mbg. *vodnitsa*.

Voi vb. IV. Vreau. *Tu nu ver si ti 'nsor?* (nu vrei să te însori?), 12/39 cf. 18/28, 5/37, 20/38, 10/49, 14/48. *Feata nu va* (fata nu vrea), 5/38. *Va-nu-va* s. *vrū-nu-vrū* (vrând-nevrând); *va-nu-va să si ducă* (vrând-nevrând o să se ducă) 4/11 cf. 7/47. || Refl. iubesc. *Tsel'a fitșoril' mult si vreau* (băeții aceia se iubeau foarte mult), 6/57. [Și: (Liumnița) *vuăi* vb. IV. = voi, vreau. *Tșiă bun vjăr si-ts fac?* — *nu vuăi tsivă* (ce bine vrei să-ți fac — nu vreau nimic), 18/73 cf. 2/74, 12, 8/74, 2/76]. — Din lat. *volō*, -**ēre*, (pentru *velle*), (arom. *voi*).

Volb a. Aparat cu care se adună pe sul firele de ustură, cf. *năvișes*. — Acelaș cu arom.

volbu, din lat. *volvo*, -*ēre*.

Vom vb. III. Vomez, vărs, cf. *dăzvom*. *Ia la vumō* (ea l-a vărsat), 27/32. [Și: (Liumnița) *vuăm* vb. III. *Compus* (cu pref.): *pruvom* (pru + vom) vb. III. = vărs. *Añ si pruvumō* (îmi veni să vărs), 602. Derivat: *vumūt*, -*ă* adj. = vomut, Com. T. P.]. — Din lat. *vōmo*, -*ēre*, (arom. *vom*).

Vōnditsă f. Cârlig de fier. Com. GH. T. (La cingătoare) *vōnditsă di ncuptșarea*. — Din paleosl. *ōdica*, (cf. dacor. *undiță*).

Vōrbă f. Salcie. [Și: *vuărbă*, f. ALR. 1926; *vrăbă* f.]. — Din bg. *vrăbă*.

Vrăbă f. v. *vōrbă*.

Vrăculăc m. Strigoiu, vampir, Com. T. P. [Derivate: *vrăculisēs* vb. IV. = mă fac, devin vârcolac, fig. mă iuțesc, mă aprind, mă fac rău de tot, id.]. — Din bg. *vărkodlak*.

Vrăculisēs vb. IV. v. *vrăculac*.

Vraja'că f. v. *vrăjqs*.

Vrăjqs vb. IV. [Intrebuintat numai sub forma *compusă* (cu pref.): *zăvrăjqs* (ză + *vrăjqs*) = vorbesc, strig după ceva. *Ŭom no-ari si zăvrăjască* (om nu este să vorbească), 21/90. Derivat: *vraja'că* (bg. *vražalka*) f. = femeie care vorbește într'una, căreia nu-i tace gura]. — Din sl. *vražiti*.

Vrănă adj. = (despre capre) neagră. *Capră vrană*, 23/79. — Din bg. *vrana*.

Vrăp a. pl. Arbore, tufiş (după G. D.) salcie, cf. *vrqbă*. *Dq-u cătsuua la mini şi fui prin vrăp* (dă-mi căciula şi fugi prin tufiş), 11/44 cf. 12/44, 9, 10/35. S'ar putea să vină din pl. lui *vrqbă* care face *vrqb* şi *vrqb* (*vrqb*, *vrăp*).

Vrăptsân m. (Liumnița) Vrabie. Com. G. M. [Şi: *vroptsân* m. Com. S. H.]. — Din bg. *vrabče*.

Vrăstă f. Vârstă. *Si sam şi io ăn ta vrăstă* (să fiu şi eu în vârsta ta), 930 cf. 449. — Din bg. *vrăst*, (arom. *vrăstă*).

Vrătnișică f. Portiță. *Džumsi guluplu tru ău tsarlui vrătnișica* (ajunse gulubul în portița țarului), 9/67. — Din bg. *vratnička*.

Vrătşă f. v. *vrătşă*.

Vrătşă f. Putină de pământ. [Şi: *vrotsă* f. = vas de pământ, ALR. 3963, *vrătşă* f. *Vrătşă di nari*, 9/57. Derivat: *vrătşul'că* f. (dimin.). *Ună vrătşul'că*, 10/72]. — Din mbg. *vrăčva*.

Vrătşul'că f. v. *vrătşă*.

Vrau m. Locul de treierat, ALR. 3933. | Snopii puși pe arie, vraf. ib. 5300. — Din bg. *vrah*.

Vrău a. Vârf. *Li ligo di vrău breastului* (le legă pe vârful ulmului) 19/41 cf. 33/65. [Şi *vrou* a. *Leau vroy di căimac* (zmântănesc laptele), ALR. 5565]. — Din bg. *vărh*.

Vreădnice, -ă adj. Vrednic, capabil. *Its vrednits, nu its vrednits* (sunteți vrednici...), 6/19 cf. 931. — Din bg. *vrēden*.

Vreămi f. Vreme, timp, cf. v a c q t. *Zăstătū putsină vreami* (așteptă puțină vreme), 5/38. *Vreami di nouă aň* (timp de nouă ani), 8/65 cf. 4/60. — Din bg. *vrēme*.

Vrighiēs vb. IV. Vorbesc încet, fac șgomot. Com. I. G. cf. arom. *vărgheșcu*, același cu dacor. *vorbesc*.

Vrin, -ă pron. Vreun, un. *Tu nulaș vrină șărvetă* (luași vreo cârpă), 4/42. *Vrină metșcă* (vreo ursă) 3/85 cf. 1/14, 493. — Din lat. *vel-unus*, (arom. *vărnu*).

Vroptsân m. v. *vrăptsân*.

Vrôtşă f. v. *vrătşă*.

Vrôu a. v. *vrău*.

Vrutsăjeă (pl. -*tsojts*) f. Cucuiu, ALR. 6. — cf. mbg. *vărcalka*.

Vuăi vb. IV. v. *voi*.

Vuărbă f. v. *vrărbă*.

Vújeă m. v. *vuiți*.

Vuiți m. Unchiu. *S-mi duc cu vuiți si fac furloc* (să mă duc cu unchiul să fur), 1/89. [Şi: *vújeă* (bg. *vujko*) m. *Vujcă-sa aș zisi*]. — Din bg. *vujko*, (voc. *vujče*).

Vuloăgă f. Păjiște, poiană (păstrat numai în n. loc. Huma), Com. T. P. — Din paleosl. *vologa*, (arom. *vuloagă*).

Vúltur m. v. *văltur*.

Vuôm vb. III. v. *vom*.

Vupsēs vb. IV. }

Vupsiri f. }

Vupsit, -ă adjă }

Vut, -ă adj. }

Vutsijă f. }

v. *văpsēs*.

v. *am*.

Z

Ză- pref. [Și: ză- pref.]. — Din bg. *za-*.

Ză- pref. v. *zā*.

Zăndipărți adv. v. *diparti*.

Zăbăja adv. v. *baja*.

Zăbăvés vb. IV } v. *zāboves*.

Zăbăvít, -ă adj. }

Zăbít m. Ofițer. *Rămasi saldi ampirātu și lants zăbits* (rămase numai împăratul și alți ofițeri). — Din tc. *zabit*, (arom. *zăbit*).

Zăboj m. (La pluguri) Bârta s. bârsa ce ține plazul, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 5).

Zăbovés vb. IV. Zabovesc, în-târziu. *Ca zăbovi ară mult vâcōt* (dacă întârzie iarăși multă vreme), 15/16. [Și: zăbăvés vb. IV. *Zăbăvi mult*, 13/16. *Derivate*: zăbăvít, zăbuvít, -ă adj., adv. = târziu. *Lușutița con vini mai zăbăvit*, B. 12.] — Din bg. *zabavjam*.

Zăbubutés vb. IV. v. *bubutes*.

Zăbúeur vb. I. v. *bucur*.

Zăbún, -ă adj. v. *bun*.

Zăbuřs vb. IV. v. *buřs*.

Zăbuvít, -ă adj. v. *zāboves*.

Zac vb. III. Zac, stau culcat, stau în pat, stau. *Si zacă la um-bără* (la umbră), 10/69. *Di un mes zatsi* (de o lună zace), Com. I. L. *Cōti zac 'n ieł* (știe multe), 932. || (Intrans.) Țin pe cinev. *Mai micu li zătse* [*uoili*] *la țerlă* (mai micul le ține la târlă), 2/3. [*Derivat*: zătzeări f. = zăcut. *Mi*

dor ȳasili di zătzeari (mă dor oasele de zăcut), 7/69; zăcút, -ă adj. = zăcut]. — Din lat. *jaceo*, -ēre, (arom. *dzac*).

Zăcát vb. I. v. *cat*.

Zăcáts vb. v. *cats*.

Zăcătšqri f. v. *zăcătšqs*.

Zăcătšqs vb. IV. Agaț, prind, (refl.) mă agăț, mă prind, mă opresc. *Si si zăcătšască* (să se oprească), *7. [Și: năcătšqs (bg. *nakačvam*), vb. refl. = mă prind, mă urc, Com. N. T. *Derivate*: zăcătšqri f. = prindere; zăcătšqț, -ă adj. = prins. *Țimitati di par di zid zăcătšqț* (jumătate de par, agățat s. prins de zid), *89]. — Din bg. *sakačvam*.

Zăcătšqț, -ă adj. v. *zăcătšqs*.

Zăelátin vb. I. v. *clatin*.

Zăelumburés vb. IV. v. *clumbures*.

Zăerív, -ă adj. v. *criv*.

Zăcút, -ă adj. v. *zac*.

Zădă f. Zadă. *Că cu zada u ubideasți* (caută bătaia cu lumânarea), 933. | Nume de loc.: *Puntea di zadă Oșani*, Com. G. D. — Din lat. *daeda* -am, (arom. *dzadă*).

Zădiñés vb. IV. v. *diñes*

Zădinés vb. Mă apuc de cineva cârtesc în contra ciuva, ating, mă leg de cinev. *Zădineă un nidutot și cată-ts săir* (leagă-te de un netot și fă haz de prostiile lui). Com. G. D. — Din bg. *zadčvam*.

Zădinzúr vb. I. v. *dinzur*.

Zădipărți adv. v. *diparti*.

Zădorm vb. IV. v. *dorm*.

Zădún vb. I. v. *dun*.

Zădurmít, -ă adj. v. *dorm*.

Zăfălés vb. IV. v. *făles*.

Zăfărlărés vb. IV. Arunc, azvârl, cu iuteală mare. *Ca la lo tsela mágăru di coadă, di la zăfărlări prijur* (și când îl luă de coadă și îl azvârlî), 22/32.

Zăfríg a. v. *frig*.

Zăgád a. v. *gad*.

Zăgálbin, -ă adj. v. *galbin*.

Zăgár m. Ogar. *Scoasi un zăgar* (scoase un ogar), 33/39 cf. 6/21, 18/79. [Feminin: *zăgărítsă* f. = femeușcă ogarului. *Au trimesei zăgărítsa să-l ducă poîni*, 15/8. — Din bg. *zagar*.

Zăgărítsă f. v. *zăgar*.

Zăghiiă f. Păreche. *Ună zăghiiă di tsouli* (o păreche de ghet), 6/62. *Ună zăghiiă di bruînitsă* (o păreche de mătănii), 5/78. *Zăghiiă di izmeani* (pereche de izmene), 7/35 cf. 7/66. — Din gr. *ζεῦγος*.

Zagrád N. loc. (Barovița), Com. G. D. — Din bg. *zad-grad*.

Zăhirè Provizie, îngrășământ? *Tribuiaști s-la zăvălim gnoju la corinu di sfaca tsárnîts, dintru că zăhireu tse da birichet aî sub di marzinea lu corinil' minuts*, B. 9. — Din tc. *zahire*, cf. *zăîrè*.

Zăjártă adj. } v. *îerb*.

Zăîerb vb. III. }

²**Zăîerb** vb. III. Călesc. Cf.

zăvârqs. La zăîerb îeru, ALR. 6604. — Derivat din *îerb* «fierb».

Zăîért, -ă adj. v. *îerb*.

Zăimés vb. IV. Imbolnăvesc pe cineva. *Nostru frati la au zăimît sâmuvilili* (pe fratele nostru zănele l-au imbolnăvit), Com. T. P. [Derivate: *zăimít, -ă* adj. imbolnăvit; *zăimîri* f. = imbolnăvire].

— Din mbg. *zaimam*.

Zăimîri f. }

Zăimít, -ă adj. } v. *zăimes*.

Zăimtșqs vb. IV. *Și apa au zăimtșăști*, 18.

Zăir a. Fiere. *Utroavă și zăir dă nă vurăts tsi fatsiri toati bunili cōti ts-am fat* (face-ți-s'ar otravă și fiere toate bunătățile ce ți-am făcut), 890. — Din tc. *zeir*, (s. *zehir*).

Zăîrè f. Marfă. *Cōt puni zăîrè lupu* (cât strânge, cât economisește un lup, atâta, și el), 936. — Din tc. *zahire*, (arom. *zăiree*).

Zăîrícaf, -vă adj. Impilit, despre un copil nedesvoltat, ALR. 2262. — Derivat din *zăir*?

Zăitín a. Unt-de-lemn. *Ca zăitínu pri apu sta* (stă ca unt-de-lemnul pe apă), 937. — Din tc. *zeityn*.

Zăitșár m. Acvilă care se hrănește cu iepuri, de unde își derivă și numele, *iepurar, vultur de-stânci*. Com. G. P. — Din bg. *zajčar*.

Zălălés vb. IV. v. *laf*.

Zălámárdzini adv. v. *marzini*.

Zălătru vb. I. v. *latru*.

Zăleáu vb. I. v. *leau*.

Zălég vb. I.

Zăligări f. } v. ²*leg*.

Zăligăt, -ă adj }

Zăling vb. III. v. *ling*.

Zălipés vb. IV. v. *lipés*.

Zălúf a. Buclă de păr, zulf.
Com. G. D. cf. *dzuluf tsuluf*.
— Din tc. *zülüf*.

Zălúm a. Jaf, nedreptate, Com.
V. J. [Și: zălúm a.]. — Din tc.
zulum.

Zălumutés vb. v. *lumutes*.

Zămăné

Zămăne } vb. v. *mănanc*.

Zămăne }

Zămănrés vb. IV. v. *măntres*.

Zămătés vb. IV. v. *mătes*.

Zámeă (pl. *zomts*) f. Deal mai
mic, dâmb, movilă, (ALR. 2471,
3113), dumbravă, (ib. 392). Cf.
rit.

Zămét a. Nevoie, suferință. *Traș
mari zămet* (am avut mult de su-
ferit), Com. T. P. — Din tc.
zahmet, (arom. *zăhmete*).

Zămíntșun vb. v. *mintșun*.

Zămítșeu vb. I. v. *mitșeu*.

Zámnu vb. I. v. *amnu*.

Zámól vb. v. *mol'*.

Zámúlt adj. adj. v. *mult*.

Zámumés vb. IV. v. *mumes*.

Zămutrés vb. v. *mutres*.

Zănăjât a. Meșteșug, meserie.
Fără să știă nitsi un zănăjat (fără
să știe nici un meșteșug), 2/79.
[Plur. *zănăjaturli*, 7/79, 4/21 cf.

1/21, 5/21]. — Din tc. *zanat*,
(arom. *zănate*).

Zănăpnés vb. IV. Opintesc, mă
opintesc. *Ia zănăpneă pots să-u
tureș sinduchia* (ia opintește-te, poți
să ridici.), 27/68. — Din bg. *opinam*.

Zăncălie vb. I. v. *ancalic*.

Zăncălzqs vb. IV. v. *ancălzqs*.

Zănehjór m. Ursuz, păcătos.
Com. I. G. — Pentru etim. cf.
nă mchior.

Zăndán m. Intunec, închi-
soare. *Zuȳa 'n zăndan, noaptea 'n
migdan* (= lostul di ușă), *44. —
Din tc. *zandan*.

Zăngunisés vb. IV. }

Zăngunisít, -ă adj. } v. *angunisés*

Zănítsă f. Cingătoare, (cf. Ca-
pidan, *Meglenoromâni* I, 44). [Și:
zunítsă f.]. — Din bg. *zunica*.

Zănoágă f. Zănoagă. Explicat:
locu ȳundi-i zăvuit, ALR. 2492. —
Din bg. *za(d)noga*.

Zănór vb. I. v. *nor*.

Zăntămqń vb. I. v. *tămqńă*.

Zántru vb. I. v. *antru*.

Zăntunijă f. Familie, rudenie,
oameni de ai familiei. *Ca vini
zuȳa di ȳnsurarea, dănară toată
zăntunia și feasiră nuntă* (venind
ziua de însurătoare, strânsură toate
rudeniile și făcură nuntă), 22/94.
Vinit-ȳu toată zintunia, 6/61. [Și:
zintunijă f., 6/11]. Derivat: zăntu-
nilqe a. = înrudi, rudenie,
Com. T. P. — Din **zinture* (pl.
lui *zintu*, dacor. *gintu*, cf. Capidan,
în *Dacoromania* VII, 125).

Zântunilqe a. v. *zântuniă*.

Zănucel' u a. v. *zinucl' u*.

Zănurări f. }
Zănurât, -ă adj. } v. *nor*.

Zănvărtés vb. }
Zănvărtíri f. } v. *anvărtes*.

Zănvéts vb. v. *anvets*.

Zănvijés vb. v. *anvîjes*.

Zăpád n. Apus (păstrat numai într'un n. loc. Barovița). — Din bg. *zapad*.

Zăpărqs vb. IV. Opresc, (refl.) mă opresc. *Nu putu si iasă și tșarcu si zăpără*. (nu putu să iasă și roata morii se opri), 13/72 cf. 6/13. *Nu au pot zăpărqi* B. 8. [Derivat: **zăpărqi** f. = oprire; **zăpărqt, -ă** adj. = oprit]. — Din bg. *zapirom*.

Zăplée vb. I. v. *plec*.

Zăpnés vb. IV. Opresc, (refl.) mă opresc, mă țin de cineva, stăruiesc, îl încolțesc. *Lisitsa si zăpni* (vulpea se opri), 8/13 cf. 18/79. — Din bg. *zapinam*, (aor. *zapnah*).

Zăpört vb. I. v. *port*.

Zăpricăjqs vb. v. *pricăjqs*.

Zăpríns, -ă adj. Aprins, (la brânză) iute: *zăprinsă* (bronză) = brânză iute. Cf. *spărot*. ALR. 5450. — Derivat din *prind*.

Zăprislăgăjés vb. IV. v. *slăgăjés*.

Zăpruvéd vb. II. v. *ved*.

Zăptisés vb. IV. Opresc. *Cola veà ună lămăă cari l'a veà zăptisit apa* (acolo era un balaur care îi oprișe apa), 3/34. [Derivate: **zăptisíri** f. = oprire; **zăptisít, -ă**

adj. = oprit]. — Din mbg. *zaptisuvam*, id.

Zăptisíri f. }
Zăptisít, -ă adj. } v. *zăptises*.

Zăptiū m. Gardist. *Feata află... un zăptiū. Zăptiūlu cum...* (fata află... un gardist, gardistul...), 39/65. — Din tc. *zapti*, (arom. *zăptiū*).

Zăpucât vb. I. v. *cat*.

Zăpudrød vb. III. v. *rød*.

Zar a. Zar. Com. T. P. — Din tc. *zar*.

Zăr adv. Par'că, cașicum. [Și: *zer* adv.]. Com. T. P. — Din bg. *zăr*, (tc.).

Zăráf m. Zaraf. Com. T. P. — Din tc. *zaraf*, (arom. *zăraf*).

Zărqm vb. I. v. *qm*.

Zărán m. Numele boului născut joi. Cf. *dzoia*, ALR. 5541.

Zărár Pagubă, pierdere. cf. *ziian*. *Nu lă si fatsi vrin zărar* (nu li se face vreo pagubă), B. 1. cf. 15. — Din tc. *zarar*, (arom. *zărare*).

Zări f. (numai în expresia): *da zari soarili* (soarele răsare întreg), ALR. 2426. — Din paleosl. *zarja*.

Zărijqs vb. IV. Părăsesc, las la o parte. *Li zărije toati* (le-a lăsat toate la o parte), 942. — Din bg. *zarézvam*.

Zărød vb. III. v. *rød*.

Zărqm vb. I. v. *qm*.

Zărqs a. v. *rød*.

Zăropo (expresie bulgară). *Si-ts dau un măgăr și con... si-l' zits*

«zărpopa» *îel tucu si-ts cacă pari* (o să-ți dau un măgar și când îi vei spune zărpopa...), 3/50. — Din bg. *zăr-popa*.

Zărușos vb. IV. v. *rușos*.

²Zărușos vb. IV. Dobori, strivi. *Gron zărușot di plojur* (grâu strivit, culcat de ploi), ALR. 5201. — Derivat din *rușos*.

Zărzăvăt a. Zarzavat, Com. P. M. [Și: zărzuvăt a.]. — Din tc. *zarzavat*, (arom. *zărzăvate*).

Zărzuvăt a. v. *zărzăvat*.

Zășătăjes vb. IV. v. *șătăjes*.

Zăseult vb. I. v. *scult*.

Zăseac m. Stavila care se pune la «leana» (brazda) unei țarini s. unei grădini. Com. G. D. *Ai la flo zăseacu* (a dat de tot secretul, a dat de rostul unui lucru), 944. — Din bg. *zasēka*.

Zăștirés vb. IV. } v. *sfires*.

Zăștiriri f. }

Zășod vb. II. v. *șod*.

Zăspún vb. III. v. *spun*.

Zăstări f. } v. *stay*.

Zăstáu vb. I. }

Zăsúflu vb. I. v. *suflu*.

Zătreámur

Zătrémur } vb. I. v. *treamur*.

Zătrjámur

Zătripnés vb. IV. v. *tripnes*.

Zătsápés vb. IV. v. *tsápes*.

Zătseári f. v. *zac*.

Zátsi num. Zece. [Și: zeátsi num. *Fitșoru... cön ra di un an, ra ca di zeatsi* (copilul când era de un an era ca de zece), 6/40. —

Din lat. *dēcem*, (arom. *dzatse*).

Zătsín vb. v. *tsin*.

Zătsuecăjes vb. IV. v. *tsucăjes*.

Zătsudés vb. }

Zătsudít, -ă adj. } v. *tsudes*.

Zăttutșos vb. IV. v. *tutșos*.

Zăúd vb. I. v. ²*ud*.

Zăúrlu vb. I. v. *urlu*.

Zăușos vb. IV. Bag de seamă, ascult cu atențiune, prind cu urechea, bag în minte. Com. T. P. — Din mbg. *zaušuvam*.

Zăvălés vb. v. *anváles*.

Zăvărș vb. IV. Călesc. Cf. zăjerb. *La zăvărăști ieru* (îl căleşte fierul), ALR. 1662. — Din bg. *zavarjam*.

Zăvărșt, -ă adj. (despre mâncare) arsă, afumată, ALR. 4055. — Din bg. *zavarja*.

Zăvéd vb. II. v. *ved*.

Zăvirít, -ă adj. v. *vir*.

Zăvliťšos vb. IV. v. *vliťšos*.

Zăvój m. Pădure pe marginea unei ape, zăvoiu (păstrat numai în n. loc. Oșani). — Din bg. *zavoj*.

Zavrăjos vb. IV. v. *vrăjos*.

Zăzburș vb. v. *zburș*.

Zber vb. I. Zbier. *Că capră zbiřă* (zbiera întocmai ca capra), 5/23. — Din lat. *verro*, -are, (arom. *zg'er*).

Zbor a. Vorbă. *Dultsi zbor* (vorbă dulce), 824. *Zlămboatsi zboară* (cuvinte adânci, înțelepțești), 939. [Derivate: *zburș* (cf. mbg. *zboruvam*) vb. IV. = vorbesc. *Nu zburăști îel că zburăști*

alba (nu vorbește el, vorbește ra-chiul), 5. *C o m p u s* (cu pref.): *zâzburqs* (zâ + zburqs) vb. IV. = încep să vorbesc, vorbesc. *Cari si zâzburască, tsela si la gunească* (cine va începe să vorbească, acela să-l ducă la păscut), 2/35 cf. 3/44. — Din bg. *zbor*, (arom. *zbor*).

Zburqs vb. IV. v. *zbor*.

Zeăr'l'u vb. I. (Despre cal, Țâr-nareca). Dau capul în sus, ridic capul. *Caŷlu zcăr'l'ă ânsus ŷu nu vrea si beă apă* (calul dete capul în sus și nu vroi să bea apă), 15/64.

Zdăpârqs vb. IV. Opresc. *Cal'i dăzmârqs cu zor pots s-l'a zdă-pârqs* (caii odihniți, anevoie îi poți opri), ALR. 3114. — Derivat din *dăpârqs*, (cf. *d u p â r o s*).

Zdracă f. Lumina fulgerului, orice lumină dela un obiect care scapără. *Tseștă zdracă mo cum âi, tucu să ȷasă vrin...*, 2/24 cf. 3/24. — Din bg. *zrak*.

Zdrăvéts m. Nume de plantă. Com. C. I. — Din bg. *zdravec*.

Zdrăvujés vb. IV. (refl.) Urez bun venit cuiva. *Ca junsiră la am-pirātu, si zdrăvuiră* (după ce ajun-seră la împărat își urară bun venit), 19/93. — Din bg. *zdravuvam*.

Zdravu-jivu (bulgărisim). For-mulă de urare la o întâlnire între două persoane. Corespunde: ești bine sănătos cf. *z d r â v u j e s*. — Din bg. *zdravo-ŷivo*.

Zdrog m. Nume de pasăre. Com. G. D.

Zdrubés vb. IV. v. *drubes*.

Zdrúmin vb. I. Stâlesc. *La zdruminq di chîutec* (îl stâlci s. îl snopi în bățai), 6/13. [Deri-vate: *zdruminări* f. = stâlcire; *zdruminât*, -ă adj. = stâlcit], (arom. *zdrumin*).

Zdruminări f. } v. *zdrumin*.
Zdruminât, -ă adj. }

Zeână f. Sprânceană, deal. *Ân am un gulub alb... Tucu di pri zeană-zeană meardzi* (umblă din deal în deal), *8. *Zeană di urdiñ*, ALR. 5133. — Din lat. *genna*, -um, (arom. *dzeană*).

Zeâtsi num. v. *zatsi*.

Zeázit a. Deget. *Cu zeazitu ân rost* (cu degetul în gură), 7/43. *Bat zeazit* (mă iscălesc, îmi pun iscălitura), 36. *Am zatsi qnş tots cu câti ună plotşă ân cap* (am zece inși toți cu câte o placă în cap = zeazitu), *95. [Și: *zejst* a. *Mi cătsq cu rostu di mjeu zejstu* (mă apucă cu gura de degetul meu), 8/3. Plur. (regul.) *zeaziti* și *zejsti*, art. *zejstili*, 17/9. Diminuti-ve: *zizitić*, *zizitiťš* m. = degetel Com. G. D.]. — Din lat. *dīgītus*, -um, (arom. *deadzit*, *dzeadzit*).

Zéfeă f. (Țârnareca), Petrecere, chef. — Din tc. *zevk*.

Zéhje f. Ciocan mai mic, Com. T. P.

Zejst a. v. *zeazit*.

Zer adv. v. *zăr*.

Zet m. (rar) Ginere, cf. *z i n i r i*.
E, zetuli, niveșta ta-i loșă (ei, gi-

nerică, nevestă-ta este bolnavă), 24/94. — Din bg. *zet*.

Zgăjr vb. I. Zgăriu. Cu ungl'ili *zgăjr*, ALR. 2189. La *zgăjro* (il zgărie), ib. — Din lat. **excario*, -are.

Zgărpés vb. IV. Dau drumul cuiva, îl las. *Ligăts-mi cu ună fuărtămă di miăjluc și zgărpits-mi ânuntru... la zgărpără ânuntru* (legați-mă cu o funie de mijloc și lăsați-mă înăuntru [în puț])... îl lăsară înăuntru), 3/73. | (Refl.) Dau fuga, fug, plec, mă duc în grabă. *Feata bucuroasă că scăpo, si zgărpi căsă* (fata bucuroasă că scăpă pleacă acasă), 15/73 cf. 14/73. *Iel si zgărpi ca si l'a prijungă* (el se grăbi ca să-i ajungă), 10/55 cf. 2/63, 6/76. — Cf. alb. *grep* s., *grepoj* vb. « mit Hacken herausziehen ».

Zgărtșitúr f. pl. v. *zgărtșot*.

Zgărtșot, -ă adj. Increțit, cu cute. *Cămeașa ăi zgărtșotă la numir*, ALR. 3290. [Și: *zgărtșitúr* f. pl. = cută la haină, ib. 3270. cf. *zgrōtšchi*. — Din bg. *zgrăčam*.

Zgrōm vb. I. v. *răzgrămat*.

Zgrōtšchi f. pl. Cută la haină, cf. *zgărtșitúr*, ALR. 3270. — Din bg. *zgrăčki* (dela *zgrăčam*).

Ziafét a. Petrecere, Com. P. M. — Din tc. *ziafet*, (arom. *ziafete*).

Zibéc m. v. *šebec*.

Zie vb. III. **Zic**. *Pōpa al' zitse* « a izmichiăruli » (popa îi zicea...), 24/8. *Al' zitsi la muma la fitșoril'* (îi zice mamei băieților), cf. 20/18, 19/72, 10/58, 4/83, etc. [Și:

(Țarnareca) *dzăc* vb. III., 12/66, 26/68. Derivat: *zis* a. = *zisă*. *Zisu toș las treacă* (să se facă pe voia ta), 947]. — Din lat. *dico*, -ere, (arom. *dzic*).

Zid a. **Zid**. **Zidurili** [*ray*] cu slănină di porc (zidurile erau cu slănină de porc), 23/18 cf. 12/77, 12/68, *89. [Derivat: *zidés* vb. IV. (puțin întrebuințat se zice « fac zid ») = *zidesc*; *zidiri* f. = *zidire*; *zidít*, -ă (rar), *zidusít*, -ă adj. = prevăzut cu zid. Com. T. P.]. — Din bg. *zid*.

Zidés vb. IV. v. *zid*.

Zidiri f.

Zidít, -ă adj. } v. *zides*.

Zidnitsur N. loc. (Lugunța).

Zidusít, -ă adj. v. *zides*.

Zift Instrument la argintari.

Zižan Pagubă cf. *z a r a r*. *Tsești muhlizoan fac zižan la bubi*, B. 3. *Tšarnitsu nu-i an zižan*, ib. 6, cf. 5. — Din tc. *zian*, (arom. *ziane*).

Zilimeă f. Nume de arbore. *Am ună tuiagă di zilimeă*, Com. I. L. — Din bg. *zelenka*.

Zimbídi f. v. *tsimbidi*.

Zimblée a. (pl. -*eatsi*) Arătător la ceas, ALR. 3906 (tc.).

Zinghiă f. Scară de șea. [Și: *șanghiă* f.]. Com. T. P. — Din tc. *üzengi*.

Zinghin s., adj. Bogat, avut. — Din tc. *zenghin*.

Zinir m. v. *ziniri*.

Ziniri m. Ginere. *La feși ziniri* (il făcu ginere), 16/28. *Zinir-tu*

{ginerale tău), 16/39. [Și: *zínir* m. Diminutiv: *zinirítș* m. = ginerel. Com. G. D.]. — Din lat. *gēner*, -rum, (arom. *dzinire*).

Zinirítș m. v. *ziniri*.

Zintuniă f. v. *zântuniă*.

Zinúcl'u a. Genunchiu. [Și: *zănúchl'u* a. *Al' tsi frânsiră șa-mindouli pítșoari din zănúcl'i* (i se frânseră amândouă picioarele din genunchi), 18/69. Compus (cu pref.): *anzănúcl'u*, *anzinúcl'u* vb. I. = în genunchiu. *Si anzănúcl'o antru șomt* (se în genunchie înaintea icoanei), Com. I. L. Cf. ALR. 2765. *Anzănúcl'ári*, *anzinúcl'ári* f. = în genunchiere, id.]. — Din lat. *genūc* [ũ]lum, (arom. *dzinúcl'u*).

Zirnéș vb. IV. Mă uit puțin (prin gaură), zăresc, văd. *Au zirniră cola žundi mănca* (o văzură unde mânca), Com. T. P. [Compus (cu pref.): *uzirés* vb. IV. (u + zires s. din bg. *oziram-se* = mă uit, cat la ceva) = id. *Tu si nu uzireș* (tu să nu te uiți); *uzirnéș* vb. IV. = id. *Păn s-ti uzirneș, ti cumpără și ti vindi* (până să te uiți tu, te cumpără și te vinde), 895. — Din mbg. *ziram*, (aor. *zirnah*).

Zis a. v. *zic*.

Zizitie } m. v. *zeazit*.
Zizitítș }

Zlămbítsă f. Copac înalt, drept. Com. C. I. cf. *arbur*, *șumă*. || N. loc. (Oșani).

Zlămbóe, -ă adj. Adânc, cf. *dăncă*. *Să facă ună groapă*

zlămbocă (să facă o groapă adâncă), 3/93. *Trapu-zlămboc* (râul adânc) n. loc. în Cupa. Com. N. P. — Din mbg. *zlăbok*.

Zlătár m. (Țárnareca) Argintar. *Si mărită la zlátaru* (s'a măritat la argintarul), 10/65 cf. 11/65. [Derivat: *Zláti* = n. de persoană, 2/VI]. — Din bg. *zlatar*.

Zláti m. v. *zlătár*.

Zmăcăjš vb. IV. (refl.) Mă dau pe ghiață. *Mi zmăcăjš pristi gl'ets*, ALR. 1257. — Din bg. *smăkvam*.

Zmeáni f. Izmene. Com. G. D. — Din vsl. *izměni*.

Zmeŭ m. (Țárnareca) Balaur, cf. I a m nă. *Zmeŭ feasi si priznească* (balaurul dete să se uite), 28/68 cf. 27/68. — Din bg. *změj*.

Zmutșqs vb. IV. (refl.) Mă opintesc, mă smucesc. Com. T. P. *L'-u smutșq* (a șters-o, a tulit-o) 576 cf. 707. *Tsela rapu si gmutșq*. Com. T. P. [Și: *smutșqs* vb. IV., *smuntșqs* vb. IV.]. — Din bg. *smuča*.

Zóbi m. Nutreț pentru cai, mai ales ceea ce se pune în «zobnic» ca să mănânce un cal. Com. T. P. [Derivat: *zóbnie* m. (bg. *zobnik*) = traistă cu sămânță ce se atârnă de capul calului, când i se dă să mănânce id. — Din bg. *zob*.

Zóbnie m. v. *zobi*.

Zóieă N. de vacă fătată joi.

Zqmbă f. (La dulgherie) Ghinul. Com. C. I. *Zqmbi-di-șărqri*: instrument de brodat. — Din paleosl. *zqbŭ*.

Zómbitsă f. Umflătură la gingie,
ALR. 1128. — Derivat din *zombă*.

Zona v. *zonă*.

Zonă f. *Zână*. *Li lə zənili și li deadi la drats* (le luă zânele și le dădu dracilor), Com. T. P. *Zona Zona-mică* nume de munți (Nânta) cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20. — Din lat. *Diana*, (arom. *dzîna*).

Zor f. (pl. Zori). *Ancrea zorli* (zorile se ivesc), ALR. 2375. *Misculaia în zor*, ib. 2376. *Creapă zorli* ib. 2377. — Din bg. *zora*.

²Zor a. Nevoie, strămoare mare, zor. *Con si aî zor* (când vei avea nevoie), 18/2. [Și: *zort a. Fitșoru ca vizû mult zort, si feasi gulup*, 23/79; *zôrlea* (în expresia) *cu zorlea* (cu de-a sila, cu forța). — Din tc. *zor*, (arom. *zore*).

Zor a. **Zăr.**

Zórlea adv. v. ²*zor*.

Zornéšt (bureati) m. Un soi de bureti, ALR. 6404.

Zort a. v. ²*zor*.

Zot adv. (în expresia): *ăn zot.*
(contra), ALR. 3169. — Din mbg.
zăt.

Zulúm a. v. zălum.

Zunítsă f. v. *zănitsă*.

Zupeuîes vb. IV. Tropăiesc.
Zupcuiasti cu pitşoarili (dă din

picioare), ALR. 1475, [Și: t r u-
p u t e s], ib.

Zur a. Jur. *Din-zur s. din-zur-ân-zur s. ân-zur* (împrejur, jur împrejur, împrejur). *Din zur di tşesmä criscu iarbă multă, dintru că locu nu ra călcat* (împrejurul fântânei crescú iarbă multă...). 32/40. *Am un cupilaş răsădit din zur ân zur tot cu răvoal şi butşaşti* (împodobit de jur împrejur numai cu revolvere), *17. — Din lat. *gyrus*.

Zûṁă f. Zi. Ună zuyă, ȧa si
dusi (înr'o zi ea se duse), 5/82.
Pristi un-dou zoli (peste o zi două),
cf. 5/8, 6/10. Din zuyă-zuyă (zi
cu zi, în fiecare zi), 949. Cu zoli
(cu zile, cu vieată). Curtulisi lupu
cu zăli (scapă lupul cu vieată),
14/72 cf. 948. [Plur. zoli și zăli.
Și: (Țărnareca) dzûṁă f., 28/65.
Compus: astăz adv. = azi,
astăzi. Astăz vreamea nu-i bună.
Com. G. D. Derivat: zûṁăta
adv. = ziua, în timpul zilei. Și
noaptea tribuȧști s-la minim ha-
vau..., ama nu cota mult cot zuyăta
(și noaptea trebuie să primenim
aerul, însă nu atât de mult ca în
timpul zilei). B. 8]. — Din lat.
dies, -em, (arom. dzuă).

Zúuăta. adv. v. *zuuă*.

